350

204 . M . C . 39

ZWf. [redacted]

XLI. C. 19. f. 2.

204.17.C.39

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ PROOEMIVM:

In quo eiuſdem Theologiæ natura fuſiſſimè explicatur.

Cui acceſſit accuratiſſimus de Gratiæ auxiliis Tractatus.

Authore GERVASIO BILONIO, Cenomanenſi.

LVGDVNI,

Sumpt. NICOLAI GAY, viâ Mercatoriâ, ad ſignum Phœnicis.

M. DC. LII.

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ PROOEMIVM.

In quo eiuſdem Theologiæ natura fuſiſſimè explicatur.

Cui acceſſit accuratiſſimus de Gratiæ auxiliis Tractatus.

Authore GERVASIO BIIONIO, Ceno manenſi.

QVÆSTIO I.
De Appellatione & notione Theologiæ.

PRimò; Theologia, ſi nominis etymon ſpectes, idem eſt ac ſermo ſeu ratiocinatio de Deo, teſte Auguſt. 8. ciuit. cap. 1. Iſid.8.etym. cap.6. Iuxta quam acceptionem, quæ latiſſima eſt, Theologia dicitur omnis doctrina de Deo ſiue naturali lumine, ſiue diuina reuelatione nitatur. Hinc & Metphyſica Teologia nominata eſt, 6. Metaphy. tex. 2. & Philoſophi ac Poetæ qui de Deo ſcripſerunt, non modò à profanis authoribus vt Ariſtotele & Tullio, ſed à Clemente Alexandrino, Euſebio & Auguſtino Theologi dicti ſunt.

2. Theologię nomine appellatur ſacra Scriptura qua-

tenus de Deo diſſerit, & vniuersè omnis doctrina de Deo quæ reuelatione diuina immediatè nititur. Hinc Ioan. Euangeliſta Theologus indigitatur, quòd Trinitatis myſterium, & Chriſti diuinitatem explicatiùs quàm cæteri Euangeliſtæ, tradiderit; & hæc acceptio anguſtiſſima eſt.

3. Theologiæ nomine appellatur omnis doctrina, ſiue de Deo, ſiue de creaturis, à Deo immediatè vel mediatè reuelata; ſecundùm quam acceptionem Theologia comprehendit tum veritates à Deo proximè reuelatas, tum conclusiones ex iis deductas, proindéque mediatè reuelatas. Ita ſumit Thom. q. 1. art. 1.

4. Theologiæ nomine ſignificatur ea doctrina, quæ ex propoſitionibus immediatè reuelatis, tum circa Deum, tum circa creaturas, conclusiones deducit; quibus myſteria fidei declarat, ſuadet ac tuetur, iuxta hæc Aug. ſt. lib 14 Trinit. cap. 3. *huic ſcientiæ tribuitur id quo fides gignitur, nutritur, defenditur roboratur.* Ita etiam ſumit Thom. quæſt. 1. art. 1. & ſeq. & hæc acceptio communis eſt.

De hac Theologia loquitur Chriſtus Matt. 23. aiens ſe dare Eccleſiæ *Scribas*; & Paulus 1. Cor. 12. aiens Criſtum dediſſe Eccleſiæ *doctores*; per Scribas enim & Doctores ſignificantur ij qui doctrinam Euangelicam eruunt & probant ex lege & Prophetis, quod Theologi faciunt. Eandem intelligit Paulus loco cit. per ſermonem ſapientiæ & ſcientiæ, quem aliquibus Eccleſiæ membris ait diuinitus impertiri, iuxta expoſitionem Auguſtini 14. ciuit. cap. 1. Huius Theologiæ vſus ſemper in Eccleſia viguit, vt conſtat ex Euangelio, Actis, Epiſtolis Apoſtolorum, Conciliorum & Patrum ſcriptis; vbi Chriſtus, Apoſtoli, Concilia, & Patres identidem ea vtuntur; ſemperque vigebit vt conſtat ex his Pauli Epheſ. 4. ipſe dedit quoſdam

quidem

quidem Apoſtolos, &c.

Vocatur autem doctrina continens propoſitiones à Deo reuelatas, aut concluſiones ex iis deductas, Theologia, non quòd agat de Deo ſolo, cum agat etiam de creaturis; ſed quia Deus eſt præcipua pars ſubiecti eius, & quia, quæcunque præter Deum tractat, relatiuè ad Deum tractat.

Vocatur etiam doctrina ſacra & reuelata; ſacra quia de rebus ſacris diſſerit; reuelata, quia continet propoſitiones immediatè à Deo reuelatas, vel concluſiones ex iis deductas, proindeque reuelatas non quidem immediatè, ſed mediatè. Atque nos de hac Theologia nunc diſputamus.

QVÆSTIO II.
De neceſſitate Theologiæ.

PRÆNOTANDA.

1. Hic quæritur an & quomodo Theologia ſit ad finem vltimum ſupernaturalem obtinendum neceſſaria, vt videre eſt apud Thom. quæſt. 1. art. 1.

2. Non eſt quæſtio de Theologia ſeu doctrina ſacra prout comprehendit ipſam fidem, ſeu veritates à Deo immediatè reuelatas, ſiquidem conſtat fidem neceſſariam eſſe ad ſalutem neceſſitate medij, neque eſt huius loci de neceſſitate fidei diſputare: ſed de Theologia ſeu doctrina quæ ex veritatibus à Deo proximè reuelatis concluſiones elicit. Ita communis ſententia: Iuxta quam fallitur Caietanus docens in art. 1. S. Thomam, cum hanc quæſtionem ponit, Theologiam ſeu doctrinam ſacram priori modo accipere.

3. Theologia ſeu doctrina quæ ratiocinatur circa veritates à Deo proximè reuelatas ſumi poteſt, vel quoad ſubſtantiam abſtrahendo à modo quo traditur; vel quoad modum, hic autem modus duplex eſt; vnus dialecticus, preſſo & ſimplici genere dicendi conten-

tus,exactus,ſubtilis , & ad docendum ac probandum comparatus: Alter Rhetoricus ſeu oratorius,eleganti & fuſa oratione gaudens;nec ſolum ad docendum & probandum , ſed etiam ad perſuadendum & ad delectandum inſtructus. Theologia priore modo tradita nominatur Scholaſtica , quia ſcholæ ſeu ſcholaſtici Doctores poſt Magiſtrum ſententiarum , qui ſcripſit circa an. Chriſti 1140. eam inuexerunt.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſecundùm ſe neceſſaria ſit ad ſalutem. Thom.quæſt.1.art.1.

1. PRIMA CONCLVSIO. Stando in lege ordinaria & conſueta Dei prouidentia. Theologia quoad ſubſtantiam ſimpliciter neceſſaria eſt toti hominum communitati ad ſalutem conſequendam: ita omnes Theologi cum S.Thom.art.1.

Probatur 1. Iuxta legem Dei ordinariam, illa doctrina ſimpliciter neceſſaria eſt hominum communitati ad ſalutem,quæ neceſſaria eſt ad pręſtandum officium paſtoris & doctoris; Atqui Theologia eiuſmodi eſt. Maior probatur , quia iuxta diuinam ordinationem ſeu diſpoſitionem, officium paſtoris & doctoris hominum communitati ſimpliciter neceſſarium eſt ad ſalutem,vt conſtat ex his Pauli,Eph.4.v.11.*& ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos &c.* vbi etiam hæc ratio affertur,vt non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ; quod perinde eſt ac ſi diceretur , ſemoto paſtorum ac doctorum officio, futurum eſſe vt homines aut doctrinā fidei contrariam reciperent , aut ab recepta fidei doctrina diſtraherentur. Minor probatur , quia nuda & ſimplex fides non ſufficit ad munus paſtoris & doctoris, vt conſtat 1.ex loco citato,vbi Paulus non omnes fideles , ſed aliquos tantum diuina prouidentia datos,

ait

ait eſſe doctores. 2. ex his 1. Cor. 12. *Nunquid omnes doctores? &c.*

Probatur 2. quia Chriſtus, Apoſtoli, Patres, & doctores omnes Theologia vſi ſunt ad myſteria fidei declaranda, probanda & defendenda; v. g. Chriſtus Matt. 12. ex his Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, &c.* probat ſe eſſe filium Dei; & Paulus hominum reſurrectionem probat ex reſurrectione Chiſti 1. Cor. 15. v. 13. Confirmatur ex perpetua Eccleſiæ cura in prouidendis doctoribus, qui Theologiam, præſertim eam quæ in exponenda ſcriptura verſatur, publicè docerent; hæc enim ſatis indicat Theologiam hominum communitati, iuxta communem Dei prouidentiam, ſimpliciter neceſſariam eſſe ad recipiendam & retinendam fidem proindeque ad ſalutem.

Probatur 3. Theologia, ſtandò in communi Dei prouidentia, ſimpliciter neceſſaria eſt hominũ communitati ad fidem recipiendam & retinendam, ergo ad ſalutem. Antecedens prob. quia ſtando in conſueta Dei prouidentia, vt aliquis prudenter fidem recipiat & retineat, neceſſarium eſt, aut vt difficultates quas circa myſteria fidei, vel ratio naturalis, vel hæretici & infideles, vel dæmones ei ſuggerunt, ſiue ab ipſo; ſiue ab alio homine, ita de facto explicentur & ſoluantur, vt prudenti dubitationi circa eorum veritatem nullus locus relinquatur; aut ſaltem vt ipſi conſtet aliquos eſſe in hominum communitate qui præſtare id poſſint; alioqui enim leuiter & impudenter crederet; iuxta hæc, *qui citò credit, leuis eſt corde*; atqui nec ipſe, nec hominum alius difficultates illas ita ſoluere poteſt, ſtando in cõmuni Dei prouidentia, citra Theologiæ ſubſidium. *Neque* dicas ſatis eſſe quod illi conſtet vel beatos, vel ſaltem Deum difficultates illas poſſe ſoluere; nam id quidem ſatis eſt, ſed per communem Dei prouidentiam non habetur.

Probatur 4. Experientia ſeu hiſtoria, ex qua conſtat hæreſes quas fides paſſa eſt, ex Theologorum defectu magnam partem ortum habuiſſe, iuxta hæc Iſaiæ 56. *Omnes beſtiæ agri, &c.* & hæc Prou. 29. *Cum Prophetia defecerit diſſipabitur populus.*

Nota 1. Concluſio limitata eſt ad Dei legem ordinariam ſeu conſuetam prouidentiam, quia poteſt Deus per extraordinariam prouidentiam ſeu potentiam abſolutam, nullo Theologiæ interueniente fidem inducere ac tueri; vel remouendo controuerſias & dubitationes contra fidem, vel ſupplendo ratiocinationis defectum internis illuſtrationibus, &c.

2. Non eſt accipienda concluſio, de quouis inſtanti, aut breui temporis interuallo, ſed de notabili tempore; etſi enim per aliquod breue tempus hominum communitas careret Theologis, non neceſſariò conſequens eſſet, etiam ſtando in lege Dei ordinaria, totam hominum communitatem non habere fidem & conſequenter non ſaluari.

2. Secunda Conclusio. Theologia ſecundùm ſe, ſeu quoad ſubſtantiam, non modo non hominũ communitati, ſed etiã ſingulis hominis tum adultis, tum paruulis, ſtando in præſenti rerum ſtatu ſeu lege Dei ordinaria, ſimpliciter neceſſaria eſt ad ſalutem; non quidem hoc ſenſu quod vnicuique ſimpliciter neceſſarium ſit ad ſalutem, ipſum eſſe Theologum; ſed hoc, quod vnicuique ſimpliciter neceſſarium ſit ad ſalutem, aliquem hominem eſſe Theologum, ita omnes Theologi

Probatur 1. de adultis ex argumentis pro prima concluſione adductis.

Probatur 2. tum de adultis, tum de paruulis; Iuxta vſitatam Dei prouidentiam ſi nullus eſſet fidei prædicator, nullus ſaluaretur, atqui ſi nullus eſſet Theologus, nullus eſſet fidei prædicator, ergo nullus eſ-

ſet

ſet Theologus, nullus ſaluaretur. Maior probatur, quia iuxta communem Dei prouidentiam, fides pendet ex auditu; *quomodo credunt ei quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante? Rom.* 10. proindeque iuxta eam nullus adultus fidem reciperet aut retineret, ſi deeſſent prædicatores; quod ſi nullus adultus fidelis eſſet, nullus infantibus baptiſmum, quod ſacramentum fidei eſt, miniſtraret. Minor probatur, quia vt quis alteri fidem ſufficienter prædicet ac proponat, neceſſe eſt illum eſſe aut Theologum, aut ſaltem Theologorum authoritate niti, ſufficienter teſtando ei cui fidem proponit, eſſe aliquos in Eccleſiâ qui difficultas omnes contra fidei veritatem occurrentes ita ſoluant, vt dubitationem omnem prudentem amoueant, cuiuſmodi ſunt ſoli Theologi.

Concluſio hæc, quemadmodum præcedens, coarctata eſt ad legem Dei ordinariam ſiue vſitatum prouidentiæ diuinæ curſum; ſiquidem abſolutè poteſt Deus ſine vllius prædicatoris interuentu, vel ſe ſolo, vel angeli miniſterio, fidem vt par eſt proponere ac ingenerare, ipſamque ingenitam aduerſus omnes tentationes & difficultates propugnare. Atque hoc, iuxta communem & receptã doctrinam, reipſa contingeret ei, qui naturæ legem certo temporis interuallo ſoli Deo noto, diuina gratia opitulante, ſequeretur, neque tamen hominis vllius fidei myſteria proponentis copiam haberet; Deus enim per ſe, vel per Angelum neceſſariis ad ſalutem fidei myſteriis huiuſmodi hominem informaret, quia hoc ad diuinam prouidentiam pertinet, *inquit*, *S. Thom.q.* 14. *de veritate art.*11. *ad* 1. vt cuilibet prouideat de neceſſariis ad ſalutem, dummodo ex parte eius non impediatur.

TERTIA CONCLVSIO. Theologia ſecundùm ſubſtantiam non eſt ſimpliciter neceſſaria in ſingulis

fidelibus ad eorum ſalutem, ſeu, nonreſt ſimpliciter neceſſarium ſingulos fideles eſſe Theologos ad hoc vt ſaluentur. Ita omnes Theologi.

Probatur 1. ex Paulo 12.Cor.1.v.28,dicente Deum quoſdam fidelium inſtituiſſe doctores, non verò omnes; & ex Auguſtino lib.14.Trinit.cap.1.expreſsè Id docente.

Probatur 2.quia in genere cognitionis,ſingulis fidelibus ad ſalutem ſufficit fides ſupernaturalis cum Spiritus ſacti donis intellectualibus, quæ ſine habitu Theologiæ infundi & conſeruari, lege ordinaria poſſunt.

Infer; ſi Theologia & diuina fides eſſent vnus& idem habitus,eſſet quidem hic habitus ſingulis ad ſalutem ſimpliciter neceſſarius,quatenus fides,non autem quatenus Theologia.

Ob. hæc Petri epiſt.1.cap.3.v.15, *Dominum Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper adſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe* & conſequenter de ea quæ in vobis eſt fide quam ſpes ſupponit.hæc præparatio ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria eſt, quam tamen nullus niſi Theologus,ſtando in lege ordinaria, habere poteſt.

1. Reſponſio;vult S.Petrus teneri ſingulos fideles ad id præſtandum nõ per ſe determinatè, ſed vel per ſe, vel per ſuos doctores;ex quo non ſequitur in ſingulis requiri Theologiam, ſed tantùm requiri in doctoribus.Ita Aureolus.

2. Reſponſio; Vult ſanctus Petrus teneri ſingulos ad id præſtandum per ſe,non exactè,ſed ruditer,ad quod neceſſarium non eſt eos eſſe Theologos, duobus enim modis ratio fidei reddi poteſt;1. ruditer & imperfectè, profitendo fidei articulos ab omnibus neceſſariò credendos, & afferendo generalia motiua propter quæ credantur,v.g. quod ſic teneat Eccleſia,

quod

quod ſint confirmati miraculis, quod in ea fide mortui ſint ſancti, &c. & ad hanc fidei rationem per ſe reddendam tenentur quidem omnes fideles, ſed id poſſunt licet Theologia careant. 2. exactè & eruditè, ſingulorum articulorum proprias rationes ſeu probationes afferendo, obiectiones in eos factas efficaciter diſſoluendo, per legitimam ratiocinationem oſtendendo quid iis repugnet, quid ex iis ſequatur; & ad hanc rationem fidei per ſe reddendam non tenentur omnes fideles, ſed tota Eccleſiæ communitas: hęc reſponſio præferenda eſt.

ARTICVLVS II.

An Theologia quoad modum Scholaſticæ tractationis ad ſalutem neceſſaria ſit. Thom. q. 1. art. 1.

Concluſio. Theologia Scholaſtica vt ſic, hoc eſt, vt ſcholaſtico ſtylo tradita, non eſt ad hominū ſalutem ſimpliciter & abſolutè neceſſaria, etiam ſiſtendo in communi Dei prouidentia; ita omnes Theologi.

Probatur 1. Quia quæcunque ex parte Theologiæ ad fidem inducendam, conſeruandam, defendendam, & illuſtrandam neceſſaria ſunt, per Theologiam rhetorico ſeu oratorio ſtylo traditam præſtari poſſunt, vt attendenti conſtabit.

Probatur 2. ſi Theologia vt ſcholaſtica methodo tradita, ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria eſt, annis mille amplius hominū communitas & Eccleſia caruit doctrina ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria, quod abſurdum & alienum à diuina prouidentia eſt.

Probatur 3. Quia quo tempore Scholaſticæ Theologiæ vſus nullus, aut prope nullus fuit, ſancti Patres Theologia fuſo & explicato dicendi genere tradita vtentes, fidem in orthodoxis firmauerunt, aduersùs hæreticos & infideles defenderunt, infidelium & hæreticorum animis iniecerunt.

2. Concluſio.

2. Concluſio. Théologia ſcholaſtica, vt ſic, ad fidem inducendam, retinendam, defendendam & illluſtrandam, proindéque ad ſalutem vtiliſſima eſt, ita omnes Theol. licet ſectarij, vt Vuiclephus, Lutherus, Melanchthon & Caluinus eam vt pernicioſam criminentur.

Probatur 1. Tria ſunt illi communia cum Theologia oratorio ſtylo vtēte; 1. eſt quòd fidei principia exponat & tueatur; 2. quòd ea quæ conſequentia ſunt ex fidei principiis inueſtiget; 3. quòd naturales diſciplinas, ac præcipuè Philoſophiam in ſubſidium aduocet: quatuor propria, 1. eſt quòd adhibeat genus dicendi preſſum, ſimplex & dilucidum; 2. eſt quòd Dialectica methodo vtatur, ponēdo quæſtiones, concluſiones, probationes, obiectiones earumque ſoſolutiones; 3. eſt quòd inquirendis principiorum fidei conſectariis vlteriùs procedat, quam Theologia rhetoricam amans, mouendo ſubtiliores quæſtiones &c. 4. eſt quòd Philoſophiæ miniſterio magis vtatur, adſciſcendo non modò generales quaſdam & capitales propoſitiones, quæ axiomata dici ſolent, ſed ſubtiliores & abſtruſiores poſitiones.

In quibus omnibus duo tantùm ſunt, de quorum fructu & vtilitate dubitari poſſit; 1. eſt quod Theologia Scholaſtica in rimandis & ſcrutandis iis quæ ad fidei veritates conſequentia ſunt, eouſque progrediatur vt moueat quæſtiones ſubtiles, & vulgarium ingeniorum captum excedentes, &c. & hoc dico ex genere ſuo fructuoſum eſſe, vt potè perutile vel ad ipſa dogmata fidei, vel ad conſectaria ex iis deducta quorũ cognitio aut neceſſaria eſt, aut ſaltem magni momenti, declaranda & defendenda.

Neque obſtat quòd eiuſmodi ſubtilior diſquiſitio popularem captum excedat, ſiquidem vtile eſt quoſdam eſſe doctiores, à quibus ea quæ vulgi ſcientiam

& captum fugiunt, penetrentur. Dixi ex genere ſuo; fateor enim mediocritatis fines à quibuſdam pertrãſiri, mouendo quæſtiones aut inutiles, aut de quibus nihil certum, vel admodum probabile definiri poteſt.

Alterum eſt quod Philoſophiæ operâ quoad reconditiores & ſubtiliores quæſtiones vtatur. Et hoc parem habet vtilitatem cum ſubtiliori diſquiſitione conſectariorum ad doctrinam fidei, cum ad eam neceſſarium ſit. Cætera nemo prudens dubitat quin vtilia ſint; nam 1. Dictio & methodus dialectica ad omnem doctrinam tradendam, præſertim ſi recondita ſit, aptiſſima eſt. 2. In myſteriis fidei non conſiſtere, ſed vlterius prouehi, & quid ex iis conſequens ſit inueſtigare, ſi debitus modus adhibeatur, non modò vtile ſed neceſſarium eſt, vt ex artic. præcedenti cõſtat, 1. Quòd Theologia ſcholaſtica Philoſophię ſubſidio vtatur, id facit exemplo Apoſtolorum, Actorum 17. v. 18. 1. Cor. 1. v. 33. Tit. 1. v. 12. & ſanctorum Patrum; ex quibus Clemens Alexand. Auguſt. Hieron. Baſil. Damaſc. & Caſſiodorus, id diſertè commendant. Et ſanè agendum eſt in Theologia de exiſtentia, hypoſtaſi, eſſentia, ſubiecto, paſſionibus, quantitate, qualitate, relatione, actione, paſſione, loco, duratione, efficientia, cauſalitate, compoſitione, cultu, adoratione, iuſtitia, miſericordia, &c. proindeque harum rerum notiones à Philoſophia, cuius eſt eas tradere, mutuandæ ſunt.

Probatur 2. Niſi Theologia ſcholaſtica vtilis eſſet ad myſteria fidei explicanda, illuſtranda, & contra hæreſes propugnanda, eam ſectarij tanto odio non proſequerentur; ſiquidem idcirco eam amoliuntur quia ipſorum inſidias aperit, argumentationes captioſas ſoluit, & vt verbo dicam, hæreſes omnes labefactat, quod quidem recentiora Cõcilia luculentiſſimè

mè conteſtantur, puta Viennenſe ſub Clemente 5. Florentinum ſub Eugen. 4. Lateran. ſub Leone 10. & Trident. ſub Paulo 3. & Iulio 3. & Pio 4. quorum dogmata contra hæreticos definità, fere omnia ex S. Thomę doctrina deſūpta ſūt; vide Bann. ad q. 1. art. 1.

Probatur 3. ipſi ſectarii Theologiæ ſcholaſticæ methodum conſectantur, vt Vittakerus & Hunnius, in tradendis ſuarum ſectarum dogmatis, & tractandis fidei controuerſiis. *Dico* æmulantur, ſunt enim pſeudo. Theologi, non autem Theologi, dum perperam ratiocinando, falſas & ineptas conſequentias ex fidei principiis exculpunt. Et verò ſi noſtri Theologi eadem methodo, qua veritàtes ortodoxas tuentur, nouatorum errores propugnárent, omnium illorum ore methodus hæc commendaretur.

Ob. Scriptura & Patres ſubinde reprehendunt ſæcularis Philoſophiæ, àc præcipuè Dialecticæ vſum in rebus diuinis. Reſp. non reprehendunt illius vſum abſolutè, ſed immoderatum, doctrinæ altioris expertem, arrogantem, ac reuelationis diuinæ lumini non ſe ſubiicientē. Dialecticæ vſum in Theologicis diſputationibus commendat Auguſt. contra Creſconium, Dialecticæ criminatorem; Vittakerus in pręfatione diſputationum contra Bellarm. velle ſe dicit ad ſyllogiſmi regulas omnia reuocari; & Beza in Colloquio Monpelgartenſi contra Smidelinum ſic ait, *Ego libentiſſimè peterem vt ſyllogiſticè ageremus, ſic enim meliùs apparent omnia.*

ARTICVLVS III.

An Theologia circa naturales veritates ad Deum ſpectantes neceſſaria ſit: Thom q. 1. art 1.

PRænot. 1. Sumitur hoc loco Theologia prout comprehendit tum myſteria fidei, tum concluſ. ex iis deductas, & perinde eſt ac ſi quæreretur, an ad cognitionem harum veritatum diuina reuelatio neceſſaria

ceſſaria ſit. Veritas naturalis ea dicitur, quam homo naturali ſuo lumine, ac citra diuinam reuelationem cognoſcere poteſt. 3. Non eſt quæſtio de omnibus veritatibus naturalibus ad Deum attinentibus, ſed de iis tantùm quarum cognitio ad ſalutem neceſſaria eſt, cuiuſmodi ſunt Deum eſſe, vnum eſſe, mundi effectorem eſſe, rerum creatarum ac præcipuè hominum prouidentiam ſeu curam habere, &c. 4. Quæſtionis ſenſus duplex eſſe poteſt, 1. vt quæratur, an Theologia neceſſaria ſit ad earum cognitionem, abſtrahendo à ſalute, 2. eſt an neceſſaria ſit ad eam illarum cognitionem quæ ad ſalutem neceſſaria eſt, de qua in tract de fide.

1. Concluſio. Ad certam & indubitatam prædictarũ veritatum notitiam Theologia ſimpliciter neceſſaria non eſt, reſpectu ſingulorum hominum, ita S. Thom. quæſt. 1. art. 2. & lib. 1. contra gent. cap. 1. & alij.

Probatur 1. quia hæ veritates (quæ paucæ ſunt) lumine naturali hominis euidenter cognoſcibiles ſunt.

Probatur 2. quia multi ex iis, qui ob ingenii tenuitatem has omnes veritates naturali diſcurſu euidenter cognoſcere non valent, certam moraliter earum fidem maiorum authoritate ac vnanimi conſenſu fretam acquirere poſſunt.

Dixi non eſſe neceſſariam ſimpliciter, non enim nego quin neceſſaria ſit ad earum veritatum cognitionem celeriorem, certiorem, ac ſuperioris ordinis, & ad remouendos errores quos humana ratio iis admiſceret.

2. Concluſio. Ad certam & indubitatam harum veritatum cognitionem Theologia ſimpliciter neceſſaria eſt reſpectu multorum. Ita S. Thom. locis citatis, & ſecunda ſecundæ q. 2. art. 4. Bann. Vaſq. Valent. Zumel, & alij,

Probatur,

Probatur, quia multi prædictarum veritatum neque demonſtrationes proprio n arte inue ... , neque ab aliis propoſitas ſatis percipere poſſunt, quia hebetius ingenium nacti ſunt; neque ex traditione maiorm, vel æqualium, indubitatam earum fidem arceſſere, quia tota gens ſeu natio ad quam pertinent, vel ob mentis ſtuporem, vel ob prauam conſuetudinem & educationem, indubitanter eas non cognoſcit. Exemplum in Canadenſibus. Sed accipienda concluſio eſt de neceſſitate morali, & ſtādo in communi hominum prouidentia & conſuetudine; ſiquidem abſolutè poſſent aliqui eatum veritatum naturaliter gnari ad prædictos homines ſe transferte, iiſque ſi non aſſenſum demonſtratiuum, ſaltem fidem humanam indubitatam ingenerare.

NOTANDA.

1. Ex neceſſitate Theologiæ rectè concludit S. Thomas actualem ipſius exiſtentiam q. 1. art. 1. ſiquidem Deus & natura non deficiunt in neceſſariis, 3. de anima textu 45.

2. Multæ veritates naturalis ordinis vires naturales humanæ ratiocinatiocis prætereunt, vt quot ſint ſtellæ, quot Cœli, quot Angeli, quales angelorum differentiæ tum ſpecificæ, tum indiuiduales, quales hominum hæcceitates, vnde rerum naturalium antipathiæ & ſympathiæ &c. quæ proinde citra diuinam reuelationem certò cognoſci ab homine non poſſunt, cum angelica authoritas in iis reuelandis infallibilis non ſit, defectu vel ſapientiæ ſeu cognitionis, ignorant enim angeli ſaltem ſecreta cordis, & futura contingentia, vel veracitatis.

QVÆST

QVÆSTIO III.
De ratione generica Theologiæ.
PRIMA PARS,
De genere remoto.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſit habitus adhæſiuus ſeu indicatiuus. Thom. q. 1. art. 2. & 8.

THeologia, inquit Aureolus, non eſt habitus adhæſiuus & cauſans aſſenſum in intellectu, ſed tantum declaratiuus: itaque iuxta hunc auctorem Theologia non eſt habitus iudicatiuus per quem adhæreamus alicui propoſitioni, ſeu iudicemus eam eſſe veram vel falſam, ſed apprehenſiuus & ad primam mentis operationem pertinens, cuius interuentu diſtinctiùs & explicatiùs percipimus quæ ad fidem pertinent.

Concluſio, Theologia eſt habitus adhæſiuus ſeu iudicatiuus. Ita S. Thom. art. 2. vbi docet Theologiam eſſe ſcientiam, & alij Theologi dempto Aureolo, quem nominatim refutant Occamus, Gabriel, Arimin. Maior & Vaſq.

Probatur 1. Theologia eſt habitus diſcurſiuus, ergo iudicatiuus, cum diſcurſus conſtet iudiciis circa præmiſſas, conſecutionem & conſequens; antecedens admittit Aureolus & conſtabit ex articulo ſequenti.

Probatur 2. Theologia componit & diuidit, affirmat & negat, ergo iudicat; licèt enim apprehendere compoſitionem aut diuiſionem, vt ſolem eſſe quadratum, non ſit iudicare, tamen componere ac diuidere, ſeu quod idem eſt, aſſerere aliqua eſſe compoſita vel diuiſa, eſt iudicare.

Probatur 3. quia apprehenſio etiam diſtinctiſſima

veritatum Theologicarum, eſſe poteſt in homine ethnico,in quo tamen non poteſt eſſe Theologia.

Nota. Aureolus agnoſcit habitum deducentem concluſiones ex duobus fidei principiis fide diuina cognitis, vel ex vno fidei principio, & altero naturaliter noto, ſed hunc putat eſſe habitum fidei.

ARTICVLVS II.

An Theologia ſit habitus argumentatiuus?

Thom. q. 1. art. 2.& 8.

Concluſio. Theologia eſt habitus argumentatiuus ſeu diſcurſiuus.Ita omnes Theol.

Probatur 1. quia Apoſtoli ex principiis fidei ſeu propoſitionibus reuelatis fide diuina cognitis concluſiones deduxerunt, quod eſt ratiocinari ſeu argumentari,hoc autem præſtabant per Theologiam,cum ad hanc ſolam pertineat ex principiis reuelatis vt reuelata ſunt, argumentari.Chriſtus Matth. 12. ex his Pſal.109.*Dixit Dominus Domino meo, &c.* probat ſe eſſe filium Dei,Paulus 1.Cor.15 v. 13. ex reſurrectione Chriſti hominum reſurrectionem concluſit.

Probatur 2. ex triplici Theologiæ officio:quorum 1. eſt ſacram ſcripturam exponere; 2.res fidei contra aduerſarios defendere, tum illas probando, tum obiectiones ſoluendo.3.eſt quid ex principiis fidei conſequens ſit inueſtigare; atqui ad hæc ſingula officia præſtanda,neceſſaria eſt argumentatio. Ad 1. quidem neceſſaria eſt, quia ſcripturæ ſenſus colligitur ex linguæ idiotiſmis,hiſtoria,chronologia, authoritate Patrum & Eccleſiæ,collatione variorum ſcripturæ locorum, antecedentibus & conſequentibus, ad quæ omnia neceſſe eſt argumentationem ſeu diſcurſum interuenire. Ad 2 autem & 3. munus eam requiri, planius eſt quàm vt probatione indigeat.

ARTI

ARTICVLVS III.

An Theologia fidei virtutes probet.

Thom. q. 1. art. 8.

PRima Concluſio. Theologia eſt habitus argumẽtatiuus, non modo ad deducendas concluſiones ex fidei principiis, ſed etiam ipſa principia fidei comprobanda. ita S. Thom. q. 1. art. 8. & alii communiter.

Probatur 1. Ex iiſdem principiis eodem cognitionis genere præcognitis argumentari ad eundem habitum pertinet: atqui ex duobus fidei principiis fide diuina cognitis, vel ex vno huiuſmodi & altero naturaliter noto deducere propoſitionem ſiue immediatè, ſiue mediatè reuelatam, eſt ex iiſdem principiis eodem cognitionis genere præcognitis argumentari, ergo cum pertineat ad Theologum ex præfatis principiis deducere concluſiones non immediatè reuelatas, ad eum quoque pertinet ex iis deducere propoſitiones immediatè reuelatas, adeóque principia fidei; v. g. ſenſum vnius ſcripturæ loci ex aliis eiuſdem ſcripturæ locis eruere.

Probatur 2. Nullus eſt aſſignabilis habitus præter Theologiam, cuius ſit aſſenſum circa propoſitiones immediatè reuelatas, vt deductas ex aliis fidei principiis elicere, cum diuinæ fidei non ſit id præſtare, vt infrà oſtendetur.

Secunda Concluſio. Theologiæ principalius officium eſt, ex fidei principiis concluſiones deducere, quàm fidei principia probare. Ita S. Thom. q. 1 1. art. 8. & alij Theologi communiter.

Prob. 1. quia nulla ſcientia per ſe primò ſua principia probat: veritates autem fidei ſeu propoſitiones immediatè à Deo reuelatæ ſunt principia Theologiæ propria.

Quæres ex quibus principiis Theologia poſſit principia fidei poſitiuè probare? Reſpondeo, id po-

Probatur 4. Experientia ſeu hiſtoria, ex qua conſtat hæreſes quas fides paſſa eſt, ex Theologorum defectu magnam partem ortum habuiſſe, iuxta hæc Iſaiæ 56. *Omnes beſtiæ agri, &c.* & hæc Prou. 29. *Cum Prophetia defecerit diſſipabitur populus.*

Nota 1. Concluſio limitata eſt ad Dei legem ordinariam ſeu conſuetam prouidentiam, quia poteſt Deus per extraordinariam prouidentiam ſeu potentiam abſolutam, nullo Theologiæ interueniente, fidem inducere ac tueri; vel remouendo controuerſias & dubitationes contra fidem, vel ſupplendo ratiocinationis defectum internis illuſtrationibus, &c.

2. Non eſt accipienda concluſio, de quouis inſtanti, aut breui temporis interuallo, ſed de notabili tempore; etſi enim per aliquod breue tempus hominum communitas careret Theologis, non neceſſariò conſequens eſſet, etiam ſtando in lege Dei ordinaria, totam hominum communitatem non habere fidem & conſequenter non ſaluari.

2. SECVNDA CONCLVSIO. Theologia ſecundùm ſe, ſeu quoad ſubſtantiam, non modo non hominũ communitati, ſed etiã ſingulis hominis tum adultis, tum paruulis, ſtando in præſenti rerum ſtatu ſeu lege Dei ordinaria, ſimpliciter neceſſaria eſt ad ſalutem; non quidem hoc ſenſu quod vnicuique ſimpliciter neceſſarium ſit ad ſalutem, ipſum eſſe Theologum; ſed hoc, quod vnicuique ſimpliciter neceſſarium ſit ad ſalutem, aliquem hominem eſſe Theologum, ita omnes Theologi.

Probatur 1. de adultis, ex argumentis pro prima concluſione adductis.

Probatur 2. tum de adultis, tum de paruulis; Iuxta vſitatam Dei prouidentiam ſi nullus eſſet fidei prædicator, nullus ſaluaretur, atqui ſi nullus eſſet Theologus, nullus eſſet fidei prædicator, ergo ſi nullus eſ-

ſet

ſet Theologus, nullus ſaluaretur. Maior probatur, quia iuxta communem Dei prouidentiam, fides pendet ex auditu; *quomodo credunt ei quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante? Rom.* 10. proindeque iuxta eam nullus adultus fidem reciptret aut retineret, ſi deeſſent prædicatores; quod ſi nullus adultus fidelis eſſet, nullus infantibus baptiſmum, quod ſacramentum fidei eſt, miniſtraret. Minor probatur, quia vt quis alteri fidem ſufficienter prædicet ac proponat, neceſſe eſt illum eſſe aut Theologum, aut ſaltem Theologorum authoritate niti, ſufficienter teſtando ei cui fidem proponit, eſſe aliquos in Eccleſia qui difficultas omnes contra fidei veritatem occurrentes ita ſoluant, vt dubitationem omnem prudentem amoueant, cuiuſmodi ſunt ſoli Theologi.

Concluſio hæc, quemadmodum præcedens, coarctata eſt ad legem Dei ordinariam ſiue vſitatum prouidentiæ diuinæ curſum; ſiquidem abſolutè poteſt Deus ſine vllius prædicatoris interuentu, vel ſe ſolo, vel angeli miniſterio, fidem vt par eſt proponere ac ingenerare, ipſamque ingenitam aduerſus omnes tentationes & difficultates propugnare. Atque hoc, iuxta communem & receptã doctrinam, reipſa contingeret ei, qui naturæ legem certo temporis interuallo ſoli Deo noto, diuina gratia opitulante, ſequeretur, neque tamen hominis vllius fidei myſteriá proponentis copiam haberet; Deus enim per ſe, vel per Angelum neceſſariis ad ſalutem fidei myſteriis huiuſmodi hominem informaret, qu a hoc ad diuina ra prouidentiam pertinet *inquit*, *S. Thom. q.* 14. *de veritate art.* 11. *ad* 1. vt cuilibet prouideat de neceſſariis ad ſalutem, dummodo ex parte eius non impediatur.

TERTIA CONCLVSIO. Theologia ſecundùm ſubſtantiam non eſt ſimpliciter neceſſaria in ſingulis

fidelibus ad eorum ſalutem, ſeu, non reſt ſimpliciter neceſſarium ſingulos fideles eſſe Theologos ad hoc vt ſaluentur. Ita omnes Theologi.

Probatur 1. ex Paulo 12. Cor. 1. v. 28. dicente Deum quoſdam fidelium inſtituiſſe doctores, non verò omnes; & ex Auguſtino lib. 14. Trinit. cap. 1. expreſsè Id docente.

Probatur 2. quia in genere cognitionis, ſingulis fidelibus ad ſalutem ſufficit fides; ſupernaturalis cum Spiritus ſancti donis intellectualibus, quæ ſine habitu Theologiæ infundi & conſeruari, lege ordinaria poſſunt.

Infer; ſi Theologia & diuina fides eſſent vnus & idem habitus, eſſet quidem hic habitus ſingulis ad ſalutem ſimpliciter neceſſarius, quatenus fides, non autem quatenus Theologia.

Ob. hæc Petri epiſt. 1. cap. 3. v. 15. *Dominum Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe* & conſequenter de ea quæ in vobis eſt fide quam ſpes ſupponit. hæc præparatio ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria eſt, quam tamen nullus niſi Theologus, ſtando in lege ordinaria, habere poteſt.

1. Reſponſio; vult S. Petrus teneri ſingulos fideles ad id præſtandum nō per ſe determinatè, ſed vel per ſe, vel per ſuos doctores; ex quo non ſequitur in ſingulis requiri Theologiam, ſed tantùm requiri in doctoribus. Ita Aureolus.

2. Reſponſio; Vult ſanctus Petrus teneri ſingulos ad id præſtandum per ſe, non exactè, ſed ruditer ad quod neceſſarium non eſt eos eſſe Theologos, duobus enim modis ratio fidei reddi poteſt; 1. ruditer & imperfectè, profitendo fidei articulos ab omnibus neceſſariò credendos, & afferendo generalia motiua propter quæ credantur, v.g. quod ſic teneat Eccleſia;

quod

quod ſint confirmati miraculis, quod in ea fide mortui ſint ſancti, &c. & ad hanc fidei rationem per ſe reddendam tenentur quidem omnes fideles, ſed id poſſunt licet Theologia careant. 2. exactè & eruditè, ſingulorum articulorum proprias rationes ſeu probationes afferendo, obiectiones in eos factas efficaciter diſſoluendo, per legitimam ratiocinationem oſtendendo quid iis repugnet, quid ex iis ſequatur; & ad hanc rationem fidei per ſe reddendam non tenentur omnes fideles, ſed tota Eccleſiæ communitas: hęc reſponſio præferenda eſt.

ARTICVLVS II.

An Theologia quoad modum Scholaſticæ tractationis ad ſalutem neceſſaria ſit. Thom.q.1.art.1.

Concluſio. Theologia Scholaſtica vt ſic, hoc eſt, vt ſcholaſtico ſtylo tradita, non eſt ad hominũ ſalutem ſimpliciter & abſolutè neceſſaria, etiam ſiſtendo in communi Dei prouidentia; ita omnes Theologi.

Probatur 1. Quia quæcunque ex parte Theologiæ ad fidem inducendam, conſeruandam, defendendam, & illuſtrandam neceſſaria ſunt, per Theologiam rhetorico ſeu oratorio ſtylo traditam præſtari poſſunt, vt attendenti conſtabit.

Probatur 2. ſi Theologia vt ſcholaſtica methodo tradita, ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria eſt, annis mille amplius hominũ communitas & Eccleſia caruit doctrina ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria, quod abſurdum & alienum à diuina prouidentia eſt.

Probatur 3. Quia quo tempore Scholaſticæ Theologiæ vſus nullus, aut prope nullus fuit, ſancti Patres Theologia fuſo & explicato dicendi genere tradita vtentes, fidem in orthodoxis firmauerunt, aduersùs hæreticos & infideles defenderunt, infidelium & hæreticorum animis iniecerunt.

2. Concluſio.

2. Concluſio. Théologia ſcholaſtica, vt ſic, ad fidem inducendam, retinendam, defendendam & illluſtrandam, proindéque ad ſalurem vtiliſſima eſt, ita omnes Theol. licet ſectarij, vt Vuiclephus, Lutherus, Melanchthon & Caluinus eam vt pernicioſam criminentur.

Probatur 1. Tria ſunt illi communia cum Theologia oratorio ſtylo vtēte; 1. eſt quòd fidei principia exponat & tueatur; 2. quòd ea quæ conſequentia ſunt ex fidei principiis inueſtiget; 3. quòd naturales diſciplinas, ac præcipuè Philoſophiam in ſubſidium aduocet: quatuor propria, 1. eſt quòd adhibeat genus dicendi preſſum, ſimplex & dilucidum; 2. eſt quòd Dialectica methodo vtatur, ponēdo quæſtiones, concluſiones, probationes, obiectiones earumque ſolutiones; 3. eſt quòd inquirendis principiorum fidei conſectariis vlteriùs procedat, quam Theologia rhetoricam amans, mouendo ſubtiliores quæſtiones &c. 4. eſt quòd Philoſophiæ miniſterio magis vtatur, adſciſcendo non modò generales quaſdam & capitales propoſitiones, quæ axiomata dici ſolent, ſed ſubtiliores & abſtruſiores poſitiones.

In quibus omnibus duo tantùm ſunt, de quorum fructu & vtilitate dubitari poſſit; 1. eſt quod Theologia Scholaſtica in rimandis & ſcrutandis iis quæ ad fidei veritates conſequentia ſunt, eouſque progrediatur vt moueat quæſtiones ſubtiles, & vulgarium ingeniorum captum excedentes, &c. & hoc dico ex genere ſuo fructuoſum eſſe, vt potè perutile vel ad ipſa dogmata fidei, vel ad conſectaria ex iis deducta quorũ cognitio aut neceſſaria eſt, aut ſaltem magni momenti, declaranda & defendenda.

Neque obſtat quòd eiuſmodi ſubtilior diſquiſitio popularem captum excedat, ſiquidem vtile eſt quoſdam eſſe doctiores, à quibus ea quæ vulgi ſcientiam

&

& captum fugiunt, penetrentur. Dixi ex genere ſuo; fateor enim mediocritatis fines à quibuſdam pertrā-ſiri, mouendo quæſtiones aut inutiles, aut de quibus nihil certum, vel admodum probabile definiri poteſt.

Alterum eſt quod Philoſophiæ operâ quoad reconditiores & ſubtiliores quæſtiones vtatur. Et hoc parem habet vtilitatem cum ſubtiliori diſquiſitione conſectariorum ad doctrinam fidei, cum ad eam neceſſarium ſit. Cætera nemo prudens dubitat quin vtilia ſint; nam 1. Dictio & methodus dialectica ad omnem doctrinam tradendam, præſertim ſi recondita ſit, aptiſſima eſt. 2. In myſteriis fidei non conſiſtere, ſed vlterius prouehi, & quid ex iis conſequens ſit inueſtigare, ſi debitus modus adhibeatur, non modò vtile ſed neceſſarium eſt, vt ex artic. præcedenti cōſtat, 1. Quòd Theologia ſcholaſtica Philoſophię ſubſidio vtatur, id facit exemplo Apoſtolorum, Actorum 17. v. 18. 1. Cor. 1. v. 33. Tit. 1. v. 12. & ſanctorum Patrum; ex quibus Clemens Alexand. Auguſt. Hieron. Baſil. Damàſc. & Caſſiodorus, id diſertè commendant. Et ſanè agendum eſt in Theologia de exiſtentia, hypoſtaſi, eſſentia, ſubiecto, paſſionibus, quantitate, qualitate, relatione, actione, paſſione, loco, duratione, efficientia, cauſalitate, compoſitione, cultu, adoratione, iuſtitia, miſericordia, &c. proindeque harum rerum notiones à Philoſophia, cuius eſt eas tradere, mutuandæ ſunt.

Probatur 2. Niſi Theologia ſcholaſtica vtilis eſſet ad myſteria fidei explicanda, illuſtranda, & contra hæreſes propugnanda, eam ſectarij tanto odio non proſequerentur; ſiquidem idcirco eam amoliuntur quia ipſorum inſidias aperit, argumentationes captioſas ſoluit, & vt verbo dicam, hæreſes omnes labefactat, quod quidem recentiora Cōcilia luculentiſſi-

mè

mè conteſtantur, puta Viennenſe ſub Clemente 5. Florentinum ſub Eugen. 4. Lateran. ſub Leone 10. & Trident.ſub Paulo 3. & Iulio 3. & Pio 4. quorum dogmata contra hæreticos definità, fere omnia ex S. Thomę doctrina deſūpta sūt; vide Bann.ad q.1.art.1.

Probatur 3. ipſi ſectarii Theologiæ ſcholaſticæ methodum conſectantur, vt Vittakerus & Hunnius, in tradendis ſuarum ſectarum dogmatis, & tractandis fidei controuerſiis. *Dico* æmulantur, ſunt enim pſeudo. Theologi,non autem Theologi,dum perperam ratiocinando, falſas & ineptas conſequentias ex fidei principiis exculpunt.Et verò ſi noſtri Theologi eadem methodo, qua veritàtes ortodoxas tuentur, nouatorum errores propugnàrent, omnium illorum ore methodus hæc commendaretur.

Ob. Scriptura & Patres ſubinde reprehendunt ſæcularis Philoſophiæ, àc præcipuè Dialecticæ vſum in rebus diuinis. Reſp. non reprehendunt illius vſum abſolutè, ſed immoderatum, doctrinæ altioris expertem,arrogantem, ac reuelationis diuinæ lumini non ſe ſubiicientē. Dialecticæ vſum in Theologicis diſputationibus commendat Auguſt.contra Creſconium,Dialecticæ criminatorem; Vittakerus in pręfatione diſputationum contra Bellarm. velle ſe dicit ad ſyllogiſmi regulas omnia reuocari; & Beza in Colloquio Monpelgartenſi contra Smidelinum ſic ait, *Ego libentiſſimè peterem vt ſyllogiſticè ageremus, ſic enim meliùs apparent omnia.*

ARTICVLVS III.

An Theologia circa naturales veritates ad Deum ſpectantes neceſſaria ſit : Thom q.1.art 1.

PRænot. 1. Sumitur hoc loco Theologia prout comprehendit tum myſteria fidei, tum concluſ. ex iis deductas, & perinde eſt ac ſi quæreretur, an ad cognitionem harum veritatum diuina reuelatio neceſſaria

ceſſaria ſit. Veritas naturalis ea dicitur, quam homo naturali ſuo lumine, ac citra diuinam reuelationem cognoſcere poteſt. 3. Non eſt quæſtio de omnibus veritatibus naturalibus ad Deum attinentibus, ſed de iis tantùm quarum cognitio ad ſalutem neceſſaria eſt, cuiuſmodi ſunt Deum eſſe, vnum eſſe, mundi effectorem eſſe, rerum creatarum ac præcipuè hominum prouidentiam ſeu curam habere, &c. 4. Quæſtionis ſenſus duplex eſſe poteſt, 1. vt quæratur, an Theologia neceſſaria ſit ad earum cognitionem, abſtrahendo à ſalute, 2. eſt an neceſſaria ſit ad eam illarum cognitionem quæ ad ſalutem neceſſaria eſt, de qua in tract de fide.

1. Concluſio. Ad certam & indubitatam prædictarũ veritatum notitiam Theologia ſimpliciter neceſſaria non eſt, reſpectu ſingulorum hominum, ita S. Thom. quæſt. 1. art. 2. & lib. 1. contra gent. cap. 1. & alij.

Probatur 1. quia hæ veritates (quæ paucæ ſunt) lumine naturali hominis euidenter cognoſcibiles ſunt.

Probatur 2. quia multi ex iis, qui ob ingenii tenuitatem has omnes veritates naturali diſcurſu euidenter cognoſcere non valent, certam moraliter earum fidem maiorum authoritate ac vnanimi conſenſu fretam acquirere poſſunt.

Dixi non eſſe neceſſariam ſimpliciter, non enim nego quin neceſſaria ſit ad earum veritatum cognitionem celeriorem, certiorem, ac ſuperioris ordinis, & ad remouendos errores quos humana ratio iis admiſceret.

2. Concluſio. Ad certam & indubitatam harum veritatum cognitionem Theologia ſimpliciter neceſſaria eſt reſpectu multorum. Ita S. Thom. locis citatis, & ſecunda ſecundæ q. 2. art. 4. Bann. Vaſq. Valent. Zumel, & alij,

Probatur,

QVÆSTIO III.
De ratione generica Theologiæ.
PRIMA PARS,
De genere remoto.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſit habitus adhæſiuus ſeu indicatiuus. Thom. q. 1. art. 2. & 8.

THeologia, inquit Aureolus, non eſt habitus adhæſiuus & cauſans aſſenſum in intellectu, ſed tantum declaratiuus: itaque iuxta hunc auctorem Theologia non eſt habitus iudicatiuus per quem adhæreamus alicui propoſitioni, ſeu iudicemus eam eſſe veram vel falſam, ſed apprehenſiuus & ad primam mentis operationem pertinens, cuius interuentu diſtinctiùs & explicatiùs percipimus quæ ad fidem pertinent.

Concluſio, Theologia eſt habitus adhæſiuus ſeu iudicatiuus. Ita S. Thom. art. 2. vbi docet Theologiam eſſe ſcientiam, & alij Theologi dempto Aureolo, quem nominatim refutant Occamus, Gabriel, Arimin. Maior & Vaſq.

Probatur 1. Theologia eſt habitus diſcurſiuus, ergo iudicatiuus, cum diſcurſus conſtet iudiciis circa præmiſſas, conſecutionem & conſequens; antecedens admittit Aureolus & conſtabit ex articulo ſequenti.

Probatur 2. Theologia componit & diuidit, affirmat & negat, ergo iudicat; licèt enim apprehendere compoſitionem aut diuiſionem, vt ſolem eſſe quadratum, non ſit iudicare, tamen componere ac diuidere, ſeu quod idem eſt, aſſerere aliqua eſſe compoſita vel diuiſa, eſt iudicare.

Probatur 3. quia apprehenſio etiam diſtinctiſſima

veritatum Theologicarum, eſſe poteſt in homine ethnico, in quo tamen non poteſt eſſe Theologia.

Nota. Aureolus agnoſcit habitum deducentem concluſiones ex duobus fidei principiis fide diuina cognitis, vel ex vno fidei principio, & altero naturaliter noto, ſed hunc putat eſſe habitum fidei.

ARTICVLVS II.

An Theologia ſit habitus argumentatiuus?

Thom. q. 1. art. 2. & 8.

Concluſio. Theologia eſt habitus argumentatiuus ſeu diſcurſiuus. Ita omnes Theol.

Probatur 1. quia Apoſtoli ex principiis fidei ſeu propoſitionibus reuelatis fide diuina cognitis concluſiones deduxerunt, quod eſt ratiocinari ſeu argumentari, hoc autem præſtabant per Theologiam, cum ad hanc ſolam pertineat ex principiis reuelatis vt reuelata ſunt, argumentari. Chriſtus Matth. 12. ex his Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, &c.* probat ſe eſſe filium Dei, Paulus 1. Cor. 15 v. 13. ex reſurrectione Chriſti hominum reſurrectionem concluſit.

Probatur 2. ex triplici Theologiæ officio: quorum 1. eſt ſacram ſcripturam exponere; 2. res fidei contra aduerſarios defendere, tum illas probando, tum obiectiones ſoluendo. 3. eſt quid ex principiis fidei conſequens ſit inueſtigare; atqui ad hæc ſingula officia præſtanda, neceſſaria eſt argumentatio. Ad 1. quidem neceſſaria eſt, quia ſcripturæ ſenſus colligitur ex linguæ idiotiſmis, hiſtoria, chronologia, authoritate Patrum & Eccleſiæ, collatione variorum ſcripturæ locorum, antecedentibus & conſequentibus, ad quæ omnia neceſſe eſt argumentationem ſeu diſcurſum interuenire. Ad 2 autem & 3. munus eam requiri, planius eſt quàm vt probatione indigeat.

ARTI

ARTICVLVS III.

An Theologia fidei virtutes probet.

Thom. q. 1. art. 8.

PRima Concluſio. Theologia eſt habitus argumẽtatiuus, non modo ad deducendas concluſiones ex fidei principiis, ſed etiam ipſa principia fidei comprobanda. ita S. Thom. q. 1. art. 8. & alii communiter.

Probatur 1. Ex iiſdem principiis eodem cognitionis genere præcognitis argumentari ad eundem habitum pertinet: atqui ex duobus fidei principiis fide diuina cognitis, vel ex vno huiuſmodi & altero naturaliter noto deducere propoſitionem ſiue immediatè, ſiue mediatè reuelatam, eſt ex iiſdem principiis eodem cognitionis genere præcognitis argumentari, ergo cum pertineat ad Theologum ex præfatis principiis deducere concluſiones non immediatè reuelatas, ad eum quoque pertinet ex iis deducere propoſitiones immediatè reuelatas, adeóque principia fidei; v. g. ſenſum vnius ſcripturæ loci ex aliis eiuſdem ſcripturæ locis eruere.

Probatur 2. Nullus eſt aſſignabilis habitus præter Theologiam, cuius ſit aſſenſum circa propoſitiones immediatè reuelatas, vt deductas ex aliis fidei principiis elicere, cum diuinæ fidei non ſit id præſtare, vt infrà oſtendetur.

Secunda Concluſio. Theologiæ principalius officium eſt, ex fidei principiis concluſiones deducere, quàm fidei principia probare. Ita S. Thom. q. 11. art. 8. & alij Theologi communiter.

Prob. 1. quia nulla ſcientia per ſe primò ſua principia probat: veritates autem fidei ſeu propoſitiones immediatè à Deo reuelatæ ſunt principia Theologiæ propria.

Quæres ex quibus principiis Theologia poſſit principia fidei poſitiuè probare? Reſpondeo, id po-

reſt vel ſolùm ex generalibus ad fidem incitamentis, quæ motiua credibilitatis dici ſolent, ſi agatur cum hominibus nulla fidei principia recipientibus; vel ex huiuſmodi motiuis & ex aliis fidei principiis, ſi agatur cum hominibus aliquas veritates reuelatas admittentibus, cuiuſmodi ſunt hæretici. Sicut enim Metaphyſica, quia ſcientiarum naturalium ſuprema eſt, ſi aduerſarius in quem diſputat admittit aliquod ipſius principium, cætera ex eo comprobabit; ita & Theologia, quia non modo naturalium ſed omnium abſolutè ſcientiarum (ſumendo nomen ſcientiæ latè pro cognitione diſcurſiua certa & infallibili) ſuprema eſt.

Infer, Theologia non poteſt principia fidei euidenter probare poſitiuè, [demptis veritatibus reuelatis quæ naturali ratiocinatione demonſtrabiles ſunt] vel enim probat per alia fidei principia & conſequenter obſcurè; vel per motiua credibilitatis, & ſic euidenter quidem oſtendit eſſe credibilia, non tamen eſſe vera.

ARTICVLVS IV.

Quomodo Theologia refutet argumenta ſibi contraria.

QVæritur an Theologia poſſit euidenter refellere argumenta contra ſuam doctrinam militantia, vel quod idem eſt, eam euidenter probare negatiuè; tunc enim aliqua propoſitio euidenter negatiuè probatur, cum obiectiones contrariæ euidenter ſoluuntur.

Prænot. 1. Duobus modis refelli poteſt aliquod argumentum, negatiuè ſcilicet, & poſitiuè; negatiuè cum refutatione fit euidens, non quod argumentum falſum ſit, ſed quod intellectum non conuincat: poſitiuè cum euidenter oſtenditur id falſum eſſe, vel totum; vel quoad aliquam ſui partem.

2. Om

2. Omnis alicuius ſcientiæ propria doctrina eius principiis & concluſionibus continetur, & concluſio ab homine ſenſato negari non poteſt ſeruatâ debita forma argumentandi, niſi vtraque, vel altera præmiſſa negetur; vnde cum Theologia vtatur debita argumentandi forma, ſi poteſt argumenta contra ſuas præmiſſas facta refellere, poteſt abſolutè ac ſimpliciter omnia ſuæ doctrinæ contraria argumenta diluere.

1. Concluſio. Theologia poteſt argumenta omnia contra ſuas præmiſſas militantia euidenter negatiuè refellere. Probatur, quia cum præmiſſæ Theologicæ veræ ſint, neceſſe eſt argumentum contrarium aut conſtare vtraque, vel altera præmiſſa falſa, aut laborare conſecutionis vitio, proindeque inefficaciter concludere, hinc autem ſequitur, negando vel diſtinguendo, euidenter oſtendi poſſe, id non conuincere ſed dubitandi locum relinquere. Vt ſi quis hoc modo argumentetur, Quot ſunt ſuppoſita diſtincta, tot ſunt naturæ ſubſtantiales diſtinctæ, at in diuinis ſunt tria ſuppoſita, ergo tres naturæ, diſtinguetur maior, & admittetur in creaturis, non autem in diuinis veram eſſe. Item ſi quis hoc vtatur argumento, Nullum corpus eſſe poteſt in duobus locis, atqui ſi Chriſti corpus eſſet in Euchariſtia, eſſet in duobus locis, ergo Chriſti corpus non eſt in Euchariſtia; negabitur maior, quæ nullo medio demonſtratiuo firmari poterit.

2. Concluſio. Theologia non poteſt argumenta contra propoſitiones reuelatas, quæ lumine naturali non conſtant, euidenter poſitiuè refutare. Probatur, quia non poteſt falſitas propoſitionis alicuius euidens fieri, niſi contradictoriæ veritas euidens fiat; neque enim euidenter cognoſcimus illam eſſe falſam, niſi euidenter cognoſcamus hanc eſſe veram; atqui prædictæ propoſitiones euidenter probari non poſſunt,

vt ſuprà oſtendimus.

3. Concluſio. Theologia poteſt argumenta contra propoſitiones reuelatas, naturaliter notas militantia, euidenter poſitiuè ſoluere. Probatur, quia poteſt illas propoſitiones euidenter poſitiuè probare ſeu demonſtrare.

Nota ad propoſitiones naturaliter notas, quas Theologus propoſitionibus reuelatis adiungit, vt ſuas concluſiones deducat, pertinere linguarum idiotiſmos, veritates hiſtoricas, & Chronographicas, &c.

SECVNDA PARS.
De genere proximo.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſit opinio, vel fides acquiſita?
Thom. q.1.art.2.

PRÆNOTANDA.

PRimò, Ariſto.lib.9.Ethic. cap.3.ſtatuit artem, ſcientiam, prudentiam, ſapientiam, & intellectum ſeu habitum primorum principiorum eſſe virtutes intellectus, quòd iis vtens intellectus ſemper verum dicat; ſuſpicionem verò & opinionem non eſſe, quòd iis vtens intellectus aliquando verum, aliàs falſum dicat. Vbi pro ſuſpicione legunt aliqui, exiſtimationem, & conſequenter putant Ariſtotel. per ὑπόληψιν & δόξαν, idem ſignificare; ſed S.Thom. ſecunda ſecundæ, q.57.art.2.ad 3. Scotus, & alii communiter legunt ſuſpicionem, & rectè.

2. Licet hoc loco Ariſt. nomine opinionis, ſignificet omnem aſſenſum probabilem, ſiue teſtimonio, ſiue ratione nixum, adeóque etiam fidem humanam? cæteri tamen Philoſophi & Theologi communiter di-

ſtinguunt

ſtinguũt fidem humanam ſeu acquiſitã ab opinione, & fidem humanam vocant aſſenſum humano teſtimonio nixum; opinionem verò aſſenſum probabili ratione fretum, quod notauerunt Vaſq.& Canus.

Quid ſentiendum ſit.

Theologiam eſſe habitum opinionis vel fidei humanæ; docent Okamus, Gabr. Arimin.Maior, & Vaſq.Fundamentum eſt, quòd non argumentetur ex fidei principiis fide diuina cognitis, ſed fide humana vel opinione.

1.Concluſio. Datur in homine viatore Theologia quæ non eſt habitus opinatiuus,aut habitus fidei humanæ;ita S. Thom.multis locis aſſerens lumen diuinum & ſupernaturale, ſeu lumen fidei infuſæ,eſſe rationem aſſentiendi concluſioni Theologicæ; ita cæteri Theologi communiter, vt Caiet. Can. Valent. Molin. Ban. Zamet, Albertinus, & alii, ex quibus fides infuſa ſe habet ad Theologiam;vt habitus principiorum ad ſcientiam.

Probatur Concluſ. Theologia quæ vel ex duobus fidei principiis fide diuina creditis, vel ex vno huiuſmodi principio, & altero lumine naturæ noto, per euidentem conſecutionem ſuas concluſiones deducit, non eſt habitus opinionis aut fidei humanæ; atqui datur in homine viatore Theologia,quæ ex duobus, &c.Maior patet, ſiquidem habitus opinionis & fidei humanæ nituntur motiuo naturali, & quidem incerto & fallibili; Theologia verò dicto modo procedens nititur motiuo adæquatè, vel inadæquatè ſupernaturali, certo & infallibili. Min. probatur, quia poteſt homo Chriſtianus ex prædictis principiis per euidentem conſequentiam concluſiones deducere, ac reipſa deducit;habitus autem eliciens aſſenſus circa huiuſmodi concluſiones Theologia eſt, vt per ſe patet.

2. Concluſio. Hæc Theologia eſt ea quæ ſimpliciter & abſolutè Theologia dicitur.

Probatur 1. quia S. Thom. & alij Theologi communiter hanc intelligunt, cum Theologiæ nomen abſolutè proferunt.

Probatur 2. quia cum circa Deum ratiocinetur longè nobiliori & altiori modo quàm Theologia, de qua in ſequenti concluſione, abſolutè ac ſine addito Theologia nominanda eſt; altero verò ſecundùm quid & cum addito. Huc etiam facit quòd hæc ſola Theologia ſit fidelium propria, cum altera in hæreticis, imò in Ethnicis eſſe poſſit.

3. Concluſio. Datur non modo in hæreticis & Ethnicis hominibus, ſed etiam in verè fidelibus, Theologia quæ ſit habitus humanæ fidei, vel opinionis. ita Gillius, & alij communiter.

Probatur, quia poteſt non modo hæreticus, & infidelis cui myſteria fidei propoſita fuerint; ſed etiam fidelis, ex principiis reuelatis actu opinionis, vel humanæ fidei præcognitis per euidentem conſequentiam concluſiones aliquas inferre, ac reipſa infert; habitus autem cõcluſionibus iſtis aſſenſum præbens, eſt habitus fidei humanæ, vel opinionis, vt conſtat; & Theologia eſt eo ipſo quo ex principiis reuelatis circa Deum ratiocinatur.

Sæpius à Theologis, etiam orthodoxis & fidelibus, deducuntur concluſiones ex fidei principiis actu opinionis vel humanæ fidei præcognitis, quàm ex iis præcognitis fide diuina; quia 1. Fidei diuinæ actus ſine cogitatione diuinæ reuelationis elici nequit, Theologi autem orthodoxi ſæpe ratiocinantur ex fidei principiis non cogitantes de reuelatione diuina.

2. Fidei actus non poteſt eſſe malus etiam venialiter, vt probat tract. de fide, atqui Theologi ſæpe ſuos diſcurſus Theologicos ſaltem macula peccati venialis aſper

aſpergunt.3. Si Theologus per actum hæreſis fidem amiſerit, experitur eandem quam nte facilitatem in præbendo aſſenſu tum præmiſſis, tum concluſionibus; atqui hæc facilitas non eſt ab habitu relicto per aſſenſus fidei datos præmiſſis, aut per aſſenſus datos concluſionibus ex præuiis actibus fidei circa præmiſſas, cum huiuſmodi habitus in hæreticis, locum non habeat: ergo ab habitu relicto per aſſenſus humanæ fidei, vel opinionis, datos tum præmiſſis, tum concluſionibus. Cæterum Theologia hæc non eſt dicenda Theologia ſimpliciter, ſed cum addito, vt Theologia opinatiua, Theologia materialiter ſeu ratione materiæ, Theologia ſecundùm quid &c. vt conſtat ex dictis concluſione ſecunda.

ARTICVLVS II.

An Theologia ſit fides diuina?

AFfirmant Aureolus & Scotus apud Molinam: & fundanturı. quia Theologicæ concluſiones per diuinam fidem creduntur.2.quia non poteſt aſſignari differentia eſſentialis inter fidem diuinam ac Theologiam.

Concluſio. Theologia non eſt habitus diuinæ fidei, S.Thom.q.1.art.1. Bonauent. Durandus, Vega, Caiet.Bann.Arrag.Canus, Valent.Mæratius, Albertinus, & alii communiter.

Probatur 1. quia fidei actus & Theologicus aſſenſus nitūtur diuerſis ſpecie motiuis ſeu formalibus obiectis, ſiquidem fidei actus immediatè nititur reuelatione diuina, Theologicus autem aſſenſus immediatè nititur propoſitionibus à Deo reuelatis vt fide diuina creditis, vel quod idem eſt, ipſis fidei actibus circa præmiſſas diuinitus reuelatas.

Probatur 2. Habitus principiorum ex quibus deducuntur aliquæ concluſiones, & habitus harum concluſionum ſunt duo habitus, vt poſt Ariſt.6.Ethi.

cap. 3. docent communiter Philoſophi & Theologi, vt Thom. Scot, Durand. Molin.Valent.& alij,diſtinguentes habitum principiorum ab aliis virtutibus intellectus; atqui habitus fidei habet ſe ad habitum Theologiæ, vt habitus principiorum ad habitum concluſionum.

ARTICVLVS III.

An Theologia ſit ſcientia? Thom. q. 1. art. 2.

PVNCTVM PRIMVM.

PRÆNOTANDA.

SErmo eſt de ſcientia ſtrictè ſeu more Philoſophicò accepta, & quomodo eam ſumpſit Ariſt. in enumeratione virtutum intellectus.

2. Theologia,prout hoc nomine ſignificatur cognitio Dei & rerum diuinarum, ex parte ſubiecti quadruplex eſt: 1. eſt diuina ſeu increata; 2. eſt Chriſti & beatorum, qui veritates Theologicas per beatificam viſionem intuentur; 3. eſt Virginis,Prophetarum, & Apoſtolorum viatorum, ſeu cognitio veritatum Theologicarum euidens in atteſtante, his enim dum viatores eſſent euidens fuit Deum eiuſmodi veritates immediatè vel mediatè reuelaſſe. 4. eſt cæterorum hominum viatorum, quæ dici ſolet Theologia humana, & Theologia hominum viatorum; & hæc eſt de qua iam quæritur an ſit ſcientia.

3. Theologia hominum viatorum ſpectari poteſt vel ſecundùm proprium actum ſeu officium, vel ſecundùm actum ſeu officium adſcititium & extraneum. Proprius actus, ſeu proprium officium illius eſt, vel ex vtraque præmiſſa reuelata & fide diuina credita, vel ex vna huiuſmodi & altera lumine naturæ nota, per euidentem conſecutionem inferre concluſionem ſiue immediatè reuelatam, ſiue mediatè tantùm,quatenus ex immediatè reuelatis euidenter ſequitur.

Actus

Actus extrinſecus ſeu officium adſcititium eius eſt, 1. ex duobus principiis euidentibus per euidentem conſequentiam concluſiones deducere, quod aliquando præſtat Theologus relatiue ad ſuum proprium finem qui eſt ſupernaturalis cognitio Dei & rerum diuinarum; ſed vt Phyſicus, Metaphyſicus, aut alio habitu inſtructus. 2. Probabiliter tantùm argumentari, vel quia vtraque præmiſſa ſolùm probabilis eſt, vel quia conſecutio non eſt euidens. 3. Ex linguæ idiotiſmis, Chronologia & hiſtoria ſcripturæ ſenſum inueſtigare, & hoc Theologus præſtat vt Grammaticus, Chronologus, Hiſtoricus. 4. Suadere fidem Ethnico nulla principia reuelata recipienti, ex communibus fidei motiuis, v. g. ex authoritate Eccleſiæ, ſanctitate cultorum fidei, conſtantia martyrum, miraculis &c. Sermo eſt in quæſtione de Theologia hominum viatorum, quoad proprium ipſius actum.

PVNCTVM II.

An Theologia hominum viatorum ſit ſcientia?

1. SEntentia. Theologia hominum viatorum, prout in illis eſt, ſcientia eſt, ita Franciſcus de Marchia, referente Ariminenſi & Okamo, Henricus Gandauenſis, Albertus, Capreolus, Caiet. Bann. Zumel, Canus, Iauellus, Soncinnas, & recentiores Thomiſtæ, ſed non ex iiſdem fundamentis.

De Marchia docet intellectum fidei lumine inſtructum, ſpecies intelligibiles in ſe producere, quarum miniſterio elicit cognitionem euidentem myſteriorum fidei: ſed hæc opinio ab omnibus reiicitur vt temeraria & erronea, & meritò; ſiquidem ſcriptura Heb. 11. v. 1. & 1. Cor. 13. v. 12. & 2. Cor. 5. v. 7. & experientiâ conſtat fidem noſtram obſcuram eſſe.

Gandauenſis admittit circa veritates reuelatas medium quoddam lumen inter lumen fidei & lumen gloriæ, quo hæ veritates abſtractiuè cognoſcuntur, quod lumen

lumen ait fidei exercitio, adiuncto diſcurſu, comparari. Sed hæc quoque ſententia communiter reiicitur, quia 1. exercitio quidem fidei, habitus fidei augetur intenſiuè & extenſiuè, non tamen nouum lumen à fidei lumine diſtinctum procreatur. 2. Circa veritates fidei naturaliter ignotas nullus diſcurſus niſi obſcurus fieri poteſt; repugnat autem diſcurſu obſcuro lumen ad eas euidenter cognoſcendas ingenerari. Itaque hi duo euidentiam ad rationem ſcientiæ rectè requirunt, ſed eam Theologiæ perperam adſtruunt. Thomiſtæ docent ad ſcientiam ſubalternatam non requiri cognitionem euidentem principiorum in habente illam, ſed ſatis eſſe vt ſubordinetur ſcientiæ in altero exiſtenti, per quam euidenter cognoſcantur: & ita ſentire D. Thomam putant, quia docet Muſicam eſſe ſcientiam ſubalternatam Arithmeticæ, licèt muſicus ſolùm credat principia ſibi tradita ab Arithmetica, exquo concludunt Theologiam noſtram cum ſit ſubalternata Theologiæ Dei & beatorum, per quam principia eius euidenter cognoſcuntur, ſcientiam eſſe: addunt tamen non eſſe perfectam ſcientiam, (licèt ſit ſcientia ſtrictè) defectu euidentiæ.

2. Sententia. Theologia hominum viatorum, prout in illis eſt, ſcientia non eſt, ſecundùm ſe tamen eſt. Ita Caietanus, cui adiungendi ſunt illi omnes qui ſentiunt Theologiam, etiam prout in homine viatore eſt, ſcientiam eſſe. Hi enim à fortiori putant eam ſecundùm ſe ſcientiam eſſe. Theologia viatorum, aiente Caietano, duobus modis ſpectari poteſt, 1. vt eſt in viatoribus, & ſic eſt obſcura, vt pote deducta ex principiis obſcurè cognitis, nec proinde ſcientia eſt. 2. prout eſt in ſe, ſeu ſecundum ſe, & ſic caret imperfectione obſcuritatis, proindeque ſcientia eſt.

Prima Concluſio. Theologia viatorum, vt eſt in viatoribus, non eſt ſcientia. Ita communiter veteres

&

& recentiores, demptis Thomiſtis, vt Scotus, Durandus, Molina, Vaſques, Mætatius, & alij : neque diſſentit Thom. vt defendunt Molina & Vaſq. ſed tantùm vult Theologiam eſſe ſcientiam ſecundùm quid & analogicè.

Probatur Coclufio, Quia euidentia eſt eſſentialis ſcientię ſtrictè ſeu more Philoſophico acceptę, de qua hic ſermo eſt, vt conſtat 1. ex eius notione per Ariſt. tradita. 1. quia 1. poſter. cap. 18. ſcientia eſt aſſenſus partus per demonſtrationem, hæc autem eſt ſyllogiſmus conſtans propoſitionibus euidentibus : atqui Theologia hominum viatorum, prout eſt in illis, obſcura eſt, vt pote innixa fidei principiis obſcurè cognitis.

Probant etiam aliqui ex eo quòd non detur ſcientia de ſingularibus, verſetur autem Theologia circa Deum eſſentialiter ſingularem : ſed hæc probatio inefficax eſt, quia 1. hinc vt ſummùm ſequitur Theologiam inadæquatè ſumptam ſeu quatenus agit de Deo non eſſe ſcientiam. 2. Axioma ſumendum eſt de ſingularibus creatis, & de ſcientia à priori qua proprietas de ſubiecto per immediatam cauſam demonſtratur, quæ de ſingularibus idcircò haberi non poteſt, quòd ſingularium vt ſic eſſentiæ, proindeque proprietates incognitæ ſunt: aut ſi ſumatur de ſcientia tum à priori, tum à poſteriori, ſermo eſt de ſingularibus creatis corruptibilibus & mutabilibus, quæ demonſtrationem ſaltem abſolutam reſpuunt, eo ipſo quo talia ſunt : de quibuſdam enim ſingularibus creatis, vt de Ecclipſibus haberi ſcientia poteſt.

Neque verum eſt ad ſcientiam ſubalternatam ſufficere, quòd eius principia ſint euidentia per lumen ſcientiæ ſubalternantis, niſi ſcientia ſubalternans ſit in eodem intellectu : ſiquidem ſcientia ſubalternata eſt ſcientia, proindeque cognitio euidens : vt autem

intellectus

intellectus cognoſcat euidenter concluſionem, non eſt ſatis, quod principia ex quibus ducitur alteri intellectui ſint euidenter nota: ſed neceſſe eſt euidenter nota eſſe illi ipſi intellectui, qui concluſionem euidenter cognoſcit.

Secunda Concluſio. Theologia ſecundùm ſe ſcientia non eſt, ſi ſumatur formaliter, & non obiectiue ſeu materialiter. Ita communis ſententia.

Probatur, Theologia ſecundùm ſe, vel eſt Theologia ſeu cognitio de Deo, rebuſque diuinis in genere, prout abſtrahit à differentiis contrahentibus, & conditionibus ſubiectorum quibus ineſſe poteſt; vel prout abſtrahit ab imperfectione obſcuritatis, atqui neutro modo ſumpta ſcientia eſt. Minor probatur, & 1. Theologia ſumpta non eſt ſcientia, alioqui omnis Theologiæ ſpecies eſſet ſcientia contra ſententiam aduerſariorum, cum gradus genericus in quauis ſpecie totus contineatur. 2. Theologia prout abſtrahit ab obſcuritate non eſt ſcientia, quia vt aliqua cognitio ſit ſcientia, non ſufficit quod in ſuo formali conceptu non importet obſcuritatem, ſed neceſſarium eſt vt formaliter euidens ſit, atqui Theologia ſecundùm ſe abſtrahit ſicut ab obſcuritate, ita & ab euidentia, nec ptoinde in ſuo formali conceptu euidentiam includit.

Dixi ſi ſumatur formaliter; ſi enim ſumatur obiectiue & materialiter, ſcientia eſt, ſiquidē principia Theologicæ concluſionis ſunt euidenter cognoſcibilia, & ex iis euidenter cognitis cõcluſio per euidentem conſecutionem deducibilis eſt, vt conſtabit ex mox dicendis; quod eſt Theologiam obiectiuè ſeu materialiter ſumptam, eſſe ſcientiam: atque hoc, & non plus argumenta contraria probant.

PVN

PVNCTVM III.

An Theologia Dei, Chriſti, & beatorum ſcientia ſit?

ETſi quæſtio qua Theologi quærunt an Theologia ſcientia ſit, ſolùm, aut præcipue reſpiciat Theologiam hominum viatorum: ad pleniorem tamen doctrinam,& ad vitandam æquiuocationem extendenda eſt etiam ad Theologiam Dei, Chriſti, & beatorum.

Prima Concluſio.Theologia Dei non eſt ſcientia. Ita Scotus,Vaſq.& alij contra Baſſolum.

Probatur, quia ſcientia more Philoſophico ac ſtrictè ſumpta, eſt diſcurſiua ſeu parta per ſyllogiſmum demonſtratiuum; Dei autem Theologia diſcurſiua non eſt: ex quo inferes viſionem Beatificam Angelorum & hominum non eſſe ſcientiam.

Secunda Concluſio. Fuit in Chriſto Theologia à viſione beatificâ diſtincta, quæ ſcientiæ ſtrictè ſumptæ rationem obtiuuit.Ita S.Thom.3.parte quæſt.11. art.5. & Thomiſtæ: Scot.Baſſol.& alij contra Vaſq.

Probatur. Omnis cognitio diſcurſiua certa & euidens circa obiectum neceſſarium eſt ſcientia ſtrictè ſumpta: atqui prædicta Chriſti Theologia eiuſmodi fuit. Minor Probatur, & 1. Quòd fuerit in Chriſto Theologia ſeu cognitio de Deo, & rebus diuinis diſcurſiua, ex eo conſtat,quòd ſæpè Chriſtus ex principiis reuelatis argumentatus eſt.2. Quòd in eo fuerit Theologia diſcurſiua euidens.Probatur,quia cum nihil interſit ad diſcurſum per quod lumen principia cognoſcantur,Chriſtus vt homo ex principiis reuelatis,aut in Verbo ſeu per lumen gloriæ,aut extrà Verbum, ſeu per ſcientiam infuſam euidenter cognitis potuit concluſiones deducere, iiſque aſſenſum euidentem præſtare.

Neque obiicias. 1. quòd hæ concluſiones ipſa viſione

ſione beatifica & ſcientia infuſa cognoſcantur vel in ſe, vel in principiis, quia nihil vetat idem cognoſci duplici genere cognitionis, quorum vnum alio perfectius ſit, vt conſtat ex cognitione intellectiua & ſenſitiua, intuitiua & abſtractiua eiuſdem obiecti, ſiquidem nos idem obiectum cognoſcimus per cognitionem intellectiuam & ſenſitiuam; & Chriſtus multa obiecta cognouit per ſcientiam beatam ſeu lumen gloriæ, per ſcientiam ex genere ſuo infuſam, & per ſcientiam diſcurſiuam ſeu abſtractiuam, vt prob. tract. de Incarnat. Idemque de beatis Theologi communiter ſentiunt. Aliud eſt quod actus cognitionis per lumen gloriæ, aut per habitum ſcientiæ ex genere ſuo infuſæ non ſit diſcurſiuus; aliud quod ex rebus per lumen gloriæ aut habitum ſcientiæ per ſe infuſæ præcognitis non poſſit Concluſio deduci & aſſenſus diſcurſiuus circa eam elici; Audiamus Scotum q. 3. proleg. art. 4.

Quidditas ſubiecti in quocunque lumine videatur, continet virtualiter veritates quas poteſt facere notas intellectui; ſi igitur quidditas lineæ viſa in lumine naturali poteſt notas facere intellectui noſtro veritates in ſe incluſas, pari ratione, etiam vt viſa in eſſentia diuina; ſed omnis veritas cauſata in intellectu noſtro per aliquid prius natura notum (& cognita per cognitionem diſtinctam à cognitione rei prius natura nota) cauſatur per diſcurſum, &c.

Neque dicas ſecundo poſſibilem abſolutè fuiſſe in Chriſto huiuſmodi Theologiam, non tamen reipſa in illo fuiſſe, nec connaturaliter eſſe potuiſſe, quia connaturale non eſt intellectui noſtro ex re cognita per viſionem beatificam, aut per ſcientiam ex genere ſuo infuſam, Concluſiones deducere, iiſque per aſſenſum diſcurſiuum aſſentiri. Ne inquam id dicas, ſiquidem humano intellectui connaturale eſt ex veritatibus

ritatibus quocunque lumine cognitis alias veritates connexas per diſcurſum colligere, ex quo ſequitur reipſa in Chriſto fuiſſe præfatos diſcurſus Theologicos.

Sunt qui putent Chriſtum potuiſſe vti habitu ſcientiæ per ſe infuſæ ac ſpeciebus impreſſis per ſe infuſis ad eliciendum aſſenſum formaliter compoſitum & diſcurſiuum, quia ſcilicèt eminenter continebant habitus & ſpecies elicitiuas aſſenſus formaliter compoſiti, ita vt videtur Thom. 3. p. q. 11. art. 5. & Thomiſtis.

Sed veriùs id negant Bonauent. Richardus & Suarez aientes omnem actum ſcientiæ per ſe infuſæ eſſe formaliter ſimplicem, licèt obiectiuè ſit compoſitus & diſcurſiuus, quatenus per eum iudicatur aliquid ineſſe alteri, aliquid ex aliis conſequi.

Tertia Coclus. Datur in beatis hominibus Theologia, quæ ſit ſcientia ſtrictè ſumpta; Ita auhores citati pro 2. concluſ. & probatur iiſdem argumentis. Ex quo inferes Chriſtum non modò quandiu viator fuit (quoad corpus, & partem animæ inferiorem) ſed etiam nunc quando comprehenſor eſt, ex veritatibus per gloriæ lumen, & per ſcientiam ex genere ſuo infuſam cognitis, Concluſiones deducere, proindeque Theologiam quæ ſtrictè ſumpta ſcientia ſit, obtinere.

Quarta Concluſ. Theologia prout extitit in beatâ Virgine, Prophetis, & Apoſtolis dum viatores eſſent, fuit ſcientia ſtrictè ſumpta, ſaltem quoad aliquas Concluſiones. Ita Thom. 5. q. 14. de veritat. a. 1. & ſecunda ſecundæ. q. 175. art. 5. Caiet. Bañ. Scot. Aureolus, Suarez, & alij omnes ſentientes prædictos habuiſſe cognitionem quarundam veritatum reuelatarum, euidentem in atteſtante, quia ſcilicet euidens ipſis fuit Deum eas reuelaſſe.

Prob. Quia aſſenſus circa Concluſ. ex principiis euidenter cognitis per euidentem conſecutionem ſcientia ſtrictè ſumpta eſt: atqui Theologia, ſeu cognitio de Deo & rebus diuinis, quam Virgo, Apoſtoli, & Prophetæ deduxerunt ex propoſitionibus reuelatis euidentibus in atteſtante, huiuſmodi fuit.

Ob. Euidentia ex medio extrinſeco petita non ſufficit ad rationem ſcientiæ; atqui euidentia cognitionis quæ petitur ex Dei reuelatione ſeu teſtimonio euidenter cognito, petitur à medio extrinſeco. R. Nego Ma. Quia cauſa efficiens & finalis ſunt extrinſecæ, & tamen ſunt media ſcientificæ demonſtrationis; fateor tamen propter hoc argumentum æquè probabiliter aut etiam probabilius defendi poſſe Theologiam hanc non fuiſſe ſcientiam ſtrictè ſumptam; quia licèt ad hanc ſcientiam ſufficiat medium extrinſecum ab authoritate diſtinctum, non tamen ſufficit authoritas ſeu teſtimonium.

Infer, Animæ Purgatorij Theologicos diſcurſus conficiunt demonſtratiuos & ſcientiales quoad aliquas Concluſiones, eas ſcilicèt quas deducunt ex fidei veritatibus euidenter cognitis in atteſtante; de quibus ſuo loco.

Quinta Concluſ. Licèt Theologia in Deo & viatoribus non ſit ſcientia ſtrictè ac more Philoſophico, defectu diſcurſus aut euidentiæ; eſt tamen propriè ſcientia, & abſolutè ac ſine addito ſcientia dici poteſt.

Prob. 1. Quia in rebus Theologicis Scriptura, Patres, & Scholaſtici Doctores ſunt norma non modò ſentiendi, ſed & loquendi; atqui Scholaſtici Doctores, vt S.Thom.q. 1. a. 2. Alenſ. Richardus, Scotus, Heruæus, Canus, Valent. & Molina; Patres quos hi Scholaſtici citant & in cæteris Auguſt.lib.14. Trin.cap.1.& lib.12.cap.14.Scriptura Iob. 19. v. 25.

1.Reg.

1. Reg. 24.v.25. Sap. 13. v. 7. & 10. v.10.Ierem.13. v.13.Luc.1.v.7.1.Corint.12. v. 8.& 13. v. 8. 2. Cor. 8.v.7. Theologiam abſolutè & ſine addito ſcientiam vocant.

Prob. Secundò. Scientiæ vocabulum ſuam vim & ſignificationem ab Ariſtotele primùm non accepit; atqui ante hunc communi vſu id ſcire quiſque dicebatur, quod certò & infallibiliter cognoſcebat; quemadmodum ex Scriptura veteris teſtamenti, vt alia omittam monumenta ſatis conſtat.

ARTICVLVS IV.

An Theologia noſtra ſit ſubalternata Theologiæ Dei & Beatorum? Thom. q. 1. art. 2.

PRÆNOTANDA.

1. Scientiarum ſubalternationem non omnes eodem modo explicant, neque Ariſt. 1. Poſt. c. 7. 10.& 23. in hac parte mentem ſuam ſatis declarauit.

2. Communis tamen & recepta doctrina eſt poſſe quadrupliciter vnam ſcientiam alteri ſubalternari. 1. Ratione finis, quandò finis vnius refertur ad finem alterius, ita frænofactoria ſubalternatur equeſtri, hæc militari. 2. Ratione modi ſciendi, quando ſubalternata, ſua principia, vel etiam Concluſiones à poſteriori tantùm cognoſcit, ſubalternans verò à priori. Ita Medicina eſt ſubalternata Geometriæ quoad hanc Concluſionem, Circulare vulnus tardiùs curatur ex Ariſtot. 1. Poſter. cap. 10. Quia Geometria Concluſionis huius veritatem ſcit à priori, nempè quod in vulnere circulari partes ab inuicem magis diſtent; Medicus autem ſcit per experientiam, & inductionem. Atque hæc duplex ſubalternatio eſt tantum ſubalternatio ſecundum quid. 3. Ratione principiorum, quandò principia ſubalternatæ ſunt Concluſiones ſubalternantis. 4. Ratione ſubiecti, quando ſub-

iectum ſubalternatę differentiam ſolùm accidentalem addit ad ſubiectum ſubalternantis, per quam differentiam illud ad ſe contrahit; Ita Muſica quæ conſiderat numerum ſonorum, eſt ſubalternata Arithmeticæ, quæ conſiderat numerum abſolutè; & perſpectiua quę lineam viſualem, Geometriæ quæ lineam præcisè. Atque in his duabus conditionibus coniunctim ſumptis conſiſtit ſubalternatio ſimpliciter. Hæc Doctrina eſt S. Thomæ 1. poſterior lect. 35. & opuſculo 42. cap. 14. Heruæi, Bona. Scot. Aureol. Durand. & recentiorum Ariſtotelis interpretum.

Quid ſentiendum ſit.

Ex aliquibus. Theologia noſtra eſt ſubalternata Theologiæ Dei, & Beatorum. Ita Ægid. Capr. Caiet. Canus, & alij, quibus fauet S. Tho. cum indicat ad ſcientiam ſubalternatam ſufficere, vt eius principia ſint euidentia per lumen ſcientiæ ſuperioris.

Prima Concluſio. Theologia noſtra non eſt abſolutè ac ſimpliciter ſubalternata Theologiæ Dei, & beatorum: Ita Scot. Valent. Molin. Vaſq. & alij.

Prob. 1. ex defectu conditionum neceſſariarum ad ſubalternationem ſimpliciter. 1. Subiectum Theologiæ Dei, ac beatorum non contrahitur ad Theologiam viatorum, per aliquam differentiam accidentalem quam ei ſuperaddat, ſed idem omninò eſt ſubiectum vtriuſque, ſcilicèt Deus vt Deus. 2. Principia Theologiæ noſtræ non ſunt Concluſiones Theologiæ Dei. Quia cùm hæc diſcurſiua non ſit, nec vnum ex alio concludat, nullas Concluſiones habet quæ poſſint eſſe principia Theologiæ noſtræ: nec Theologiæ Beatorum ſi ſermo ſit de viſione beatifica propter eandem rationem; nec etiam Theologiæ Beatorum, quæ diſcurſiua eſt, quia huius & noſtræ ſunt eadem principia, ſcilicèt principia fidei à beatis euidenter, à nobis obſcurè cognita.

Prob. 2.

Prob. 1. Vt vna ſcientia ſubalternetur alteri, debet adiunctam habere ſubalternantem in eodem intellectu, ita vt is qui habet ſcientiam ſubalternatam, cognoſcat principia eius per cognitionem propriam ſcientiæ ſubalternantis: & ratio eſt, quòd vnus intellectus non cognoſcit aliquid certò & euidenter ex eo quòd alius intellectus id cognoſcat certò & euidenter, ſed ex eo quòd habeat in ſe ipſo talis obiecti cognitionem certam & euidentem: vnde Muſica in eo qui non eſt Arithmeticus, ſed tantùm credit Arithmetico, non eſt ſcientia ſubalternata Arithmeticæ, ſiquidem non cognoſcit ſua principia, quæ ſunt Concluſiones Arithmeticæ, per cognitionem Arithmeticæ propriam: itidem de Perſpectiuâ in eo qui non eſt Geometra: atqui Theologia Dei, & beatorum non eſt in hominis viatoris intellectu, proindeque licèt Concluſiones ſuas deducat ex principiis per Theologiam Dei & beatorum euidenter cognitis, non tamen propterea eſt ſimpliciter illi ſubalternata.

Neque dicas ad ſubalternationem ſimpliciter ſufficere duas conditiones ſuprà memoratas; hoc enim verum eſt: ſed in prima, quæ eſt Concluſiones ſubalternantis debere eſſe principia ſubalternatæ, hoc imbibitur, ſi vt par eſt, intelligatur; per Concluſiones enim debent accipi non modò Concluſiones obiectiuæ, ſed etiam formales, ſeu aſſenſus circa Concluſiones obiectiuas: hæ autem ſic ſumptæ non poſſunt eſſe principia, ſeu ratio aſſentiendi ſcientiæ ſubalternatæ, niſi ſint in eodem cum ipſo intellectu.

Secunda Concluſio. Theologia noſtra nequidem ſecundùm quid eſt ſubalternata Theologiæ Dei, & beatorum. Ratio eſt, quod nec illi ſit ſubalternata ratione finis, nec ratione modi ſciendi. Non ratione finis, quia vt vna ſcientia ſubalternetur alteri ratione finis, non ſufficit quòd ſit medium ad illam acquiren-

dam, alioqui Logica eſſet ſubalternata ratione finis omnibus ſcientiis, omnes ſcientiæ viſionis beatificæ ſeu ſcientiæ beatæ: ſed neceſſarium eſt vt finis vnius ſit medium ad obtinendum finem alterius, quod contingit quandò vnius opus refertur ex natura ſua ad opus alterius, quomodo frænum quod eſt opus artis frænofactoriæ refertur ad equitationem quæ eſt opus artis equeſtris: atqui Theologiæ noſtræ finis non eſt medium ad obtinendum finem Theologiæ Dei & beatorum: ſiquidem Theologia Dei caret fine omni cum ſit ipſe Deus, viſio autem beatifica cum ſit vltimus finis cuius, ad nullum alium finem cuius referibilis eſt. Nec ratione modi ſciendi, quia cognoſcere aliquid à priori, eſt cognitionem eius ex cognitione cauſæ deducere; Dei autem & beatorum Theologia cum diſcurſiua non ſit, cognitionem præmiſſarum & concluſionum Theologiæ noſtræ, ex cognitione cauſæ illarum non deducit.

ARTICVLVS V.

An Theologia ſit ſapientia? Thom. q. 1. art. 6.

PRÆNOTANDA.

1. SErmo eſt de Theologia viatorum, & de ſapientia quam Philoſophus virtutibus intellectualibus adnumerauit lib. 6. Ethic cap. 4.

2. Sapientiæ nomine in Sacris literis ſolet intelligi Dei, ac rerum diuinarum ſapida ſcientia, hoc eſt quæ adiunctum habeat conſentaneum voluntatis motum circa obiectum cognitum; quomodo ſumpta non vnicum, ſed multos habitus intellectus & voluntatis importat: Auguſt. lib. 14. Trinit. cap. 1. vocat θεοσέβειαν in cognitione & dilectione Dei poſitam.

3. Sapientia dici ſolet, non quidem abſolutè ac ſine addito, ſed in certo genere, quælibet virtus intellectualis

ctualis exactè ac perfectè poſſeſſa,iuxtà hæc Ariſt.lib. 6. Ethic. cap. 7. Sapientiam in artibus tribuere illis conſueuimus qui abſolutiſſimi in illis ſunt:vndè Phidiam ſapientem Marmorarium, Polycletum ſapientem Statuarium dicimus:aliis quoque locis idem tradit 7.Metaph.cap 2.1.Magn.Moral. cap. 35. hinc vir prudens ſapiens dicitur.

4. Nomine ſapientiæ ſignificauit Ariſt.lib.6.Ethic. cap. 7.habitum ſcientiæ præſtantiſſimæ, à quo denominatur is in quo reſidet non modò ſecundùm quid, & in certo genere, ſed abſolutè ac ſimpliciter ſapiens, cuiuſmodi ſcientiam eſſe ſolam Metaphyſicam credidit, vt videre eſt lib.1. Metaphyſicæ, cap. 1. & 2. & hæc ſapientia eſt quam virtutum intellectualium vnam fecit.

Quid ſentiendum ſit.

Prima Concluſio. Theologia ſimpliciter & abſolutè ſapientia dici poteſt,ita omnes Theologi.

Prob. 1. Scriptura eam abſolutè ſapientiam vocat Act.6.v.10.1.Cor.2.1.Epheſ.1.v.7.Coloſſ. 1. v. 9. & 3.v.15.1.Pet.3.v.15.

Prob.2.Quia ita vocant Patres, vt Auguſt. lib.12. Trinit. cap. 1. & lib. 14. cap. 1. & Doctores Scholaſtici,

Prob. 3. Si Metaphyſica ſapientiæ nomen mereatur, multò magis Theologia, quæ Metaphyſicam tantò exceſſu prætergreditur.

Secunda Concluſio. Theologia non eſt ſapientia iuxtà tertiam acceptionem: Ita Theologi demptis iis qui ſcientiam ſtrictè ſumptam putant. Probat. Quia ſapientia hæc eſt ſcientia Ariſtotelica lib.6.Ethi.cap. 4. & 7. cuiuſmodi non eſt Theologia, defectu euidentiæ.

Tertia Concluſio. Dempta conditione ſcientiæ, Theologia cæteras omnes conditiones obtinet quas

Ariſtoteles ad ſapientiam pertinere voluit, proindeque ſi ſumatur ſapientia præciſè quoad ea quæ ſcientiæ Ariſtotelicæ ſuperaddit, Theologia eſt ſapientia Ariſtotelica. Prob. ex octo conditionibus quas ſapientia ſcientiæ in genere ſuperaddit ex doctrina Ariſtot.

Prima eſt, vt non modò Concluſiones, ſed etiam earum principia & quidem prima & vniuerſaliſſima cognoſcat 6.Ethi.cap. 7. & 1. Metaph.cap.1. ex quo concludit Ariſtoteles eam importare intellectum ſeu habitum principiorum & ſcientiam.

Hæc Conditio Theologiæ conuenit, non quia ſupponit in eodem intellectu in quo reſidet, habitum fidei tanquam habitum principiorum ex quibus ſuas Concluſiones deducit, alioqui conditio hæc omni ſcientiæ competeret, quandoquidem ſcientia omnis ſupponit in eodem intellectu habitum principiorum quibus nititur: ſed quia ſua principia contra negantes probat & defendit, quemadmodum Metaphyſicà. Prob. Ad Metaphyſicam pertinet ſua principia probare, quia nullam habet ſuperiorem ſcientiam ordinis naturalis per quam probetur: atqui Theologia nullam habet ſuperiorem ſcientiam naturalem, vel ſupernaturalem per quam eius principia probentur.

Secunda eſt, vt ſit ſcientia rerum præſtantiſſimarum, puta Dei & ſubſtantiarum ſeparatarum.

Theologià eſt ſcientia Dei, non modò vt authoris naturæ, ſed vt authoris gratiæ, intelligentiarum, Incarnationis, Euchariſtiæ, cæterorúmque myſteriorum altiſſimorum,& ea penetrat ad quæ Metaphyſica nullatenùs pertingere apta eſt.

Tertia eſt. Quod ſit ſcientia omnium nobiliſſima. lib.1. Metaph. cap. 2. vbi etiam ſequentes conditiones reperientur.

Theologia eſt omnium ſcientiarum præſtantiſſima ratione ſui obiecti materialis, quod eſt Deus : & formalis,quod eſt reuelatio diuina,ſi ſermo ſit de obiecto remoto & vltimo.

Quarta eſt, vt maximè vniuerſalia norit.

Theologia de omni ente naturali & ſupernaturali diſputat, quatenùs eſt cognoſcibile per principia diuinitùs reuelata,vt diuina fide cognita, vel, vt alij loquuntur, per diuinam reuelationem, remotè ſcilicèt & radicaliter.

Quinta eſt, vt maximè difficilia norit, hanc conditionem theologiæ competere, non eſt qui dubitet.

Sexta eſt,vt ſit omnium ſcientiarum certiſſima.

Theologiam cæteris omnibus ſcientiis certitudine anteſtare infrà oſtendetur. *Videtur* hæc conditio non competere Metaphyſicæ, ſicut nec euidentia maxima, in qua certitudo naturalis maxima fundatur, cui tamen Ariſt.ſapientiæ conditiones omnes à ſe numeratas conuenire cenſuit; ſiquidem Mathematica videtur euidentia & certitudine Metaphyſicam ſuperare.

Septima eſt, vt ſit ſcientia ſpeculatiua, non practica.

Theologia eſt ſimpliciter & abſolutè ſpeculatiua, practica verò ſecundùm quid tantum, vt infrà demonſtrabitur.

Octaua eſt, vt ſit ſcientia ſuperior & principalior, non ſubminiſtra.

Theologia omnium ſcientiarum diſcurſiuarum ſuprema eſt, omnibus imperat, omnibus vt ancillis vtitur, omnes corrigit iuxta hæc 1. Cor.2.v.15.ſpiritualis iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur; & hæc 2. Cor. 10. v. 4. arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt,&c.Ratio eſt,quòd nitatur altiori lumine ſci-

licèt diuinæ reuelationis, cui omne naturale lumen ſubiici & ſubſeruire natum eſt. Nota, non quæritur à Theologis, ecquid Theologia ſit intellectus, ſeu habitus principiorum, prudentia vel ars, quia conſtat nihil horum eſſe; ſed tantùm an ſit ſcientia & ſapientia, in quo dubitandi locus eſt.

ARTICVLVS VI.

Proximum Theologiæ genus aſsignatur.

THeologia eſt habitus medius inter fidem & ſcientiam Ariſtotelicam, participans aliquid vtriuſque, nempè fidei certitudinem ac ineuidentiam, ſcientiæ certitudinem ac diſcurſum. Eſt diſcurſiuus quia gignitur per Concluſiones ex principiis per diſcurſum deductas; eſt certus & ineuidens, quia generatur per Concluſiones ex principiis diuina fide creditis euidenti conſequentia deductas. Communiter tamen à Patribus & Doctoribus, & nominatim ab S. Thom. ſcientia nominatur, non fides; quia ſcientiæ nomen ſolet tribui omni cognitioni certam & infallibilem veritatem continenti, maximè ſi per diſcurſum parta ſit.

Infer; Theologia in virtutibus intellectualibus numeranda eſt, quia ille habitus intellectualis eſt virtus intellectus qui nequit ad falſum inclinare 6. Ethi. cap. 2. & 3.

Dices; Theologia non eſt virtus intellectus, ſumendo virtutem intellectus vt ſumpſit Ariſt. Intellexit enim per virtutem intellectus habitum inclinantem certò & euidenter ad verum.

Reſpondeo, non agnouit aliam virtutem præter iſtam, quia non cognouit cognitionem certam & tamen ineuidentem; ſi agnouiſſet, non negaſſet habitum eius elicitiuum eſſe virtutem intellectus, cum ad hanc ſufficiat quod intellectum certò & infallibiliter ad verum perducat.

Inſtabis,

Inſtabis, agnouit fidem humanam euidentem in atteſtante quæ certa & euidens eſt, nec tamen eam virtutibus intellectualibus adnumerauit, quia ſcilicèt eius certitudo & euidentia non ſunt à medio intrinſeco; vnde ſecundùm ipſum ad rationem virtutis intellectualis neceſſaria eſt euidentia, & certitudo ab intrinſeco medio profecta; certitudo autem Theologica ortum habet à medio extrinſeco.

Reſpódeo. Licèt habitus humanæ fidei quoad aliquos ſuos actus, putà certos & euidentes in atteſtante, certò ducat intellectum ad verum, non tamen quoad omnes; & hæc eſt ratio propter quam Ariſtoteles humanam fidem virtutibus intellectualibus non accenſuit.

QVÆSTIO IV.

De ratione ſpecifica Theologiæ.

EX obiecto circa quod Theologia verſatur deſumenda eſt; ſubiecti & obiecti notionem ac diſtinctionem ex Philoſophia compertam ſuppono.

ARTICVLVS I.

Quodnam ſit obiectum attributionis Theologiæ.

Thom. q. 1. art. 7.

COncluſ. Obiectum attributionis Theologiæ eſt Deus, vt Deus, ſeu quoad deitatem, ſumendo illam præcisè ſeu prout noſtro concipiendi modo ab attributis & perſonalitatibus diſtinguitur. Tom. q. 1. a.7. Vaſq. Mæratius & alij communiter.

Prob. Illud eſt obiectum attributionis in aliqua ſcientia, quod per ſe primò ab ea conſideratur, & in ordine ad quod cætera omnia tractantur, tanquam illius principia, partes eſſentiales, integrales, ſubiectiuæ, proprietates, effectus &c. Atqui Deus vt Deus, eſt id quod per ſe primò conſideratur à Theologia,

logia, &c. Maior ab omnibus recipitur. Min. Prob. Id per ſe primò conſideratur in aliqua ſcientia, quod eſt prima radix omnium proprietatum quæ in illa demonſtrantur, proindeque primum ſubiectum demonſtrationum quæ in illa fiunt (ſubiectum demonſtrationis & ſubiectum Concluſionis per eam demonſtratæ coincidunt.) Atqui Deus vt Deus eſt prima radix omnium proprietatum, quæ in Theologia demonſtrantur. Maior conſtat, quid enim prius ipſo conſiderari poſtularet? Min. prob. eſſentia enim diuina vt ab attributis & perſonalitatibus diſtinguitur, eſt cauſa mediata, vel immediata cæterorum omnium putà perfectionum attributalium abſolutarum & relatiuarum quæ Deo inſunt, & creaturarum omnium; vndè non eſt quod obiiciatur Deum per ſuam eſſentiam prout diſtinguitur ab attributis conſideratam non eſſe cauſam Incarnations, Iuſtificationis, glorificationis & aliarum actionum ad extrà, quæ in Theologia pertractantur, ſed per ſuam liberam voluntatem; licèt enim per eam non ſit horum operum cauſa proxima & immediata, eſt tamen remota & mediata, quatenus eſſentia virtualis cauſa eſt eorum à quibus opera hæc immediatè procedunt, putà omnipotentiæ, intellectus & voluntatis.

Secunda Concluſio. Formale obiectum Theologiæ eſt cognoſcibilitas certa & infallibilis per medium à Deo reuelatum vt diuina fide cognitum, vel quod idem eſt, deducibilitas per euidentem conſecutionem ex medio diuinitus reuelato vt fidè diuina cognito.

Prob. Formale obiectum ſcientiæ alicuius eſt id per quod differt ab aliis omnibus quæ circa idem obiectum materiale verſantur; atqui cognoſcibilitas &c. eſt ratio fòrmalis per quam Theologia differt ab aliis omnibus ſcientiis ſeu habitibus diſcurſiuis, quæ circa

circa Deum verſari poſſunt, vt à Metaphyſica quæ de Deo diſputat, quatenùs per principia lumine naturali nota cognoſcibilis eſt; ab habitu opinionis vel humanæ fidei qui vel ex principiis reuelatis, actu opinionis, vel humanæ fidei cognitis, vel ex iis fide diuina cognitis, ſed per ineuidentem conſecutionem, aliqua de Deo concluderet.

NOTANDA.

1. Non eſt de ratione Concluſionis Theologicæ vt deducatur ex duobus principiis reuelatis & diuina fide cognitis, ſed ſatis quod ex vno huiuſmodi principio, & altero lumine naturæ noto deducatur, v. g. ſyllogiſmi huius Concluſio Theologica eſt; Suppoſitum natura diuina & humana conſtans duas habet voluntates, diuinam ſcilicèt & humanam; atqui Chriſtus eſt ſuppoſitum, &c. Ergò Chriſtus duas habet voluntates; In quo prima propoſitio eſt lumine naturæ nota, ſecunda reuelatione conſtat. Coincidit quod alij dicunt, non eſſe de ratione medij Theologici, vt ſit adæquatè reuelatum, ſed ſatis eſſe quod ſit inadæquatè, hoc eſt ſecundùm aliquam ſui partem reuelatum.

2. De ratione Theologicæ Concluſionis eſt vt per euidentem conſecutionem deducatur, debet enim eſſe certa & infallibilis, cuiuſmodi non eſſet quantumcunque deduceretur ex principiis reuelatis diuina fide cognitis, niſi per euidentem conſequentiam ex iis deduceretur.

3. Si datur duplex fides diuina, hoc eſt diuina reuelatione tanquam motiuo nixa, vna ordinis naturalis, altera ordinis ſupernaturalis, nihil intereſt ad Concluſionẽ Theologicã vtrùm præmiſſæ credantur fide ſupernaturali, an naturali; ad illã n. ſufficit quod vel vtraq; præmiſſa, vel altera ſit diuina fide credita.

4. Medium Theologicæ Concluſionis non eſt adæquatè

æquatè reuelatum, niſi & conſecutio reuelata ſit; licet enim ſolæ præmiſſæ dici ſoleant medium ad cognoſcendam Concluſionem, reuerà tamen etiam conſecutio ad id medium eſt; ſiquidem id medium eſt intellectu, ad cognoſcendam Concluſionem, quod illum mouet ac determinat ad præſtandum aſſenſum Concluſioni, hoc autem eſt non modò connexio medij termini cum vtroque extremo Concluſionis, ſed & connexio conſequentis cum antecedente, ſeu Concluſionis cum præmiſſis; Quamuis enim præcognouerit intellectus præmiſſas eſſe veras, niſi præterea præcognoſcat ex illarum veritate ſequi veritatem Concluſionis, non aſſentietur Concluſioni. Itaque ſi ſermo ſit de tribus terminis quibus perficitur ſyllogiſmus, vnus tantùm medius eſt; ſi autem ſermo ſit de propoſitionibus, tres ſunt mediæ, ſcilicèt duæ præmiſſæ in quibus connectitur medius terminus cum extremis Concluſionis, & præterea illa propoſitio per quam aſſeritur conſequens, ſeu Concluſionem ſequi ex antecedente ſeu præmiſſis, quæ propoſitio per particulam, *ergo*, vel aliam æquipollentem ſignificatur.

QVÆSTIO V.

De Theologiæ attributis.

ARTICVLVS I.

De vnitate Theologiæ.

1. CONcluſ. Theologiæ habitus non eſt vna ſpecie qualitas, ſed aggregatio ex multis ſpecie qualitatibus ſeu habitibus; ita communior ſententia.

Probatur. Aliæ ſcientiæ totales quia eliciunt diuerſos ſpecie actus ſeu aſſenſus, putà circa Concluſiones ex diuerſis ſpecie principiis deductas, non ſunt vnus ſpecie habitus, ſed aggregatio ſeu complexio

ex

ex tot habitibus ſpecie diuerſis, quot actus ſpecie diuerſi per eas eliciuntur, ex veriori & communiori Philoſophia; atqui etiam Theologia elicit aſſenſus ſpecie diuerſos. Minor probatur. Illi aſſenſus diſcurſiui ſunt ſpecie diuerſi qui eliciuntur ex diuerſis ſpecie principiis ſeu motiuis; atqui multi Theologici aſſenſus eiuſmodi ſunt, ergo multi ſpecie differunt. Maior ab omnibus admittitur; Minor probatur. Licèt enim omnes aſſenſus Theologici, qui eliciuntur ex duabus præmiſſis fide diuina creditis ſint eiuſdem infimæ ſpeciei, quia nituntur motiuis eiuſdem infimæ ſpeciei, ſcilicèt actibus fidei diuinæ (ſaltem ſi ſupponamus omnes aſſenſus circa conſequentiam qui etiam ſunt partiale motiuum, vt iam ſuprà monuimus, eſſe eiuſdem infimæ ſpeciei, & omnes actus fidei diuinæ eſſe ſupernaturales) non autem alios naturales, alios ſupernaturales eſſe, tamen ij qui eliciuntur ex vno principio diuina fide credito, & altero lumine naturæ noto, ſpecie differunt abiis, qui elicuntur ex ambabus præmiſſis diuinâ fide creditis; ſiquidem nituntur diuerſis ſpecie motiuis, ſcilicèt aſſenſu fidei, & aſſenſu circà præmiſſam lumine naturæ notam, quos conſtat ſpecie differre. Item, Aſſenſus eliciti ex vnâ præmiſſa per diuinam fidem credita, & altera lumine naturæ nota, ſi mutuò conferantur, pro maiori parte ſpecie differunt, non quidem penès præmiſſas diuina fide creditas, ſed penès præmiſſas naturaliter notas, quarum aſſenſus cum diuerſis ſpecie formalibus obiectis nitatur, putà vel apprehenſione diuerſorum extremorum, ſi ſermò ſit de propoſitionibus per ſe notis, vel diuerſis mediis demonſtratiuis, ſi ſermo ſit de iis quæ ſunt Concluſiones demonſtratiuè cognitæ, ſpecie differunt. Dixi pro maiori parte; qui enim nituntur vna præmiſſa diuina fide credita, & altera euidenter nota per actum

humanæ

humanæ fidei euidentis in atteſtante, ſunt eiuſdem ſpeciei, ſiquidem omnes actus fidei humanæ ſunt eiuſdem ſpeciei, cùm habeant idem ſpecie motiuum, ſcilicèt authoritatem humanam moraliter infaillibilem euidenter cognitam.

Ob. Omnes aſſenſus Theologici habent idem ſpecie motiuum inadæquatum, ſcilicèt aſſenſum diuinæ fidei, ergo omnes ſunt eiuſdem ſpeciei.

Reſpondeo. Nego conſequentiam, vt enim ſint diuerſæ ſpeciei, ſatis eſt quòd nitantur motiuis, inadæquatè, ſeu quoad vnam ſui partem ſpecie diuerſis; corpora naturalia diuerſis ſpecie formis ſubſtantialibus conſtituta ſpecie differunt, licèt iiſdem ſpecie materiis conſtent; humanæ intellectiones ſeu viſiones; quæ per ſpecies impreſſas eſſentialiter diuerſas eliciuntur, ſpecie differunt, licèt ab iiſdem ſpecie potentiis intellectiuis aut viſiuis proficiſcantur.

Secunda Concluſio. Theologia quatenùs elicit eoſdem ſpecie actus, eſt habitus non modò ſpecie, ſed numero vnus, ita Val. & Vaſq. Prob. quia nihil vetat per eoſdem ſpecie actus relinqui eundem numero habitum, ſi quid enim obſtaret hoc eſſet heterogeneitas pluſquam indiuidualis; at hæc non obſtat, ſiquidem intenſio qualitatum fit per gradus heterogeneos, ac pluſquàm numero differentes, qui tamen gradus inuicem vniuntur, & in vnam qualitatem coëunt.

Tertia Concluſio. Theologia eſt vna per ordinem ad vnum obiectum attributionis, ſcilicèt Deum vt Deus eſt, quemadmodum aliæ ſcientiæ totales per ordinem ad ſuum obiectum attributionis, quod ſemper vnum eſt, vnæ ſunt.

ARTI

ARTICVLVS II.

Vtrùm Theologia ſit practica , an ſpeculatiua?
Thom. q. 1. art. 4.

PRÆNOTANDA.

1. HAbitus intellectualis, ſicut & ipſe intellectus ex eo practicus eſt, quòd eliciat cognitiones practicas; ex eo ſpeculatiuus, quòd eliciat cognitiones ſpeculatiuas.

2. Cognitio practica illa eſt quæ praxis immediatè directiua eſt. Praxis eſt operatio per præcepta rectificabilis ſeu dirigibilis; cuiuſmodi eſt operatio quæ poteſt benè, vel malè fieri, & quam hoc, vel illo modo fieri à nobis pendet; quod addo ne quis putet motum cordis quia poteſt benè vel malè fieri, praxim eſſe. Illa cognitio eſt immediatè directiua praxis, per quam immediatè aliquid circa ipſam præſcribitur, puta quando, vel quomodo facienda ſit, &c.

3. Cognitio ſpeculatiua illa eſt quæ non eſt immediatè praxis directiua, cuiuſmodi eſt ea quæ aut non eſt de praxi, hoc eſt operatione per præcepta rectificabili, aut non eſt de illa modo practico ſeu operabili, quia non conſiderat illam vt eſt praxis ſeu per præcepta regulabilis, nec circa ipſam aliquid præſcribit; ſed modo ſpeculatiuo, inueſtigando illius naturam, & paſſiones, quomodò animaſtica conſiderat operationes intellectus & voluntatis.

4. Cognitio alliciens ad operandum non eſt practica, vt practicum hoc loco ſumitur, niſi habeat alias conditiones ſuprà memoratas quas cognitio practica ſibi vendicat; alioqui clara Dei viſio quæ tam potenter allicit ad eius amorem, eſſet practica, ſicut & cognitio proponens naturam honeſti & turpis.

5. Cognitio quæ remotè confert ad rectificationem alicuius operis, quatenus eſt neceſſaria, vel vtilis ad

inueſtigandas regulas illius immediatè directiuas, nō eſt practica, alioqui multæ cognitiones quæ omnium iudicio ſpeculatiuæ ſunt, eſſent practicæ.

6. Nec requiritur nec ſufficit vt aliqua cognitio practica ſit & abſolutè practica dicatur, eam ab ſuppoſito in quo eſt referri ad opus; non ſufficit, quia relatio hæc eſt ipſi omnino extrinſeca, nec proinde per illam aliter practica eſt quàm ſecundùm quid & per denominationem extrinſecam; non requiritur, quia vt practica ſit & abſolutè practica dicatur, ſatis eſt quòd immediatè praxis directiua ſit, & conſequenter habeat pro obiecto materiali praxim vt praxis eſt, ſeu quod eodem recidit, vt rectificabilis eſt, pro fine intrinſeco eandem praxim vt rectificatam ſeu directam. Neque verò Philoſophus lib. 1. Mag. Mor. cap. 3. lib. 6. Ethi. cap. 1. lib. 3. de anima, textu 4. 6. lib. 1. Metaph. c. 2. lib. 2. Metaph. c. 1. cognitionis ſpeculatiuæ aut practicæ vt ſic rationem aliundè petiit, quàm ex earum obiecto materiali & fine intrinſeco, hoc eſt ad quem intrinſecè & naturâ ſua referuntur, eique ſubſcribunt cæteri Philoſophi ac Theologi quoad maximam partem; Quod addo, quia Baſſol. & Vaſquez præter conditiones allatas, ad rationem prædicæ cognitionis, etiam requirunt eam actu referri ad opus per ſuppoſitum in quo eſt, ita vt hac relatione ſecluſa, licèt aliæ omnes conditiones adſint, non ſit practica, ſed ſpeculatiua. Ex quo ſequitur eandem cognitionem eſſe ſucceſſiuè ſpeculatiuam & practicam prout ab eo in quo eſt, modò refertur ad opus, modò non refertur.

7. Practicum & ſpeculatiuum non ſunt defferentiæ eſſentiales cognitionis, nec proinde habitus intellectualis. Prob. quia non petuntur ex parte obiecti formalis; ſiquidem duæ cognitiones quarum vna ſit practica, altera ſpeculatiua, idem formale obiectum

ſeu

ſeu motiuum habere poſſunt, vt conſtat ex actibus fidei diuinæ & humanæ; cognitionum autem ſpecifica diuerſitas ex ſolo formali obiecto petitur. Differentia ex obiecto materiali petita inducit diuerſitatem pluſquàm numericam, non autem eſſentialem ſeu ſpecificam, vt inductione conſtat. Vndè non eſt quod obiiciatur, intrinſecum ordinem ad opus importare diſcrimen eſſentiale, hoc enim falſum eſt, cum omnis cognitio intrinſecè referatur ad ſuum obiectum materiale, & tamen ordo cognitionis ad obiectum materiale non ſit eſſentialis ſeu ſpecificus; alioqui cognitiones habentes idem obiectum formale, ſed diuerſa obiecta materialia, non eſſent eiuſdem ſpeciei, contra communem opinionem.

8. Habitus intellectualis abſolutè denominandus eſt practicus, aut ſpeculatiuus ab obiecto attributionis: Ita vt ſi hoc ſit praxis, habitus ſimpliciter dicendus ſit practicus, ſi verò ſit res ſpeculabilis, ſimpliciter dicendus ſit ſpeculatiuus; Ita Philoſophi, & Theologi communiter ad mentem Ariſtotelis locis citatis notando 6. Ratio eſt, quòd appellatio ſeu denominatio ſumenda ſit à potiori parte.

Reſpondetur quæſtioni.

Prima Concluſio. Theologia eſt partim practica, partim ſpeculatiua, Thom. q. 1. a. 4 Valent. Molin. Vaſq. & alij. Prob. Quia cognitionum quas elicit aliæ ſunt ſpeculatiuæ, vt quæ verſantur circa Deum, Angelos, Incarnationem, &c. aliæ practicæ, vt quæ præſcribunt quid homini agendum, fugiendumve ſit, quæque proinde ſunt actionum humanarum immediatè directiuæ.

Secunda Concluſio. Etſi Theologia non ſit vnus ſpecie habitus, ſed aggregatum ex multis habitibus ſpecie diuerſis, tamen idem ſpecie partialis habitus Theologiæ poteſt eſſe practicus & ſpeculatiuus. Ita

Valent.Molin.Vaſq.& alij. Probat. quia eædem ſpecie cognitiones relinquunt eundem ſpecie habitum ; atqui Theologicæ cognitiones practicæ & ſpeculatiuæ poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei, cum elici poſſint ex ambabus præmiſſis fide diuina cognitis;nec ratio practici & ſpeculatiui ſint eſſentiales differentiæ, vt conſtat ex Notando 7.

Tertia Conclusio. Idem numero partialis habitus Theologiæ poteſt eſſe practicus & ſpeculatiuus ; Ita Valent. & Vaſq. Prob. Per eoſdem ſpecie actus relinquitur idem numero habitus, vt art. 1. dictum eſt : atqui cognitio practica & ſpeculatiua ex eo præcisè quod ſint practicæ, & ſpeculatiuæ, non differunt eſſentialiter ; & aliundè aſſenſus Theologicus practicus & ſpeculatiuus eſſe poſſunt eiuſdem ſpeciei, quia poſſunt elici ex ambabus præmiſſis fide diuina cognitis.

Quarta Concluſ.Theologia ſimpliciter & abſolutè dicenda eſt ſpeculatiua,Thom. q. 1. art.3. & Thomiſtæ; Valent.Molin.Vaſq.& alij.

Prob.Ille habitus intellectualis abſolutè nominandus eſt ſpeculatiuus, cuius obiectum attributionis eſt aliquid ſpeculabile, non autem praxis; atqui obiectum attributionis Theologiæ, ſcilicèt Deus, vt Deus, non eſt praxis,ſed aliquid ſpeculabile.

Infer, falluntur 1. qui ſentiunt Theologiam eſſe ſolùm practicam, ſicut & fidem diuinam, Quià cognitiones veritatum ad Theologiam fidemque pertinentium referuntur & mouent ad bene operandum, vt Albertus,Scotus & Aureolus. Omnes quidem ad id referuntur à Deo, & hominibus, non tamen ex naturâ ſuâ, proindéque praxis eſt finis ſcientis, non ſcientiæ.Omnes mouent obiectiuè ad opus, ſeu quatenus proponunt obiectum motiuum, remotè, vel proximè, non omnes tamen ſunt immediatè præce-

ptiuæ ſeu directiuæ alicuius operis. 2. Qui ob eandem cauſã ſentiunt eſſe principaliter practicã, vt Richard. & Greg. Arim. 3. Qui docent Theologiam non eſſe ſimul formaliter ſpeculatiuam & practicam, vt Caiet. Bañ. Zumel, & alij Thomiſtæ recentiores; ex quibus alij putant eſſe formaliter ſpeculatiuam, eminenter verò practicam, non etiam formaliter; alij vero nec eſſe practicam, nec ſpeculatiuam formaliter, ſed eminenter tantùm. Fundamentum eſt, quod Thom. q. 1. a. 4. docuerit eſſe ſpeculatiuam, & practicam, magis tamen ſpeculatiuam; hoc igitur defendere voluerunt; aliundè tamen cenſuerunt practicum & ſpeculatiuum eſſe differentias eſſentiales oppoſitas, & Theologiam eſſe habitum ſimplicem; ex quo intulerunt aut eminenter ſolùm eſſe ſpeculatiuam & practicam; aut formaliter quidem ſpeculatiuam, eminenter verò practicam.

ARTICVLVS III.

An Theologia certior ſit quocunque habitu intellectuali merè naturali? Thom. q. 1. art. 1.

PRÆNOTANDA.

ETſi Theologia ſupponatur non eſſe ſupernaturalis in ſubſtantia, de quo infrà, non eſt tamen merè naturalis eo ipſo quo diuinam reuelationem ſupponit, eaque, vt motiuo remotò & vltimo nititur.

2. Duplex eſt certitudo, ſcilicèt obiectiua quæ competit obiecto, nec aliud eſt quàm obiecti neceſſitas ſeu immutabilitas; & formalis quæ immediatè conuenit cognitioni, mediatè potentiæ cognoſcenti, & quæ ſola propriè certitudo eſt.

3. Formalis certitudo ex S. Thoma ſecunda ſecundæ, q. 2. art. 7. duplex eſt, nempe certitudo infallibilitatis, & certitudo adhæſionis ex parte potentiæ ſiue

ſubiecti. Illa eſt infallibilitas cognitionis, hæc eiuſdem firmitas ſeu adhæſio ad obiectum cognitum excludens ab intellectu omnem formidinem ſeu dubitationem de oppoſito; prior non poteſt excedere conditionem ſeu exigentiam obiecti formalis, poſterior ſubinde illam prætergreditur; quando ſcilicèt intellectus obiecto formali aliter quàm par eſt apprehenſo, firmius inhæret, atque inſiſtit obiecto materiali quam poſtulet ratio aſſentiendi, quia non eſt nata mouere intellectum ad aſſenſum adeo conſtantem & adhæſiuum. Atque hæc ſi eſt commenſurata formali obiecto eſt vera certitudo; ſi autem dignitatem ac exigentiam obiecti formalis excedit, non eſt vera certitudo, ſed pertinacia ex imperio voluntatis intellectum excæcantis & præter modum applicantis orta, quam Trident. ſeſſ. 6. cap. 69. vocat *Vanam & temerariam fiduciam & credulitatem*; talis eſt certitudo falſæ fidei ſeu hæreſis.

4. Certitudo infallibilitatis ſigno rationis antecedit certitudinem adhæſionis ortam ex obiecto formali, ſiquidem infallibilitas adhæſionis huius menſura eſt; ideoque à priori cognitio tam potenter & immobiliter intellectum ad materiale obiectum applicat, quia tantam infallibilitatem à formali obiecto deriuat.

5. Vaſq. aliam quoque certitudinem admittit conſiſtentem in actu reflexo ſuprà cognitionem directam obiecti, quo iudicat intellectus cognitionem illam eſſe omnino infallibilem.

6. Aliqui certitudinem ſubiecti ſeu potentiæ vocant eam firmitatem cognitionis ſeu adhæſionem intellectus ad obiectum cognitum, quæ ortum habet ab intellectu, vel potiùs ab imperio voluntatis abutentis intellectu, non autem ab exigentia obiecti formalis; eam verò quæ fundatur in formali obiecto eique

commenſu

commenſurata eſt, vocant certitudinem obiectiuam ſeu ex parte obiecti.

7. Sermo eſt in quæſtione, de Theologia ſpectatâ quoad proprium munus, quod eſt ex duabus præmiſſis reuelatis, fide diuina creditis, aut ex vna huiuſmodi, & altera naturaliter nota, per euidentem conſequentiam concluſiones deducere.

Variæ Sententiæ.

Prima Sentent. Theologia non eſt certior habitibus merè naturalibus euidentibus, certitudine infallibilitatis, aut adhæſionis, ſed tantum certitudine actus reflexi, de quâ in notabili quinto. Ita Vaſq. & rectè ſuppoſitâ eius ſententia quâ putat Theologiam eſſe habitum opinatiuum. Iuxtà hanc ſententiam Theologia eſt ſimpliciter incertior omnibus habitibus naturalibus euidentibus ſeu virtutibus intellectualibus àb Ariſtotele memoratis, ſiquidem certitudo actus reflexi ſuper Theologicum aſſenſum cum ſit illi prorſus extrinſeca, non eſt illius propria.

Secunda Sentent. Theologicus aſſenſus circa concluſionem ex duabus præmiſſis reuelatis fide diuina creditis euidenti conſequentia deductam, eſt certior certitudine infallibilitatis & adhæſionis quocunque habitu naturali, non autem aſſenſus circa Concluſionem, ex altera præmiſſa naturaliter nota deductam. Ita Zumel, Vega & Molina.

Ratio poſterioris partis eſt, quia Concluſio ſequitur deteriorem partem præmiſſarum quoad euidentiam & certitudinem, neque enim connexio extremorum Concluſionis poteſt euidentior aut certior eſſe, quàm ſit connexio medij cum vtroque extremo; ſiquidem connexio medij non cum vno, ſed cum vtroque extremo cauſat connexionem extremorum Concluſionis: ex quo apertè ſequitur Concluſionem ex vna præmiſſa naturaliter nota elicitam,

non poſſe illa euidentiorem, aut certiorem eſſe.

Ratio prioris partis eſt, quòd certitudo tum infallibilitatis, tum adhæſionis (ſi ſermo ſit de vera & propria certitudine) formali obiecto eſt commenſurata, quando autem Theologicus aſſenſus procedit ex vtraque præmiſſa fide diuina credita, illius formale obiectum adæquatum, ſcilicèt actus fidei, certius & infallibilius eſt formali obiecto cuiuſcunque aſſenſus merè naturalis. Supponit hæc ſententia conſecutionis aſſenſum non eſſe partiale motiuum, ad aſſenſum Concluſionis, ſed tantùm conditionem applicantem totale motiuum, quod eſt aſſenſus antecedentis ſeu præmiſſæ vtriuſque.

Tertia Sent. Theologicus aſſenſus etiam circa Concluſionem ex altera præmiſſa naturaliter nota elicitam, certior eſt certitudine infallibilitatis & adhæſionis quocunque aſſenſu merè naturali. Ita S. Thom. q. 1. a. 5. & Thomiſtæ, Scotus, Valent. & alij qui ſentiunt, nec aſſenſum præmiſſæ naturaliter notæ, nec aſſenſum conſecutionis eſſe partiale motiuum ad aſſenſum Concluſionis Theologicæ; ſed ſolum conditionem applicantem totale motiuum ſcilicèt aſſenſum fidei.

Prob. 1. Formalis certitudo tum infallibilitatis, tum adhæſionis (ſi ſermo ſit vt eſt de vera & propria certitudine) eſt proportionata formali obiecto; atqui formale obiectum Theologici aſſenſus certitudine ſuperat formale obiectum cuiuſcunque aſſenſus merè naturalis. Maior ab omnibus admittitur, Min. prob. Quia formale obiectum Theologici aſſenſus eſt lumen fidei; formale obiectum aſſenſus naturalis eſt lumen naturale, lumen autem fidei certius eſt lumine naturali.

Prob. 2. Patres maiorem firmitatem ſeu adhæſionem ad obiectum tribuunt actibus fidei, & Theolo-

giæ, quàm aſſenſibus merè naturalibus, quantumuis euidentibus.

Prob.3. Quilibet ex præſcripto rectæ rationis paratus eſſe debet ad quamlibet veritatem naturalem abnegandam potius quàm Concluſ. Theologicam.

Cæterum fatentur hi authores humanum intellectum firmiùs ſeu conſtantiùs & immobiliùs per euidentem aſſenſum adhærere veritatibus lumine naturali euidenter notis, quàm vel per actum fidei propoſitionibus reuelatis, vel per aſſenſum Theologicum Concluſionibus Theologicis; quia circa veritates prioris generis, ſtante apprehenſione ſeu cognitione actuali obiecti formalis, diſſentire aut dubitare nequit proper earum euidentiam; circa veritates poſterioris generis, propter earum ineuidentiam, poteſt. Sed nihilominus aſſerunt actum fidei & Theologicum aſſenſum ſimpliciter & abſolutè certiores eſſe certitudine adhæſionis quocunque eſſenſu mere naturali. quia 1. Certitudo adhæſionis ſimpliciter dicta illa eſt, quæ eſt proportionata exigentiæ, ſeu dignitati principiorum eius, non infirmitati humani intellectus; huiuſmodi autem certitudo longè maior competit actui fidei & aſſenſui Theologico, quam vlli aſſenſui merè naturali: & quòd intellectus noſter firmiùs adhæreat per aſſenſum euidentem veritatibus naturali lumine euidentibus, quàm per actum fidei vel aſſenſum Theologicum veritatibus fidei aut Concluſionibus Theologicis, id referendum eſt ad ipſius infirmitatem, non ad exigentiam principiorum certitudinis, lumen fidei cùm nulli falſitati obnoxium ſit, multò potentius & efficacius eſt, quantum eſt ex ſe, ad inducendam immobilitatem aſſenſus circa veritates immediatè reuelatas & Concluſiones Theologicas, quàm ſit lumen naturale quod ex genere ſuo falſitati ſubeſt ad inducendam immo-

bilitatem aſſenſus circa veritates ipſi euidentes. Etſanè vix eſt vllus aſſenſus naturalis tam euidens quin relinquat aliquam Metaphyſicam dubitandi potentiam, vnde Academici & Sceptici hoc ſolùm ſe ſcire profitebantur, quòd nihil ſcirent. 2. Certitudo adhæſionis propria diuinæ fidei & aſſenſus Theologici, [ſiue hi actus ſint entitatiuè ſupernaturales, ſiue non] altioris ordinis eſt quã certitudo adhæſionis propria naturalis aſſenſus, vt conſtat ex earum formalibus obiectis & principiis effectiuis.

Quid ſentiendum ſit.

Prima Concluſio. Theologicus aſſenſus ſiue nitatur duabus præmiſſis vt fide diuina creditis, ſiue vna eiuſmodi & altera naturaliter nota, non eſt certior certitudine vel infallibilitatis, vel adæſionis, quouis aſſenſu mere naturali, ita Mæratius.

Prob. Aſſenſus Concluſionis non poteſt eſſe certior certitudine vel infallibilitatis, vel adhæſionis aſſenſu, quo tanquam notiuo ſeu formali obiecto nititur, cum ex eo certitudinem vtramque deriuet; ergo Theologicus aſſenſus non poteſt eſſe certior omni aſſenſu naturali. Conſeq. prob. Quia ſemper [niſi conſecutio ipſa ſit reuelata & diuina fide credita] nititur vel duplici aſſenſu mere naturali, ſi altera præmiſſarum eſt naturali lumine nota, vel ſaltem vno, ſcilicèt aſſenſu conſequentię; vnde cùm non ſit certior his aſſenſibus qui naturales ſunt, non eſt certior quouis aſſenſu naturali. Item aſſenſus præmiſſæ naturaliter notæ poteſt eſſe incertior multis aliis aſſenſibus naturalibus (vt nihil dicam de aſſenſu conſequentiæ) ex quo ſequitur aſſenſum Theologicum alteri præmiſſæ naturaliter notæ innixum, multis aſſenſibus naturalibus incertiorem eſſe.

Quod autem docent aduerſarii ſolam præmiſſam fide diuina cognitam eſſe formale obiectum ſeu motium

tiuum aſſenſus Theologici; præmiſſam verò naturaliter notam eſſe tantùm conditionem applicantem, falſum eſt: ſiquidem ratio adæquata determinans intellectum ad præſtandum aſſenſum Concluſioni, non eſt connexio medii cum altero extremo, nec cum vtroque; ſed connexio medii cum vtroque extremo, & præterea connexio conſequentis cum antecedente ſeu cum vtraque præmiſſa: atqui per actum fidei quo intellectus aſſentitur præmiſſæ reuelatæ tantum iudicat de connexione medii cum altero extremo Concluſionis: proindeque actus fidei eſt tantùm partiale motiuum aſſenſus circa Concluſionem, non totale

At inquit recentior, etſi ſupponamus formale obiectum Theologici aſſenſus eſſe non modò præmiſſam diuina fide cognitam, ſed & præmiſſam naturaliter notam, & conſecutionis bonitatem, adhuc tamen dicendum eſt Theologicum aſſenſum quouis aſſenſu naturali certiorem eſſe.

Prob. quia formale obiectum adæquatum certius alio, cauſat certiorem aſſenſum, quàm aliud, licèt non ſecundùm quamcunque ſui partem certius eo ſit, ſed tantùm ſecundum aliquam: atqui formale obiectum adæquatum Theologici aſſenſus ex vna tantùm præmiſſa per diuinam fidem credita, eſt certius formali obiecto cuiuſcunque aſſenſus mere naturalis. Maior prob. Cauſa enim totalis ex pluribus partialibus conflata perfectiorem effectum producit quàm alia, licèt non ſit ea perfectior quoad ſingulas partiales cauſas ex quibus conſtat, ſed tantum quoad vnicam. Minor. patet: quia motiuum Theologici aſſenſus circa Concluſionem ex vna tantùm præmiſſa per diuinam fidem credita, includit actum diuinæ fidei, ratione cuius excedit certitudinem cuiuſcũque motiui ſeu formalis obiecti mere naturalis. Confir

Confirmatur, quia Theologicus aſſenſus ſupernaturalis eſt, licèt ipſius motiuum non ſit adæquatè ſupernaturale, ſed inadæquatè tantùm, ſeu quoad vnam ſui partem.

Neque obſtat, inquit; commune pronunciatum, quòd Concluſio ſequatur deteriorem partem antecedentis; hoc enim abſolutè verum eſt de euidentia, non autem de certitudine; ſed hoc dumtaxat ſenſu, quòd Concluſio ex duabus præmiſſis, quarum vna ſit certior, altera minus certa, non habeat æqualem certitudinem cum præmiſſâ magis certa, proindeque obtineat gradum certitudinis inferiorem quàm ſi altera præmiſſa æquè certa eſſet; vt docent Bañ. Valent. Albertinus, & alij ſentientes præmiſſam naturaliter notam eſſe partialem rationem aſſentiendi Concluſioni Theologicæ.

Reſp. Nego maiorem, quia totale motiuum aſſenſus diſcurſiui non poteſt in illum transfundere maiorem certitudinem quàm ſit in aliqua ſui parte, cùm non poſſit intellectus eſſe certior (ſi ſermo ſit de certitudine quæ reſpondeat exigentiæ formalis obiecti) de conſequente ſeu Concluſione, quàm ſit de connexione medii cum vtroque extremo Concluſionis, proindeque de veritate vtriuſque præmiſſæ, & de connexione conſequentis cum antecedente, proindeque de veritate conſecutionis. Vnde Axioma, quod Concluſio ſequatur deteriorem partem, æquè locum habet in certitudine atque in euidentia; ita vt quemadmodum Concluſio non poteſt euidentior eſſe quàm fuerit altera præmiſſa; ita nec certior; diſtinctioque aduerſariorum inter euidentiam & certitudinem omninò fictitia & gratuita eſt.

Non eſt autem par ratio cauſæ efficientis Phyſicæ & motiui, quia partialis cauſa efficiens Phyſica ſuperioris

perioris ordinis poteſt alias eleuare ad effectum illi proportionatum Phyſicè producendum, vt conſtat ex habitibus ſupernaturalibus eleuantibus intellectun & voluntatem ad actus ſupernaturales; partiale autem motiuum altioris ordinis, quod eſt tantùm cauſa efficiens moralis aſſenſus, vt potè cauſans ipſum mouendo ac determinando intellectum ad eum eliciendum, non poteſt eleuare alia motiua partialia ad cauſandum moraliter aſſenſum ipſi proportionatum quoad certitudinem, vt liquet ex dictis.

Nec etiam par ratio eſt ſupernaturalitatis & certitudinis, quia partiale motiuum ſupernaturale non tribuit ſupernaturalitatem actui cuius motiuum eſt, dependenter à partiali motiuo naturali, quemadmodum certitudinem, ſiquidem non poteſt actus naturalis ordinis attingere motiuum ſupernaturalis ordinis ſiue totale, ſiue partiale ob improportionem, vt conſtat ex fide diuina, quæ in ſubſtantia ſupernaturalis eſt, licèt exterior Dei reuelatio, qua vt formali obiecto nititur, ſit entitatiuè naturalis, proindéque eo ipſo quo aliquis actus nititur etiam partialiter obiecto formali ſupernaturali, eſt ſupernaturalis.

Secunda Concluſio: Theologicus aſſenſus extrinſecè certior eſt quocumque aſſenſu mere naturali; ita Mæratius.

Prob. quia cum aſſenſus Theologicus nititur ſaltem vt partiali motiuo actu fidei Theologicæ, qui eſt intrinſecè certior quocumque aſſenſu naturali, & certitudo præmiſſarum extrinſecè afficiat, & quodammodo informet aſſenſum Concluſionis, quatenus eſt ratio aſſentiendi Concluſioni, conſequens eſt vt aſſenſus Theologicus extrinſecè, hoc eſt ratione certitudinis extrinſecus ipſum informantis, certior ſit quocunque aſſenſu naturali.

Atque

Atque hinc diluuntur duo aduerſariorum argumenta nondum ſoluta; Primum eſt, quòd Patres maiorem tribuant certitudinem Theologiæ noſtræ, quàm ſcientiis naturalibus: exponendi enim ſunt de certitudine extrinſeca, vel de aſſenſu Theologico cuius motiuum ſit adæquatè reuelatum. Alterum eſt quòd ex præſcripto rectæ rationis debeat potius abnegari veritas naturaliter nota, quàm Concluſio Theologica; debet enim, quia Concluſio Theolog. negari non poteſt quin negetur præmiſſa de fide qua tanquam motiuo ſeu formali obiecto nititur; potius autem repudianda eſt propoſitio naturali lumine manifeſtata, quam propoſitio diuinitus reuelata.

Quæres vtrum actus Theologicæ fidei, & conſequenter Theologicus aſſenſus cuius motiuum eſt adæquatè reuelatum, certior ſit quouis aſſenſu naturali, non modo certitudine infallibilitatis, ſed etiam certitudine adhæſionis.

Reſp. certior eſt, ſi ſermo ſit de certitudine adhæſionis quæ illi conuenit & debetur ratione motiui: non eſt autem, ſi ſermo ſit de certitudine quæ reipſa inſit. Prima pars prob: quia veritas prima reuelans etiam obſcurè cognita, ex ſe potentior eſt ad impetrandum aſſenſum intellectus circa propoſitionem diuinitus reuelatam, proindeque ad transfundendam certitudinem in actum fidei Theologicæ, quam vllum medium naturale ad impetrandum aſſenſum circa propoſitionem naturaliter notam, proindeque ad tranſmittendam certitudinem in cognitionem naturalem. Secunda pars prob. quia certitudo adhæſionis eſt vis cognitionis ad excludendam ab intellectu dubitationem ac dubitandi potentiam; actus autem Theologicæ fidei non habet maiorem vim ad excludendam ab intellectu dubitationem, ac dubitandi potentiam circa propoſitionem diuinitus reuelatam,

latam,quàm cognitio naturalis euidens ad id præſtandum circa propoſitionem naturaliter euidêntem;ſiquidem actus Theologicæ fidei ſolùm excludit dubitationem prudentem ſeu rectæ rationi conſentaneam & potentiam dubitandi prudenter, naturalis autem cognitio euidens excludit omnimodam dubitationem ac dubitandi potentiam. Ideò autem veritas prima reuelans obſcurè cognita non tribuit actui Theologicæ fidei certitudinem ipſius dignitati ac exigentiæ proportionatam,nec proinde infert omnimodam impotentiam ad dubitandum, quia debito modo non apprehenditur, non autem quòd hæc ſit natura intellectus, vt dubitare poſſit de omni veritate non euidenti; ſi enim hæc cauſa eſſet, veritas prima reuelans obſcurè cognita non eſſet potentior ad tribuendam certitudinem adhæſionis actui fidei Theologicæ, quàm medium naturale ad eam tribuendam naturali cognitioni euidenti, ſiquidem ad impoſſibile non datur potentia;ſtando autem in hac hypotheſi repugnat intellectum ita certum effici de veritate non euidenti,vt ſit Phyſicè impotens ad dubitandum de illa, cum tamen hoc modo certus efficiatur de veritate euidenti.

Ob. Licèt actus Theologicæ fidei non excludat ab intellectu omnimodam dubitationem ac dubitandi potentiam circa veritates à Deo reuelatas nihilominus tamen certior eſt non modo certitudine conueniente ſeu debita ratione motiui, ſed actualiter inexiſtente, quàm vlla cognitio naturalis: qui hæc excluſio eſt tantùm ſecundarius effectus formalis certitudinis fidei Theologicæ inexiſtentis, cum primarius ſit facere intellectum firmiùs inſiſtentem propoſitioni reuelatæ, quàm per cognitionem naturalem, licèt euidentiſſimam inhæreat veritati naturaliter euidenti.

Reſp

Reſp. Implicat intellectum immobiliter adhærere obiecto cognito, hoc eſt ita vt ab eo dimoueri non poſſit ad oppoſitum, nec tamen eſſe phyſicè impotentem ad dubitandum de illlo: ſed hi duo formales effectus cognitionis certæ omnino inſeparabiles ſunt, adeoque cum actus fidei Theologicæ hanc impotentiam non inducat,non poteſt mentem ſtrictius deuincire veritatibus à Deo reuelatis, quàm naturalis cognitio euidens veritatibus naturaliter euidentibus.

Infer; Certitudo infallibilitatis ſeparabilis eſt à perfecta certitudine adhæſionis, eâ ſcilicèt quæ omnimodam dubitandi potentiam excludit; ſiquidem actus Theologicus fidei eſt infallibiliter verus, adeoque certus certitudine infallibilitatis, neque tamen certus eſt perfecta certitudine adhæſionis, ſi ſermo ſit de certitudine actualiter inexiſtente, non autem de conueniente ſeu debitâ ratione motiui.

ARTICVLVS IV.

An Theologia dignitate præſtet cæteris habitibus intellectualibus? Thom.q.1.a.5.

PRÆNOTANDA.

1. SErmo eſt de Theologia non opinatiua, ſed certa & infallibili.

2. Ex Ariſt. doctrina lib.6.Metaph.cap.1.& lib.11. cap.6.& lib.1 de part.animal.cap.5.1.lib.1.de anima cap. 1.1.lib.1. Metaph. cap. 2.lib.6. Ethic. cap. vltimo, ſcientiarum dignitas ex tribus capitibus pendet.Primo, ex obiecto materiali; Secundo, ex certitudine,adeoque ex obiecto formali; Tertio, ex fine, ex quo tertio capite præfert ſcientias ſpeculatiuas practicis,& practicas quæ ad altiorem finem referuntur, iis quæ ad inferiorem, & Doctrina hæc extendenda eſt ad quemcunque habitum intellectiuum, ob paritatem rationis.

3.Licèt Philoſophus ex his tribus capitibus æſtimet ſcientiarum dignitatem, vult tamen eam ſimpliciter & abſolutè præſtantiorem eſſe quæ materiale obiectum præſtantius, proindeque finem præſtantiorem habet, iuxta hæc 11. Metaph. cap. 6. vnaquæque ſcientia melior, aut deterior dicitur ſecundùm proprium ſcibile; vndè licèt Metaphyſica cedat Mathematicæ quoad euidentiam & certitudinem, illam tamen cæteris omnibus ſcientiis abſolutè præſtantiorem eſſe definit, quia, inquit, circa honorabiliſſium entium eſt.

4.Scientia quæ præſtantius habet materiale obiectum, præſtantiorem quoque finem obtinet, cùm eadem res ſit materiale obiectum & finis eius. Nam res quæ eſt materiale obiectum ſcientiæ ſpeculatiuæ quatenus cognoſcibilis eſt per talia principia, eſt ipſius finis quatenus per ea cognita; & res quæ eſt materiale obiectum ſcientiæ practicæ quatenus eſt rectificabilis per præcepta, eſt illius finis quatenus per ea rectificata.

Quid ſentiendum ſit.

Prima Concluſ. Theologia dignitate cedit aliis habitibus intellectiuis ſupernaturalibus, putà fidei, prudentiæ, ac donis ſapientiæ, intellectus, ſcientiæ & conſilij. Ita omnes.

Prob. quia licèt Theologia ſit par his habitibus quoad obiectum materiale, impar tamen eſt quoad formale obiectum & finem, quia propiùs attingunt ſupernaturale lumen & ſupernaturalem beatitudinem quàm Theologia. Adde quod omnes, dempta fide, ſint ornamenta propria filiorum Dei, hoc eſt non concedantur aliis quam ſanctificante gratia præditis.

Secunda Concluſ. Theologia ſimpliciter & abſolutè præſtantior eſt omnibus habitibus intellectiuis

naturalibus, Thom. 1. p. q. 1. art. 5. & alij omnes ſcholaſtici. Prob. Quia illas antecedit ratione obiecti materialis, certitudinis, & finis.

Primo enim materiale obiectum Theologiæ eſt Deus vt Deus vniuerſim, proindeque vt author naturæ & gratiæ; Metaphyſicæ autem obiectum non eſt Deus vt Deus vniuersè, ſed vt author naturæ, ſeu rerum naturalis ordinis; ex quo ſequitur materiale obiectum Theologiæ tùm incomplexum, tùm complexum, præſtantius eſſe materiali obiecto Metaphyſicæ.

Secundo, Formale obiectum Theologiæ eſt lumen ſupernaturale, ſcilicèt actus fidei diuinæ, ac diuina reuelatio; formale autem obiectum habituum intellectualium naturalium, eſt naturale lumen humanæ rationis. Vnde Theologia quocunque habitu intellectiuo purè naturali longè certior eſt.

Tertio, cum finis habitus ſpeculatiui ſit veritas, practici, opus; ex Ariſt. 2. Metap. cap. 1. & 3. Theologicæ ſpeculatiuæ finis eſt veritas altiſſima, ſcilicèt Deus vt author naturæ & gratiæ, in quo ſuperat omnes habitus intellectuales ſpeculatiuos naturales; Theologiæ verò practicæ finis eſt actio humana vt rectificata rectitudine ſupernaturali, ſeu quæ medium ſit ad ſupernaturalem beatitudinem, in quo ſuperat omnes habitus practicos naturales. Audiamus Gerſonem Cancellarium Pariſienſem, parte 3. lib. de conſol. Theolog.

Sicut naturam gratia, ſicut ancillam domina, & diſcipulam magiſtra, ſicut tempus æternitas, ſicut ratiocinationes intelligentia ſicut viſibilia ea quæ non videntur, ſic Theologia Philoſophiam exuperat, quam non abiicit, ſed in obſequium ſumit.

Ob. 1. Theologia cedit habitibus naturalibus euidentibus quoad euidentiam, cùm obſcura & ineui-

dens

dens ſit, ergo illis non eſt abſolutè dignior ſeu præſtantior.

Reſp. Conc. ant. Neg. conſeq. Quia ille habitus intellectiuus eſt alio abſolutè præſtantior, qui eo præſtantior eſt ex parte materialis obiecti, certitudinis & finis; Imo qui habitus ex parte obiecti materialis, & conſequenter ex parte finis præſtantior eſt, licèt aliundè ſit minus euidens & certus; abſolutè tamen & ſimpliciter præſtantior eſt. Ratio eſt ea quam protulit Ariſtoteles lib. 1. de part. animal. cap. 5. vbi poſtquam dixit nos tam ſubſtantiarum ingenerabilium & incorruptibilium, quam generabilium & corruptibilium ſtudio delectari; ſubiungit, *Res namque illas* (ſuperiores) *tametſi leuiter attingere poſſimus, tamen propter obiecti excellentiam magis oblectamur, quam cum hæc nobis omnia iuncta tenemus.* Quo etiam loco indicat cauſam ob quam ſublimiora minus à nobis cognoſcantur, quod videlicet ea ſint nobis magis perſpecta, quæ ſunt nobis magis coniuncta & ſenſibus magis obuia, cuiuſmodi ſunt hæc inferiora ſeu terrena & caduca, non autem ſuperiora ſeu cæleſtia & diuina; ad quæ omnium manifeſtiſſima (putà ſecundùm ſe) noſter intellectus ſe habet ſicut veſpertilionis oculus ad clarum diem, quem non niſi nictando poteſt aſpicere. lib. 2. Metaph. cap. 1.

Si valeret obiectio, probaret Mathematicam non modò Phyſica & Ethica, ſed ipſa quoque Metaphyſica præſtantiorem eſſe, vt potè euidentiorem ac certiorem, quod Ariſt. & omnium Philoſophorum ſententiæ repugnat.

Cæterum Ariſtoteles naturalium ſcientiarum dignitatem æſtimauit ex obiecto materiali, fine ac certitudine, omiſſa euidentia. An quia euidentiam in certitudine incluſit, quod certitudo naturalis in ſola euidentia fundetur.

Ob. 2. Theologia ſæpè indiget ſubſidio diſciplinarum naturalium, & in cæteris Iuris Canonici ac ciuilis ſcientiæ, ad ſuum munus exequendum: ergo non eſt illis ſuperior, ſed potiùs inferior.

Reſp. neg. conſeq. Alioqui Logica & Grammatica nobiliores eſſent omnibus aliis diſciplinis. Item inſtrumenta artificioſa eſſent artibus & artificibus præſtantiora, vtitur ergo Theologia diſciplinis naturalibus vt ancillis & ſubminiſtris.

Etſi hactenus dicta de Theologiæ præſtantia & anteceſſione ſufficiant; quia tamen aliqui vel imperiti, vel intemperantes, Iuris Canonici, aut etiam ciuilis ſcientiam Theologiæ adæquant, operæ pretium eſt eos nominatim confutare.

Tertia Concluſ. Theologia eſt abſolutè præſtantior Iuris Ciuilis ſcientia; Ita S. Thom. q. 5. a. 5. & alij omnes Theologi.

Prob. Quia præſtat materiali ob iecto, certitudine; ſeu formali obiecto, & fine.

Primo enim Iuris Ciuilis peritia pro materiali obiecto habet leges Ciuiles ſeu politicas, putà virorum prudentum reſponſa, plebiſcita, Senatuſconſulta, conſtitutiones ſeu decreta Principum, Regum & Imperatorum; illiuſque officium eſt eas interpretari & confirmare, atque etiam quid ex eis conſequens ſit, oſtendere. Vbi nota ſi aliquod myſterium fidei lege Ciuili conſtituitur, id non pertinere ad Iuris Ciuilis prudentiam quatenus fidei myſterium eſt, ſed ſolùm quatenus lege Ciuili ſancitum.

Secundo, Iuriſprudentiæ formale obiectum eſt ſola humana ratio vel euidens, vel probabilis voluntas legiſlatoris, & leges omnes ciuiles quocunque principio nitantur, proindeque ſiue certum ſit eas rectæ rationi ac Reipublicæ congruere, ſiue incertum & probabile duntaxat. Ex quo apparet Iuriſprudentiam

tiam ratione formalis obiecti & certitudinis cum Theologia non poſſe contendere. Nequidem ſcientia practica eſt,quandoquidem principiis non modò certis & euidentibus, ſed etiam & vt plurimum incertis ac fallibilibus nititur. Adde quod ſubalternatur Ethicæ quoad ſua principia euidentia, cùm ea mutuetur ab Ethica: latè igitur & impropriè ſcientia dicitur, cum potius ars ſeu diſciplina legum nominanda ſit.

Tertio, finis Iuriſprudentiæ eſt temporalis tranquillitas Reipublicæ; finis autem Theologiæ eſt ſpirituale bonum,& æterna ſalus.

Infer. Non modò Iuriſprudentia quaſi Theorica quæ circa leges vniuerſales occupatur, & in ſcholis tradi aſſolet, ſed etiam practica quæ pro varietate circunſtantiarum leges vniuerſales moderatur & accommodat, quæque ad prudentiam politicam pertinet,Theologiæ cedit propter eaſdem rationes.

Quarta Concluſ. Theologia eſt abſolutè præſtantior Iuris Canonici peritia; Ita Theologi communiter.Prob.quia præſtat ex parte obiecti materialis, certitudinis, ſeu formalis obiecti, & finis.

Nam primo, Iuris Canonici materiale obiectum ſunt Canones Eccleſiaſtici, vt interpretandi, confirmandi & Concluſionibus ex iis deductis illuſtrandi. Nec proinde Deus ac res diuinæ ſunt illius obiectum niſi quatenus Canonibus Eccleſiaſticis comprehenduntur, ſeu quatenus ex Canonibus Eccleſiaſticis cognoſcibiles ſunt.

Secundo, habet ſcientia Iuris Canonici pro formali obiecto intrinſeco & proprio non modò principia fidei, ſed etiam, & quidem vt plurimum, Conciliorum particularium ſtatuta, ſanctorum Patrum placita, ſummorum Pontificum priuatas ſententias, quæ non ſunt omnino infallibilis authoritatis. Item

quàndo nititur principiis fidei tanquàm formali obiecto, non iis nititur quatenus contentis in ſcriptura ſacra, ſed quatenus per Eccleſiam definitis, cuius minor eſt authoritas quàm ſcripturæ, quia Scriptura eſt ipſa diuina reuelatio, Eccleſia verò eam notificat & proponit. Neque refert quòd infallibilis ſit Eccleſiæ authoritas: hoc enim non impedit quin excellentior gradus infallibilitatis ſcripturæ competat.

Imo Canoniſta vt ſic nunquam nititur fidei principiis, ſeu nunquàm per habitum Iuris Canonici elicit aſſenſum nitentem fidei principiis tanquàm motiuo; quando enim aſſentitur Concluſioni per euidentem conſequentiam ductæ, vel ex duobus principiis fide diuina creditis, vel ex vno huiuſmodi, & altero naturaliter noto, id facit non vt Canoniſta, ſed vt Theologus, ad quem ſolum id pertinet, vt rectè notat Canus.

Quartò, Etſi Canonum ſcientia, quemadmodum ipſi Canones, ad Eccleſiæ ſpirituale bonum & ſalutem ordinetur, Theologia tamen perfectiori modo hunc finem attingit; quia Canones Eccleſiaſtici quos ius Canonicum exponit, cum ſint leges humanæ, per ſe ac directè reſpiciunt ſolos actus externos & exteriorem Eccleſiæ politicam; leges autem diuinæ quas Theologia tractat, maximè reſpiciunt actus internos & interiorem animi puritatem, à quibus potiſſimum ſalus noſtra pendet. Hoc etiam facit quod ſi quis Canonum, adeoque Eccleſiæ authoritatem neget, Theologi eſt eam tueri ac firmare, & ita vbi Canoniſta deſinit, Theologus incipit, hoc eſt vbi Canoniſta Canones expoſuit, proindeque ſuo munere functus eſt, Theologus incipit munus ſuum quod eſt Canonum authoritatem ex fidei principiis contra impugnantes defendere; ex quo ſequitur, cum Eccleſiæ Canones & decreta ſint principia Canonici

nonici Iuris, Theologi eſſe principia Iuris Canonici conſtituere.

NOTANDVM.

Cum Theologia ſupremam cognitionis humanæ regulam contineat, ſcilicèt diuinam reuelationem, ac perfectiori modo ad ſupremum hominis finem conferat, quàm vllus habitus intellectualis merè naturalis, & quam Iuris Canonici ſcientia quæ aliquo modo ſupernaturalis eſt, ſequitur Theologiam ex officio de illis omnibus iudicare, ac eas ſi ab diuina reuelatione vel æterna ſalute deuient, rectificare, & corrigere.

QVÆSTIO VI.

De locis Theologicis.

Thom. q. 1. art. 8. & 9. & 10.

ARTICVLVS I.

PRÆNOTANDA.

1. QVemadmodum in Dialectica & Rhetorica ea quæ vulgò appellantur loci, vt definitio, partium enumeratio, &c. non ſunt loci, ſed locorum notæ ac ſedes, loci autem ſunt ipſa principia ex quibus Concluſiones ducuntur, ita & in Theologia; verumtamen inſiſtimus communi notioni, ac per locos Theologicos intelligimus ſedes ac fontes argumentorum Theologicorum ſeu principiorum ex quibus Theologia ſuas Concluſiones deducit.

2. Sicut Principium Theologicum ſumi poteſt latè ac ſtrictè, latè pro quocunque principio quo Theologia vtitur, ſiue ſit ipſius proprium, ſiue alienum; hoc eſt ab aliis diſciplinis mutuatum; ſtrictè pro eo quod Theologiæ proprium eſt, puta propoſitionem immediatè à Deo reuelatam; Ita & locus Theologi-

cus. Vnde locus Theologicus latè eſt ſedes principij quo Theologia vtitur, ſiue proprium, ſiue alienum ſit; ſtrictè vero, eſt ſedes principij proprij, ſeu propoſitionis immediatè à Deo reuelatæ.

3. Alterutro modo ſumatur locus Theologicus, poteſt maior aut minor locorum Theologicorum numerus iniri, prout magis aut minus diſtinctè aſſignantur; vnde licèt Theologorum alij plures, alij pauciores locos Theologicos enumerent, quoad rem tamen omnes conueniunt.

ARTICVLVS II.

Viginti locos Theologicos rectè numerari.

HI ſunt 1. explorata authoritas ſcripturæ ſacræ. 2. eadem non explorata. Authoritas explorata ea eſt de qua conſtat, ita vt certum & indubitatum ſit eam eſſe ſcripturæ ſententiam: non explorata ea eſt de qua non omnino conſtat, ita vt probabile quidem ſit hanc eſſe ſcripturæ ſententim, non tamen certum.

3. Authoritas explorata traditionum Apoſtolicarum. 4 eadem non explorata.

5. Authoritas explorata totius Eccleſiæ Catholicæ credentis aliquid tanquam ad fidem pertinens.

6. Eadem non explorata; quò pertinet exploratus conſenſus maioris partis fidelium, aut Eccleſiæ Romanæ vt particularis Eccleſia eſt.

7. Authoritas explorata Conciliorum ſiue generalium, ſiue particularium approbatorum, ad quam duo requiruntur, nempè vt conſtet tùm Concilium approbatum eſſe, tùm hanc eſſe Concilij ſententiam.

8. Eadem non explorata, quò etiam pertinet authoritas explorata Conciliorum non approbatorum.

9. Authoritas explorata definitionis Pontificiæ in quæſtione fidei ſeu Religionis. 10. Eadem non explorata.

11. Autho

11. Authoritas explorata veterum Patrum conſentientium in eò quòd aliqua res de fide ſit. 12. Eadem non explorata, quò pertinet authoritas maioris partis eorum.

13. Authoritas explorata Doctorum Eccleſiaſticorum alicuius ætatis, conſentientium in eo quòd aliqua res de fide ſit, in quibus numerandi ſunt Canoniſtæ quoad Canonum intelligentiam, vt notant Canus, & Valent. 14. Eadem non explorata, quò pertinet authoritas maioris partis eorum, & authoritas Scholaſticorum Doctorum ſeorſim accepta.

15. Authoritas Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quoad res Eccleſiaſticas, præſertim ſi ab viris Eccleſiaſticis conſcripta ſit. 16. Authoritas profanæ hiſtoriæ.

17. Ratio naturalis euidens. 18. Ratio naturalis probabilis tantùm.

19. Authoritas Iuriſconſultorum legumque Ciuilium. 20. Authoritas Philoſophorum.

Tot eſſe locos Theologicos ex quotidiano Theologorum vſu ſatis conſtat; neque diſſentiunt Canus, Bañ. Vaſq. & alij locos omnes commemoratos denario numero comprehendentes, quia non negauerunt locos à ſe memoratos, ad maiorem diſtinctionem aptè atque vtiliter ſubdiuidi poſſe.

ARTICVLVS III.

Septem ſolum eſſe locos propriè Theologicos.

HI ſunt. Primò, Authoritas explorata ſacræ ſcripturæ. Secundo, Authoritas explorata traditionum Apoſtolicarum. Tertio, Authoritas explorata Eccleſiæ Catholicæ ſeu fidelium omnium conſentientium in eo quòd aliquid de fide ſit. Quarto, Authoritas explorata Conciliorum approbatorum. Quinto, Authoritas explorata Pontificiæ definitionis in quæſtione fidei. Sexto, Authoritas explorata veterum Patrum in aliquo fidei dogmate tradendò

ſiue vnanimiter ſentientium aliquid eſſe de fide. Septimo, Authoritas explorata Doctorum Eccleſiaſticorum alicuius ætatis conſentientium in eo quod aliqua res de fide ſit, inquibus numerandi ſunt Canoniſtæ quoad Canonum intelligentiam, teſte Cano & Greg. Val.

Hos tantum locos eſſe propriè Theologicos ex eo conſtat, quòd locus propriè Theologicus ſit is in quo continetur principium propriè Theologicum, ſeu veritas immediatè à Deo reuelata, huiuſmodi autem principium in ſeptem locis modo recenſitis continetur, non autem in cæteris, atque hæc eſt communis doctrina.

ARTICVLVS IV.

Locos omnes propriè Theologicos rectè ad duos reuocari.

HI ſunt, verbum Dei ſcriptum, & non ſcriptum ſiue ſcriptura & traditio, latè ſumendo traditionem pro omni veritate fidei quæ in ſcriptura ſacra ſpecialiter ac explicitè non habetur; ita Bellarm.

Prob. Locus propriè Theologicus [qui ſolus abſolutè ac ſine addito locus Theologicus dici debet] ille eſt, ex quo principium à Deo reuelatum promi poteſt, huiuſmodi autem loci duo tantùm ſunt, ſcilicèt ſcriptura, & traditio.

Nota Primo, Scriptura eſt ipſa diuina reuelatio, traditiones autem Apoſtolorum & Eccleſiæ ſunt reuelationis diuinæ infallibilis propoſitio.

Secundo duplex eſt traditio, ſcilicèt Apoſtolica & Eccleſiaſtica.

ARTICVLVS V.

An rectè dicatur ſolam ſcripturam ſacram eſſe locum propriè Theologicum.

ID videntur dixiſſe Thom. q. 1. art. 3. ad 2. Scotus Henricus & Gerſon.

Prima

Digitized by Google

Prima Concluſ. Id aliquo vero ſenſu dici poteſt. Prob.1.Veritates omnes fide diuina credibiles aliquo vero ſenſu dici poſſunt in ſcriptura contineri; ergo etiam aliquo vero ſenſu dici poteſt vnicum eſſe locum propriè Theologicum, ſcilicèt ſacram ſcripturam. Conſq. patet ex dictis. Ant. Prob. Si veritates omnes fide diuina credibiles,aut expreſsè in ſcriptura continentur, aut ex ea deducuntur, verè dici poteſt omnes in ea contineri vel explicitè& immediatè, vel implicitè & mediatè; atqui verum eſt prius,ergo & poſterius. Maior conſtat. min. Prob. Quia veritates reuelatæ quæ in ſcriptura diſertis verbis non habentur,ex eo conſtat eſſe reuelatas, quòd conſtet eas ab Eccleſia tanquam reuelatas proponi, & Eccleſiæ authoritatem in proponendis fidei myſteriis certam & infallibilem eſſe; atqui hæc infallibilitas Eccleſiaſticæ authoritatis in proponendis fidei rebus ex ſacra ſcriptura petitur, puta ex his, Matt.18.*Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, & Matth.16.*Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*, & 1. Timoth.3. *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis.*

Prob.2.Omnis regula fidei certa & infallibilis, aut eſt ipſa ſcriptura ſacra,aut ſuam certitudinem & infallibilitatem ex ea deriuat; infallibilitas enim Apoſtolicæ traditionis habetur 2. Theſſal. cap.2. verſu 14. *Itaque fratres & tenete traditiones quas didiciſtis ſiue per ſermonem ſiue per Epiſtolam noſtram*; Eccleſiæ, locis paulò ante citatis; ſummi Pontificis, Math.16. v. 18. *Tu es Petrus & ſuper hanc petram*, &c. Ioan. 21. v.15. *Paſce oues meas*, &c. Patrum, & Doctorum Eccleſiæ; Ephſ. 4. v. 21. *& ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios autem paſtores & Doctores*, &c.

Secunda

Secunda Concluſ. Non eſt abſolutè dicendum ſolàm ſcripturam ſacram eſſe locum proprie Theologicum, vel vnicum eſſe locum Theologicum ſcilicèt ſacram ſcripturam.

Prob. Quia hoc dicendi modo ſignificatur, non eſſe alias propoſitiones à Deo reuelatas & diuina fide credibiles quàm expreſsè contentas in ſcriptura ſacra, quod falſum eſt. Neque verò Thom. Scot. Henricus & Gerſon vſpiam abſolutè dixerunt vnicam ſcripturam eſſe locum propriè Theologicum.

ARTICVLVS IV.

Trimembris diuiſio locorum Theologicorum.

LOcus Theologicus diuidi ſolet in locum ex propriis, & proprium: locum ex propriis, ſed non proprium; & locum alienum ſeu aſcriptitium. Quæ diuiſio ſumpta eſt ex S. Thom. q. 1. art. 8. ad 2. Proprius dicitur ex eo quòd contineat principium certum certitudine propria Theologiæ, hoc eſt orta ex diuina reuelatione, cuiuſmodi eſt propoſitio à Deo reuelata; ex propriis eſſe dicitur, quia continet principium, cuius materia, vtpote ſpectans ad religionem. Theologica eſt. Itaque locus ex propriis & proprius ille eſt qui ſuppeditat principia quæ ratione obiecti tùm materialis, tum formalis ſint Theologiæ propria; huiuſmodi ſunt omnes & ſolæ propoſitiones à Deo reuelatæ. Vnde ex viginti locis recenſitis ſeptem ſolum ſunt ex propriis & proprij nempe illi ſeptem quos ſolos proprie Theologicos eſſe art. 3. probauimus. Quod ſi ex iis aliquando deducantur Concluſiones ſolùm probabiles, id oritur ex ineuidentia conſecutionis.

Locus ex propriis ſed non proprius ille eſt, qui ſubminiſtrat principia, quæ ratione quidem materiæ ſeu obiecti materialis Theologica ſunt, ſed non ratione obiecti formalis, quia non innituntur diui-

næ reuelationi, nec habent certitudinem ſeu infallibilitatem Theologiæ propriam. Atque huiuſmodi ſunt octo ex vigniti recenſitis, ſcilicèt. 1. Authoritas ſcripturæ ſacræ non explorata. 2. Authoritas traditionum Apoſtolicarum non explorata. 3. Authoritas Eccleſiæ non explorata; quò pertinet exploratus conſenſus maioris partis fidelium. 4. Authoritas non explorata Conciliorum approbatorum. 5. Authoritas non explorata Pontificiæ definitionis. 6. Authoritas omnium vterum Patrum non explorata, quo pertinet certa Authoritas maiori partis eorum. 7. Authoritas omnium Doctorum cuiuſcunque ætatis non explorata, quò pertinet certa Authoritas maioris partis eorum. 8. Authoritas Eccleſiaſticæ hoſtoriæ.

Locus alienus ille dicitur qui nec eſt ex propriis, nec proprius, hoc eſt qui non ſubminiſtrat principia, quæ vel ratione obiecti materialis, vel ratione obiecti formalis Theologiæ propria ſunt. Huiuſmodi ſunt ex 25. recenſitis quinque poſtremi; ſcilicèt. 1. Authoritas prophanæ hiſtoriæ. 2. Ratio naturalis euidens. 3. Ratio naturalis probabilis. 4. Authoritas Iuriſconſultorum. 5. Authoritas Philoſophorum. Ex quibus ſola ratio euidens, & hiſtoriæ vniuerſalis in aliqua re *teſtanda* conſenſus, neceſſaria præbent argumenta. Ex dictis liquet Theologicorum locorum alios eſſe neceſſarios qui argumenta neceſſaria, alios probabiles, qui argumenta probabilia tantùm ſuppeditant.

Appendix de primis Theologiæ Principiis.

Sicut in ſcientiis naturalibus ſunt principia quædam vniuerſalia ſeu capitalia ad quæ cætera reducuntur, quæque axiomata ſeu dignitates & Maximæ vulgò dicuntur, ita & in Theologia. Sunt autem hæc duo. Quidquid Deus reuelauit, verum eſt. Quicquid infallibilis fidei Regula tanquam reuelatum à Deo proponitur, à Deo reuelatum eſt. His enim duobus

bus principiis omnis diſcurſus Theologiæ proprius innititur. Ita Gillius.

ARTICVLVS VII.
De Eccleſiæ, Patrum, & Doctorum Scholaſticorum authoritate.

1. VNanimis Eccleſiæ conſenſus quo ſentit aliquid eſſe de fide, omnino certus & infallibilis eſt, ita vt certum ac infallibile ſit illud eſſe de fide ſeu diuinitus reuelatum, quod ſecundùm vnanimem Eccleſiæ conſenſum tale eſt; ita Can. Valent. & alii Theologi communiter.

Prob. ex locis citatis articulo. 5. Confirm. ex eo quod alioqui argumentatio hæc infallibilis non eſſet. Quod vniuerſa Eccleſia ſentit verum eſt; ſed vniuerſa Eccleſia hoc ſentit; v.g. Euangelium Matth. eſſe Canonicum, ergo hoc verum eſt.

Quare parum tuta eſt eorum ſententia, qui docuerunt præfatum Eccleſiæ conſenſum non poſſe quidem eſſe formaliter fidei contrarium, ſeu hæreticum & excluſiuum habitus fidei, poſſe tamen eſſe materialiter; in quibus authore Cano lib 4. loc. Theol. cap. 4. videtur eſſe gloſſa interlinearis ad hæc verba; Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Turrecrem. & Alphonſus de Caſtro.

2. Vnanimis conſenſus omnium ſanctorum Patrum alicuius ætatis in tradendo fidei dogmate non minus infallibilis eſt, quàm vnanimis conſenſus omnium Eccleſiæ Doctorum alicuius ætatis. Ita Can. Valent. & alij Theologi communiter.

Prob. Quia cum reliqua Eccleſia vniuerſa teneatur ipſos audire tanquàm Paſtores & Doctores, &c. Si errare poſſent cum vnanimiter dicerent aliquid eſſe de fide, vniuerſa Eccleſia errare in fide teneretur.

Quod

Quod ſi ſermo ſit de illis præciſè ſanctis Patribus alicuius ætatis,qui ſua ſcripta ad nos tranſmiſerunt,vnanimis eorum conſenſus in tradendo fidei dogmate per ſe ac directè non eſt infallibilis ; Ita S.Thom.q.1. art.8.ad 2. Bann.Vaſq.Gillius,Stapler.& alij.

Prob. Quia hi non ſunt omnes Doctores qui aliqua ætate in Eccleſia vixerunt ; ſed tantum aliqui, & vt plurimum pauciores ex illis , nec proinde ab his errantibus neceſſarium fuit totam Eccleſiam contemporaneam in errorem induci. Eſt tamen argumentum moraliter certum ex iiſdem authoribus,

Dixi per ſe ac directè ; nam per accidens & indirectè infallibilis eſt ex duobus capitibus. Primum eſt, quod ſit argumentum moraliter certum ad concludendum totam Eccleſiam illius temporis tale dogma tanquàm dogma fidei credidiſſe , ex quo totius Eccleſiæ ſenſu per ſe ac directè concluditur infallibiliter , id de fide eſſe.Secundum eſt, quod Eccleſia talem conſenſum receperit & approbauerit,nec fas eſſe voluerit ab eo recedere in 6. ſynodo act. 11, & 13. in Epiſtola ſynodali. Sophron. in Concil. Lateran. vltimo, act.11.in Trid.ſeſſ.4.& in Bulla Pij IV. per Pium V. renouata. Sed hoc ſecundum videtur accipiendum, non de aliquibus Patribus qui aliqua ętate ſcripſernnt,ſed de omnibus omnino Patribus qui diuerſis ſæculis & ætatibus ſcripſerunt.

3. Licèt vnanimis conſenſus Doctorum omnium ſcholaſticorum, non ſit omnino infallibilis , grauem tamen habet authoritatem ; & negare commune placitum ſcholaſticorum Doctorum , inquit Valent. valdè temerarium eſt : Ita cum Valent. Bann. Can. Vega , & alij. Suas ergo quiſque rationes ſuſpectas habeat , quando Scholaſticorum omnium Doctorum communi ſententiæ refragantur , & præ oculis habeat quod S. Thom. q. 1. art. 8. ad 2. admonet, maximè

maximè proprium Theologiæ eſſe argumentari ex authoritate.

QVÆSTIO VII.
De multiplici ſcripturæ ſenſu.
Thom.q.1.art.9.& 10.

PRæmiſſa Doctrina de locis Theologicis in genere, hîc de vnico tantum, eoque primario ſingulatim diſputabimus, ſcilicèt de ſcripturæ ſenſu, quia de locis alienis non eſt Theologi diſputare, de aliis autem propriis commodius dicetur in tractatu de fide.

ARTICVLVS I.
Diuiſio in ſenſum literalem & ſpiritalem.

SVmpta eſt hæc diuiſio ex ſancto Dionyſio, cæl. Hierarch. cap. 2. Auguſt. lib.1. de Geneſ. ad literam, cap.2. & aliis Patribus, in qua per literalem ſenſum intelligitur is quem verba immediatè ſignificant; per ſpiritualem is quem res per verba immediatè ſignificatæ important. Eſt adæquata, vt docent S. Thom. q.1.art.10. & alij Theologi communiter; & prob. quia omnis ſcripturæ ſenſus debet aliquo modo ſignificari per verba ſcripturæ; alioqui non eſſet ſcripturæ ſenſus, atqui duobus tantùm modis per ea ſignificari poteſt, nimirum vel immediatè, & tunc eſt ſenſus literalis, vel mediatè ſeu mediantibus rebus per verba immediatè ſignificatis, & tunc eſt ſenſus ſpiritalis v.g. quando ſcriptura Exod. 12. refert hiſtoriam agni Paſchalis, verba immediatè ſignificant hanc ipſam hiſtoriam, qui ſenſus literalis eſt; mediatè verò per hanc hiſtoriam ſignificant Chriſtum in ara crucis immolandum, qui ſpiritalis ſenſus eſt; ſimiliter quando memorat hiſtoriam Iſaaci per Patrem oblati, Geneſ. 22. ſenſus literalis eſt hæc ipſa hiſtoria

hiſtoria; ſpiritalis autem ſeu myſticus eſt Chriſtus in cruce mactandus.

Quæres 1. vtrùm ſenſus parabolicus ſit literalis, an ſpiritalis? Reſp. cum Doctoribus citatis literalem eſſe. Prob. & declaratur; ſicut cum hominem ratione fortitudinis comparamus Leoni, per nomen Leonis immediatè ac literaliter ſignificamus ipſum animal cui hominem comparamus; Ita cum Scriptura comparat regnum cælorum grano ſinapis, fermento, theſauro in agro abſcondito, cœnæ, nuptiis, decem virginibus, Patrifamilias conducenti operarios, Domino peregrè abeunti, &c. per verba immediatè & literaliter ſignificat res illas quibus regnum cælorum comparat.

Quæres 2. An verum ſit quod habet S.Thom. qu. 1.art.1.proprium eſſe librorum ſacrorum, vt ex mente ſui authoris non modò per verba, ſed etiam per res verbis expreſſas ſignificent.

R. Verum eſſe hoc ſenſu, quòd in aliis libris, hoc non ſit tam frequens & commune. Cæterùm in quibuſdam etiam aliis libris, vt in Poëtarum fabulis, non modo verba ſed etiam res per verba expreſſæ ex mente authoris ſignificant.

ARTICVLVS II.

Diuiſio literalis ſenſus in proprium & improprium.

ITa diuidunt S. Thom. & alij Doctores communiter. Adæquatam eſſe ſic prob. Literalis ſenſus eſt id quod verba immediatè ſignificant; hæc autem duobus tantùm modis aliquid immediatè ſignificare poſſunt; nimirum vel propriè, quando in propria ſignificatione vſurpantur, & tunc eſt ſenſus proprius; vel impropriè, quando vſurpantur tropicè ſeu figuratè, puta per Metaphoram, Catachreſim, Metonymiam, &c. & tunc eſt ſenſus improprius, ſeu

tropicus & figuratus ; v. g. quando Chriſtus vocatur Leo, lapis angularis, vitis, non ſignificatur Chriſtum eſſe propriè Leonem,&c.ſed eſſe quodammodo ſeu per quandam analogiam & ſimilitudinem, adeoque impropriè.

Nota 1. Aliqua fidei myſteria Metaphoricè ſeu tropicè nobis ſignificantur vel ob neceſſitatem, quia cum à ſenſibus cognitio noſtra pendeat, niſi per res corporatas & ſenſibiles exponerentur, ea non caperemus, iuxta hæc Dionyſ. *Impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum circumuelatum* ; vel ob vtilitatem, quia ſic facilius à rudioribus percipiuntur. Ita S.Thom.

2. Aliqua fidei myſteria occultè ſeu perobſcurè ſignificantur, vel ad reuerentiam, vt ſcilicèt ab impiorum & rudium irriſionibus vindicentur, iuxta hæc, *Nolite ſanctum dare canibus* ; vel ad ſtudioſorum exercitationem, iuxta hæc, *Mundum tradidit diſputationi eorum*, Eccleſiaſtæ 3. Ita S.Thom.

ARTICVLVS III.

Diuiſio ſenſus ſpiritalis in tropologicum, allegoricum & anagogicum.

ITa diuidunt S. Thom. qu. 1. art. 1. & alij Doctores communiter. Tropologicus ſenſus is dicitur, qui mores inſtruit ; allegoricus qui ſtatum militantis Eccleſiæ reſpicit, ſignificando aliquid geſtum aut gerendum in Eccleſia ; anagogicus qui ad triumphantis Eccleſiæ ſtatum pertinet, iuxta hoc vulgare diſtichum.

Litera geſta docet, quid credas allegoria,
Moralis quid agas, quò tendas anagogia.

Adæquatam eſſe ſic prob. Spiritalis ſcripturæ ſenſus ille eſt qui per res verbis immediatè ſignificatas importatur ; hæ autem vel ſignificant aliquid ad informandos mores pertinens, vel aliquid geſtum aut gerendum

gerendum in Eccleſia militante, vel aliquid gerendum in Eccleſia triumphante, ſiue in ſtatu beatitudinis. Tropologicè os bouis triturantis non alligandum, Deut. 25. v 4. ſignificat congruam ſuſtentationem non eſſe denegandam Eccleſiæ miniſtris, interprete Apoſtolo; 1. Cor. 9. Allegoricè immolatio agni Paſchalis ſignificat ſacrificium Crucis; Iſmaël & Iſaac filij Abraham, vetus & nouum teſtamentum; Anagogicè Sabbatum diei ſeptimæ ſignificat æternam requiem, Heb. 4. v. 9. & 10.

Ob. Perres ſcripturæ verbis immediatè ſignificatas, interdum ſignificantur ea quæ geruntur in Purgatorio & Inferno; hic autem ſenſus neque eſt tropologicus neque allegoricus; neque anagogicus. Reſp. ſenſum hunc reuocari ad ſenſum anagogicum, quatenus omnis ſtatus alterius vitæ ad maiorem beatorum gloriam conducit.

Nota. Senſus myſticus magis competit veteri teſtamento, quàm nouo, iuxta hæc, 1. Cor. 10. Omnia in figura contingebant illis; non tamen omnis veteris teſtamenti locus ſeu textus ſpiritalem ſenſum habet; exemplum ſint loci continentes præcepta moralia. Verba Pauli loco citato reſpiciunt res in veteri teſtamento ex diuina voluntate geſtas, quas omnes & ſingulas ſpiritalem ſenſum habere docet Valent. licèt aliqui non auſint id aſſerere de rebus geſtis poſt captiuitatem Babylonicam: quibus non obſtant citata verba, cum id quod contingit in pluribus, vniuerſaliter affirmari ſoleat, multæque aliæ vniuerſales ſcripturæ propoſitiones exceptionem aliquam patiantur.

ARTICVLVS IV.

De ſenſu accommodatitio.

Quid ſit ſenſus accommodatitius?

NOn eſt verus ſcripturæ ſenſus, ſed traductio verborum ſcripturæ à ſuo ſenſu ad alienum, hoc eſt

ad ſenſum ab Authore ſcripturæ non intentum, ita Valent. & Vaſq. ex communi ſententia. Vnde S. Th. qu. 1. art. 10. aſſignans diuerſos ſcripturæ ſenſus non meminit accommodatitij.

Hic ſenſus frequens eſt apud ſanctos Patres, & in officio Eccleſiaſtico, v.g. Eccleſia de quouis Confeſſore Pontifice canit hæc Eccleſiaſtici 44. *Inuentus eſt iuſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio; non eſt inuentus ſimilis illi qui conſeruaret legem Excelſi; Benedictionem omnium gentium dedit illi*, &c. quorum Primum de ſolo Noë: Secundum, de ſolo Abrahamo: Tertium de ſolo Iſaaco ibi dicitur.

Nota 1. Vaſq. docet non modò ſcripturæ verba, ſed ipſas quoque hiſtorias in ſenſu accommodatitio ad ſuadendam virtutem ac diſſuadenda vitia in ſcriptura vſurpari, ſed falsò cum hæ hiſtoriæ memorentur iuxta veram ſcripturæ ſignificationem, vt ex iis aliquid ad informandos mores pertinens concludatur, in quo nullus eſt ſenſus accommodatitius.

2. Concilium Trident. ſeſſ. 4. de editione & vſu ſacrorum librorum, prohibet ne verba ſcripturæ ad res prophanas ſignificandas accommodentur.

An ſacri ſcriptores vſi fuerint ſenſu accommodatitio.

Sunt qui doceant ſcriptores ſacros verba ſcripturæ ſacræ antiquioris interdum in ſenſu accommodatitio vſurpare; puta ſcriptores veteris teſtamenti recentiores verba vetuſtioris, ſcriptores noui teſtamenti, verba veteris; ita Vaſ. Ianſen. & alij. & quidem Ianſenius diſſentiente Vaſq. puta veteris teſtamenti verba vſurpari ab Euangeliſtis etiam accommodatitiè, quando addunt fuiſſe impletum id quod ex veteri teſtamento citant; cuiuſmodi ſunt apud Matth. cap. 2. hæc Oſeæ 11. *Ex Ægypto vocaui filium meum* & hæc Iſaiæ. 31. *Vox in Rhama audita eſt*, & cap. 15. hæc Iſaiæ 29. *Populus hic labiis me honorat*,

&

& cap.14.hæc Iſa.6. *Auditu audietis, & non intelligetis*, & hæc Pſal. 77. *Aperiam in parabolis os meum.* Addit ipſum Chriſtum veteris teſtamenti verbis in ſenſu accommodatitio vſum fuiſſe.

Concluſio.Nullus ſcriptor ſacer alterius ſcriptoris ſacri verba in ſenſu accommodatitio vſurpauit, ita Greg. Valent. & alij.

Prob. Senſus à Spiritu ſancto intentus, non eſt ſenſus accommodatitius; atqui vnus ſcriptor ſacer nunquam vſurpat alterius verba, niſi in ſenſu per Spiritum ſanctum intento: ergo nunquàm vſurpat in ſenſu accommodatitio. Maior. prob. Quià ſenſus accommodatitius eſt ſenſus alienus ſeu aſcititius; ſenſus autem per Spiritum ſanctum intentus, non eſt alienus, ſed proprius & genuinus; ſiquidem Spiritus ſanctus eſt præcipuus author ſcripturæ ſacræ, ſcriptor autem Canonicus eſt tantùm calamus Dei ſcribentis, iuxta hæc; *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis*; Idque tradit S. Thom. q. 1. art. 10.Minor prob. quia ratio, & dignitas ſacri ſcriptoris hoc poſtulat. Ad pleniorem horum intelligentiam.

Nota 1. Scriptores ſacri non ſemper cognouerunt nec proinde intenderunt id omne quod Spiritus ſanctus per eorum verba ſignificabat. Vnde non ſequitur, ſi aliquis ſenſus non eſt intentus ab ſcriptore Canonico, etiam à Spiritu ſancto intentum non eſſe. Omnis ſenſus ab ſcriptore Canonico vt ſic intentus, eſt etiam intentus à Spiritu ſancto, non autem è conuerſo; Ita S. Thom. quodlibeto 7.q.6.art. 14. & q. 4. de potentia, art.1.Molin. Gillius, & alij.

2.Spiritus ſanctus præuidens verba ſcriptoris ſacri anterioris per recentiorem vſurpanda eſſe in ſenſu per eum non intento, voluit ſignificare per illa verba id quod recentior per ea ſignificare voluit, ſeu

quod idem eſt, intendit ſenſum, per recentiorem illis imponendum; ſignificare, inquam, vel quo tempore ſcriberetur, vel ſaltem quo tempore ab recentiore vſurparetur; quia licèt fieri poſſit vt ſcriptor Canonicus non cognoſcat, & conſequenter non intendat aliquem ſenſum per verba ipſius à Spiritu ſancto intentum, fieri tamen non poteſt vt Spiritus ſanctus non intendat ſenſum à ſcriptore Canonico vt ſic, ſeu prout talis ſcriptor eſt, intentum. Ita Gillius. Ex quo concludit non poſſe ſcriptorem Canonicum vt ſic, vſurpare alterius ſcriptoris ſacri verba in ſenſu accommodatitio, quandoquidem ea vſurpare non poteſt in ſenſu alieno, ſeu non intento à Spiritu ſancto.

Quoad cæteros autem, qui cum ſcriptores Canonici, ſeu organa & calami Spiritus ſancti non ſint, verba ſcripturæ ſacrę vſurpant in ſenſu per ſcriptorem ſacrum non intento, cuiuſmodi ſunt Patres & Doctores Eccleſiaſtici, neceſſe non eſt ſenſus ab iis intentos etiam à Spiritu ſancto intentos fuiſſe. Statuit permittere aut inſpirare, vt id ſignificarent, non tamen ſtatuit id per ea verba tanquam per ſermonem ſuum ſignificare. Ita Gillius.

ARTICVLVS V.

An quilibet ſcripturæ locus ſenſum literalem eumque infallibilem habeat?

PRima Concluſio. Cuilibet ſcripturæ loco ſeu textui reſpondet aliquis ſenſus literalis. Ita S. Thom. q. 1. art. 10. ad 1. & 3. Valent. Vaſq. & alij communiter. Lyranus ait quibuſdam ſcripturæ locis nullum reſpondere literalem ſenſum, ſed ſolùm ſpiritalem ſeu myſticum: quia putat ſenſum tropicum ſeu figuratum ſpiritalem eſſe, cum tamen literalis ſit.

Prob. Concluſ. Omnis ſcripturæ locus ſeu textus immediatè aliquid ſignificat, ergo omnis literalem ſenſum

ſenſum obtinet. Ant. prob. ſi aliquis ſcripturæ locus per verba immediatè nihil ſignificaret, nullum omnino ſenſum haberet, ſiquidem omnis ſenſus ſpiritalis in rebus per verba proximè ſignificatis continetur; atqui per abſurdum eſt aliquem ſcripturæ locum carere omni ſenſu; neque ab vllo id dicitur.

Secunda Concluſio. Literalis ſenſus eſt infallibiliter verus, neque falſum ipſi ſubeſſe poteſt. Ita citati authores.

Prob. Quia eſt intentus à Spiritu ſancto, qui non poteſt dicere falſum, cum ſit prima veritas, hoc eſt infinitè ſapiens & infinitè verax.

Ob. verba hæc de Chriſto, Reus eſt mortis, Samaritanus es, dæmonium habes, falſa ſunt.

Reſp. Hæc neque ſacer ſcriptor, neque Spiritus ſanctus aſſerit, ſed Iudæi, quorum verba neceſſe non eſt vera eſſe. Sacer ſcriptor aſſerit tantùm hæc prolata eſſe à Iudæis, quòd infallibiliter verum eſt, illorum autem verba recitatiuè ſolùm profert.

ARTICVLVS VI.

An idem ſcripturæ textus literalem ſenſum multiplicem habeat?

Concluſio. Idem ſcripturæ textus non modò in diuerſis ſcripturæ locis, ſed etiam in eodem loco, ſubinde obtinet multiplicem literalem ſenſum, S. Thom. q. 1. art. 10. & q. 4. de potentia, art. 11. Abul. Bellarm. Salmeron, Valent. Molin. Vaſq. & alij communiter. Repugnant Alenſis, Albertus, Henricus, & Michaël Medina.

Prob. 1. exemplis; nam hæc; Filius meus es tu. Pſal. 2. v. 7. Generationem eius quis enarrabit? Iſa. 53. v. 8. literaliter ſignificant Chriſti generationem, tùm æternam, tùm temporalem. Imò Paulus Actorum 13. v. 33. priorem locum exponit etiam de Chriſti reſurrectione. hæc Ioan. 11. v. 5. *Expedit vt vnus*

moriatur homo populo, & non tota gens pereat, alium habent literalem ſenſum ex mente Caiphæ, alium ex mente Spiritus ſancti; ex mente Caiphæ ſignificant mortem Chriſti eſſe neceſſariam Iudæis ad aliquem finem temporalem; ex mente Spiritus ſancti, eſſe neceſſariam ad totius humani generis redemptionem. Deus per Caipham, ſicut per os aſini Balaam prophetauit.atque hic vterque ſenſus ab ſancto Ioanne intentus eſt, prior quidem recitatiuè, poſterior aſſertiuè.

Prob.2. Ex Patribus, vt Auguſt. lib. 11. confeſſ. cap. 15. 30. & 31. Hieron, epiſt. 103. ad Paulinam, Chryſoſt.hom .21. in Geneſ.& Baſil. in proœmio libri de Spiritu ſancto.

Prob.3. Quia id poſſibile eſt, facitque ad ſcripturæ dignitatem;ſiquidem hoc poſito, plurium veritatum ſignificationem continet.

Vaſq. non approbat quod habet Auguſt .12. confeſſ. cap. 31. omnes veritates quæ per aliquem ſcripturæ textum ſignificari commodè poſſunt, ad literalem ſenſum pertinere; quia inquit, difficile creditu apparet voluiſſe Deum homini ſacram hiſtoriam ſcribenti, tot tamque varia reuelare, & vt ea ſimul ſignificaret ad ſcribendum impuliſſe. At Primò, id non videbatur Auguſt. difficile creditu, ſiquidem id de ſcriptore Geneſis aſſeruit citato cap. 31. Secundò, neceſſe non eſt omnem literalem ſenſum à ſcriptore Canonico intentum eſſe, vt docent Thom. in 2.q. 175. art.4.Caiet. & Gillius contra Vaſq. aientem neceſſarium eſſe non quidem vt omnis ſenſus ſpiritalis, ſed vt omnis ſenſus literalis ſcriptori ſacro innotuerit. Nequidem Prophetæ ſemper intellexerunt id quod prophetauerunt, ſiquidem Ionas hæc ſua verba. *adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur*, Ionæ 3.v.4. tanquam abſolutam Prophetiam

accepit,

accepit, cum tamen hypothetica ſolum eſſent, & Daniel de ſe profitetur, Ego audiui & non intellexi, Daniel 12.v.8.

Cæterum Auguſtini propoſitio ſic accipienda non eſt, vt verba ſcripturæ literaliter ſignificent quicquid poteſt commodè ſignificari, & intelligi per ea præciſè ac ſeorſim ab aliis ſumpta, ſed per eavt coniuncta cum antecedentibus & conſequentibus, quam hoc modo limitatam admittere nihil vetat.

Ob. Si ſacra ſcriptura multiplicem habet ſenſum literalem, æquiuoca eſt, neque vllum efficax argumentum ex ea ſumi poteſt. Reſp. Licèt æquiuoca ſit, efficax tamen argumentum præbere poteſt modò non ſumatur æquiuocè, iuxta hæc Ariſt. lib. 14. Metaph. tex. 10. Nihil intereſt ſi plura quis ſignificare dicat, ſolum autem ſint determinata; hoc eſt, nihil refert ad vim argumenti, quod adhibeatur terminus æquiuocus ſeu multa ſignificans, modo non ſumatur æquiuocè ſiue in multiplici ſenſu, ſed determinatè ſiue in vno ſenſu determinato.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ex ſcripturæ ſenſu myſtico & accommodatitio efficax argumentum peti poſſit?

De literali nulla dubitatio eſt.

PRima Concluſio. Senſus ſpiritalis tam efficax argumentum eſt quàm literalis, ſi de illo conſtet. Ita Valent. Vaſq. Gil l. Liran. & alij communiter poſt Auguſt. epiſt. 40. ad Vincentium.

Prob. Quia tam eſt intentus à Spiritu ſancto, quam literalis, ac proinde tam infallibilis.

Secunda Concluſio. Ex ſenſu ſpiritali argumentum efficax raro peti poteſt; ita citati authores.

Prob. Quia rarò conſtat de ſenſu ſpiritali; iuxta hanc Concluſionem exponendi ſunt Dionyſ. epiſt. ad Polycarpum, Auguſt. epiſt. 40. ad Vincent. Hieronym.

ronym.lib.2.in cap.13. Matth. & Thom. q. 1. art. 1. ad 1. cum negant ex ſenſu myſtico argumentum efficax ſumi poſſe; id enim negant, non quia ſpiritalis ſenſus certò cognitus, argumentum infallibile non ſuppeditet, ſed quia vt plurimùm de illo non conſtat. Myſtica Theologia non arguit, inquit Dionyſ.

Dixi rarò, quia ſubinde conſtat de ſpiritali ſenſu, & conſequenter argumentum efficax ex illo ſubindè peti poteſt;& quidē de illo tunc ſaltem conſtat,quando vnus ſcripturæ locus per alium locum ſpiritaliter exponitur. Ita hæc Exod.12. v. 47. *Os illius non confringetis, ſeu Os non comminuetis ex eo*, allegoricè de Chriſto exponuntur, Ioan. 19.v.36. & hæc Deuter. 25. v. 4. *Non alligabis os boui trituranti*, de operariis Euangelicis, 1. Cor.9.v.9.

Nec verè dicunt aliqui, non tam ex ſenſu myſtico quam ex literali eum declarante argumentum peti, ſenſus enim literalis eſt tantùm conditio,ſine qua non conſtaret de ſenſu myſtico, quod non impedit quin myſticus ſecundùm ſe præciſè ſit infallibilis, & conſequenter argumentum efficax præbeat.

Dixi tunc ſaltem, quia ſi aliquis myſticus ſcripturæ ſenſus vel Eccleſiæ definitione, vel vnanimi Patrum expoſitione fulcitur, is quoque certus & indubitatus eſt.

NOTA.

Sectarij negant argumentum efficax ex ſenſu myſtico peti poſſe; iuxta hæc in Apologia Confeſſ. Auguſtanæ, allegoriæ non pariunt firmas probationes; & tamen credunt Romanum Pontificem Antichriſtum eſſe, non aliundè id probantes quàm ex ſenſibus allegoricis quorundam locorum, Dan. & Apoc. iiſque fictitiis & ineptis.

Tertia Concluſio.Ex ſenſu accommodatitio,nunquam

quam efficax argumentum ſumi poteſt. S. Thom. q. 1.art.10.Vaſq. & alij.

Prob. Quia non eſt intentus à Spiritu ſancto, nec verus aliquis ſcripturæ ſenſus. Si qui repugnant ſenſum accommodatitium latè ac impropriè ſumunt, non autem quomodo eum ſuprà definiuimus.

ARTICVLVS VIII.

Aliæ diuiſiones ſenſus ſcripturæ.

1. AVguſt. lib. de vtilitate credendi, docet ſcripturam veteris teſtamenti quadrifariàm tradi, nempe ſecundùm Hiſtoriam, Æthiologiam, Analogiam, & Allegoriam quam diuiſionem exponit S. Thom.q.1.art.10.

2. Hugo Victorinus in prologo lib.1.de Sacramentis, cap. 4. tres ſolùm diſtinguit ſcripturæ ſenſus; nempe hiſtoricum, allegoricum, & tropologicum; per ſenſum hiſtoricum intelligit literalem, ſub allegorico, anagogicum etiam comprehendit, aiente S. Thom. q. 1.art.10.

3. Eucherius in præfatione libri ſpiritalium formarum, & Caſſianus collat. 14. cap. 8. ſcripturæ ſenſum diuidunt in hiſtoricum ſeu literalem,tropologicum ſeu moralem, allegoricum & anagogicum.

NOTANDVM.

Nihil creditu neceſſarium ſpiritali ſcripturæ ſenſu traditur, quod etiam literali ſenſu alicubi non manifeſtetur, S. Thom.q. 1.art.10.ad 7.& alij.

QVÆSTIO VIII.

An concluſio Theologica ſit locus propriè Theologicus? Thom. q.1.art.8.

PRænot. 1. Coincidit hæc quæſtio cum ea quâ quæritur, an Concluſio Theologica ſit fide diui-

na credibilis, ſiquidem locus propriè Theologicus eſt veritas ſeu propoſitio quæ fidei diuinæ obiectum ſit.

2. Non eſt quæſtio de Concluſione Theologica, quæ immediatè reuelata eſt, conſtat enim hanc eſſe fide diuina credibilem, adeoque locum propriè Theologicum, ſi non vt eſt Concluſio Theologica, ſaltem vt eſt immediatè reuelata: ſed de Concluſione Theologica quæ non eſt immediatè reuelata.

Variæ Sententiæ.

1. Sentent. vniuersè negat Concluſ. Theologicam eſſe diuina fide credibilem; ita Molina & vt videtur Zumel; Qui tamen aſſerunt Concluſionem Theolog. eſſe principium propriè Theologicum, non quidem primarium, ſed ſecundarium, ſicut in ſcientiis naturalibus Concluſio per aliquam ſcientiam demonſtrata eſt illius principium ſecundarium ad alias demonſtrandas.

2. Sent. vniuersè affirmat Concluſionem Theologicam eſſe obiectum diuinæ fidei; Ita Scotus, Aureol. Vega, Canus, Arragonius, Bellarm. Vaſq. Mæratius, Albertinus, & alij.

3. Sentent. Concluſio Theologica quæ deducitur ex vtraque præmiſſa reuelata, vel ſaltem ex vna quæ ſit propoſitio vniuerſalis, fide diuina credi poteſt, vt Concluſio huius ſyllogiſmi, Omnis homo ritè baptizatus eſt in gratia; hic infans eſt à me ritè baptizatus, ergo eſt in gratia; non autem ea quæ deducitur ex vna tantùm præmiſſa reuelata, quæ ſit propoſitio particularis, vt Concluſio huius ſyllogiſmi Omnis homo eſt riſibilis, Chriſtus eſt homo, ergo Chriſtus eſt riſibilis.

Quid ſentiendum ſit.

1. Concluſ. Nulla Concluſio Theologica vt ſic, hoc eſt quatenus eſt propoſitio deducta ſeu conſequens

ex

ex duabus præmiſſis fide diuina creditis, vel ex vnâ eiuſmodi,& altera naturaliter euidente, per fidem diuinam credi poteſt; Ita communis ſententia contra Scot.& Aureol.

Prob. Quia ſic ſumpta non habet pro motiuo ſeu formali obiecto diuinam reuelationem, ſed præmiſſas ex quibus conſequitur.

2. Concluſ.Omnis Concluſio Theologica, vel quod idem eſt, omnis propoſitio per euidentem conſequentiam deducibilis ex duabus præmiſſis fide diuina creditis, vel ex vna huiuſmodi, & altera naturaliter certa, eo ipſo fide diuina credibilis eſt;Ita authores ſecundæ ſententiæ.

Prob. Omnis propoſitio neceſſariam habens connexionem cum propoſitione immediatè reuelata, vel ſolâ, vel adiunctâ alia quam veram eſſe conſtat, eſt reuelata;atqui omnis Concluſio Theologica eiuſmodi eſt.Ma. prob. ex communi ſenſu iuxta quem is qui reuelat ſeu dicit aliquid, conſequenter reuelat quod habet neceſſariam connexionem cum ipſo vel præcisè ſumpto, vel ſuppoſito aliquo alio cuius veritas conſtat, v. g. qui dicit Petrum iugulatum eſſe, communi omnium iudicio cenſetur dicere Petrum mortuum eſſe, quia mors Petri neceſſariam habet connexionem cum ipſius iugulatione, hac conditione appoſita, quod in viuis miraculosè non ſeruetur, quam conditionem adeſſe moraliter conſtat. Aliud exemplum ſit in dicente ſolem ortum eſſe, hic enim conſequenter dicit diem eſſe. Min.prob. Quia omnis Concluſio Theologica, vel præcisè ſequitur ex eo quod Deus reuelauit, quando ſcilicèt vtraque præmiſſa eſt reuelata,vel ex eo quod Deus reuelauit,ſuppoſito aliquo alio quod ſupponendum eſſe conſtat, quando ſcilicèt vna præmiſſa eſt reuelata à Deo, altera verò naturaliter conſtat.

Confirmatur

Confirmatur ex Gregorio Naz. orat. 5. de Theol. cap. 5. docente ea quæ colliguntur ex ſcriptura perinde habenda eſſe ac ſi eſſent ſcripta.

3. Concluſ. Theologica Concluſio per diſcurſum Theologicum præcisè, non ſufficienter proponitur tanquam reuelata.

Prob. Quia per diſcurſum Theologicum ſolùm innoteſcit, propoſitionem quæ infertur habere neceſſariam connexionem cum propoſitione reuelata; per hoc autem præcisè non ſufficienter proponitur tanquàm reuelata, ſed prætereà oſtendendum eſt propoſitionem neceſſariò connexam cum propoſitione reuelata eſſe reuelatam.

Authores primæ Concluſionis communiter aientes Concluſionem Theologicam per diſcurſum qui deducitur, ſufficienter proponi tanquàm fide diuina credibilem, non repugnant, ſed tantùm minùs diſtinctè rem explicant.

Quæres, vtrum ad aſſenſum fidei diuinæ circa Concluſionem Theologicam prærequiratur aſſenſus Theologicus?

Reſp. Negatiuè, quia ſatis eſt vt intellectus aſſenſu dato præmiſſis apprehendat Concluſionem, ac certò iudicet, tum eam ex præmiſſis neceſſariò ſequi, quod eſt aſſentiri bonitati conſequentiæ, tum indè ſequi quod reuelata ſit: his enim poſitis obiectum materiale ac formale fidei diuinæ ſunt debitè applicata intellectui. Ita Valent. & alij, quibus repugnare videtur Vaſq.

Dices, neceſſarius eſt aſſenſus circa Concluſionem ſcibilem ſuppoſitis aſſenſibus ad eum prærequiſitis, ergo & aſſenſus circa Concluſionem Theologicam.

R. 1. Neg. Ant. Quia voluntas poteſt cohibere illum aſſenſum ſaltem indirectè, conuertendo intellectum

lectum ad aliud obiectum. 2. Nego conſeq. Quia Concluſ. Theologica non eſt euidens, ſicut Concluſio ſcibilis. 3. Etſi totum hoc verum eſſet, non ſequeretur aſſenſum Theologicum actu fidei præire, ſed tantùm comitari. 4. Etſi ſequeretur aſſenſum Theologicum neceſſario præcedere, non infirmaretur reſponſio noſtra, quia neceſſitas hæc per accidens ſe haberet ad actum fidei circa Concluſionem Theologicam, cùm hic non præſupponat aſſenſum Theologicum circa ipſam.

Cæterum, qui circa Theologicam Concluſionem fidei diuinæ actum elicit, vel ſemper, vel vt plurimùm præmittit aſſenſum Theologicum; quia connaturale eſt intellectui, vt poſitis aſſenſibus circa pręmiſſas & bonitatem conſequentiæ, præbeat illum aſſenſum Concluſioni, ad quem præbendum per illos mouetur, ſeu quod idem eſt, præſtet Concluſioni aſſenſum nitentem aſſenſibus præmiſſarum tanquam motiuo ſeu formali obiecto.

Contra Secundam Concluſionem Ob. Primo. Actus fidei diuinæ immediatè nititur diuina reuelatione, ergo habet pro materiali obiecto propoſitionem immediatè reuelatam, cuiuſmodi non eſt Concluſio Theologica quę mediatè tantùm reuelata eſt.

R. Neg. Conſequentiam; aliud eſt quod actus fidei diuinæ immediatè nitatur diuina reuelatione; aliud quod nitatur diuina reuelatione immediata: ad primum ſatis eſt quod diuina reuelatio immediatè moueat intellectum ad eliciendum actum fidei: ad ſecundum requiritur vt immediatè afficiat propoſitionem quæ creditur, non mediante alia propoſitione.

Inſtabis, vt aliqua propoſitio ſit fide diuina credibilis, debet eſſe reuelata in ſe; atqui Concluſio Theologica non eſt reuelata in ſe, ſed tantùm in præmiſſa diuinitus

diuinitus reuelata ex qua deducitur, ergo non eſt fide diuina credibilis.

Diſt.Ma.ſi ſenſus eſt debere eſſe reuelatam immediatè, nego; ſi ſenſus eſt ipſam debere eſſe verè reuelatam, nec ſufficere vt contineatur in alia reuelata, niſi & ipſa reuelata ſit, concedo; vt enim aliqua propoſitio ſit fide diuinâ credibilis, oportet illam ipſam eſſe à Deo reuelatam; vnde ſi ex eo quod Concluſio Theologica eſt neceſſario connexa cum propoſitione reuelata, non ſequeretur illam ipſam eſſe reuelatam, non poſſet fide diuinâ credi.

Ob. 2. Illa propoſitio non eſt de fide, quæ ſufficienter propoſita negari poteſt ſine hæreſi; atqui Theologica concluſio eiuſmodi eſt, ſiquidem ſufficienter proponitur per diſcurſum Theologicum, & per alium quo oſtenditur propoſitionem neceſſariò connexam propoſitioni reuelatæ de fide eſſe, quo tamen vtroque diſcurſu audito, poteſt quis negare concluſionem Theologicam ſine hæreſi, negando vel præmiſſam diſcurſus Theologici lumine naturæ notam, vel conſequentiam.

Reſp. conced. Mai. Neg. Min. Vel illa præmiſſa, & conſequentia eſt illi euidens,vel non; ſi primum, non poteſt eas negare; ſi ſecundum, concluſio Theologica nondum eſt illi ſufficienter propoſita.

Ob. 3. Si dicens aliquid cum quo aliud neceſſariò cohæret, hoc etiam verè dicit, qui enuntiat aliquid cum quo permulta longiſſimâ ſerie connexa ſunt hæc omnia dicit,v.g.qui enuntiat primam propoſitionem Euclidis enuntiare omnes conſequentes, hoc autem eſt abſurdum.

R. Nego ſequelam, quia vt quis enuntians aliquid, enuntiet etiam quæ neceſſariò ei cohærent, neceſſe eſt vt videat cohærentia; at non quiſquis dicit aliquid, videt omnia cohærentia, vt patet in exemplo allato;

allato ; ergo quiſquis dicit aliquid,non proptereà dicit omnia conſequentia ; Min. prob. Quia primò, nemo propriè id dicit de quo non cogitat, cum locutio ſit enuntiatio eorum quæ cogitantur. Secundò, quòd aliquis dixit propter eius authoritatem credibile eſt, ſaltem, ſi ſit verax & ſapiens, id autem de quo aliquis nullum iudicium tulit propter ipſi us authoritatem credibile non eſt : ſiquidem credere aliquid propter alterius authoritatem eſt id credere quia iudicat alter id verum eſſe.

Neque verò ſi dicens aliquid conſequenter diceret omnia cohærentia etiam ea de quibus non cogitaret, ſequeretur hæc omnia propter eius authoritatem credi poſſe,ſed tantùm ea quæ diceret ſimul & cogitaret: nec quæuis dictio ſeu locutio ſufficeret ad credendum dicenti,ſed dictio adiunctam habens cogitationem rei quæ diceretur.

Ob. 4. Qui profert aliqua verba dicit tantùm ea quæ ſignificant, hæc autem non ea omnia ſignificant quæ cum ſuis immediatis ſignificatis neceſſario cohærent, alioqui vox homo ſignificaret omnes proprietates hominis.

Reſp.directè ac expreſsè dicit tantùm ea quæ verba directè ac expreſsè ſignificant ; indirectè autem & implicitè dicit etiam ea quæ indirectè & implicitè ſignificant,cuiuſmodi ſunt ea quæ cum immediatis eorum ſignificatis neceſſariò cohærent.

QVÆSTIO IX.

Quam certa eſſe debeat præmiſſa naturaliter nota, vt ex ea propoſitioni reuelatæ adiuncta Concluſ. Theologica deduci poſſit.

Thom. quæſt. 1. art. 8.

ARTICVLVS I.

PRÆNOTANDA.

1. ALij quæſtionem hanc ſic proponunt, Quàm certa eſſe debeat præmiſſa naturalis vt ſequatur concluſio fide diuina credibilis ; ſed cum ſuprà oſtenſum fuerit omnem concluſionem propriè Theologicam, hoc eſt quæ ſit obiectum Theologiæ ſimpliciter dictæ, fide diuina credibilem eſſe ; perinde eſt quærere quàm certa eſſe debeat præmiſſa naturalis vt ſequatur concluſio Theologica, & quærere quàm certa eſſe debeat, vt ſequatur concluſio fide diuina credibilis ; & cùm directè ac per ſe hîc agatur de natura concluſionis Theologicæ, quæ ab ipſius præmiſſis petitur, potiùs proponenda eſt quæſtio hæc, quomodo eam propoſuimus.

2. Eſt certitudo formalis quæ competit cognitioni, & obiectiuà, quæ obiecto cognitionis tum materiali, tum formali. Obiectiua eſt neceſſitas ſeu immutabilitas vel abſoluta & Metaphyſica, quando implicat obiectum aliter ſe habere ; vel Phyſica quando relatiue ad cauſas naturales naturaliter operantes obiectum non poteſt aliter ſe habere, licèt relatiuè ad potentiam Dei abſolutam aliter ſe habere poſſit, vel moralis, quando obiectum, ſtando in communi rerum curſu ſeu operandi modo nunquam aut perrarò aliter ſe habet. Formalis tribuitur in certitudinem infallibilitatis, & adhæſionis ; illa eſt infalli-

bilitas

bilitas cognitionis in eo ſita, quòd cognitio ita vera ſit vt falſa eſſe non poſſit, hæc eſt cognitionis firmitas ſeu vis ad excludendam dubitationem. Certitudo adhæſionis, vel eſt Phyſica, vel moralis; Phyſica dicitur ea quæ omnimodam dubitandi potentiam excludit, qualis eſt certitudo cognitionis euidentis ſiue ex terminis, ſiue ex medio demonſtratiuo, ſiue ex teſtimonio: moralis dicitur, quæ non excludit potentiam Phyſicam ſeu virtutem ſufficientem ad dubitandum, ſed moralem duntaxat. Dicitur autem aliquis moraliter certus certitudine adhæſionis, vel quia difficillimum ipſi eſt dubitare, quæ enim admodum difficilia & negotioſa ſunt, communiter cenſentur impoſſibilia; vel quia non poteſt dubitare ſtando in communi hominum, vel ſapientum æſtimatione, quia non ſolent homines vel ſapientes in hoc dubitare; vel quia non poteſt dubitare prudenter, hoc eſt dubitatione rectæ rationi conſentanea. Primo modo conſtat Philoſophis aſtra moueri circulariter, terram non moueri circulariter immotis aſtris, aſtra non ſubeſſe corruptioni, maris æſtum à luna pendere, &c. Secundo modo cuilibet conſtat ſe ortum eſſe his parentibus, ſe eſſe validè baptizatum, hoſtiam & calicem à ſacerdote validè conſecrari, &c. quando nulla occurrit ſpecialis ratio dubitandi. Thertio modo conſtat veritates quas Eccleſia proponit tanquam à Deo reuelatas, reipſa diuinitus reuelatas eſſe. Sunt qui doceant cognitionem euidentem in atteſtante, vt eam qua ſcimus Iulium Cæſarem extitiſſe, Romam & Conſtantinopolim exiſtere, ſola morali certitudine adhæſionis certas eſſe; ſed perperam & abutendo vocabulis, ſiquidem adhæſionis certitudo moralis dicitur per oppoſitionem ad Phyſicam qua tollitur potentia Phyſica ſeu virtus ſufficiens ad dubitandum, certitudo autem quæ eui-

dentiam in atteſtante conſequitur, Phyſicam dubitandi potentiam excludit. Neque refert quod abſolutè potuerint & poſſint falli & fallere qui teſtati ſunt Iulium Cæſarem extitiſſe, Romam & Conſtantinopolim exiſtere, quia nihilominus ita euidens eſt id reipſa nec contigiſſe, nec contingere, vt non relinquatur virtus ſufficiens ad dubitandum. Secus eſt de eo quod homines, etiam innumerabiles, & ſeculis omnibus retroactis teſtati ſunt, nullo extremo ſenſu, à quo omnis noſtra cognitio naturalis initium ſumit, id experti, vt quòd vnus Deus exiſtat, quòd anima intellectiua ſit immortalis, quòd exiſtant Angeli, hoc eſt ſubſtantiæ creatæ intellectiuæ ab homine diſtinctæ, eoque præſtantiores; huiuſmodi enim propoſitiones non ſunt euidentes in atteſtante, proindeque niſi aliunde quàm ex humano teſtimonio euidenter fiant, puta ex medio demonſtratiuo, relinquitur potentia phyſica dubitandi de illis, licet non relinquatur potentia moralis, hoc eſt facultas dubitandi prudenter ſeu dubitatione rectæ rationis præſcripto conſona.

Cæterùm cum cognitioni ex prædicto humano teſtimonio euidenti duplex inſit certitudo, ſcilicèt infallibilitatis & adhæſionis: poſterior Phyſica eſt, quia tollit Phyſicam dubitandi potentiam; ita vt intellectus ea manente ſit omnino impotens ad dubitandum; prior autem eſt moralis tantùm, quia infallibilitas cognitionis excedere non poteſt infallibilitatem motiui quo nititur; prædictum autem teſtimonium, quod eſt motiuum cognitionis euidentiam ex illo deriuantis, ſolùm moraliter infallibile eſt, quia licet abſolutè poſſit fallere, non poteſt tamen ſtando in communi hominum vſu & operandi modo, nec reipſa vnquam fallit.

3. Præmiſſa Theologica ſumi poteſt vel obiectiuè

vel

vel formaliter.

ARTICVLVS II.

De certitudine præmiſſæ Theologicæ obiectiuè ſumptæ.

Concluſ. ad præmiſſam naturalem Theologici diſcurſus obiectiuè ſumptam requiritur & ſufficit eam veram eſſe, neque opus eſt vt neceſſaria ſit. Ita omnes Theol. Requiri eius veritatem patet, quia Concluſ. Theologica vera eſſe debet, veritas autem Concluſionis pendet à veritate præmiſſarum; Sufficere probatur, quia poſito antecedente Theologico deduci poteſt Theologica Concluſ. atqui præmiſſa naturalis vera, quæcunque illa ſit; præmiſſæ reuelatæ adiuncta facit antecedens verè Theologicum, ergo?

Ob. Theologica Concluſ. obiectiuè ſumpta debet eſſe certa & infallibilis, ac proinde neceſſaria, cum certitudo & infallibilitas propoſitionis ex ipſius neceſſitate ortum habeat, atqui neceſſaria eſſe nequit niſi vtraque præmiſſa neceſſaria ſit, cum ex vtraque vel altera præmiſſa contingenti neceſſaria Concluſio deduci non poſſit.

Prænot. 1. Propoſitio obiectiua poteſt eſſe certa ſeu infallibilis vel paſſiuè tantum ſeu terminatiuè, quia eſt apta terminare cognitionem certam ac infallibilem, vel etiam cauſaliter ſeu fundamentaliter, quia nata eſt tribuere infallibilitatem cognitioni.

2. Propoſitio contingens eſt obiectiuè certa & infallibilis paſſiue, ſiquidem poteſt terminare cognitionem certam & infallibilem, vt conſtat ex propoſitionibus contingentibus quæ ſunt obiecta cognitionis increatæ, viſionis beatificæ & fidei diuinæ; non autem cauſaliter, quia certitudo hæc oritur ex propoſitionis immutabilitate, vel quod idem eſt, ex neceſſaria ſubiecti & prædicati connexione, qualis reperi-

tur in propoſitionibus quæ dicuntur propoſitiones ſempiternæ veritatis; his prænotatis.

Reſp.& diſtinguo Ma.certa & infallibilis terminatiuè, conc. certa & infallibilis cauſaliter, nego;poteſt autem eſſe infallibilis terminatiuè, licèt non ſit neceſſaria ſed contingens, vt conſtat ex prænotato ſecundo.

Dices, ergo aſſenſus Theologicus circa eiuſmodi concluſionem non eſt certus & infallibilis,vnde enim haberet infallibilitatem? non ab obiecto materiali cum hoc ſit propoſitio contingens; nec ab obiecto formali ſeu motiuo,cum hoc conſtet non modo actu fidei diuinæ qui certus & infallibilis eſt, ſed etiam ex aſſenſu circa præmiſſam contingentem qui eſt incertus & fallibilis,nec proinde poſſit deriuare certitudinem in aſſenſum Concluſionis, cum hic deteriorem præmiſſarum partem ſequatur.

Reſp. nego ſequelam; aſſenſus Theologicus circa eiuſmodi concluſionem, ſuam certitudinem à motiuo ſumit. Neque obſtat aſſenſus circa præmiſſam contingentem, hic enim etiam infallibilitatem habet non ab obiecto materiali, ſed vel à principio ſuo effectiuo, quod nonniſi veram cognitionem elicere poteſt, cuiuſmodi principia ſunt lumen gloriæ, habitus fidei & propria ſpecies; vel ab obiecto formali quod ad falſum inclinare non poteſt, ſiue abſolutè vt diuina reuelatio, ſiue moraliter, vt humanum teſtimonium de Ariſtotelis exiſtentia.

Inſtabis omnis aſſenſus circa propoſitionem contingentem poteſt idem numero manens de vero fieri falſus per ſolam obiecti mutationem, ergo non eſt infallibilis.

Reſp.id non eſſe verum, quando materiali obiecto mutato, aſſenſum conſeruari repugnat, vel ex parte principij effectiui, vel ex parte formalis obiecti

Quæ

Quæ verò aliqui de infallibilitate propoſitionis contingentis ex diuina præſcientia hîc adſtruunt, inefficacia ſunt, vt accuratè rem inſpicienti apparebit.

ARTICVLVS III.

De certitudine præmiſſæ Theol. formaliter ſumptæ.

PVNCTVM I.

De certitudine infallibilitatis.

1\. Concluſ. Formalis præmiſſa Theologici diſcurſus, ſeu quod idem eſt, aſſenſus dandus præmiſſæ naturali Theologicæ, debet eſſe certus certitudine infallibilitatis, hoc eſt, infallibiliter verus. Ita communiter Theologi.

Prob. quia aſſenſus dandus Concluſioni Theologicæ debet eſſe infallibiliter verus, ex communi Theologorum conſenſu, atqui hanc infallibilitatem obtinere non poteſt, niſi aſſenſus vtriuſque præmiſſæ infalliblitet verus ſit. Min. prob. quia Concluſionis aſſenſus ſuam infallibilitatem deducit ex ſuo formali obiecto ſeu motiuo, quo determinatur intellectus ad eum præſtandum; Theologicæ autem concluſionis aſſ. nſus præmiſſæ vtriuſque aſſenſu tanquam formali obiecto nititur.

Prob. 2. quia poſſet vir iuſtus per diſcurſum Theologicum concludere ſe eſſe in gratia, & conſequenter id fide diuina credere, contra hæc Trident. Seſs. 6. cap. 9. Nullus ſcire valet certitudine fidei cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum; poſſet inquam hoc vel ſimili ſyllogiſmo, Qui pœnitentiæ ſacramentum fructuosè ſuſcepit, nec poſtea lethaliter peccauit, in ſtatu gratiæ eſt; ſed ego ſacramentum hoc fructuosè ſuſcepi, nec poſtmodum lethaliter peccaui, ergo ſum in ſtatu gratiæ. Ma. fide conſtat. Min. cognoſci poteſt probabiliter, imo cum

aliqua morali certitudine, vt docent Scotus, Vega, Tapperus, Valent. & alij. Ideo igitur non poteſt homo iuſtus per diſcurſum verè Theologicum concludere ſe eſſe in gratia, nec proinde id fide diuina credere, quia non poteſt, ſtando in Dei lege ordinaria; cognitione infallibiliter vera cognoſcere ſe aut perfectè contritum eſſe, aut baptiſmi vel pœnitentiæ ſacramentum fructuosè ſuſcepiſſe. Dixi Min. cognoſci poſſe cum aliqua morali certitudine, quia cognoſci non poteſt ea morali certitudine quæ dubitationem prudentem excludit, iuxta hæc Trident. loco citato; quilib t dum ſeipſum, ſuamque propriam infirmitatem & eindiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia fomidare ac timere poteſt, vtique prudenter & ſecundùm rectam rationem.

Secu nda Concluſ. aſſenſus dandus præmiſſæ Theologicæ naturaliter notæ, debet eſſe euidens vel ex terminis propoſitionis, vel ex medio demonſtratiuo, vel ex teſtimonio: ita communiter Theol.

Prob. quia debet eſſe infallibiliter verus, vt prima concluſ. oſtenſum eſt, nullus autem aſſenſus merè naturalis eſt infallibiliter verus, niſi ſit euidens ſaltem in atteſtante. Dixi merè naturalis, quia fidei Theologicæ actus, licet non euidens etiam in atteſtante, eſt infallibiliter verus; & aſſenſus datus alicui propoſitioni propter authoritatem Eccleſiæ ſupernaturalem, hoc eſt ex infallibili ſancti Spiritus aſſiſtentia profectam, eſt infallibiliter verus, licet non euidens etiam in atteſtante.

Ob. 1. Actus fidei Theologicæ eſt infallibiliter verus adeóque certus certitudine infallibilitatis, licèt cognitio primæ veritatis & reuelationis, quam præſupponit, non ſit infallibiliter vera, ergo & aſſenſus Theologicus poteſt eſſe infallibiliter verus, licèt cognitio præmiſſæ Theologicæ naturaliter notæ non ſit

infal libilis.

infallibilis.

Reſpondeo 1.nego ant.quia Theologicæ fidei actus ſupponit aſſenſum circa primam veritatem & diuinam reuelationem ortum ex motiuo infallibili, hoc eſt ad verum ſic inclinante, vt ad falſum inclinare non poſſit.

Reſp.2.Etſi verum eſſet antecedens, non valeret conſequentia, quia fidei Theologicæ actus non nititur cognitione primæ veritatis & diuinæ reuelationis tanquam motiuo; ſed ipſa prima veritate ac diuina reuelatione, ſuppoſita cognitione illarum tanquam conditione per quam applicantur, nec proinde ſolùm ab hac cognitione ſed ab ipſa prima veritate ſuam infallibilitatem deſumit: aſſenſus autem Theologicus nititur aſſenſibus præmiſſarum Theologicarum tanquam motiuo ſeu formali obiecto, proindeque totam ſuam certitudinem ac infallibilitatem ex iis deducit.

Ob.2.aſſenſus euidens ex ſolo humano teſtimonio, qualis eſt is quo credimus Romam, vel Conſtantinopolim exiſtere,Marcum Tullium, vel Ariſtotelem extitiſſe, non eſt infallibiliter verus, ergo non ſufficit ad cognitionem præmiſſæ naturalis Theologici diſcurſus. Ant. Prob. quia teſtimonium humanum, ex quo tanquam motiuo præfati aſſenſus infallibilitas deriuatur, poteſt inclinare ad verum & falſum. Reſp. Licèt teſtimonium humanum quod euidentiam parere natum eſt,non ſit abſolutè ac Metaphyſicè infallibile, quia homines illius authores abſolutè poſſunt falli & fallere; eſt tamen infallibile moraliter, quia ſtando in communi hominum vſu & operandi modo, nunquam contingit homines illius authores falli aut fallere, vt attendenti allata exempla, & alia ſimilia conſtabit, ad ſenſum autem circa præmiſſam Thelogicam naturalem ſufficit

moralis infallibilitas. Hîc aduertendum eſt ad euidentiam in atteſtante duo requiri, nempe vt is qui teſtatur nec poſſit falli, nec fallere circa id quod teſtâtur, & vt euidens ſit ipſum id teſtari.

PVNCTVM II.

De certitudine adhæſionis.

COncluſ. formalis præmiſſa naturalis Theologici diſcurſus, ſeu quod idem eſt, aſſenſus dandus præmiſſæ naturali Theologicæ, poſtulat certitudinem adhæſionis phyſicam, hoc eſt quæ tollat omnimodam dubitandi potentiam: neque ſufficit certitudo adhæſionis moralis, hoc eſt quæ tollit potentiam facilè dubitandi, vel ſtando in communi ſentiendi modo, vel prudenter ac ſecundùm rectam rationem. Ita communiter Theol. Prob. quia aſſenſus dandus præmiſſæ Theologicæ naturaliter notæ debet eſſe infallibiliter verus, nullus autem aſſenſus merè naturalis eſt infallibiliter verus præter aſſenſum euidentem ſaltem in atteſtante, qui aſſenſus excludit phyſicam dubitandi potentiam; adeóque certus eſt certitudine adhæſionis phyſicâ.

Ob. primò, Præmiſſæ Theologicæ diuinitus reuelatæ poteſt adiungi propoſitio quæ credatur propter ſupernaturalem Eccleſiæ authoritatem, aſſenſus autem datus ex hoc motiuo excludit quidem potentiam dubitandi prudenter, ſed non dubitandi abſolutè, adeóque certus eſt certitudine adhæſionis morali, non phyſicâ. Reſp. propoſitio propter ſupernaturalem Eccleſiæ authoritatem credibilis, vt ſic, non eſt popoſitio naturaliter nota, neque aſſenſus illi datus eſt aſſenſus merè naturalis, eo ipſo quo nititur motiuo ſupernaturali.

Ob. Secundo, Certitudo adhæſionis quæ tollit potentiam dubitandi prudenter, tollit quoque potentiam dubitandi abſolutè, ergo perperam dictum eſt

eſt ad aſſenſum præmiſſæ Theologicæ naturaliter notæ non ſufficere illam certitudinem moralem adhæſionis, quæ remouet facultatem dubitandi prudenter. Ant. prob. vel motiuum ſeu formale obiectum quo nititur aſſenſus excludens potentiam dubitandi prudenter, aliquando ad falſum inclinat vel nunquam; ſi primum,relinquit facultatem dubitandi prudenter, quia non eſt alienum à recta ratione de eo dubitare quod ſubinde contingit aliter ſe habere; ſi ſecundum,non relinquit potentiam phyſicam, ſeu vim ſufficientem ad dubitandum.

Reſp. de multis non poteſt dubitari prudenter, de quibus tamen poteſt ambigi phyſicè, quia ſubinde contingit ea falſa eſſe; v. g. vtrùm ſis oriundus his parentibus, vtrùm ſacerdos hoſtiam vel calicem verè conſecrauerit, &c. quando nulla occurrit ſpecialis ratio dubitandi. Item rudiores & indocti non poſſunt prudenter dubitare, ſaltem in moralibus & practicis, de eo quod viri probi & ſapientes aſſerunt, & tamen poſſunt phyſicè,cum ſubinde contingat id falſum eſſe.

Ob.3.Aſſenſus circa Concluſionem Theologicam non poſtulat certitudinem adhæſionis phyſicam, ſed contentus eſt ea morali certitudine quæ dubitationem prudentem excludit,ergo nec aſſenſus circa præmiſſam Theologicam naturaliter notam.

Reſp. Conc. Ant. nego conſ. quia Theologicus aſſenſus cum ſit infallibiliter verus poſtulat motiuum infallibiliter verum, ergo cum aſſenſus vtriuſque præmiſſæ ſit motiuum aſſenſus concluſionis, vterque debet eſſe infallibiliter verus; aliunde autem nullus aſſenſus merè naturalis eſt infallibiliter verus niſi ſit euidens, adeóque afferat certitudinem adhæſionis ſeu impotentiam dubitandi phyſicam. Ideò autem Theologicus aſſenſus ſibi non vendicat certitudinem adhæſionis

adhæſionis Phyſicã, ſed eam ſolam moralem qua excluditur facultas dubitandi prudenter, quia nititur actu fidei Theologicæ ſaltem vt partiali motiuo, qui hanc ſolam certitudinem adhęſionis obtinet; & aliunde nulla cognitio poteſt excedere certitudinem ſui motiui etiam partialis.

QVÆSTIO X.

An Theologia ſit ſupernaturalis vel infuſa?

Thom. q. 1. art. 3.

SErmo eſt de Theologia ſimpliciter, non autem de opinatiua.

Variæ Sententiæ.

Prima Sent. Theologia eſt habitus in ſubſtantia ſupernaturalis & per ſe infuſus, proindeque ſimpliciter dicenda eſt ſupernaturalis & infuſa. Ita Heruæus, Scotus, Suar. & Molina, id etiam indicant Bonau. Alenſ. Aureol. Henricus & Thom. q. 1. art. 3. ad 3. aiens Theologiam eſſe velut impreſſionem quandam diuinæ ſcientiæ.

Secunda ſent. Theologia eſt habitus merè naturalis & acquiſitus. Ita Vaſq. & alij ſentientes Theologiam eſſe habitum fidei humanæ, vel opinionis.

Tertia ſent. Theologia eſt habitus intrinſecè naturalis & acquiſitus, extrinſecè tamen ſupernaturalis & infuſus, ſcilicèt ex parte formalis obiecti ſeu motiui; proindeque ſimpliciter & abſolutè dicenda eſt naturalis & acquiſita, ſecundùm quid autem ſupernaturalis & infuſa; Ita Mæratius, Valent. Albertinus.

Quarta ſent. Theologia eſt habitus intrinſecè ſeu quoad ſubſtantiam ſupernaturalis & infuſus, quoad modum tamen naturalis & acquiſitus, abſolutéque & ſim

& ſimpliciter nominanda eſt naturalis & acquiſita. Ita Fonſeca & Gillius, quod etiam indicant Bann.& Zumel.

Quid ſentiendum ſit.

Prima Concluſ. Theologia eſt habitus intrinſecè & ſubſtantialiter ſupernaturalis; Ita authores 1.& 4. ſententiæ.

Prob. Aſſenſus Theologicus eſt entitatiuè ſupernaturalis, ergo & habitus. Conſeq. ab omnibus recipitur, quia habitus entitatiuè naturalis non poteſt eſſe principium connaturale actus entitatiuè ſupernaturalis. Ant. prob. 1. quia omnis actus nitens formali obiecto ſupernaturali eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam; aſſenſus autem Theologicus nititur actu diuinæ fidei, quem ſupernaturalem eſſe ſuppono ex tract. de fide, tanquàm formali obiecto. Neque obſtat quod nitatur etiam naturali aſſenſu tanquam partiali motiuo, quia motiuum inadæquatè ſeu partialiter tantùm ſupernaturale ſufficit ad deriuandam ſupernaturalitatem in actum cuius motiuum eſt, vt conſtat ex actu fidei diuinæ cuius motiuum, ſcilicèt authoritas diuina reuelans, non eſt adæquatè ſupernaturale.

Idem anteced. Prob. 2. quia nullum ens naturalis ordinis per ſe ac neceſſariò pendet à cauſa ſupernaturali quatenùs talis eſt, ſiquidem natura ſicut non abundat in ſuperfluis, ita non deficit in neceſſariis, ſibique ſufficiens eſt in genere ſuo; atqui Theologicus aſſenſus connaturaliter & neceſſariò pendet ab actu fidei entitatiuè ſupernaturali vt ſic, tanquam à cauſa efficiente ſaltem morali, ergo eſt ordinis ſupernaturalis, ſeu quod idem eſt ſupernaturalis entitatiuè.

Prob. 3. ſi Theologicus aſſenſus quoad ſubſtantiam naturalis eſſet, ordo eſſentialis ſeu tranſcendentalis

talis quem habet ad actum fidei diuinæ, tanquam ad motiuum, eſſet quoque naturalis, cùm omnis habitudo eſſentialis eo ipſo quo eſſentialis eſt, ſit eiuſdem ordinis cum ſuo proximo ſubiecto, nec quicquam entitatiuè ſupernaturale poſit eſſentiale eſſe rei entitatiuè naturali, at hoc dici nequit, ſiquidem relatio ſpecificatur à ſuo termino.

Prob. 4. Actus voluntatis, quorum formale obiectum ſupernaturale eſt, ſunt ſupernaturales quoad ſubſtantiam, vt conſtat ex actibus virtutum Theologicarum, & Moralium ſupernaturalium: ergo etiam actus intellectus, quia nulla ſolida ratio diſparitatis afferri poteſt.

Prob. 5. Actus connaturaliter pendens ab habitu ſupernaturali tanquam à cauſa efficiente phyſicâ eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, vt conſtat ex actibus viſionis beatificæ, fidei, ſpei & charitatis; aſſenſus autem Theologicus connaturaliter pendet ab habitu ſupernaturali diuinæ fidei tanquàm à principio elicitiuo actus fidei quem habet pro formali obiecto. Neque obſtát quod ab hoc habitu remotè ſolùm ac mediatè pendeat; hoc enim non obſtat quin per ſe ac ex naturâ ſuâ verè ab illo pendeat.

Ob. Intellectus aſſenſum Theologicum elicit prout eſt potentia naturalis, non autem prout eſt potentia obedientialis, ergo Theologicus aſſenſus naturalis eſt quoad ſubſtantiam. Conſeq. conſtat, quia non datur potentia naturalis ad actum entitatiuè ſupernaturalem, ſed obedientialis tantùm. Ant. prob. quia intellectus poſitis aſſenſibus & conditionibus prærequiſitis ad aſſenſum Concluſionis poteſt aſſenſum hunc per ſuam virtutem naturalem elicere.

Reſp. nego Ant. & ad illius probationem dico eam non eſſe vniuerſaliter veram, ſed tantùm de aſſenſu Concluſionis entitatiuè naturali.

Dices

Dices 1. Poteſt intellectus naturaliter elicere aſſenſum ipſi connaturalem ſeu connaturaliter debitum; atqui aſſenſus Theologicus eſt ipſi connaturaliter debitus poſitis aſſenſibus præuiis ad ipſum, ergo. Diſt. ma. connaturalem, nullâ factâ hypotheſi ſupernaturali, concedo; connaturalem ex hypoſteſi ſupernaturali, nego: actus amoris & gaudij beatifici connaturales ſunt voluntati, ſuppoſitâ viſione beatificâ, neque tamen ab eâ naturaliter ſeu per virtutem naturalem elici poſſunt.

Dices 2. Theologicus aſſenſus non reſpicit actum fidei diuinæ quatenus ſupernaturalis eſt, ſed præcisè, quatenus eſt aſſenſus fidei diuinæ ſeu diuina reuelatione tanquam motiuo ac formali obiecto nitens; vnde ſi datur duplex diuina fides, vna ordinis naturalis, altera ordinis ſupernaturalis, non magis poſtulat intellectum aſſentiri præmiſſæ reuelatæ per fidem ſupernaturalem, quàm per fidem naturalem, ergo non deriuat ab illo ſupernaturalitatem.

R. 1. Dato Ant. Nego Conſ. Pari enim iure dici poteſt formale obiectum ſupernaturale actus voluntatis ab hoc non reſpici quatenus ſupernaturale, ſed quatenus bonum & amabile, quo tamen non obſtante deriuat ex eo ſupernaturalitatem.

R. 2. Nego Ant. Licèt enim Theologicus aſſenſus in genere non reſpiciat actum fidei diuinæ ſupernaturalem, ſed præcisè actum fidei diuinæ, abſtrahendo ab eius naturalitate vel ſupernaturalitate; qui tamen ex præmiſſa fide ſupernaturali credita eliciendus eſt, eam eſſentialiter reſpicit, non quà Theologicus aſſenſus præcisè, ſed quà Theologicus aſſenſus talis.

Secunda Concluſ. Theologia eſt habitus ex genere ſuo infuſus, proindeque ſimpliciter & abſolutè dicenda eſt infuſa; Ita authores primæ ſent.

Prob. Omnis habitus in ſubſtantia ſupernaturalis eſt

habitus

habitus per ſe ſeu ex natura ſua infuſus; atqui Theologia eſt habitus ſubſtantialiter ſupernaturalis; ergo, Min. conſtat ex prima Concluſione. Ma. Prob. Ille habitus per ſe ſeu ex genere ſuo nobis infunditur, quem per naturæ vires ſeu naturali efficientia noſtrorum actuum naturalium acquirere non poſſumus; atqui Theologiæ habitus eiuſmodi eſt. Maior eſt S.Th. 1.2.q.51.art.& 4.communiter recepta; Min. prob.1. Quia ſupernaturalis actus quatenus talis eſt, ſupponit habitum ſupernaturalem tanquàm principiũ ſine quo connaturaliter produci non poteſt, nec proinde illum producere poteſt; alioqui eſſet illo prior & poſterior, prior vt cauſa eius, poſterior vt effectus eius, proindeque prior & poſterior ſeipſo, quod implicat.

Confirmant aliqui hanc & præcedentem Concluſionem ex ſcripturâ ſcientiam quandam gratiæ donis annumerante; ſapientiæ 10.v.10. Epheſ. 4. v. 11. 1. Cor. 12. v. 8. & 3. Quæ ſcientia ex Caiet. Mol. Valent. poſt Auguſt. lib.14.Trinit.cap.1. Theologia eſt; ſed hæc confirmatio ſupponit omne gratiæ donum eſſe ſupernaturale quoad ſubſtantiam, de quo in Tract. de gratia.

Tertia Concluſio. Theologia eſt habitus naturalis & acquiſitus quoad modum, & proindè ſecundum quid. prob. quia acquiritur per diſcurſum quemadmodum habitus naturales, hoc tamen diſcrimine, quod habitus naturales producantur ab actibus naturalibus tanquam à cauſis efficientibus Phyſicis, Theologia verò cæterique habitus ſupernaturales ab actibus ſupernaturalibus, tanquam à cauſis moralibus.

NOTANDA.

1. Theologia eſt gratia, quia eſt habitus entitatiuè ſupernaturalis ac per ſe infuſus, non gratis data, quia citra proprium ſtudium non infunditur; nec gratum faciens,

faciens, quia hæc directè ac per ſe in vtilitatem ſolius habentis ordinatur, Theologia verò directè ac per ſe ad vtilitatem totius Eccleſiæ refertur;ſed media inter gratum facientem, & gratis datam, quia hoc participat gratum facientis, quòd citra præuiam diſpoſitionem non infunditur, & hoc gratiæ gratis datæ,quod directè ac per ſe in aliorum bonum ordinetur.

Potiùs tamen annumeranda eſt gratiis gratis datis, quàm gratum facientibus, iuxta hæc, aliis autem datur ſermo ſcientiæ, hoc eſt Theologiæ, vt grauiſſimi Doctores interpretantur.

2. Dixi ſub initium Quæſtionis ſermonem eſſe de Theologia ſimpliciter, quia ſatis conſtat Theologiam opinatiuam eſſe ſimpliciter naturalem & acquiſitam, cum formale obiectum quo immediatè nititur, nempe actus fidei humanæ vel opinionis,ſit naturalis ordinis.

3. Habitus ſupernales, ac per ſe infuſi diſtinguuntur à naturalibus & per ſe acquiſitis penes motiua ſeu formalia obiecta, quæ neceſſariò diuerſa ſunt: non autem penes materialia quæ poſſunt eadem eſſe, cum habitus fidei diuinæ qui ſupernaturalis eſt, habeat pro materiali obiecto etiam veritates naturales, vt Dei exiſtentiam, vnitatem, ac prouidentiam; & habitus fidei humanæ ac opinionis qui naturales ſunt, habeant pro materiali obiecto etiam veritates ſupernaturales vt incarnationis & beatificæ viſionis exiſtentiam.Hactenus de natura Theologiæ.

TRACTATVS DE AVXILIO GRATIÆ.

Authore M. Geruaſio Bijonio, Cenomanenſi, Doctore Theologo.

DISPVTATIO PRIMA.

Quid, & quotuplex Gratia?

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Gratia?

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid Gratia in genere?

Thom. q. 110. artic. 1.

GRATIA ex eo dicta quod gratis detur, teſte Ariſtot. lib. 1. Rhet. ad Theodecten, cap. 7. Iſid. lib. 7. Etymol. cap. 3. Auguſt. tract. 3. in Ioan & Serm. 61. de Verb. Dom. cap. 1. Et nomen congruit rei nominatæ, cùm gratia ſit res quæ donatur gratis, hoc eſt ex pura beneuolentia, iuxta hæc Rom. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia,* & cap. 4. *Et qui operatur merces non deputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Quod

Quod autem aliqui tradunt gratiam ex eo gratis dari, & gratiam dici, quod detur ſine vllo debito ex parte dantis,& ſine vllo iure ex parte accipientis,abeſt à vero,ſiquidem de ratione gratiæ eſt,vt ſit vel amor beneuolentiæ,vel donum ex eo profectum;quod autem datur ſine vllo debito ex parte dantis,& ſine vllo iure ex parte accipiendis,dari nihilominus poteſt ex amore concupiſcentiæ,& ſpe commodi reportandi.

2. Itaque gratia in genere idem eſt ac donum gratuitum, ſeu ex pura beneuolentia profectum ; non etiam intuitu obſequij ante præſtiti. Et quia diuerſa genera ſunt huiuſmodi donorum, diuerſa quoque ſunt genera gratiarum, iuxta hæc 2.Cor. 12. *Diuiſiones gratiarum ſunt, &c.* quæ tamen omnia ad duo reducuntur,nempe ad amorem beneuolentiæ,& ad donum ex eo profectum. 1. *Igitur* gratia ſignificat amorem beneuolentiæ,quia hic amor eſt primum donum gratuitum, ſeu beneficium & origo cæterorum omnium, nullum enim donum anterius ſe præſupponit, cæteris autem donis omnibus præſupponitur, iuxta hæc Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret.* Hoc ſenſu accipitur in ſcriptura cùm dicitur homo inueniſſe gratiam apud Deum, vt Noë Geneſ.6.Moſes Exodi 23. Virgo Luc. 1. Et cùm homo dicitur inueniſſe gratiam apud hominem, vt Gen.30.& Exod.3.& apud prophanos authores,cùm dicitur quis inire gratiam cum aliquo,recipi aut reſtitui in gratiam cum aliquo.2.*ſignificat* donum ex amore beneuolentiæ profectum,vt Epheſ.4.Rom.5.& 12. & ſæpè alibi.

3. Aliæ acceptiones nominis gratiæ ab his deductæ ſunt, 1. *enim* quod perſonam aliquam reddit amabilem,ipſique amorem conciliat, gratia dicitur, vt pulchritudo, corporis ornatus, ſermonis elegantia, &c. Pſal. 44. *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis.* Prouerb. 31.

Fallax gratia & vana eſt pulchritudo. Eccleſ. 6. *Lingua eucharis* (gratioſa) *in bono homine abundat*. & cap. 26. *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta & pudorata*, amor humanus ſupponit bonitatem in ſuo obiecto, diuinus ponit; ideóque donum quod homini conciliat amorem diuinum dicitur gratia, & quia eſt eius effectus, & quia incentiuum, quod autem conciliat amorem humanum, gratia dicitur ex eo præcisè, quod illius incitamentum & cauſa ſit, adeóque impropriè ſolùm & analogicè. 2. *gratitudo* eiuſque officium gratia dicitur, quia gratia, hóc eſt, amor beneuolentiæ, donumque ab eo profectum eam poſtulat & parit. Ita ſumitur in Script. 2. Reg. 2. & 15. Coloſſ. 3. & 1. Cor. 10. & apud prophanos authores, cùm dicitur quis habere, aut referre gratiam alteri. Hinc illud Sophoclis, gratia gratiam parit; hoc eſt, beneficium, ſeu donum gratuitum, gratitudinem poſtulat & infert, & S. Thom. 2. 2. q. 106. art. 1. poſt Tullium, lib. 2. de Inuentione, & Auguſt. lib. 83. quæſt. in quæſt. 36. virtutem gratitudinis gratiam appellat.

4. Gratia pro dono gratuito ſeu beneficio conuenit Deo actiuè, nō autem paſſiuè, hoc eſt, Deus poteſt beneficium conferre ſeu gratiam facere, non recipere. *Prior pars* conſtat, quia Deus eſt principium bonorum omnium creatorum, iuxta hæc Rom. 11. *Quoniam ex ipſo, & in ipſo, & per ipſum ſunt omnia: Poſterior prob.* 1. quia quiſquis Deo aliquid tribuit; retribuit, cùm illud ipſum quod Deo tribuit, à Deo acceperit; nec proinde id quod tribuit, donum gratuitum ſeu beneficium eſt, ſed retributio, ſeu obſequium debitum, 1. Paralip. 29. *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi*, & Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei.* Non poſſumus quicquam exhibere Deo, quod non ſit illi debitum ſaltem ex religione & gratitudine. *Prob.* 2. quia beatius eſt dare quàm accipere

pere Act.20.dans enim vt ſic, ſuperior eſt accipiente, vt pote cauſans in ipſo aliquod bonum, non poteſt autẽ Deus ſecundùm vllum reſpectum, altero inferior eſſe. Hinc nulla eſt in nobis virtus per quam inclinemur ad beneficium Deo præſtandum, eſt verò qua inclinemur ad gratias Deo agendas pro acceptis ab eo beneficiis.

5. Gratia pro gratitudine, officióque ipſius, Deo non conuenit actiuè, ſed paſſiuè, quia capax eſt gratiæ dandæ non accipiendæ: acceptio beneficij titulus ac fundamentum eſt gratitudinis, Deus à nullo accipit beneficium, ergo in nullum gratus eſſe poteſt: omnis creatura rationalis beneficium à Deo accipit: ergo omnis gratia in Deum eſſe debet. Obligatio igitur, quam antidotalem Iuriſperiti vocant, cùm ex accepto beneficio naſcatur, in Deum non cadit, hinc gratitudo nuſquam à ſcriptura, patribus, aut Theologis Deo tribuitur, licet aliæ virtutes, vt charitas, iuſtitia, miſericordia &c. ipſi aſcribantur, gratitudo tamen, eiuſque actus ſunt donum Dei, ac proinde gratia Dei, ſumendo gratiam non pro gratitudine, ſed pro dono gratuito.

6. Hîc agitur de gratia, prout eſt donum gratuitum, ſeu beneficium.

ARTICVLVS II.

Quid gratia Dei?

1. OMne Dei beneficium, ſeu donum gratuitum, & conſequenter creatio, conſeruatio, generalis concurſus, eſſentia, proprietates, & operationes connaturales, quia ſunt Dei dona, & quidem maximè gratuita, cùm homo priuſquam eſſet, mereri non potuerit vt eſſet, verè ac propriè Dei gratia ſunt, vt conſtat ex notione gratiæ ſuprà tradita num. 2. & reipſa nomine gratiæ ſubinde appellantur à Patribus, vt Hieron. Epiſt. 139. ad Cyprianũ, & lib. contra Pelag.

& Patribus ſextæ Synodi actione 11.in Epiſt. ad Sophronium, vbi Angelorum immortalitatem, licet ipſis connaturalem,nomine gratiæ afficiunt ; & Auguſt. epiſt. 95. & 105. vbi obſeruat rerum creationem & conſeruationem gratiã vocari poſſe ; & Theologis,vt Richardo,Bonauent.Gabr. & Marſil. diſtinguentibus poſt Auguſt.Pſal.144.gratiam in naturalem & ſupernaturalem, in gratiam creationis quâ Deus nos fecit, & ſaluationis ſeu ſanctificationis quâ nos refecit. In donis naturalibus maximè locum habent hæc Pauli Rom.11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei,ſi gratia, iam non ex operibus?*

Dices gratiam opponi debito, iuxta hæc Rom. 4. *Ei qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Reſp. ex Driedone lib. 1. de Gratia,& lib.arbitrio,tract.2. cap.2. Duplex debitum diſtingui poſſe,vnum meriti quo debetur aliquid titulo mercedis,ſeu tanquam præmium meriti ; alterum integritatis quo debetur aliquid titulo perfectionis , & tanquam pertinens ad naturæ integritatem, quo pacto deberi dicimus vnicuique rei partes eſſentiales,& integrantes, potentias actiuas & paſſiuas, ac cæteras affectiones ipſius eſſentiæ cõnaturales,operationem potentiis congruam, adeóque generalem Dei concurſum ad illam.Gratia opponitur priori debito, iuxta hæc Rom. 11.*Si gratia iam non ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia*:non autem poſteriori,quia hoc non impedit quominus aliquid detur ex pura beneuolentia,non verò intuitu obſequij præſtiti, quod ſolùm eſt de ratione gratiæ.Vnde quod aliqui requirunt ad rationem gratiæ vt detur ſine vllo iure ex parte accipientis, & ſine vllo debito ex parte dantis, hoc eſt ab eo qui non tenetur ad eam dandam, ei qui non habet ius ad eam accipiendam,intelligendum eſt de iure ac debito quæ ortum habeant ex meritis.

2. Scriptura ſacra per gratiam Dei non omne Dei beneficium ſeu donum gratuitum ſignificat,ſed beneficium naturæ ſuperadditum ipſique indebitum. Ita Theologi cum Hieron.citatis locis,Auguſt. epiſt. 95. lib.de præd.Sanct.cap.5.& ſæpè alibi,& aliis Patribus id docentibus contra Pelagium,qui ſentiebat per gratiam Dei & Chriſti non aliud in ſcriptura ſignificari quàm naturam,libertatem, legem ac doctrinam exteriorem,ac remiſſionem peccatorum. *Prob.*1.quia ſcriptura gratiam dari ait ad æternam gloriam cõſequendam ; quod autem datur tanquam medium ad finem ſupernaturalem obtinendum , eo ipſo ſupernaturale eſt.Tit. 3. *Vt iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ* Act 15. *Per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari* , Pſal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus. Prob.* 2. quia ſcriptura tradit gratiã de qua loquitur, per Chriſti merita nobis concedi,Epheſ. 1. *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto*, & 1.Cor.1.*Gratias ago pro vobis in gratia quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu.*Et Epheſ. 1.*Gratificauit nobis in dilecto filio ſuo*; At beneficia purè naturalia nobis per Chriſtum non conferuntur,ex his Auguſt.epiſt.105.*Chriſtus nõ pro nullis vt homines conderentur, ſed pro impiis mortuus eſt vt iuſtificarentur. Prob.*3.ex Auguſt.lib de Præd.Sanct.cap. 5. Vbi dicit ea ſola dona Dei ad gratiam pertinere,quæ dantur ad diſcernendum bonos à malis,non verò ea quæ bonis & malis communia ſunt,vt natura,libertas, generalis concurſus,aliaque dona & ſubſidia naturalia. *Prob.*4. quia ſcriptura per gratiam Dei ſignificat donum collatum homini iam exiſtenti , & omnino indebitum, adeóque excludit nõ modo debitum meriti,ſed etiam debitum integritatis,vt cum S.Thoma 1.2.q.111.art.1. ad 2. notant Driedo, Scotus, Suarez, Stapler. & alij. Igitur nomine gratiæ non venit hominis creatio,quia

hanc hominis exiſtentia ſupponit ; nec conſeruatio, generalis concurſus, libertas ; ac cæteræ proprietates, & operationes connaturales, vt aduertunt iidem authores, quia debentur ex vi naturæ, ſeu titulo naturalis integritatis.

Oppones hæc Sap. 16. *Propter hoc omnium nutricē gratiæ adſeruiebat*, vbi per gratiam omnium nutricem ſignificatur Dei prouidentia tum naturalis, tum ſupernaturalis erga creaturas, adeóque nomine gratiæ ſubinde in ſcriptura ſignificatur beneficium Dei naturale.

Reſp. 1. Hinc non habetur vocabulo gratiæ appellari donum naturale præciſè, quandoquidem dicitur eo ſignificari etiam prouidentia ſupernaturalis ; ſed ſolū hoc nomine affici complexū ex prouidentia naturali & ſupernaturali, ratione potioris partis. 2. *cum ibi* Sapiens loquatur de manna & aliis operibus miraculoſis, quæ in fauorem Iſraëlirarum Deus præſtiterat, non eſt ſermo de naturali prouidentia, ſed ſolùm de ſupernaturali, ita Suar. Proleg. 3. cap. 2. n. 5.

Infer, cum Dei gratia ſumi debeat iuxta ſcripturæ vſum, morem Apoſtolicum, & Theologicum, nomine gratiæ abſolutè ac ſine addito, non aliud donum appellandum eſt, quàm ſupernaturale, hoc eſt ſupra omne debitum naturæ collatum. Ita Suar. loco cit. n. 4. poſt Auguſt. lib de gratia & libero arbitrio, cap. 8.

3. Cùm Dei beneficia ſupernaturalia eſſe poſſint, vel in ſubſtantia ſeu entitate, vt lumen gloriæ, vel in modo, vt viſus miraculoſè reſtitutus; non ſolùm beneficia prioris generis, ſed & poſterioris, iuxta ſcripturæ, ac Patrum vſum nomine gratiæ veniunt. quia ſunt indebita naturæ, ſi non quoad entitatem, ſaltem quoad modum ; & conſequenter Dei gratia propriè ſumpta diuidi poteſt in gratiam ordinis ſupernaturalis, quæ comprehendit res in ſe ac entitatiuè ſupernaturales, & gratiam ordinis naturalis, quæ continet res

quæ d

quoad ſubſtantiam quidem naturales, ſed quoad modum ſupernaturales. Ita Suar. loco cit. n. 7.

4. Quod autem ibi addit Suarez ad rationem gratiæ, prout in ſcriptura ſumitur, duo tantùm requiri, nempè vt ſit donum Dei gratuitum, hoc eſt, ex pura beneuolentia datum, & ſupernaturale, hoc eſt, naturæ indebitum, verum quidem eſt, ſuppoſito præſenti rerum ſtatu in quo nullum beneficium ſupernaturale à Deo confertur niſi cum ordine ad æternam gloriam, vt infrà probabitur q. 2. art. 4. p. 2. nõ autem abſolutè; ſiquidem vt ipſe docet Proleg. 3. cap. 4. num. 3. ſcriptura nomine gratiæ non aliud Dei beneficium ſignificat quàm æternã gloriam, & quod dicit ordinem ad illam, vel ex ſe, vt lumen gloriæ, gratia formaliter ſanctificãs, dona Spiritus ſancti, ac virtutes per ſe infuſæ: vel ex Dei beneplacito, vt reſtitutio viſus, ſanitatis & vitæ, in ordine ad æternam gloriã vt docet ipſe Suar num. 3. & 6. & conſtat tum ex allatis ſcripturæ locis, tum ex eo quòd gratia, de qua in ſcriptura ſermo eſt, per merita Chriſti nobis donetur, quidquid autẽ per merita Chriſti, præter æternam vitam confertur, relatiuè ad illam confertur: atqui Deus abſolutè & abſtrahendo à preſenti rerum ſtatu, beneficia ſupernaturalia hominibus impertiri poteſt, quæ nec ex ſe, nec ex ipſius voluntate ad æternã gloriam conducant; vt ſi omnes ſcientias & artes naturales alicui infundat, ſi ab omnibus externis iniuriis ſpeciali prouidentia tegat, ſi fructum, vel aliud alimentum ſuppeditet, cuius eſu vitam in perpetuum, aut certè in longiſſimum tempus, protrahat, ſi viſum, auditum, ſanitatem, vitam reſtituat ſine vlla horum donorum ad ſupernaturalem æternæ gloriæ finem relatione. Sed neque repugnat ens in ſubſtantia ſupernaturale, adeóque ordinis ſupernaturalis, quod tamen nec ab intrinſeco, nec ex diuino beneplacito ad æternã gloriam conferat, vt vnio hypo-

ſtatica naturæ Angelicæ cũ alieno ſuppoſito Angelico, vel humano; vbi materiale cõſtitutiuũ totius corporis in toto ſpatio, & in qualibet parte ſpatij, ſi hæç, vt fert cõmunis opinio, ſũt entitatiuè ſupernaturalia, *Ex quo concludes* cùm aliqua per ſe & ex natura ſua dicant ordinem ad æternam gloriam, vt gratia formaliter ſanctificans, habitus & actus ſupernaturales, & motiones internæ ad hos actus; alia verò non per ſe & ex natura ſua, ſed ex diuina ordinatione, vt motiones internæ ad obſeruationem legis naturalis, & ad exercitium bonorũ operum naturalis ordinis, ipſa obſeruatio legis naturalis, & ipſa bona opera naturalis ordinis; aliqua eſſe gratias per ſe & ab intrinſeco, alia verò extrinſecè tantùm, & ex diuina ordinatione, quia eo modo gratiæ ſunt, ſumendo gratiam more ſcripturæ, Conciliorum, & Patrum, quoad æternam gloriam conferunt, proindéque ſi ad eam conferunt intrinſecè & ex ſe, ſunt intrinſecè gratiæ, ſi verò per accidens & extrinſecè, ſunt gratiæ per accidens tantùm & extrinſecè.

Quare Theologi quando negant poſſe hominem ſine auxilio diuinæ gratiæ concluſiones omnes ex rebus sẽſu cognoſcibilibus deduci aptas collectiuè aſſequi, legẽ naturalẽ collectiuè ſeruare, tentationes difficillimas perrumpere, heroïca virtutum naturalium opera exequi, etſi ſupponeremus hæc nec ex ſe, nec ex Dei ordinatione ad æternam gloriam conducere, gratiam ſumunt pro quocunque Dei dono naturæ indebito, ſiue conferat ad finem hominis ſupernaturalem: ſiue non; adeóque latiùs gratiæ nomen, quàm ſcriptura, & Patres accipiunt. Et hoc accuratè notãdũ eſt.

Ob. Non videtur vllum à Deo beneficium in homines proficiſci, quod veram hâbeat rationem doni, beneficii, & gratiæ (quæ tria, ſi gratia genericè ſumatur, ſolis nominibus differũt) ſiquidẽ donũ, beneficiũ, &

& gratia eſt vel ipſe amor beneuolentiæ, vel effectus eius, nec vllũ dicit ordinẽ ad obſequiũ donãti præſtitũ, vel præſtãdũ, cuius intentitu conferatur; Deus autẽ nullã hominib⁹ gratiã impertitur, niſi aut quia benè operati sũt, aut vt benè operẽtur, ſeu in præmium, aut expectationem bonorũ operũ, quæ bona opera ſunt hominum erga Deum obſequia. Nec enodaueris difficultatem hanc, ſi reſpondeas dona Dei veram obtinere rationem gratiæ licet intuitu obſequii præſtandi conferantur, quia Deus iis non indiget, nec vllum ex iis commodum ipſi accidit, Pſal. 16. *Deus meus es tu, bonorum meorum non eges*, quia ſimiliter ex eodẽ principio cõcluderetur, bona diuinitus homini collata intuitu obſequii præſtiti, veram obtinere rationem gratiæ quod ſcriptura, Patres, & Concilia dedocent.

Reſp. Hæc difficultas, quæ nuſquã à me audita, vel lecta, in animum incidit, non videtur leuis, nec obuiã habet ſolutionẽ. Ad eam tamen *dico* 1. Quod Deus velit hominibus largiri bona intuitu obſequij præſtiti, vel præſtandi, non impedire quominus id velit ex amore beneuolentiæ, quia nulla ex hominũ obſequiis vtilitas in eũ recidit, nec cõmodiùs ſe habet, aut beatior eſt iis exhibitis. quàm eſſet ſi non exhiberẽtur, de quo fuſius tract. de Charitate. *Dico* 2. neque actum amoris quo Deus vult hominibus bona intuitu obſequij præſtiti vel præſtandi, neq; bona hæc eſſe propriè gratiã, quia sũt debita titulo mercedis, quod eſt cõtra rationẽ gratiæ, vt cõſtat ex art. 1. n. 1. nõ autẽ pro nihilo data. *Dico* 3. & actũ amoris quo Deus vult hominibus bona intuitu obſequii præſtãdi, & hæc ipſa bona veram ſortiri rationẽ gratiæ, ſi aliud nihil obſtet, putà quod etiã detur in cõpenſationẽ obſequij iã exhibiti, quia nihilominus ſunt indebita titulo mercedis, & datur pro nihilo, cùm nullũ opus bonum eã præceſſerit, ad quod præmiãdum ordinẽtur, nec tribuãtur vt præmiũ operis

ris iam facti, ſed potiùs vt fiant opera præmio digna.

Inſtabis, ſi homo aliquis eroget alteri bona vt ea impēdat in ſuum obſequium, neque bona hæc, neque actus amoris vi cuius dantur, veram rationem gratiæ ſibi vendicant. Ergo à pari. Reſp. c. ant. n. conſ. quia licet hæc ſint indebita, non oriuntur tamen ex amore beneuolentiæ, ſed ex amore concupiſcentiæ, cùm iis tribuendis quæratur obſequium donāti vtile, & compendioſum, hoc eſt quo exhibito meliùs habeat & felicior ſit, quam eſſet ſi non exhiberentur.

ARTICVLVS III.

Quid gratia Chriſti ſeu per Chriſtum.

1. GRatia Chriſti ſeu per Chriſtum addit ad gratiam Dei, habitudinem ad Chriſtum tanquam ad cauſam meritoriam eius; nec aliud eſt quàm gratia data cæteris hominibus aut etiam Angelis per merita Chriſti, & in pręmiū eorum. Ex quo inferes eandem eſſe gratiam intrinſecè ac entitatiuè, ſiue detur intuitu meritorum Chriſti, ſiue non. *Dixi* cæteris hominibus, quia licet ea quoque gratia quam Chriſtus ſibi ipſi promeruit, vt exaltatio nominis, & gloria corporis, gratia per Chriſtum dici poſſit; cùm tamen Patres & Theologi de gratia per Chriſtum loquuntur, eā duntaxat intelligunt, quæ vel cæteris hominibus, vel Angelis intuitu meritorum eius conceditur.

2. Non eſt dubium quin poſſibilis ſit gratia Dei quæ nō ſit gratia Chriſti ſeu per Chriſtum, ſiquidem, Deus abſolutè, & abſtrahendo à lege quā in tribuenda gratia ſeruare decreuit, poteſt independenter à meritis Chriſti gratiā hominib⁹ & Angelis erogare; ſed quæritur an reipſi & de facto omnis gratia quæ hominib⁹ & Angelis hactenus conceſſa eſt, ac deinceps cōcedetur, ſit gratia per Chriſtum; hoc autem pendet ex alia quæſtione, an ſcilicet Adamo non peccante Dei filius venturus fuiſſet, qui enim affirmāt, cōſequenter aiūt

etiam

etiam gratias decretas ante præuiſum Adami peccatū; vt quæ Angelis & primis noſtris parentibus ante lapſum conceſſæ fuerunt, ob Chriſti merita decretas & conceſſas fuiſſe, adeoque Chriſti gratias eſſe: qui verò inficiantur, conſequenter negant gratias ante præuiſum Adami delictum præparatas, per Chriſti merita decretas fuiſſe, adeoque gratias Chriſti eſſe.

3. Aliqui opinantur, etiam in ſtatu naturæ lapſæ dari hominibus aliquas gratias independenter à meritis Chriſti; eas ſcilicet quæ non conferunt ad ſalutem animæ, nec ad honeſtatem morum, ſed ad ſcientiam naturalem, vel ad aliam vtilitatem, vt ſi Deus Ariſtotelem peculiari gratias iuuit ad Philoſophiam; vel Apellem ad pingendi artem conſequendam, quia non venit Chriſtus vt Philoſophi & artifices, ſed vt ſancti efficeremur.

Sed hoc ſolidum non eſt, quia omne donum ſupernaturale, ſiue in ſubſtantia, ſiue in modo, confertur ad ſpirituale vtilitatem, & in ordine ad æternam gloriam, vt infrà prob. q. 2. art. 5. p. 2. adeóque gratia Chriſti eſt iuxta hæc Epheſ. 7. *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto.* Ita Suarr. Proleg. 2. cap. 2. num. 10.

Dices, Auguſt. Epiſt. 90. 91. & 105. ſcribit gratiam quæ non datur ad rectè viuendum, non dari ob merita Chriſti; ergo ſupponit dari aliquam quæ non detur ad benè viuendū. Concedo ant. quod & probatum eſt art. præced. num. 4. Sed nego conſ. ſi ſermo ſit de gratia morte Scripturæ ſumpta.

4. Hic etiam quæritur an Auguſt. & alij Patres, cum Pelagianis & Semipelagianis de neceſſitate gratiæ diſputantes, loquantur de gratia per Chriſtum.

Dico 1. Eos non loqui de gratia per Chriſtum, cùm aiunt eam Angelis & primis parentibus in ſtatu innocentiæ neceſſariam fuiſſe ab benè operandum, quia

cùm

cùm negauerint Chriſtũ Adamo non peccãte decernendum fuiſſe,vt communior& verior ſententia fert, conſequenter negauerunt gratias ante præuiſionem huius peccati præparatas,eſſe gratias Chriſti.

Dico 2.Cùm aiunt gratiam Chriſti poſt Adami peccatũ neceſſariã eſſe hominibus ad benè operãdum,loquuntur ex hypotheſi præſentis ſtatus,& diuinæ ordinationis,quâ ſtatuit Deus nullã Adamo lapſo,vel poſteris eius gratiã impertiri niſi per merita Chriſti redẽptoris;non autẽ abſolutè,quaſi velint nullã gratiam eſſe ſufficientem ad benè operandum niſi conferatur intuitu meritorum Chriſti. Cùm enim gratia eandem penitus naturam,& efficaciam habeat, ſiue detur ob merita Chriſti,ſiue non,ſi ea quæ datur hominibus in præmium meritorum Chriſti, nullo eorum intuitu daretur, eoſdem effectus ſortiretur quos modò ſortitur.Ita Suar. loco cit.num.11.

QVÆSTIO II.
Quotuplex ſit gratia?

GRatiæ diuiſiones hoc loco attingam, quatenus ad perſpiciendam gratiæ neceſſitatem prælibandæ ſunt;fuſior enim quarundam tractatio, poſtquam de gratiæ neceſſitate dixerimus,inſtituetur.

ARTICVLVS I.
De Gratia creante & ſaluante.

DIuiſio hæc ſumitur ex Auguſt. epiſt.90.91.95.& 105. & coincidit cũ gratia naturali & ſupernaturali.Gratia creans comprehendit dona Dei naturalia,ſeu naturæ debita,ſaluans dona ſupernaturalia; ſeu naturæ indebita:de gratia creante,quam ſcriptura nomine gratiæ non appellat,hîc non agitur, ſed de ſaluante & ſupernaturali.

ARTI

ARTICVLVS II.

De gratia ſupernaturali quoad ſubſtantiam, & quoad modum.

GRatia quoad ſubſtantiā ſupernaturalis ea eſt,quę in ſe,intrinſecè ac entitatiuè,ordinis ſupernaturalis eſt;quoad modum autem ſupernaturalis ea dicitur,quæ in ſe, intrinſecè ac entitatiuè naturalis ordinis eſt , & ſolùm ratione modi quò confertur,naturalem ordinē prætergreditur. Ad cuius gratiæ rationem duo exigit Suarez Proleg.3.cap.6.n.16.Primum eſt vt naturæ debita non ſit ex vi ſuæ conditionis,aut dignitatis naturalis & cōſequenter ex vi naturalis prouidētię Dei ac ſecūdū legē ordinatā & naturæ cōſentaneā; quia quicquid hoc modo debetur, naturā nō excedit; nec adeo ſupernaturale eſt. Alterū eſt vt Deus in ea exhibēda præſtet aliquid ſuprà cōmunē naturæ curſum, hoc eſt,ſuprà id quod poſsūt cauſæ ſecūdæ cū generalī Dei cōcurſu & prout ſuo curſui ac naturali operādi modo permittūtur;quidquid enim à cauſis ſecūdis ſolo generali cōcurſu adiutis proficiſcitur,nec in ſubſtātia, nec in modo ſupernaturale eſt.Itaq;neceſſariū eſt, vt Deus ſpeciale aliquid cōferat,vel mutādo communem cauſarū ordinē, vel eas aliter applicando quàm per ſe applicarentur,vel concurrendo in ordine ad finem ſupernaturalem,vel aliud quid ſimile præſtando.

ARTICVLVS III.

De Gratia creata , & increata.

PARS PRIMA. *An detur gratia increata,*

DIuiſionem gratiæ in creatam & increatam recipiunt , Thom.1.2. quæſt.110. Suarez, Bellarminus , & alii quos citant; aliqui tamen quoad alterum membrum ſcilicet gratiam increatam , eam reiiciunt , quia Auguſt. lib.de Præd. Sanct. cap.10.in eo diſtinguit prædiſtinationē à gratia. quòd prædeſtinatio ſit præparatio gratiæ , gratia verò ſit ipſa donatio,

adeóque

tio ſit præparatio gratiæ, gratia verò ſit ipſa donatio, adeóque vult gratiam eſſe donum creatum & temporale, nec agnoſcit quicquam increatum & æternum, cui gratiæ ratio propriè conueniat.

Concluſio. Admittenda eſt gratia increata. *Prob.* 1. quia perſona Verbi, quatenus cōmunicata humanitati Chriſti per vnionē hypoſtaticam & ſubſtantialem, eſt gratia reſpectu eius; & tres perſonæ diuinæ, quatenus cōmunicatæ iuſtis per vnionē accidentalē, puta gratiā formaliter ſanctificantē, ſunt gratia reſpectu ipſorū; ſiquidē & perſona Verbi reſpectu humanitatis aſsūptę, & tres perſonæ diuinæ reſpectu iuſtorū ſūt donū gratuitū, & ſupernaturale, quod ad gratię rationē ſufficit. Ideoq; Iſid. lib. 7. Etym. c. 3. ait Spiritū Sanctū, quia non meritis noſtris, ſed volūtate diuina gratis datur; gratiā nuncupari. Et conſonant hæc Aug. ſerm. 31. de Verbis Domini. c. 1. *Gratia quippè Dei, donū Dei eſt, donū autem maximum ipſe Spiritus ſanctus eſt, & ideo gratia dicitur.* Hîc memineris nomen & rationem doni per appropriationē ſpecialiter tribui Spiritui sācto, quia procedit per amorē, qui eſt primū donū, & ratio donandi, cū tamē tres perſonæ diuinæ per iuſtificationē æqualiter cōmunicētur, & donētur; ſecus eſt de Verbo cōparatè ad humanitatē aſsūptā, huius enim ſpeciale donū eſt vt vnionis hypoſtaticę. Quod ſi perſonę diuinę ſunt gratia, ergo cùm ſint increatę, ſūt gratia increata.

Prob. 2. diuinæ volūtatis actus quibus ad homines indebitè ac ſupernaturaliter afficitur, vt prædeſtinatio & electio, ſunt gratiæ, ergo cū ſint increati, ſūt gratiæ increatæ. *Ant. prob.* 1. ex Scriptura Epheſ. 1. *Prædeſtinauit nos ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ*, hoc eſt, vt exponit Thom. gratuitæ voluntatis ſuæ; & Rom. 4. Propoſitū hoc nominatur propoſitū gratiæ, & c. 11. electio gratię, & Sap. 16. per gratiam Dei quæ dicitur omnia nutrire, ſupernaturalis & gratuitus

tuitus Dei amor ſignificatur. Deniq; cũ Scriptura dicit aliquẽ inueniſſe gratiã apud Deũ, per gratiã denotat ſingularẽ & ſupernaturalẽ Dei amorẽ erga ipſũ. *Prob.* 2. ex Auguſt. Hæreſi 88. vbi diſtinguit gratiã quã prędeſtinati ſumus, in adoptionẽ filiorũ, & eam qua eruimur de poteſtate tenebrarũ; quarum prior eſt increata, poſterior creata. Quod & præſtat cum Patribus Africanis epiſt. 95. *Prob.* 3. Dei affectus erga homines indebiti ac ſupernaturales, ſunt beneficia ſupernaturalia, ergo ſunt gratiæ, cùm aliud ad gratiæ quidditatem non requiratur quàm beneficium ſupernaturale, ergo cùm ſint increati, ſunt gratiæ increatæ.

Dei amor erga nos eſt primũ Dei erga nos beneficiũ, naturale vel ſupernaturale, prout amor aut naturalis & debitus, aut ſupernaturalis & indebitus eſt, ac cæterorum beneficiorum radix & cauſa eſt; ideoque ſacræ literæ omnia Dei erga nos beneficia in diuinum amorem refundunt. Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum &c.* Et Epheſ. 2. *Deus qui diues eſt in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam quã dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccato, conuiuificauit nos in Chriſto.* Nullũ donũ aut beneficium eſt tam gratuitum quàm amor, quo ſuppoſito, alia beneficia quæ ab illo tanquam effectus à cauſa proficiſcuntur, ex vi eius aliquo modo debita ſunt.

Ad fundamentum aduerſariorum dicendum eſt, Auguſt. loco cit. non loqui de gratia vniuersè, ſed ſolùm de gratia creata.

SECVNDA PARS.

An gratia increata ſit æterna in ratione gratiæ.

Conſtat gratiã increatam, ſi materialiter & entitatiuè conſideretur, æternam eſſe, ſed dubium eſt an ſit æterna, ſi ſpectetur formaliter & in ratione gratiæ.

Prima Conclusio. Affectus ſupernaturales ac indebiti diuinæ voluntatis erga homines, vt prædeſtinatio & electio, ſunt formaliter gratiæ ab æterno. Ita Suar. Proleg. 3. n. 7. & prob. quia ab æterno ſunt formaliter dona ſeu beneficia ſupernaturalia.

Ob. ab æterno non fuerunt homines quibus hi actus donarentur, ergo non fuerunt dona ab æterno; ergo nec fuerunt actu dona & gratiæ. Reſp. diſt. ant. non fuerunt formaliter & in ſe, concedo, non fuerunt obiectiuè in mente diuina, nego. Deus enim ab æterno vidit homines actu exiſtétes non quidem ab æterno, ſed in tempore, & ijs actu exiſtentibus per ſua libera decreta voluit & præparauit bona ſupernaturalia; quę decreta donauit hominibus eo ipſo quo circa homines illa concepit, quia non dantur hominibus per inhæſionem aut affectionem alicuius formæ intrinſecæ, quæ inhæſio, & affectio actualem hominis exiſtentiã prærequirit, ſed ſeipſis, ſeu per actuale ipſorum exercitium.

Secunda Conclusio. Diuinitas & perſonæ diuinæ non ſunt ab æterno gratiæ, ſed in tempore, hoc eſt, licet æternæ ſint quoad ſuam realitatem, temporales tamen ſunt quoad gratiæ denominationem. Ita Suar. loco cit. & *prob.* quia non donantur hominibus niſi mediante aliquo effectu temporali, v. g. perſona verbi non eſt humanitati Chriſti donata in vnitatem ſuppoſiti, niſi per temporalẽ eius aſſumptionem; nec tres perſonæ diuinæ donantur iuſtis, niſi per temporalem eorum iuſtificationem; *ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ioan. 4. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtri, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Rom. 8. Perſonæ diuinæ fuerunt ab æterno donabiles, ſed non ab æterno donatæ.

Infer 1. Prior gratia increata fit ab æterno ſine vlla phyſica hominis mutatione, poſterior autem fit in tempore

tempore cum interna & phyſica eius mutatione.2. *Prior* antecedit gratiam creatam,ab eaque ſeparabilis eſt; poſterior eam ſubſequitur, nec ſine illa ſtare poteſt.3.cùm ſcriptura dicit nos iuſtificari,& ſanctificari per gratiam, ita ſignificatur gratia creata, vt non excludatur increata, quæ ſimul cum creata datur; imò ſubinde vtraque diſertè ac expreſsè declaratur, vt Rom.8. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* & Tit.3. *Non ex operibus iuſtitiæ &c.*

Tertia Conclusio. Etſi diuinitas & perſonæ diuinæ non ſint completè ac perfectè dona & gratiæ niſi in tempore,ab æterno tamen fuerunt dona & gratiæ ſaltem incomplete;adeoque Secunda Concluſio, quam inſiſtens in communi Theologorum doctrina poſui,accipienda eſt de gratia completa & perfecta in ratione gratiæ.*Prob.*quia prout sũt obiectũ liberi decreti quo Deus ab æterno efficaciter voluit eas hominibus communicare, ſunt actu dona & gratiæ ſi non perfectè & completè, ſaltem inchoatè; nec ſunt tantùm donabiles,ſed actu donatæ ſaltem imperfectè etiam antequam in tempore per gratiam creatam ad extra communicentur.

Cæterùm licet nomen & notio gratiæ propriè conueniat enti creato & increato, ſimpliciter tamen, & quaſi per antonomaſiam nomine gratiæ ſignificari ſolet donũ creatum,vt conſtat, cùm ex ſcriptis Auguſt. & aliorum Patrum contra Pelag. & Semipelag. tùm ex communi vſu Theologorum; & ratio eſſe poteſt, quia ſic clariùs & diſtinctiùs de vtraque loquimur.

De gratia creata Theologi.1.2.præcipuè diſputãt, de perſonis enim diuinis, de prædeſtinatione & electione,cæteriſque actibus diuinæ voluntatis humanæ naturæ conditionem excedentibus, prima parte agunt. Dixi., præcipuè,quia ſubinde ad aplicandam gratiam

creatam, miſcenda quædam ſunt de increata; imò licet gratia increa[illegible] materialiter ſumpta ſit obiectum 2. partis, prout t[illegible]a formaliter gratia eſt, ad primæ ſecundæ obiect[illegible] pertinet.

ARTICVLVS IV.

De gratia interna, & externa.

LIcet omnis gratia quæ fit homini ad internã eius perfectionem ordinetur; aliquæ tamen per ſe non afficiunt illum intrinſecè, ſed extrinſecè tantùm; & ideo gratia quæ homini fit, in internã & externam à Theologis tribuitur.

PRIMA PARS.

Quid Gratia interna & externa?

SVarez docet has voces bifariàm ſumi poſſe. 1. ſic vt gratia interna dicatur ea omnis & ſola, quæ homini verè inhæret, externa verò ea quæ propriè nõ inhæret. 2. ita vt gratia interna dicatur ea quæ & ſpiritualis eſt, & intimè vnitur, ſiue per inhæſionem vt habitus & actus ſupernaturales, ſiue per inhabitationem, ac intimam aſſiſtentiam, quo modo Spiritus ſanctus vnitur iuſtis; externa verò ſit ea quæ vel ſpiritualis non eſt, vel intimè non vnitur. Sed definiendum quid per has voces à Patribus & Theologis ſignificetur, cùm gratiam partiuntur in internam & externam.

Videtur in hac diuiſione per gratiam internam ea ſignificari, quæ intrinſecè hominẽ ãfficit, nec ſub externum ſenſum cadit. Cum autem duobus modis hominem intrinſecùs afficere poſſit ſcilicet in formando & ſupernaturaliter inhabitando; primo modo intrinſecè afficiũt motiones gratiæ auxiliantis in intellectu, & interno ſenſu, in volũtate, & appetitu ſenſitiuo, habitus ſupernaturales ſiue operatiui vt virtutes Theologicæ, virtutes morales per ſe infuſæ, dona Spiritus ſancti & lumen gloriæ; ſiue non, vt gratia formaliter ſanctificans, ſi à charitate diſtinguitur, & character; actus

actus ſupernaturales intellectus & voluntatis à prędictis habitibus eliciti: vnio hypoſtatica, quæ licet humanitati Chriſti non inhæreat, cùm ſit ſubſtãtialis,eã tamẽ informat: Secundo modo perſonæ diuinæ,quatenus inhabitant homini non per eſſentiam, præſentiam & potentiam,quia hic modus inhabitandi naturalis eſt,ac rebus omnibus creatis communis, ſed per dona gratiæ creatæ, vt per vnionem hypoſtaticã,quâ Verbum inhabitat humanitati aſſumptæ per modum termini eam complentis & perficientis in ratione ſuppoſiti,ac ſpeciali titulo per eſſentiam, præſentiam & potentiam;per motiones internas gratiæ auxiliantis, quarum interuentu Deus inhabitat nobis vt rector, motor & adiutor,per gratiam formaliter ſanctificantem quâ inhabitat vt pater & amicus; 1. Cor. 6 *Qui adhæret Deo Spiritus eſt.* & 3. *Neſcitis quia templum Dei eſtis,& Spiritus ſanctus habitat in vobis?*& per gloriam,quæ eſt gratia conſummata,quâ inhabitat vt ſummum bonũ perfectè poſſeſſum; denique per omnem habitum & actum ſupernaturalem, quo inhabitat vt auctor gratiæ,ac donorum ſupernaturalium,ſed cum hac limitatione,quod per habitus&actus qui nec ſunt gratia formaliter ſanctificans, nec eam connaturaliter inferunt,aut ſupponunt, non dicitur inhabitare ſimpliciter & abſolutè, ſed ſolùm ſecundùm quid & inchoatè;cum inquam gratia his duobus modis intrinſeca homini eſſe poſſit,in hac diuiſione per gratiã internam intelligitur ea quæ intrinſecùs hominem afficit vel informando,vel ſupernaturaliter inhabitãdo, nõ verò ea præcisè quę intrinſeca eſt per modũ formę informantis: quòd non alio argumẽto quàm communi ſenſu & vſu Patrũ ac Theologorum, quo ſolo hæc diuiſio fulcitur,adſtruendum eſt. *Addidi* ad rationem internæ gratiæ pertinere vt ſub exteriorem ſenſum non cadat,quia ſpecies intentionales quæ ſupernatu-

rali & indebita prouidentia ſenſibus externis impri-muntur,licet intrinſecè illos informent,in gratiis externis reponi ſolent, quod ab obiectis externis proueniant,& externo ſenſu percipiantur.

Perſpecto vno membro diuiſionis ignorari alterũ non poteſt;ſi enim gratia interna ea eſt quæ intrinſecè hominem afficit; & ſub exteriorem ſenſum non cadit,conſequens eſt vt externa illa ſit,quæ aut intrinſecè nõ afficit,aut externo ſenſu percipitur. Itaque ad gratiam externam pertinent.1 *actus* diuinæ voluntatis quibus homo ſupernaturaliter attingitur,vt prædeſtinatio & electio. 2. *ſpecies* intentionales ſenſibus externis modo aliquo ſupernaturali & indebito conſignatæ, & obiecta quibus hoc modo immittuntur, vt externa prædicatio, & propoſitio diuinæ legis,quam Greg.Hom. 12.in Ezech.vocat gratiam doctrinæ,*magna enim omnipotentis Dei gratia eſt*, inquit,*cum iniquè agentibus durus à doctoribus ſermo increpationis profertur*.3.Chriſtus,eiuſque redemptio,Miſſæ ſacrificiũ, & ſacramenta per eum inſtituta,& præ cæteris ſacramẽtum altaris; quod per antonomaſiam Euchariſtia, id eſt,bona gratia dicitur, quia Chriſtum gratiæ auctorem continet.4. *miracula*. 5. *occaſiones* benè operandi ſupernaturaliter præparatæ, occaſiones peccandi ſupernaturaliter ablatæ,teſte Auguſt.Soliloq.13.&16,& lib.50.Homiliarum,hom. 23. vbi Deum ita loquentẽ inducit, *regebam te mihi, ſeruabam te mihi vt adulterium non committeres; ſuaſor defuit, vt ſuaſor deeſſet ego feci: locus & tempus defuit,vt hæc deeſſent ego feci; agnoſce ergo gratiam, &c.* Denique omnis exterior effectus prouidentiæ diuinæ ſupernaturalis, ordinatus ad ſalutem hominum ſiue omnium, ſiue aliquorum, ſiue promouens bonũm, ſiue remouens malum.

SECVN

PARS SECVNDA.

Obiectiones.

OB. 1 Id ſolum intrinſecum eſt quod ſe habet per modum partis conſtituentis, ſiue eſſentialis, ſiue integrantis, aut per modum formæ informantis, aut materiæ ſeu potentiæ paſſiuæ formam ſuſtentantis: atqui perſonæ diuinæ quatenus ſupernaturaliter inhabitant & aſſiſtunt, nullo iſtorum modorum hominem reſpiciunt, ergo non ſunt internæ gratiæ. *Reſp.* Intrinſecum non modo in hac anguſta ſignificatione accipitur, ſed & latiùs pro eo omni quod intimè aſſiſtit & inhabitat; Deus enim propriè ac ſine metaphora, per ſuam eſſentiam rebus omnibus exiſtentibus intrinſecus eſt, aër quem inſpiramus, alimentum quod ſuſcipimus, propriè intra nos eſt.

Ob. 2. Prædeſtinatio, electio, & alij actus ſupernaturales, diuinæ voluntatis intrinſecè hominem afficiunt ſupernaturaliter aſſiſtendo & inhabitando, ergo gratiis interioribus annumerandi ſunt. *Reſp.* diſt. ant. identicè, quatenus cum eſſentia diuina ſic aſſiſtente identificantur, côncedo; formaliter & ſecundùm ſuam propriam rationem, nego, quia ſic ſpectati hominem reſpiciunt tanquam terminum & obiectum, adeoque ſolùm extrinſecùs ipſum attingunt.

Ob. 3. Supernaturales immutationes interni ſenſus & appetitus, materiales & ſenſibiles ſunt, imò ab obiectis externis miniſterio externorum ſenſuum ſubinde proficiſcũtur, ergo ad gratiam externam pertinent. *Reſp.* Concedo ant. nego conſ. quia nihilominus exteriores ſenſus prætereunt, adeoque internæ & occultæ ſunt.

Ob. 4. Auguſt. lib. de Graria Chriſti, gratiam à diuina lege ac doctrina fidei diſtinguit, ergo in ijs rationem gratiæ non agnoſcit. *Reſp.* ibi gratiam anguſtè ſumit pro gratia interna, vt detegat tergiuerſationes

Pelagianorum, oſtendatque præter diuinam legem ac doctrinam fidei, earumque prædicationem, ſpiritum interioris gratiæ ad ſalutem neceſſarium eſſe, de quo latè ad Pſal. 87. Quod autem non neget quin diuina lex & doctrina fidei earumque propoſitio veræ gratiæ ſint, conſtat ex lib. de Spiritu & litera cap. 37. vbi inter opera gratiæ ponit ſuaſiones ad bonum per externa obiecta viſibilia, per euangelicas exhortationes & mandata legis, quod etiam docet lib. 83. quæſt, q. 68. & q. 2. ad Simpl. & lib. 1. de Pec. cap. 22. vbi inter magna beneficia gratiæ computat eo loco naſci vbi quis poſſit in doctrina fidei erudiri; & comment. in hūc Pſal. 134. *Educens nubes ab extremo terræ*, & lib. 50. Homil. Hom. 23. & 56. Idemque tradunt Chryſoſt. lib. 4. de Sacerdotio poſt medium, Proſper contra Collat. cap. 14. Greg. Hom. 12. in Ezech. & Hom. 17. in Euang. & lib. 10. Moral. cap. 11. *Et ratio eſt*, quòd externum Dei verbum ſit quaſi diuinum inſtrumentum quo Deus vtitur ad interioris gratiæ beneficia conferenda.

ARTICVLVS V.

De gratia gratis data, & gratum facientem.

HAnc diuiſionē tradit S. Thom. 1. 2. q. 111. art. 1. & Scholaſtici communiter eam recipiunt, licet membra eius eodēm ſenſu non omnes exponant.

PRIMA PARS.

Notio membrorum huius diuiſionis.

PRIMA CONCLVSIO. Per gratiam gratum facientem intelligitur ea quæ per ſe primò dirigitur & ordinatur ad hominem in quo eſt ſanctificandum & amabilem Deo reddendum; per gratis datam ea quæ per ſe primò ad hoc non ordinatur: ita omnes. Omnis gratia eſt gratis data, alioqui non eſſet gratia, ſed cùm aliquæ hoc ſolo titulo ſint gratiæ ſaltem per ſe primò quòd ſint dona gratuita, aliæ præterea quòd Dei amorem & beneuolentiam homini concilient, priores

priores ſpecialiter dicuntur gratis datæ, poſteriores verò gratum facientes, vt ſignificetur eas præter rationem doni gratuiti, habere quoque vt hominẽ Deo amabilem reddant. Nomen generis appropriatum eſt ignobiliori ſpeciei, quod & in aliis rebus ſæpè contingit. *Itaque* gratia gratum faciens non in hoc diſtinguitur à gratia gratis data, quòd gratis non donetur, ſed in eo quod præter rationem doni gratuiti quæ omni gratiæ eſſentialis eſt, aliam quoque obtineat rationem gratiæ, nempè quod ſit perfectio Dei amorem ac beneuolentiam homini eam habenti per ſe primò concilians, adeoque duplici titulo nomen gratiæ ſibi vendicet. Nomen enim gratiæ, vt q. 1. art. 1. n. 3. probauimus, ſignificat in cæteris eam perfectionẽ, quæ hominem in quo eſt cæteris amabilem reddit. *Atque* hinc *patet* 1. neutrum membrum diuidẽs cum diuiſo conuerti, quia diuiſum eſt gratia prout abſtrahit à gratum faciente, hoc eſt per ſe primò ad eum in quo eſt ſanctificandum, & amabilem Deo reddendũ ordinata; & gratis data, hoc eſt ad id per ſe primò non ordinata. 2. *membra* diuidentia inuicem opponi, non in eo quod vnum ſit donum gratuitum, alterum verò non ſit, ſed in eo quod vnũ per ſe primò referatur ad ſuum ſubiectum ſanctificandum, alterum verò ad id per ſe primò non referatur. 3. *diuiſionem* eſſe adæquatam, ac tradi per membra contradictoria, cum omnis gratia aut primò & per ſe ordinetur ad ſanctificationem recipientis, aut non per ſe primò ad id ordinetur; nec vlla ſit aſſignabilis gratia, quæ alterutro membro non comprehendatur.

SECVNDA PARS.

Quodnam ſit diuiſum.

ALiqui putant eſſe gratiam prout abſtrahit à naturali & ſupernaturali, vt Dionyſ. Ciſtercienſis & Albertus in 2. d. 27. & conſequenter omne Dei do-

num ad animam ſanctificandam per ſe primo non ordinatũ, etiamſi naturale ſit, vt proprietates connaturales,& generalem Dei concurſum,gratiam gratis datam nominant.

Alij eſſe donum vel in ſubſtantia, vel in modo ſupernaturale,etſi ad ſalutem ſpiritalem non ordinetur; arbitrantur enim aliqua beneficia naturalis ordinis, modo ſupernaturali & indebito ſubinde conferri,nõ in ordine ad æternam gloriam, & animæ ſanctificationem,imò nec ad morum honeſtatem,ſed ad corporis commoditatem,ad animi ornatum, & alios eiuſmodi fines.Exempla ponunt in ſanitate corporis, & in arte vel ſcientia naturali modo extraordinario & naturæ indebito conceſſa.

Conclusio. Diuiſum eſt gratia ſimpliciter, & vt loquitur Suar. Eccleſiaſtico more ſumpta, de qua ſola Theologi diſputant.Ita S.Thom.1.2.q.111.art.1. Vnde ab vtroque membro diuiſionis excluduntur. 1. *dona* ordinis naturalis aliquo modo naturæ debita,& ſecundum communem naturæ curſum poſſibilia; 2. *dona* ordinis naturalis modo ſupernaturali conceſſa, ſine ordine ad æternam gloriam, ſi aliqua huiuſmodi ſunt; quia de ratione gratiæ eſt, prout in ſcripturis, apud Patres,& Concilia ſumitur, & prout à Theologis ſumi debet,vt ad ſalutẽ ac ſpiritualem profectũ vel recipientis,vel aliorum ordinetur,iuxta Auguſt.& Patres Africanos in Epiſt. Auguſt. 55.& 105.aſſerentes veram gratiã eam ſolam eſſe quâ prædeſtinati vocamur,iuſtificamur, &c. *Dixi*, ſi aliqua huiuſmodi ſunt,quia ſecundùm ordinariam Dei legem,ac prouidentiam, nullum naturale donum hominibus ſupernaturali modo confertur,niſi relatiuè ad eorum æternam gloriam,ac ſpiritualem profectum vel recipientis,vel aliorum.Ita Suar.Proleg.3.cap.4. n. 3. Et *prob.* quia ſecundùm hanc legẽ,omnis effectus diuinæ prouidentiæ

uidentiæ ſupernaturalis erga hominem, reſpicit finem vltimum ſupernaturalem ad quem Deus hominem ordinauit, omnis autē effectus ſupernaturalis ad hominem pertinens eſt effectus prouidentiæ diuinæ ſupernaturalis erga ipſum. *Addo* ſecundùm legem ordinariā, quia Deus abſolutè poſſet hominibus ſupernaturalia dona in alium finem elargiri, putà ad ipſum ſupernaturaliter glorificandum, quia licet non poſſit operari ad extrà quin propter ſeipſum operetur, nec operari ad extrà ſupernaturaliter, quin operetur propter ſeipſum tanquam finem ſupernaturalem, non eſt tamen abſolutè neceſſarium vt ſi operetur ad extrà ſupernaturaliter, operetur propter ſeipſum, vt ab hominibus perfectè poſſidendum, qua perfecta Dei poſſeſſione ſupernaturalis eorum ſalus, & beatitudo continetur.

PARS TERTIA.

An per gratiam gratum facientem ſola gratia formaliter ſanctificans intelligenda ſit?

AFfirmant Bonauent. Marſil. Vega & Scotus lib. 2. de Natura & Gratia, cap. 3. *negant* S. Thom. art. 1. Suart. Bellarm. & alij communiter, quorum ſententiā *prob.* quia diuiſio non eſſet adæquata, ſiquidem ſunt multa dona gratiæ quæ per ſe primò referuntur ad ſanctificationem recipientis, vt internæ motiones gratiæ auxiliātis, fides, ſpes, &c. nec proinde ſunt gratiæ gratis datæ; neque tamen hominem per ſe formaliter ſanctificant, neque proinde ſunt gratiæ gratū facientes, ſi hæc ad gratiam formaliter ſanctificantem reſtringitur. *Neque* dicas gratiam gratis datam eſſe illam omnem quæ formaliter non ſanctificat, ſiue ad propriam, ſiue ad alienam vtilitatem referatur; hoc enim eſt contra communē ſenſum & vſum; ideoque Scotus loco cit. gratiam diuidit in gratiam gratum facientem, hoc eſt formaliter ſanctificantem; gratis datam,

tam hoc eſt ad aliorum vtilitatem per ſe primò dire-ctam,& auxiliantem;quia,inquit, licet motiones gratiæ præuenientis &adiuuantis inter gratias gratis datas connumerentur, meliùs tamen ad ſpeciale membrum gratiæ auxiliantis reducuntur. Itaque gratia gratum faciens includit omnia dona gratiæ quæ in ordine ad propriam ſanctificationem homini conferuntur,& hoc ex vſu Cócilij,Mileuit. Arauſic.& Trident.nec non Auguſtini,& aliorum Africanorum Patrum,qui huiuſmodi gratiam vocant ſanctitatem gratiam ſanctificationis & iuſtificationis;cùm gratia ſanctificans,iuſtificans;& gratum faciēs ſolis nominibus differant.

Suauis Dei prouidentia quoſdam homines aliorum miniſterio ad ſalutem promouet, ideoque nonnullis præter gratias quas ad eorum iuſtificationem, & ſalutem primò & per ſe dirigit,alias quoque largitur quas ad aliorum ſanctificationem & ſalutem primò & per ſe ordinat;priores dicuntur gratiæ gratum facientes;poſteriores gratiæ gratis datæ. De prioribus ſermo eſt.Act.15.Rom.3.Epheſ.1.Tit. 3 De poſterioribus 1.Corinth. 12.Rom. 12. & 1. Petri 4. Lege S. Thomam art.1.

QVARTA PARS.

In quo conueniant, & differant gratia gratum faciens, & gratis data.

CONueniunt 1. quia vtraque eſt donum ſupernaturale. 2. vtraque datur ad ſpiritualem vtilitatem 3.vtraque eſt gratia Chriſti redemporis, cùm detur in ſtatu naturæ lapſæ ad æternam ſalutem conſequendam.

Differunt autem 1. ex fine,quia gratū faciens per ſe. Primò refertur ad propriam ſanctificationem ; gratis data ad alienam.Sicut quædā hominis potentiæ ordinantur ad conſeruationem indiuidui , vt facultas altrix;

trix;aliæ ad conſeruationem ſpeciei,vt potentia generatiua;ſicut in quibuſdam membris corporis, præter facultates ad proprium eorum commodum deſeruientes,inſunt & aliæ per quas in cætera membra influant,& eorum bonum procurent:ita nonnullis hominibus, præter gratias quibus ſuæ ſaluti conſulunt, dantur aliæ quibus cæterorum ſaluti prouident; aliæ ad propriam,aliæ ad communem totius Eccleſiæ ſanctificationem,vt præclarè ſcripſit Clemens Romanus lib.8.Conſtit.cap.1.

Differunt 2. Quia gratia gratis data communis eſt iuſtis & peccatoribus,gratia verò gratum faciens iuſtorum propria eſt, non quidem quoad ſingulas ſui partes,ſed collectiuè & quoad præcipuam ſui partem quæ eſt gratia formaliter ſanctificans,& mortale peccatum ab homine in quo eſt excludens; cùm tamen gratia gratis data & collectiuè, & quoad quamlibet ſui partem etiã perfectiſſimam, in homine iniuſto,& mortalis peccati labe inquinato reperiri poſſit,vt docet Thom.2.2.quæſt.172.art. 2. & quæſt. 178. art. 2. Suar.Maldon.Matth.7. & alij, poſt Hieronym. Matt. 7.Auguſt.lib.83.quæſt.in quæſt. 79. & Greg. Homil. 17.in Ezech.

Prob. 1. ex Scrip. Matth. 7. *Multi dicent in illa die. nonne in nomine tuo prophetauimus, &c.* 1.Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, &c.* Vbi ſupponit Apoſtolus hominem charitatis expertem,gratias gratis datas habere poſſe.Ioan.11. Caiphas prophetauit expedire vt vnus homo pro populo moreretur.Nũ 22. 23. & 24. Balaam tametſi ariolus & idololatra, prophetiæ donum obtinuit.Ex quo Auguſt. loco cit. rectè colligit poſſe aliquem non modò ſine gratia gratum faciente, ſed & ſine fide prophetare,miracula facere,dæmones expellere in honorem nominis Chriſti.

Prob. 2. Opera ad gratias gratis datas pertinentia, nec

nec ſanctitatem operantis,nec rectitudinem intentionis per ſe poſtulant, ergo non pendent à gratia gratū faciente, nec eam ſupponunt in homine à quo præſtantur. *Ant.Prob.* 1. de prophetia exteriore,ſeu externa prædictione rei futuræ, quæ ab homine prauo & infideli,imò actu peccante fieri poteſt;ſiquidem Caïphas verba prophetica protulit ex inuidia in Chriſtū, & ex infidelitate qua profitebatur eſſe purum hominem,& quidem ſeditioſum,ac perduellem, ita vt verba quæ in ſenſu per Spiritum ſanctum intento erant prophetica,in ſenſu Caiphæ eſſent inuidioſa & blaſphema. *Prob.*2.De prophetia interiore ſeu cognitione rerum occultarum, quæ non habet ex natura ſua neceſſariam connexionem cum ſanctitate prophetantis, & rectitudine intentionis eius. *Prob* 3. De operatione virtutum ſeu miraculorum,quia ſicut Deus vtitur miniſtro prauo & infideli ad miniſtranda ſacramenta, itavti poteſt ad perpetranda miracula.

Ob. 1. Non videtur Dei prouidentiæ conſentaneum vt ab improbis & infidelibus miracula edātur, ſiquidem fiunt ad firmandam & propagandam fidem, Marc. vlt. ad quem effectum minorem vim habent ſi ab improbis & hæreticis præſertim notis perpetrantur; nec decet fidem per huiuſmodi homines firmari aut propagari.

Reſp. Hanc ob cauſam ordinariè miracula patrantur ab hominibus orthodoxis & piis, & quando ab hæreticis & impiis,præſertim notis,patrari videntur, vt plurimùm apparentia tantùm & adumbrata, non autem vera & ſolida ſunt,iiſque veſtiuntur circunſtātiis,quæ ſi accuratè perluſtrentur,falſitatem eorū detegunt;vt in ſignis Magorum Ægyptiorum videre licet. Interdum tamen vera miracula eduntur ab improbis & infidelibus vt ex Iuda proditore conſtat;neque id prouidentiæ Dei abſolutè incongruum eſt, ſiquidem

quidem ea non operantur ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, ſed vt miniſtri Verbi diuini ad conteſtandam eius veritatem. Hæc Anaſtaſius Nyſſenus, quæſt. 23. in Scripturam, tomo 1. Bibl. Patrum.

Ob. 2. Eccleſia miraculis ſanctorum vtitur tanquam argumentis ad comprobandam eorum ſanctitatem. *Reſp.* Non vtitur miraculis præciſè, ſed vt coniunctis & complicatis cum probitate morum & puritate vitæ, ſecundùm hæc Matthæi 7. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Cùm enim Deus perrarò vtatur hominibus impiis ad miracula perpetranda, quando frequentia ſunt, nec mores diſcordant, non modò vitam bonam, ſed excellentem gradum ſanctitatis indicant. Ita idem Anaſtaſius loco cit.

Nota 1. Siquis miraculum ederet ad ſuam ſanctitatem affirmandam, oporteret illum ſanctum eſſe, alioqui Deus miraculi author ſe daret in teſtem falſitatis. 2. *quando* contingit per hæreticum, aut prauum hominem conferri alteri ſanitatem, aut aliud beneficium modo extraordinario, tribuendum eſt miraculum non tàm operanti, quam fidei perſonæ in cuius gratiam committitur. Ita idem Pater.

Differunt 3. Quia gratia gratum faciens eſt altioris ordinis & perfectionis quam gratia gratis data, ita Auguſt. lib. 83. quæſt. in q. 29. Thom. q. 111. art 5. *Prob.* ex Script. Paulus enim 1. Corinth. 15. locutus de gratiis gratis datis ſubdit, *adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro*; ſcilicet viam charitatis, de qua cap. 13. ſermonē inſtituit; & Chriſtus Luc. 10. prohibet diſcipulos gaudere de miraculis per ipſos editis, *In hoc nolite gaudere, &c. ne putarēt in talibus factis*, inquit Auguſt. *maiora bona eſſe, quàm in operibus iuſtitiæ quibus æterna vita comparatur.* 2. *Quia* gratia gratum faciens per ſe nos coniungit Deo, non autem gratis data, ſed ſolùm interuentu gratiæ gratum facientis. 3. *maior* eſt participatio

cipatio diuinæ naturæ, cùm huius per eam conſortes efficiamur. 2. Petri 1. 4. *Secundùm* ordinem charitatis magis tenemur conſectari gratiam gratum facientem, quàm gratis datam.

Ob. Bonum commune ad quod ordinatur gratia gratis data, perfectius & diuinius eſt, quam proprium ad quod gratia gratum faciens, ergo perfectior eſt; *Neg. conſeq.* quia gratum faciens per ſe ordinatur ad bonum per eſſentiam, quatenus per ſe ac vi ſua nos cum Deo coniungit, quod omni bono creato, & proprio, & communi perfectius eſt. Ita S. Thom.

Cæterùm cùm gratia gratum faciens, & gratis data inuicem comparari poſſint tum in genere moris, tum in genere entis, ſi comparentur *in genere moris*, gratum faciens, melior ac perfectior eſt gratis data, non modò collectiuè, & conferendo genus cum genere, quatenus continet gratiam formaliter ſanctificantem quâ ſimus conſortes diuinæ naturæ, & charitatem, quam Paulus cæteris omnibus virtutibus, & gratiis gratis datis præfert, ſed etiam diſtributiuè, & conferendo ſingulas cum ſingulis; ſiquidem nulla eſt gratia gratũ faciens, quæ non ſit moraliter melior quacunque gratis data, imo tota collectione gratiarum gratis datarũ, quia per ſe immediatè confert ad vniendã animam cum Deo, quod eſt optimum in genere moris, ad idque refertur tum ab intrinſeco, & ex natura ſua, tum ex intentione dantis, quod gratis datæ non conuenit; ſi autem comparentur *in genere entis*, gratum faciens eſt quidem melior ac perfectior gratis data collectiuè, & conferendo genus cum genere, quia continet gratiam formaliter ſanctificantem phyſicè meliorem quacunque gratia gratis data, imò tota collectione gratiarum gratis datarum; non videtur tamen melior diſtributiuè, cum aliquæ gratiæ gratis datæ videantur phyſicè meliores ac perfectiores quàm aliquæ gratum

facientes

faciens, v. g. euidens actus prophetiæ, quam actus obſcurus fidei quem adæquat in certitudine, & excedit in claritate, & quam multæ motiones gratiæ auxiliantis. *Nota* gratiæ gratis datæ, & operationes earum ſuam bonitatem moralem accipiunt à gratia gratum faciente, quatenus ad eam conducunt, aut eliciuntur vel imperantur ab aliqua virtute ad eam ſpectante. Ita Suarez.

Duæ aliæ differentiæ tribus allatis adiungi ſolent. *Prima eſt*, quòd gratia gratum faciens conferatur per modum habitus ſeu qualitatis permanentis; gratis data per modum actus, ſeu motionis tranſeuntis; at hoc vel dicitur vniuerſaliter, & ſic falſum eſt, cùm gratia gratum faciens comprehendat etiam actus ſupernaturales vt motiones gratiæ auxiliantis, & ope rationes virtutum per ſe infuſarum; vel indefinitè, & ſic incertum eſt, quia dubium & controuerſum eſt an aliquæ gratiæ gratis datæ concedantur per modum habitus; *Altera eſt*, quòd omnes gratiæ gratum facientes ſint eiuſdem infimæ ſpeciei, gratis autem datæ ſpecie differant; at hoc dicitur ſupponendo gratiam gratum facientem complecti ſolam gratiam formaliter ſanctificantem, quod à vero aberrare cõſtat ex dictis. Itaque ſicut gratia gratis data eſt genus ſub ſe complectens multas ſpecies, ita & gratia gratum faciens.

ARTICVLVS V.

De Gratia habituali & actuali.

Diuiſum poſſet eſſe gratia, vt comprehendit gratiam creatam, & increatam, viæ, & patriæ, gratum facientem, & gratis datam, internam, & externam, quia ſub quolibet horum membrorum continentur gratiæ habituales & actuales. Ex vſu tamen Patrum, Conciliorum, & Theologorum diuiſum videtur eſſe ſola gratia creata, interna, viæ, gratum faciens, hoc eſt, primò & per ſe ordinata ad ho-

minem ſanctificandum, *Habitualis* ea eſt quæ datur per modum rei permanētis, exiſtitque licet actu non operemur; *actualis* ea eſt, quæ tribuitur per modum actus ſeu operationis tranſeuntis, nec exiſtit niſi dum actu operamur. Ita Suar.

PARS PRIMA.

An Patres per gratiam ſanctificantem, non modò actualem, ſed & habitualem intellexerint?

CONſtat Patres cum Pelagianis & Semipelagianis de gratia ſanctificante ſeu iuſtificante, quæ cum gratia gratum faciente coincidit, litem habuiſſe: ſed dubium eſt, an cum iis diſputantes, per gratiam ſanctificantem, ſolam auxiliantem ſignificauerint, ac de hac ſola cum iis contenderint, an verò etiam habitualem, ac de vtraque certauerint. Primum aſſerit Vaſq. 1. 2. diſp. 198. cap. 3. ſecundum S Thom. q. 27. de veritate. Suar. Proleg. 3. c. 5 num. 3. & alii, quorum doctrina mihi certa videtur.

Et 1. *quod* Auguſt. ac cæteri Patres gratiam creatam & internam homini, & in eo etiam quando non operatur permanentem, adeóque habitualem agnouerint, perſpicuum eſt, ſiquidem admiſerunt gratiam remiſſionis peccatorum, hoc eſt, per quam formaliter homini peccata remittuntur, & homo cum Deo reconciliatur: eámque voluerunt eſſe gratiam creatam, internam homini, & in eo etiam quando non operatur permanentem, vt fusè probat Suar. lib. 6. c. 1. allatis S. Dionyſij, Cypriani, Cyrilli, Ambroſii, & Auguſtini teſtimoniis.

2. *Quod* etiam de gratia remiſſionis peccatorum cū Pelagio certauerint *Prob.* 1. quia licet Pelagius eā admitteret, nolebat tamē eſſe donū creatū intrinſecū, & infuſum homini, ſed externā peccatorum cōdonationē, hoc eſt actū diuinæ volūtatis, Deo quidē inter-

num

nũ,ſed homini externũ,quo Deus peccata remitteret; quod indicat & reiicit Auguſt.lib.de Gratia,& lib.arbitrio, c.14. 2. *Quia* volebat Pelagius gratiam hanc dari ex merito ab ſolius liberi arbitrii viribus profecto : Auguſt.autem admittebat quidem dari ex merito, ſed ex anteriori gratia procedente. 3. *Quia* contendebant Patres dari aliquam gratiam quæ non tribueretur ex operibus,alioqui non ſaluari veram rationem gratiæ, negabantque Pelagium eam admittere, tametſi gratiam remiſſionis peccatorum reciperet, quia hæc datur ex merito.Et hoc eſt quod ait Auguſt. epiſt. 105. nõ eſſe ſatis quod Pelagius admitteret gratiam remiſſionis peccatorum,quia cùm hæc detur ex aliquo merito,per eam tueri non poterat gratiam ſine meritis. 4. *Patres* contra Pelagianos & Semipelagianos contendebant totam complexionem gratiæ ſanctificantis, hoc eſt per ſe ordinatæ ad hominis ſanctificationem,non dari ex meritis:atqui gratia remiſſionis peccatorum ad ſanctificantem gratiam maximè pertinet, cùm aliæ ad eam referantur vel vt diſpoſitiones,vel vt potentiæ, vel vt operationes;ergo etiam de hac inter Patres,& Pelagianos ac Semipelagianos controuerſia fuit.

Quoad gratiam actualem nemo dubitat, quin eam Patres per gratiam ſanctificationis,ſeu gratum facientem ſignificauerint,ſiquidem Concilium Mileuit.cap. 3.definit ad gratiam Dei, quâ iuſtificamur per Ieſum Chriſtum, pertinere omnia auxilia, quæ vel ad fidei veritatem cognoſcendam, vel ad Deum diligendum nobis donantur;& cap. 5.definit gratiam iuſtificationis eſſe neceſſariam vt præcepta implere poſſimus, quod maximè propter actuales gratias docuit. Plura Suar.Proleg. 3. cap. 3. n. 6.

K 2

PARS SECVNDA.

Habitualis Gratiæ ſubdiuiſio.

SVbdiuidi poteſt in eam quæ afficit ſubſtantiã animæ,& eam quæ potentias; prior cõprehendit habitum gratiæ formaliter ſãctificãtis,per quã formaliter homo fit iuſtus, ac filius Dei adoptiuus; & characteres ſacramẽtales,ſi fortè in ipſa animæ ſubſtãtia cõſignantur:poſterior cõprehẽdit virtutes Theologicas, virtutes morales per ſe infuſas,dona Spiritus ſancti,& characteres ſacramentales ſi animæ potentiis imprimuntur. *Suppono* autem hic tanquam verius,quod docet S. Thom. & ſolidè probat Suar. lib.6. dari aliquem habitum gratiæ in animæ ſubſtantia immediatè reſidentem, per quem formaliter ſanctificemur, ſiue præterea dentur aliæ formæ potentiis animæ inhærẽtes per quas idem formalis effectus conferatur, vt lumen gloriæ,&viſio beatifica habitus& actus Theologicæ charitatis,ſiue non. *Et quidem* habitus eſſentiam animæ immediatè afficiens & formaliter ſanctificans, ac diſtinctus ab habitibus per quos tãquam principia proxima ſupernaturales actus eliciuntur, nomen gratiæ ſanctificãtis,imo gratiæ habitualis,apud Theologos Scholaſticos, præſertim eos qui per eam ſolam nos formaliter ſanctificari opinantur, per antonomaſiam obtinet; quia perfectior eſt, ac perfectiori ratione, putà per modum cauſæ formalis, ſanctificat.

Quod ſi habitualis gratia ſecundùm totam ſuam amplitudinem accipiatur,prout gratiam creatam, & increatam,gratiam viæ, & patriæ, gratum facientem, & gratis datam comprehendit, ſibi quoque vendicat lumen gloriæ, habitus & ſpecies quibus ſcientia per ſe infuſa beatorum continetur, dotes glorioſi corporis,gratias gratis datas quæ conceduntur per modum habitus, &c.

PARS

PARS TERTIA.

Subdiuiſio actualis gratiæ in auxilium & actum.

Actualis gratia ſubdiuiditur in actum ſupernaturalem, & auxilium actuale quo ad illius exercitium promouemur. Actus enim ſupernaturales ſunt dona Dei ad æternam gloriam per ſe conferentia, ergo ſunt gratiæ,& gratum faciẽtes,cùm per eos acquiratur iuſtitia , vel augeatur, & actuales cùm non permaneãt niſi dum fiunt.Prætereà cùm hi actus eo ipſo quo ſupernaturales ſunt naturalem hominis virtutem excedant , indigent aliquo auxilio ſupernaturali, nec habituali tantùm vt infrà prob.ſed etiam actuali,putà motionibus internis quibus ad eos exercendos homo inflectatur , & quodam modo determinetur : quod actuale auxilium cùm per ſe conferat ad æternam gloriam,eſt gratia;& cùm ad propriam ſanctificationem per ſe conducat,eſt gratia gratum faciens.

Neque dicas actualia auxilia,ſeu motiones intellectus & voluntatis quæ diuinitus concedũtur,ad actus ſupernaturales exercendos , eſſe actus , proindéque gratiam actualem perperàm diuidi in actum ſupernaturalem , & auxilium ad illam : ſunt enim actus, ſed indeliberati , quos Deus operatur in nobis ſine nobis liberè cooperantibus,per quos Deus nos vocat ad actus deliberatos ; & in iis exercendis adiuuat , vt mox explicabitur. *Itaque* par actum ſupernaturalem in hac diuiſione intelligitur actus liber & noſter,hoc eſt cuius domini ſimus.

Actus ſupernaturalis tribuitur in ſupernaturalem intrinſecè ſiue in ſubſtantia , cuius ipſa entitas ſupernaturalis ordinis eſt,& ſupernaturalem extrinſecè ſiue in modo , qui naturalis quidem ordinis eſt quoad ſuam ſubſtantiam ſeu realitatem , ſed quoad modum ſupernaturalis eſt , quia fit cum auxilio ſupernaturali,

Vterque multos ſpecie actus complectitur. *Tribuitur* 2.in eum qui iuſtitiam habitualem, ſeu habitum gratiæ formaliter ſanctificantis antegreditur, & eum qui ſubſequitur; prior eſt diſpoſitio ad iuſtitiam, poſterior eſt fructus eius.

PARS QVARTA.

Deſcribitur Auxilium actuale.

REctè deſcribitur motus internus potentiæ cognoſcentis aut appetentis, quem Deus operatur in nobis ſine nobis,& quo nos ſupernaturaliter excitat ad bonum liberè proſequendum:aut ad malum liberè fugiendum. Ita communiter Theologi. *Dicitur* 1.*motus*, quia non datur per modum habitus, ac permanenter, ſed per modum actus, & tranſeunter;non autem præciſè quia eſt actus,quia nihil obſtat quominùs, præter operationẽ potentiæ cognoſcentis & appetentis, importet etiam qualitatem aliquam tranſeuntem quæ ſit principium eius. *Dicitur* 2.*motus internus*, quia hîc loquimur de gratia interna, & ſub exteriorem ſenſum non cadente. *Dicitur* 3.*motus potentiæ cognoſcentis*, quia munus gratiæ auxiliantis eſt voluntatem ad bonum proſequendum, & fugiendum malum ſupernaturaliter impellere, quod munus obire non poteſt ſine præuia cogitatione, ſeu repræſentatione boni vel mali, vt notat S. Auguſt. lib. de Prædeſtinat. Sanct. cap.2.& quæſt.2. ad Simplicianum; cùm omnis motus appetitus ſit eſſentialiter motus in bonum vel malum apprehenſum per potentiam cognoſcentem eius directricem,in bonum ſi eſt motus proſecutionis, in malum ſi auerſionis:ideoque S. Auguſt. eam păſſim vocat *ſanctam cogitationem*; Cyrill. lib.4. in Ioan. cap.5. Auguſt. lib.83. quæſt. in quæſt.68. & lib.de Spiritu & littera, cap.34. Bernardus Opuſc. de Gratia, & lib. Arbitrio, & lib. de Interiori domo cap.68. *Admonitionem*; Concilium

Arauſi

Arauſicanum 2. can.7. & Trident. ſeſſ. 6.cap.5. *Illuminationem*; quæ appellationes ei conueniunt ratione operationum potentię cognoſcentis quas comprehendit. *Dixi* potentiæ cognoſcentis,non autem intellectus præcisè:quia voluntas ſupernaturaliter excitatur & inclinatur ad bene operandum, non modò per cogitationes intellectus, ſed & per cogitationes interioris ſenſus, ſaltem remotè. *Dicitur* 4. *motus potentiæ appetentis*, quia voluntas ad benè operandum inducitur & inclinatur non modò per ſanctas cogitationes, ſed per actus terroris, triſtitiæ, delectationis, & ſimiles in ea repentè ſubortos, vt tradit Concilium Arauſicanum 2. Can. 7. Auguſtin. tractat. 26. in Ioannem ſub medium, lib. 1. ad Simplicianum, quæſt.2. ſub finem, & lib.2. de Peccatorum meritis, cap.17.& 19.Proſper lib. de Vocatione Gentium, cap. 26. & lib. contra Collatorem, cap.6. & alij: Ideoque gratiam auxiliantem vocant *inſpirationem & tactum cordis*, quæ appellationes ratione motionum potentiæ appetentis, aut ſolùm,aut præcipuè ipſi congruunt. *Dixi* potentiæ appetentis, & non voluntatis præcisè; quia voluntas ſupernaturaliter ad bonum inflectitur, & à malo reuocatur etiam motionibus appetitus ſentientis, ſaltem mediatè. 5. *Dicitur Deus has motiones intellectus & voluntatis in nobis operari ſine nobis*, ſup. liberè operantibus, quia in eos humanò modo non influimus,hoc eſt per influxum liberum, & à noſtro libero arbitrio dependentem:cùm illos Dei prouidentia& miſericordia in nobis excitet independenterà noſtro libero conſenſu. *Et* 1. *quod Deus* illos in nobis operętur ſine nobis, disertè tradunt Scriptura, Concilia, & Patres. 1. Timoth. 1. *Qui nos liberauit & vocauit vocatione ſua ſancta non ſecundùm opera iuſtitiæ*. Concilium Arauſicanum, Can.1. *Multa in homine bona dicuntur fieri*

quæ non facit homo. Et can. 9. *Quoties bona operamur, Deus in nobis, atque nobiſcum operatur*, hoc eſt Deus operatur in nobis ſine nobis ſanctam cogitationem, ac repentinum motum voluntatis, priùs tempore, vel ſaltem natura quàm velimus ſeu conſentiamus, in eum finem vt velimus & conſentiamus: deinde verò nobis operantibus, hoc eſt volentibus, & eius vocationi conſentientibus cooperatur. Auguſtin. lib. de Gratia & lib. Arbitrio, cap. 17. *Vt velimus ſine nobis operatur,* (hoc eſt gratia ſua præueniente nos excitat ad volendum in eum finem vt velimus.) *Cùm autem volumus, & ſic volumus vt faciamus, nobiſcum operatur; tamen ſine illo operante vt velimus, & cooperante cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus,* & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Etenim quia non præcedit voluntas bona vocationem, ſed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur quod bene volumus, nobis verò tribui non poteſt quod vocamur.* Nec ſibi repugnat cùm ibidem ait, *vt velimus & ſuum eſſe volunt & noſtrum, ſuum vocando, noſtrum ſequendo*, quia hoc loco particula, *vt*, non ſignificat cauſam finalem, ſed ponitur pro *quòd*, & ſenſus hic eſt; quòd Deo vocanti per conſenſum liberum reſpondeamus, non ſoli Deo, ſed nobis quoque tribuendum eſt, quia ſcilicet noſter conſenſus liber eo ipſo quo liber eſt, nobis tribuendus eſt. Itidem Gregorius, lib. 16. Moral. cap. 10. Hieron. Dial. 3. contra Pelag. Proſper lib. 2. de Vocat. Gentium, cap. 26. Anſel. 1. Cor. 15. *Accedit* experientia, quâ conſtat in poteſtate noſtra non eſſe vt hi motus oriantur, ſed ſolùm vt orti & animaduerſi continuentur, vel interrumpantur.

2. Quod dicatur Deus prædictos motus in nobis ſine nobis operari, quia ſũt indeliberati, nec à nobis in fluxu libero & deliberato cõcurrẽtibus proficiſcãtur; nõ

etiam

etiã; quia intellectus & volũtas hominis merè paſſiuè ad illos ſe habeãt, vt docuit Vega in Tridẽt. lib. 6. cap. 8. *Prob.* quia cum ſint actus vitales intellectus & volũtatis, ex natura ſua poſtulant ab intellectu & voluntate proficiſci tãquam à principio actiuo & paſſiuo, nec aliter citra miraculum, cuius adſtruendi nulla cauſa ſubeſt, effici queunt. Imò dubium eſt an citra concurſum effectiuum intellectus & voluntatis etiã abſoluta Dei potẽtia producibiles ſint, & an per eos ita productos intellectus & voluntas formaliter intelligentes & volentes conſtitui poſſint. Prætereà vel ſunt intrinſecè naturales, vel ſupernaturales; ſi primum intellectui & voluntati vis naturalis ineſt ad eos producendos, ſi ſecundum, ineſt obediẽtialis. *Neque obſtat* quod ſint indeliberati, ſiquidem motus intellectus & volũtatis primò primi, qui gratiæ non ſunt, ab iis effectiuè procedunt, licet indeliberati ſint. Meritò, autẽ dicuntur hi motus in nobis fieri ſine nobis, & ſoli Deo tribuuntur, quia non eſt in poteſtate hominis vt exortãtur, ſed pendet ex ſpeciali Dei prouidentia & miſericordia; & quia cum homo vt homo eſt agens liberum ſit, operationes quæ ab ipſo fiunt tanquam ab agente neceſſario, ab eo quatenus homo eſt non procedũt; ideóq; Populus Rõ. 7. de motibus indeliberatis appetitus ait, *non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatũ*, id eſt concupiſcentia, quæ peccatũ vocatur per metonymiã, quia eſt effectus peccati originalis, & cauſa peccati actualis. Nõ igitur Patres, & Concilia, cùm hos motus ſoli Deo tribuunt, & in nobis ſine nobis fieri aſſerunt, omnẽ concurſum actiuum hominis excludunt, quemadmodum Vega expoſuit, ſed liberum & electiuum.

Denique additur Deum per motus intellectus & voluntatis, quibus interioris gratiæ auxilium continetur, ſupernaturaliter excitare ad bonum liberè profe-

quendum, vel ad malum liberè fugiendum; *excitare*, quia ſunt formales impulſiones, conſilia,& exhortationes quibus aut ad bonũ impellimur,aut à malo deterremur. *Supernaturaliter* quia ſunt indebiti: *liberè*, quia Patres & Concilia tradunt tanquam dogma fidei, per eos nullam inferri vim,aut neceſſitatem voluntati noſtræ,ſed à libero eius arbitrio nutuque pendere, vt illis reſiſtat vel acquieſcat.

PARS QVINTA.

De variis gratiæ auxiliantis appellationibus.

GRatia auxilians quam modò deſcripſimus, nouem patitur appellationes,quas hic breuiter perluſtrabimus,& quaſi ſub vnum aſpectum proferemus.

1. Dicitur *præueniens*, *concomitans*, *& ſubſequens*; præueniens ſeu præmouens, quia bonum vſum liberi arbitrij, hoc eſt actum liberum moraliter bonum, & aliquo modo ſupernaturalem, ordine temporis vel ſaltem naturæ antecedit. *Concomitans ſeu comitans*, quia ſimul cum libero arbitrio in præfatum actum influit, ex quo à nonnullis etiam vocatur auxilium ſimultaneum; *ſubſequens* quia ſupponit aliquam gratiam, vel aliquem actum liberum vi cuius detur.

2. Dicitur *excitans & adiuuans*; excitans, quia hominem non attendentem,& quaſi dormientem à ſomno excitat,mentem illuminando,& cor tangendo; *adiuuans*,quia hominem actu operantem adiuuat, concurrendo cum eo ad bonum actum quem exercet, non quidem phyſicè; ſed moraliter,id eſt motione ac impulſu.

3. Dicitur *operans*, *& cooperans*,operans, quia Deus eam operatur in nobis ſine nobis,id eſt ſine libero noſtro concurſu,adeoque ſine nobis humano modo influentibus: *Cooperans*, quia cum noſtro libero arbitrio benè operante influit & cooperatur.

4.Dicitur

4. Dicitur *ſufficiens & efficax*, ſufficiens quia tribuit vim ſufficientem ad operandum,ſeu conſentiendum; *efficax* quia infallibiliter infert conſenſum.

Hæ omnes appellationes & aliæ ſynonimæ, id eſt eiuſdem poteſtatis & ſignificationis,vſurpantur à Patribus & Cōciliis, & ſufficiunt ad ſignificandas omnes motiones gratiæ actualis ad bene operandum neceſſarias. *Dixi*, & aliæ ſynonimæ, &c. quia non tantùm his,ſed aliis quoque nominibus æquiualentibus apud Patres & Concilia nuncupentur:v. cauſa,gratia excitans ab iis etiam appellatur *illuminatio*, quia intellectum illuminat, veritatem aliquam ei manifeſtando; *ſancta cogitatio*, quia eſt actualis cognitio quæ hominem inclinat ad ſanctè viuendum;*vocatio* quia hominem vocat ad bene operandum; *inſpiratio* quia venit à Spiritu ſancto,qui vbi vult ſpirat,*tactus cordis*,id eſt voluntatis, quam Scriptura nomine cordis paſſim ſignificat,quia voluntatem tangit,ſeu afficit & inclinat ad bonum, item gratia præueniens vocatur à Proſpero epiſt.ad Auguſt:*Præoperans*,quia prius tempore vel natura hominem mouet ad liberum conſenſum in bonum,quàm hunc conſenſum reipſa præſtet.

Aliqui nomen inſpirationis contrahunt ad ſignificandos motus voluntatis indeliberatos, qui actualis gratię rationem obtinent,quia cùm voluntatis ſit ſpirare,motus voluntatis rectè dicuntur inſpirari, non autem motus intellectus:ſed ſuo marte id faciunt,non ex vſu Patrum & Conciliorum.

Aliæ voces & appellationes gratiæ auxiliantis à Patribus & Cōciliis non vſurpatæ,nec induci,nec recipi debent,ſaltem niſi ſynonimæ ſint,ac eandem omnino vim & ſignificationem habeant; ideoque cum gratia hæc nuſquam in ſcriptura,patribus,aut conciliis prædeterminans,aut prædeterminatio nuncupetur, & hæ voces neceſſitatem voluntati per auxilium gratiæ illatam

latam ſonent, à ſcholis Theologicis abigendæ ſunt. Ita Suar. Proleg. 3. cap. 3. n. 11. & ſeq.

Quomodo autem inter ſe differant auxiliantes gratiæ quæ præfatis appellationibus afficiuntur, dicemus infrà, poſtquam de gratiæ neceſſitate diſputatum fuerit.

DISPVTATIO II.

De variis humanæ naturæ ſtatibus.

PRÆNOTANDA.

1. TAmetſi humana natura, quocunque in ſtatu verſetur, diuina gratia indigeat, quia tamen magis, & pluribus titulis ac modis ea indiget in vno ſtatu quàm in alio, vt indigentia hæc explicatior fiat, multiplex naturæ ſtatus diſtinguendus eſt.

2. Nomine ſtatus in iure ciuili ſignificatur conditio perſonæ ſecundùm quam aliquis eſt ſui iuris, vel alieni, ingenuus, aut ſeruus &c ff. de Statu hominum; in iure Canonico, & Theologia morali, ratio viuendi cũ aliqua obligatione vel immobilitate, vt ſtatus matrimonij, religionis, epiſcopatus: hîc, habitudo ſeu diſpoſitio humanæ naturæ ad ſuum vltimum finem ſupernaturalem ſeu æternam beatitudinem.

3. Hic ſtatus diuiditur 1. in ſtatum viæ, qui eſt tendentia ad beatitudinem; & termini ſeu patriæ, qui eſt fruitio beatitudinis. Statum viæ de quo ſolo hic agendum eſt, quia de ſtatu patriæ agitur tract. de Beatitudine, diſtinxerunt Theologi veteres, alij quidem in ſtatum naturæ integræ & lapſæ, alij verò in ſtatum naturæ puræ, integræ & lapſæ; priores diuiſerunt ſtatum in quo natura humana reipſa fuit, poſteriores ſtatum in quo fuit, aut eſſe potuit. Puræ naturæ ſtatus eſt velut inchoatio & fundamentum cæterorum, ideoque præ aliis conſiderandus.

QVÆS

QVÆSTIO PRIMA.

De ſtatu puræ naturæ.

ARTICVLVS I.

Quid ſit puræ naturæ ſtatus, & quid in eo dubium ſit?

1. PVræ naturæ ſtatus importat aliquid poſitiuum, & aliquid negatiuum:poſitiuum in eo eſt,quòd habeat humana natura quicquid eſt ei connaturale ſeu debitum ex eſſentiæ ſuæ principiis, puta ſuas omnes facultates naturales & copiam ſeu præparationem diuinæ prouidentiæ ipſi conuenientis,adeoque generalis cõcurſus;negatiuum in eo eſt, quod nihil habeat indebitum, hoc eſt quod ab intrinſeco non poſtulet, ſiue bonum,vt dona gratiæ,ſiue malum, vt peccatum & reatus pœnæ;ſtatus puræ naturæ dicit naturam & eius puritatem, natura includit eſſentiam,& quæ debentur ratione eſſentiæ,puritas excludit omnia indebita ratione eſſentiæ.

2. Quoad poſitiua;non eſt dubium quin poſſit homo creari cum omni perfectione ſuæ naturæ debita, & quia reipſa cum ea creetur,niſi per accidens ob defectum cauſarum ſecundarum aliter contingat,ſed cùm poſſit homo procreari vel à Deo immediatè, vel ab alio homine, ſi primo modo producatur,debentur illi à generante iuſta magnitudo, organa perfecta, &c. ſi ſecundo modo, ſolùm ipſi debentur potentiæ quibus ad ea perducatur.

3. Quoad negatiua; conſtat hominem poſſe creari purum à peccato,quia poteſt immediatè à Deo creari, & in inſtãti ſuæ creationis nõ peccare,quibus duobus

ſuppoſitis crearetur expers omnis peccati tum originalis,cum actualis,quia nec id haberet à Deo qui peccati author eſſe non poteſt,nec ab alio homine,cùm à nullo per naturalem generationem , quâ ſolâ peccatum ab vno homine in alium traduci aptum eſt, deſcenderet;nec à ſe,hoc eſt à prauo vſu ſuæ liberæ voluntatis,quia vt ſupponimus,in inſtanti ſuę creationis non peccaret.Hinc primi noſtri parentes,quia immediatè à Deo conditi ſunt, & in momento ſuæ conditionis prauo vſu ſuæ voluntatis non peccauerunt, reipſa labis omnis expertes creati fuerunt.

4. Vnicum igitur dubium eſt, videlicet an poſſit homo creari vacuus omnibus donis ipſius naturæ indebitis,& expers ordinationis ad illa,ſiue intrinſecè ortum habentis ex ipſa natura,ſiue extrinſecè ortum habentis ex voluntate diuina ; quæ ordinatio extrinſeca connotat potentiam proximam, ſeu media ſufficientia ad dona illa comparanda. Monet Suar. non eſſe ſermonem de abſoluta Dei potentia, cum abſolutè liberum Deo ſit hæc dona homini conferre , vel non conferre, ſed de ordinata, hoc eſt operante iuxta naturalem rerum creatarum inclinationem & exigentiam ; ſed quæſtionem de vtraque potentia inſtitui, ex obiectionibus conſtabit.

5. Donorum homini indebitorum(putà debito proportionis & connaturalitatis) alia ſolùm perficiunt hominem relatiuè ad finem ipſi connaturalē, & operationes ordinis naturalis vt dona quibus naturæ integræ ſtatus continetur;alia verò relatiuè ad finem ſupernaturalem & operationes ordinis ſupernaturalis, vt dona gratiæ ſtrictè ſūptæ;de prioribus in quæſtione ſequente,de poſterioribus in hac dicendum eſt.

6. *Quæſtio* hæc videtur otioſa , quia nec videtur poſſe inſtitui de potentia Dei abſoluta,nec de ordinata;non primum quia cùm Deus abſolutè poſſit naturam

ṭam priuare perfectionibus ipſi debitis, multò magis poteſt indebitis;nec ſecundum, quia cùm Dei potentia ordinata ea ſit, quâ id operatur quod rebus creatis connaturale eſt, non verò contra, vel ſuprà naturam earum;fruſtra quæritur an per potentiam ordinatam id negare naturæ poſſit,quòd non eſt ei debitum, & connaturale. Quod ſi dicas ideo quæſtionem hanc inſtitui,quia non cõſtat vtrum dona quæ vulgò creduntur ſupernaturalia & indebita, reipſa talia ſint, ſubiicietur præſentem quæſtionem id ſupponere, nec eſſe huius loci difficultatem hanc examinare.*Veruntamen* quæſtio hæc vtilis & examine digna eſt,quia non immeritò dubitari poteſt,an aliqua ſit inter naturam & gratiam, cæteraque dona indebita connexio, ita vt extra ſuas cauſas non poſſit poni, quin ad ea vel intrinſecùs ex eſſentiæ ſuæ principiis, vel extrinſecùs per actum diuinæ voluntatis ordinetur.

ARTICVLVS II.

An reipſa conditus ſit homo in ſtatu puræ naturæ?

1. PRIMA CONCLVSIO. Nulla creatura intellectualis vnquam extitit in puris naturalibus, reſpectu finis & mediorum ſupernaturalium,neque in hoc ſtatu eſſe poteſt ſtando in Dei lege ac potentia ordinaria. Ita omnes Theologi. Caue confundas potentiam Dei ordinatam, quâ operatur id quod eſt debitum, & conſentaneum naturæ rerum,cum potentia Dei ordinaria, qua ordinariè vtitur & operatur, iuxta legem quam ordinariè ſeruare ſtatuit.

*Prima pars prob.*Inductione.1.*enim* Angeli ſimul cũ natura gratiam formaliter ſanctificantem adepti ſunt, iuxta communem Patrum doctrinam è Sacris literis deductam,vt prob.tract.de Angelis;2. *Primis* quoque noſtris parentibus adoptionis gratia concreata eſt,ex his Eccleſiaſtæ 7. *Fecit hominem rectum,* iuxta expoſitionem

tionem Auguſt.de Correp. & gratia, cap. 10. & aliorum Patrum; idque Trident. ſeſſ. 5. indicauit aiens, *Adamum peccando amiſiſſe ſanctitatem & iuſtitiam in qua conſtitutus fuerat*; licet ad veritatem horum verborum ſufficiat Adamum priuſquã peccaret, ſanctum fuiſſe. Neque deeſt congrua ratio, quia cum hæc gratia in inſtanti producibilis ſit, non opus fuit eius infuſionem poſt creationis inſtans differri; *neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia*, inquit Ambroſius. 3. *licet* cæteri homines (adempta Virgine, quæ gratiam ſimul cum natura obtinuiſſe creditur) animam accipiãt originali labe inquinatam, procreantur tamen in ordine ad finem ſupernaturalem, cum prouidentia mediorum ad eius conſecutionem ſufficientium.

Cæterùm multò certius eſt Angelos & primos parentes in ordine ad finem ſupernaturalem conditos fuiſſe, adeoque cum potentia proxima ſeu mediis ſufficientibus ad conſequendam habitualem gratiam, quàm in momento ſuæ creationis gratiam hanc obtinuiſſe; primum enim fide conſtat; vt prob. tract. de Beatitudine, non autem ſecundum.

Secũda pars prob. 1. Deus omnes creaturas rationales, quas hactenus condidit, ad ſupernaturalem beatitudinem ordinauit, igitur ſtando in vſu potentiæ ac legis ordinariæ, nulla creaturã rationalis in puris naturalibus exiſtere poteſt; ſiquidẽ eo ipſo quo eſt directa & eleuata ad finem ſupernaturalẽ, in puræ naturæ ſtatu non conſiſtit. *Prob.* 2. nulla creatura rationalis ſtando in Dei lege ordinaria exiſtere poteſt extra ſtatum gratiæ & peccati, ergo nulla ſtando in eadem lege poteſt in puris naturalibus conſiſtere: Conſeq. patet. Ant. prob. quia omnes Angeli, primi parentes, & B. Virgo in ſtatu gratiæ conditi ſunt, cæteri homines procreati, & deinceps procreãdi ſunt in ſtatu peccati originalis; aliunde autem, ſecundùm legem ordinariam, non fit tranſitus

tranſitus à gratia niſi ad peccatum, nec à peccato niſi ad gratiam, quia Deus nullum Angelum, vel hominem priuat gratia, niſi ob mortale peccatum, iuxta hęc Rom. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona Dei*; neque peccatum hoc remittit ſine gratiæ ſanctificantis infuſione, iuxta hæc Rom. 3. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius*, & definitionem Trid. ſeſſ. 6. cap. 7.

ARTICVLVS III.

An poſſit homo in pura natura ſtatu creari quoad dona ſupernaturalis ordinis.

DIſtinguenda eſt in homine duplex potentia & capacitas ad dona ordinis ſupernaturalis, remota ſcilicet, quæ obedientialis dicitur, & hæc ſecundùm Auguſt. lib. de Prædeſt. SS. cap. 5. inſeparabilis eſt ab humana natura; & proxima quæ includit media ſufficientia ad eorum conſecutionem, & de hac quæſtio eſt.

Concluſio. Poteſt Deus creare hominem, adeoque Angelum, in puris naturalibus, reſpectu donorum ſupernaturalis ordinis, ſeu quod idem eſt, intrinſecè & entitatiuè ſupernaturalium, etiam ſecundùm potentiam ordinatam; hoc eſt, creare hominem expertem donorum omnium entitatiuè ſupernaturalium, & omnis ordinationis ſupernaturalis ad illa, neque tamen aliquid connaturaliter debitum ei negare. Ita communiter Theologi.

Prob. quia poteſt Deus creare hominem propter ſolam naturalem beatitudinem vtendo potentia ordinata, ſeu nihil ipſi denegando connaturaliter debitum: ergo poteſt vtendo eadem potentia creare hominem in puris naturalibus reſpectu donorum ordinis ſupernáturalis. Conſeq. valet. ant. 1. Pars *prob.* quia nihil eſt quod imponat Deo neceſſitatem eleuandi hominem ad finem ſupernaturalem, iuxta hæc Cyrill. Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 13. creatura cum ſerua ſit, nu-

tū ſolūm & volūtate patris ad ſupernaturalia eleuatur. Cùm Deus ſit perfectè prouidus, & perfecto modo operetur, quicquid facit, neceſſariò dirigit ad aliquem finem vltimum, ſed non ad finem ſupernaturalem, cùm directio ad naturalem finem ſufficiat Ordinatio creaturæ ad finem ſupernaturalem reſpicit potentiam eius obedientialem non naturalem, Deus autem non tenetur ad ea creaturam ordinare ad quæ nō niſi obedientialiter; ſeu per capacitatem obedientialem perducibilis eſt. 2. *Pars prob.* gratia non eſt naturæ debita, ſeu connaturalis & proportionata: atqui hominis ordinatio ad finem ſupernaturalem eſt gratia, ergo licet homini denegetur, nihil ipſi debitum denegabitur, Ma. cōſtat ex notione gratiæ. Min. prob. vita æterna ſeu beatitudo ſupernaturalis eſt gratia Dei, Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna in Christo Ieſu domino noſtro.* Igitur & ordinatio ad illam. Conſeq. prob. 1. quia hæc ordinatio aliud non eſt quàm æterna Dei voluntas quâ vult omnes homines ſaluos fieri, & cōſequenter illis prouidere media ſufficientia ad ſalutem, quam Patres omnes diuinis gratiis annumerant, imò fontē eſſe indigitant omnium gratiarum quibus æterna ſalus, & media ad illam continentur. 2. quia ordinatio ad finem ſpecificatur à fine, ergo ſi finis eſt gratia, etiā ordinatio ad illum gratia eſt, ſi finis non eſt debitus, neque ordinatio ad illum eſt debita. Si ordinatio ad æternam gloriam eſſet debita, media quoque ad illam deberentur, cùm ex ea tanquā effectus ex cauſa ſequātur, non poſſunt autem deberi media ad finē indebitū.

Cæterùm non eſt limitanda concluſio ad ſolum tempus creationis, ſeu inceptionis hominis, ſed ad totum vitæ tempus amplianda eſt, vt ex argumentis allatis conſtat.

Ob 1. Non poteſt Deus hominē creare niſi propter vltimum hominis finem, atqui vltimus hominis finis

eſt

eſt ſupernaturalis, ergo nõ poteſt eum creare niſi propter vltimum finem ſupernaturalem, ergo nec creare in puris naturalibus reſpectu finis & mediorũ ſupernaturalium. Min. prob. quia vltimus finis hominis eſt eius beatitudo, hæc autem eſt intuitiua Dei viſio, quæ ſupernaturalis ordinis eſt.

Reſp. Concedo Ma. & nego Min. ad cuius probationem dico duplicem eſſe hominis beatitudinem, ſcilicet naturalẽ in cognitione Dei abſtractiua, & ſupernaturalem in cognitione Dei intuitiua poſitam, ac poſſe hominẽ creari propter ſolam beatitudinem naturalem.

Ob. 2. Habet homo appetitum innatum ad intuitiuã Dei viſionem, ergo creari non poteſt in puris naturalibus reſpectu beatitudinis ſupernaturalis, & mediorũ ad illam. *Ant.* eſt Scoti, Durandi, Paludani, Maioris & Soti quibus fauere videtur S. Thm. 1. p. q. 12. art. 8. & q. 5. art 3. & prob. Quia humana volũtas ſolo ſummo bono perfectè poſſeſſo, ſeu quod idem eſt Deo clarè viſo explebilis eſt, cùm obtẽto quocunque alio bono adhuc ſit vacua, & ad ſummi boni perfectã fruitionẽ inquieto conatu aſpiret, iuxta hæc Auguſt. 1. Confeſſ. cap. 1. *Feciſti nos Domine ad te, & inquietũ eſt cor noſtrum donec perueniamus ad te*, & hic appetitus toti naturæ humanæ conuenit, ac omnibus eius indiuiduis per ſe inexiſtit; appetitus autem elicitus toti ſpeciei conueniens ex appetitu innato proficiſcitur. Conſeq. prob. quia non poteſt Deus cõnaturaliter, & ſecundùm potentiam ordinatam negare vlli creaturæ potentiam proximam, ſeu vim ſufficientem ad conſequendum illud bonum ad quod appetitu innato propendet; igitur ſi homo appetitu innato propendet ad intuitiuam Dei viſionem, non poteſt Deus ordinata potẽtia vtens negare illi vim ſufficientẽ ad eam cõſequendam, nec proinde illum creare in puris naturali-

bus reſpectu donorum ſupernaturalium.

Reſp. Nego ant. quo admiſſo intuitiua Dei viſio eſſet ſupernaturalis homini,& non eſſet ; eſſet quia id fide conſtat,non eſſet quia innatus appetitus in ſolis bonis naturalibus acquieſcit, neque ad ſupernaturalis ordinis bona ſe extendit.

Dices ex appetitu innato ad intuitiuam Dei viſionem concludi eam eſſe naturalem quoad appetitionem, non verò quoad conſecutioné, nec fidem Chriſtianam aliud docere quàm eam eſſe ſupernaturalem quoad conſecutionem,hoc eſt naturæ viribus acquiri non poſſe.

Contra 1. quod bonum eſt naturale quoad appetitum innatum,eſt quoque naturale quoad conſecutionem, ſiquidem appetitus innatus ad aliquod bonum ſupponit potentiam naturalem ſufficientem ad id cōparandum, ſupponit inquam, potentiam paſſiuam in ſuo ſubiecto , actiuam autem vi cuius paſſiua reducatur ad actum in ſuo ſubiecto vel in alio eiuſdē ordinis;vt cōſtat tùm inductione,tum ex prouidentia naturæ quę ſicut non abundat in ſuperfluis,ita non deficit in neceſſariis, tum quia innatus appetitus fruſtra eſſet,ſi per naturę vires ad ſuum obiectum perduci nō poſſet.2. *cognitio Dei* abſtractiua eſt vltimus finis hominis quoad innatum appetitum , ergo Dei cognitio intuitiua non poteſt eſſe finis vltimus hominis quoad eundem appetitum. Ant. conſtat. conſeq. prob. quia repugnant duo fines vltimi reſpectu eiuſdem appetitionis,ſiquidem finis vltimus includit negationem vlterioris finis,& appetitio alicuius boni tanquam finis vltimi dicit negationem appetitionis ſeu tendentiæ in vlterius bonū. natura humana per ſeipſam,ſeu per innatum appetitum non tendit vltra ſuum vltimum terminum naturalem, ergo cùm Dei cognitio abſtractiua ſit,vltimus eius terminus naturalis,per innatum

pōdus

pōdus vltra eam non inclinabitur. Itaque vnicus eſſet finis vltimus hominis, nempè intuitiua Dei viſio;& conſequenter, cùm Deus abſolutè non poſſit hominē creare quin per actum ſuæ voluntatis eum ordinet ad aliquem vltimum finem, abſolutè non poſſet illum creare qui in ordinet ad intuitiuam Dei viſionem, & media ad eam ſufficientia prouideret, quod eſt contra fidem. Dixi, quoad innatum appetitū, quia finis vltimus hominis quoad appetitum elicitū etiam naturalem, non eſt abſtractiua Dei cognitio, ſiquidem homo per actum ſuæ voluntatis naturaliter elicitum cupit claram Dei viſionem, nec proinde per eum in ſola cognitione abſtractiua Dei conquieſcit. 3. *id omne* ad quod aliqua res appetitu innato propendet, ipſi connaturale, proportionatum ac debitum eſt, igitur ſi homo ad intuitiuam Dei viſionem appetitu innato inclinatur, viſio hæc eſt homini connaturalis ac debita, nec proinde gratia. quod etiam fides dedocet.

Ad probationem, falſum eſt omnem appetitum elicitum, ſeu omnem actum appetitus elicitiui per ſe conuenientem toti ſpeciei, hoc eſt omnibus indiuiduis ſub ea cōtentis, ex appetitu innato deriuari, alioqui homo polleret appetitu innato ad immortalitatem, impeccabilitatem, volatum, &c. S. Thom. cùm vbique doceat intuitiuam Dei viſionem eſſe homini ſupernaturalem, ſentire non potuit ineſſe homini appetitum innatum ad illam, cùm hic appetitus ſola bona naturalia reſpiciat.

Ob 3. Habet homo potentiam obedientialem actiuam & paſſiuam ad intuitiuam Dei viſionem; & cùm omnis potentia per ſe ipſam propendeat ad ſuum obiectum, habet quoque appetitum innatum obedientialem ad eandem viſionem; & cùm huiuſmodi potentia & appetitus ſint ab homine indiſtincti, nulla virtute ſine illis producibilis eſt; ergo cùm dicant eſ-

ſentialē ordinē ad ſuum obiectum, quod eſt intuitiuā Dei viſio, repugnat hominem ſine ordine ad illam creari, ergo repugnat homnem creari expertem omnis ordinis ad finē ſupernaturālē, ſeu in puris naturalibus reſpectu finis & mediorum ſupernaturalium.

Reſp. Concedo totum, ſed nego aduerſari concluſioni, qua ſtatuimus hominem poſſe in puris naturalibu reſpectu donorum ſupernaturalium etiam ordinata Dei potētia procreari; ſenſus enim eſt poſſe creari expertem omnium donorum ſupernaturalium, & omnis ordinis ad illa qui ſit ſupernaturalis, adeóque diſtinctus & extrinſecus aduenieñs; ordo autem ad intuitiuam Dei viſionem conueniens homini ratione potentiæ appetituſque obedientialis ad illam eſt ab hominē indiſtinctus, adeóque homini maximè naturalis. Hominem in puris natutalibus creari non eſt homine creari ſine omni penitus ordine ad dona ſupernaturalia aut indebita, ſed eſt creari ſine omni dono ſupernaturali, ac idebito, ſiue intrinſeco, ſiue extrinſeco.

Cæterùm cùm duplex homini competat innatus appetitus, ſcilicet naturalis, cōſequens potentiam naturalem, & ad ſuum obiectum naturaliter perducibilis; & obedientialis, conſequens potentiam obedientialem. nec niſi obedientialiter ad obiectum ſuum deducibilis: ſolus prior abſolutè ac ſine addito dicitur appetitus innatus, de quo procedebat ſecunda obiectio. Itē, licet homo ratione potentiæ, appetituſque obedientialis verè ordinetur ad intuitiuam Dei viſionem, proindéque ad finem ac media ſupernaturalia, ratione tamē huius ordinis nec dicitur, nec dici abſolutè poteſt ad eā ordinatus, ſed ſolùm ſecundùm quid & cum addito, quia ſolùm ordinat hominem ad illam vt abſoluta Dei potentia communicabilem, qui ordo eſt valde imperfectus.

ARTI

ARTICVLVS V.

Corollaria.

1. LIcet Scotus, & alii citati docuerint intuitiuam Dei viſionem eſſe naturalem homini quoad appetitionem, nullus tamen orthodoxus tradidit eam eſſe abſolutè naturalem, ſed è conuerſo docuerunt omnes eſſe abſolutè ſupernaturalem, adeóque diſtinxerunt duplicem hominis vltimum finem, vnum naturalem qui eſt abſtractiua Dei cognitio, alterum ſupernaturalẽ qui eſt intuitiua Dei viſio. Ita Thomiſtæ poſt S. Thomã p.q.23. art.1. & 1.2.q.5. art.5. & d.62.art.13.& q.109.art. 5.& q.22. de Veritate, art. 7.Scotiſtæ poſt Scotũ q.3.Prologi, Suar.Vaſq.& alij *Prob.* ex Scriptura 1. Timoth. 6. *Lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominũ vidit ſed nec videre poteſt*; ſup. naturæ viribus. Iſa.64. *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.* & 1. Cor.2. *Nec oculus vidit,nec auris audiuit nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum*, hoc tantum bonum eſt æterna beatitudo, quæ Matth.25.Marc.10.Luc.18.& paſſim alibi nominatur vita æterna,& in clara Dei viſione conſiſtit.

2.Omni ſubſtãtiæ creatæ reſpondet aliquis finis vltimus ei connaturalis,& proportionatus,qui reſpectu naturæ rationalis nomine beatitudinis appellatur, quod & Philoſophus tradidit lib.1.& 10.Ethic.Ergo cum viſio Dei quidditatiua non ſit hominis vltimus finis naturalis,conſequens eſt dari alium eius vltimum finem naturalem, putà cognitionem Dei abſtractiuã, de quo tract. de Beatitudine.

3.Michaël Bayus authore Suar. Prolegom.4.cap.1. num.7.exiſtimauit humanæ naturæ, modò peccati labe careat,æternam gloriam in clara Dei viſione poſitam deberi,ideóque docuit gratiam adoptionis non eſſe neceſſariam ad meritum æternæ vitæ, ſed ſolùm

ad remiſſionem peccati, & cuſtodiam legis. Videturque id ex iis Auguſt. locis collegiſſe, vbi reprehendit Pelagianos, quia dicerent Baptiſmũ paruulis eſſe neceſſarium ad gratiam adoptionis, non ad remiſſionem peccati, vt lib. 6. contra Iulianum, cap. 4. & 10. Sed apertè repugnat Paulus Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*, & cap. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur hi ſunt filij Dei*, & Tit. 3. *Vt iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ*, & Epheſ. 1. *Spiritum ſanctum vocat pignus hæreditatis noſtræ*, quibus verbis, ex communi Patrum expoſitione, tribuitur filiatio adoptionis & ius ad hæreditatẽ cæleſtem, naturæ adoptionis gratiâ inſtructæ. Auguſt. autem locis cit. reprehendit Pelagianos, quia docerent paruulos Baptiſmo indigere non ad remiſſionem peccati originalis, ſine quo putabant eos naſci, ſed ſolùm ad habendam gratiam adoptionis, vi cuius eſſent filii Dei adoptiui & hæredes æternæ gloriæ.

ARTICVLVS V.

An poſſet homo in pura naturæ ſtatu conditus mortem corporis euadere?

AFfirmat Henricus quodlib. 6. quæſt. 11. Quià poſſet non peccare, ſi autem non peccaret non moreretur, quia mors eſt pœna quę ſupponit culpam.

Conclvsio. Non poſſet homo in puræ naturæ ſtatu conditus, in eóque manens corporalem mortem elabi. Ita communiter Theologi.

Prob. 1. Quia etſi poſſet non peccare, reipſa non peccaret, poſſet tamen mori, ac reipſa moreretur, cùm hominis mors non ſupponat hominis mortale delictum ex natura rei, ſed ſolùm ex diuina miſericordia, & beneplacito. Neque tunc mors obtineret rationem pœnæ propriè dictæ, cùm hæc peccatum eſſentialiter præſupponat, ſed ſolùm eſſet defectus naturalis intrinſecam hominis ſtructuram conſequens, vt fames

ſitis

ſitis, laſſitudo, &c.

*Prob.*2. Quia homo in puræ naturæ ſtatu præciſè conſtitutus, non ita poſſet vniuerſam legem naturalem exequi, quin aliquando grauiter peccaret contra illam, ergo interiret, etiam ſi mors hominis ex natura ſua mortale delictum in eo ſupponeret.

QVÆSTIO II.
De ſtatu naturæ integræ.
ARTICVLVS I.
Quid ſit naturæ integræ ſtatus?

EX Durando naturæ humanæ integritas ſeu ſtatus naturæ humanæ integræ, nihil aliud dicit quàm humanam naturam ſeu eſſentiam cum omnibus facultatibus connaturaliter ex ea manantibus, putà corpus iuſtæ magnitudinis cum ſuis omnibus membris, & organis, ſanitate, ac viribus conſentaneis, & animam cùm ſuis omnibus facultatibus tum organicis, nempè ſenſu, appetitu, & potentia motrice in corpore tanquam ſubiecto recepta, tum in organicis nempè intellectu, voluntate & potentia motrice in anima ipſa tanquam ſubiecto reſidente, cum carentia peccati quoad reatum culpæ & pœnæ.

PRIMA CONCLVSIO. Status naturæ integræ, iuxta communem ſenſum & vſum theologorum, naturæ his donis inſtructæ ſuperaddit carentiam interioris diſſidii, & conflictus inter partem ſuperiorẽ & inferiorem, adeoque pacem internam, ſeu perfectam ſubiectionem appetitus ſentientis ſub appetitu rationali, quæ in eo eſt, vt appetitus ſentiens ſua operatione non præueniat imperiũ voluntatis, nec poſtquam operari cœpit, proſequatur ea repugnãte, ſed pro eius nutu & arbitrio applicetur ad ſuos proprios actus qui paſſiones vulgo nominãtur, quemadmodum facultas motrix ad motum progreſſiuum. Ita Caiet. Suar. So-

tus, & alij. Quia enim natura prout à Durando propoſita & deſcripta eſt, diuiſionem quandam patitur in ſuis potentiis & affectibus ad diuerſa tendentibus, & quodammodo impotens eſt ad ſuos motus in rectum profectum temperandos, adeoque veluti manca & deficiens; cùm ei aduenit interior vnio & conſenſio ſuarum facultatum & affectuum, ac proinde facilitas ad ſuos motus & progreſſus quo par eſt modo inſtituendos, integrari & perfici cenſetur; ideoque hæc concordia ſeu pax interior per naturæ integritatem à Theologis ſignificatur, iuſtitiæ quoque nomine vocatur, quia facit hominem iuſtum, aptéque compoſitum in ſe, & in ordine ad Deum vt finem naturalem, ſubiiciendo corpus ſpiritui, appetitum inferiorem ſuperiori, & ſuperiorem Deo.

Hic verò notandum eſt, licet appetitus inferior, & ſentiens confundi ſoleant, ac pro eodem vſurpari, inferiorem tamen latiùs patere quam ſentientem; ſiquidem præter hunc, comprehendit etiam voluntatem prout inclinatur ad ea bona quæ ſub appetitum ſentientem cadunt, abſtrahendo ab ordine ac præſcripto rectæ rationis; voluntas enim eſt appetitus hominis vniuerſalis & adæquatus eius bono, id eſt ipſi datus ad proſequendum omne bonum eius, adeóque non ad ſolum honeſtum, ſed ad omnia naturæ humanæ commoda & delectabilia conſectanda.

4. Secvnda Conclvsio. Natura tamen humana, licet inteſtino bello laceſſita, nominari poteſt integra. Ita Suar. & prob. quia cùm carentia interioris diſſidij, & pax interior ei oppoſita, non ſit ipſi connaturalis, vt mox oſtendetur, ſine illa poteſt ſuis omnibus numeris & perfectionibus naturalibus inſtructa eſſe, proindéque integra & perfecta quoad naturalem perfectionem, non autem manca & monſtruoſa, per defectum alicuius dotis naturalis & vernaculæ.

naculæ. Non eſt imperfecta priuatiuè, quia non caret aliqua perfectione ipſi debita, licet ſit imperfecta negatiuè, quia caret aliqua perfectione ordinis naturalis ipſi admodum conſentanea, ſcilicet interiore concordia ſuorum appetituum.

ARTICVLVS II.

An primi noſtri parentes in ſtatu naturæ integræ conditi fuerint?

AFfirmant communiter Theologi cum SS. PP. & nominatim Auguſt. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 10. & 17. & lib. 4. contra Iulianum cap. 13. vbi docet primos parentes nec ſenſiſſe, nec ſentire potuiſſe motum libidinis ante peccatum, & hanc perfectionem, ſi non peccauiſſent, in perpetuum retenturos fuiſſe.

Prob. 1. ex ſcriptura Geneſ. 2. vbi dicuntur primi parentes non vidiſſe priuſquam peccarent, ſe nudos eſſe, id enim dicitur non quia ſuam nuditatem ſenſu viſus non perciperent, ſed quod ea viſa non tangerentur, ſuborto libidinis motu; prout exponunt Auguſt. lib. 9. Geneſ. ad lit. cap. 10. & lib. 11. cap. 31. & Gregor. lib. 26. moral. cap. 12. al. 13. Item Eccleſ. 7. dicitur Deus feciſſe hominem rectum, quod de rectitudine concupiſcentiæ motus inordinatos excludente interpretatur Hieron. lib. 1. contra Iouin. Lege quoque cap. 17.

Prob. 2. ex Trid. ſeſſ. 5. can. 5. vbi ſtatuit concupiſcentiam, hoc eſt motus inordinatos concupiſcentiæ à peccato manaſſe, & ab Apoſtolo peccatum vocari, quia eſt à peccato, & ad peccatum inclinat.

Prob. 3. quia Deum ſapientiſſimum & perfectiſſimum artificem decuit hanc homini à ſe condito prærogatiuam, & vt vocamus, integritatem indulgere.

ARTI

ARTICVLVS III.

An puræ naturæ ſtatus ab ſtatu naturæ integræ ſeparabilis ſit?

NEgat Durandus, & cohærenter, quia ſumendo ſtatum naturę integræ prout ab illo deſcribitur, & includendo eum terminis quos ipſi præſcribit, & quos art 1. declarauimus, ſtatus naturæ puræ & integræ ſolis nominibus differunt; quandoquidem ſtando in hac notione, ſtatus naturæ integræ non aliud includit quàm integritatem & complexionem omnium perfectionum connaturaliter debitarum, putà ſubſtantiam naturæ cum omnibus facultatibus corporis & animæ ſine vllo defectu, cum præparatione generalis concurſus, & abſentia peccati quoad reatum culpæ & pœnæ, quam etiam integritatem ſtatus puræ naturæ comprehendit ac ſibi vendicat.

PRIMA CONCLVSIO. Ex naturali hominis ſtructura & compoſitione, licet adſit perfectionum omnium naturalium complexio, & abſit omnis peccati reatus, cõnaturaliter ſequitur pugna ſeu diſſidiũ inter partẽ inferiorẽ ac ſuperiorẽ, de quo Rom. 7. *Cõcupiſcit caro aduerſus ſpiritum &c. condelector legi Dei ſecundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati; non quod volo bonum hoc ago, ſed quod nolo malum illud facio.* Et Galat. 5. *caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.* Ita omnes Theologi. Neque hoc indiget probatione.

SECVNDA CONCLVSIO. Carentia interioris diſſidij, adeoque interna pax, & conſenſio inter partem inferiorem ac ſuperiorem non eſt homini connaturalis, ſeu ratione ſuæ naturæ debita. Ita communiter Theologi, cum S. Thom. 1. q. 95. art. 1. & q. 100. art. 1. contra has Michaëlis Baii art. 26. propoſitiones,

tiones, *Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ, ſed naturalis eius conditio; falſa eſt Doctorum ſententia aſſerentium, primum hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine iuſtitia naturali*; vbi per iuſtitiam naturalem non ſolùm intelligit peccati abſentiam, ſed carentiam fomitis ſeu rebellionis, quâ pars inferior ſuperiori renititur, cùm nullus doctor negauerit potuiſſe primum hominem ſine peccato procreari.

Prob. 1. quia contraria ſententia reprobata eſt à Pio 5. & Greg. 13. in bulla contra Michaëlem Baium. 2. ex patribus quos refert Bellarm. lib. 1. de ſtatu primi hominis cap. 5. vbi Chryſoſtomus eam vocat *cæleſte donum*, Cyrillus Alexand. Ambroſ. & Auguſt. *gratiam*; *quia veſtitus gratia non habebat in nudo corpore quod puderet, ſpoliatus gratia ſenſit quod aperire deberet*, inquit Auguſt. lib. 4. contra Iul cap. vltimo.

Prob. 3. quia ſi perfectio hæc naturalis eſſet, poſt Adami peccatum manſiſſet, ſiquidem peccatum hoc naturalia dona non ſuſtulit, teſte Dionyſio cap. 4. de diuinis Nomin. Thom. 1. 2. q. 85. art. 6. & q. 89. art. 3. & libro 4. contra Gentes, cap. 52. Neque verò Deus ſaltem lege ſtata & ordinaria, peccatum punit naturalium proprietatum ablatione.

Prob. 4. quia natura humana poſt Adami peccatum eſſet monſtroſa, vtpote carens maximi momenti perfectione ſibi connaturali.

Prob. 5. quia interior conflictatio & diſcordia inter partem ſuperiorem & inferiorem, ex qua oritur benè operandi difficultas, proficiſcitur ex naturæ humanæ principiis ſeu gradibus conſtitutiuis, perindeque homini naturalis eſt, ac difficultas, & laſſitudo in motu progreſſiuo ex grauitate corporis, fames, ſitis, corruptibilitas, aliæque id genus imperfectiones, nec Deus vt naturæ author & ex debito cauſæ vniuer-

ſalis

ſalis tenetur eam prohibere, ſed è conuerſo tenetur generalem concurſum ad eam præſtare.

Prob. 6. quia nullus excogitari poteſt modus quo prohibeatur appetitus ſentiens, ne voluntatis imperium præuertat, aut ei repugnet, vt remotio obiectorum, ſubſtractio generalis concurſus, impreſſio qualitatis operationem comprimentis, impulſus actuales interioris ſenſus & appetitus, qui naturalem hominis conditionem non excedat.

Solutio dubitationum.

Ob. 1. debentur homini media neceſſaria ad ſeruandam collectiuè legem naturalem ſine graui lapſu, & ad naturalem beatitudinem conſequendam; atqui carentia fomitis & interioris rebellionis adeóque donum hanc carentiam inducens, & continens appetitum ſentientem ſub dominio & mancipatu voluntatis, in his mediis eſt. Mai. prob. quia vnicuique rei debentur media neceſſaria ad præſtandas operationes ipſi connaturales, cuiuſmodi eſt reſpectu hominis operatio legi naturali conſentanea, & ad conſequendam beatitudinem ipſius naturæ proportionatam neceſſaria. Min. prob. quia ſtante interna rebellione appetitus ſentientis aduerſus appetitum intellectiuum ſeu voluntatem, non poteſt homo legem naturalem collectiuè ſeruare, nec proinde ad ſuam naturalem beatitudinem pertingere.

Reſp. ſolutio huius argumenti conſtabit ex infra dicendis de ſufficientia hominis ad opera virtutum naturalium. Hîc tantùm dico, nec deberi homini ex vi ſuæ naturæ, vt totam collectiuè legem naturalem ſine graui lapſu reipſa impleat, & ſuam naturalem beatitudinem reipſa conſequatur; nec carentiam fomitis & interioris diſcordiæ ad hoc præſtandum ſimpliciter neceſſariam eſſe, quia Deus id prouidere poteſt per motiones ſenſus interioris,

&

& appetitus ſentientis, intellectus & appetitus intellectiui ſeu voluntatis, quæ motiones eſſent gratiæ, ſumendo gratiam pro quocunque dono indebito, & aliquo modo ſupernaturali, non autem ſumendo eam more ſcripturæ, Conciliorum, & patrum, pro dono ad ſupernaturalem ſanctitatem & beatitudinem, aut per ſe, aut ex Dei beneplacito conferente. Ita Suar. proleg. 4. cap. 2. n. 15.

Ob. 2. Debetur humanæ naturæ ablatio grauium impedimentorum, quibus ab honeſta vita, & naturali beatitudine auertitur, at huiuſmodi eſt interior pugna & colluctatio inter partem ſuperiorem & inferiorem.

Reſp. Nego Ma. quia cùm hic defectus ſit naturalis, & ſequatur concurſum duorum appetituum, ab hominis eſſentia naturali emanatione proficiſcentium, non magis debetur eius propulſatio quàm aliorum defectuum naturalium, vt corruptibilitatis, laſſitudinis, famis, ſitis, &c. imò cùm Deus titulo cauſæ primæ & vniuerſalis debeat homini generalem concurſum ad omnes operationes propriis eius facultatibus connaturales, & motus appetitus ſentientis quibus voluntatis arbitrio præit, vel reſiſtit, ſint genuinæ ipſius operationes, tenetur Deus debito congruitatis & prouidentiæ naturalis ad eorum exercitium, & conſequenter ad poſitionem impedimenti, ab honeſtate morum, & naturali beatitudine hominem abducentis, generali concurſu cooperari.

Ob 3. cùm homo per peccatum amiſit donum integritatis, ſeu perfectæ ſubordinationis appetitus ſentientis ſub rationali, læſus eſt in naturalibus, vt cum Beda Theologi loquuntur, igitur donum integritatis in perfectionibus hominis agnatis & genuinis reponendum eſt.

Reſp.

Reſp. Nego conſeq. homo enim dicitur læſus in naturalibus per excidium à dono integritatis, non quia donum hoc eſſet illi debitum ex vi humanæ naturæ, ſed 1. *quia* natura hæc, cùm ſine dono integritatis videatur manca & imperfecta, vtporè diuiſa & diſſentiens in ſuis affectibus, & quodammodo impotens ad operationem rectæ rationis præſcripto conſonam, per eius diſpendium & iacturam videtur lædi & diminui. 2. *quia* naturale homini dici ſolet, id quod accepit ſimul cum natura, vt peccatum originale, Ephеſ. 2. *eramus naturâ filij iræ*; donum autem integritatis appetitum inferiorem ligans & coercens, ne prorumpat in actus placitis appetitus ſuperioris repugnantes, homini concreatum eſt. 3. *quia* naturale vnicuique rei dici ſolet, quidquid eam perficit in ordine ad propriam operationem, aut ſupplet defectum ei naturalem; donum autem integritatis perficiebat hominem in ordine ad honeſtam vitam quæ eſt homini connaturalis, & ſanabat naturalem ipſius ægritudinem. *Dubitauerim* tamen an Beda, & illi Theologi qui hanc loquendi formam in exerunt. Donum integritatis homini debitum cenſuerint, ac ſpecie veri ab ipſo vero aberrauerint.

TERTIA CONCLVSIO. Puræ naturæ ſtatus ab ſtatu naturæ integræ ſeparabilis eſt, potuitque Deus hominem in puræ naturæ ſtatu creare ſine naturæ integritate, ſumendo naturæ integritatem prout à Theologis communiter ſumitur, hoc eſt prout importat concordiam, & perfectam ſubordinationem inter appetitum rationalem & ſentientem. Ita communiter Theologi.

Prob. quia nec puræ naturæ ſtatus hanc integritatem includit, cùm ſit naturæ indebita, vt liquet ex dictis, nec neceſſariam habet cum ea connexionem,

nexionem, cum nullum connexionis huius firmum fundamentum inueniri poſſit.

Ob. Deus non poteſt eſſe author peccati, eſſet autem ſi hominem cum appetitu ad præueniendum & repudiandum rationis imperium expedito per ſe ſolùm crearet, cùm ex hoc defectu peccatum ſequatur.

Reſp. Deus non eſt cauſa peccati, licet ſit author liberi arbitrij, ex quo peccatum ſequitur, quia electiuè ac liberè ſequitur; liberum autem eſt homini vt ex rebellione appetitus ſequatur peccatum, vel non ſequatur.

Inſtabis non decere Dei ſapientiam & bonitatem, vt hominem cum tanto defectu per ſe immediatè procreet. At licet dedeceat negatiuè, quia minus decet quam oppoſitum, non tamen poſitiuè, quia naturalis defectus eſt, ſicut mortalitas, peccabilitas &c. Dei prouidentia quâ vel donum integritatis homini concederet, vel iis motionibus partis ſuperioris & inferioris ipſum præueniret & adiuuaret, quarum impulſu naturalem legem collectiuè ſeruaret, dici poſſet debita ex parte Dei ſeu diuinæ miſericordiæ, quam deceret hominis, non modo phyſicè ſed & moraliter mutabilis, indigentiam his donis ſubleuare; ſed non ex parte hominis, quia licet homini conſentanea ſit, non eſt tamen ei debita. Ita Suar. proleg. 4. c. 2. num. 15.

Quæres an ſtatus naturæ integræ includat adæquatè ſtatum puræ naturæ? Dico non includere, quia ſtatus puræ naturæ poſtulat naturales potentias ad præſtandos ſuos proprios actus expeditas, ſtatus autem naturæ integræ frænum iniicit appetitui, & impotentem facit ad motus quibus voluntatis imperium præuertat & repudiet.

ARTICVLVS IV.

An ſit æqua vis ad bene operandum in ſtatu puræ naturæ & integræ?

1. CONCLVSIO. Homo in ſtatu naturæ integræ perinde indiget gratia ordinis ſupernaturalis ad exercendos actus intrinſecè ſupernaturales, ac in ſtatu puræ naturæ. Ita Suarez, & *prob.* quia neuter ſtatus per ſe includit aut poſtulat vel principia interna illorum actuum, putà ſupernaturales habitus connaturaliter eorum effectiuos, vel auxilium ſupernaturale quo ſuppleantur; cùm ex ſe nullam dicat habitudinem ad finem & prouidentiam ſupernaturalis ordinis.

SECVNDA CONCLVSIO. In vtroque ſtatu eſt æqua virtus, ſeu facultas ad virtutum naturalium actus præſtandos, ſi ſermo ſit de virtute quæ per ſe ac phyſicè in hos actus influit. Ita Suar. & *prob.* quia facultates per ſe neceſſariæ ad hos actus efficiendos, & in eos per ſe ac phyſicè influentes, ſunt eædem in vtroque ſtatu; ſiquidem naturæ integritas non addidit nouam facultatem ſeu potentiam operandi; ſed ſolùm facilitatem vtendi naturalibus potentiis, quatenus remouet fomitem, ſeu motus inordinatos concupiſcentiæ, quibus honeſtorum actuum exercitium vel impeditur, vel operoſius ac difficilius redditur. Itaque in ſtatu naturæ integræ, poteſtas ad honeſtos actus naturalis ordinis eſt maior per accidens, negatiuè & moraliter; non autem per ſe, poſitiuè & phyſicè.

QVÆS

QVÆSTIO III.
De ſtatu innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis.

ARTICVLVS I.
An diſtinguatur à ſtatu naturæ integræ?

ALiqui non diſtinguunt, vt S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 1. Sotus & alij. *Alij* ſolùm in hoc diſtinguunt quod naturæ integritati ſuperaddat promiſſionem diuinam Adamo factam, de illa ad poſteros eius per originem transfundenda, ſi non peccaret; ex eo quippe naturæ integritas, ſeu innocentia & iuſtitia, (his enim nominibus idem ſignificari putant) dicitur originalis, quòd ad poſteros Adami per originem ſeu naturalem generationem propaganda eſſet, ſi Adamus eam ſibi & poſteris per peccatum non amitteret. Si Adamus pro ſe ſolo integritatem ſeu iuſtitiam accepiſſet, vt B. Virgo, fuiſſet in ſtatu naturæ integræ, ſed non originalis; quia verò eam non pro ſe ſolo ſed pro toto genere hominum accepit, fuit in ſtatu iuſtitiæ originalis. *Sed incongrua eſt* hæc diſtinctio, ſiquidem integritas prout præcisè concedenda primis parentibus, non potuit conſtituere ſtatum naturæ, ſed ſolùm prout concedenda ſpeciei ſeu toti naturæ ſaltem ſub conditione non peccandi; ergo per integritatem qua ſtatus naturæ integræ conſtituebatur, intelligi debet integritas originalis, hoc eſt ad omnes Adami poſteros, modò non peccaret, per originem ſeu generationem tranſmittenda, ergo vel ſtatus innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis à ſtatu

naturæ integræ non diſtinguitur, vel aliud ei ſuperaddit, quam integritatis originalitatem, ſeu transfuſionem ad poſteros Adæ per originem. Integritas, prout præciſè ad Adamum aut Euam reſpicit, eſt integritas indiuidui & perſonæ, non autem naturæ. *Adde* quod ſtatus humanæ naturæ diſtinguendi non ſunt per ordinem ad ſubiecta, cum omnibus hominibus Adamo non peccante communicandi eſſent, ſed per habitudinem ad effectus quos in primis parentibus operati ſunt, & in eorum poſteris,ceſſante Adami præuaricatione,operaturi fuiſſent. Item integritas, iuſtitia, & innocentia primis parentibus, à Deo conceſſa, dicitur etiam originalis, ex eo quod in ſua origine ſeu creatione ſimul cum natura illam acceperint.

CONCLVSIO. Status innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis, naturæ integræ ſuperaddit indefectibilitatem, hoc eſt impotentiam & inhabilitatem ad contrahendum veniale peccatum, & defectus vel ex ſe, vel ex diuina voluntate peccatum mortale præſupponentes, quandiu peccatum hoc non incurreretur; quam indefectibilitatem primus parens ex diuino pacto ad poſteros ſuos ſi non eſſet præuaricatus, per originem propagaſſet.Ita Caiet.& Suar.

Declaratur; Innocentia ex vi nominis ſolùm ſignificat carentiam culpæ, quæ innocentia dici poteſt iuſtitia, quatenus naturam rectè ordinat ad ſuum authorem, in quo eſt quædam imago iuſtitiæ; & originalis aut quod in ortu conceſſa fuerit, aut quod ad alios per originem ſeu generationem transfundenda ſit. At cùm ſermo eſt de ſtatu innocentiæ originalis, per innocentiam non tantum ſignificatur carentia culpæ, ſed inſuper aliqua perfectio excludens in futurum culpam venialem, & omnes defectus culpam mortalem ſupponentes vel ex rei natura, vel

ex

ex diuina prouidentia. Quæ innocentia dicitur iuſtitia, aut quia per ſe iuſtitia quædam eſt, aut quia iuſtitiam ſupernaturalem ſemper adiunctam habuit ; & originalis, tum quia primis parentibus concreata eſt, tum quod Adamo non peccante ad eius poſteros per originem ſeu generationem propaganda eſſet.

ARTICVLVS II.

In quo poſita ſit ea perfectio quam ſtatus innocentiæ ad ſtatum naturæ integræ ſuperaddidit.

QVatuor prærogatiuis continetur ; prima eſt Immunitas ab errore ſeu deceptione, ita S. Thom. 1. p. q. 94. art. Caietanus, Bonauentura, Durant. Suar. & alij poſt Auguſt. lib. 3. de libero arbitrio, cap. 18. & in Enchiridio cap. 24. quod tamen ab iis aſſeritur non vt certum, ſed vt probabilius. *Ratio* ad beneficam Dei voluntatem ac prouidentiam referenda eſt, qua ſtatuit hominem ab omni malo pœnæ immunem facere, quandiu abſtineret à graui malo culpæ ; error autem & deceptio, imò ignorantia eorum quæ ſciri debent, pœnale malum eſt.

Secunda eſt immunitas à peccato veniali, ita S. Thom. 1. 2. q. 89. art. 3. Suar. & alij cum Auguſt. 14. ciuit. cap. 10. & ſeq. vſque ad caput 27. *prob.* quia ſi homo in illo ſtatu venialiter peccaſſet, aut ab eo ſtatu excidiſſet, aut eo retento aliquam pœnam luiſſet, vel ſaltem ea dignus fuiſſet, quorum primum alienum videtur à diuina miſericordia, ſecundum à ſtatus felicitate, ac eminentia, hæc quoque prærogatiua non traditur vt certa, ſed vt admodum probabilis.

Tertia eſt immunitas à morte corporis ; ita vt homo quandiu grauiter non peccaret, immunis à mor-

te corporis exiſteret. Ita S. Thom. 1. p. qu. 97. art. 1. & alij Theologi cum Auguſt. epiſt. 105. & 106. & de fide ad Petrum, cap. 25. & in omnibus ferè libris contra Pelagianos id negantes; Proſpero lib. 1. de vocat. Gent. cap. 7. & aliis patribus. Atque hoc tanquam fide certum docet Auguſtin. & meritò cùm habeatur Geneſ. 2. Sap. 1. Rom. 5. & 1. Cor. 15. ideoque Concilium Mileuit. Arauſic. & Trid. ſeſſ. 5. definierunt contra Pelagianos mortem corporalem pœnam peccati eſſe. *Quarta eſt* impaſſibilitas, hoc eſt immunitas ab omni motu afflictiuo & moleſto, vt læſione aut ægritudine corporis, dolore, triſtitia, & cæteris eiuſmodi pathematis & afflictionibus, quæ ſunt veſtigia mortis. Ita S. Thom. ibi, & alij Scholaſtici ex Auguſt. citatis locis, & libris de Geneſi ad lit. & Bernard. ſermone 1. de Annunciat. & ſerm. ad milites Templi cap. ij. *prob.* quia omnia mala pœnæ, & omnes humanæ miſeriæ, dempto peccato, ex diuina ordinatione ſupponunt peccatum, & quidem graue ſeu mortiferum, ideóque ad id referuntur Eccleſ. 7. monet autem Suar. hanc præcellentiam non æquè certam eſſe ac præcedentem, ſed eſſe probabiliſſimam.

Ex dictis ſequitur 1. ſtatum innocentiæ diſtingui à ſtatu puræ naturæ; ſiquidem includit tùm naturæ integritatem, tùm quatuor dotes memoratas, quæ nec oriuntur ex puræ naturæ principiis actiuis, nec titulo connaturalitatis ei debentur. 2. diſtingui à ſtatu naturæ integræ, quia naturæ integritati quatuor priuilegia modò numerata ſuperaddit. 3. ſicut ſtatus puræ naturæ ſeparabilis eſt à ſtatu naturæ integræ, ita hic à ſtatu innocentiæ, quia dotes quas complectitur innocentiæ ſtatus, ſunt diſtinctæ à naturæ integritate, nec vllo neceſſario vinculo ei cohærent; vnde humanitas Chriſti, & Beata Virgo, licet naturæ

integrita

integritatem in via obtinuerint, impaſſibilitate caruerunt. Ex quo etiam intelligitur quatuor dotes ante recenſitas; quibus coniunctis innocentiæ ſtatus continetur, ſeparari, ac diſtributiuè, ſeu alias ſeorſim ab aliis communicari poſſe.

ARTICVLVS III.

An ſtatus innocentiæ ſupponat ſtatum naturæ integræ?

1. SVpponit ex diuina ordinatione, quia nullus hactenus obtinuit aliquam ex prærogatiuis ad hunc ſtatum pertinentibus vt immunitatem à peccato veniali, qui fomite non caruerit. Ita Suarez, proleg. 4. cap. 3. numero 8. 2. *videtur* etiam ſupponere non quidem abſolutè, ſed connaturaliter, ac ſecundùm potentiam ordinatam; quia conueniens rerum ordo, & natura poſtulat vt homo fomitis incentiuis prius expediatur quàm his dotibus inſigniatur. Ita Suar. ibi.

ARTICVLVS IV.

An homo per ſtatum innocentiæ potentior fiat ad bene operandum, quàm per ſtatum naturæ integræ?

1. COncluſio. Idem abſolutè poteſt homo in ſtatu naturæ integræ præciſè conſtitutus, quod in ſtatu innocentiæ, hoc ſolo dempto quod in priori poſſet priùs peccare venialiter quam mortaliter, adeóque faciliùs peccatum inchoare. Ita Suar. proleg. 4. cap. 3. Num. 9.

Prob. 1. quia S. Thomas 1. 2. quæſt. 109. art. 1. & alij communiter Theologi de ſtatibus naturæ integræ & innocentiæ, tanquam de vno loquuntur, quod non ideò faciunt, quia putent eos non diſtingui, cum euidens ſit quatuor dotes ſuprà memoratas, ab interiori pace, ſeu carentia fomitis & conflictationis inter partem hominis ſuperiorem & inferiorem

reipſa diſtingui ; ſed aut quia naturæ integritatem latiùs accipiunt, ita vt non modò extinctionem fomitis, ſed & illas dotes comprehendat; quæ acceptio incongrua videtur, cùm plures quàm par ſit, ad naturæ integritatem excellentias ambiat ; aut quia hos ſtatus conſiderant relatiuè ad victoriam tentationum, & exercitium bonorum operum.

Prob. 2. quia ſicut ſtatus naturæ integræ præcisè ſumptus non dicit ordinem ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem, ita nec ſtatus innocentiæ, cùm priuilegia omnia quibus continetur ſine ordine ad hunc finem diuinitus conferri poſſint : prætereà ſicut homo in ſtatu naturæ integræ præcisè conſtitutus non poſſet actus ſupernaturalis ordinis exercere ſine gratia eiuſdem ordinis, ita nec in ſtatu innocentiæ, vt per ſe patet ; & ſicut abſtrahendo à diuinis decretis, & ſpectatâ præcisè rerum naturâ, poteſt homo naturæ integritatem obtinere ſine gratia ſanctificante, ita & ſtatum innocentiæ.

Denique homo in vtroque ſtatu præſtare poteſt opera virtutum moralium etiam heroica, & cauere collectiuè omnia peccata mortalia & venialia contra legem naturalem, ſine vlla ſupernaturalis ordinis gratia.

Secvnda conclvsio. Differunt tamen hi duo ſtatus ſecundùm magis & minus, quoad poteſtatem exercendi prædicta opera, & cauendi peccata naturali legi repugnantia, ita Suar.

Prob. quia homo tùm ex parte mentis, vtpotè immunis ab errore, tùm ex parte corporis, vtpotè incorruptibilis & impaſſibilis, melius eſſet ad ea præſtanda comparatus.

ARTI

ARTICVLVS V.

An ſtatus integritatis & innocentiæ ſint gratiæ ?

CONcluſio. Per ſe non ſunt gratia ſimpliciter, quia per ſe, hoc eſt, ab intrinſeco & ex natura ſua non dicunt ordinem ad ſupernaturalem ſanctificationem, ſed ſolùm extrinſecè, & ex diuina ordinatione ; ſunt tamen gratia latè, prout gratiæ nomine ſignificatur donum naturæ indebitum, & conſequenter aliquo modo ſupernaturale. Ita Suar. proleg. 4.cap.6.num.7.vide quæ diximus diſp.1.q. 1.art. 2.& 3.

QVÆSTIO III.

De ſtatu gratiæ.

ARTICVLVS I.

Quid ſtatus gratiæ, & quos alios ſtatus compatiatur ?

1. STatus gratiæ bifariàm ſumi poteſt, primo latè prout addit ad ſtatum puræ naturæ ordinationem eius extrinſecam ad internam gratiam per media ſufficientia, quæ ordinatio cùm ſit ad finem ſupernaturalem,gratia eſt, & cùm nihil intrinſecum in homine ponat, extrinſeca eſt ; ſecundò ſtrictè prout addit puræ naturæ internam gratiam, & quidem formaliter ſanctificantem. Iuxta priorem ſenſum etiam homo lethali peccato infectus,cùm adhuc maneat extrinſecè, hoc eſt per externam Dei prouidentiam, ordinatus ad internam gratiam viæ & patriæ, in ſtatu gratiæ eſt.; iuxta poſteriorem is ſolus qui compos eſt gratiæ formaliter ſanctificantis, & conſequenter filius Dei adoptiuus & amicus. Atque hanc poſteriorem acceptionem vſus recepit, non

priorem, cùm homo peccati mortalis macula inquinatus, communiter cenſeatur & dicatur extra ſtatum gratiæ exiſtere.

2. Status gratiæ priori modo, id eſt exterior hominis eleuatio ſeu ordinatio ad finem ſupernaturalem internæ gratiæ &. gloriæ, non poteſt quidem cohærere cum ſtatu puræ naturæ, quia verè gratia eſt licet extrinſeca, ſtatus autem puræ naturæ, omnem excludit gratiam intrinſecam & extrinſecam: poteſt autem cum ſtatibus naturæ integræ, innocentis, & lapſæ, ſiquidem homo per externam Dei prouidentiam fuit ad hunc finem ordinatus ante lapſum, quando erat in ſtatu naturæ integræ, & innocentiæ; nec poſt lapſum eam amiſit, ſiquidem Deus ipſi prouidit medium redemptionis, quo poſſit non obſtante lapſu eum conſequi. Atque hinc patet ſtatum gratiæ poſteriori modo ſpectatum cum iiſdem ſtatibus cohærere poſſe, ſumendo ſtatum naturæ lapſæ inadæquatè prout communiter à Theologis accipi ſolet, de quo in quæſt. ſeq. art. 1.

ARTICVLVS II.

An ſtatus naturæ integræ & Innocentiæ ſeparabiles ſint à ſtatu gratiæ?

1 MIchaël Baius cenſuit naturæ integræ debitam fuiſſe ordinationem ad gratiam & gloriam, nec proinde ordinationem hanc à naturæ integra ſaltem ſecundùm ordinariam Dei legem ſeparari poſſe, vt conſtat ex hac eius propoſitione, quæ eſt ordine 21. *humana natura exaltatio & ſublimatio in conſortium diuinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, ac proinde naturalis dicenda eſt, non ſupernaturalis*; vbi per integritatem primæ conditionis non aliud, interprete Suare, intellexit, quàm vacuitatem ab omni peccato, cenſuitque humanæ naturæ deberi gratiam, ſi peccati obice careat; vide

vide quæ dicta ſunt q.1.art.4.n.3.

PRIMA CONCLVSIO. Status tum naturæ integræ, tum innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis, ſeparabilis eſt à ſtatu gratiæ, ita communiter Theologi.

Prob. quia ſtatus gratiæ latè acceptus dicit habitudinem ad Deum vt finem ſupernaturalem, hoc eſt ad intuitiuam Dei viſionem; ſtrictè verò ſumptus dicit intrinſecam proportionem ad hunc finem per gratiam adoptionis, & alios ſupernaturales habitus eam conſequentes: ſtatus autem prædicti nec per ſe hominem ſubleuant vltra naturalem finem, nec ex ſe poſtulant eum diuinitus ad altiorem finem ſubleuari. 1. *pars* prob. quia licet dotes quas puræ naturæ adiungunt ſint indebitæ, & extrinſecè ſeu quoad modum ſupernaturales, non ſunt tamen intrinſecè ſeu quoad ſubſtantiam & entitatem ſupernaturales, nec proinde ſupernaturalis ordinis, cùm neceſſe non ſit naturales animi & corporis infirmitates quibus medentur, ſanari & tolli per remedia intrinſecè ſupernaturalia. Itaque ſolum hominem perficiunt & rectificant in ordine ad conſummationem honeſtatis & perfectionis naturalis; hoc eſt naturæ hominis proportionatæ, licet indebitæ. 2. *pars* prob. quia hi ſtatus nullam ex ſe habent connexionem cum ſtatu gratiæ, ratione cuius poſtulent vel ordinationem hominis ad intrinſeca dona gratiæ, & conſequenter præparationem mediorum ſufficientium ad ea obtinenda, vel actualem illorum infuſionem.

Quod autem Baius adſtruebat, naturæ quandiu caret culpa deberi gratiam, friuolum eſt; cùm natura, quantumuis intra ſuum ordinem immaculata & perfecta, nullum ſibi ius arrogare poſſit ad perfectiones ordinis altioris & ſupernaturalis, cuiuſmodi ſunt dona gratiæ.

SECVNDA CONCLVSIO. Probabilius eſt ſtatum

tum naturæ & innocentiæ, non fuiſſe reipſa ſeparatum à ſtatu gratiæ, etiam propriè ſumpto prout includit gratiam formaliter ſanctificantem ac dona eam conſequentia. Ita S. Thom. 1. p.q.95. Suar. & alii cum Auguſtino lib.4. Ciuit. cap.7. & 27. & lib. de corrept. & gratia cap.10. & Hieron. lib.1. contra Iouinianum. *Repugnant* Alenſ. Altiſiod. Bonauent. Scotus, Marſilius, & alii ſentientes Adamum & Euam fuiſſe quidem procreatos in ſtatu integritatis & innocentiæ, non autem in ſtatu gratiæ, hoc eſt cùm gratia adoptionis& charitate, aliiſque donis ei cohærentibus. Hugo Victorinus lib.1. de ſacramentis, parte 6. cap.17. dubitat an primi parentes toto tempore ante lapſum his donis adornati fuerint.

Prob 1. quia ſcriptura Geneſ.2. & Eccleſ.7. ac 17. huic parti fauet, interprete Thoma 1.p.q.95.a.1. quia nulla dilationis cau a fuit, & aliundè id docuit diuinam liberalitatem.3 quia integritas & innocẽtia, ſeu iuſtitia originalis ad faciliorem gratiæ cuſtodiam conceſſæ fuerunt.

Nota. non eſt dubium quin ſtatus gratiæ ſeparabilis ſit à ſtatu integritatis & innocentiæ, cùm homines iuſti & gratioſi poſt Adami lapſum, ſi Chriſtum & virginem excipias, caruerint donis Status prædictos conſtituentibus. Et ratio, eſt quia nec gratia per ſe intrinſecè dona hæc ſupponit aut inducit, neque carentia horum donorum per ſe ſupponit culpam, aut gratiæ carentiam. Quod ſi Deus primos parentes, vt potuit, in ſtatu gratiæ condidiſſet ſine donis ad naturæ integritatem, & iuſtitiam pertinentibus, fomes, paſſibilitas, mortalitas, & alii defectus quos excludunt, non fuiſſent homini pœnales ſed naturales.

Ob. contra primam concluſ. ſtatus integritatis conſtitu.

conſtituebatur per gratiam adoptionis, ergo non potuit ab ea ſeparari. Anteced. Prob. quia per hanc gratiam, authore Thoma 1. p.q.95.a.1. ſubdebatur ſuperior voluntas Deo, & inferior appetitus ſuperiori, qua in ſubiectione integritas naturæ conſiſtit. Ad ſoluendum hanc difficultatem ſit.

ARTICVLVS III.

An & quomodo ſtatus gratiæ, ſtatum integritatis & innocentiæ induxerit.

SOtus lib. 1. de natura & gratia c.5. exiſtimat naturæ integritatem fuiſſe formalem effectum gratiæ adoptionis, non ſecundùm gradum ſpecificum præcisè, ſed ſecundùm aliquod robur, quod in primis parentibus ante lapſum obtinuit, & quo caret in eorum poſteris, caruitque in illis ipſis poſt peccatum; fuit enim inquit robuſtior & fortior in primis parentibus ante lapſum quàm poſtea. *At exceſſus* ille roboris & fortitudinis gratiæ intrinſecus, non potuit aliundè proficiſci quàm ex maiori gratiæ intenſione & radicatione in ſubiecto; hinc autem non potuit oriri ſufficiens vigor ad naturæ integritatem inducendam, alioqui cùm in hoc ſtatu naturæ lapſæ in multis intenſior exiſtat quàm in primis parentibus fuerit, iuxta hæc Chriſti Ioan.10. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant*, in illis quoque fomitem excluderet. præterea neque adoptionis gratia integritatem naturæ per modum formalis effectus tribuere poteſt ſecundùm ſe præcisè, nec prout connotat habitus operatiuos ab ea manantes; non primo modo, quia cùm ſubiectetur in ipſa animæ ſubſtantia, non poteſt naturæ integritatem, quæ in potentiis proximè reſidet, formaliter in iis cauſare; nec ſecundo modo, quia hi habitus ſolùm eleuant potentias ad actus ordinis ſupernaturalis; non etiã

etiam fomitem extinguunt, alioqui cùm inſint hominibus in hoc ſtatu naturæ lapſæ, & quidem ſubinde intenſiſſimi, naturæ integritatem iis conciliarent.

Prima Conclvsio. Gratiæ ſtatus fundamentum eſt integritatis, & Innocentiæ, ſeu iuſtitiæ originalis, earumque cauſa eſt non quidem formalis ſed efficiens, nec Phyſica, ſed moralis; quatenus Deus eius intuitu contulit naturæ integritatem, ſeu concordiam inter appetitum inferiorem & ſuperiorem, ac dona quæ innocentiæ ſtatus integritati ſuperaddit. Ita S. Thom. 1.p.q.100. art. 1. ad 2. & 1.2.q.109. art. 2. Caiet. Suar. & alii communiter.

Prob. quia cùm naturæ integritas, & innocentia ſeu iuſtitia originalis, in omnibus quibus hactenus conceſſæ fuerunt, putà in primis parentibus, Chriſto & Virgine, gratiam formaliter ſanctificantem adiunctam habuerint, oportet aliquam connexionem inter hanc gratiam, & illa dona intercedere; hæc autem connexio petenda non eſt ex parte integritatis, & iuſtitiæ originalis, quaſi poſtulent gratiam vt ipſis connaturalem ac debitam, vt ex ſuperiori articulo conſtat, ergo ex parte gratiæ; neque tamen ſic ex gratia ſumenda eſt vt eas poſtulet vel abſolutè, quaſi ſine illis communicari homini non poſſit, vel omnino connaturaliter, quaſi ſine illis connaturalem in homine ſtatum obtinere non valeat, cùm forma ordinis ſupernaturalis per ſe non poſtulet in ſuo ſubiecto diſpoſitiones ordinis naturalis, & gratia inſit connaturaliter poſt Adami lapſum hominibus integritate ac iuſtitia originali carentibus; ergo ex gratia quatenus ſubeſt ordinariæ Dei legi ac prouidentiæ, quâ definiuit nulli homini eas elargiri niſi gratiam ſanctificantem præhabenti; quæ tamen diuinæ legis & prouidentiæ ordinatio, fundamentum

&

& inchoationem quandam inuenit in rebus ipſis, ſiquidem dotes quibus integritas & iuſtitia originalis comprehenduntur, & ſunt ornamenta homini ad naturæ diuinæ conſortium per gratiã erecto admodum congrua, & adminicula ad gratiæ cuſtodiam & augmentum valdè efficacia; cùm naturam gratiæ ſubiiciant, & ad ſequendas eius vocationes expeditam faciant; Ergo conſentaneum eſt vt homini conferantur intuitu gratiæ præhabitæ ad eam ornandam, tuendam & augendam. Itaque adoptionis gratia, integritatis & iuſtitiæ originalis fundamentum eſt, non neceſſitatis ſed congruitatis

Prob. 2. quia conſentaneumi fuit vt priùs etiã ordine executionis prouiderentur homini media quæ per ſe conducunt ad eius vltimum finem, quam quæ per accidẽs; atqui adoptiõis gratia per ſe cõducit ad illum finem, cùm tribuat homini proportionem & commenſurationem intrinſecam cum illo; cum faciat formaliter hominem Dei filium adoptiuũ, adeoque hæredem; cùm ſit ſemen gloriæ ac principium condigni meriti eam vt debitam titulo brauii, præmii & coronæ poſtulantis; integritas autem ac iuſtitia originalis per accidens tantùm & indirectè, quatenus remouent impedimenta quę gratię ſubiectum dedecent, &ad eius operationem imparatũ ac languidum reddunt, puta fomitem, paſſibilitatem &c. ex quo apperte ſequitur integritatem ac ſtitiam originalem, propter gratiam & intuitu eius datas fuiſſe.

Prob. 3. quia ſuppoſita hominis ad Deum vt finem ſupernaturalem extrinſeca ordinatione, primum debuit homo ad illum finem intrinſecè conuerti, dirigi & proportionari, quod ſit per gratiam adoptionis, & alia dona eam conſequentia; deinde verò donis iis inſtrui & adornari, quibus indigeret ad

cam

naturæ integritatem formaliter includit, ſed ſolùm ex ordinatione diuina ſupponit.

Similiter ſtatus iuſtitiæ originalis ſumitur latè, pro complexione omnium donorum ſupernaturalium, quibus pollebant & fruebantur primi parentes ante peccatum; & ſtrictè modò pro naturæ integritate, alias pro hac & quatuor dotibus paulò ante memoratis. Quæ acceptiones ſeriò notandæ ſunt ad vitandas æquiuocationes.

QVÆSTIO V.

De ſtatu naturæ lapſæ.

ARTICVLVS I.

Notio huius ſtatus.

1. EST ſtatus quem humana natura ex primi parentis capitali delicto contraxit, ita dictus, quia eſt infelix & vilis conditio in quam ex felici & ſublimi ſtatu per ſui capitis inobedientiam prolapſa eſt.

2. Hic ſtatus ſumi poteſt vel adæquate pro complexione omnium defectuum & malorum, quibus humana natura per capitale peccatum Adami ſubiecta eſt; vel inadæquate pro ſola priuatione integritatis, hoc eſt doni fomitem comprimentis, & innocentiæ ſeu iuſtitiæ, hoc eſt immunitatis ab errore, à veniali peccato, à mortalitate & paſſibilitate; quo poſteriori modo à Theologis ſumitur, cum de neceſſitate gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ diſputant, præſcindendo à gratia adoptionis & alijs donis ſupernaturalibus, & abſtrahendo ab eorum præſentia & abſentia; & cùm hominem in Adamo lapſum diſtinguunt in peccatorem & iuſtum

ARTICVLVS II.

Quos defectus includat ſtatus naturæ lapſæ?

DIco 1. Natura humana per capitale Adami delictum contrahere debuit, ſeu dignitatem habuit contrahendi, in primis quidem parentibus pœnam æternam damni & ſenſus; adeoque priuationem omnium donorum ſupernaturalium; in eorum autem poſteris per naturalem generationem propagandis, originale peccatum, & perpetuam pœnam damni, hoc eſt carentiam omnium donorum ſupernaturalium, niſi fortè beata Virgo excipienda ſit, quæ in Adamo non peccauerit. Thom. 1. 2. quæſt. 81. & alij Scholaſtici cum Auguſtino in libro contra Pelag. & lib. 13. ciuit. cap. 13. & 14. & lib. 14. cap. 10. Proſp. Fulgent. & aliis patribus, cum conciliis Mileuit. Arauſic. & Trident. Seſſ. 5.

Prob. quia Adamus ſibi promeruit pœnam æternam damni & ſenſus, poſteris autem pœnam æternam damni, hoc eſt perpetuam carentiam omnium donorum ſupernaturalium, adeoque priuationem gratiæ adoptionis in ortu habendæ, qua priuatione peccatum originale continetur. Non dico ipſum meruiſſe poſteris peccatum originale formaliter ſumptum, quia peccatum formaliter ſumptum non poteſt eſſe pœna peccati, ſed meruiſſe priuationem gratiæ originalis, quam ad eos per ſuam obedientiam tranſmittere debebat, quæ priuatio eſt ipſum peccatum originale, non prout eſt præcisè priuatio gratiæ originalis, ſed prout eſt priuatio gratiæ originalis per Adami obedientiam debitæ. Eua autem ſua inobedientia pœnam æternam damni & ſenſus ſibi promeruit, non etiam aliis, quia eius peccatum perſonale fuit.

Dico 2. natura humana non omnes prædictos defectus reipſa contraxit. prob.& 1. *in nullo* ſuo indiuiduo priuata eſt ordinatione ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem, ac præparatione mediorum ſufficientium ad eam conſequendam: cæteros autem defectus in aliis Adami poſteris contraxit, in aliis non, vt cogitanti, & inductione vtenti compertum fiet.

2. Etſi Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia cap. 13. & Proſper. contra collat.cap.19.& 21. cenſuerint Adamum peccaſſe peccato infidelitatis, ac fidei habitu priuatum fuiſſe, quia contra fidem peccauerat; probabilius tamen eſt ipſum contra fidem non deliquiſſe, nec adeo fidei habitu ſpoliatum eſſe; ſiquidem ex 1.Timoth. 2. & 2. Cor. 2.colligitur Adamum non fuiſſe ſeductum ſed ſolam Euam, nec conſtat Euæ deceptionem infidelitatis labe aſperſam fuiſſe. Ita Suarez. 3. *Deipara* nec peccatum originis, nec fomitem incurrit.4. *licet cæteri* Adami poſteri per generationis naturalem viam ab eo profecti omnibus internis gratiæ donis in ortu priuentur, non tamen in perpetuum,cùm multi per applicationem meritorum Chriſti ea recuperent.

Dico 3. & primi parentes poſt inobedientiam, & omnes eorum poſteri per generationis naturalem viam ab iis delapſi, priuantur in ortu integritate ac iuſtitia originali, & iis toto vitæ tempore priuati manent, ſtando in ordinaria Dei lege ac prouidentia, ita doctores citati 1. Concluſione. *Vtrum* autem aliqui, præter Deiparam, ab originali peccato & fomite, per ſpeciale gratiæ priuilegium exempti fuerint, non eſt hoc loco diſputandum.

Ob.Eua per inobedientiam lapſa, non eſt continuò priuata dono integritatis, & iuſtitiæ origi-

nális, ſiquidem toto tempore inter eius & Adami peccatum interlapſo, nec inordinatos concupiſcentiæ motus, nec agentium contrariorum alterationes ſubiit, alioqui ſuam culpam agnouiſſet, neque ad eſum pomi vetiti Adamum pellexiſſet.

Reſp. Abulenſis, Catharinus, & Caietanus, cenſuerunt per delicta perſonalia, quale fuit peccatum Euæ, fuiſſe quidem excludendam gratiam adoptionis cum donis eam conſequentibus, non vero integritatem ac iuſtitiam originalem; ſed cum ſtatus gratiæ reliquorum omnium donorum ſupernaturalium baſis & origo extiterit, oppoſitum probabilius eſt. Ita Suarez, proleg. 4. cap. ſecundo, numero decimo. *Ad argumentum*; non quouis tempore inordinati concupiſcentiæ motus exoriuntur, quod eorum incitamenta non ſe offerant; aut exorti non animaduertuntur, quòd non vacet ad eos attendere. Sed & probabile eſt Euam, priuſquam Adamum ſui criminis ſociū haberet, quoſdam inordinatos appetitus inferioris motus & paſſam & expertam fuiſſe, quorum tamen cauſam non veſtigauit, nec vllum ex iis ruborem concepit, quia ſuam omnem cogitationem ad pomi eſum marito ſuadendum conuertebat. Vnde licet comeſto pomo, ſcientiam boni & mali, quàm ſerpens ei promiſerat, adepta non ſit, tamen ad ſtatum non aduertit.

ARTICVLVS III.

Comparatur ſtatus naturæ lapſæ cum aliis ſtatibus.

Confertur 1. cum ſtatu puræ naturæ.

STatus naturæ lapſæ ſtatum puræ naturæ non læſit, aut minuit quoad poſitiua, quia vires naturales neque ſuſtulit, neque remiſit, ſeu deteriores fecit; ſed ſolùm quoad negatiua, quatenus carentiam peccati & pœnam eius, per peccatum & peccati

pœnam

pœnam expulit. Ita S.Thom. 1.2.q.85. art. 1. & 2. & alij ſcholaſtici.

2. cum ſtatu gratiæ.

2. Status naturæ lapſæ integrè ſpectatus, prout capitale Adami peccatum, & omnes defectus in hominum genus ex eo manantes complectitur, in actu primo excludit tum ab Adamo, tum aliis omnibus qui in Adamo peccauerunt, omnem gratiæ ſtatum ſiue externum ſiue internum; ſiquidem Adamus ſibi & omnibus poſteris in eo lapſis promeritus eſt æternam priuationem omnium donorum ſupernaturalium; reipſa autem & in actu ſecundo nullum hominum priuauit externo ſtatu gratiæ, hoc eſt extrinſeca in beatitudinem ſupernaturalem ordinatione, ac mediorum ad eàm obtinendam ſufficientium præparatione, quia Deus in hoc maluit vti miſericordia quàm iuſtitia; interno autem ſtatu gratiæ, hoc eſt, gratia formaliter ſanctificante, aliiſque habitibus & donis intrinſecè ſupernaturalibus ſpoliauit & ipſum Adamum, & omnes illius poſteros qui peccatum originale contrahunt; niſi forte Adamum quoad habitus infuſos fidei & ſpei excipiamus.

Si autem ſumatur inadæquatè pro ſola priuatione integritatis, ſeu doni fomitem comprimentis, & innocentiæ, hoc eſt immunitatis ab errore, veniali peccato, mortalitate, & paſſibilitate, quo modo ſumitur à Theologis cum de neceſſitate gratiæ actualis in ſtatu naturæ lapſæ diſputant; nequidem excludit internum gratiæ ſtatum, vt conſtat ex Iuſtis, ſiue paruulis ſiue adultis, qui ſimul exiſtunt in ſtatu gratiæ, & in ſtatu naturæ lapſæ; ac licet ſint ſanati quoad infirmitatem culpæ; non ſunt tamen ſanati quoad læſionem naturæ. Ideo autem ſtatus naturæ lapſæ hoc modo acceptus, non excludit gra-

tiam adoptionis,quia non eſt ſtatus culpæ, ſed pœnæ ob culpam contractæ. Poteſt igitur ſubdiuidi ſtatus naturæ lapſæ in ſtatum naturæ per gratiam erectæ,& ſtatum naturæ adhuc iacentis ſub lapſu culpæ,vt rectè notant Molina,& Vaſq.

3. *Cum ſtatibus naturæ integræ & innocentiæ.*

3. Status naturæ lapſæ, ſi præcisè accipiatur pro capitali Adami peccato, aut etiam pro peccato originali poſterorum eius, ſtatum naturæ integræ, & ſtatum innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis in actu primò excludit; ſiquidem Adamus hoc peccato ſibi, & ſuis omnibus poſteris per naturalem generationem procreandis, prædictorum ſtatuum priuationem meruit; in actu autem ſecuudo non excludit quidem illos abſoluta potentia, quia ex eo non ſequitur illorum abſentia ſeu priuatio formaliter, ſed ſolùm efficienter, vt pœnæ ex delicto eas promerente, quas non cogitur Deus vnquam imponere, & multo minus ſtatim poſt admiſſum delictum; excludit tamen potentia ordinata; quia ſtatus gratiæ fundamentum eſt ſtatus integritatis ac iuſtitiæ originalis, vt ſuprà oſtenſum eſt, ablato autem fundamento coincidunt quæ ſuprà illud ædificata fuerant, nec niſi ſtante ipſo ſtare poterant. Atque ratio hæc generalis eſt, ad vtrumque ſtatum æquè pertinens; præterquam quòd ſpeciales rationes afferri poſſunt; nam quoad ſtatum Integritatis, cùm homo repugnans diuino præcepto ſuam voluntatem deordinauerit, & à recto in Deum ſiue ſpectetur vt finis vltimus naturalis, ſiue vt finis vltimus ſupernaturalis ordinis diſtraxerit, æquum fuit vt in pœnam huius inobedientiæ ac deordinationis, rectus ordo potentiarum hominis peruerteretur, adeoque corpus ſpiritui, & pars inferior ſuperiori reluctaretur. Ita ſanctus Thomas prima parte quæſt.

100.

180. artic. primo & 2. poſt Auguſtin. libro de correpr. & gratia cap. 2. ſtatus autem innocentiæ prout à ſtatu integritatis diſtinguitur, & quatuor dona ſæpius memorata, nempè immunitatem ab errore, à veniali peccato, à mortalitate, & paſſibilitate ipſi ſuperaddidit, naturæ integræ ſtatum ex diuina ordinatione præſupponit, & cum paſſibilitate, cui ob delictum primi parentis natura humana ſubiecta eſt, cohærere nequit.

Quæres an ſtatus naturæ lapſæ; & ſtatus naturæ integræ in eodem reipſa ſteterint? Affirmant Caietanus, & Catharinus, ſi ſermo ſit de lapſu perſonali, & ex eo probant quòd Eua non ſtatim poſt ſuam inobedientiam dono integritatis priuata fuerit; ſed eorum ſententia refutata eſt art. 2 concluſ. 3.

Reſp. ſi Beata Virgo in Adamo peccauit, vt communis fert opinio, quam tamen non ſequor, prædicti ſtatus in ea conuenerunt, quia iuxta communem Eccleſiæ ſenſum, caruit originali peccato & fomite, adeoque integritatis donum obtinuit, & tamen iuxta hanc hypotheſim, peccauit in Adamo; ſi autem non peccauit in Adamo, quod cum magni nominis Theologis opinari malim, nunquam contingit vtrumque ſtatum in eodem conſtare, quia nullus eſt præter Euam in quo ſimul ſtetiſſe videantur; in qua tamen non conuenerunt, vt loco citato monſtrauimus.

ARTICVLVS IV.

An homo in ſtatu naturæ lapſæ ſit intrinſecè debilior ad bonum operandum, quam eſſet in ſtatu naturæ puræ?

SErmo èſt de bono morali naturalis ordinis, hoc eſt, de obſeruatione legis naturalis, de actibus virtutum acquiſitarum, & victoria tentationum iis repugnantium.

Affirmant Gregor. Arimin. in 2.d.30.q.1. art. 1. & Didacus Aluarez lib.6.diſp.45.& 47.vbi hanc ſententiam d. Thomæ 1.2.q.85. art.1.& plurimis Thomiſtis tribuit. Negant communiter Theologi vt Scotus, Gabriel, Durandus, Marſilius, Conradus, Caiet. Sotus, Medina qui hanc ait eſſe veram Theologiam quam vniuerſi Theologi docent, Driedo Pigius, Vega, Gregorius, Val. Bellarm. & alij apud Suarem proleg. 4. cap. 8.

Prob.3.quia ſicut in Angelis lapſis, naturalia omnia poſt peccatum integra manſerunt, authore Dionyſio cap. 4.de diuin.nom.ita & in hominibus, vt docet S. Thom.1.p.q.95.artic. 1. ex quo concludit perfectam ſubiectionem corporis ad animam, & inferioris appetitus ad ſuperiorem, non fuiſſe homini naturalem, quia ſi naturalis extitiſſet, in eo per peccatum lapſo perſtitiſſet.

Reſpondet Aluarez naturalia manſiſſe integra in Angelis lapſis, & conſequenter in hominibus quoad bonum primum naturæ, quod eſt eſſe, viuere, & intelligere; ac ita exponi Dionyſium à ſancto Thoma 1. 2. quæſtione octuageſima quinta art. 1. ad 1. At Dionyſius abſolutè ac ſine vlla exceptione dicit naturalia in Angelis manſiſſe integra, & iuxta vſitatam in doctrina tradenda loquendi formam, indefinita propoſitio vniuerſali æquiualet, ne mens authoris alioqui dubia ſit. Neque verò ſolùm alij Scholaſtici, ſed & ſanctus Thom. prædicta verba vniuerſaliter accipit, etiam loco in obiectione citato, ſiquidem in corp. artic. docuerat ſub bono naturæ includi principia naturæ, proprietates & potentias animæ & alia huiuſmodi ad quam doctrinam ſe remittit in illa primi argumenti ſolutione; nec eſt potior ratio, cur eſſe, viuere, & intelligere poſt peccatum integra manſerint, quam cætera dona naturalia.

turalia. prætererea S. Thom. citata quæſt.65. art. 1.2. & 3. tradit naturæ corruptionem per ſolam ablationem donorum eius conditionem excedentium factam eſſe; & q.87. art. 7. hominem amiſiſſe iuſtitiam originalem,ac ſuæ naturæ fuiſſe relictum.

Prob. 2. ex Trident. ſeſſ.5. in decreto de originali peccato&aliis Conciliis;ex Patribus vt Chryſoſt. homilia de cruce Domini, Ambroſ lib.2. de Iacob,cap. 5. Auguſt. lib. 9. Geneſ. ad lit. cap. 10. & ij. cap. 31. Proſp. contra collat. cap.19.& aliis, mutationem naturæ peccato inductam,per ſolam amiſſionem gratiæ adoptionis, & aliorum donorũ eius ituitu conceſſorum,ac naturæ meritũ excedentium,declarantibus.

Prob.3.duobus tantùm modis intrinſeca diminutio virium naturalium ad benè operandum per peccatum induci potuit,ſcilicet poſitiuè, aut priuatiuè, hoc eſt aut per ſubſtractionem alicuius realis perfectionis ſiue omnino auferretur, ſiue tantùm minueretur per nimiam intenſionem, vel remiſſionem, qua ex ſuo naturali ſtatu decideret, aut per additionem alicuius realis qualitatis præternaturalis & diſconuenientis, quæ naturam ad malum inclinaret; atqui neutro modo inducta eſt. Maior eſt S. Thom. 1.p.q.48. art.4. & 1.2.q.85.art.1.& 2. ac per ſe euidens eſt, cùm omnis mutatio poſitiua,aut priuatiua ſit, nec virium naturalium ab benè operandum debilitatio, ſine aliqua mutatione intelligi poſſit,& quidem reali ac phyſica cùm vires iſtæ reales ſint. Min. prob. *& 1. quod vires* hominis naturales per peccatum diminutæ non ſint priuatiuè, prob. quia Intellectus,voluntas & aliæ animæ facultates non ſunt omnino ablatæ,vt conſtat, cumque magis&minus non ſuſcipiant,nullam remiſſionem,ſeu perfectionis gradualis iacturã paſſæ ſunt; ſed neque vllum accidens connaturaliter debitum corpori,vel ablatum, vel intenſione, aut remiſſionè

peruerſum fuit; ſiquidem peccatum neque id præſtitit vt cauſa phyſica, defectu virtutis, neque vt cauſa moralis Deum determinans ad id præſtandum, cùm ſcriptura, concilia; & patres nuſquam inſinuent Deum in vltionem peccati, aliquam homini vel Angelo naturalem perfectionem detraxiſſe,ſed ex oppoſito,naturalia manſiſſe in illis integra poſt peccatum. 2. Quod eædem vires naturales per peccatum diminutæ non ſint poſitiuè per qualitatis ad malum pellentis impreſſionem,prob. quia dici nō poteſt quodnam ſit principium phyſicum qualitatis huius effectiuum; non naturalis hominis facultas, vt patet; nec peccatum quod cum ſit ens morale, non poteſt effectum phyſicum phyſicè producere; nec Deus, quia ſicut Deo, quatenus eſt prima veritas, repugnat per ſe ac per modum cauſæ particularis, ingenerare habitum falſum; ita & Deo,quatenus prima & infinita ſanctitas eſt,repugnat per ſe ingenerare habitū prauū. Deus intentator malorū eſt,neminem per ſe excæcat, vel obdurat poſitiuè; ſed ſolùm negatiuè & permiſſiuè.

Prob.4.Interior difficultas ad benè operandum oritur vel ex ignorantia intellectus, vel ex fomite, ſeu inordinatis appetitus ſenſitiui motibus vel ex corporis paſſibilitate, ſeu capacitate ad alterationes corruptiuas; atqui hæc maiora non ſunt in natura lapſa quàm eſſent in pura natura. Maior eſt S. Thom.1.2. q.85.art.3.minor prob. 1.*de ignorantia*, quia per peccatum capitale primi parentis & originalis poſterorum,quibus naturæ humanæ lapſus continetur, nulla ignorantia poſitiua, ſeu prauæ diſpoſitionis, quæ in iudicio erroneo & habitu ad id inclinante conſiſtit, in hominum genus transfunditur, ſed ſola ignorantia, priuatiua, hoc eſt priuatio omnis habitus intellectiui ſiue per ſe, ſiue per accidens infuſi, & omnis ſpeciei

intelligi

intelligibilis,adeoque omnis principii cognitiui,præter nudam potentiam; eâdem autem ignorantia laborat homo in puræ naturæ ſtatu conditus; ſed & eadem eſt in vtroque ſtatu ſenſuum internorum, ac externorum diſpoſitio, idemque obiectorum ſenſibilium influxus, nec proinde maior eſt ignorationis, vel erroris, ex parte ſenſuum & obiectorum ſenſibilium cauſa in vno ſtatu quam in altero.prob.2.*De fomite*,quia per peccatum naturæ ſolùm ablati ſunt habitus, & auxilia ſupernaturalia, quibus appetitus ſenſitiuus rationis imperio ſubiiciebatur, & ad bonum honeſtum conuertebatur; ipſa verò facultas appetitus neque intenſior, aut remiſſior facta eſt, quàm eſſet in puris naturalibus, neque additione praui habitus magis ad malum inclinata;ergo difficultas ad bene operandum ex parte fomitis eadem eſt in vtroque ſtatu;reſpctu eiuſdem perſonæ; quod addo, quia pro temperamentorum varietate fomes magis aut minus ardet,motioneſque appetitus ſentientis, quas paſſiones & ægritudines vocamus,magis aut minus actuoſæ ſunt. prob.3.*de paſſibilitate*,quia eadem eſt humani corporis compoſitio, ex materia ſublunari contrariis qualitatibus affecta, ex partibus heterogeneis,ex calido agente in humidum &c. ex quibus oritur paſſibilitas & mortalitas,neque in vno ſtatu maior exiſtit vis ad reſiſtendum agentibus contrariis, quàm in altero.

Meritò igitur Theologi communiter dicunt hominem in puris naturalibus,& hominem lapſum nō differre,niſi vt nudum & ſpoliatum,ſeu per modum negationis & priuationis ;quia reipſa eandem naturam vterque obtinet, ac ſub carentia eorundem donorum gratuitorum; ſed hoc intereſt, quòd hæc carentia in ſtatu puræ naturæ fuiſſet mera negatio,in ſtatu autem naturæ lapſæ, eſt priuatio donorum quæ habuit natura

tura in ſuo capite, & quæ per eius obedientiam in omnibus ſuis indiuiduis per naturalem generationem ab illo profectis habere debuit.

ARTICVLVS V.

Soluuntur dubitationes.

OB. 1. Peccatum originale naturam infirmiorem facit, non apponẽdo qualitatem aliquam phyſicam, nec ſubtrahendo naturalem aliquam perfectionem poſitiuam, ſed per ſeipſum, & ſubtrahendo aliquam perfectionem negatiuam ſcilicet peccati carentiam. Ita Aluarez.

Reſp. peccatum originale, cum nullum includat actum appetitus ſiue rationalis ſiue ſentientis, quoad bonum creatũ & commutabile conuertatur, non poteſt hominem ſeipſo ad malum inclinare, nec proinde impotentiorem ad bonum reddere, per ſeipſum nec minuit actiuitatem, vel inclinationem appetitus ad bonum operandum, nec eum inclinat ſeu conuertit ad malum; ergo intelligi non poteſt quomodo per ſe præcisè, hoc eſt, nec detrahendo vllam perfectionem poſitiuam, nec quicquam addendo per ſeipſum, appetitum minus potentem faciat ad bene operandum. Ex quo etiam patet actuale peccatum poſtquam phyſicè deſiit, licet habitualiter ac moraliter maneat, non poſſe per ſe præcisè impotentiam ad bene operandum inducere. *dixi* per ſe præcisè, per prauam enim diſpoſitionem à ſe relictam id præſtare poteſt, putà per ſui recordationẽ, per habitum vitioſũ in voluntate & appetitu, per ſpeciẽ in intellectu vel phantaſia relictam, *dixi* poſtquam phyſicè deſiit, quia peccatum actuale ſiue commiſſionis ſiue omiſſionis, quando exiſtit, per ſeipſum formaliter appetitum inclinat ad bonum creatum, cuius affectu malitia moralis contrahitur, niſi forte aliquando contingat peccatum omiſſionis ſine vllo actu poſitiuo admitti.

Ob

Ob.2.Concilium Arauſicanum can.2.damnat aſſerentem libertatem hominis poſt præuaricationem primi parentis illæſam perſtitiſſe; & can.25. ſtatuit liberum arbitrium fuiſſe viribus attenuatum & inclinatum, itidem Trident. ſeſſ.6. in eo autem conſiſtit læſio ac extenuatio liberi arbitrii,quòd voluntas per præuaricationem primi parentis, quæ includit eius peccatum capitale,& originalia poſterorum,facta ſit propenſior ad malum,& imparatior ad bonum, adeoque minus indiffere͂s & indeterminata ad vtrumque, quàm eſſet ex natura ſua,ſeu in puris naturalibus.

Reſp.libertas, ſeu indifferentia ad bonum operandum læſa eſt per ſubtractionem donorum ſupernaturalium, quibus voluntas ad bonum inclinabatur, & appetitus ſenſitiuus ſub rationis imperio continebatur;quatenus iis ſubtractis difficilior eſt vſus libertatis ad proſequendum bonum, & auerſandum malu͂;non autem per ſubtractionem naturalis alicuius perfectionis,aut per impreſſionem qualitatis,per quam ad malum inflecteretur. Itaque præuaricatio primi parentis liberum arbitrium noſtrum læſit, extenuauit,debilitauit,non poſitiuè,ſed priuatiuè.

Ob.3.Thom 12.q.85.art.1.dicit naturalem inclinationem hominis ad bonum rationis humanæ naturæ proportionatum minui per peccatum.

Reſp.S.Thom. ibi non loquitur de peccato originali, ſed actuali, ſiquidem ait inclinationem ad bonum minui per peccatum, quia per actus humanos relinquitur inclinatio,id eſt habitus inclinans ad ſimiles actus; quæ ratio locum habet in actuali peccato, quod mediante actu contrahitur,non autem in peccato originali. *Item* art.2.& 3. ait malitiam, quæ inter vulnera peccato inducta numeratur, non ſumi pro malitia formali,ſed pro quadam pronitate voluntatis ad malum, quatenus ſcilicet ablato dono integritatis

tis motus effrenes appetitus ſentientis voluntatem ad malum pertrahant, quæ pronitas eadem omnino extitiſſet in ſtatu puræ naturæ.

Ob.4. Ambroſ. lib. 2. in Lucam, Auguſt.lib.de natura & gratia, Beda Luc. 10. vbi de homine deſcendente ab Ieruſalem in Ierico, dicunt hominem per peccatum fuiſſe ſpoliatum gratuitis, & vulneratum in naturalibus.

Reſpondet S.Thomas 1.2.q.85.art.3.naturam per peccatum eſſe vulneratam, quatenus dono integritatis deſtituta eſt. Sicut corpus per ſolutionem continui vulneratur, ſic natura per ſolutionem vnionis inter corpus & animam, appetitum ſuperiorem & inferiorem intercedentis, quodammodo læſa & vulnerata eſt; vnio autem hæc per ablationem formæ qua inducebatur, ſcilicet iuſtitiæ ſeu integritatis originalis, ſoluta eſt. Meritò igitur dixerunt concilia, patres, & Theologi hominem per inobedientiam primi parentis ſpoliatum fuiſſe gratuitis, hoc eſt donis ſupernaturalibus, & conſequenter vulneratum eſſe in naturalibus, ac in deteriùs commutatum, non poſitiuè, quaſi perfectionis alicuius naturalis diſpendium paſſus fuerit, ſed priuatiuè, quia natura hominis per ablationem integritatis, ſeu iuſtitiæ originalis, diuiſionem quandam paſſa eſt in ſuis potentiis naturalibus, quæ diuiſio, per metaphoram à ſolutione continuitatis corporalis ductam, vulneratio & læſio eius aptè dicitur.

Inſtabis; homo in puræ naturę ſtatu conſtitutus dici non poſſet ſuſcepiſſe vulnus, & ſemiuiuus inſtar hominis ab Ieruſalem in Ierico deſcendentis, relictus fuiſſe, ergo per peccatum ſpoliatus eſt naturali aliqua perfectione quam in eo ſtatu habuiſſet.

Concedo Ant.N.conſeq. homo in ſtatu puræ naturæ careret integritate ſeu iuſtitia, & aliis donis ſupernaturalibus

naturalibus perinde ac in ſtatu naturæ lapſæ, & ob eam carentiam dici poſſet nudus & non habens, non tamen nudatus, priuatus, vulneratus, & ſemiuiuus relictus, ſicut in ſtatu naturæ lapſæ; *non nudatus*, quia tametſi careret indumento iuſtitiæ; non eſſet tamen eo ſpoliatus, vtpote nunquam eo veſtitus; *non priuatus*, quia priuatio ſupponit habitum, aut ſaltem potentiam proximam ad illum, homo autem in puris naturalibus nec iuſtitiam habuiſſet, nec capacitatem proximam ad illam, cùm ad eam habendam diuina prouidentia non fuiſſet ordinatus, ſed ſolùm remotam potentiam & puram negationem; *non vulneratus*, quia vulnus ſeu diſſolutio vnionis relationem dicit ad vnionem præcedentem, diuiſio autem inter animam & corpus, appetitum rationalem & ſentientem, quæ in homine puram naturam obtinente reperitur, contrariam vnionem non habuiſſet. Vulnus eſt terminus vulnerationis, vulneratio autem dicit actionem qua diſſoluantur quæ priùs iuncta fuerant; *non ſemiuiuus* relictus, quia homo propter inflictas plagas dicitur ſaucius, & ſemiuiuus relictus eſſe, homo autem in puris naturalibus nullum vulnus accepiſſet, vt oſtenſum eſt. Homo ante peccatum habuit, vel ex ordine diuinæ prouidentiæ habere debuit plenam & ſanam vitam quam per peccatum perdidit, paſſibilitas & mortalitas æqualis eſt in vtroque ſtatu, nec tamen in ſtatu puræ naturæ dici poteſt vulnus aut plaga, quemadmodum in ſtatu naturæ lapſæ.

Ob. 5, natura per origin. peccatum auerſa eſt à Deo, non ſolùm prout eſt finis vltimus ſupernaturalis, ſed etiam proue eſt finis vltimus naturalis, ergo debilior eff cta eſt ad benè operandum. Ant. prob. quia non poteſt homo auerti à Deo vt fine ſupernaturali, quin ab eodem auertitur vt fine naturali. Conſ. prob. quia cùm moralis bonitas potiſſimùm pendeat à fine vltimo

mo, tanquàm à prima regula bene operandi, conſequens eſt vt voluntas ab hoc fine abſtracta, ſit impotentior ad boni operis exercitium, ſicut intellectus à primis principiis per ignorationē aut errorem, auerſus, impotentior eſt ad diſcurrendum circa verum. Ita Aluarez.

Reſp. poteſt quidem homo auerti à Deo vt fine ſupernaturali per originale peccatum, quatenus inducit priuationem gratiæ adoptionis, aliorumq; habituum ſupernaturaliū, per quos formaliter homo ad Deum vt finem ſupernaturalem poſitiuè conuertitur & dirigitur; non autem à Deo vt fine naturali, quia hæc fit per conuerſionem appetitus ad bonum commutabile, quæ in origin. peccato, cùm ſit pura priuatio, nec vllum hominibus id contrahentis actū includat, quo afficiatur ab bonum creatum, non reperitur.

Sed eſto, peccatum origin. hominem auertat à Deo etiam vt fine naturali, hæc tamen auerſio, nec eſt aliqua forma phyſica, naturę ſuperaddita, nec priuatio perfectionis connaturalis, ſed ipſum peccatum originale, aut moralis effectus ſeu denominatio id conſequens, quæ non poteſt vel inclinationem ad bonum minuere, vel propenſionem ad malum augere.

Ob. vltimò poſſet homo in puris naturalibus Deū vt naturæ authorem ſuper omnia diligere, & quamcunque grauem tentationem vincere, ſaltem modico tempore, quod tamen non poteſt in ſtatu naturæ lapſæ, igitur in hoc infirmior & deterior eſt.

Nego Anteced. in vtroque enim ſtatu id poteſt, vel in neutro, vt ex infrà dicendis conſtabit.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

An homo in ſtatu naturæ lapſæ ſit ſaltem extrinſecè debilior ad bene operandum, quam in puris naturalibus?

SI homo eſt intrinſecè debilior ad bonum operandum in ſtatu naturæ lapſæ, quàm eſſet in puris naturalibus, vel debilior eſt per ordinem ad Deum, quia negat cogitationes congruas ad benè operandum quas in ſtatu puræ naturæ conceſſit; vel per ordinem ad alias cauſas exteriores, putà mundum & dæmonem, quia potentiores ſunt ad eum tentandũ, cùm tamen non ſit potentior ad reſiſtendum, aut quia licet potentiores non ſint ad eum tentandum, ipſe tamen impotentior eſt ad reſiſtendum.

Affirmant nonnulli debiliorem eſſe per habitudinem ad Deum, & dicunt homini puram naturam obtinenti deberi, per modum concurſus naturalis, cogitationes congruas, ad præſtandum bonum morale ipſius naturæ proportionatum, aut ſaltem non eſſe indebitas, cùm ſint beneficium ei ſic ſpectato conſentaneum; homini autem lapſo eſſe indebitas, quia per peccatum contraxit debitum ſeu dignitatem iis carendi, & iis priuari iuſtè poteſt in pœnam peccati.

Horum authorum ſententia duobus modis accipi poteſt, 1. *ita vt* velint homini lapſo, non obſtantibus Chriſti meritis, negari reipſa in pœnam peccati motiones aliquas congruas ad bene operandum, quibus in ſtatu puræ naturæ donatus fuiſſet; adeoque hominem lapſum, eſſe reipſa & in actu ſecundo impotentiorem ad bene operandum ex parte auxilij per Deum præſtandi, quàm eſſet in puris naturalibus; 2. *ita* vt velint homini lapſo condonari quidem per merita Chriſti debitum carendi cogitationibus congruis, quod per peccatum naturæ contraxit, nec pro-

inde hominem lapſum eſſe reipſa debiliorem ad bene operandum ex parte Dei, quàm fuiſſet in puris naturalibus; ſed tamen ex vi lapſus, & in actu primo eſſe debiliorem, quia ſi pro ſua indignitate, ac prout exigit conditio ſtatus, tractaretur, huiuſmodi cogitationibus reipſa & in actu ſecundo deſtitueretur.

PRIMA CONCLVSIO. Homo in ſtatu naturæ lapſæ non eſt de facto extrinſecè debilior ad præſtandum bonum morale ipſius naturæ proportionatum, ſiue ex parte Dei, ſiue ex parte mundi & Dæmonis, quàm eſſet in ſtatu puræ naturæ. Ita S. Thom. 1.2.q. 109. & clarius in 2.d.28. q.1.art. 1. & 2. & alii communiter Theologi, qui metiuntur facultatem naturalem hominis lapſi ex facultate naturali hominis in puræ naturæ ſtatu exiſtentis, & quicquid eſt huic poſſibile per naturæ vires, homini etiam lapſo poſſibile eſſe conſtanter aſſerunt.

Prob. 1. quia patres, quos citant Bellarm. Valentia, Stapletonus, & alii, æqualem vim ad bene operandum, & vniuerſim eaſdem omnino facultates naturales homini lapſo, & homini puram naturam obtinenti aſcribunt.

Prob. 2. ex parte Dei, quia licet ſupponeremus hominem per naturæ peccatum excidiſſe à cogitationibus congruis, nihilominus ſentiendum eſſet debitum hoc per merita Chriſti redemptoris ei condonari, quando quidem per ea condonatur etiam debitum carendi auxiliis ſupernaturalibus.

Confirm. 1. quia non eſt potior ratio cur homo poſt lapſum reipſa priuetur auxiliis ex connaturali Dei prouidentia ipſi debitis, quàm internis facultatibus; nec S. Dionyſius, & alij Patres ac Theologi aientes naturalia poſt peccatum manſiſſe integra, magis id affirmant de naturalibus intrinſecis, quàm de naturalibus extrinſecis, atqui homo lapſus non eſt reipſa

priuatus

priuatus bonis & perfectionibus naturalibus internis, vt conſtat ex dictis art.4.& 5.ergo nec externis.

Neque dicas hominem ex vi lapſus incurriſſe debitum carendi auxilio congruæ cogitationis ad benè operandum, quod alioqui ex naturali Dei prouidentia ipſi concederetur, non autem carendi facultatibus & bonis internis naturalibus; cùm enim hoc auxilium ſupponatur æquè proportionatum & connaturale, ac internæ perfectiones, non potiùs contraxit debitum eo carendi per peccatum naturæ, quàm carendi perfectionibus intrinſecis; imò non videtur incurrere potuiſſe debitum carendi hoc auxilio, quia ſimul incurreret debitum carendi facultatibus naturalibus ratione quarum id poſtulat.

Confirm.2. quia non eſt quamobrem dicatur homo lapſus, alijs pœnis reipſa multari ob peccatum naturæ, quàm iis quarum comminatio præcepto diuino adiuncta eſt, Geneſ.2. *in quocunque die comederis ex eo, morte morieris*; his autem verbis non aliam pœnam Deus comminatur, quàm priuationem gratiæ adoptionis, aliorumque donorum ſupernaturalium & indebitorum eius intuitu conceſſorum, vt r[e]cte docet Suar.proleg.4.cap.9.num.9.

Prob.3.ex parte Dæmonis, quia ſuppoſita Chriſti redemptione, pro explorato habendum eſt, aut Dæmonem non eſſe fortiorem & propenſiorem ad tentandum; quàm eſſet in ſtatu puræ naturæ, aut hominem eſſe potentiorem ad reſiſtendum.

Dices hominem purum non fuiſſe tentandum ab Angelo, ac proinde cùm homo lapſus ab eo tentetur, infirmiorem eſſe ad bene operandum quàm fuiſſet in puris naturalibus.

Diſt.Ant.ab Angelo puro, id eſt, naturam angelicam puram & labis expertem obtinente, concedo: ab Angelo lapſo, ſeu Dæmone, nego: quod ſi con-

tendas alienum eſſe à Dei prouidentia homini puro conſentanea, vt permittat eum tentari, ſeu ad malum inſtigari à Dæmone, nulla tamen erit conſeq, quia hoc dato ſtatuendum eſt hominem præuentum & adiutum gratiæ auxiliis per Chriſti merita inſpiratis, æquè ſaltem paratum ac potentem eſſe ad bene opeandum Dæmone repugnante, quàm eſſet in puris naturalibus, nulla incurſante Dæmonis tentatione.

SECVNDA CONCLVSIO. Primi noſtri parentes in actu primo & ex vi lapſus, impotentiores fuerunt ad præſtandũ bonum morale naturalis ordinis, tum ex parte Dei, tum ex parte mundi & Dæmonis, quàm fuiſſent in ſtatu puræ naturæ.

Prob. 1. de impotentia ex parte Dei, quia per ſuum peccatum actuale auerterunt ſe à Deo vltimo fine, tum naturali tum ſupernaturali, & promeriti ſunt priuationem vitæ ac exiſtentiæ, vt ſentit Suar. cap. citato, n. 6. adeoque omnium bonorum naturalium: ego Deus iuſtè & condignè potuit, condonando illis priuationem exiſtentiæ ac facultatum naturalium internarum, priuarè illos in pœnam peccati auxilio congruæ cogitationis ad bene operandum; hoc eſt, negare cogitationem, ex qua reipſa & in actu ſecundo ſequatur victoria tentationis; & exercitium boni operis ad naturalem ordinem pertinentis, & ſolùm concedere ſufficientem; putà eam ex qua poſſit ſequi victoria tentationis, & bona operatio, reipſa tamen nunquam ſequatur.

Prob. 2. de Impotentia ex parte mundi & Dæmonis, tum quia Deus in vltionem peccati iuſtè illos priuare potuit externa protectione ab incitamentis peccandi per Dæmones, homines, & alias creaturas offerendis; tum quia, ſubtractis auxilijs congruarum cogitationum, imparatiores exiſterent ad repu-

diandas

diandas peccati anſas & illecebras.

TERTIA CONCLVSIO. Poſteri Adami per generationis naturalis viam ab eo delapſi, non ſunt etiam in actu primo,& ex vi peccati capitalis ac originalis ex eo accerſiti, debiliores ad præſtandum bonum morale,hominis naturæ proportionatum,quàm eſſent in puris naturalibus. Ita Suar. cap. citato.

Prob.1.de impotentia ex parte Dei; poſteri Adami nec per peccatum capitale primi parentis, nec per peccatum originale, quibus peccatum naturæ continetur,contrahunt debitum carendi motionibus congruis ad bonum operandum, ex connaturali Dei prouidentia homini puram naturam obtinenti debitis, ergo per peccatum naturæ non fiunt extrinsecè debiliores etiam in actu prono ad bene operandum, ex parte auxilii per Deum vt auctorem naturæ præſtandi. Ant. prob.1.quia ſolùm per hæc peccata contrahunt debitum carendi donis per obedientiam primi parentis ad eos tranſmittendis;per hanc autem ad eos transfundi debuerunt ſola dona ſupernaturalia & indebita, non etiam dotes per Deum vt naturæ authorem debitæ. Adamus non fuit caput morale ad propagandam humanam naturam cum ſuis genuinis dotibus ac perfectionibus, ſed caput phyſicum, ſeu quod idem eſt,eam non traduxit ad poſteros per modum cauſæ efficientis moralis, ſed per modum cauſæ efficientis phyſicæ.

Prob.2.ſi poſteri Adami per peccatum naturæ contrahunt debitum carendi auxilio cogitationis congruæ ad bene operandum, ſequitur paruulos cum origin. peccato decedentes nullum vnquam opus moraliter bonum effecturos: nullam vnquam tentationem aduerſus legem naturalem perfecta victoria ſuperaturos; ſiquidem reipſa multantur iis pœnis quibus digni ſunt, adeoque cum ob peccatum

capitale primi parentis & ſuum originale digni ſint perpetua carentia congruæ cogitationis, reipſa per totam æternitatem illa deſtituentur: neque enim putandum eſt eos incurriſſe prædictum reatum ſeu debitum, ſed diuinitus illis condonari, & eo non obſtante motiones congruas ad bene operandum illis indulgeri, ſiquidem dotes à quibus Adami poſteri per peccatum primi parentis exciderunt, non niſi per merita Chriſti reſtituuntur, Chriſtus autem paruulis cum peccato originali defunctis, cùm ſint in termino damnationis, opera ſua meritoria non applicuit, nec proinde quicquam in actu ſecundo illis promeruit. Video dici poſſe Chriſtum non quidē direxiſſe ſua bona opera in fauorem damnatorum pœna damni & ſenſus, direxiſſe tamen in fauorem damnatorum ſola pœna damni; ſed hoc alienum eſt à communi doctrina Theologorum, qui abſolutè ac ſine exceptione pronunciant, Chriſtum non eſſe caput damnatorum vt ſic, defectu influxus ſeu applicationis meritorum.

Itaque ſi Deus neque Chiſtum, neque vllum aliud remedium Adami poſteris prouidiſſet, ad emergendum à peccato naturæ, & ad recuperandum ſtatum gratiæ, tamen ſecluſo propriæ voluntatis, & libertatis per actuale peccatum abuſu, non priuaſſet eos auxilio congruæ cogitationis, homini puro, ſeu naturam labis expertem obtinenti debito; quandoquidem per peccatum naturæ non contrahunt debitum carendi donis & perfectionibus connaturalibus, ſiue internis, ſiue externis; imò ſi per totum tempus vitæ mortalis, & paſſibilis legem naturalem ſine vllo graui peccato ſeruauiſſent, per ſua opera moraliter bona felicitatem aliquam ſuæ naturæ proportionatam, ſaltem quoad animam, promeruiſſent, eamque poſt obitum reipſa conſecu-

ti

tì fuiſſent, vt tradit Suar.cap.citato n. ij.

Ob.1. Auguſt. in propoſit.17. in epiſt. ad Rom. dicit *liberum arbitrium perfectum fuiſſe in primo homine, in nobis verò ante gratiam, non eſſe liberum arbitrium vt non peccemus*; & Fulgent. lib. de Incarn. & gratia cap.13.ſentit Adamum *peccando,cogitandi quæ ad Deum pertinent protinus amiſiſſe facultatem; ſic iacuiſſe oppreſſum ditione peccati, vt nullatenus initium aliquod bonæ voluntatis habere potuiſſet, niſi hoc Deo gratis donante ſumpſiſſet.* Iidem Proſper lib.1.de vocat. gentium capit.7.

Reſp. Auguſt. vult hominem in ſtatu naturæ integræ potuiſſe ſeruare omnia præcepta legis naturalis collectiuè ſine vllo graui peccato, non ſolùm poteſtate antecedente ac ſufficiente, ſed & poteſtate morali, & quidem longo tempore, ſine gratia; in ſtatu autem naturæ lapſæ, id quidem poſſe antecedenter, non autem moraliter ſine gratia, ſaltem longo tempore, defectu integritatis ſeu iuſtitiæ fomitem comprimentis. Citatis verbis immediatè adiungit; *ſed tantùm vt peccare nolimus*, quibus admittit in homine lapſo non peccandi affectum ante gratiam, & quidem honeſtum; neque enim ſolum ſignificat affectum ex indifferenti motiuo elicitum: ergo cùm hic affectus ſupponat congruam cogitationem,admittit in homine lapſo cogitationem congruam ante gratiam, ergo exiſtimat & cogitationes aliquas congruas eſſe homini connaturales, & Adami poſteros ab iis per peccatum naturæ non excidiſſe; ſi enim eſſent ſupernaturales, eſſent abſolutè gratiæ, & ſi eſſent quidem connaturales ac debitæ ante naturam lapſam, ſed poſt lapſum indebitæ, eſſent gratiæ poſt lapſum.

Fulgentius loquitur de Cogitatione & voluntate quæ ad ſalutem ſupernaturalem, per ſe confe-

rat, adeoque de cogitatione & voluntate ordinis ſupernaturalis, 1. *quia* ex communi vſu SS. patrum, per bonam cogitationem & voluntatem ſimpliciter ac ſine addiio, hæc ſignificantur. 2. *quia* Fulgentius loquitur etiam de cogitatione ſufficienti, nemo autem dicit nos in Adamo amiſiſſe cogitationem ſufficientem ad bonum morale præſtandum. 3. *quia* pro ratione ſubdit, nos in Adamo eſſe ſpoliatos veſtimento fidei.

Ob. 2. peccatum mortale facit hominem poſitiuè indignum omni auxilio congruæ cogitationis ad bene operandum, atqui peccatum origin. eſt mortale, cùm ex Trident. ſeſſ. 5. decreto de pec. orig. can. 2. ſit mors animæ, & gratiam, quæ eſt ſupernaturalis animæ vita, per ſe excludat. *Diſt. Ma.* peccatum mortale actuale ſeu propria voluntate contractum, concedo; peccatum mortale origin. ſeu aliena voluntate conrractum, nego: homo per mortale peccatum actuale, voluntariè ac per abuſum ſuæ libertatis auertit ſe à Deo, non modò prout eſt finis vlimus ſupernaturalis, ſed & prout eſt finis vltimus naturalis, ergo æquum eſt vt priuetur auxiliis tum naturalibus, tum ſupernaturalibus, quibus ad Deum alterutro modo ſpectatum reipſa perducatur; per peccatum autem origin. non abutitur ſua libertate, nec voluntariè ſe auertit à Deo, ſed neceſſariò incidit in auerſionem alienæ voluntatis abuſu inductam; vnde iuſtum quidem eſt vt priuetur donis ſupernaturalibus per bonum vſum alienæ voluntatis ad eum tranſmittendis, non autem vt priuetur bonis connaturalibus.

Ob. 3. peccatum origin. ſimpliciter denominat hominem filium iræ ac inimicum Dei, Ergo facit hominem indignum auxilio congruo ad bene operandum, id eſt ex quo reipſa ſequatur bona operatio, ſi-

quidem

quidem huius auxilij collatio Dei fauor eſt, facit autem indignum omni Dei fauore.

Reſp. Concedo ant. nego conſeq. quia non facit hominem inimicum Dei per modum offenſæ propria voluntate contractæ, ſed per modum offenſæ aliena voluntate inductæ, quæ parit quidem debitum ſeu dignitatem carendi fauoribus ac beneficiis ſupernaturalibus, non autem carendi beneficiis connaturalibus, ſeu ex vi naturæ debitis.

Ob. 4. damnati reipſa priuantur auxilio congruo ad bene operandum moraliter, & priuantur in vltionem delicti ratione cuius damnati ſunt, atqui paruuli cum originali peccato defuncti propter hoc peccatum ſunt damnati, ergo propter hoc auxilio illo priuantur.

Reſp. diſt. ma. damnati ad pœnam priuatiuam & poſitiuam, ſeu damni & ſenſus, in vltionem peccati actualis, concedo: damnati ad pœnam priuatiuam tantùm, nego.

DISPVTATIO TERTIA.

De variis circa gratiam Chriſti erroribus.

Circa Chriſti gratiam errauerunt Iudæi, Pelagiani, ſub quibus Semipelagiani, & Lutherani, ſub quibus omnes ſectarij tum veteres, tum recentiores, libertatem quæ gratiæ fundamentum eſt impugnantes, comprehenduntur.

QVÆSTIO PRIMA.

De errore Iudæorum.

IVdæos etiam ad Chriſtum conuerſos de illius gratia malè ſenſiſſe conſtat ex Actis Apoſt. epiſt. Pauli ad Galatas, & ad Rom. Tertull. lib. contra Iudæos, Auguſt. epiſt. 95. & ſerm. 13. de verbis Apoſtol. cap. 4. & in expoſitione inchoata in epiſt. ad Romanos duo

errores communiter iis tribuuntur, vnus eſt ad ſalutem non ſufficere gratiam Chriſti ſine legis veteris obſeruatione, de quo Act.14.15.& 21.in epiſt.ad Galat. & apud Auguſt.cit. loc. Alter eſt gratiam Chriſti datam eſſe ſolis Iudæis ob legis veteris obſeruationem; de quo in Epiſt.ad Rom.& in commentariis Auguſt. aliorumque PP.in ipſam.

Primum errorem Gentilibus ad Chriſtum conuerſis perſuadere cœperunt Iudæi Antiochiæ, vt ex Act. 14.& 15.deinde in Galatia, vt ex Epiſt.ad Galat. conſtat, & aliis forte locis; cuius ſectatores non fuerunt formaliter hæretici ante concilium Apoſtol. de quo Actor.15.defectu pertinaciæ, ſed ſolum poſteà, præcipuus eius defenſor fuit Cherintus Iudæus, teſte Epiphanio hæreſi 24.

Poſterioris erroris fautores non cenſuerunt, aut Gentiles etiam circuncíſos, & Moſaïcam legem colentes, non eſſe recipiendos in Eccleſiam Chriſti; ſiquidem Iudæi proſelytos circunciſos inter filios Abrahæ computabant, non quidem naturales, ſed adoptiuos, ſentiebantque diuinas promiſſiones non ſolùm filiis Abrahæ naturalibus, ſed etiam adoptiuis factas eſſe, aut non eſſe admittendos ad circunciſionem, nec conſequenter ad Chriſti gregem, ſiquidem Iudæi non modò proſelytos vltrò ſe offerentes ad circunciſionem ac profeſſionem Moſaïcæ legis recipiebant, ſed ad eas capeſſendas hortabantur, Mat. 23.ſolùm igitur voluerunt non eſſe admittendos Ethnicos ad gregem Chriſti, nec, etiam ſi admitterentur ſaluari poſſe, niſi circunciderentur, & ſimul cũm lege Chriſtiana Moſaïcam legem profiterentur, vt videre eſt Act.10.& 11.

Hinc autem ſequi videtur, eundem fuiſſe errorem Iudæorum Antiochenis & Galatis admiſtorum, contra quos Paulus Epiſtolam ad Galatas, & Iudæorum Romanos

Romanis admiſtorum, contra quos epiſtolam ad Rom.ſcripſit; idque ſentire videtur Hieronym.præfatione in Epiſt.ad Galat.

Veruntamen licet in hoc conuenirent, quod arbitrarentur Gentiles non poſſe in Chriſti gregem recipi, nec, ſi reciperentur, & in eum crederent ac legem Chriſtianam cuſtodirent,poſſe ſaluari,niſi etiam circuncidere ntur ac legem Moſaïcam ſeruarent; adeoque legem vtramque ſimul coniungendam & colendam eſſe; diſſentiebant tamen & in obiecto erroris & in fundamento. *In obiecto quidem, quia* Iudæi de quibus in epiſt.ad Galat. ſolùm contendebant Chriſtianos teneri ad ſubeundam circunciſionem, & ſeruandam legem Moſaïcam, quòd Chriſtiana ſine Moſaïca inſufficiens eſſet ad ſalutem; nec inficiabantur Ethnicis adhuc incircunciſis Euangelium prædicari, imò baptiſmum miniſtrari poſſe, vt conſtat ex Act.15.& 21. At verò Iudæi de quibus in Epiſtola ad Rom.volebant Ethnicos ad circunciſionem priùs induci ac reipſa circuncidi, quàm euangelij prædicatione illuſtrarentur, quòd non liceret incircunciſis Chriſtianam legem proponere,Act.10.& 11. Credebant ſcilicet Chriſtum ſolis Abrahæ filiis promiſſum fuiſſe, adeoque non aliis eſſe prædicandum, quàm filiis Abrahæ naturalibus, aut ſaltem per circunciſionem adoptatis.

Item priores,licet fortè initio cenſuiſſent Moſaïcæ legis obſeruationem omnibus ad Chriſtum conuerſis,ſiue Iudæis, ſiue Gentilibus, neceſſariam eſſe ad ſalutem, proceſſu tamen temporis ad Iudæos neceſſitatem hanc coarctauerunt, Act.21.poſteriores autem omnibus neceſſariam eſſe mordicus tuebantur.

In fundamento autem, quia priores opinabantur Moſaïcam legem,ante Chriſti aduentum,per ſe ac liberi arbitrij vires ſufficientem fuiſſe ad iuſtificatio-

nem

nem & ſalutem,hoc eſt potuiſſe ſeruari per ſolius naturæ vires, & ſeruatam potuiſſe perducere ad iuſtificationem ac ſalutem ſine gratia Chriſti,ſeu per merita Chriſti venturi diuinitus conceſſa; ideoque obligandi vim habituram vſque ad finem mundi ; & ex iis principiis inferebant ſeruandam eſſe à Chriſtianis,ſaltem ex Iudæis ad Chriſtum conuerſis:poſteriores autem licet principia hæc, vt credere fas eſt, admitterent, alio tamen fundamento præcipuè nitebantur, quòd ſcilicet Moſaïcæ legis cultores, per opera legis Chriſtum eiúſque gratiam & doctrinam promeruiſſent, non autem Gentiles idololatræ,ex quo concludebant ſolis Moſaïcæ legis cuſtodibus,ſiue eſſent Iudæi genere ac religione ſimul,ſiuè religione tantùm, Chriſti doctrinam prędicari,& ſacramenta miniſtrari debere. Suarez proleg. 5. cap. 1. n. 5. *vnde Paulus* in epiſt. ad Galatas totus in eo eſt vt oſtendat legem veterem iuſtificandi vim ex ſe non habuiſſe,quid agendum eſſet indicaſſe, vires autem ad id exequendum non præſtitiſſe,non in perpetuum datam eſſe,ſed donec veniret ſemen quod eſt Chriſtus; in Epiſtola autem ad Roman. id præcipuè molitur vt præſumptionem Iudæorum, in proprio merito ac iuſtitia confidentium extirpet, demonſtrando Chriſtum, eiuſque gratiam & doctrinam non ex operibus legis, ſed ex pura Dei miſericordia ortum habere.Item,quia Chriſtiani ex Gentilibus in probrum Iudæis obiiciebant, quòd Chriſtum ſalutis authorem cruci affixiſſent, inquinatos eorum mores & vitia commemorat, ad ſpiritum humilitatis in iis excitandum.Denique docet omnes in Adamo deliquiſſe,& origin.peccatum contrahere,quod cæterorum peccatorum ſeminarium eſt. adeoque omnes Dei miſericordia & Chriſti redemptione indiguiſſe.

Tres ergo Iudæorum errores ſuper Chriſti gratia extiterunt;

extiterunt; *Primus* eſt, legem Moſaïcam ante Chriſti aduentum per ſe cum liberi arbitrij viribus ad iuſtificationem & ſalutem ſufficientem fuiſſe; *Alter* eſt, poſt Chriſti aduentum neceſſariam eſſe vel omnibus Chriſtianis, vel ſaltem Iudæis, ad iuſtificationem & ſalutem, nec ad id Chriſti gratiam, & nouæ legis obſeruationem per ſe ſufficere; *Tertius* eſt Chriſtum, eiuſque gratiam, doctrinam & legem ſolis Iudæis diuinitus promiſſam eſſe ob merita ſuorum parentum, & Moſaïcæ legis cuſtodiam.

His tribus dogmatis multi errores continentur; *primus* eſt diuinam gratiam dari propter merita; *ſecundus* eſt poſſe hominem legem diuinam ac naturalem per liberi arbitrij vires ſine interioris gratiæ auxilio adimplere, ac earum obſeruatione iuſtificationem ac ſalutem conſequi: *tertius* eſt hominem non indigere internæ gratiæ illapſu & præſidio ad bene operandum ſicut oportet, ad veram iuſtitiam & ſalutem obtinendam; *quartus* eſt gratiam Chriſti non eſſe neceſſariam per modum auxilij ad bene operandum, ſed ſolùm ad remiſſionem peccatorum, & iuſtitiæ augmentum, *quintus* eſt quem infert Apoſtolus Galat. 2. ſuperuacaneum fuiſſe aduentum Chriſti ſaluatoris. *Addit* Chryſoſtomus hom. 6. in epiſt. ad Rom. cenſuiſſe Iudæos, ſe Chriſti gratia & doctrina non indigere ad iuſtificationem & ſalutem, quod ex vi ſolius Moſaïcæ legis, & liberi arbitrij viribus iuſtificari & ſaluari poſſent; quod Suarez ait intelligendum de Iudæis in ſua perfidia obduratis, non autem de Chriſtianis.

Ex his Iudæorum legem æmulantium erroribus, omnes alij, quos circa gratiam hæretica natio inuexit, tanquam ex ſtolone fruticati ſunt.

QVÆSTIO II.
De errore Pelagianorum.

PRimus poſt Iudæos Pelagius de diuina gratia prauè ſenſit, ad annum Chriſti quadringenteſimum teſte Auguſt.hær.88. lib.de dono perſeuerantiæ cap. 21.& ſæpè alibi, quod de tota Pelagij doctrina intelligendum eſt, ſiquidem inchoatio aliqua eius præceſſerat in Iouiniano, Euagrio (non eo qui continuauit hiſtoriam eccleſ. Sozomeni) ſed altero, & Ruffino; teſte Hieron. in proœmio dialog. contra Pelag. & Auguſt.lib.2.de pecc.origin. Imo Clemens Alexandrinus qui floruit anno 204.lib. 5. ſtrom.initio, ſcribit Baſilidem, Valentinum, & Marcionem aſſeruiſſe hominem per naturæ vires poſſe credere, bene operari & ſaluari. Sed quia hic error illis temporibus aut non ſatis innotuit, aut ſtatim extinctus eſt, idcirco Pelagio, qui eum ex profeſſo declarauit ac perſuadere conatus eſt, tanquam authori aſcribitur.

Fuit Pelagius natione Brito, profeſſione monachus in Oriente, vt colligitur ex epiſt. 4. Chryſoſtomi ad Olymp. vbi de Pelagio tanquam de viro pietate illuſtri loquitur; vnde in Occidentem tranſiens errorem ſuum Romæ ſocio Cæleſtio & fautore Iuliano ſeminare cœpit. Lege Auguſt. lib. de pec. orig. cap. 21. & Baron. an. 411. n. 52.

ARTICVLVS I.
Quanam fuerit doctrina Pelagij.

AVguſt. eam proponit hæreſi 88. & epiſt. 106. vbi eam in 12. articulos ſeu propoſitiones diſtinguit, quæ in Concilio Palæſtino damnatæ fuerunt. 1. Cenſuit primos parentes ante peccatum fuiſſe non tantùm in actu primo & ratione ſuæ naturæ, ſed reipſa, & in actu ſecundo obnoxios fomiti, morti, fami, ſiti, & aliis infirmitatibus homini connaturalibus, ita

vt

vt nequidem ex diuina ordinatione & protectione ab iis immunes exiſterent; peccando autem non alium defectum contraxiſſe, quàm auerſionem ac inimicitiam Dei & reatum pœnæ.

2. Adamum peccando, ſibi non poſteris nocuiſſe: infantes naſci expertes peccati, & in eodem ſtatu quoad iuſtitiam & ſanctitatem in quo primi parentes conditi fuerunt: concupiſcentiæ rebellionem, mortem, famen, ſitim, & alias id genus infirmitates non eſſe pœnam culpæ, ſed conditionem naturæ. Ita in quatuor primis articulis.

3. Nullos in homine viatore agnouit actus liberos naturæ virtutem excedentes, ſed exiſtimauit, ſuppoſita rerum credendarum propoſitione, ac notitia legis, naturam per ſe ſufficientem eſſe ad credendum & operandum, quicquid ad ineundam regni cæleſtis hæreditatem credendum & operandum eſt.

Prob. 1. ex his Fauſti lib. 1. de gratia cap. 1. *dicit Pelagius quod ad obtinendum ſalutem natura hominis ſibi ſola ſufficit.*

Prob. 2. ex Auguſt. hæreſ. 88. vbi ait Pelagium & Cæleſtium adeo fuiſſe inimicos diuinæ gratiæ, vt ſine hac crederent poſſe hominē facere omnia diuina mandata; additque Pelagium, licèt tandem coactus fuerit Dei gratiam fateri, nunquam tamen veræ gratiæ neceſſitatem fuiſſe confeſſum, ſed nomine gratiæ, quam neceſſariam eſſe fatebatur, liberum arbitrium, & diuinam legem atque doctrinam intellexiſſe, qua irradiante diſceremus quid credendum, ſperandum, diligendum, & faciendum eſſet. Nota Auguſt. cùm negat Pelagium veræ gratiæ neceſſitatem confeſſum fuiſſe, loqui de gratia interna, & quidem ex parte naturæ ſe tenente, eamque ad bonum præſtandum roborante, ſiquidem admittebat gratiam legis & doctrinæ cæleſtis, quæ continet non modo externam prædicationem

prædicationem, ſed internas etiam cogitationes, & illuſtrationes quibus proponitur & applicatur, quæque eſt vera gratia, ſed ex parte obiecti ſe tenens, & ad ſufficientem eius propoſitionem ſeu applicationem pertinens; item loqui de gratia hominis viatoris, quia Pelagius fortè agnouit veram gratiam naturæ vires, & facultates roborantem ac eleuantem in homine comprehenſore, vt videbimus art. 2.

Prob. 3. ex art. 7. Pelagii damnato in concilio Palæſt. qui erat gratiam Dei non dari ad ſingulos actus, niſi nomine gratiæ intelligatur liberum arbitrium, & doctrina legis, & ex ij. in quo negabat eſſe liberũ arbitrium ſi Dei indiget auxilio, proindéque ſentiebat repugnare vt actus aliquis liber ſit, & tamen à ſolo libero arbitrio elici non poſſit, quod eſt negare actum liberum ſupernaturalem, ſeu natiuas liberi arbitrij vires excedentem, ſed & Hieronymus in epiſt. ad Cteſiphontem, & Auguſt. lib. 2. contra duas epiſt. Pelagij cap. 5. & lib. 4. contra Iulianum cap. 8. ſæpè inculcat Pelagium docuiſſe, neceſſitatem ſupernaturalis auxilii cuiuſcunque, libertati arbitrij repugnare, adeoque omnem actum liberum naturalem, ſeu naturæ viribus poſſibilem eſſe.

Ex hoc principio negauit Pelagius orationis neceſſitatẽ ad perrumpendas etiam grauiſſimas difficultates & tẽtationes, ad viuendũ ſine peccato, vel de cõmiſſis pœnitendum, vt habetur in concilio Mileuit, cap. 5. Africano cap. 80. & Auguſt. epiſt. 106. ex quo etiam manifeſtè ſequitur repugnare diuinum præceptum, obligans hominem ad actum liberum ſupernaturalem, ſeu vires naturales liberii arbitrii ſuperantem, cùm eo poſito hic actus impoſſibilis ſit, & omne id quod naturam eleuat ad operandum ſuprà ſuas vires, neceſſitatem imponat.

4. Non agnouit habitus ſupernaturales operatiuos, vt

vt habitus fidei,ſpei & charitatis,dona Spiritus ſancti habitualia, virtutes morales per ſe infuſas; nec motiones ſupernaturales hominem ad operandum ſuprà ſuam genuinam actiuitatem eleuantes, cùm enim negaret actus ſupernaturales ad quorum exercitium illi habitus & hæ motiones infunduntur, non eſt debium quin illos habitus & has motiones etiam negauerit. Suar. proleg. 5. n. 5.

5. Nullum in homine viatore admiſit auxilium internum ſupernaturale, ex parte naturæ ac potentiarum eius ſe tenens, etiam quo iuuaretur ad ſeruandam legem naturalem ac diuinam,& vt verbo dicam, ad credendum & operãdum ſicut oportet ad regnum cœlorum conſequendum; ſeu non agnouit vllam internam gratiam ex parte naturæ ſe tenentem,quæ per modum principii actiui moraliter aut phyſicè cooperaretur cum homine credente & bene operante, adeoque facilitatem,promptitudinem & alacritatem ad credendum ac bene operandum cõferret; ſed funditus negatur vllum huiuſmodi gratiam homini viatori concedit,ſiue ad neceſſitatem,ſiue ad facilitatem bene operandi. Suar. n. 13.

Prob. quia Auguſt. hæreſi 88. & alibi paſſim vniuersè negat Pelagium vllam veram gratiam recepiſſe,quod cùm de externa quæ conſiſtit in reuelatione diuina, legiſlatione ac promulgatione, prædicatione, miraculis & ſimilibus; nec de interna ſe tenente ex parte obiecti, qua res credendæ & faciendæ interiùs proponuntur & applicantur, ſaltem de interna ex parte naturæ ac potentiarum eius ſe tenente, ac per modum principii actiui concurrente accipiendum eſt. epiſt. 95. *ſiue dixerit gratiam eſſe liberum arbitrium, ſiue gratiam eſſe remiſſionem peccatorum, ſiue gratiam eſſe legis præceptum, nihil eorum dicit quæ per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti per-*

tinent ad concupiſcentias tentationeſque vincendas & lib.1. contra duas epiſt. Pelag. cap.19. *vos autem in bono opere ſic putatis adiuuari hominem Dei gratiâ, vt in excitanda eius ad ipſum bonum opus voluntate, nihil eam credatis operari.* Hoc idem obijcit lib.2.cap.5. & ſeq. Item ſæpe inculcat Pelagium non aliam admiſiſſe gratiam quam qua liberum arbitrium iuuetur ad bene operandum, quam Dei legem ac doctrinam, qua diſcimus quid credere, ſperare ac facere debemus.

Prob.2. quia Pelagius art.ij.ponit victoriam noſtrã non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio; hoc eſt, victoriam tentationum, adeóque obſeruationem legis diuinæ ac naturalis etiam collectiuè ſine peccato, ad ſolius liberi arbitrii vires referendam eſſe.

Prob.3.quia cenſuit Pelagius internam motionem liberum arbitrium præuenientem, & ad operandum inducentem, libertati repugnáre, & coactionem aut neceſſitatem aliquam afferre. De quo Auguſt. lib.2. in duas epiſt Pelag.cap.5 & ſeq.

6. Non videtur etiam admiſiſſe gratiam internam habitualem, per quam formaliter ſimus intrinſecè iuſtit, & filij Dei adoptiui; licet enim gratiam adoptionis neceſſariam eſſe voluerit tum paruulis, tum adultis, ad ingreſſum regni cæleſtis, eamque dari paruulis per baptiſmũ ob merita Chriſti,adultis autẽ per propria eorum merita,de quo Auguſt.lib.6.contra Iulianũ cap. 5.ac 9.non tamẽ cenſuit adoptionem hãc fieri per internã animi renouationem,ſeu per gratiam inhærentem, Suar, n. 5.

Prob.1, quia Auguſt. hæreſ.88. dicit Pelagium & Cæleſtium fuiſſe inimicos diuinæ gratiæ per quam diffunditur charitas in cordibus noſtris, & fides per dilectionem operatur.

2.Quia

2. Quia docuit paruulos in eodem ſtatu naſci, quoad iuſtitiam & ſanctitatem, in quo Adamus creatus eſt, ergo cùm cenſuerit paruulos naſci exp rtes, ſicut omnis culpæ, ita etiam internæ gratiæ, (dico internæ quia non negauit naſci extrinſecùs ordinatos ad ſupernaturalem beatitudinem, quæ ordinatio eſt externa gratia) nullam in Adamo etiam ante lapſum agnouit habitualem gratiam qua formaliter ſanctificaretur, & ad regni cæleſtis ingreſſum ordinaretur, ergo nec in eius poſteris.

3. Auguſtinus vniuersè & abſolutè aſſerit Pelagium nullam reſpectu hominis viatoris agnouiſſe gratiam, qua iuuaretur ad benè operandum, præter Dei legem ac doctrinam, quã innoteſcunt credẽda & agenda, quæque ſe tenet ex parte obiecti, & ad eius propoſitionem ſeu applicationem neceſſaria eſt; hoc autem verum non eſt, ſi Pelagius recepit interioris gratiæ habitum per quem formaliter homo fiat iuſtus, filius Dei adoptiuus, & hæres regni cæleſtis; ſiquidem gratia hæc ſe tenet ex parte naturæ, ac licet eã per ſe immediatè non roboret aut adiuuet in tentationum victoria, & bonorum operum exercitio, remotè tamen & mediatè id præſtat, quatenus connaturaliter poſtulat habitus ſupernaturales operatiuos, tanquam potentias ſibi proportionatas & congruentes, & auxilia ſupernaturalia internæ vocationis ad harum potentiarum actus præſtandos neceſſaria.

Neque obſtat quod Patres de ſupernaturalibus habitibus cum Pelagio expreſsè ac diſertè non certauerint; hoc enim certamen præterierunt, quia doctrina de interiori hominis per adoptionis gratiam, aliòſque habitus per ſe infuſos renouatione, non erat tunc definita imò nec ſatis nota & declarata. Suar. n. 5.

7. Agnouit tamen externam condonationem peccatorum per actum diuinæ voluntatis, eamque gratiam

remiſſionis pecatorum nominauit.

Prob.1.ex can.3.Concilii Mileuit.in quo damnantur aſſerentes Dei gratiam, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum; ad ſolam remiſſionem peccatorum valere quæ commiſſa ſunt, non in adiutorium ne committantur; qui canon eſt contra Pelagianos.

Prob.2.ex Auguſt. epiſt.94. vbi refert Pelagium docuiſſe neceſſariam nobis eſſe remiſſionem peccatorum, quia ea quæ à nobis facta ſunt infecta facere non valemus; cauendis autem futuris peccatis, ſine adiutorio gratiæ Dei humanam ſufficere voluntatem, & epiſt.95 tres gratias memorat à Pelagio receptas, ſcilicet liberum arbitrium, remiſſionem peccatorum, & legis præceptum. Item lib. de gratia Chriſti cap. 2.& 37 gratiæ huius confeſſionem Pelagio tribuit & epiſt.105.arguit Pelagium, licet gratiam remiſſionis peccatorum admittat, non tueri gratiam ſine meritis, quia hanc ex liberi arbitrii meritis concedi opinatur.

8. Nequidem ipſam gratiam legis & doctrinæ cæleſtis neceſſariam eſſe credidit ad obſeruationem legis naturalis, quòd per naturale lumen intellectus debitè applicari & proponi poſſit, aliunde autem inſit naturæ virtus ſufficiens ad ſeruandam legem ipſi debitè applicatam ac propoſitam; ſolùm igitur voluit doctrinam cœlitus allatam iuuare, ac expeditius reddere liberum arbitrium ad ſeruandam legem naturalem, non quidem per modum principii actiui, ſed per modum applicantis, quatenus ea irradiante, lex naturalis pleniùs, diſtinctiùs, & faciliùs cognoſcitur. Dixi ad obſeruationẽ legis naturalis; quia non negauit, quin diuina reuelatio neceſſaria eſſet ad credendũ Deo, diuina lex ad ſeruanda mandata Dei, quæ nó cadunt ſub legem & cognitionem naturalem; quod nemo ſenſatus inficiari poteſt. Suar.n.2.

Prob,

Prob. ex Auguſt. hæreſ. 88. & lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 8. vbi ſic loquitur. *Pelagius faciliùs dicit impleri quod bonum eſt ſi adiuuet gratia; quod adiutamento ſignificat hoc ſe ſapere quod etiamſi Dei defuerit adiutorium, poteſt, quamuis difficiliùs, implere bonum per liberum arbitrium.* Itidem lib. 1. de gratia Chriſt cap. 7. & epiſt. 105. 106. & 107.

9. Licet admiſerit aliquam gratiam materialiter, nempè diuinam legem ac doctrinam, illiuſque applicationem ſeu propoſitionem internam & externam, ac remiſſionem peccatorum, quæ in ſe ſunt gratiæ, cùm ſint beneficia naturæ indebita; nullam tamen admiſit formaliter, hoc eſt cui formalem rationem gratiæ, ſeu doni gratuiti aſcriberet, ſiquidem diuinæ legis & doctrinæ irradiationem, ac remiſſionem peccatorum ex liberi arbitrii meritis ſequi opinatus eſt, adeóque non eſſe donum gratuitum, ſed meriti prę-mium.

Prob. ex art. 8. per Palæſtinum concilium damnato, in quo habetur *gratiam propter merita noſtra dari*; & art. 12. in quo habetur, *pœnitentibus veniam non dari ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei* [hoc eſt omnino liberaliter & grauitò] *ſed ſecundum meritum & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia*: quam doctrinam licet in dicto concilio ſpecie tenus reuocauerit, reuera tamē nunquā retractauit, vt conſtat tum ex Auguſt. epiſt. 36. 37. 105. & ſequentib. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 31. & 37. lib. 2. de pecc. orig. cap. 5. tum ex principio Pelagianorum, de quo Auguſt. lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 8. & 9. ſcilicet, *initium noſtræ ſalutis ex nobis eſſe, cœpti meritum perficiendi gratiam conſequi*; ex quo infert Auguſtin. lib. 1. contra Iulianum cap. 18. & lib. 4. cap. 3. hominem eſſe priorem in dando vt retribuatur ei, gratiam non eſſe gratiam, quia non eſt gra-

tuita, quod & aliis locis frequens repetit.

Denique generalis etiam concurſus ad actiones liberas neceſſitatem inficiatus eſt, vt infrà Prob. art. 6.

Cæterùm Pelagius principio quidem apertè ac ſine fuco gratiam negauit, poſtea verò metu anathematis in ipſum torquendi, gratiam confeſſus eſt quæ daretur ſine meritis, & à qua eſſet poteſtas bene operādi, ſed nomine gratiæ intelligebat liberum arbitrium, & alias facultates ad eius vſum neceſſarias, vt vim intelligendi, conſultandi, ratiocinandi &c. teſte Auguſt. hæreſ. 88. epiſt. 95. Hieron. epiſt. 139. quæ fraus cùm à Patribus detecta & damnata fuiſſet, addidit liberum arbitrium iuuari per gratiam ab eo diſtinctam, & ſupernaturaliter à Deo conceſſam; hac verò gratia intelligebat diuinam legem, quæ tanquam lucerna viam oſtendit, & quid ſit agendum, aut fugiendum ob oculos ponit. Denique cum redarguerentur quod in ſola lege gratiam conſtitueret, aliam quoque gratiam adiunxit, quam apud Auguſt. lib. 1. de gratia cap. 1. & 7. his verbis declarat; *nos imperitiſſimi homines putant iniuriam diuinæ gratiæ facere; quam nos non in lege tantummodo, ſed & in Dei adiutorio eſſe confitemur, adiuuat enim nos Deus per doctrinam & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit, dum nobis ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat, dum Diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat.* & cap. 2. dicit *Chriſtum ad non peccandum nobis dediſſe adiutorium, quia iuſte viuendo, iuſtéque docendo nobis reliquit exemplum*, & cap. 10. dicit *per promiſſionem futuræ gloriæ operari Deum in nobis velle quod bonum & ſanctum eſt, dum nos tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit*, ſed his verborum ornamentis & inuolueris, non aliud quàm Dei reuelationem, legem & doctrinam ſignificauit

ficauit., vt notat Auguſt. cap. 7. Itaque à Patribus damnatus eſt, non quia his donis, gratiæ rationem ac nomen tribuerit, ſed quia præter hæc nullum ex parte naturæ gratiæ auxilium, quo interiùs roboraretur & iuuaretur, admitteret; vnde Auguſt. cap. ij. *nos eam gratiam volumus, iſti aliquando fateantur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolùm promittitur, ſed etiam creditur & ſperatur*, ſed vt hæc fiant explicatiora, & contrariæ difficultates enodentur, ſit

ARTICVLVS II.

An Pelagius ſupernaturalem hominis beatitudinem admiſerit?

PElagius diſtinxit inter regnum cœlorum, & vitam æternam; ſiquidem paruulos non baptizatos vitam æternam conſecuturos eſſe docuit, non autem regnum cælorum; Auguſt. hæreſ. 88. & epiſt. 106. & lib. 1. de pecc. merit. cap. 18. & 20; Item baptiſmum omnibus ſiue paruulis, ſiue adultis eſſe neceſſarium ad ingreſſum regni cælorum, Iuxta hæc Chriſti Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit &c. Auguſt. lib 2. contra duas epiſt. Pelagii, cap. 5. lib. de origine animæ cap. 9. & lib. 3 cap. 13. non verò ad æternæ vitæ conſecutionem: ſenſit ergo genus hominum prouidentiæ diuinæ ordinatione ad regnum cœlorum deſtinatum fuiſſe, regnum hoc per peccatum primi parentis tum ipſi, tum eius poſteris clauſum fuiſſe; per Chriſtum verò mediante baptiſmo reſeratum, Suar. proleg. 5. cap. 3. n. 1.

2. Per æternam vitam intellexit naturalem beatitudinem ab omni motu afflictiuo animi & corporis immunem, cuius compotes ſuis facultatibus ſecundùm ordinem ac præſcriptum rectæ rationis abſque vllo Dei ſupernaturali auxilio per totam æternitatem indeſinenter vterentur; quod hæc beatitudo humanæ naturæ innocenti, qualem in paruulis ſine baptiſmo

decedentibus agnoſcebat, connaturaliter deberetur. Suar.cap.cit.n.3.

3. Per regnum cœlorum beatitudinem ſupernaturalem, hoc eſt indebitam homini & improportionatam eius naturæ intellexit, alioqui paruulos peccati originalis, adeoque omnis culpæ ſuo iudicio expertes, defectu redemptionis Chriſti per baptiſmum applicatæ, ab eo non excluſiſſet. In quo autem beatam vitam regni cælorum, à beata vita paruulorum ſine baptiſmo decedentium differre cenſuerit, incertum eſt, fortè voluit ſolùm diſcrepare 1. *penes*, locum quod illa in cœlo, altera in terris ducenda ſit. 2. *penes* ſublimiorem Dei cognitionem, non quidem per intuitiuam viſionem, ſed per ſpecialem reuelationem & illuſtrationem. 3. *per amorem* Dei perfectiorem huic cognitioni reſpondentem, 4. *ratione* voluptatis ſuauioris & excellentioris. 5. *ratione* ſocietatis Angelorum, ita tamen vt omnes actus & dotes quibus hæc vita continetur, ſint in ſubſtantia naturales, adeoque actus hominum viatorum, quibus ad eam tanquam mediis ad vltimum finem perducuntur, licet intrinſecè ac ſubſtantialiter naturales, cum ea proportionem habeant.

Quod ſi beatitudinẽ regni cæleſtis in intuitiua diuinæ eſſentiæ viſione conſtituit, eamque intrinſecè & entitatiuè ſupernaturalem eſſe cenſuit, ideo ſupernaturalitatem hanc ei conceſſit, quia neceſſaria eſt; actibus autem eius meritoriis negauit, quia debent eſſe liberi, cùm tamen exiſtimauerit actum intrinſecè ſupernaturalem libero arbitrio ſubiacere non poſſe. Suar.n.4.

4. Conſtat igitur Pelagium agnouiſſe aliquam veram ac propriam gratiam, hoc eſt Dei beneficium homini planè indebitum, & naturalem eius conditionem excedens, ſcilicet beatitudinem, quæ nomi-

ne

ne regni cæleſtis in ſacris literis ſignificatur, & ordinationem ſeu directionem hominis ad illam ; licet dubium ſit an aliquos actus & habitus intrinſecè ſupernaturales admiſerit.Suar.n.1. 3. & 4.

5. Cæterum turpiter hallucinatus eſt,ſentiendo aliud per regnum cælorum , aliud per æternam vitam in ſcriptura ſignificari,illud amiſſum fuiſſe in Adamo,& in Chriſto recuperatum,non hanc;ſiquidem ſcriptura his nominibus idem ſignificat,nec minus ait Chriſti redemptionem ad æternam vitam obtinendam neceſſariam eſſe , quàm ad obtinendum regnum cælorum. Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem , non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem habet vitam æternam.*Lege Auguſt.lib.1.de peccat. meritis cap.18.& 20.

ARTICVLVS III.

An Pelagius interioris gratiæ auxilium neceſſarium eſſe cenſuerit, vt poſſimus bene operari ?

PEr interioris gratiæ auxilium intellige pias motiones intellectus & voluntatis , quas Spiritus ſanctus in nobis ſine nobis operatur,& quibus nos ad bene operandum interiùs hortatur & adiuuat.

Auguſtinus libro de gratia Chriſti cap.5.14.& 47. tria in nobis diſtinguit , ſcilicet poſſe,velle, & agere, aitque Pelagium admiſiſſe gratiam quæ adiuuet poſſibilitatem voluntatis atque operis ; non verò quæ ipſam voluntatem , & actionem iuuet , id eſt ipſum velle & agere. Ex quo recentiores Thomiſtæ concludunt , Pelagium initio quidem negauiſſe gratiam internæ vocationis & inſpirationis dantem poſſe , ſeu neceſſariam ad conſtituendum hominem potentem bene operari ; poſtea tamen Auguſtini & aliorum Patrum argumentis conuictum eam recepiſſe , treſque

ſtatus in eius errore diſtinguunt, primum in quo abſolutè negauit interioris gratiæ ad operandum neceſſitatem; ſecundum in quo eam verbo tenus & fictè recepit; tertium in quo eam reipſa conceſſit, ſed ad poſſe, non etiam ad velle & agere.

Concluſ. Pelagius nunquam admiſit internam gratiam vt neceſſariam etiam ad poſſe bene operari, ſeu ad complendam bene operandi potentiam. Suar. n. 7.

Prob. 1. quia ſolum ait Auguſt. loc. cit. Pelagium admiſiſſe gratiam quæ adiuuet poſſibilitatem voluntatis & operis, aliud autem eſt iuuare, aliud potentiam ſeu vim ſufficientem dare; & cap. 14. ſcribit, Pelagium *in natura poſuiſſe, poſſe venire, vel etiam, vt modo dicere cœpit, in gratia qualemlibet eam ſentiat*, quibus verbis non ſignificat Pelagium ſententiam ſuam retractaſſe, ſed ſolùm neſcio quam gratiam addidiſſe, quæ poteſtatem in natura iam exiſtentem adiuuaret.

Prob. 2. Pelagius nunquam receſſit ab ea ſententia qua poſuit gratiam ſolùm dari ad facilius operandum, ergo nunquam conceſſit eam eſſe neceſſariam ad complendam bene operandi potentiam. Ant. conſtat ex dictis artic. 1. num. 8. Conſeq. prob. quia gratia dans facilè operari, diſtinguitur àb eà quæ dat poſſe, vt ſupponit Auguſt. locis citatis; quemadmodum apud Philoſophos & Theologos habitus dans poſſe operari, alius eſt ab eo qui ſolùm dat facilè operari, prior eſt neceſſarius ad operandum ſimpliciter non autem poſterior ſed ſolùm ad operandum certo modo, putà expeditè & facilè.

Infer, Pelagium non admiſiſſe gratiam ſufficientem, quam fides docet omnibus concedi, ſiquidem hæc neceſſaria eſt ad poſſe, ita vt ſine illa non adſit virtus ſufficiens ad bene operandum, nec ſolùm difficilis ſit operatio per ſe conferens ad æternam gloriam, ſed impoſſibilis. Suar. n. 8.

ARTI

ARTICVLVS IV.

An Pelagius interioris gratiæ auxilium admiſerit ſaltem vt facilè poſſimus bene operari?

AFfirmant permulti Theologi, idque colligunt ex his Pelagij verbis apud Auguſt.lib.de gratia Chriſti cap.7. *Nos Dei gratiam non in lege tantùm, ſed & in Dei adiutorio eſſe confitemur, adiuuat enim nos Deus per doctrinam & reuelationem, dum cordis noſtri oculos aperit, dum futura demonſtrat, dum Diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ caleſtis illuminat*; item ex cap. 10. vbi Pelagius ait, *Spiritum ſanctum præmiorum pollicitatione nos ſuccendere, reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem voluntatem ſuſcitare, omne quod bonum eſt nobis ſuadere.* Item ex cap.24.&47.& ex his epiſt. 107. verſus finem, *quomodo dicitur gratia Dei eſſe in natura liberi arbitrij, vel in lege atque doctrina, cùm & iſtam ſententiam Pelagius ipſe damnarit, proculdubio confitens gratiam Dei ad ſingulos actus dari, eis vtique qui iam libero arbitrio vtuntur.*

Concluſ. Pelagius interioris gratiæ auxilium nuſquam àdmiſit, etiam ad facilè operandum.

Prob.1.ex Auguſt.lib. de gratia Chriſti cap. 37. & lib.2.de pecc.orig.cap.8.9. 16. 17.& lib. de gratia & libero arbitrio c. 11. vbi admonet cautè legenda eſſe verba Pelagij, *quia tanto fallit occultius, quanto ea exponit verſutius*, ſub ambigua generalitate gratiæ, quid ſentiat abſcondens, & ſub encomiis gratiæ inuidiam fugiens.

2. *In lib.de gratia Chriſti* cap.2. ſcribit Pelagium, licet aliquando profeſſus fuerit gratiam ad ſingulos actus dari, nunquam id de vera interna gratia, quæ datur per adminiſtrationem ſpiritus internam, intellexiſſe, ſed quia in ſingulis momentis poteſt homo iu-

uari

uari memoria exempli, & remiſſionis præteritorum peccatorum,& promiſſionis æterni præmij,in quibus gratiæ adiutorium conſtituebat & cap. 7. ex citatis Pelagij verbis colligit eum illam gratiam confiteri, qua demonſtrat & reuelat Deus quid agere debeamus, non qua donat & adiuuat vt agamus, itidem cap.10.13.31.& 41.

3. *In lib. de prædeſt. SS.* cap. 1. refert Maſſilienſes agnouiſſe veram gratiam excitantem, in eoque à Pelagio diſſenſiſſe: ergo vult Pelagium hanc gratiam negaſſe,& lib.1. contra duas epiſt. Pelag. cap. 18. Iulianum; quia dixerat hominem in bono opere à Dei gratia iuuari; in malum verò diabolicis ſuggeſtionibus incitari, ſic redarguit, *vos in bono opere ſic putatis adiuuari hominem gratia Dei, vt in excitanda eius ad bonum voluntate nihil eum credatis operari, quod ſatis ipſa tua verba declarant; cur enim non dixiſti hominem Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti in malum Diaboli ſuggeſtionibus incitari?*

Prob.2.ex epiſtola Pelagij ad Demetriadem, quam ſolam habemus ex eius ſcriptis ab Auguſtino memoratis, quæque extat in 2. tomo operum Auguſt. in hac enim maximè viſus eſt gratiam confiteri teſtè Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 22.27.37.& ſeq. ad 40. & tamen nullus ibi locus inuenitur, vbi gratiam internam mouentem ſeu excitantem apertè admittat; imò cùm liberi arbitrij vires deprædicet,ſcripturæ lectionem,præceptorum & promiſſionum Dei memoriam,exemplorum conſiderationem, & ſimilia enixè commendet, interioris tamen auxilij ad benè operandum inclinantis nuſquam meminit.

Ob. Pelagius admiſit internam illuminationem, excitationem,& ſuaſionem, his autem interioris gratiæ auxilium continetur.

Reſp. his omnibus internam rerum credendarum

&

& faciendarum reuelationem, ac propoſitionem intelligit, quæ ſe tenet ex parte obiecti, & ad ſufficientem eius applicationem neceſſaria eſt; non autem internas motiones intellectus & voluntatis, quibus, ſuppoſita doctrinæ fidei & diuinæ legis propoſitione, & applicatione requiſita ex parte obiecti, homo ad credenda myſteria fidei, & implendam legem diuinam excitatur & adiuuatur. Pelagius myſteriorum fidei & diuinæ legis reuelationem tum externam tum internam, ac ſufficientem earum propoſitionem & applicationem admiſit, eámque gratiam, hoc eſt beneficium naturæ indebitum eſſe cenſuit, vt reuera eſt, ſed ad legem ac doctrinam pertinens, præterquam neceſſariæ ſunt præmotiones intellectus & voluntatis, quibus voluntas alliciatur & roboretur ad doctrinam fidei recipiendam, & diuinam legem obſeruandam, quas motiones Pelagius nunquam recepit. Aiebat teſte Auguſt. epiſt. 107. *Deum per legem & ſcripturam ſuam operari vt velimus; operari quantum in ipſo eſt vt velimus, cùm nobis nota ſunt eius eloquia*, hoc eſt, ad credendum & operandum, quidquid credendum & faciendum eſt ad ſupernaturalem beatitudinem obtinendam, ſufficere notitiam doctrinæ fidei ac diuinæ legis. Ita Suar. n. 17.

Tantum abeſt vt Pelagius præter notitiam diuinæ legis & doctrinæ, gratiam internæ vocationis & inſpirationis agnouerit, vel vt ſimpliciter velimus, vel vt faciliùs, promptiùs & alacriùs velimus credere ac bene operari, & reipſa credamus & operemur quidquid credendum & operandum eſt ad ingreſſum regni cæleſtis, vt nequidem ſine læſione libertatis infundi poſſe crediderit, Suar. n. 17.

ARTICVLVS IV.

An Pelagius gratiam diuinæ legis & reuelationis ad ſalutem neceſſariam eſſe voluerit?

PRIMA CONCLVSIO. Cenſuit Pelagius non modo diuinam reuelationem neceſſariam eſſe ad fidem diuinam, & notitiam diuinæ legis ad diuinam legem obſeruandam, quod euidens eſt, ſed præterea finem & obſeruationem diuinæ legis ad ſalutem ſupernaturalem, ſeu regni cæleſtis ingreſſum neceſſariam eſſe, de quo art. 2. Non verò ad cuſtodiam legis naturalis, & æternam vitam ſeu beatitudinem naturalem obtinendam. *prob.* quia ex eius mente poſſet homo ſine adminiculo diuinæ reuelationis & doctrinæ, per naturæ vires Deum ac legem naturalem cognoſcere, legem hanc integrè ſeruare, adeoque coram Deo innocens, iuſtus, & ſanctus eſſe, ſiquidem *factores legis iuſtificabuntur* Rom. 2. & vitam æternam conſequi, cùm hæc naturalem legem ſeruantibus promiſſa fuerit Matth. 19. Diuina igitur reuelatio & doctrina vim ſufficientem ad hos effectus non tribuit, ſed ſupponit, neque dat vt ſimpliciter poſſimus velle naturalem legem collectiuè ſeruare ſine peccato, ac reipſa velimus & ſeruemus, ſed vt poſſimus facilè, promptè, & alacriter velle illam ſeruare, ac reipſa velimus & ſeruemus. Ita Suar. n. 20.

ARTICVLVS V.

Quo modo Pelagius admiſerit gratiam neceſſariam ad poſſe, non ad velle & operari?

OStenſum eſt art. 3. Pelagium admiſiſſe aliquam gratiam quæ neceſſaria ſit vt poſſimus, non autem vt velimus bene operari; nunc quærimus de qua gratia, & quomodo id intellexerit.

Thomiſtæ recentiores, qui ſentiunt Pelagium Auguſtini, & cæterorum patrum argumentis victũ, gratiam internæ vocationis & inſpirationis recepiſſe, conſequenter

conſequenter docent eum cenſuiſſe gratiam hanc neceſſariam quidem eſſe vt poſſimus credere & bene agere, non autem vt velimus. Auguſtinus, inquiunt, omne gratiæ auxilium quo inſtructi poſſumus velle & non velle, ſeu quod relinquit nobis indifferentiam ad conſentiendum & non conſentiendum, nominat auxilium ad poſſe; quod autem voluntatem determinat ad conſentiendum, ita vt implicet eam moueri & pulſari tali auxilio quin conſentiat, nominat auxilium ad velle. Pelagius admiſit auxilium ad poſſe, illiúſque neceſſitatem ad conſtituendum hominem in actu primo ad volendum & conſentiendum; non verò auxilium ad velle, hoc eſt motionem qua ſic trahitur & determinatur ad conſentiendum, vt ea poſita non valeat conſenſum continere, quam præmotionem ſeu prædeterminationem phyſicam indigitant. Itaque tota controuerſia de auxilio gratiæ, inter Auguſtinum cæteroſque Patres & Pelagium, tandem reuocata eſt ad quæſtionem de auxilio efficaci; & quidem Pelagius ſufficientem gratiam admiſit, eamque ad complendam potentiam voluntatis neceſſariam eſſe voluit, non verò efficacem, hoc eſt nuperam illam præmotionem ſeu prædeterminationem, modernorum Thomiſtarum ingenio cuſam. Ita illi.

Refutatur commentatio hæc 1. quia Pelagius nullam internæ vocationis gratiam admiſit ſiue ſufficientem, ſiue efficacem, ſiue neceſſariam; ſiue vtilem, nec ſine læſione libertatis concedi poſſe cenſuit vt art. 4. probauimus, 2. *licet inter* patres & Pelagium controuerſia fuerit de gratia efficaci, hoc eſt conſenſum voluntatis reipſa ferente, cùm eam Pelagius negaret, imò & ſufficientem, hoc eſt petentem conſenſum voluntatis eam mouendo & alliciendo ad conſentiendum, ſed non impetrantem : non tamen

de modo efficacitatis, quæ diſputatio inter orthodoxos verſatur, non inter hos & hæreticos. 3. *quia ſine* fundamento dixerit Auguſtinus, neminem Chriſtianum eſſe poſſe niſi gratiam quam Pelagius inficiabatur admitteret, cùm maior & ſanior pars Theologorum orthodoxorum cum S.Thoma, phyſicam illam voluntatis præmotionem, vt fictitiam & improbabilem amoliatur.

Dicendum igitur eſt Pelagium admiſiſſe gratiam ad poſſe bene operari, non etiam ad velle & agere, quia ſolùm admiſit gratiam applicantem & oſtendentem obiectum, putà ſufficientem propoſitionem myſteriorum fidei & diuinæ legis, non etiam gratiam ex parte naturæ ſe tenentem ac dantem illi vim operandi, putà ſupernaturales habitus operatiuos in intellectu & voluntate reſidentes, vt fidei, ſpei, charitatis &c. & auxilium gratiæ actualis, hoc eſt actuales illuminationes & impulſiones voluntatis, quibus hæc voluntas ad conſentiendum inclinatur: quia vt ipſe opinabatur intellectus & voluntas, ſuppoſita rerum credendarum & agendarum propoſitione & applicatione, quæ ex parte obiecti requiritur, poſſunt innata virtute, ac ſine vllo auxilio ſupernaturali & indebito, exercere eos actus ad quos habitus & motiones ſupernaturales aduocantur, & conſequenter gratia legis & doctrinæ non influit per modum principij actiui etiam moralis, id eſt hortantis & impellentis, cum voluntate, dum reipſa vult & conſentit, quia ſe tenet ex parte obiecti, non vero ex parte potentiæ.

Atque hanc gratiam legis & doctrinæ cæleſtis, voluit quidem ex parte obiecti neceſſariam eſſe vt poſſimus Deo credere, ac poſitiuam Dei legem implere, cùm prius ſit Deum aliquid reuelare & iubere, quàm nos Deo credere & obtemperare, non verò ad ſeruandam

nandam legem naturalem, quia poſſumus per innatám ratiocinandi vim eam cognoſcere, ſed ſolùm vtilem, quia eius ſubſidio legem naturalem diſtinctiùs, pleniùs & facilius cognoſcimus, & conſequenter in nobis liberè excitamus internas motiones intellectus & voluntatis, quibus inflectamur & determinemur vt velimus eam ſeruare, ac reipſa ſeruemus. Suar.n. 10. & 11. lege Auguſt. lib. de gratia Chriſti cap. 11.& 47.

Itaque licet Pelagius ſpecie verborum magis impugnauerit gratiam efficacem quàm ſufficientem, reipſa tamen vtramque de medio ſuſtulit. Efficacem enim, qua Deus ita interius ſuadet vt perſuadeat, ita monet vt aſſenſum accommodet, vt Auguſt. loquitur, diſertè negauit tanquam libertati repugnantem: Sufficientem verò, licet verbo tenus receperit, aiens Deum ſua reuelatione, doctrina & lege ſufficienter oſtendere viam ſalutis, vt poſſimus eam amplecti & tenere, reipſa tamen eám negauit, cùm nullam gratiam præter doctrinam ac legem diuinam admiſerit: ſufficiens autem gratia non ſit hæc doctrina, ſed interna motio diuinitus illapſa, qua voluntas excitatur ad credendum, & bene operandum, quam etiam motionem libero arbitrio aduerſari cenſuit, adeóque reiecit.

ARTICVLVS VI.

An Pelagius neceſſitatem diuini concurſus generalis ad humanas actiones negauerit?

1. Affirmant Bellarm. lib. 4. de gratia & lib. arbitrio, cap. 4. Abul. Matth. 19. q. 178. & q. 179. Suarez incertum hoc & indefinitum relinquit, quaſi argumentorum vtriuſque partis æquilibrium, partis alterius deciſionem prohibeat. Didacus Aluarez, & alij iuniores Thomiſtæ dicunt Pelagium admiſiſſe quidem generalem Dei concurſum concomitantem, quo Deus actu cooperaretur cum cauſis ſecundis

operantibus,non verò antecedentem, quo præoperatur vt operentur, applicando eas ad agendum priùs ordine naturæ quàm agant, quem concurſum nomine præmotionis & prædeterminationis phyſicæ appellant.

PRIMA CONCLVSIO. Pelagius negauit generalem Dei concurſum eſſe homini neceſſarium ad operandum, ſiue bene, ſiue malè, ſiue indifferenter operetur.

Prob. 1. ex patribus, Hieron. in epiſt. ad Cteſiphontem, Pelagium ſic loquentem facit, *libero arbitrio contenti ſumus, neque vltra Dei indigemus auxilio, ne ſi indiguerimus, liberum frangatur abitrium; recede à me: non habeo te neceſſarium, dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem vt faciam quid voluero, quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris: nunquid ſi voluero mouere digitum, mouere manum, ambulare &c. ſemper mihi auxilium Dei erit neceſſarium*; & libro 1. contra Pelag. qui dialogiſmum continet inter Atticum, id eſt Hieronymum, & Critobulum, id eſt, Pelagium, Critobulus ait, *ſi in hominibus cooperetur Deus, non eſt meum ſed eius qui adiuuat; ſi abſque Deo, & niſi per ſingula ille iuuerit, nihil poſſum agere, nec pro bonis me operibus iuſtè coronabit, neque affliget pro malis, (defectu libertatis) ſed in vtroque ſuum vel recipiet, vel damnabit auxilium*, hîc agitur de auxilio diuino ad bona & mala opera, quod aliud eſſe non poteſt quàm generalis concurſus, cum Deus ſpeciali auxilio ad mala non concurrat; Affirmat Atticus auxilium hoc ad omnia & ſingula opera, ſiue bona ſiue mala neceſſarium eſſe; negat Critobulus ad vllum opus, ſiue bonum, ſiue malum interuenire, quia libertatem tolleret.

Auguſt. lib. 4. contra Iulianum cap. 3. ſub finem ait,

ait; *etiam ipſa opera quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius qui bene vtitur malis, ipſorum autem eſſe peccata, qui bona male faciunt*; quibus ſignificat peccata infidelium eſſe à Deo, non vt à cauſa particulari per ſpeciale auxilium, ſed vt à cauſa vniuerſali per generalem concurſum; & cùm id concludat contra Iulianum & alios Pelagianos, ſequitur eos id negauiſſe, & libro de gratia Chriſti cap.de Pelagio dicit, *voluntatem & actiones, noſtras eſſe aſſerit, atque ita nobis tribuit, vt nonniſi à nobis eſſe contendat.* Paulus Oroſius lib. de arbitrij libertate, quem aduerſus Pelagium, Auguſt.& Hieron.temporibus ſcripſit, circa medium ait, *Pelagium conſtituiſſe gratiam in ſolo libero arbitrio generaliter hominibus conceſſo, & negaſſe non ſolùm illam gratiam quam Deus largitur Eccleſiæ ſuæ, ſed etiam generalem cooperantem gratiam, quam Deus per dies & momenta cunctis & ſingulis miniſtrat*; per quam generalem gratiam non aliud quàm Dei concurſum generalem intelligit.

Sed & D.Thom. in 28.d.1.q.1.artic.3.corp.apertè ſignificat Pelagium reieciſſe generalem Dei concurſum.

Prob. 2. ex his Pelagij art. 10. *non eſt liberum arbitrium ſi Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet vnuſquiſque facere & non facere*, quibus vniuerſaliter & abſolutè ſtatuit diuini auxilii cuiuſcunque neceſſitatem libertati obſtare, & cauſam affert, quod libera voluntas plenum ac perfectum ſuæ actionis dominium habeat,adeoque in eius exercitio à nullo pendeat,& in epiſt. ad Demetriadem, ſcribit, *homines ſine Deo operando, virtute oſtendere quales à Deo facti ſint.*

Prob.3.quia eadem ferè difficultas eſt in conciliando perfecto vſu libertatis cum neceſſitate generalis concurſus ad quaſcunque actiones, & in eo conci-

liando cum neceſſitate gratiæ ad actiones ſupernaturales,vt docet Suar.proleg.5.cap.4. n. 4.ergo ſi Pelagius hac difficultate ſuperatur negauit gratiæ neceſſitatem, eadem quoque fractus negauit generalis concurſus indigentiam.

Infer,Pelagium non modò agentibus liberis, ſed etiam neceſſariis ſeu libertate carentibus independentiam à genera'i concurſu aſcripſiſſe,ſiquidem cauſæ neceſſariæ tam ſunt completæ ad operandum in ordine ſuo,id eſt in ratione cauſæ ſecundæ, quam liberæ:ergo ſi virtus cauſæ liberæ per ſe ſufficit ad operandum ſine immediato concurſu cauſæ primæ, per ſe quoque ad id ſufficit virtus cauſæ neceſſariæ. Neque refert quod cauſa libera, quatenus libera & arbitraria eſt, magis videatur independens ac ſibi *ſufficiens*; non enim propterea magis potens & completa eſt ad operandum in ſuo ordine quàm cauſa naturalis, nec proinde magis operari poteſt ſine immediato concurſu cauſæ primæ in eius actionem influentis.

Ob.1.Patres confutant Pelagium oſtendendo neceſſitatem, non generalis concurſus cauſis ſecundis proportionati, & ex naturali Dei prouidentia ipſis debiti, ſed gratiæ ſeu auxilij indebiti, & ex ſupernaturali Dei prouidentia miſericorditer conceſſi, ergo Pelagius generalem Dei concurſum non impugnauit.

Reſp. nego Ant. cuius falſitas ex eorum teſtimoniis pro hac concluſione allatis, & pro ſequenti afferendis in apertum prodit; cùm ex iis conſtet patres & generalis concurſus ad omnia opera, & gratiæ ad opera ſupernaturalia neceſſitatem contra Pelagium propugnaſſe.

Ob. 2. Auguſt. lib. 5. Geneſ. ad lit. cap. 20. refert hunc errorem, nec tamen inter eius fautores Pelagium

gium numerat. Reſp. ſatis eſt quod hæreſ. 88. eum Ian-
lagio tribuat.

Ob. 3. potuit Pelagius, admiſſa generalis concurſus indigentia, negare dependentiam bonorum operum à ſpeciali Dei regimine ac prouidentia per auxilium gratiæ, ſicut Durandus in 2. d. 1. 4. 5. gratiam recipit, & tamen concurſum generalem repudiat.

Reſp. id quidem potuiſſe ſed non præſtitiſſe, vt ex citatis eius verbis liquet.

Ob. 4. ſi Pelagianum & hæreticum eſt, diuini concurſus generalis neceſſitatem ad omnes cauſarum ſecundarum operationes inficiari, Durandus Pelagianus & hæreticus fuit.

Reſp. in hoc fuiſſe Pelagianum & hæreticum non quidem formaliter defectu pertinaciæ, ſed materialiter & obiectiuè: quia non tantum gratiæ ad opera ſupernaturalia, ſed diuini concurſus generalis ad omnes & ſingulas cauſarum ſecundarum operationes neceſſitas, in concil. Palæſt. definita eſt, cum ibi damnatæ ſint Pelagij propoſitiones, quibus vtriuſque neceſſitatem inficiabatur.

SECVNDA CONCLVSIO. Commentum eſt Theoretricorum Thomiſtarum, quod Pelagius admiſerit concurſum concomitantem, id eſt actualem Dei influxum in omnes & ſingulas operationes cauſarum ſecundarum, & ſolùm negauerit concurſum antecedentem, id eſt phyſicam prædeterminationem, qua diuinitùs applicentur ad operandum.

Prob. 1. Pelagius præmotionem hanc non agnouit, ergo per diuinum concurſum quem reiecit, præmotionem hanc non intellexit. Ant. prob. quia nullum eius veſtigium extat ſiue in ſcriptis Patrum & Conciliorum aduerſus Pelagium; ſiue in ſcriptis ipſius Pelagij quæ ſuperſunt; necdum priſcis illis temporibus, diuinum auxilium ſiue generale ad operandum, ſiue

ſtatus in eius errore diſtinguunt, primum in quo abſolutè negauit interioris gratiæ ad operandum neceſſitatem; ſecundum in quo eam verbo tenus & fictè recepit ; tertium in quo eam reipſa conceſſit, ſed ad poſſe, non etiam ad velle & agere.

Concluſ. Pelagius nunquam admiſit internam gratiam vt neceſſariam etiam ad poſſe bene operari, ſeu ad complendam bene operandi potentiam. Suar. n. 7.

Prob. 1. quia ſolum ait Auguſt. loc. cit. Pelagium admiſiſſe gratiam quæ adiuuet poſſibilitatem voluntatis & operis, aliud autem eſt iuuare, aliud potentiam ſeu vim ſufficientem dare ; & cap. 14. ſcribit, Pelagium *in natura poſuiſſe, poſſe venire, vel etiam, vt modo dicere cœpit, in gratia qualemlibet eam ſentiat*, quibus verbis non ſignificat Pelagium ſententiam ſuam retractaſſe, ſed ſolùm neſcio quam gratiam addidiſſe, quæ poteſtatem in natura iam exiſtentem adiuuaret.

Prob. 2. Pelagius nunquam receſſit ab ea ſententia qua poſuit gratiam ſolùm dari ad facilius operandum, ergo nunquam conceſſit eam eſſe neceſſariam ad complendam bene operandi potentiam. Ant. conſtat ex dictis artic. 1. num. 8. Conſeq. prob. quia gratia dans facilè operari, diſtinguitur ab ea quæ dat poſſe, vt ſupponit Auguſt. locis citatis ; quemadmodum apud Philoſophos & Theologos habitus dans poſſe operari, alius eſt ab eo qui ſolùm dat facilè operari, prior eſt neceſſarius ad operandum ſimpliciter non autem poſterior ſed ſolùm ad operandum certo modo, putà expeditè & facilè.

Infer. Pelagium non admiſiſſe gratiam ſufficientem, quam fides docet omnibus concedi, ſiquidem hæc neceſſaria eſt ad poſſe, ita vt ſine illa non adſit virtus ſufficiens ad bene operandum, nec ſolùm difficilis ſit operatio per ſe conferens ad æternam gloriam, ſed impoſſibilis. Suar. n. 8.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

An Pelagius interioris gratiæ auxilium admiſerit ſaltem vt facilè poſſimus bene operari?

AFfirmant permulti Theologi, idque colligunt ex his Pelagij verbis apud Auguſt.lib.de gratia Chriſti cap.7. *Nos Dei gratiam non in lege tantùm, ſed & in Dei adiutorio eſſe confitemur, adiuuat enim nos Deus per doctrinam & reuelationem, dum cordis noſtri oculos aperit, dum futura demonſtrat, dum Diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat*; item ex cap. 10. vbi Pelagius ait, *Spiritum ſanctum præmiorum pollicitatione nos ſuccendere, reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem voluntatem ſuſcitare, omne quod bonum eſt nobis ſuadere.* Item ex cap.24.&47.& ex his epiſt. 107. verſus finem, *quomodo dicitur gratia Dei eſſe in natura liberi arbitrij, vel in lege atque doctrina, cùm & iſtam ſententiam Pelagius ipſe damnarit, proculdubio confitens gratiam Dei ad ſingulos actus dari, eis vtique qui iam libero arbitrio vtuntur.*

Concluſ. Pelagius interioris gratiæ auxilium nuſquam admiſit, etiam ad facilè operandum.

Prob.1.ex Auguſt.lib. de gratia Chriſti cap. 37. & lib.2.de pecc.orig.cap.8.9. 16. 17.& lib. de gratia & libero arbitrio c. 11. vbi admonet cautè legenda eſſe verba Pelagij, *quia tanto fallit occultius, quanto ea exponit verſutiùs*, ſub ambigua generalitate gratiæ, quid ſentiat abſcondens, & ſub encomiis gratiæ inuidiam fugiens.

2. *In lib.de gratia Chriſti* cap.2. ſcribit Pelagium, licet aliquando profeſſus fuerit gratiam ad ſingulos actus dari, nunquam id de vera interna gratia, quæ datur per adminiſtrationem ſpiritus internam, intellexiſſe, ſed quia in ſingulis momentis poteſt homo iu-

uari

uari memoria exempli, & remiſſionis præteritorum peccatorum,& promiſſionis æterni præmij,in quibus gratiæ adiutorium conſtituebat & cap. 7. ex citatis Pelagij verbis colligit eum illam gratiam confiteri, qua demonſtrat & reuelat Deus quid agere debeamus, non qua donat & adiuuat vt agamus, itidem cap.10.13.31.& 41.

3. *In lib. de prædeſt. SS.* cap. 1. refert Maſſilienſes agnouiſſe veram gratiam excitantem, in eoque à Pelagio diſſenſiſſe: ergo vult Pelagium hanc gratiam negaſſe,& lib.1. contra duas epiſt. Pelag. cap. 18. Iulianum; quia dixerat hominem in bono opere à Dei gratia iuuari; in malum verò diabolicis ſuggeſtionibus incitari, ſic redarguit, *vos in bono opere ſic putatis adiuuari hominem gratia Dei, vt in excitanda eius ad bonum voluntate nihil eum credatis operari, quod ſatis ipſa tua verba declarant; cur enim non dixiſti hominem Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti in malum Diaboli ſuggeſtionibus incitari?*

Prob.2.ex epiſtola Pelagij ad Demetriadem, quam ſolam habemus ex eius ſcriptis ab Auguſtino memoratis, quæque extat in 2. tomo operum Auguſt. in hac enim maximè viſus eſt gratiam confiteri teſtè Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 22.27.37.& ſeq. ad 40. & tamen nullus ibi locus inuenitur, vbi gratiam internam mouentem ſeu excitantem apertè admittat; imò cum liberi arbitrij vires deprædicet,ſcripturæ lectionem,præceptorum & promiſſionum Dei memoriam,exemplorum conſiderationem, & ſimilia enixè commendet, interioris tamen auxilij ad benè operandum inclinantis nuſquam meminit.

Ob. Pelagius admiſit internam illuminationem, excitationem,& ſuaſionem, his autem interioris gratiæ auxilium continetur.

Reſp. his omnibus internam rerum credendarum

&

& faciendarum reuelationem, ac propoſitionem intelligit, quæ ſe tenet ex parte obiecti, & ad ſufficientem eius applicationem neceſſaria eſt; non autem internas motiones intellectus & voluntatis, quibus, ſuppoſita doctrinæ fidei & diuinæ legis propoſitione, & applicatione requiſita ex parte obiecti, homo ad credenda myſteria fidei, & implendam legem diuinam excitatur & adiuuatur. Pelagius myſteriorum fidei & diuinæ legis reuelationem tum externam tum internam, ac ſufficientem eatum propoſitionem & applicationem admiſit, eámque gratiam, hoc eſt beneficium naturæ indebitum eſſe cenſuit, vt reuera eſt, ſed ad legem ac doctrinam pertinens, prætterquam neceſſariæ ſunt præmotiones intellectus & voluntatis, quibus voluntas alliciatur & roboretur ad doctrinam fidei recipiendam, & diuinam legem obſeruandam, quas motiones Pelagius nunquam recepit. Aiebat teſte Auguſt. epiſt. 107. *Deum per legem & ſcripturam ſuam operari vt velimus; operari quantum in ipſo eſt vt velimus, cùm nobis nota fiunt eius eloquia*, hoc eſt, ad credendum & operandum, quidquid credendum & faciendum eſt ad ſupernaturalem beatitudinem obtinendam, ſufficere notitiam doctrinæ fidei ac diuinæ legis. Ita Suar. n. 17.

Tantum abeſt vt Pelagius præter notitiam diuinæ legis & doctrinæ, gratiam internæ vocationis & inſpirationis agnouerit, vel vt ſimpliciter velimus, vel vt faciliùs, promptiùs & alacriùs velimus credere ac bene operari, & reipſa credamus & operemur quidquid credendum & operandum eſt ad ingreſſum regni cæleſtis, vt nequidem ſine læſione libertatis infundi poſſe crediderit, Suar. n. 17.

ARTI

ARTICVLVS IV.

An Pelagius gratiam diuinæ legis & reuelationis ad ſalutem neceſſariam eſſe voluerit?

PRIMA CONCLVSIO. Cenſuit Pelagius non modo diuinam reuelationem neceſſariam eſſe ad fidem diuinam, & notitiam diuinæ legis ad diuinam legem obſeruandam, quod euidens eſt, ſed præterea finem & obſeruationem diuinæ legis ad ſalutem ſupernaturalem, ſeu regni cæleſtis ingreſſum neceſſariam eſſe, de quo art.2. Non verò ad cuſtodiam legis naturalis, & æternam vitam ſeu beatitudinem naturalem obtinendam. *prob.* quia ex eius mente poſſet homo ſine adminiculo diuinæ reuelationis & doctrinæ, per naturæ vires Deum ac legem naturalem cognoſcere, legem hanc integrè ſeruare, adeoque coram Deo innocens, iuſtus, & ſanctus eſſe, ſiquidem *factores legis iuſtificabuntur* Rom. 2. & vitam æternam conſequi, cùm hæc naturalem legem ſeruantibus promiſſa fuerit Matth. 19. Diuina igitur reuelatio & doctrina vim ſufficientem ad hos effectus non tribuit, ſed ſupponit, neque dat vt ſimpliciter poſſimus velle naturalem legem collectiuè ſeruare ſine peccato, ac reipſa velimus & ſeruemus, ſed vt poſſimus facilè, promptè, & alacriter velle illam ſeruare, ac reipſa velimus & ſeruemus. Ita Suar. n. 20.

ARTICVLVS V.

Quo modo Pelagius admiſerit gratiam neceſſariam ad poſſe, non ad velle & operari?

OStenſum eſt art. 3. Pelagium admiſiſſe aliquam gratiam quæ neceſſaria ſit vt poſſimus, non autem vt velimus bene operari; nunc quærimus de qua gratia, & quomodo id intellexerit.

Thomiſtæ recentiores, qui ſentiunt Pelagium Auguſtini, & cæterorum patrum argumentis victũ, gratiam internæ vocationis & inſpirationis recepiſſe, conſequenter

conſequenter docent eum cenſuiſſe gratiam hanc neceſſariam quidem eſſe vt poſſimus credere & bene agere, non autem vt velimus. Auguſtinus,inquiunt, omne gratiæ auxilium quo inſtructi poſſumus velle & non velle, ſeu quod relinquit nobis indifferentiam ad conſentiendum & non conſentiendum, nominat auxilium ad poſſe;quod autem voluntatem determinat ad conſentiendum,ita vt implicet eam moueri & pulſari tali auxilio quin conſentiat, nominat auxilium ad velle. Pelagius admiſit auxilium ad poſſe, illiúſque neceſſitatem ad conſtituendum hominem in actu primo ad volendum & conſentiendum; non verò auxilium ad velle, hoc eſt motionem qua ſic trahitur & determinatur ad conſentiendum, vt ea poſita non valeat conſenſum continere, quam præmotionem ſeu prædeterminationem phyſicam indigitant. Itaque tota controuerſia de auxilio gratiæ, inter Auguſtinum cæteroſque Patres & Pelagium, tandem reuocata eſt ad quæſtionem de auxilio efficaci;& quidem Pelagius ſufficientem gratiam admiſit, eamque ad complendam potentiam voluntatis neceſſariam eſſe voluit, non verò efficacem, hoc eſt nuperam illam præmotionem ſeu prædeterminationem, modernorum Thomiſtarum ingenio cuſam. Ita illi.

Refutatur commentatio hæc 1.quia Pelagius nullam internæ vocationis gratiam admiſit ſiue ſufficientem, ſiue efficacem, ſiue neceſſariam; ſiue vtilem, nec ſine læſione libertatis concedi poſſe cenſuit vt art.4.probauimus, 2. *licet inter* patres & Pelagium controuerſia fuerit de gratia efficaci, hoc eſt conſenſum voluntatis reipſa ferente, cùm eam Pelagius negaret, imò & ſufficientem, hoc eſt petentem conſenſum voluntatis eam mouendo & alliciendo ad conſentiendum, ſed non impetrantem : non tamen

de

de modo efficacitatis, quæ diſputatio inter orthodoxos verſatur, non inter hos & hæreticos. 3. *quia ſine* fundamento dixerit Auguſtinus, neminem Chriſtianum eſſe poſſe niſi gratiam quam Pelagius inficiabatur admitteret, cùm maior & ſanior pars Theologorum orthodoxorum cum S.Thoma, phyſicam illam voluntatis præmotionem, vt fictitiam & improbabilem amoliatur.

Dicendum igitur eſt Pelagium admiſiſſe gratiam ad poſſe bene operari, non etiam ad velle & agere, quia ſolùm admiſit gratiam applicantem & oſtendentem obiectum, putà ſufficientem propoſitionem myſteriorum fidei & diuinæ legis, non etiam gratiam ex parte naturæ ſe tenentem ac dantem illi vim operandi, putà ſupernaturales habitus operatiuos in intellectu & voluntate reſidentes,vt fidei,ſpei,charitatis &c. & auxilium gratiæ actualis, hoc eſt actuales illuminationes & impulſiones voluntatis, quibus hæc voluntas ad conſentiendum inclinatur: quia vt ipſe opinabatur intellectus & voluntas, ſuppoſita rerum credendarum & agendarum propoſitione & applicatione,quæ ex parte obiecti requiritur, poſſunt innata virtute, ac ſine vllo auxilio ſupernaturali & indebito, exercere eos actus ad quos habitus & motiones ſupernaturales aduocantur, & conſequenter gratia legis & doctrinæ non influit per modum principij actiui etiam moralis, id eſt hortantis & impellentis, cum voluntate, dum reipſa vult & conſentit, quia ſe tenet ex parte obiecti, non vero ex parte potentiæ.

Atque hanc gratiam legis & doctrinæ cæleſtis,voluit quidem ex parte obiecti neceſſariam eſſe vt poſſimus Deo credere, ac poſitiuam Dei legem implere, cùm prius ſit Deum aliquid reuelare & iubere, quàm nos Deo credere & obtemperare, non verò ad ſeruandam

uandam legem naturalem, quia poſſumus per innatám ratiocinandi vim eam cognoſcere, ſed ſolùm vtilem, quia eius ſubſidio legem naturalem diſtinctiùs, pleniùs & facilius cognoſcimus, & conſequenter in nobis liberè excitamus internas motiones intellectus & voluntatis, quibus inflectamur & determinemur vt velimus eam ſeruare, ac reipſa ſeruemus. Suar. n. 10. & 11. lege Auguſt. lib. de gratia Chriſti cap. 11. & 47.

Itaque licet Pelagius ſpecie verborum magis impugnauerit gratiam efficacem quàm ſufficientem, reipſa tamen vtramque de medio ſuſtulit. Efficacem enim, qua Deus ita interius ſuadet vt perſuadeat, ita monet vt aſſenſum accommodet, vt Auguſt. loquitur, diſertè negauit tanquam libertati repugnantem: Sufficientem verò, licet verbo tenus receperit, aiens Deum ſua reuelatione, doctrina & lege ſufficienter oſtendere viam ſalutis, vt poſſimus eam amplecti & tenere, reipſa tamen eam negauit, cùm nullam gratiam præter doctrinam ac legem diuinam admiſerit: ſufficiens autem gratia non ſit hæc doctrina, ſed interna motio diuinitus illapſa, qua voluntas excitatur ad credendum, & bene operandum, quam etiam motionem libero arbitrio aduerſari cenſuit, adeóque reiecit.

ARTICVLVS VI.

An Pelagius neceſſitatem diuini concurſus generalis ad humanas actiones negauerit?

1. AFfirmant Bellarm. lib. 4. de gratia & lib. arbitrio, cap. 4. Abul. Matth. 19. q. 178. & q. 179. Suarez incertum hoc & indefinitum relinquit, quaſi argumentorum vtriuſque partis æquilibrium, partis alterius deciſionem prohibeat. Didacus Aluarez, & alij iuniores Thomiſtæ dicunt Pelagium admiſiſſe quidem generalem Dei concurſum concomitantem, quo Deus actu cooperaretur cum cauſis ſecundis

operantibus,non verò antecedentem, quo præoperatur vt operentur, applicando eas ad agendum priùs ordine naturæ quàm agant,quem concurſum nomine præmotionis & prædeterminationis phyſicæ appellant.

PRIMA CONCLVSIO. Pelagius negauit generalem Dei concurſum eſſe homini neceſſarium ad operandum, ſiue bene, ſiue malè, ſiue indifferenter operetur.

Prob. 1. ex patribus,Hieron.in epiſt.ad Cteſiphontem, Pelagium ſic loquentem facit, *libero arbitrio contenti ſumus, neque vltra Dei indigemus auxilio, ne ſi indiguerimus, liberum frangatur abitrium; recede à me: non habeo te neceſſarium, dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem vt faciam quid voluero, quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris: nunquid ſi voluero mouere digitum, mouere manum, ambulare &c. ſemper mihi auxilium Dei erit neceſſarium*; & libro 1.contra Pelag.qui dialogiſmum continet inter Atticum, id eſt Hieronymum, & Critobulum, id eſt, Pelagium, Critobulus ait, *ſi in hominibus cooperetur Deus, non eſt meum ſed eius qui adiuuat; ſi abſque Deo, & niſi per ſingula ille iuuerit, nihil poſſum agere, nec pro bonis me operibus iuſtè coronabit, neque affliget pro malis, (defectu libertatis) ſed in vtroque ſuum vel recipiet, vel damnabit auxilium*, hîc agitur de auxilio diuino ad bona & mala opera, quod aliud eſſe non poteſt quàm generalis concurſus, cum Deus ſpeciali auxilio ad mala non concurrat; Affirmat Atticus auxilium hoc ad omnia & ſingula opera, ſiue bona ſiue mala neceſſarium eſſe; negat Critobulus ad vllum opus, ſiue bonum, ſiue malum interuenire, quia libertatem tolleret.

Auguſt. lib. 4. contra Iulianum cap. 3. ſub finem ait,

ait, *etiam ipſa opera quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius qui bene vtitur malis, ipſorum autem eſſe peccata, qui bona male faciunt*; quibus ſignificat peccata infidelium eſſe à Deo, non vt à cauſa particulari per ſpeciale auxilium, ſed vt à cauſa vniuerſali per generalem concurſum; & cùm id concludat contra Iulianum & alios Pelagianos, ſequitur eos id neganiſſe, & libro de gratia Chriſti cap.de Pelagio dicit, *voluntatem & actiones, noſtras eſſe aſſerit, atque ita nobis tribuit, vt nonniſi à nobis eſſe contendat.* Paulus Oroſius lib. de arbitrij libertate, quem aduerſus Pelagium, Auguſt.& Hieron.temporibus ſcripſit, circa medium ait, *Pelagium conſtituiſſe gratiam in ſolo libero arbitrio generaliter hominibus conceſſo, & negaſſe non ſolùm illam gratiam quam Deus largitur Eccleſiæ ſuæ, ſed etiam generalem cooperantem gratiam, quam Deus per dies & momenta cunctis & ſingulis miniſtrat*; per quam generalem gratiam non aliud quàm Dei concurſum generalem intelligit.

Sed & D. Thom. in 28.d.1.q. 1.artic.3.corp.apertè ſignificat Pelagium reieciſſe generalem Dei concurſum.

Prob. 2. ex his pelagij art. 10. *non eſt liberum arbitrium ſi Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet vnuſquiſque facere & non facere*, quibus vniuerſaliter & abſolutè ſtatuit diuini auxilii cuiuſcunque neceſſitatem libertati obſtare, & cauſam affert, quod libera voluntas plenum ac perfectum ſuæ actionis dominium habeat,adeoque in eius exercitio à nullo pendeat,& in epiſt. ad Demetriadem, ſcribit, *homines ſine Deo operando, virtute oſtendere quales à Deo facti ſint.*

Prob.3.quia eadem ferè difficultas eſt in conciliando perfecto vſu libertatis cum neceſſitate generalis concurſus ad quaſcunque actiones, & in eo conci-

liando cum neceſſitate gratiæ ad actiones ſupernaturales, vt docet Suar. proleg. 5. cap. 4. n. 4. ergo ſi Pelagius hac difficultate ſuperatur negauit gratiæ neceſſitatem, eadem quoque fractus negauit generalis concurſus indigentiam.

Infer, Pelagium non modò agentibus liberis, ſed etiam neceſſariis ſeu libertate carentibus independentiam à generali concurſu aſcripſiſſe, ſiquidem cauſæ neceſſariæ tam ſunt completæ ad operandum in ordine ſuo, id eſt in ratione cauſæ ſecundæ, quam liberæ: ergo ſi virtus cauſæ liberæ per ſe ſufficit ad operandum ſine immediato concurſu cauſæ primæ, per ſe quoque ad id ſufficit virtus cauſæ neceſſariæ. Neque refert quod cauſa libera, quatenus libera & arbitraria eſt, magis videatur independens ac ſibi ſufficiens; non enim propterea magis potens & completa eſt ad operandum in ſuo ordine quàm cauſa naturalis, nec proinde magis operari poteſt ſine immediato concurſu cauſæ primæ in eius actionem influentis.

Ob. 1. Patres confutant Pelagium oſtendendo neceſſitatem, non generalis concurſus cauſis ſecundis proportionati, & ex naturali Dei prouidentia ipſis debiti, ſed gratiæ ſeu auxilij indebiti, & ex ſupernaturali Dei prouidentia miſericorditer conceſſi, ergo Pelagius generalem Dei concurſum non impugnauit.

Reſp. nego Ant. cuius falſitas ex eorum teſtimoniis pro hac concluſione allatis, & pro ſequenti afferendis in apertum prodit; cùm ex iis conſtet patres & generalis concurſus ad omnia opera, & gratiæ ad opera ſupernaturalia neceſſitatem contra Pelagium propugnaſſe.

Ob. 2. Auguſt. lib. 5. Geneſ. ad lit. cap. 20. refert hunc errorem, nec tamen inter eius fautores Pelagium

gium

gium numerat.Reſp.ſatis eſt quod hæreſ.88.eum Pelagio tribuat.

Ob. 3. potuit Pelagius, admiſſa generalis concurſus indigentia, negare dependentiam bonorum operum à ſpeciali Dei regimine ac prouidentia per auxilium gratiæ, ſicut Durandus in 2. d. 1. 4. 5. gratiam recipit,& tamen concurſum generalem repudiat.

Reſp.id quidem potuiſſe ſed non præſtitiſſe, vt ex citatis eius verbis liquet.

Ob.4.ſi Pelagianum & hæreticum eſt, diuini concurſus generalis neceſſitatem ad omnes cauſarum ſecundarum operationes inficiari, Durandus Pelagianus & hæreticus fuit.

Reſp. in hoc fuiſſe Pelagianum & hæreticum non quidem formaliter defectu pertinaciæ, ſed materialiter & obiectiuè: quia non tantum gratiæ ad opera ſupernaturalia, ſed diuini concurſus generalis ad omnes & ſingulas cauſarum ſecundarum operationes neceſſitas, in concil.Palæſt. definita eſt,cum ibi damnatæ ſint Pelagij propoſitiones,quibus vtriuſque neceſſitatem inficiabatur.

SECVNDA CONCLVSIO. Commentum eſt Theotericorum Thomiſtarum, quod Pelagius admiſerit concurſum concomitantem, id eſt actualem Dei influxum in omnes & ſingulas operationes cauſarum ſecundarum, & ſolùm negauerit concurſum antecedentem, id eſt phyſicam prædeterminationem, qua diuinitus applicentur ad operandum.

Prob. 1.Pelagius præmotionem hanc non agnouit, ergo per diuinum concurſum quem reiecit, præmotionem hanc non intellexit. Ant. prob. quia nullum eius veſtigium extat ſiue in ſcriptis Patrum & Conciliorum aduerſus pelagium; ſiue in ſcriptis ipſius pelagij quæ ſuperſunt;necdum priſcis illis temporibus, diuinum auxilium ſiue generale ad operandum, ſiue

ſpeciale ad bene operandum, hac larua perſonatum fuerat.

Prob. 2. quia verba Pelagij, quibus in prima concluſione ſuaſimus eum negauiſſe generalem Dei concurſum, actualem Dei cooperationem cum cauſis ſecundis actu operantibus præ ſe ferunt, non verò motionem ac præparationem earum ad opus.

Nota, quando verba Patrum & conciliorum, quibus neceſſitatem auxilij diuini affirmant, generalia ſunt, accipi debent & de auxilio generali ad omnes & ſingulos actus, & de ſpeciali ad actus ſupernaturales; quando autem vtuntur nominibus gratiæ, inſpirationis, illuminationis, & vocationis per Spiritum ſanctum, aliiſque ſimilibus, de auxilio ſpeciali ſeu indebito & ſupernaturali exponendi ſunt. Suar. n. 11. ita S. Thom. lect. 1. in Ioan. 15. exponit hæc Chriſti verba, ſine me nihil poteſtis facere; *opera*, inquit, *noſtra aut fiunt virtute naturæ, aut ex gratia diuina; ſi virtute naturæ, cum omnes motus naturæ ſint à verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moueri poteſt ſine ipſo: ſi virtute gratiæ, cùm ipſe ſit author gratiæ, nullum opus meritorium ſine ipſo fieri poteſt*, fateor tamen patres nomen gratię interdum latiùs vſurpare, ad ſignificanda etiam beneficia naturalia, vt oſtenſum eſt diſp. 1. q. 1. art. 1. ſed ex materia ſubiecta diiudicandum eſt, vtrum ſtrictè, an latè accipiant.

QVÆSTIO III.
De errore Semipelagianorum.
ARTICVLVS I.
Origo erroris Semipelag.

CVm Auguſt. in libris aduerſùs Pelagium ſtatuiſſet diuinam gratiam & neceſſariam eſſe ad piè ſanctequе viuendum, & omnino gratis dari, non verò ex meritis antecedentibus, adeoque totum ſalutis negotium

negotium ad diuinā prædeſtinationem eſſe reuocandum : hinc aliqui ſumpſerunt errandi occaſionem, aientes per prædeſtinationem ac reprobationem liberum tolli arbitrium, & quaſi fatalem neceſſitatem actionibus humanis imponi, ſolam gratiam ad ſalutem ſufficere, nec piè viuentibus prodeſſe opera bona ſi reprobati ſint,nec peccantibus obeſſe peccata ſi prædeſtinati ; cuius hæreſis aſſertores nominati fuerunt prædeſtinati.Ita Sigebertus in Chronico an.415. Quidam igitur ex Catholicis, vt media via ingrederentur, & negotium ſalutis partim gratiæ,partim naturæ committerent, aliquid libero arbitrio tribuendum cenſuerunt, quo prædeſtinatio & effectus eius tanquam fundamento niterentur, & conſequenter aſſeruerunt gratiæ initium ex libero arbitrio petendum eſſe,ſeu quod idem eſt, primam gratiam ex præuio bono vſu liberi arbitrij omnem gratiam antecedente nobis concedi, adeoque gratiam ad piè ſanctéque viuendum, & ſalutem obtinendam neceſſariam eſſe, in quo à Pelagio diſſenſerunt, non tamen dari gratis ſed ex operibus, in quo eius doctrinæ ſubſcripſerunt, ideoque Semipelagiani,& reliquiæ Pelagianorum dicti ſunt,ita Hilarius & Proſper,qui omnium primi hunc errorem propagauerunt : in epiſtolis ad Auguſt.& ipſe Auguſt. lib.de prædeſt.ſanctorum.

S.Thom.Semipelagianos communi nomine Pelagianos appellat.2.2.q.6.art. 1. 1. p. q. 23. a. 5. vbi ait *Pelagianos poſuiſſe initium benefaciendi ex nobis, conſummationem autem ex Deo*, & lib. 3. contra gentes cap. 149. vbi ait. *Pelagianorum errorem fuiſſe, auxilium merentis gratiæ eſſe ex noſtro merito, ac proinde initium Iuſtificationis eſſe ex nobis, conſummationem autem ex Deo*, & cap.152.vbi ait,*poſuiſſe initium fidei ex nobis*,itidem quodlib.1.art.7.

Auguſtin.libro de prædeſt.SS.cap.4.ſcribit ſe hunc

erorem impugnaſſe, priuſquam Semipelagiani exorti eſſent, nempè in libro 1. ad Simplicianum qu. 2. epiſt. 47. quæ præfigitur lib. de correptione & gratia, item epiſt. 105. & 106.

ARTICVLVS II.

Quandonam Semipelagianiſmus incœperit?

1. AVguſt. lib. 2 in duas epiſt. pelagian. cap. 28. & ſeq. indicat Iulianum & Cæleſtium, earum authores, ſenſiſſe *gratiam dari ad perfectionem boni operis, & dari propter initium boni propoſiti, quod eſt à Deo & libero arbitrio, perficiendi gratiam conſequi ad meritum bene incipiendi.* & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. eum reprehendit, quia dixerat *hominem per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia*, & epiſt. 105. de quibuſdam pelagianis, *ita fatentur ad habendam vel faciendam iuſtitiam diuinitus hominem iuuari, vt ſui præcedat aliquid meriti, ſuo putantes præire merito illum de quo audiunt, quis prior dedit illi & retribuetur ei?*

At licet hi pelagiani ſententiam pelagij vel reipſa, vel ſaltem in modo loquendi temperauerint, à poſterioribus tamen Semipelagianis longo interuallo diſſiti fuerunt 1. *enim* inſtiterunt præcipuis pelagij erroribus, & cum eo cenſuerunt poſteros Adami naſci expertes orig. culpæ, æquè paratos ac potentes eſſe ad ſeruandam legem ac ipſe fuit ante peccatum, &c. quæ refutat Auguſtin. in libris contra Iulianum, & duas epiſt. pelag. & libro de perfecta iuſtitia: quibus tamen Semipelagiani non ſe implicuerunt. 2. *dubitabat* Auguſtin. qualem gratiam ad perfectionem operum requirerent, & an neceſſariam eſſe vellent, an ſolùm vtilem, vt declarat lib. 1. in duas epiſtolas pelag.

2. Vitalis, contra quem ſcripſit Auguſt. epiſt. 107. videtur

detur Semipelagianiſmum inchoaſſe, ſiquidem aiebat fidem ex libero arbitrio eſſe, non ex motione gratiæ, neque eſſe donum Dei, ſed eſſe in nobis à nobis.

At 1. *non conſtat* quandonam Vitalis errorem hunc ſeminauerit, & an Auguſt. epiſtolam ad eum ſcripſerit ante librum de prædeſt. SS. quem in Semipelag. edidit. 2. *in principio* libri de præd. SS. expreſsè dicit Semipelagianos à Pelagio diſceſſiſſe, id autem non ait de Vitali in epiſt. ad ipſum. 3. *Vitalis* in Africa errare cœpit, nec eius error Semipelagianorum erroribus annumeratur.

3. Maſſilienſes preſbyteri creduntur huic ſectæ initium dediſſe, quo tempore in Gallia turbari, & aduerſus Auguſtini doctrinam inſurgere cœperunt, quemadmodum referunt Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, & Proſper Aquitanus, Epiſcopus Regienſis, qui floruerunt an. 445. in ſuis ad Auguſt. epiſtolis. Proſper dicit claros, egregios, & omnium virtutum ſtudioſos fuiſſe, ad authoritatem talia ſentiendum ſe imparem eſſe; ſed quia nec Hilarius, nec Proſper eorum nomina referunt, ideo hic error aliis iure, aliis immeritò tribuitur.

ARTICVLVS III.

De præcipuis Semipelagianiſmi aſſertionibus.

PARS PRIMA.

De Caſſiano & Fauſto.

IOannes Caſſianus, Chryſoſtomi primùm diaconus, deinde apud Maſſiliam in Gallia preſbyter, qui floruit anno 440. & tempore memoratæ perturbationis Maſſiliæ degebat, doctrinam hanc tradit & tuetur, vt conſtat ex eius libro 12. de Inſtitutis renunciantium, cap. 11. & ſeq. & collat. 13. cap. 8. & ſeq. & in præfationibus ad decem primas collationes, & ad ſeptem ſequentes. Ideóque Proſper liberum

edidit contra Collatorem, id eſt Caſſianum collationum ſcriptorem; & Eucherius Victor, & Caſſiodorus Caſſiani libros expurgauerunt; non fuit tamen hæreticus, quia doctrina Semipelag. nondum erat damnata, vt in fine libri citati monet Proſper, lege Baron. an. 413.n. 27. Adonem in Chron. an. 425. Malè ergo Gennadius lib. de viris illuſtribus ait doctrinam Caſſiani de gratia & libero arbitrio, licet doctrinæ Proſperi contrariam, tanquam ſalutarem ab Eccleſia probatam fuiſſe, à Proſpero autem infamatam; bene contra Gelaſius Papa Gennadii contēporaneus, in ſuo decreto de libris authenticis, Caſſiani opuſcula libris apocryphis annumerat, ob errores de gratia & libero arbitrio à Proſpero detectos & reprehenſos; vt notat Trithemius in Caſſiano.

Henricus Cuikius annotat. ad cap. 14. lib. 12. de Iuſtit. renunt. vbi Caſſianus ait *noſtrum eſſe bonæ voluntatis occaſionem Deo præbere, vt ſua munera largiatur*, excuſat eum quaſi loquatur de hominibus iam fidelibus, qui fide & auxilio gratiæ adiuti Deo exhibent occaſionem vlteriorum donorum; ſed contrarium patet ex contextu cap.2. & ſeq. Et annot. ad collat. 13 cap.8. & ſeq. fatetur quidem his capitibus hæreticam doctrinam contineri, ſed Caſſianum purgat quaſi eam non aſſeruerit, ſed ſolùm ex Chæremone Abbate retulerit. At 1. *repugnat* Proſper contra collat. cap.2. vbi ait Caſſianum induxiſſe quendam ſacerdotalis ordinis Abbatem, de gratia Dei & libero arbitrio diſſerentem, cuius ſe oſtendit per omnia probaſſe ac ſuſcepiſſe ſententiam. 2 *conſonat* hæc doctrina cum ea quam tradidit lib. 12. de Inſtit. renunt. cap.ij. & ſeq. & in citatis præfationibus *Petrus Ciaconius*. annot. ad eandem collat. 13. Caſſianum purgat, quaſi loquatur de remota diſpoſitione ad gratiā non de proxima, nec pertineat ad errorem Semipe-

lag.

lag. diſpoſitionem remotam ad gratiam naturæ viribus concedere. At præterquam quod erroneum & Semipelag. eſt. liberi arbitrii viribus tribuere diſpoſitionem remotam ad gratiam, ex contextu Caſſiani liquet, eum liberi arbitrii viribus aſcribere diſpoſitionem proximam ad gratiam. Quinimò Caſſianus, præ aliis Semipelagianis liberi arbitrii vires extuliſſe videtur, & errori, qui communiter illis tribuitur, latiſſimum campum aperuiſſe; ſiquidem collat. 13. cap.11.de Zachæo,& latrone in cruce pendente dicit, *qui deſiderio ſuo vim quandam regnis cæleſtibus inferentes*; *ſpecialia vocationis monita præuenerunt*; & cap. 12. Nudo libero arbitrio, per ſolius naturæ vires operanti, tribuit matutinam orationem, de quà Pſal. 13. *mane oratio mea præueniet te*; & piam Dauidis voluntatem de templo in Dei honorem ædificando, de qua 3.Reg.8.& cap.13. eidem tribuit Dauidis pœnitentiam ex ſola prophetæ monitione; & cap.14.Centurionis fidem de qua Chriſtus Matth. 8. *Non inueni tantam fidem in Iſraël*,fidem Abrahæ quam Deus præcepto ſacrificandi filij probare voluit, imò & victoriam Iobi, quem ait *non Dei, ſed ſuis viribus Dæmonem viciſſe.* Itaque liberi arbitrij viribus affingit perfectam fidem, qualis fuit in Abrahamo & Centurione; perfectam pœnitentiam, & quæ ſit proxima diſpoſitio ad iuſtificationem,qualis fuit pœnitentia Dauidis, & latronis; perfectam multarum grauiſſimarum & diuturnarum tentationum victoriam, qualem reportauit Iobus in Dæmonem.

Ob. Caſſianus collat.13.capit. 3. ſcribit *non ſolùm actionum, ſed etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium, qui nobis & initia ſanctæ voluntatis inſpirat, & virtutem atque opportunitatem eorum quæ recte cupimus tribuit peragendi*; & capit. 6. *fragilitatem humanam, nihil quod ad ſalutem pertineat per ſe ſolam,*
id

id eſt ſine adiutorio Dei poſſe perficere, & lib. 12. de Inſtit. renunt. cap. 10. negat. *nos ad bonum conari poſſe ſine diuina protectionis auxilio, inſpirationiſque eius & caſtigat onis atque exhortationis gratia, quam cordibus noſtris vel per alium ſolet, vel per ſemetipſum nos viſitans clementer infundere.* Reſp. Suar. eum loqui de gratiis externis, quas etiam Pelagius admittebat, putà legem, doctrinam, admonitiones, exhortationes, protectionem à tentationibus, &c. idque probat ex cap. 16. Proſper autem cap. 4. & ſeq. dicit *eum definitionis ſuæ oblitum citò à ſententia defeciſſe, aut certè, quod prius generaliter dixerat ad partem coarctaſſe.*

Fauſtus ex Abbate monaſterii Lirinenſis, Regii, quæ Galliæ vrbs eſt, Epiſcopus factus, floruit ad an. 480. medio tempore inter Proſperum & Fulgentium, & præter libros de Spiritu ſancto, & contra Arianos & Macedonianos qui perierunt, duos ſcripſit de gratia libros, qui adhuc extant, & in patrum Bibliotheca tomo 4. reperiuntur; in quibus ad eumdem errorem multoties impingit, & nominatim lib. 1. cap. 7. 9. 10. ij. & 12. & lib. 2. cap. 3. 4. 6. 7. & 26. nec benignæ interpretationi locus vllus eſt, aiente Suar. cap. 5. n. 31. ideoque Gelaſius Papa in decreto de libris authenticis, *Ado Viennenſis* in chronico an. 492. eos tanquam Semipelag. errore inquinatos reijciunt, quia inquit Ado, *Pelagium deſtruere conatus in errorem labitur, & ita liberum arbitrium Chriſtianorum docet, vt illuminatio, virtus & ſalus non à Chriſto ſed à natura ſit*: in eoſque multi Orthodoxi ſcripſerunt vt S. *Auitus* Vienn. Epiſc. & Ioannes presbyter Antiochenus, teſte Adone loco cit. Fulgentius per ſeptem libros, teſte Iſidoro lib. de viris illuſtribus in Fulgentio, vbi ait: *Fauſtum mira calliditate Catholicum videri voluiſſe, cùm Pelagianus eſſet*; idémque & lib. de Incarn. &

gratia à cap. 12. ad finem; veram de initio gratiæ doctrinam tradit, & tacito Fauſti nomine, illius ſententiam & argumenta clarè proponit, & conuellit. *Petrus Diaconus* lib. de Incarn. & gratia, qui extat inter opera Fulgentii, cap. vlt. anathematizat libros Fauſti Galliarum Epiſcopi, *quia humano labori ſubiungit gratiæ adiutorium*; præ aliis verò *Ioannes Maxentius* Scythiæ monachus qui vixit ad annum. 520. tempore ſancti Hormiſdæ Papæ, & cuius opera extant tomo 4. bibliothecæ patrum, Fauſti libros de gratia inſectatur, in reſponſione ad epiſtolam dicti Hormiſdæ ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum, aduerſus quam ſcripſit, ſubdolè negans eſſe Hormiſdæ, ne malè audiret, quòd ſummi pontificis ſententiæ ſuam opponeret, de quo Baron. anno 520. n. 22. veruntamen licet Fauſti errorem ex Auguſt. libris doctè refutet, in dialogo tamen contra Neſtorianos, & in citata reſponſione, ad Eutychianorum errorem declinat, ideóque Hormiſdas acriter eum reprehendit, vt videre eſt in Epiſt. Hormiſdæ, quæ inter opera Maxentij reperitur.

Ob. Faſtus libros de gratia ſcripſit, non in Auguſtinũ, quem honorificè citat & beatiſſimum appellat, ſed in Lucidum presbyterum Gallum, qui ex Auguſtini doctrina perperam intellecta varios errores imbiberat; nempè hominem ſola gratia ſaluari, & vi ſolius prædeſtinationis, ſine voluntaria obedientia, peccatores damnari vi præſcientiæ & reprobationis, & cetera quæ libris Fauſti anteponuntur; item diſertè profitetur tum in his libris, tum in epiſtola ad Lucidum ſe media via inter Pelagium & Lucidum incedere; & reuera in vtroque libro gratiæ neceſſitatem prædicat, vt lib. 1. cap. 1. in quo differt à Pelagianis, & initium prædeſtinationis ei tribuit vt lib. 1. cap. 5. 6. ij. 13. 15. 17. & lib. 2. cap. 2. 5. & 8. in quo à Maſſilien

Maſſilienſibus ſegregatur.

Reſp.cum ait initium bonæ voluntatis à gratiæ eſſe, inchoationem & conſummationem à Deo eſſe, gratiæ vocationem, impulſum, attractionem præcedere voluntatis obedientiam, & aliis id genus locutionibus videtur initium ſalutis ad diuinæ gratiæ auxilium referre, intelligit legem ſcriptam, doctrinam, prædicationem externam, ac legis naturalis dictamen, & ſimilia, quibus obiectum applicatur & proponitur, non verò interius auxilium ex parte ſubiecti ſeu operantis, quo confortetur & adiuuetur. Ita Suar.n.29. & 31. poſt Maxentium, imò poſt ipſum Fauſtum, qui permultis locis hanc ſuam eſſe mentem declarat, vt lib. 1. cap.7. *Quid eſt autem attrahere niſi prædicare, niſi ſcripturarum conſolationibus excitare, increpationibus deterrere, deſideranda proponere, intentare metuenda, iudicium comminari, præmium polliceri?* & lib. 2. cap.7. dicit *legem naturæ eſſe primam gratiam, per quam multi veſtibula ſalutis intrauerunt, per Chriſtum ad vitæ penetralia perducendi.* Hunc inter gratiam & liberi arbitrii bonum vſum ordinem conſtituit, vt 1. *fiat* obiecti propoſitio & applicatio, per externam prædicationem, aut naturalis legis dictamem. 2. *ſequatur* bonus vſus liberi arbitrii, ſine vllo interiori gratiæ auxilio, ad roborandam naturam diuinitus illapſo. 3. *in præmium* boni vſus liberæ voluntatis, id eſt, boni actus per ſolius naturæ vires liberè producti putà credendi affectum, fidem imperfectam, deſiderium, petitionem, &c. concedatur prædictum auxilium. *Itaque licet* iiſdem vocibus vtatur, quibus orthodoxi Doctores, nimirum gratiæ vocantis, attrahentis, præuenientis & adiuuantis, iis tamen diuerſo ſenſu abutitur; ſiquidem per vocationem gratiæ, ſolam obiecti propoſitionē, per externam prædicationem, aut naturalis legis di-
dtamen

ctamen intelligit, quam & attractionem, & primam gratiam interdum nominat; per gratiam verò adiuuantem intelligit auxilium gratiæ, quod humanum meritum tanquam effectus cauſam ſequatur, & ad vlteriorem perfectionem promoueat. *Item agnoſcit* gratiam & operantem & cooperantem lib.2. cap.10. ſed operantem vult.eſſe ipſum hominem ſeu liberam arbitrium, cooperantem verò vult eſſe Deum, ſeu Dei gratiam poſt præuium hominis meritum; *ipſum adiutorij vocabulum* inquit, *indicat operantem & cooperantem; petentem & promittentem; pulſantem & aperientem; quærentem & retribuentem.*

Ob.2. Trithemius lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, refert Fauſtum primò quidem Pelagiano errore implicatum fuiſſe, deinde verò à Fulgentio conuerſum, ſcripſiſſe volumen egregium de gratia, quod inter eius opera circunfertur. Reſp. neſcitur vnde conuerſionem hanc Trithemius ſumpſerit, & quidquid ſit de conuerſione, ſi loquitur de Fauſti libris qui nunc extant,fallitur.

Itaque perperam Gennadius,lib.de viris illuſtribus, Fauſti libros de gratia iactat & commendat, ſi de iis qui modo ſuperſunt loquitur, fruſtra conatur *Driedo* benignè illos interpretari, &ad Auguſtini de gratia doctrinam nolentes torquere; Malè Fauſtus ſcriptoribus Catholicis annumeratur & inſeritur, quia licet hi libri non pauca vtilia eleganti ſtylo proferãt, Maſſilienſis tamen erroris nubibus infuſcantur.

PARS SECVNDA.

De Gennadio & Seuero Sulpitio.

G*Ennadius* Maſſilienſis preſbyter & poſteà epiſcopus, qui floruit tempore Gelaſii Papæ ad an. 490. videtur Semipelagianis adhæſiſſe, ſiquidem lib. de viris illuſtribus Caſſianum & Fauſtum deprædicat, eorumque de gratia ſententiam Proſperi doctri-

næ

næ anteponit. Item Ruffinum Aquileienſem preſbyterum Hieronymo præfert, quem tamen Hieronymus Pelagiani erroris labe inſperſum credidit, ideoque Gelaſius opera eius inter apocryphos libros proſcripſit. Hinc Baronius ann. 433. n. 28. Gennadium ait eiuſdem eſſe farinæ cum Caſſiano, & an. 490. n. 45. fuiſſe vnum è preſbyteris Gallicanis, de quibus Proſper & Hilarius apud Cæleſtinum Papam conquesti ſunt, quòd Auguſtini doctrinæ aduerſarentur.

Veruntamen Gennadius cap. vlt. ſui libri de ſcriptoribus eccleſiaſticis, refert ſe librum ſcripſiſſe de ſua fide, illumque ad Gelaſium Papam miſiſſe, quod orthodoxi ſcriptoris argumentum eſt. Imò Baron. anno 490. n. 45. putauit hunc fuiſſe librum Gennadii de eccleſiaſticis dogmatibus, qui nūc extat tomo 3. operum Auguſtini, & tomo 1. operum Hieronymi, cumque à Gelaſio fuiſſe correctum, quòd Adrianus Papa, in epiſtola ad Carolum Magnum pro defenſione ſecundæ ſynodi Nicenæ cap. 59. illum ſub nomine Gennadii Maſſilienſis epiſcopi allegauerit.

His motus Baronius ait Gennadium Gelaſij opera reſipuiſſe, & ad epiſcopatum Maſſilienſem promotum fuiſſe; ſed probabilius eſt nunquam Semipelagianū fuiſſe, quod probatur tum ex his Platinæ in vita Symmachi, ſub finem; *huius* [Symmachi] *tempore Dei eccleſiam multùm iuuit Gēnadius Maſſilienſis Epiſcopus, qui diligens Auguſtini imitator librum de dogmatibus compoſuit, & quid cuique ad ſalutem neceſſarium eſſet declarauit*: tum quia ſi hac contagione infectus fuiſſet, nunquam Adrianus eius etiam cōuerſi librum ad ſtatuendum fidei dogma laudauiſſet: ſcripta verò Fauſti & Caſſiani de gratia, ex beneuolo in eos animo, ad benignum ſenſum inflectere, quemadmodum alij, qui non propterea Maſſilienſis erroris inſimulati ſunt; conatus eſt Suar. n. 35. *huic tamen* traditioni obſtat

obſtat 1. quod author cenſuræ ad lib. Gennadij de Eccleſiaſt.dogmat.quæ cũ eo extant tomo 3. operum Auguſt.aſſerit preſbyterum duntaxat fuiſſe,non epiſcopum. 2.quod citatũ caput libri de viris illuſtribus, deſit in hoc libro,prout extat in primo tomo operum Hieronymi, vt vt ſit, conſtat Gennadium orthodoxum & catholicum è viuis abijſſe.

Seuerus Sulpitius S. Martini Turonenſis epiſcopi, cuius vitam ſcripſit, diſcipulus,Bituricẽſis epiſcopus, S. Paulini æqualis & amiciſſimus, etiam Maſſilienſis erroris fermento vitiatus eſt, teſte Gennadio lib. de viris illuſtribus,vbi ait illum iam ſenem à Pelagianis fuiſſe deceptum ſuoque errore paulò poſt agnito ſilentium vſque ad mortem tenuiſſe, vt vitium loquacitatis (qua videlicet pelagii dogmata vulgauerat) taciturnitate deleret.Subſcribit Baronius an. 431. n. 189.Gennadiumque ſic interpretatur, vt velit Seuerum non omnibus Pelagii placitis adhæſiſſe, ſed iis tantùm quæ Maſſilienſes recipiebant.

De hac Gennandii narratione ſic Guibertus Abbas in compendio Apologiæ pro Seuero; *nuſquam niſi in ſolo Gennadio legi fuiſſe Seuerum à Pelagianis ſeductum; qui neſcio vtrum hoc ipſe alicubi legerit, an ex ſola fama quæ facta infectaque docet didicerit*; hæret etiam hoc loco Suarez, quia Seuerus in martyrolog. Rom. die 29.Ian. in ſanctorum canonem refertur, & virtute ac eruditione conſpicuus dicitur; Sed cùm in aliis minùs obſcuris lapſus fuerit, vt videre eſt apud Bellarm. lib. de Scriptoribus eccleſiaſt. credibile eſt Maſſilienſium errore veritatis ſpeciem præ ſe ferente innodatum fuiſſe.

PARS TERTIA.

De Chrysoſtomo, & Vincentio Lyrinenſi.

CAſſianum, quia *Chryſoſtomi* diſcipulus fuit, erroneam de gratia doctrinam à ſuo hauſiſſe præ-

ceptore nonnulli cauſantur; ſed temerè, cùm nullus ex libris Chryſoſt locus promi poſſit, vnde hoc errore innodatum fuiſſe merito coniiciatur, de quo Suar. 1.p.tract. 2 lib. 2. cap. 8.

Vincentium Lyrinenſem Caſſiani æqualem, & in cœnobio Lyrinenſis inſulæ monachum, aliqui putant eum fuiſſe, cui reſpondet Proſper in lib. ad obiectiones Vincentianas, adeoque Maſſilienſis factionis halitu inſpiratum fuiſſe.

Sed iniqua hæc ſuſpicio eſt, cùm hic Vincentius in opuſculo contra prophanas vocum nouitates, quod vnum ex eius ſcriptis reliquum eſt, cap. 34. vehementer arguat Pelagium, quod neceſſitatem gratiæ iuuantis nos in ſingulis actibus negauerit; & cap. vlt. epiſtolam Cæleſtini Papæ aduersùs Semipelagianos cum veneratione recipit. Adde quod Gennadius hunc ei fœtum non appingit, ſed validiſſimum contra hæreticos Athletam fuiſſe memorat. Itaque Baron. ann. 431. n. 188. verè tradit Vincentium, in quem ſcripſit Proſper, fuiſſe alium einſdem nominis.

ARTICVLVS IV.

Quale gratiæ meritum Semipelagiani libero arbitrio aſcripſerint?

CVm præcipuus error Semipelag. fuerit, Dei gratiam ex meritis à ſolo libero arbitrio profectis dari, de quo Proſper & Hilarius in epiſt. ad Auguſt. Proſper in epiſt. ad Ruffinum, & ipſe Auguſt. lib. de præd. ſanct. inquirendum eſt 1. *quale* gratiæ meritum libero arbitrio per ſolius naturæ vires operanti aſcripſerint, congruum, an condignum, 2. *in quibus* actibus id poſuerint, 3. *cuius* gratiæ initium ei aſcripſerint 4. *an liberos* actus ab auxilio gratiæ procedentes admiſerint, 5. an cēſuerint meritū humanū neceſſariò gratiā præcedere. 6. *an gratiā* humano merito infallibiliter retribui voluerint, 7. *quomodo* rationem gratiæ

cum

cum humano merito conciliarint. 8. quo pacto gratiæ ad omne bonum opus neceſſitatem propugnauerint. 9.*ecquid* ſyncerè & propriè, an palliatè & impropriè, ſicut Pelagius, gratiæ nomine vſi fuerint.

Concluſio. Semipelagiani libero arbitrio per ſolius naturæ vires operanti, non aſcripſerunt meritum perfectum ſeu condignum gratiæ, ſed imperfectum duntaxat & congruum, quod & imperatorium appellari ſolet. Suar. cap. 6. dub. 7.

Probatur 1. ex Caſſiano lib. 12. de Inſtit. renunt. cap. 13. *quantuſlibet ieiuniorum, vigiliarum ac lectionis labor impenſus fuerit, condignus eſſe non poterit qui nec obtineat; nunquam enim diuinum munus labor proprius humana compenſabit induſtria, niſi deſideranti fuerit diuina miſeratione conceſſum.* & capit. 14. *dicimus ſecundùm ſaluatoris ſententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulſantibus, & à quærentibus inueniri, ſed petitionem, & inquiſitionem, & pulſationem noſtram non eſſe condignam niſi miſericordia Dei quod petimus dederit, vel aperuerit cum pulſamus, vel quod quærimus fecerit inueniri; præſtò eſt enim, occaſione ſibi tantùm à nobis bonæ voluntatis oblata, ad hæc omnia conferenda.* & collat. 13. cap. 13. ſcribit *Deum occaſiones quærere, quibus humanæ ſegnitiæ torpore diſcuſſo, non irrationabilis munificentiæ ſuæ largitas videatur, dum eam ſub colore cuiuſdam deſiderij ac laboris, (& nihilominus gratia Dei gratuita perſeuerat) dum exiguis quibuſdam paruiſque conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona, inæſtimabili tribuit largitate.*

Prob. 2. ex Epiſt. Hilarij ad Auguſt. vbi Maſſilienſes dicunt, *non negari gratiam ſi dicatur talis voluntas præcedere, quæ tantùm medicum quærat, non autem quicquam ipſa valeat.*

Ob. Maſſilienſes ſimiliter loquuntur de merito gra-

tiæ & de merito gloriæ. Atqui hoc voluerunt eſſe cõdignum, Ergo & illud. Ma. *prob.* 1. ex Caſſiani verbis in collat. 13. cap. 13. modò citatis, & ibidem ex his Rom. 8. *non ſunt condigna paſſiones* &c. ſic infert. *quantumlibet ergo eniſa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par eſſe non poterit; nec ita laboribus ſuis diuinam imminuet gratiam, vt non ſemper gratuita perſeueret*; & lib. 12. de Inſtit. renunt. cap. 15. ſuo ſpirituales magiſtros laudat, *quia futuræ vitæ ſtipendia non operum ſperare ſe merito, ſed miſericordia domini proclamabant. Prob.* 2. ex Fauſto quem Gennadius in eius vita docuiſſe memorat, *quidquid libertas arbitrij pro labore piæ mercedis acquiſierit, non eſſe propriè meritum, ſed gratiæ donum*, & reuera hoc ipſum tradit Fauſtus in epiſt. ad Lucidum.

Reſp. Semipelag. nequidem in merito gloriæ condignitatem agnoue runt, vt conſtat ex citatis locis; ſed arbitrati ſunt bonos hominis actus, etiã à gratia tanquam à principio neceſſario profectos, per diuinam miſericordiam ad gloriæ brauium acceptari, licet ex ſe non habeant valorem ſufficientem ad eam promerendam, id eſt Deum, pro ſua in nos beneuolentia & miſericordia, decreuiſſe noſtros labores, & bonos actus cum ſupernaturali eius auxilio præſtitos, æternæ gloriæ præmio compenſare, licet eo non ſint adæquatè ac perfectè digni, nec inter eos & æternam gloriam reperiatur illa proportio & commenſuratio, quæ inter meritum condignum ſeu perfectũ & præmium eius intercedit. Cùm igitur bonis operibus, à libero arbitrio gratia deſtituto exhibitis, minus meriti reſpectu gratiæ cõceſſerint, ob diuerſitatem ordinis, quam bonis operibus adlaborante gratia perfectis, reſpectu gloriæ, ob identitatẽ ordinis; conſequens eſt, vt bonis operibus per ſolius naturæ vires elicitis, nonniſi meritum congruũ tribuerint reſpectu gratiæ, & quidẽ minus

nus eo quod aſcribebãt operibus cum auxilio gratiæ diuinæ factis, reſpectu gloriæ. Ex quo etiã inferes illos, ſi libero arbitrio per auxiliũ gratiæ ſubleuato meritum condignũ æternæ gloriæ conceſſerint, non propterea tamen puto libero arbitrio condignum gratiæ meritum concedere debuiſſe, aut reipſa conceſſiſſe.

ARTICVLVS V.

In quibus puri liberi arbitrij operibus gratiæ meritum collocauerint?

QVæritur 1. an ſolùm in efficaci volũtate credendi, & fide naturali eam conſequente, quorum intuitu fides profectior & ad ordinẽ gratiæ pertinens concederetur, gratiæ meritũ conſtituerint. Affirmant aliqui, & probant quia Auguſt. lib. de prædeſt. ſanct. totus in eo eſt vt oſtendat hominem auxilio gratiæ deſtitutum non poſſe credere, aut velle credere, aut vllum actum exercere, quo vel ipſum actum fidei, vel credendi voluntatem aliquo modo promereatur; tum quia voluntas, & actus credendi non eſſent gratia; tum quia fides totius gratiæ ac ſanctificationis initium eſt, quod & ait Epiſt. 107. ſub finem.

Concluſio. Non his duntaxat ſed aliis etiam actibus per ſolius naturæ vires elicitis; gratiæ meritum aſcripſerunt. Suar. cap. 6. dub. 7.

Prob. 1. ex actibus ſuprà recẽſitis art. 3. quos Caſſianus & Fauſtus opinabantur, & à ſolo libero arbitrio proficiſci, & diuinæ gratiæ initium dare.

Prob. 2. quia Hilarius, Proſper, & Concilium Arauſicanum, alios quoque actus memorant quo Maſſilienſes vellent ſolius naturæ viribus impleri, & gratiẽ meritum continere, vt petitiones, inquiſitiones, vigilias, & pia deſideria quorumcunque actuum & donorum ſupernaturalium.

Auguſtinus autem refutandis prædictis actibus maximè inſiſtit, quia cæteris ad iuſtificationem & ſalutem

per ſe conducentibus prçſupponuntur,& conſequenter iis ſublatis reliquos tolli neceſſe eſt;nuſquam verò dicit aut inſinuat Maſſilienſes in hoc ſolo liberi arbitrii bono vſu gratiæ initium collocaſſe.

Quæritur 2. an iis tantum bonis operibus per naturæ vires elicitis gratiæ meritum tribuerint,quæ perfectam fidem,hoc eſt ad ordinem gratiæ pertinenté, aut ſaltem Iuſtificationem antecedũt.

Concluſio In omni bono vſu liberi arbitrii,ſiue præcedat perfectã fidem aut iuſtificationé,ſiue ſubſequatur, gratiæ alicuius meritum agnouerunt, niſi fortè obſtaret operis tenuitas, & imperfectio.Suar.n.4.

Prob.1.quia Caſſianus locis art.3.citatis in exẽplum operũ naturalium,à quibus gratiæ intuitũ ſumitur,affert pœnitẽtiam Dauidis quæ perfectã illius fidem,& voluntatem ædificãdi tẽpli,quæ illius iuſtificationem ſubſecuta eſt;neq; ibi agit de auxilio gratiæ ad fidem aut primã iuſtificationé,ſed ad perfectionem in omni genere virtutum, & pacem ac munditiã cordis obtinendam neceſſario; & conſentit Fauſtus lib.1.cap.7.

Prob. 2. quia fides & Iuſtificatio neque minuunt liberi arbitrii naturales vires ad bene operandum,neque bonorum eius operum valori aut dignitati quicquam detrahunt: ergo ſi gratiæ meritum ijs inexiſtit ante fidem & iuſtificationem,inexiſtet etiam poſtea: præterea,ſi Deus mouetur & determinatur ad infundendam fidei gratiam bono vſu liberi arbitrii eam præcedente, quidni moueatur bono vſu eiuſdem arbitrii ſubſequente fidem, ad gratiam iuſtificationis impertiendam, & bono vſu conſequente iuſtificationem ad vlterioris gratiæ dona largienda?

Neque putes Semipelagianos in hoc non erraſſe, quòd aliqui Theologi doceãt bonis iuſtorũ operibus per ſolius naturæ vires exercitis gratiæ & gloriæ meritum ineſſe, quorum tamen opinio non erronea, ſed

veri

veriſimilis habetur. In duobus enim, quæ hi Theologi non admittunt, Semipelagiani à veritate defecerùnt; primum eſt, quòd aliqua opera naturalis ordinis, quæ non poteſt homo etiam fidelis & iuſtus ſine auxilio diuinæ gratiæ perficere, ſolius naturæ facultati ſubiicerent, vt victoriam grauiſſimarum & diuturnarum tentationum, perſeuerantiam in vigiliis, ieiuniis & orationibus &c. alterum eſt quod his operibus, non ratione fidei & gratiæ perſonam à qua procederent informantis, ſed ratione bonitatis naturalis præcisè, meritum gratiæ conuenire opinarentur. Vtrumque liquet ex locis Caſſiani & Fauſti memoratis art. 3.

Quæritur. 3. an etiam in conatu ſeu influxu voluntatis ad actus ſupernaturales, gratiæ initium ſeu meritum locauerint? Affirmant aliqui, aientes ex Maſſilienſium opinione, liberum arbitrium, ſuppoſita motione gratiæ vocantis, priùs ordine naturæ conari ad conſenſum quem gratia poſtulat, ſeu influxum ſuum adhibere ad conſentiendum, quàm Deus concurſus ſui copiam faciat; Deum expectare conatum hunc, & dependenter ab eo concurrere, ita vt cõcurſus humanus ſit ratio, & cauſa diuini; hoc autem erroneum eſt; cum enim cauſa ſecunda non poſſit operari, niſi cauſa prima ſaltem concomitanter operetur, nullus influxus voluntatis in quemcunque actum, etiam ordine naturæ præcedere poteſt cõcurſum Dei ad eumdem actum, & multo minus influxus in actũ ſupernaturalem, qui eiuſdem ordinis eſt cum hoc actu, proindeque ſupernaturalis. Probant ex quibuſdam conciliorum & patrum locis, ad hunc ſenſum per vim adductis.

Concluſio, hic error Semipelagianis immeritò tribuitur, Suar. n. 6.

Prob. quia patres & concilia initium gratiæ, adeo-

que ſalutis & prædeſtinationis,quod Maſſilienſes naturæ viribus aſcribebant, referunt ad vſum liberi arbitrii per ſe præcisè ac ſine omni auxilio gratię operãtis,nõ verò ad vſum liberi arbitrii per gratiã vocantẽ excitati,qui vſus non ad nudũ liberũ arbitriũ, ſed ad gratiã quoque tanquã ad cauſam referendũ eſt;vt cõſtat ex concil.Arauſic.can.3.5.6.7.Trident.ſeſſ.6. cap. 5.Hilar.& Proſper.in epiſt.ad Auguſt. ipſoq; Auguſt. lib. de prædeſtinatione ſanctorum cap.2.6.& 16.contra duas epiſt.Pelag.capit.8.& 9.lib.2.de peccat. meritis cap.18.q.2.ad Simplicia.libro de bono perſeuer. cap.13.& lib.arbitrio cap.16.& 17. Item ex Caſſiano & Fauſto citatis locis.

Prob.2.quia cum naturali lumini peruium ſit, non poſſe creatam voluntatem conari & operari ad productionem vllius actus,præſertim ſupernaturalis, niſi Deo ſaltem concomitanter operante & concurrente: non decet ex leui coniectura, & quaſi diuinatione, contrarii erroris notam Caſſiano,Fauſto,& aliis viris eruditis inurere.

ARTICVLVS VI.

Cuius gratia initium in bono vſu liberi arbitrij quæſiuerint?

INdicauimus ſuperiori articulo, quibus actibus liberi arbitrii per ſolius naturæ vires operantis, Maſſilienſes gratiæ meritum ſubiecerint, nunc videndum eſt quaſnam gratias, ſeu quæ dona ſupernaturalia, ob huiuſmodi actuum meritum cadere voluerint.

PRIMA CONCLVSIO.Maſſilienſes vniuerſam gratiarum ſeriem ſeu collectionem,adeoque prędeſtinationem & ſalutem, bono vſui liberi arbitrii ſaltem remotè & radicaliter ſubiecerunt.

Prob. 1. quia fidem ſupernaturalem quæ totius iuſtificationis fundamentum eſt,quæque cæteris gratiæ donis

donis præſupponitur, à bono vſu liberi arbitrij per ſuam præciſè virtutem, ac ſine vllo gratiæ auxilio laborantis, tanquam à cauſa morali, hoc eſt Deum ad eam impertiendam mouente ac determinante, pendere voluerunt.

Prob. 2. quia hoc ſaltem euincunt Concil. & Patrum verba, quibus Maſſil. errorem declarant. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. ait ſecundùm Maſſilienſ. *fidem inchoari à nobis ex nobis*, ex merito autem illius initij augeri à Deo.

Proſper. in Epiſt. ad Auguſt. inducit illos dicentes, *ſe auxilium gratiæ, & ſaluantem gratiam merito ſuæ credulitatis accipere; ad eam gratiam qua in Chriſto renaſcimur, per naturalem facultatem petendo, quærendo, pulſando peruenire*; & in epiſtola ad Ruffinum ſcribit ex eorum ſententia *qui voluerint credere, & qui crediderint, merito fidei & bonæ voluntatis iuſtificationem accipere*; & apud Hilarium in epiſt. ad Aug. dicunt, *eo modo quo crediderint ſe poſſe ſanari, & voluerint*, [ſanari] *ipſius gratiæ augmentum, & totius ſanitatis ſuæ conſequi effectum.* Quibus verbis ſaltem ſignificatur hominem per ſui præciſè liberi arbitrij vires velle credere, vi voluntatis huius reipſa credere fide inchoata & imperfecta, hos actus impetrare gratiæ auxilium ad perfectam fidem, per hanc ad vlteriorem perfectionem, & ita progrediendo mereri omnes gratias ad ſalutem neceſſarias, dependenter à bono vſu liberi arbitrii, quo fidei perfectæ initium dedit, ſeu cuius intuitu & occaſione Deus fidei perfectionem ipſi largitus eſt.

Prob. 3. quia Caſſianus & Fauſtus ſpiritalem omnem perfectionem liberi arbitrii pediſſequam fecerunt, ab eoque vt effectum à cauſa pendere cenſuerunt; ergo ſaltem ratione boni vſus quo perfecta fides impetratur.

2. Concluſio. Non ſolùm gratiam perfectæ fidei; ſed alias etiam, liberi arbitrii merito immediatè ſubeſſe voluerunt. Suar. cap. 6. dub. 2. n. 14.

Prob. 1. non minùs cenſuerunt liberum arbitrium per ſuam naturalem facultatem bonos actus parere, poſt perfectam fidem & iuſtificationem quàm ante, neque minùs his bonis actibus gratiæ meritum aſcripſerunt quàm cæteris; perfectam fidem & iuſtificationem præcedentibus; ſed iis non aſcripſerunt meritum perfectæ fidei quæ illos anteceſſit, ergo meritum alterius gratiæ.

Prob. 2. ex doctrina Caſſiani locis citatis, peccatum Dauidis remiſſum eſt ob naturalem eius pœnitentiam, non quia per eam ſubleuatus eſt ad perfectam fidem, quam ante peccatum obtinebat, nec per peccatum amiſerat: ſed quia per eam promeritus fuerat aut perfectam ac ſupernaturalem pœnitentiam, & hac mediante iuſtificationem, aut ipſam immediatè iuſtificationem. Sed & ait latroni promiſſum eſſe paradiſum, & Abrahamum fuiſſe iuſtificatum ob fidem, quòd ita videtur intelligere, vt per imperfectam & naturæ viribus proportionatam fidem meruerint perfectam, & per imperfectam pœnitentiam meruerint perfectam contritionem, adeoque iuſtificationem.

3. Concluſio. Veriſimilius eſt eam Maſſilienſium fuiſſe ſententiam, vt omnibus & ſingulis gratiæ donis meritum humanum præiret, vt propter affectum credendi, & imperfectam fidem, dari augmentum & perfectionem fidei per inuocationem ſeu petitionem humanam dari quod petitur; ob deſiderium ſalutis dari gratiæ auxilium ad ſalutem inchoandam; ob deſiderium progrediendi aliud auxilium huic deſiderio proportionatum; propter conatum adhibitum ad infringendam tentationem, dari auxilium ad

ad perfectam eius victoriam reportandam, &c. Suar. num. 15.

Prob. 1. quia Caſſiani & Fauſti verba id præ ſe ferunt, aut potiùs apertè proloquuntur; paſſim enim inculcant petenti ſeu inuocanti dari quod petitur, pulſanti aperiri, quærentem inuenire &c. vt ſignificent humano labori & meritò reſpondere præmium gratiæ proportionatum. Caſſ. collat. 15. cap. 8. *cùm Deus in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei quam ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Fauſtus libro primo capitulo ſeptimo. *Deum ait expectare ab incipientibus fidem, à proficientibus opera, ita tamen vt credulitatis affectum proficientibus augeat, & laborantibus adiutor quotidianus aſſiſtat.*

Prob. 2. ex his Proſperi; *ad gratiam qua in Chriſto renaſcimur peruenire hominem dicunt, per naturalem facultatem petendo, pulſando, quærendo, vt ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introëat, quia bono naturæ bene vſus eſt, quia ad iſtam ſaluantem gratiam initialis gratiæ ope meruit peruenire*; per initialem gratiam intelligit bonum vſum liberi arbitrij, quem in gratiæ donis numerabant: per gratiam ſaluantem, intelligit non modo habitualem ſed auxiliantem, nec ſolum primam ſed quamcunque, item ex his Hilarij, *vt eo merito quo crediderint ſe poſſe ſanari & voluerint, totius ſanitatis ſuæ conſequantur effectum,* tota ſanitas nonniſi toto vitæ progreſſu obtinetur.

Ita igitur gratiam cum libertate componebant, vt ſingulos actus ſupernaturales præcederet bonus actus per ſolius naturæ vires exhibitus.

4. Concluſio. Maſſilienſes humano merito ſubdiderunt gratiam habitualem, & actualem, internam, & externam.

Prob.

Prob.de habituali,quia gratiam remiſſionis peccatorum ad naturalem fidem & pœnitentiam, vt effectum ad cauſam referebant, hæc autem gratia eſt habitualis,etſi ſupponeremus peccata remitti per externam Dei condonationem, ſine vlla interiori hominis per adoptionis gratiam, alioſque habitus ſupernaturales renouatione:quia non datur tranſeunter, ac per modum actus,ſed permanenteer & per modum habitus,nec ſolùm in nobis aut circa nos exiſtit cum operamur,ſed & quando non operamur. Quod ſi quæras an Maſſilienſes præfatos habitus, & vniuersè, an habitus & actus intrinſecè ac entitatiuè ſupernaturales in homine viatore agnouerint; reſpondet Suar.id incertum eſſe, quòd apertam eorum mentionem nuſquam fecerint.

Prob. de actuali, quia ſentiebant ob affectum fidei & fidem imperfectam, indulgeri homini fidei augmentũ & perfectionẽ, hoc eſt, auxiliũ gratiæ, cuius interuentu eliceretur fidei actus, eo firmior atque perfectior quia ſolius naturæ viribus elicitus fuerat. nec dubium eſt quin idem ſentirent de actibus ſpei, charitatis,religionis,pœnitentiæ, victoria tentationis &c.præterea illluminationes & inſpirationes, id eſt actus vitales intellectus & voluntatis,quibus interiùs, illuſtramur, & ad bene operandum impellimur, propter bonum vſum liberi arbitrij diuinitus infundi volebant,nec ab orthodoxis quoad has motiones in alio diſcrepabãt,quã quod eas intuitu præuij boni vſus liberi arbitrii,per ſolius naturæ vires operantis,infundi putabant:cùm tamen orthodoxi certa fide teneãt nũquam infundi propter bonũ vsũ ſolius liberi arbitrii, ſed aut per ſolius Chriſti merita,aut ex pręcedẽte quidem bono vſu liberi arbitrii, ſed cum auxilio diuinæ gratiæ operãtis.Caſſian.collat.13.cap.7.*quantulamcũque ſcintillam ex corde noſtro emicuiſſe conſpexerit, eam confouet*

conſouet, ſuaque inſpiratione confortat. & c. 8. *cùm Deus in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam conſeſtim atque confortat, & incitat ad ſalutem*, &c. Item dicebant ob petitionem dari rem petitã, ob deſiderium rem deſideratã, ob inquiſitionem rem quæſitam. Id autem quod petitur, deſideratur, & quæritur, ſæpè eſt actus, vt perfectæ fidei, dilectionis, &c.

Prob. de interna & externa; & 1. ex dictis conſtat interiorem gratiam humano merito ex opinione Maſſilienſium ſubſtratam fuiſſe. 2. Fauſtus & Caſſianus, bono vſui liberi arbitrii, non ſemel in præmiũ pollicentur, ſingularem illam Dei prouidentiam & protectionem, qua vel tentationes & peccandi anſas amolitur, vel boni præſtandi materiam offert, ac impedimenta remouet. In quo loquuntur coherenter, ſi enim bonus libertatis vſus internas gratias quæ præſtantiores ſunt aduocat & promeretur, multò magis externas.

ARTICVLVS VII.

An liberos actus ab auxilio gratiæ procedẽtes admiſerint?

HIc quæritur an Maſſilienſes eos actus, qui ab homine per naturã gratiæ auxilio roboratã operãte proficiſcuntur, quique ex eorũ ſententia naturalem bonũ vſum liberi arbitrij vt effectus cauſam cõſequũtur, liberos & arbitrio noſtro ſubditos eſſe voluerint?

Concluſio. Probabilius eſt Maſſilienſes huiuſmodi actus libero noſtro arbitrio immediatè non ſubiecisſe, ſed ſolum mediatè, ratione boni vſus liberæ voluntatis ad quem neceſſario ſequerentur. Suar. n. 20. etſi nullum argumentum quo id omnino euincatur afferre ſe putet.

Prob. 1. quia nuſquam expreſsè proferunt ad nouos actus humanos & liberos gratiæ adiutorium impertiri, ſed generatim ad augmentum perfectionis & negotium ſalutis, quod ſine nouo actu libero per gratiæ auxiliũ eliciẽdo intelligere potuerunt, v. g. cogitando

actum fidei(& par ratio cæterorũ eſt)qui prout ſolius naturæ viribus efficiebatur, imperfectus erat, cælitus afflante illuminatione & inſpiratione perfici, aut per ipſam concomitantiam huius auxilij,aut per aliquam perfectionem inde neceſſario reſultantem : aut elici quidem nouũ actum priore perfectiorẽ,nô tamẽ cum indifferentia & vſu libertatis , ſed neceſſariò ; quod quidẽ inſinuant hæc Fauſti lib.1.cap.9.*Deus bonæ voluntatis homini deputauit vſum,ſibi reſeruauit effectum.*

Prob.2.quia cum Pelagio cenſuerunt actũ ab auxilio gratiæ tanquam principio neceſſario procedẽtem, ſeu ad cuius exercitiũ concurſus gratię neceſſarius ſit, non poſſe homini liberũ & arbitrariũ eſſe,ita vt poſito gratiæ adiutorio ex nutu hominis pẽdeat illũ exercere,vel non exercere:ergo conſequenter opinati ſunt perfectionem quam bono vſui libertatis , ſeu bonis actibus per ſolius naturæ vires elicitis adiũgit gratia, neceſſariò adiungi, nec in ſe immediatè nobis liberũ eſſe,ſed ſolùm mediatè in ſua cauſa,id eſt in bono vſu liberi arbitrii , cuius intuitu conceditur,qui vſus noſtræ liberæ poteſtati ſubeſt. Ant.prob.quia ideo negabant gratiam præuenientem, qua Deus facit vt velimus,tanquã libertati contrariam,& Auguſtinum eius aſſertorẽ criminabantur, aiebantque negotium bonæ voluntatis & præparationis ad perfectionem & ſalutem ſoli naturæ commiſſum fuiſſe , vt hominis ſalus & dãnatio,prædeſtinatio & reprobatio ab eius libertate pendeat, ac in bonum aut malum vſum liberi arbitrii, tanquam in cauſam refundi poſſit ; vt conſtat ex Fauſti & Caſſiani ſcriptis, & ex Epiſt. Proſperi & Hilarii ad Auguſtin.vnde apud Hilarium dicunt , *de compendio* (breuiter & compendiatiè) *rationem reddi electorum & reiectorum , ex eo quod vnicuique meritum propriæ voluntatis adiungitur.*

Ob.1.cum Semipelag. dixerunt augeri fidem propter

pter bonum credentis affectum,& imperfectã fidem, id hoc ſenſu dicere potuerunt,vt homo propter horũ actuum meritũ eleuaretur & confortaretur, ad aliuni fidei actũ eo perfectiorẽ ac ſublimiorẽ, ex electione, ſeu cũ vſu libertatis & indifferentiæ, producendum.

Reſp.id quidem potuiſſe,ſed non præſtitiſſe, vt ex ſecundo argumento liquet.

Ob.2.aliam rationem ſuggerunt Fauſtus & Caſſianus, Hilarius, & Proſper, ob quam Maſſilienſes gratiæ initium ſeu meritum libero arbitrio tribuendum crederent,quòd ſcilicet alioqui gratiæ diſtributio, & diſcretio inter electos & reprobos, ad ſolam Dei voluntatem tanquam ad cauſam referenda eſſet, in quo iniuſtitiam & anomaliam agnoſcebant.

Reſp. neque hanc, neque præcedentem rationem ſeorſim, fuiſſe cauſam adæquatam cur id crediderint, ſed vtramque.

ARTICVLVS VIII.

An ex Maſſil.opinione meritum humanum gratiam neceſſariò præceſſerit ?

1. Concluſio.Cenſuerunt Maſſilienſes humanum meritum,in adultis ad internæ gratiæ conſecutionem neceſſarium eſſe.Suar.dub.5.

Prob.1.ex his Caſſiani lib.12.de inſtit.renunt.cap. 14. *non mea ſed ſeniorum ſententia definio perfectionem quidem ſine his*, (conatibus & meritis humanis) *omnino capi non poſſe, his autem ſolis ſine gratia Dei neminem poſſe per eandem* (perfectionem) *conſummari*; *vt enim dicimus conatus humanos eam apprehendere per ſeipſos ſine adiutorio non poſſe , ita pronuntiamus laborantibus tantùm ac deſudantibus , miſericordiam Dei gratiamque referri* , & infrà cùm dixiſſet petentibus, pulſantibus,& quærentibus dari miſericordiam, ſubdit, *præſto eſt namque occaſione ſibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata*,itidem collat.13. Fauſtus etiam

citatis

citatis locis,id non ſemel docet, nominatimque his paucis verbis; *niſi fuerit obedientia præuiſa deuotio,gratia vileſcit oblatio.*

Prob.2.quia apud Proſperum in epiſt.ad Auguſtin. Maſſilienſes dicunt, *hominem accipere ſaluantem gratiam,quia naturali bono benè vſus initialis gratiæ ope meruit ad eā peruenire; per euangelicā prædicationē̄ homines vocari,vt qui voluerint fiant filij Dei,qui noluerint, fiant inexcuſabiles;quantū ad Deū omnibus paratam eſſe vitam æternam,quantum ad arbitrij libertatem, ab his apprehendi, qui auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint*, per initialem gratiam Proſper intelligit liberū arbitrium; aut etiam legem ac doctrinam,per ſaluantē verò,gratiam ſupernaturalē, quæ per Spiritū ſanctum adminiſtratur.Eandē penitus iis ſententiam tribuit Hilarius.

Prob.3.quia gratiæ infuſionem ex bono liberi arbitrij vſu pendere volebāt,& incongruū arbitrabātur ad ſolam Dei voluntatem referre, quod vni gratia, non alteri concederetur, vt tradunt Proſper & Hilar. in Epiſtola ad Auguſt.ideoque dicunt eos gratiam pediſſequam liberi arbitrij,non ducem fuiſſe.

Ob. Caſſ. Coll. 13. cap. 13. ait, *nonnunquam Deum conatus bonæ voluntatis ab homine vel exigere, vel expectare, ne otioſo vel dormienti videatur ſua dona conferre*, & capit. 17. *inſcrutabilia Dei eſſe iudicia, quia quoſdam volentes ad augmentum prouehit, alios etiam nolentes attrahit*, ergo nec in omnibus,nec ſemper in eodem, prærequirit meritum humanum ad gratiæ illapſum.

Reſp.Caſſianum in hoc puncto varium & inconſtantem fuiſſe,ideoque Proſper.lib.contra collat. cap. 5.13.& ſeq.capit. 33. eum redarguit quod pugnantia loquatur,quod vtroque pede claudicet, nec omnino Catholicis,nec omnino hæreticis conſentiendo.Fauſtus verò generalem regulam facit, neque vlla limitatione

tatione vel exceptione illam reſtringit.

2. Concluſio. Non fuit concors omnium ſententia quoad externæ gratiæ meritum Suarez dub. 5. quod probatur, & declaratur tribus ſequentibus documentis. 1. *Semipelag.* diſtinxerunt gratiam initialem ſeu inchoatiuam, & conſummantem ſeu perfectiuam; prior comprehendit liberum arbitrium ac legem naturalem, ſeu dictamen rectæ rationis, cum aliis donis & facultatibus ad liberum voluntatis vſum neceſſariis, & externam legem ac doctrinam; poſterior interioris gratiæ auxilium, quod incipientibus per naturæ vires, ad perficiendum id quod incœperunt, retribuitur. 2. *gratiam* partiti ſunt in generalem, quæ datur omnibus, bonis & malis, ſaluandis & damnandis; ac ſpecialem quæ non datur omnibus; prior comprehendit liberum arbitrium, dictamen rationis cum aliis donis & facultatibus naturalibus, poſterior prædicationem Euangelij, & gratiam conſummantem. 3. priorem dixerunt independenter à meritis concedi, ex vi volunratis qua Deus vult omnes homines ſaluos fieri, vt, ſi ea bene vtuntur, addat vlteriores; conſummantem nulli concedi niſi dependenter ab humano merito præcedente; gratiam verò prædicationis Euangelij, alii voluerunt ſemper concedi dependenter ab humano merito, vel antecedente, vel præſente, vel ſubſequente ſaltem conditionaliter, id eſt, quod futurum præuiderent, ſi Euangelium prædicaretur, ita vt Deus, quando Euangelij prædicationem decreuit iis prouidere, in quibus nullum humanum meritum vel antecedens, vel præſens intueretur, ideo decreuerit, quia præuidebat eos Euangelium, ſiquidem iis proponeretur, per bonum liberi arbitrii vſum recepturos, ſtatuēdo credere & obedire; alii verò vt Fauſtus & Caſſianus, Euangelii prædicationem aliquando niti hu-

mano merito præcedente opinati ſunt, aliquando non. Ita Suar. ex Fauſto, Caſſ. Proſp. & Hilar.

3. Concluſio. Quoad paruulos etiam diſſenſerunt, & in varias opiniones diſtracti ſunt. Prob. quia plerique animum induxerunt paruulorum alios baptiſmo donari, quia præuidit Deus, eos libero arbitrio, ſi adoleſcerent, bene vſuros, alios autem eo priuari ob contrariam cauſam; Fauſtus verò eos reprehendit quòd occulta myſteria inueſtigent; Caſſianus, quid in hoc ſenſerit, ſcriptum non reliquit.

ARTICVLVS IX.

An gratia humano merito, ex Maſſil. infallibiliter retribuatur?

NEgant aliqui, ſed affirmat Suar. dub. 5.

1. PRIMA CONCLVSIO. Ex opinione Maſſilienſium, inter humanum meritum, & gratiæ retributionem neceſſaria connexio intercedit, orta ex definito Dei decreto & promiſſione, quibus ſtatuit & pollicitus eſt tale humanum meritum tali gratiæ præmio compenſare.

Prob. 1. ex his Properi epiſt. ad Auguſt. *quantam quis habet facultatem ad malum, tantam habere dicunt ad bonum, parique momento animum moueri ad vitia & virtutem, quam (* facultatem *) bonà appetentem gratia Dei foueat, mala ſectantem damnatio iuſta ſuſcipiat:* ergo ſentiebant tantam eſſe connexionem inter bonum vſum liberæ voluntatis, & gratiam, quantam inter malum vſum & pœnam; & ex his Hilarij, *quod dicitur crede, & ſaluus eris, vnum horum exigi aſſerunt, aliud offerri vt propter id quod exigitur, ſi redditum fuerit, id quod offertur retribuatur.*

Prob. 2. perinde volebant paratam eſſe homini gratiam ſub conditione initij ſeu meriti naturalis, ac regnum cælorum ſub conditione meriti ſupernaturalis, vt teſtatur Hilarius; hoc autem certa lege ac promiſſione

miſſione præparatum eſt.

Prob.3.quod vni adulto gratia conferatur non alteri, referri nolebant *in incertum diuinæ voluntatis*, vt loquitur Hilarius,ergo in certam & definitam Dei legem, eam ſcilicet qua ſtatuit incipienti per bonum vſum liberi arbitrij, gratiam ad perficiendum adiungere.

Prob. 4. orationi & pœnitentiæ, ſi ritè fiant,impetratio & peccati remiſſio certa Dei lege ac promiſſione retribuitur, at Maſſilienſes orationem ex qua impetratio, & pœnitentiam ex qua peccati remiſſio ſequeretur, viribus naturæ, vt ſæpè vidimus arrogabant, & habetur in concil.Arauſ. can. 5. & 6. lege Fauſtum & Caſſianum citatis locis.

Ob. 1. non exiſtimauerunt Maſſilienſ. humanum gratiæ meritum eſſe condignum,ergo nec illius mercedem infallibilem eſſe. Nego conſeq. quia huic meritò licet congruo tantùm gratiæ mercedem certa lege propoſitam ac paratam eſſe voluerunt.

Ob.2.quod donum humano merito retribui ſentiebant, in eo veram gratiæ rationem tueri conabantur, id autem faciliùs tueri poterant, dicendo id ex miſericordia indulgeri,non ex obligatione ſolui, de hoc articulo ſequenti.

S E C V N D A C O N C L V S I O.Etſi Maſſilienſes ſolùm dixiſſent aliquando gratiam ob meritum humanum retribui, non verò ſemper & infallibiliter, id tamen Pelagianum fuiſſet,ita Proſper contra Collat.capit.13.33.& ſeq.& Auguſt.lib.de prædeſtin. SS.

Prob. quia ſic natura vires ſufficientes ad gratiam aliquo modo promerendam obtineret, gratia ſub meritum caderet, daretúrque ſaltem aliquando non gratis, ſed vt merces laboris; initium ſalutis & prædeſtinationis in aliquibus eſſet à libero arbitrio;gratia in quibuſdam non eſſet dux, ſed pediſſequa liberi

arbitrii ; quæ omnia repugnant ſcripturæ, ideóque à patribus & conciliis aduersùs Pelagium & eius gregales coactis damnata ſunt.

ARTICVLVS X.

Quo pacto Semipelagiani rationem gratiæ cum humano merito conciliauerint ?

CONcluſio. Duobus modis gratiam & meritum, integro vtriuſque iure, confœderare nitebantut, 1. extenuabant meritum, quaſi tam imperfectum & exile ſit, vt à diuinis donis quibus præmiatur rationem gratiæ non excludat. Prob. quia dicunt apud Hilarium *non negari gratiam ſi præcedat hominis voluntas quæ tantùm medicum quærat, non tamen ipſa quidpiam in ea*[ſanitate]*valeat*, recole artic.4.

At repugnat gratiæ, quatenus gratia eſt, non dari gratis, ſeu ex pura beneuolentia, ſed retribui, ſeu dari vt præmium meriti & mercedem laboris ; ſi autem datur intuitu meriti præcedentis, quantumlibet congrui tantùm, exilis & imperfecti, non datur gratis ſed retribuitur.

2. Dicebant ad rationem gratiæ ſufficere, vt non detur ex operibus ; eam autem quæ conceditur propter bonum vſum liberi arbitrii, ſeu bonam voluntatem credendi, ſperandi, diligendi, pœnitentiam agendi &c. non dari ex operibus, ſed propter affectum bene operandi, qui ad bonorum operum cenſum non pertinet; *neque alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita ac ſupplici voluntate vnumquemque eorum velle ſanari.* Hilarius.

At 1. Apoſtolus negans gratiam eſſe gratiam ſi eſt ex operibus, per opera intelligit quoſcumque bonos actus gratiæ aliquo modo meritorios, ſeu quorum intuitu retribuatur gratia, ſiue eliciantur à voluntate, ſiue ab aliis facultatibus, ſiue ſint bonæ voluntates ſeu pia deſideria, ſiue ſint vlteriores operationes ad quas

enitantur.

enitantur. 2. Maſſilienſes ſaltem aliqui, exiſtimabant non modo bonam voluntatem, ſed & bona opera per ſolius naturæ vires elicita gratiam præuenire, ac propter ipſa gratiam concedi; vt orationem etiam impetratoriam, fidem & pœnitentiam ſaltem imperfectam, vigilias, ieiunia, &c. de quibus artic. 5.

ARTICVLVS XI.

Quomodo generalem gratiæ neceſſitatem ad omne opus bonum tueri conarentur?

Concluſio. Quia ſcriptura vniuersè pronuntiat gratiæ auxilium ad omne bonum opus neceſſarium eſſe, duos quoque modos huius ſaluandæ neceſſitatis commenti ſunt.

1. Dicebant enim affectum credendi, pœnitentiam agendi, mandata exequendi, &c. vt verbo dicam, perficiendi negotium ſalutis, non eſſe numerandum inter opera; ideóque, licet per ſolius liberi arbitrij vires eliciatur, gratiæ nihilominus ad omnia ſalutis opera neceſſitatem incolumem ſeruari.

Sed inanis hæc euaſio eſt 1. quia ſcriptura, concilia, & patres auxiliaris gratiæ neceſſitatem non reſtringunt ad opera, prout diſtinguuntur à voluntate bene operandi, ſed de quocunque actu per ſe conferente ad ſalutem, qualis eſt voluntas bene operandi, cuius intuitu gratia conceditur. 2. quia naturæ viribus attribuebant non modò affectum boni præſtandi, ſed multos quoque alios actus quibus gratia rependeretur, de quibus art. 5.

2. Dicebant & bonum vſum liberi arbitrii, & ſanctam omnem cogitationem pendere à gratia vocationis, adeóque gratiam hanc boni omnis initium eſſe, ita Proſper in epiſtolis ad Auguſtin. & Ruffinum; & lib. contra Collat. capit. 3. vbi Caſſianus ait *cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium, qui nobis initia ſancta voluntatis inſpirat, noſtrum verò eſſe vt quo-*

tidie attrahentem nos gratiam Dei humiliter ſubſequamur.

At per vocationem intelligebant naturale lumen rationis, & externam legem ac prædicationem, quibus bona & mala proponentibus, arbitrabantur ita poſſe nos per naturæ vires inchoare negotium ſalutis, conuertendo voluntatem noſtram ad bonum,& auertendo à malo, per deſideria, petitiones, operáque imperfectiora; vt Deus intuitu & occaſione incœptionis huius,auxilium gratiæ largiatur ad perficiendum, nec proinde ad ſanctam omnem cogitationem & operationem, hoc eſt ad ſalutem per ſe conferentem,interioris gratiæ neceſſitatem admittebant. Proſper in epiſt.ad Auguſt. *quidam in tantùm à Pelagianis ſemitis non declinant, vt cum ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita, cogantur, ne ſi meritis redditur, fruſtra gratia nominetur, hanc ad conditionem (* procreationem *) cuiuſque hominis velint pertinere, in qua eum nihil priùs merentem, quia neque exiſtentem, liberi arbitrij & rationalem gratia creatoris inſtituit; vt per diſcretionem boni & mali,ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius poſſit ſuam dirigere voluntatem, atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur,peruenire.* Et infrà dicit eam vocationem quam recipiebant Semipelagiani, fuiſſe aut per legem naturalem,aut per ſcriptam, aut per euangelicam prædicationem. Itidem Hilarius in epiſtola ad Auguſt.

ARTICVLVS XII.

Conſectaria.

Semipelagiani gratiæ nomen vſurpauerunt impropriè, pro naturali mentis lumine, pro libero arbitrio, aliiſque genuinis facultatibus, & pro bono vſu liberi arbitrij per ſolius naturæ vires operantis.

2. Gratiæ nomen æquiuocè acceperunt, quia cum patribus & conciliis ſtatuebant ſanctam omnem cogitationem, voluntatem & operationem, adeoque initium prædeſtinationis & ſalutis ad gratuitam Dei vocationem referri debere; ſed cum patres & concilia per vocationem hanc interioris gratiæ auxilium ſupernaturaliter præueniens, excitans & adiuuans liberum arbitrium ad bene operandum, intellexerint; ipſi vel legem naturalem, ſeu dictamen rationis, vel legem ſcriptam illiúſque propoſitionem per prædicationes, exhortationes, admonitiones, increpationes, exempla, & id genus alia, intelligebant.

3. Sufficientes in natura vires agnoſcebant ad promerendam gratiam, ſiquidem ſentiebant hominem affulgente vel ſolo lumine rationis, ſeu naturalis legis, vel etiam lege ſcripta, poſſe ſuo libero arbitrio bene vti, & hoc bono vſu gratiam promereri; quod ſi verum eſt homo ex ſe ſufficiens eſt in ratione principij actiui ad exercendos actus gratiæ meritorios, ſolumque indiget obiecti per naturalem aut ſcriptam legem applicatione.

4. Initium ſalutis & prædeſtinationis ad Deum referebant, non vt authorem gratiæ ac ſupernaturaliter operantem, ſed vt authorem naturæ ac naturaliter agentem; aut certè non vt ad eius operatorem ac principium effectiuum, ſed vt naturæ doctorem ac legiſlatorem, ſi enim homo præeunte ſolo lumine naturali, ſuo libero arbitrio bene vtitur & hoc bono vſu gratiam meretur, Deus nonniſi vt author naturæ ad initium ſalutis concurrit; ſi autem id præſtat viam monſtrante lege ſcripta, purà Moſaïca, vel Euangelica Deus concurrit quidem vt author gratiæ, ſed per modum doctoris & legiſlatoris, non verò per modum principij actiui.

5. In omni gratia interna rationem gratiæ deſtrue-

bant,ſiquidem opinabantur eam concedi ex vi meriti præcedentis, adeoque vt mercedem, non vt donum gratuitum, in quo gratiæ ratio & eſſentia poſita eſt. Dixi in omni gratia interna, nam diuinæ legis lationem omnes in gratiis numerabant, nec humanis inniti meritis arbitrabantur, illius verò propoſitionem ſeu notificationem, aliquando ex præcedentibus meritis oriri ſentiebant, aliquando non.

DISPVTATIO QVARTA.
De neceſſitate Gratiæ.
QVÆSTIO I.
De neceſſitate Gratiæ ad cognitionem veri naturalis.
ARTICVLVS I.
Pranotanda.

1. NOn eſt quæſtio de gratia formaliter ſanctificante, ac tribuente ius ad æternam gloriam; ſiquidem conſtat homines non modò hac gratia, ſed ipſa fide quæ iuſtificationis fundamentum eſt deſtitutos, multas veritates tum ſpeculatiuas, tum practicas animo conſequi, exemplum in Platone, Ariſt. aliiſque Philoſophis ethnicis. Vnde Auguſt. lib. 1. retract. capit. 4. reuocat hæc libro 1. ſoliloq. capit. 2. *Deus qui nonniſi mundos verum ſcire voluiſti*, per gratiam ergo intelligitur quodcunque auxilium naturæ indebitum ex parte intellectus, vel obiecti, vt habituale lumen, ſpecies impreſſa, phantaſmatum coordinatio, obiectorum applicatio, directio errorem impediens, ſpecialis concurſus &c.

2. Non eſt ſermo de quibuſcunque veritatibus naturalis ordinis, id eſt non ſupernaturalibus intrinſecè & entitatiuè, ſed de iis tantùm quæ ex rebus ſenſibilibus, id eſt in exteriorem ſenſum per impreſſas ſpecies incurrentibus, deduci natæ ſunt; ſiquidem conſtat

conſtat naturales vires humanæ mentis ad penetrandas veritates, quæ cum rebus ſenſibilibus eam connexionem non habent, vi cuius ex iis colligi poſſint, impares eſſe; cùm naturalis omnis cognitio initium ducat à ſenſibus, nec, vt fert vulgare axioma, quicquam ſit in intellectu quod non priùs fuerit in ſenſu, putà mediatè, vel immediatè, id eſt per ſe, aut per aliud ex quo deducit poſſit, ſcilicet modus cognoſcédi ſequitur modum eſſendi, & ſicut anima, quandiu ſtatum obtinet formæ informantis, alligata eſt corpori quoad eſſe, ita & quoad operationem; huiuſmodi ſunt aſtrorum paritas vel imparitas, rerum vltimæ differentiæ, qualitates quas Philoſophi & Medici vocant occultas, quia ſenſibus non ſe produnt, & formales quia ſequuntur propriam formam; & ſpecificas quod à gradu ſpecifico proficiſcantur; vt virtus magnetis ad trahendum ferrum, rerum medicarum vis cathartica, alexiteria, &c. ſed hoc acipiendum de quæſtione quid ſint, nam quæſtio an ſint, ex earum effectis ſub externum ſenſum cadentibus facilè diſceptatur.

Itaque omnis veritas naturalis ordinis, eſt quidem obiectum terminatiuum & ſpecificatiuum cognitionis eiuſdem ordinis, cùm eam terminare & ſpecificare apta ſit, non tamen obiectum motiuum; quia multæ nec per ſe, nec per aliud ex quo per diſcurſum colligi poſſint, intellectum ad ſui cognitionem mouent ac determinant, vnde inſufficientia humanæ mentis ad huiuſmodi res percipiendas, non ſe tenet ex parte ipſius, quaſi ſit incompleta in ratione potentiæ ad efficiendam earum cognitionem; eſt enim ſufficiens, quoad actiuitatem quæ requiritur ex parte ipſius, ad efficiendam cognitionem cuiuſcunque obiecti naturalis ordinis, etiam intuitiuam; ſed ex parte obiecti, quia nec habet proprias earum ſpecies,

nec vllum medium per quod earum cognitionem ratiocinando aſſequatur.

ARTICVLVS II.

An homo indigeat auxilio gratiæ ad cognitionem veritatum naturalium ſpeculatiuarum?

PARS TERTIA.

De homine in ſtatu naturæ lapſæ.

HIc per veritates ſpeculatiuas intelliguntur eæ, quarum cognitio per ſe ad opus non refertur, ſed in ſuo obiecto ſiſtit, & gratia ſui expetibilis eſt, cuiuſmodi ſunt omnes eæ quæ non ſunt proximæ regulæ alicuius operis faciendi, ſeu quibus immediatè non indicatur quid, quando, aut quomodo faciendum ſit, vt cognitiones ad Phyſicam, & metaphyſicam pertinentes: practicæ autem vocantur eæ, quę ab intrinſeco & ex propria ratione ordinantur ad opus, nec proinde gratia ſui expetendæ ſunt, ſed propter opus ad quod efficiendum referuntur: cuiuſmodi ſunt omnes cogitationes quibus immediatè præcipitur ſeu dictatur, quid, quando, aut quomodo faciendum ſit, vt cognitiones ad prudentiam & artem ſpectantes.

PRIMA CONCLVSIO. Poteſt homo lapſus veritates aliquas ſpeculatiuas miniſterio ſenſuum cognoſcibiles, citra vllum gratiæ auxilium, ſine errore cognoſcere. Ita communiter Theologi cum S. Thom. in 2. diſt. 28. q. 1. art. 5. & 1. 2. q. 109. art. 5. & 1. licet aliqui repugnent apud S. Thom. in 2.

Per hominem lapſum, hîc intelligitur homo prout excidit à ſtatu innocentiæ, qui præter donum integritatis, quatuor alias dotes ſcilicet immunitatem ab errore & veniali peccato, immortalitatem & impaſſibilitatem comprehendit, ſiue gratiam adoptionis ſeu formaliter ſanctificantem, alioſque habitus ei cohærentes obtineat, ſiue non.

Prob.

Prob. Concluſ. 1. ex ſcriptura Rom. 1. *Inuiſibilia ipſius per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* &c. *quod notum eſt Dei manifeſtum eſt in illos, Deus enim illis manifeſtauit*, putà per creaturas, vt cum gloſſa exponit Thom. ibi Pſal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei*, Act. 14. *non ſine teſtimonio reliquit ſemetipſum benefaciens de cælo, dans pluuias & tempora.* &c. Sap. 13. *à magnitudine ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri.* Quod ſi aliqua de ipſo Deo, naturaliter & ſine gratia cognoſci ab homine poſſunt, vt his locis iuxta communem interpretationem ſignificatur, multo magis de creaturis.

Prob. 2. ex Patribus vt Auguſt. 1. Confeſſ. cap. 7. de ſpiritu & littera cap. 12. ſerm. 55. de verbis Domini, & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. vbi ait & bonum ingenium, & honeſtas vtiléſque diſciplinas interdum haberi ànte primam gratiam, adeoque per naturæ vires, *non habeo quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam ſalutarem, niſi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel vtrumque, addamus etiamſi placet honeſtas vtiléſque doctrinas.*

Prob. 3. quia nihil deeſt vel ex parte potentiæ, cum intellectus per ſe præcisè ſit completus in ratione potentiæ ad cognitionem naturalium obiectorum efficiendam, nec ex parte obiecti, cùm poſſit homo per externos ſenſus aliquarum ſaltem rerum ſenſibilium haurire ſpecies intentionales, per intellectum agentem earumdem ſpecies intelligibiles fabricari, & per intellectum patientem aliquas ex iis concluſiones inferre.

Prob. 4. quia vnaquæque res ſuis inſtructa facultatibus, poteſt ſine auxilio ſpeciali & indebito ſuas operationes connaturales exercere, alioqui eſſent connaturales, & non eſſent; atqui cognitio veritatum deducibilium ex rebus in ſenſum incurrentibus, eſt homini

homini connaturalis & proportionata, cùm modus cognoſcendi dependenter à ſenſibus & phantaſmatis, ſit homini connaturalis, & hæ veritates dependenter à ſenſibus & phantaſmatis cognoſcibiles ſint.

Prob. 5. quia ſi aliquod gratiæ auxilium neceſſarium eſſet, ex parte obiecti ſe teneret, intellectus enim per ſe completus & ſufficiens eſt in ratione potentiæ ad cognitionem ſibi proportionatam, cuiuſmodi eſt ſaltem cognitio accidentium ſenſibilium, & aliarum rerum ex iis cognoſcibilium, & auxilium hoc vel eſſet internum, putà interior illuminatio, aut phantaſmatum coordinatio; vel externum, putà ſpecialis Dei prouidentia, qua offerret obiecta conuenientia, & remoueret impedimenta; non primum, quia lumen potentiæ & obiecti ſufficit; non ſecundum, quia per ordinarium curſum cauſarum ſecundarum naturalium, ſubinde obiecta conuenientia debitu modo applicantur, nec ſemper occurrunt impedimenta, aut ſi occurrunt, naturæ viribus amoueri poſſunt.

Ob. 1. hæc 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti quid gloriatis quaſi non acceperis?* & 2. Cor. 3. *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* & Pſal. 93. *quis docet hominem ſcientiam?*

Reſp. nihil eſſe perfectionis in homine quod non ſinit à Deo, ſed quædā ſunt à Deo vt authore gratiæ, aliæ ab eo vt authore naturæ, in quibus numerari debet cognitio veritatum ex rebus ſub ſenſum cadentibus deducibilium, ſi non omnium collectiuè, ſaltem aliquarum. Paulus ibi loquitur de cogitatione ſancta, id eſt ad veram iuſtitiam & ſanctitatem per ſe conferente, de prouidentia ſupernaturali, ac Deo vt illius authore, vt ex antecedentibus & ſubſequentibus liquet. Ita exponit concil. Arauſic. can. 7. Auguſt.

lib.

lib. de prædeſt. ſanct. cap. 2. & lib. de bono perſeuer. cap. 13. *Quod attinet*, inquit, *ad pietatis viam, & verum Dei cultum, non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis.*

Ob. 2. Concil. Mileuit. cap. 4. docet *ſcientiam eſſe donum Dei*, & Concil. Arauſ. cap. 22. ait *tam veritatem quàm iuſtitiam eſſe ab illo fonte, quem in eremo ſitire debemus.* Reſp. vel ſolum indicant ſcientiam & cognitionem veritatis manare à Deo vt naturæ authore, ac per concurſum generalem cooperante; vel loquuntur de cogitatione aliquo modo ſupernaturali, & ad ſalutem per ſe conferente.

Ob. 3. Homo per peccati lapſum contraxit ignorantiæ vulnus 1. 2 q. 85. art. 3. ex Auguſt. lib. 1. retract. cap. 9. & lib. 22. ciuit. cap. 22. & Beda Luc. 10. ergo per vires naturæ lapſæ non poteſt ad verum pertingere.

Reſp. Per ignorantiæ vulnus non intelligunt læſionem aliquam vel diminutionem facultatis cognoſcendi, quæ homini puram naturam obtinenti competit, ſed ſubtractionem habituum ſupernaturalium intellectualium, & ſpecialis auxilii poſitiuum errorem prohibentis, & cognoſcendi facilitatem ſubminiſtrantis, quibus homo in ſtatu innocentiæ ſingulari gratiæ priuilegio potiebatur; quæ ſubtractio per accidens cauſat multos errores in ſpeculatiuis & practicis, & ignorantiam multarum rerum, quatenus remouet priuilegium diuinæ gratiæ quo prohiberentur. homo in ſtatu naturæ lapſæ eſt æquè potens & comparatus ad cognoſcendum, ac fuiſſet in ſtatu puræ naturæ, cùm naturalia omnia poſt peccatum integra manſerint.

Ob. 4. Thom. 1. 2. q. 109. art. docet ad ſingularum veritatum cognitionem auxilium Dei mouentis neceſſarium eſſe. Reſp. per hoc auxilium intelligit Dei

concurſũ generalem, vt Thomiſtę, & alij exponunt.

Ob. 5. ſenſibilia obiecta variis modis occurrere & applicari poſſunt, nec magis eſt debitum homini vt eo modo applicentur; ex quo vera cognitio ſequitur, quàm eo ex quo error & deceptio ſequeretur; potuit enim Deus ita vniuerſum inſtituere, & cauſas ſecundas ita complicare ac dirigere, vt ex naturali earum curſu & operatione, in homine qui aliquando verum aſſequitur, ſemper error atque deceptio ſequeretur, quod ſi feciſſet, nihil homini, vel aliis cauſis naturalibus, quod quidem iis deberetur, abſtuliſſet: ergo quòd reipſa ita conueniant, & obuerſentur humanis ſenſibus, vt hominem in veri cognitionem ducant, ad indebitam ac ſpecialem Dei prouidentiam referendum eſt, proindéque ad gratiam.

Reſp. 1. non videtur poſſibilis ea diſpoſitio vniuerſi, ea cauſarum naturalium ſeries & ſyntaxis, ex qua ſemper in omnes & ſingulos homines fruticetur error & deceptio, niſi Deus per vſum potentiæ abſolutæ, naturalem earum curſum & operandi modum interturbet: ergo cùm homini debeatur ea obiectorum applicatio & veri cognitio, quæ ex naturali cauſarum ſecundarum fluxu & operandi modo conſequitur; non omnis obiectorum occurſus & propoſitio ex qua veri cognitio exiſtit, eſt indebita ſaltem vniuerſo generi hominum. Addo amplius, (ſed minus audacter) non videri poſſibilem eam vniuerſi conſtitutionem & cauſarum complicationem, ex qua, ſi ſuis greſſibus, & ſuo naturali operandi modo permittantur, nunquam in hoc auxilio homine progeneretur vera cognitio, ſed ſemper falſa & erronea, ſiquidem ſit ſanæ mentis, & diu viuat; ergo cum cuilibet homini debeatur ea veri cognitio, quæ ex naturali cauſarum ſecundarum progreſſione, & operandi modo conſequitur, cuilibet homini ſuæ mentis compoti,

poti, & diu in viuis agenti, connaturalis eſt aliqua cognitio veritatis.

Reſp.2.Eſto, non ſit homini debita ea complexio & applicatio rerum ſenſibilium, quæ ad veritatis cognitionem illum deducat, non eſt tamen indebita, nec naturalem eius conditionem prætergreditur; quemadmodum nec ea cauſarum connexio & efficientia ex qua prodit corporis integritas, ſanitas, robur, pulchritudo &c. alioqui ad Deum vt authorem gratiæ referendum eſſet, quod aliquis non ſit monſtroſus, æger, victus, deformis &c. hæc igitur & alia id genus beneficia reuocari debent ad beneficia creationis & conſeruationis, tanquam eorum corollaria & complementa.

Ob.6.Hominum aliqui non adoleſcunt, alii à potentia mentis excidunt, alii perpetua fatuitate cæcutiunt, ergo non poſſunt vllam veritatem apprehendere.

Reſp. concluſionem accipiendam eſſe de homine ſuis cognoſcendi facultatibus adornato, vt omittam ipſos etiam fatuos, non modò per ſenſum externum & internum, ſed & per intellectum apprehendentem, iudicantem, & diſcurrentem, non rarò verum attingere.

2.Concluſio.Non poteſt homo lapſus veritates omnes ſpeculatiuas, miniſterio ſenſuum cognoſcibiles collectiuè ſumpta, omnino conſequi, ſine ſpeciali Dei auxilio. Ita communiter Theologi.

Prob. quia neceſſe eſt ad tranſigendum hoc negotium, vt in ſingulis ſubſtantiarum & accidentium ſenſibilium ſpeciebus ſingula ſaltem indiuidua cognoſcat, & concluſiones omnes ex iis deducibiles ſine lapſu mentis inferat; quominus autem id exequatur multa prohibent, ſcilicet rerum ſenſibilium pluralitas, diſtantia, difficilis acceſſus &c. concluſio-

num

num ex iis deducibilium infinita quaſi multitudo, mentis humanæ infirmitas, vitæ breuitas, diſpendium temporis in alias actiones, fuga laboris, inconſtantia in perrumpendis difficultatibus, inhabilitas ad ſtudium ex animi pathematis, ex corporis ægritudine, ex cibo & potu, ſomno, fatigatione, habitu corporis vel animi ad ſtudium imparato, &c. quæ non ſunt impedimenta per accidens, ſed per ſe, cùm naturam humanam per ſe circunſtent. Stat autem concluſio non ſolùm de cognitione demonſtratiua, ſed etiam de probabili, nec tantùm de iudicatiua, ſed etiam de apprehenſiua, quia nequidem omnes concluſiones ex rebus in ſenſum cadentibus deducibiles ab homine vllo apprehendi poſſunt. Aliqui hoc loco bene ſentiunt ſed malè loquuntur, aientes quemlibet hominem ſuis cognoſcendi facultatibus adornatum, eſſe quidem phyſicè potentem ad prædictas omnes veritates cognoſcendas, quia ad efficiendam illarum omnium cognitionem non indiget nouo lumine quo compleatur in ratione potentiæ, non eſſe tamen potentem moraliter ob impedimenta recenſita; cùm enim ad efficiendam cognitionem duo principia phyſica neceſſaria ſint, potentia ſcilicet atque obiectum, iuxta effatum Auguſt. communiter receptum, *ex obiecto & potentia paritur notitia*, etſi homo habeat intellectum in ratione potentiæ ſufficientem ad prædictas omnes veritates introſpiciendas, non habet tamen ſpeciem obiecti cognoſcendi, vel alterius ex quo per diſcurſum cognitio illius erui poſſit, nec proinde eſt principium phyſicum adæquatum cognitionis earum, ſed ſolùm partiale & incompletum.

Ob. homo naturaliter appetit cognitionem prædictarum omnium veritatum, ergo poteſt naturaliter, & ſine vllo gratiæ auxilio eam conſequi.

Diſt.

Diſt. Ant. appetitu elicito concedo: appetitu innato, nego, hic enim naturæ viribus ad ſuum actum adæquatum; id eſt ad ſui totalis obiectis conſecutionem, reducibilis eſt, nec aſpirat ad ea bona, quibus ſine ſpeciali Dei concurſu potiri nequit.

Inſtabis 1. appetitus elicitus communis toti ſpeciei, hoc eſt omnibus indiuiduis ſub ea contentis, radicatur in appetitu innato, atqui appetitus elicitus cognitionis harum omnium veritatum, toti humanæ ſpeciei communis eſt. Nego. Ant. cuius falſitas liquet ex appetitu immortalitatis, impaſſibilitatis, impeccabilitatis &c. *Inſtabis* 2. nullus appetitus fuſtra eſt, atqui appetitus elicitus cognitionis harum omnium veritatum fruſtra eſt, ſi per naturæ vires ad ſuum actum reduci non poteſt. Nego Min. quia oblectat appetitum, eumque continet in exercitio ſui muneris, quod eſt proſequi omne bonum per facultatem cognoſcentem eius directricem apprehenſum, conſtat appetitum elicitum, ſeu deſiderium immortalitatis, impaſſibilitatis, indefectibilitatis moralis, volatus, &c. non poſſe naturaliter ad actum reduci, nec tamen fruſtra eſſe, cùm repugnet aliquid exiſtere fruſtra, hoc eſt ita vt ad nullum finem vtile ſit.

Ob. 2. ex allatis impedimentis ſolùm ſequitur, non poſſe hominem omnium harum veritatum proprio marte cognitionem aſſequi, non verò id non poſſe Magiſtri operâ.

Reſp. vel magiſter, earum ſcientiam nactus fuerit proprio marte, vel ope alterius magiſtri, vel infuſione; non primum ob recenſita obſtacula, nec ſecundum quia de illo magiſtro idem quæreretur, & ſic in infinitum; nec tertium, quia ſic interueniret auxilium ſupernaturale, nempè ipſa ſcientiæ infuſio. Addo tempus humanæ vitæ, quod memoratæ diſtractiones in ſtudium inſumi non permittunt, non vderi ſuffi-

cientia ad veritatum omnium ſpeculabilium, quæ ſenſu adminiculante cognoſci poſſunt, ſcientiam magiſterii ſubſidio perdiſcendam.

TERTIA CONCLVSIO. Nequidem poteſt homo lapſus ſingulas veritates ſpeculatiuas beneficio ſenſuum cognoſcibiles diuiſiuè aſſequi, ſine ſpeciali Dei auxilio, repugnant Suares, & aliqui alii, ſed argumenta quibus vtuntur probant quidem indefinitè, poſſe hominem lapſum naturæ viribus harum veritatum aliquas aſſequi, vt prima concluſione poſuimus, non autem determinatè poſſe ſingulas.

Prob. Concluſ. quia ex rebus ſenſibilibus plures & plures in infinitum, aut certè innumerabiles concluſiones deduci poſſunt, variatis & multiplicatis earum complicationibus, vt videre eſt* in mathematicis, & aliquæ ſunt adeò remotæ à ſuis principiis, tot intermedias, ratiocinationes & comparationes præ-requirunt, vt ad eas humanus animus pertingere vel omnino non poſſit, vel ſaltem ſuppoſita humanæ vitę breuitate, & ſtudiorum interturbatione.

PARS SECVNDA.

De homine in ſtatu puræ naturæ & innocentiæ.

CONCLUſio. Quod dictum eſt in 1. p. de homine in natura lapſa, extendendum eſt ad hominem in pura natura. Prob. quia eadem eſt cognoſcendi facultas, eademque interiora & exteriora ſubſidia, & impedimenta reſpectu hominis lapſi, & hominis puram naturam obtinentis, vt oſtenſum eſt diſp. 2. q. 5. art. 4. 5. & 6.

2. Concluſio. Dubium eſt, an veritatum omnium ſpeculatiuarum ex rebus ſub ſenſum cadentibus deducibilium ſcientia, primo parenti diuinitus infuſa fuerit; & probabilius eſt ſolùm indita fuiſſe generalia principia omnium ſcientiarum naturalium, id eſt

eſt ſenſuum miniſterio parabilium, & inſigniores earum concluſiones, ex quibus alias ſi non omnes, ſaltem minùs diſſitas & obſcuras ratiocinando eruere poſſet. Illius autem poſteri rerum ſcientiam infuſione non accepiſſent, ſed ope doctoris & propria inuentione, vt tradit. S. Thom. 1. p. q. 101. art. 1. In quo tamen Suarez dubitat, lib. 1. de gratia cap. 1. n. 14 & meritò, quia probabile eſt vnicuique homini, ratione huius ſtatus, debitam fuiſſe ſcientiam infuſam, ſaltem eorum quæ debebat ſcire, v. g veritatum ſpeculabilium & practicarum, ex quibus hîc & nunc in omni negotio expeditè ac ſine errore concluderet, quid ſibi agendum, aut cauendum eſſet, vt ſecundùm rectam rationem operaretur. verùm, Quæritur an primus parens, eiuſque poſteri iuuantibus originalis innocentiæ prærogatiuis, putà dono integritatis, immunitate ab errore, impaſſibilitate, longæuitate, &c. quæ dona gratiæ fuerunt, potuiſſent ſine nouo gratię auxilio huic ſtatui indebito, prædictarum omnium veritatum cognitionem animo conſequi?

3. Concluſio. Potuiſſent plurium ſcientiam attingere, & quidem faciliùs ac breuiore tempore, quàm in natura lapſa, non tamen omnium collectiuè, nec vt videtur ſingularum.

1. Pars liquet, quia per hàs prærogatiuas multa & magna ſtudij & ſcientiæ impedimenta ſublata fuiſſent, putà motuum ſentientis appetitus inordinatio, lapſus mentis in ratiocinando, & ſenſuum in apprehendendo, corporis vitioſæ complexiones & ægritudines, nimia vitæ breuitas, &c.

2. Pars prob. quia licet tempus viæ quo elapſo in cælum transferendi erant, ſi modo gratiam adoptionis lethali peccato non amiſiſſent, ſoli Deo notũ ſit; non videtur tamen fuiſſe tam longum, vt ſufficeret ad capeſſendam miniſterio ſenſuum, & naturalis diſ-

curſus, conclusionum omnium ſpeculabilium ex obiectis ſenſibilibus deduci aptarum cognitionem.

Adde impenſas illius temporis in cibum & potum, ſomnum, myſteriorum fidei contemplationem, animi relaxationem, negotia, &c.

3. Pars ſuadetur eodem argumento quo in p.1.concluſionis 3.probata eſt de homine lapſo.

Ob.1.ſtatus innocentiæ nullum ex ſe habebat terminum, cùm immortalitatem includeret, ſed ſolùm ex accidenti, quatenus tranſlatione hominis in cælum finiendus erat: Igitur homines ex vi huius ſtatus,& ſecluſo termino per diuinæ prouidentiæ legem ipſi præfinito,poterant rerum omnium, per conuerſionem ad phantaſmata cogniſcibilium, ſcientiam conſequi.

Reſp.1.incertum eſſe, vtrùm homines in ſtatu innocentiæ conſiſtentes, manducando fructũ viuificũ, vitam in perpetuum ducere potuiſſent, an verò ad certam temporis periodum, qua interlapſa deficerent niſi ad ſtatum beatitudinis eueherentur, Theologorum eſt & interpretum alijs onum, alijs alterum affirmantibus.

Reſp. 2. quæſtionem hanc inſtitui ſolere de ſtatu innocentiæ, prout per ſtatum beatitudinis ſupernaturalis, ſeu viſionis beatificæ, aliorumque donorum eam conſequentium, ex diuino beneplacito termanandus erat. Addo etiam ſuppoſita ſtatus huius perennitate, humanam mentem imparem videri ad inueſtigandas omnes omnino concluſiones quæ ex rebus ſenſibilibus deduci aptæ ſunt,ob rationem in p.1. concluſ.3.propoſitam.

Ob 2. humana mens in ſtatu innocentiæ non potuiſſet decipi, quacunque in materia verſaretur, ſiue ſpeculabili, ſiue operabili, Deo per ſpecialem prouidentiam illi ſtatui conſentaneam,ab omni lapſus eam

protegente

protegente, ergo potuiſſet veritates omnes tum ſpeculatiuas, tum practicas cognitione aſſequi.

Reſp. conc. Ant. n. conſ. vt enim mens non deciperetur formando iudicium erroneum, neceſſe non erat vt veritates omnes cognoſcendo peruaderet, ſed ſolùm vt in probabilibus neutri contradictionis parti aſſenſum præſtaret, vel ſuſpenſo omni iudicio, vel iudicando vtramque partem eſſe probabilem, ob argumenta vltrò citroque occurrentia.

Ob. 3. Ignorantia eſt vulnus per peccatum naturæ inflictum, ergo in ſtatu innocentiæ non extitiſſet. Diſt. ant. ſi ſumatur ignorantia pro errore poſitiuo ſeu iudicio erroneo, pro inſcientia eorum quæ vnuſquiſque ratione muneris, aut conditionis tenetur ſcire, & pro inſcientia earum rerum quarum cognitionem innocentiæ ſtatus ſuis ſpecialibus adminiculis peperiſſet, concedo; ſi autem ſumatur pro neſcientia quarumcunque rerum dependenter à ſenſibus cognoſcibilium, Nego; quia homo ex vi ſtatus innocentiæ illarum omnium cognitionem non poſtulaſſet.

ARTICVLVS III.

An homo indigeat auxilio gratiæ, ad cognitionem veritatum naturalium, practicarum?

1. Concluſio. De veritatibus practicis ad artem ſpectantibus idem ſentiendum eſt, ac de ſpeculatiuis, ſcilicet poſſe hominem in natura lapſa ſine ſpeciali Dei auxilio cognoſcere permultas, non tamen omnes collectiuè, nec ſingulas diſtributiuè; idemque & non ampliùs poſſe in pura natura, ſi eam obtineret; in ſtatu autem innocentiæ potuiſſe plures breuiori & faciliori ſtudio, non tamen omnes collectiuè, nec fortè ſingulas. Idque ſuadetur iiſdem argumentis quibus art. præced. de veritatibus ſpeculatiuis probatum eſt.

De veritatibus autem moralibus id eſt ad morum

ſeu actionum humanarum rectitudinem, aut prauitatem ſpectantibus, quibus continentur omnia principia, & omnes concluſiones de honeſto & turpi, licito & illicito, ſpecialis difficultas eſt; ad quam expediendam, prænotandum eſt veritatum moralium alias eſſe vniuerſales, vt prima principia quæ ad ſynderesim, & concluſiones vniuerſales ex iis conſequentes, quæ ad Philoſophiam moralem pertinent, quibus generaliter definitur quid in quaque materia ſit honeſtum, aut turpe, licitum aut illicitum, abſtrahendo à particularibus circumſtantiis; alias particulares ad prudentiam ſpectantes: quibus hîc & nunc, ſpectatis omnibus circunſtantiis, determinatur quid honeſtum, aut turpe, licitum, aut illicitum, agendum, aut non agendum ſit.

2. Concluſio. Poteſt homo in natura lapſa veritatum moralium vniuerſalium aliquas, ſolius naturæ viribus aſſequi, non tamen omnes coniunctim, nec ſingulas diuiſim. 1. *pars prob.* quia homo lapſus poteſt naturali lumine intellectus, prima principia operabilium ex ſola terminorum apprehenſione penetrare, & ex iis per natiuam ratiocinandi vim concluſiones aliquas in qualibet moraliter materia deducere. 2. *& 3. pars* iiſdem nituntur fundamentis, quibus eas de veritatibus ſpeculatiuis ſubſtruximus; licet enim philoſophiæ moralis materia ſit minus ampla, quàm phyſicæ & metaphyſicæ, ingens tamen eſt moralium concluſionum multitudo, earumque multæ ſunt perdifficiles, & obſcuriſſimæ, vt vſuram eſſe intrinſecè malam, vindictam propriâ authoritate eſſe iniuſtam, mendacium in quocunque caſu eſſe illicitum; fornicationem ſimplicem, pluralitatem vxorum, diſſolutionem matrimonii naturali legi repugnare; denique perluſtranti quatuor virtutes cardinales, earumque partes ſubiectiuas, potentiales & integrales, facilè apparebit

bit in earum obiectis permulta eſſe admodum perplexa & intrita, quæ Philoſophorum & Theologorum natio vniuerſa nō potuit hactenus ita euoluere quin plura ſint dubia & incerta, quàm explorata. Atque idem & non ampliùs poſſet in ſtatu puræ naturæ in ſtatu autem innocentiæ potuiſſet plures leuiori ac breuiori negotio, vt de veritatibus ſpeculabilibus art. 2. p. Concluſ. 3. dictum eſt; vtrum autem potuiſſet omnes collectiuè, aut ſaltem omnes diuiſiuè, dicetur infrà concluſ. 3.

3. Concluſio. Poteſt homo in natura lapſa multas morales veritates in particulari cognoſcere, id eſt hîc & nunc, perluſtratis omnibus circunſtantiis, verè ac ſine errore diiudicare, quid honeſtum, aut turpe ſit, & conſequenter quid licitum, aut illicitum, quid agendū aut nō agendū ſit. Ita communiter Theologi cum S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 1. & 2. contra Gregorium Arimin. Capreolum, & Caſſalium.

Probatur 1. ex ſcriptura Pſal. 4. *multi dicunt, quis oſtendit nobis bona? ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*; agitur de lumine naturali teſte Auguſt. Cyrillo Alexand. & aliis, nec tantùm ſermo eſt de bonis & agendis ingenere, quorum cognitio parùm prodeſſet, ſed in particulari. Rom. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, & oſtendunt ſe habere opus legis ſcriptum in cordibus ſuis*, & cap. 1. dicit Philoſophos Ethnicos inexcuſabiles fuiſſe, *quia cùm cognouiſſent Deū, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*; Ergo vult eos cognouiſſe Deum hîc & nunc, hoc aut illo modo glorificandum, his aut illis gratitudinis officiis colendum eſſe: alioqui nihil peccauiſſent non glorificando, nec gratias agendo, ſiquidem repugnat peccari contra legem naturalem, vel aliam, niſi ſciatur hîc & nunc, quando peccatum admittitur, quid illa præci-

piat aut prohibeat.

Prob. 2. ex Patribus; Ambroſ. lib. 1. de Abrahamo cap.2.ſcribit regem Ægypti ex naturali conſcientiæ dictamine non fuiſſe auſum vxorem Abrahami attingere. Chryſoſt. hom. 54. in Geneſ. *ſufficientem magiſtrum habemus conſcientiam, & fieri non poteſt vt quis illo adiumento priuetur, nam ſimul cum formatione hominis, inſita eſt ſcientia faciendorum, & non faciendorum.* itidem Hieron. epiſt.151. ad Algaſiam q. 8. Auguſt. pſal.57.& lib.2. Confeſſ. cap. 4. Proſper contra collat. cap.22.

Prob. 3. quia in hoc nihil eſt quod humanæ mentis naturalem captum excedat, ſiquidem ſuo inſito lumine poteſt prima principia moralia peruadere, concluſiones vniuerſales ex ijs deducere, vt 2. Concluſione oſtensū eſt; quidni ergo poſſit ex his principiis naturaliter concludere quid hîc & nunc, penſatis omnibus circunſtantiis, agendum, aut non agendum ſit, ſi non ſemper, ſaltem quando ſpeciale impedimentum non occurrit, quod ſæpe accidit, v.g. quidni poſſit hîc & nunc concludere, reddendum eſſe depoſitum, non eſſe pecunias regis diripiendas, ex eo quod ius ſuum cuique ſeruandum eſt; honorem defferendum eſſe patri aut matri, ex eo quod parentes colendi ſunt; ſtipem huic pauperi largiendam eſſe, quia miſeris ſuccurrendum eſt, &c.

Prob.4. ſi homo lapſus nunquam poteſt ſine gratiæ auxilio verè definire quid lex naturalis hîc & nunc præcipiat aut prohibeat, nunquam etiam poteſt contra eam peccare, ſiue omittendo actum præceptum ſiue committendo imperatum; ſiquidem peccatum omiſſionis ſupponit cognitionem actus præcepti, & peccatum commiſſionis cognitionem actus prohibiti: & ita potentia peccandi aduersùs quodcunque præceptum naturalis legis, ſupponit auxilium diui-

næ

næ gratiæ,cuius interuentu actus præceptus,aut prohibitus cognoſcatur, quòd abſurdum eſt. Neque opponas poſſe ſaltem naturaliter violari præceptum,vetans hominem operari contra ſuam conſcientiam etiam erroneam ; vt enim contra præceptum hoc peccetur , neceſſe eſt id præcognoſci, eius autem cognitio naturæ vires excedere dicitur.

Prob. 4. quia neque neceſſaria eſt gratia interior, ſiue phyſicè influens in cognitionem , ſiue mentem illuſtrans & dirigens ne decipiatur , aut exterior qua obiectum conuenienti modo applicetur , & impedimenta remoueantur , cùm hæc omnia per naturales cauſas naturaliter operantes præſtari poſſint , vt de cognitione ſpeculabilium ſuprà oſtendimus.

Ob. 1. Scripturarum,Pſal.39. *Deus ſcit cogitationes hominum quia vanæ ſunt*, & 2.Paralip. 20. *cum ignoremus quid agere debeamus,hoc ſolùm habemus reſidui , vt oculos noſtros dirigamus ad te.*

Reſp. ad 1. Propheta ſolùm ait Ethnicorum , & libertinorum hominum cogitationes, quibus Dei ſcientiam & prouidentiam vel inficiantur, vel in dubium reuocant , inanes eſſe. Ad 2. verba ſunt Ioſaphat hoſtilis manus impetum metuentis , & neſcientis viam euadendi ; quæ ad præſentis negotii difficultatem reſtringenda ſunt , non vniuerſaliter accipienda.

Ob. 2. Concilium Mileuit. capit. 4. ait *vtrumque eſſe donum Dei , ſcire quid agere debeamus , & diligere vt faciamus* ; & Arauſic. cap. 9. & 22. ait *non modo iuſtitiam , ſed & ſcientiam quæ illam generat ex gratia eſſe.*

Reſp.loquuntur de cognitionibus & affectibus ordinis ſupernaturalis , quæ ad veram iuſtitiam, adeoque ad æternam gloriam per ſe conducunt , & quidem cùm Pelagius fateretur legem ſcriptam eſſe dō-

num gratiæ, non verò eius obſeruationem, quia ſuppoſita eius notitia, poteſt homo per ſolius naturæ vires eam implere; Mileuit. Concilium ſtatuit vtrumque, id eſt legem, eiuſque impletionem à gratia eſſe. Non nego tamen, quin cogitationes etiam naturales, ſubinde ad gratiam referendæ ſint, quando ſcilicet Deus peculiari auxilio eas prouidet in ordine ad finem ſupernaturalem.

Ob. 3. ex Auguſt. Epiſt. 105 *nemo rectè ſapit, rectè intelligit, niſi qui donum intellectus & conſilij acceperit.* Fulgentius libro de Incarnatione & gratia, cap. 12. & 13. aſſerit *hominem peccando facultatem rectè cogitandi amiſiſſe.*

Reſp. Patres his & ſimilibus locis, vel loquuntur de cognitionibus ſupernaturali fini proportionatis, & ad eum per ſe conducentibus; vel ſolùm ſignificant humanum animum ſubeſſe fallaciæ, nec ſinè ſpeciali Dei auxilio poſſe ſemper & in omni negotio errorem cauere.

Ob. 4. homo ſine auxilio diuinæ gratiæ non poteſt eſſe prudens, Prouerb. 8. *meum eſt conſilium, mea eſt prudentia,* Iudicium autem quo hîc & nunc verè definitur quid agendum, aut non agendum ſit ad ſeruandam morum honeſtatem, prudentiæ actus eſt.

Reſp. diſt. Ant. ſimpliciter & perfectè, concedo; ſecundum quid & quoad aliquos actus, Nego. Ad perfectam prudentiam neceſſarium eſt ex parte intellectus, vt quis ſemper & in omni negotio verè diiudicet quid ſibi agendum, aut non agendum ſit; vt honeſtatem morum retineat; ex parte autem voluntatis, vt ſemper velit efficaciter ſuæ prudentiæ dictamen ſequi, quæ dotes facultatem naturæ ſuperant.

Ob. 5. non eſt inuocandum Dei auxilium ad ea quæ naturaliter præſtare poſſumus; ex his Auguſt. libro de natura & gratia capit. 18. *quid ſtultius, quàm*

orare

orare vt facias quod in poteſtate habes? id autem rectè inuocamus ad veritates naturales cognoſcendas.

Reſp. rectè implorari diuinum auxilium ad cognoſcendam veritatem in moralibus non ſemel aut aliquoties, ſed ſemper & in quocunque caſu; & ad ſpiritalem profectum ex veritatis notitia colligendum. Recole obiectiones contra primam 2. articuli poſitionem.

4. Concluſio. Non poteſt homo, poſt naturæ lapſum, in quocunque negotio & caſu ſine errore definire, quid rectæ rationi conſonet, ſeu quid agendum, aut non agendum ſit ad ſeruandam moralem honeſtatem. Ita communiter Theologi.

Prob. tum ex humanæ mentis impotentia, & obiecti difficultate, tum ex contrariis pathematis, quibus tanquam nubibus mens inobſcuratur, & ab intento veritatis ſcopo abducitur. Identidem quippe contingit, ſentientem appetitum in id quod deficit à rectæ rationis præſcripto vehementi motu abripi, ex quo ſequitur mentis languor, exhauſtis per fomitis æſtum animæ viribus, & inſuper reſiduæ vires intelligendi, per voluntatis cum appetitu conſpirantis imperium, potentiſſimè applicantur ad veſtigandos honeſti colores, quibus obuoluta turpitudo, ſpeciem decori præ ſe ferat; *qualis quiſque eſt talis ei finis videtur*, 3. Ethic. id eſt vnuſquiſque de agibilibus pro ſuo affectu iudicat, & honeſtum id putat cuius intuitu operatur; hinc Sap. 9. *cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ, corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* Intellectus practicus magis pendet ex appetitus rectitudine, quàm ſpeculatiuus, & conſequenter licet vterque, ſubtracto dono integritatis, quo tanquam fræno concupiſcentiæ motus aberrantes coercebantur, læſus fuerit, practicus tamen grauiori

grauiori vulnere ſauciatus eſt.

Prob. 2. quia hominis lapſi voluntas, non poteſt per ſolius naturæ vires, conſtanter & indefectibiliter ſeruare moralem rectitudinem in ſuis affectibus, ergo nec intellectus veritatem in ſuis iudiciis practicis, quia regulariter ſaltem & ordinariè, lapſus voluntatis ſupponit lapſum intellectus.

Idem ſentiendum de homine puram naturam obtinente ob paritatem virium & impedimentorum. Neque dicas immunitatem ab errore, ſaltem in moralibus, connaturaliter homini deberi quandiu culpa caret; carentia enim peccati non remouet alios defectus ex naturæ humanæ principiis accerſitos, à quibus eſt animi deceptio in rebus practicis & ſpeculatiuis; ſed ſolùm ab iis excludit rationem pœnæ propriè dictæ. Deus vt naturæ author & prouiſor, non tenetur prohibere diſpoſitionem obiectorum, mediorum, organorum & phantaſmatum, ex qua ſequitur animi lapſus, & deuiatio à veritate; ſed potiùs ex debito cauſæ vniuerſalis generalem concurſum ad eam præſtare, vt cauſæ ſecundæ poſſint operari quando id exigunt, ſiue perfectè, ſiue imperfectè, prout fert earum naturalis virtus & capacitas.

5. Concluſio. Potuiſſet homo in ſtatu Innocentiæ, quocunque in negotio & caſu, honeſtum à turpi diſcernere, & quid ſibi iuxta ordinem rectæ rationis agendum, aut cauendum foret, ſine errore determinare. Ita communiter Theologi.

Prob. ex perfectâ corporis & organorum conſtitutione ac ſanitate, ex vberiori principiorum ſpeculatiuorum & practicorum ſcientia, ex abſentia fomitis, paſſibilitatis, aliorumque impedimentorum quæ lapſam naturam ſupponunt; maximè verò ex ſingulari Dei prouidentia ſtatus huius celſitudini proportionata & connaturali, qua Deus per conuenientem obiectorum

ctorum applicationem, internamque mentis directionem, iudicium erroneum in definiendis agibilibus prohibuiſſet.

Neque opponas, ad cauendum omnem errorem in definiendis eligibilibus, ſufficiens fuiſſe iudicium practicum, quo ſtatuiſſet homo partem vtramque contradictionis eſſe probabilem, ſibique licere quam vellet ſequi, qua in deciſione nulla falſitas interueniſſet, nec tamen ex ea ſequitur, hominem in quouis euentu conſcientiam rebus conformem habiturum fuiſſe, cognoſcendo determinatè quid ordini rectæ rationis conforme, aut difforme eſſet: *hic enim* cognoſcendi modus, ſaltem quoad practica ſingulatim & in particulari definienda, dignitati ac perfectioni ſtatus innocentiæ impar videtur.

Sed quæres an ſine vllo gratiæ auxilio ſtatum hunc excedente, potuiſſet homo ſcientiam moralem vniuerſam, id eſt veritatum omnium moralium vniuerſalium cogitionem, proprio ſtudio comparare.

Dico non potuiſſe, & prob. quia ex vi huius ſtatus, ad ſummum homini debebatur, vt in definiendis agibilibus in particulari non falleretur, ex communi doctrina Theol. ad hoc autem neceſſaria non erat philoſophia moralis vniuerſa, ſed aliquæ duntaxat eius partes, pro variis perſonarum ſtatibus & officiis; cùm nullus hominum omnibus & ſingulis negotiorum generibus adhibendus & implicandus fuiſſet, nec proinde opus habuiſſet omnibus & ſingulis morum dogmatis vniuerſalibus, ſed ſolùm ſuo ſtatui connexis & affinibus, ex quibus in negotiis & actionibus per eum præſtandis, concluderet quid recta ratio poſtularet.

Cæterùm, cùm ignorantia ſtrictè accepta & neſcientia in hoc differant, quod ignorantia ſit earum rerum quæ ſciri debent, neſcientia verò quarumcunque;

que ; neſcientia quidem, adeoque ignorantia latè accepta, locum habuit in ſtatu innocentiæ, non autem ignorantia ſtrictè, vt communiter docent Theologi.

Corollarium. De cognitione practicè vera.

COgnitio practicè vera ea dicitur ſecundùm quam licet operari, & cui conformis operatio poteſt eſſe honeſta, ſiue ſit ſpeculatiuè vera & obiecto ſuo conformis, ſiue falſa; cuiuſmodi eſt omnis opinio probabilis, & in praxi tuta. Ex dictis autem compertum eſt poſſe hominem lapſum aliquam huiuſmodi cognitionem habere, ſine auxilio diuinæ gratiæ; cum ſine hoc etiam iudicium ſpeculatiuè verum, de agibilibus tum in communi, tum in particulari, formare poſſit, vt oſtenſum eſt.

ARTICVLVS IV.

An cognitio ſufficiens ad bene operandum moraliter ſine auxilio gratiæ haberi poſſit?

ALiqui negant apud Suar. lib. 1. cap. 2. n. n. 4. quia omnis huiuſmodi cogitatio ex ſe initium ſalutis eſſe poteſt; ſed affirmat communis ſententia, quæ *Prob.* 1. poteſt homo lapſus per naturale lumen rationis, hîc & nunc cum operandum eſt, ſpectatis omnibus circunſtantiis, iudicio euidente aut probabili definire, an ſit honeſtum, turpe, vel indifferens hoc aut illud agere, vel ſaltem dubitare; hic autem cognoſcendi modus ſufficit ex parte intellectus ad honeſtè operandum; ſi enim iudicet honeſtum eſſe, poteſt id velle ob eius honeſtatem; ſi turpe poteſt id nolle ac repudiare propter eius inhoneſtatem; ſi indifferens poteſt ad aliquem honeſtum finem id ordinare, iudicando eſſe medium vtile ad eum conſequendum, & ad id affici ex amore huius honeſtatis: ſi autem dubitet, poteſt iudicare aut ſuſpendendam eſſe actionem ob periculum peccandi, & conſentire in

in ſuſpenſionem hanc ex eodem motiuo, aut ſi actio moram non patitur poteſt dubium deponere, iudicando id eſſe honeſtum, aut indifferens, ne in peccandi neceſſitatem coniiciatur; ſi iudicet honeſtum poteſt id velle quia honeſtum eſt; ſi indifferens poteſt referre ad honeſtum finem, & gratia finis huius id eligere.

Prob.2. quia cùm vnicuique rei debeatur potentia antecedens & ſufficiens ad exercendas operationes connaturales & proportionatas, & actio honeſta naturalis ordinis, id eſt circa obiecta virtutum moralium acquiſitarum, ſit homini quatenus homo eſt, connaturalis & proportionata; debetur homini ſaltem potentia antecedens & ſufficiens ad eas præſtandas, ad hanc autem potentiam neceſſaria eſt ex parte intellectus cognitio ſufficienter obiectum proponens, hoc eſt ita & eo modo, vt ex parte intellectus aliud nihil requiratur ad hoc, vt voluntas poſſit id proſequi ſi decorum & rectæ rationi conſentaneum, aut auerſari ſi indecorum & à rectæ rationis præſcripto alienum eſt.

Ob. præter actum intellectus practici, quo iudicat hic & nunc honeſtum eſſe, ſic aut ſic agere, neceſſarius eſt actus imperij ab eodem intellectu eliciendus, quo efficaciter applicet voluntatem ad id amplectendum; licet autem prior naturæ poteſtati ſubſit, non tamen poſterior, ſed à gratia expectandus eſt. Ita nonnulli apud Suar. lib.1. cap.2. n.4.

Reſp. & *dico* 1. imperium hoc ad actum voluntatis non prærequiri, quia intellectus non aliter eam applicat ad operandum, quàm obiecti bonitatem aut malitiam proponendo, eaque propoſita mouendo ad obiecti amorem vel odium; & quæcunque alia voluntatis ad operandum applicatio vel determinatio potentiæ intellectiuæ adſtruitur, fictitia eſt. *Dico*

2. Impe

2. Imperium hoc repugnare libertati, quia voluntas eo poſito ineuitabiliter operatur, neque poteſt ei reluctari, cùm eo fine admittatur vt voluntatis indifferentiam determinet, eique imponat operandi neceſſitatem, aliunde autem non ſubeſt libero eius arbitrio, ſiquidem non poteſt id velle niſi præcedente alio imperio intellectuali, alioqui non indigeret mentis imperio ad vllum actum, ob paritatem rationis; poſito autem alio imperio intellectuali, quo ineuitabiliter applicetur ad id volendum, non liberè ſed neceſſariò ad id afficitur, plura Theologi 1.2.q. 17. *Dico* 3. ſi ad actum bonum voluntatis prærequiritur actus intellectus practici quo efficaciter imperetur, non minus eum naturalem eſſe, quàm præuium actum eiuſdem intellectus, quo de obiecti honeſtate aut turpitudine iudicatur; ſiquidem homini etiam lapſo connaturalis eſt potẽtia ſufficiens ad bene operandum moraliter in materia ipſi proportionata, ad quam potentiam integrandam huiuſmodi actus neceſſarius eſſe dicitur; neque verò hic actus, ſiue illius obiectum materiale, ſiue formale, ſiue circunſtantiæ ſpectentur, magis naturæ vires excedit, quàm præuius actus per quem obiecti vel honeſtas, vel turpitudo, vel indifferentia proponitur.

ARTICVLVS V.

An omnis cogitatio ad bonum inclinans Gratiæ tribuenda ſit?

PARS PRIMA.

Prænotanda.

Cogitatio ſeu cognitio ex duplici capite practica dicitur. 1. *quia* verſatur circa praxim modo practica, id eſt circa liberam operationẽ per præcepta regulabiiem non ſpeculatiuè, inueſtigando eius naturam, cauſas & affectiones, ſed practicè ſeu præceptiuè, præſcribendo modum illius faciendæ. 2. *quia* voluntatem

volũtatem inclinat & conuertit ad operandum, vel eam per ſe immediatè determinando, quomodo clara Dei viſio eam determinat ad actum amoris beatifici, vel mediante aliqua motione quam in ea parit, qua non neceſſitatur quidem, ſed tamen allicitur & pertrahitur ad operandum.

2. Propter duas cauſas oppoſitas dicitur cognitio ſpeculatiua 1. *quia non* verſatur circa obiectum operabile, aut non verſatur operatiuè, præcipiendo ſeu dictando modum id faciendi, ſed ſpeculatiuè, illius eſſentiam, cauſas & proprietates inquirendo. 2. *quia* voluntatem non mouet ad operandum, id eſt ad aliquid volendum aut nolendum.

3. Cognitio ſpeculatiua & practica priori modo accipiuntur à Philoſophis, quando partiuntur habitus intellectuales in ſpeculatiuos & practicos; poſteriori modo ab Ethicis, & morum formandorum magiſtris, cùm aiunt aliquos ſcire quid agendum aut fugiendum ſit ſpeculatiuè, non autem practicè, hoc eſt ita ſcire vt ſua ſcientia non moueantur, aut ſaltem non moueantur efficaciter ad id præſtandum.

4. Vis mouendi ſeu inclinandi voluntatem ad operandum, non ſolùm competit cognitioni præceptiuæ, ſeu dictandi quid agendum, aut non agendum ſit, ſed etiam non præceptiuæ; ſiquidem cognitio Dei mouere poteſt ad eius amorem & cultum, & vniuersè omnis cognitio repręſentans in aliquo obiecto rationem boni vel mali, mouere poteſt ad eius amorem vel auerſionem.

PARS SECVNDA.

Quid ſentiendum ſit.

SVnt qui exiſtiment cogitationem quæ priori duntaxat modo practica eſt, id eſt quæ actu non mouet voluntatem ad bene operandum, per ſe gratiam non eſſe, quia per ſe non confert ad æternam gloriam,

ſed ad beneficia creationis & conſeruationis reuocari debere; illam autem omnem quæ poſteriori modo practica eſt, gratiam eſſe, ſiue moueat efficaciter ad bonum actum, vel vt loquitur Auguſtin. ita ſuadeat, vt perſuadeat, ſiue non, quia per ſe confert ad æternam gloriam, ſicut & bonus actus ad quem inclinat, licet remotiùs: quia mediante ipſo ad id confert. Ita communiter philoſophantur; qui actus virtutum moralium acquiſitatum ſeu naturalis ordinis ex ſe conferre ad æternam gloriam, proindeque nullum huiuſmodi actum ab homine, ſine gratiæ diuinæ auxilio exerceri poſſe opinantur.

Concluſio. Cogitatio ſeu cognitio boni vel mali, in iis circunſtantiis in quibus actu mouet voluntatem ad actum bonum, etiam efficaciter, hoc eſt ita vt bonus actus reipſa ſequatur, ſine auxilio gratiæ haberi poteſt. ita communis ſententia.

Prob. Cogitatio ex qua ſequitur honeſtus affectus mouet voluntatem ad operandum, & quidem efficaciter, ideóque congrua & efficax dicitur, atqui cogitatio hæc ſine auxilio diuinæ gratiæ haberi poteſt. Minor prob. quia naturæ vires ſufficiunt ad aliquos naturalium virtutum actus exercendos, vt infrà prob. Ergo & ſufficiunt ad habendas cogitationes ex quibus reipſa ſequantur.

Ob. potuit Deus cauſas naturales ita ordinare & complicare, vt cogitatio hæc aut omnino non haberetur, aut ſaltem non haberetur in iis circunſtantiis poſitis & negatiuis, in quibus reipſa voluntatem mouet ad honeſtum affectum, ſiue efficaciter, id eſt ita vt hic affectus ſequeretur, ſiue inefficaciter; ſed eſſet purè ſpeculatiua, nec vllatenus voluntatem ad bonum inflecteret; quod ſi feciſſet, nihil homini quod eſſet eius naturæ debitum detraxiſſet, nec per vſum potentiæ abſolutæ, ſed per vſum potentiæ ordinatæ

id

id præſtitiſſet; ergo quod res omnes ita digeſſerit & coordinauerit, vt cogitatio voluntatem ad bonum inclinans oblata ſit, ad ſpecialem ac indebitam prouidentiam, proindeque ad gratiam referendum eſt.

Reſp. 1. Negando anteced. quia poſſibilis non eſt vlla vniuerſi conſtitutio, ſeu cauſarum ſecundarum ſeries & ſyntaxis, ex qua, ſi ſuis propriis nutibus permittatur, nec per ſubtractionem generalis concurſus, aut alium vſum abſolutæ potentiæ, naturalis eius progreſſio & efficientia impediatur, nunquam in homine adulto, ſaltem diu viuente, oriatur cogitatio voluntatem eius ad bonum inclinans.

Eſt autem connaturaliter debitum homini quatenus homo eſt, vt Deus per ſuæ potentiæ abſolutæ vſum, non interturbet cauſarum ſecundarum naturalem curſum, ex quo præuidet cogitationem bonam in eius animum profecturam eſſe, & conſequenter ſi Deus illum abrumperet, aliquid homini debitum & connaturale ſubtraheret.

Reſp. 2. data prima parte anteced. ad ſecundam, dico illam cauſarum complexionem & adminiſtrationem, quamuis non ita ſit homini debita & connexa, vt citra violentiam negari non poſſit, non eſſe tamen indebitam, nec naturam eius excedere; quemadmodum nec ea cauſarum conuentio, ex qua ſequitur corporis integritas, rationis vſus &c.

Solet hîc quæri, vtrum homo poſt naturæ lapſum poſſit aliquod bonum opus etiam cum diuinæ gratiæ auxilio exercere, cui quæſtioni cauſam dederunt Lutherus & Caluinus, aliique ſectarij contra Catholicam fidem id negantes; ſed quia difficultatem hanc proponit & tractat Becanus q. 4. ſub his verbis, *an omnia opera hominis iuſtificati ſint peccata mortalia*, eam prætermitto.

QVÆSTIO II.
De neceſſitate gratiæ formaliter ſanctificantis, charitatis actualis, & fidei ad bene operandum.

ARTICVLVS I.
De gratia formaliter ſanctificante.

CONCLVSIO. Homo exiſtens in ſtatu peccati mortalis, adeoque gratia formaliter ſanctificante deſtitutus, poteſt aliqua opera bona, id eſt in omnibus circunſtantiis ad bonitatem moralem humani actus neceſſariis inſtructa exercere. Ita communis ſententia.

Prob. 1. quia ſcriptura paſſim hortatur peccatores ad pœnitentiam qua diuinam miſericordiam ſibi concilient, quem effectum ſortiri nequit pœnitentia, niſi ex obiecto & circunſtantiis honeſta ſit. Neque ſolùm ſermo eſt de actu perfectæ contritionis, quem probabile eſt per ſe formaliter ſanctificare, ſed de imperfecta etiam pœnitentia, quæ regulariter & ordinariè perfectam præcedit. Chriſtus Luc. 11. omnes inuitat ad orandum, docens modum orandi omnibus communẽ; & ad dandam eleemoſynám, *date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis*; ergo ſupponit etiam peccatores, ſaltem præuentos & adiutos actuali gratia, poſſe orationem & eleemoſynam moraliter bonam exhibere, non enim dubium eſt quin eos hortetur ad eleemoſynam & orationem moraliter honeſtam. Et Dan. 4. Nabuchodonoſori dicitur *peccata tua eleemoſynis redime*, conſtat autem operibus malis aut indifferentibus peccata redimi non poſſe.

Prob. 2. quia Trident. ſeſſ. 6. can. 7. docet hominem peccatorem poſſe cũ auxilio diuinæ gratiæ ad iuſtificationẽ ſe præparare, vtique bonis operibus; eandẽq; doctrinam tradit Arauſic. 2. capit. 4. & ſeq. Auguſt. Epiſt. 105. vbi docet non remitti peccatum adulto, quin eius remiſſionem aliquo modo promeruerit.

Prob.

Prob.3.ex his Auguſt.lib.de ſpiritu & litera cap.2. *ſicut non impediunt vita æterna iuſtum, quædam peccata venialia, ſine quibus vita hæc non ducitur, ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cuiuſlibet peſſimi hominis inuenitur;* & Chryſoſt.hom. 67. ad pop. *non poteſt malus omnino malus eſſe, ſed euenit vt aliquid habeat boni; neque bonus eſſe omnino bonus, ſed nonnulla ſolet habere peccata.*

Prob.4.quia virtutum opera,vt iuſtitiæ,religionis, miſericordiæ,temperantiæ, &c. iure naturali & diuino præcipiuntur hominibus etiam iniuſtis,& mortalis peccati labe inquinatis,non præciperentur autem niſi ea poſſent exequi ſine admixtione peccati, & ita vt eſſent omni ex parte honeſta.

Prob.5.homo in puris naturalibus poſſet etiā efficaciter & poteſtate conſequēte,aliqua opera nō tantū ex obiecto,ſed ex omnibus circunſtantiis bona, per ſolius naturæ vires exercere,vt infra prob. Ergo multò magis id poteſt in natura per peccatum lapſa cum diuinæ gratiæ auxilio,cū poſt peccatum,etiam actuale ac perſonale, naturales omnes facultates integræ maneant. Neque dicas vitioſos habitus, quibus caret pura natura,hominem peccatorē à bono reuocare.1.*quia* habitus vno vel altero actu contracti nondū firmiter radicati praua inclinatio facilè vincitur. 2.*quia* prauus habitus per vnū ſpecie peccatum relictus nō trahit ad alia ſpecie peccata,3.*quia* per originale peccatū quod ad gratiā excludendam ſufficit, nullus prauus habitus contrahitur. *Aliqui* etiam probant ex Trid.ſeſſ.6. can. 7.vbi damnat aſſerentes opera omnia iuſtificationem præcedentia eſſe peccata;ſed aliud eſt non eſſe peccata,& aliud eſſe opera bona,cùm ex probabili ſententia dentur opera neutra & indifferentia.

2. Concluſio.Gratia formaliter ſanctificans abſolutè neceſſariā non eſt ad vllum bonum actum exercen-

dum.Ita communis ſententia.

Prob.1.de actibus naturalis ordinis,quia nec ad eorũ exercitium requiritur vt principiũ actiuũ phyſicè aut moraliter influẽs,nec vt cõditio ſine qua Deus actualis gratiæ auxilium ad eos exercendos non largiretur.*Non* requiri vt principium phyſicum,prob.quia gratia formaliter ſanctificans nec per ſe, nec per habitus ſupernaturales quibus tanquam potentiis vtitur, in bonos actus naturalis ordinis phyſicè influit, ſed ad hos ſufficiunt naturales potentiæ cum habitibus acquiſitis. *Non requiri* vt principium morale, prob. quia cum moralis bonitas naturalis actus naturę ordine tota cõtineatur,nihil inuoluit ſupernaturale. Ad eã quidẽ bonitatẽ,quę principiũ eſt cõdigni meriti ęternę gloriæ aut alterius doni ſupernaturalis, neceſſaria eſt adoptionis gratia,cũ ea ſola in pura creatura huius meriti principium ſit,nõ ad bonitatem quæ actui naturali vt ſic,id eſt prout intra naturæ ordinẽ cõſiſtit, proportionata eſt. *Neque dicas* ad bonitatẽ moralem actus etiã naturalis neceſſariũ eſſe,vt referatur actualiter vel habitualiter in Deũ,quod fit per gratiam & charitatem;1.*quia* relatio extrinſeca naturalis actus in Deũ,ſiue per habitũ ſiue per actũ charitatis,ad moralẽ eius bonitatẽ neceſſaria nõ eſt, ſed ſufficit eius ordinatio ad honeſtũ aliquem finẽ,ſeu quod idẽ eſt, eũ elici ex aliquo honeſto motiuo. 2. *quia* ſi requiritur, ſufficit relatio in Deũ vt finẽ naturalẽ,ad quã faciendã homo non indiget gratia formaliter ſanctificante. *Non requiri* vt conditionem &c.prob. quia nullo ſolido principio ſuaderi poteſt, ſtatuiſſe Deum negare homini auxilium gratiæ ad aliquos naturalium virtutum actus,quandiu caret adoptionis gratia.

Prob.2.de actibus ordinis ſupernaturalis;& 1.*conſtat* adoptionis gratiam non eſſe neceſſariam ad actus fidei & ſpei,cùm iuſtis & peccatoribus cõmunes ſint.

2.non

2. non requiritur etiam ad actum Theologicæ charitatis, cum per eum peccator, adlaborante auxiliari gratia, tanquam per vltimam & immediatam diſpoſitionem præparare ſe poſſit ad iuſtificationem; nec etiam ad actus virtutum moralium per ſe infuſarũ, quæ cũ ſint gratiæ ſanctificantis indiuiduæ comites, nũquã ponuntur niſi ea poſita, nec vnquam tolluntur niſi ea ſublata, quia immeritò & ſine fundamento diceretur Deus negare auxilium homini peccatori ad eorum actus exercendos donec gratiam recuperauit.

3. Concluſ. gratia formaliter ſãctificans neceſſaria eſt ad quoſdã act⁹ per ſe infuſos cõnaturaliter efficiẽdos. Prob. quia ſupernaturales actus non eliciũtur cõnaturaliter, niſi ab habitibus eiuſdẽ ordinis per ſuã naturalem virtutẽ eorũ effectiuis, purà fides ab habitu fidei, ſpes ab habitu ſpei &c. habitus autẽ charitatis & virtutũ moraliũ per ſe infuſarũ, quia gratiæ adoptionis tãquam eius indiuidui comites inſeparabiliter adhærent, nunquã ſine illa infunduntur, aut cũ ea infuſi ſine illa conſeruãtur. *Dixi* ad quoſdã actus &c. quia fidei & ſpei habitus, ſiue primò infundantur ſine gratia formaliter ſanctificante, ſiue non, in quo variant ſententiæ, ſaltem ſine illa conſeruantur.

ARTICVLVS II.

De Charitate actuali.

MIchaël Baius & Greg. Arimin. negauerũt cæterarũ virtutum actus bonos eſſe, niſi per actum charitatis imperentur, hoc tamen diſcrimen, quod Baius eos imperari voluerit per amorem Dei ſupernaturalem ac per ſe infuſum, Greg. verò indeterminatè per amorem Dei naturalem aut ſupernaturalem.

Concluſio. Vt cæterarum virtutum actus moraliter boni ſint, non eſt neceſſe vt per amorem Dei ſupernaturalem vel naturalem imperentur.

Prob. quia ex doctrina Philoſophi lib. 2. Ethic. ca. 4.

& lib.6.c.12.communiter recepta, vt quis ſit iuſtus & temperatus, ſufficit vt ſciens agat id quod iuſtum & temperatum eſt, & id faciat ex electione, id eſt liberè, & propter ipſa, id eſt gratiâ iuſtitiæ & temperantiæ.

Prob.2.quia cæterarum virtutum actus, etiam in hominibus pietati deditì, rarò eſſent opera bona, cùm etiam in iis rarò exerceantur ex vi præcedentis diuini amoris. Adde argumenta pro 1. & 2.concluſ.articulo 1. Baius autem errat turpiſſimè, cùm ait poſſe hominem mortali peccato inquinatum bene operari, neque tamen vllum actum bonum eſſe præter actum ſupernaturalis charitatis, & qui ab eo imperatur, ſic enim Theologicæ charitatis actũ, & mortale peccatum in eodem homine compatitur, repugnãte ſcriptura & concilio Tridentino ſeſſ.6.cap.7.

Ob. 1. ex Auguſt. lib. de gratia & libero arbitrio, cap.15. *præcepta charitatis tãta ac talia ſunt, vt quicquid ſe putauerit homo benefacere, ſi fiat ſine charitate nullo modo fiat bene.* Itidem lib.1. retract. capit. 15. & epiſt. 106. Item lib. de moribus ſcribit *omnia bona hominis in ſummum bonum referenda eſſe*; & lib.19. ciuit. cap. 15. *virtutes dum propter ſe expetuntur ſuperba vitia eſſe*; quibus apertè ſignificat cæterarum virtutum actus vitioſos eſſe, niſi à charitate Theologica imperentur, quæ charitãs ſine gratia formaliter ſanctificante nunquam habetur.

Ad 1.reſpondet Vaſq.per charitatem intelligi quemlibet affectum veræ virtutis & honeſtatis, ita vt ſenſus ſit, nullum actum benè fieri niſi fiat ex amore honeſtatis; quem amorem nomine charitatis ideo appellat Auguſtin. quia cùm ſpecialiter reſpiciat vel Deum, vel nos ipſos, vel proximum, amorem aliquem includit vel Dei, vel noſtri, vel proximi. Hoc ſenſu, charitatis & dilectionis nomen frequens accipit, vt lib. 2. in duas Epiſt. Pelagian. cap. 9. *Quid eſt*

boni cupiditas niſi charitas? & lib.de ſpiritu & litera, cap. 32. *hac eſt fides qua per dilectionem operatur, non per timorem formidando pœnam, ſed amando iuſtitiam,* vbi dilectionem & amorem iuſtitiæ promiſcuè accipit, & immediatè poſt dilectionem hanc charitatem nominat: & lib.4. contra Iulianum cap.3. actum coniugij *factum non voluptate libidinis, ſed voluntatis propagations* amorem Dei vocat. Sed & Concilium Mileuitanum can. 14. definiens, *eſſe donum Dei ſcirè quid agere debeamus & diligere vt faciamus*, hancque poſtea dilectionem nominãs charitatem pro eodem vſurpat charitatem, & operum bonorum quatenus bona ſunt dilectionem. Sed Suar. euidenter oſtendit ex ſerie contextus, illo loco ſermonem eſſe de charitate Theologica.

Dico igitur cum Suare, Auguſtinum loqui de bonitate morali nõ quacunq; ſed in qua fũdatur cõdignũ meritũ æternæ gloriæ, quę bonitas gratiã & charitatẽ in operãte præſupponit: eodẽ sẽſu dixit Paulus 1.Cor. 3. *ſi linguis hominum loquar*, &c. & Theologi cum Auguſt. Epiſt. 52. charitatem eſſe formam cæterarum virtutum, eâque abſente nullam eſſe veram virtutem.

Dici etiam poteſt Auguſtinum loqui de bonitate morali præciſè, & affirmare vniuerſaliter ſine charitate nihil bene fieri, quia vt plurimùm id contingit: ſolet enim peccator ex motiuo malo vel indifferenti operari, abyſſo abyſſum inuocante.

Ad 2. aut ſolùm ait Auguſt. opera bona per charitatẽ actualem vel habitualem in Deum referri oportere, vt ſint cõdignè meritoria æternæ gloriæ: aut ſi ad eorum moralem bonitatẽ, illorũ in Deum relationẽ exigit, non loquitur determinatè de relatione per habitũ, vel actũ Theologicæ charitatis, ſed de quacũq; relatione in honeſtum finem, qua virtualis in Deum relatio includitur, cùm omnis actus honeſtus eo ipſo

quo honeſtus eſt, ad Deum referatur vt participatio rectitudinis eius moralis,vt obſequium ei gratum & honorificum;vnde ſi eſt intrinſecè honeſtus,intrinſecè ac per ſe ad Deũ refertur,ſi verò ſolùm extrinſece, ſeu per denominationẽ externã ab alio actu per quẽ ad honeſtum finem ordinatur, extrinſecè ſolùm ad Deum tendit & refertur, ea ſpeciali tendentia & ordinatione quæ in bonitate morali fundatur.

Ad 3,diſputat in Stoicos qui hominis vltimum finem ac ſummum bonum in virtute collocant,aitque affectum, quo virtus tanquam vltimus finis appetitur, non eſſe actum virtutis, ſed ſuperbiæ.

Ob. 2. nulla creatura propter ſe amari debet: Atqui honeſtæ actiones, vt parentes colere,alteri quod ſuum eſt reddere, &c. ſunt creaturæ, Ergo non propter ſe, ſed propter Deum diligendæ ſunt, cuius dilectionis charitas principium eſt.

Diſt. Anteced. vt homnis vltimus finis, Concedo: vt particulare bonum in vltimum hominis finem ex natura ſua ordinatum, nego.

ARTICVLVS III.

De fide.

QVæritur an ſaltem fides mortua, ſeu per gratiam & charitatem non viuificata,neceſſaria ſit ad quodcunque opus moraliter bonum.

Aliqui ſentiunt infideles nullum omnino bonum opus edere poſſe,imò omnia illorum opera eſſe peccata, vt Catharinus,Roffenſis;& Greg.Ariminenſis, Sed alij per infideles intelligunt veri Dei neſcios & idololatras;alij Theologica & ſupernaturali fide deſtitutos, quales ſunt non modo Ethnici, ſed Iudæi, hæretici,Mahumetani & alij veri Dei cultores.

Concluſio, infideles, etiam Ethnici & Idololatræ, poſſunt aliqua bona opera virtutum acquiſitarum, ſeu naturalis ordinis exercere.Ita communiter Theologi

Theologi cum S.Thoma 2.2.q.10.art.4.

Prob.1.ex ſcriptura Dan.4.*peccata tua eleemoſynis redime*, hoc enim dicitur Nabuchodonoſori licet Ethniço & idololatræ; & Rom. 4. *gentes quæ legem non habent, ea quæ legis ſunt naturaliter faciunt*; hæc enim dicuntur de Gentilibus,etiam falſorum deorum cultoribus.

Prob.2.ex patribus; Auguſt.lib. de ſpiritu & litera, cap.27.de Gentilium operibus ait, *ſi diſcutiantur quo fine fiant, vix inueniuntur quæ iuſtitiæ debitam laudem defenſionemue mereantur*; vbi particula, *vix*, iudicat ſaltem aliqua eorum opera, iuſta ſeu moraliter bona eſſe. Item lib. de gratia Chriſti, cap.14. in Aſſuero rege; & epiſt.130. in Polemóne, licet idololatris, bonum opus agnoſcit. Chryſoſt. homil.de fide & lege naturæ, *ſimiles mihi videntur qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquiis mortuorum pulchrè quidem indutis, ſenſum autem pulchrorum non habentibus; quæ enim vtilitas animæ mortuæ, Deo quidem mortuæ fide & ratione, bonis autem operibus veſtita.* Itidem Baſil.hom.9.in hexam.

Prob.3.quia ſuprà oſtenſum eſt ex Philoſopho,ad actum moraliter bonum ſufficere, vt operans ſcienter & liberè in honeſta materia verſetur, honeſtatis gratia; atqui hæc omnia in infideli etiam veri numinis ignaro poſſunt concurrere, licet enim ex naturalis luminis abuſu Dei veritatem& vnitatem non attigerit,poteſt nihilominus ex principiis moralibus per ſe notis euidenter concludere aliqua eſſe ipſi decora, vt obtemperare ſuperioribus, honorem deferre parentibus, eleemoſynam pauperi largiri, depoſitum reddere,&c. harumq; actionũ honeſtate obiectiua ita permoueri ad eas præſtandas,vt ex intuitu honeſtatis huius libere conſentiat in earũ exercitiũ, & reipſa illas exerceat,ſi nõ per ſolius naturæ vires ſaltẽ cũ auxilio

2. Imperium hoc repugnare libertati, quia voluntas eo poſito ineuitabiliter operatur, neque poteſt ei reluctari, cùm eo fine admittatur vt voluntatis indifferentiam determinet, eique imponat operandi neceſſitatem, aliunde autem non ſubeſt libero eius arbitrio, ſiquidem non poteſt id velle niſi præcedente alio imperio intellectuali, alioqui non indigeret mentis imperio ad vllum actum, ob paritatem rationis; poſito autem alio imperio intellectuali, quo ineuitabiliter applicetur ad id volendum, non liberè ſed neceſſariò ad id afficitur, plura Theologi 1.2.q. 17. *Dico* 3. ſi ad actum bonum voluntatis prærequiritur actus intellectus practici quo efficaciter imperetur, non minus eum naturalem eſſe, quàm præuium actum eiuſdem intellectus, quo de obiecti honeſtate aut turpitudine iudicatur; ſiquidem homini etiam lapſo connaturalis eſt potētia ſufficiens ad bene operandum moraliter in materia ipſi proportionata, ad quam potentiam integrandam huiuſmodi actus neceſſarius eſſe dicitur; neque verò hic actus, ſiue illius obiectum materiale, ſiue formale, ſiue circunſtantiæ ſpectentur, magis naturæ vires excedit, quàm præuius actus per quem obiecti vel honeſtas, vel turpitudo, vel indifferentia proponitur.

ARTICVLVS V.

An omnis cogitatio ad bonum inclinans Gratiæ tribuenda ſit?

PARS PRIMA.

Prænotanda.

COgitatio ſeu cognitio ex duplici capite practica dicitur. 1. *quia* verſatur circa praxim modo practica, id eſt circa liberam operationē per præcepta regulabiiem non ſpeculatiuè, inueſtigando eius naturam, cauſas & affectiones, ſed practicè ſeu præceptiuè, præſcribendo modum illius faciendæ. 2. *quia*

voluntatem

voluntatem inclinat & conuertit ad operandum, vel eam per ſe immediatè determinando, quomodo clara Dei viſio eam determinat ad actum amoris beatifici, vel mediante aliqua motione quam in ea parit, qua non neceſſitatur quidem, ſed tamen allicitur & pertrahitur ad operandum.

2. Propter duas cauſas oppoſitas dicitur cognitio ſpeculatiua 1. *quia non* verſatur circa obiectum operabile, aut non verſatur operatiuè, præcipiendo ſeu dictando modum id faciendi, ſed ſpeculatiuè, illius eſſentiam, cauſas & proprietates inquirendo. 2. *quia* voluntatem non mouet ad operandum, id eſt ad aliquid volendum aut nolendum.

3. Cognitio ſpeculatiua & practica priori modo accipiuntur à Philoſophis, quando partiuntur habitus intellectuales in ſpeculatiuos & practicos; poſteriori modo ab Ethicis, & morum formandorum magiſtris, cùm a unt aliquos ſcire quid agendum aut fugiendum ſit ſpeculatiuè, non autem practicè, hoc eſt ita ſcire vt ſua ſcientia non moueantur, aut ſaltem non moueantur efficaciter ad id præſtandum.

4. Vis mouendi ſeu inclinandi voluntatem ad operandum, non ſolùm competit cognitioni præceptiuæ, ſeu dictandi quid agendum, aut non agendum ſit, ſed etiam non præceptiuæ; ſiquidem cognitio Dei mouere poteſt ad eius amorem & cultum, & vniuersè omnis cognitio repræſentans in aliquo obiecto rationem boni vel mali, mouere poteſt ad eius amorem vel auerſionem.

PARS SECVNDA.

Quid ſentiendum ſit.

SVnt qui exiſtiment cogitationem quæ priori duntaxat modo practica eſt, id eſt quæ actu non mouet voluntatem ad bene operandum, per ſe gratiam non eſſe, quia per ſe non confert ad æternam gloriam,

ſed ad beneficia creationis & conſeruationis reuocari debere; illam autem omnem quæ poſteriori modo practica eſt, gratiam eſſe, ſiue moueat efficaciter ad bonum actum, vel vt loquitur Auguſtin. ita ſuadeat, vt perſuadeat, ſiue non, quia per ſe confert ad æternam gloriam, ſicut & bonus actus ad quem inclinat, licet remotiùs: quia mediante ipſo ad id confert. Ita communiter philoſophantur, qui actus virtutum moralium acquiſitarum ſeu naturalis ordinis ex ſe conferre ad æternam gloriam, proindeque nullum huiuſmodi actum ab homine, ſine gratiæ diuinæ auxilio exerceri poſſe opinantur.

Concluſio. Cogitatio ſeu cognitio boni vel mali, in iis circunſtantiis in quibus actu mouet voluntatem ad actum bonum, etiam efficaciter, hoc eſt ita vt bonus actus reipſa ſequatur, ſine auxilio gratiæ haberi poteſt. ita communis ſententia.

Prob. Cogitatio ex qua ſequitur honeſtus affectus mouet voluntatem ad operandum, & quidem efficaciter, ideóque congrua & efficax dicitur, atqui cogitatio hæc ſine auxilio diuinæ gratiæ haberi poteſt. Minor prob. quia naturæ vires ſufficiunt ad aliquos naturalium virtutum actus exercendos, vt infrà prob. Ergo & ſufficiunt ad habendas cogitationes ex quibus reipſa ſequantur.

Ob. potuit Deus cauſas naturales ita ordinare & complicare, vt cogitatio hæc aut omnino non haberetur, aut ſaltem non haberetur in iis circunſtantiis poſitis & negatiuis, in quibus reipſa voluntatem mouet ad honeſtum affectum, ſiue efficaciter, id eſt ita vt hic affectus ſequeretur, ſiue inefficaciter; ſed eſſet purè ſpeculatiua, nec vllatenus voluntatem ad bonum inflecteret; quod ſi feciſſet, nihil homini quod eſſet eius naturæ debitum detraxiſſet, nec per vſum potentiæ abſolutæ, ſed per vſum potentiæ ordinatæ

id

id præſtitiſſet ; ergo quod res omnes ita digeſſerit & coordinauerit, vt cogitatio voluntatem ad bonum inclinans oblata ſit, ad ſpecialem ac indebitam prouidentiam,proindeque ad gratiam referendum eſt.

Reſp. 1. Negando anteced. quia poſſibilis non eſt vlla vniuerſi conſtitutio, ſeu cauſarum ſecundarum ſeries & ſyntaxis,ex qua, ſi ſuis propriis nutibus permittatur, nec per ſubtractionem generalis concurſus, aut alium vſum abſolutæ potentiæ, naturalis eius progreſſio & efficientia impediatur, nunquam in homine adulto,ſaltem diu viuente,oriatur cogitatio voluntatem eius ad bonum inclinans.

Eſt autem connaturaliter debitum homini quatenus homo eſt, vt Deus per ſuæ potentiæ abſolutæ vſum, non interturbet cauſarum ſecundarum naturalem curſum,ex quo præuidet cogitationem bonam in eius animum profecturam eſſe, & conſequenter ſi Deus illum abrumperet, aliquid homini debitum & connaturale ſubtraheret.

Reſp. 2. data prima parte anteced. ad ſecundam, dico illam cauſarum complexionem & adminiſtrationem, quamuis non ita ſit homini debita & connexa, vt citra violentiam negari non poſſit,non eſſe tamen indebitam, nec naturam eius excedere ; quemadmodum nec ea cauſarum conuentio,ex qua ſequitur corporis integritas,rationis vſus &c.

Solet hîc quæri, vtrum homo poſt naturæ lapſum poſſit aliquod bonum opus etiam cum diuinæ gratiæ auxilio exercere, cui quæſtioni cauſam dederunt Lutherus & Caluinus, aliique ſectarij contra Catholicam fidem id negantes ; ſed quia difficultatem hanc proponit & tractat Becanus q. 4. ſub his verbis, *an omnia opera hominis iuſtificati ſint peccata mortalia*,eam prætermitto.

QVÆSTIO II.
De neceſſitate gratiæ formaliter ſanctificantis, charitatis actualis, & fidei ad bene operandum.
ARTICVLVS I.
De gratia formaliter ſanctificante.

CONCLVSIO. Homo exiſtens in ſtatu peccati mortalis, adeoque gratia formaliter ſanctificante deſtitutus, poteſt aliqua opera bona, id eſt in omnibus circunſtantiis ad bonitatem moralem humani actus neceſſariis inſtructa exercere. Ita communis ſententia.

Prob. 1. quia ſcriptura paſſim hortatur peccatores ad pœnitentiam qua diuinam miſericordiam ſibi concilient, quem effectum ſortiri nequit pœnitentia, niſi ex obiecto & circunſtantiis honeſta ſit. Neque ſolùm ſermo eſt de actu perfectæ contritionis, quem probabile eſt per ſe formaliter ſanctificare, ſed de imperfecta etiam pœnitentia, quæ regulariter & ordinariè perfectam præcedit. Chriſtus Luc. 11. omnes inuitat ad orandum, docens modum orandi omnibus communẽ; & ad dandam eleemoſynam, *date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis*; ergo ſupponit etiam peccatores, ſaltem præuentos & adiutos actuali gratia, poſſe orationem & eleemoſynam moraliter bonam exhibere, non enim dubium eſt quin eos hortetur ad eleemoſynam & orationem moraliter honeſtam. Et Dan. 4. Nabuchodonoſori dicitur *peccata tua eleemoſynis redime*, conſtat autem operibus malis aut indifferentibus peccata redimi non poſſe.

Prob. 2. quia Trident. ſeſſ. 6. can. 7. docet hominem peccatorem poſſe cũ auxilio diuinæ gratiæ ad iuſtificationẽ ſe præparare, vtique bonis operibus; eandẽq; doctrinam tradit Arauſic. 2. capit. 4. & ſeq. Auguſt. Epiſt. 105. vbi docet non remitti peccatum adulto, quin eius remiſſionem aliquo modo promeruerit.

Prob.

Prob.3.ex his Auguſt.lib.de ſpiritu & litera cap.2. *ſicut non impediunt vita æterna iuſtum, quædam peccata venialia ſine quibus vita hæc non ducitur, ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cuiuſlibet peſſimi hominis inuenitur; &* Chryſoſt.hom. 67. ad pop. *non poteſt malus omnino malus eſſe ſed euenit vt aliquid habeat boni; neque bonus eſſe omnino bonus, ſed nonnulla ſolet habere peccata.*

Prob.4.quia virtutum opera,vt iuſtitiæ,religionis, miſericordiæ,temperantiæ, &c. iure naturali & diuino præcipiuntur hominibus etiam iniuſtis,& mortalis peccati labe inquinatis,non præciperentur autem niſi ea poſſent exequi ſine admixtione peccati, & ita vt eſſent omni ex parte honeſta.

Prob.5.homo in puris naturalibus poſſet etiã efficaciter & poteſtate conſequẽte,aliqua opera nõ tantũ ex obiecto,ſed ex omnibus circunſtantiis bona, per ſolius naturæ vires exercere,vt infra prob. Ergo multò magis id poteſt in natura per peccatum lapſa cum diuinæ gratiæ auxilio,cũ poſt peccatum,etiam actuale ac perſonale, naturales omnes facultates integræ maneant. Neque dicas vitioſos habitus, quibus caret pura natura,hominem peccatorẽ à bono reuocare.1.*quia* habitus vno vel altero actu contracti nondũ firmiter radicati praua inclinatio facilè vincitur. 2.*quia* prauus habitus per vnũ ſpecie peccatum relictus nõ trahit ad alia ſpecie peccata,3.*quia* per originale peccatũ quod ad gratiã excludendam ſufficit, nullus prauus habitus contrahitur. *Aliqui* etiam probant ex Trid.ſeſſ.6. can. 7.vbi damnat aſſerentes opera omnia iuſtificationem præcedentia eſſe peccata;ſed aliud eſt non eſſe peccata,& aliud eſſe opera bona,cùm ex probabili ſententia dentur opera neutra & indifferentia.

2. Concluſio.Gratia formaliter ſanctificans abſolutè neceſſaria non eſt ad vllum bonum actum exercen-

dum.Ita communis ſententia.

Prob.1.de actibus naturalis ordinis,quia nec ad eorũ exercitium requiritur vt principiũ actiuũ phyſicè aut moraliter influẽs,nec vt cõditio ſine qua Deus actualis gratiæ auxilium ad eos exercendos non largiretur.*Non* requiri vt principium phyſicum,prob.quia gratia formaliter ſanctificans nec per ſe, nec per habitus ſupernaturales quibus tanquam potentiis vtitur, in bonos actus naturalis ordinis phyſicè influit, ſed ad hos ſufficiunt naturales potentiæ cum habitibus acquiſitis. *Non requiri* vt principium morale, prob. quia cum moralis bonitas naturalis actus naturę ordine tota cõtineatur,nihil inuoluit ſupernaturale. Ad eã quidẽ bonitatẽ,quę principiũ eſt cõdigni meriti ęternę gloriæ aut alterius doni ſupernaturalis, neceſſaria eſt adoptionis gratia,cũ ea ſola in pura creatura huius meriti principium ſit,nõ ad bonitatem quæ actui naturali vt ſic,id eſt prout intra naturæ ordinẽ cõſiſtit, proportionata eſt. *Neque dicas* ad bonitatẽ moralem actus etiã naturalis neceſſariũ eſſe,vt referatur actualiter vel habitualiter in Deũ,quod fit per gratiam & charitatem;1.*quia* relatio extrinſeca naturalis actus in Deũ,ſiue per habitũ ſiue per actũ charitatis,ad moralẽ eius bonitatẽ neceſſaria nõ eſt, ſed ſufficit eius ordinatio ad honeſtũ aliquem finẽ,ſeu quod idẽ eſt, eũ elici ex aliquo honeſto motiuo. 2. *quia* ſi requiritur, ſufficit relatio in Deũ vt finẽ naturalẽ,ad quã faciendã homo non indiget gratia formaliter ſanctificante. *Non requiri* vt conditionem &c.prob. quia nullo ſolido principio ſuaderi poteſt, ſtatuiſſe Deum negare homini auxilium gratiæ ad aliquos naturalium virtutum actus ,quandiu caret adoptionis gratia.

Prob.2.de actibus ordinis ſupernaturalis;& 1.*conſtat* adoptionis gratiam non eſſe neceſſariam ad actus fidei & ſpei,cùm iuſtis & peccatoribus cõmunes ſint.

2.non

2. non requiritur etiam ad actum Theologicæ charitatis, cum per eum peccator, adlaborante auxiliari gratia, tanquam per vltimam & immediatam diſpoſitionem præparare ſe poſſit ad iuſtificationem; nec etiam ad actus virtutum moralium per ſe infuſarũ, quæ cũ ſint gratiæ ſanctificantis indiuiduæ comites, nunquã ponuntur niſi ea poſita, nec vnquam tolluntur niſi ea ſublata, quia immeritò & ſine fundamento diceretur Deus negare auxilium homini peccatori ad eorum actus exercendos donec gratiam recuperauit.

3. Concluſ. gratia formaliter sãctificans neceſſaria eſt ad quoſdã act' per ſe infuſos cõnaturaliter efficiẽdos. Prob. quia ſupernaturales actus non eliciũtur cõnaturaliter, niſi ab habitibus eiuſdẽ ordinis per ſuã naturalem virtutẽ eorũ effectiuis, putà fides ab habitu fidei, ſpes ab habitu ſpei &c. habitus autẽ charitatis & virtutũ moraliũ per ſe infuſarũ, quia gratiæ adoptionis tãquam eius indiuidui comites inſeparabiliter adhærent, nunquã ſine illa infunduntur, aut cũ ea infuſi ſine illa conſeruãtur. *Dixi* ad quoſdã actus &c. quia ſi fidei & ſpei habitus, ſiue primò infundantur ſine gratia formaliter ſanctificante, ſiue non, in quo variant ſententiæ, ſaltem ſine illa conſeruantur.

ARTICVLVS II.

De Charitate actuali.

Michaël Baius & Greg. Arimin. negauerũt cæterarũ virtutum actus bonos eſſe, niſi per actum charitatis imperentur, hoc tamen diſcrimen, quod Baius eos imperari voluerit per amorem Dei ſupernaturalem ac per ſe infuſum, Greg. verò indeterminatè per amorem Dei naturalem aut ſupernaturalem.

Concluſio. Vt cæterarum virtutum actus moraliter boni ſint, non eſt neceſſe vt per amorem Dei ſupernaturalem vel naturalem imperentur.

Prob. quia ex doctrina Philoſophi lib. 2. Ethic. ca. 4.

& lib.6.c.12.communiter recepta, vt quis ſit iuſtus & temperatus, ſufficit vt ſciens agat id quod iuſtum & temperatum eſt, & id faciat ex electione, id eſt liberè, & propter ipſa, id eſt gratiâ iuſtitiæ & temperantiæ.

Prob.2.quia cæterarum virtutum actus, etiam in hominibus pietati dediti, rarò eſſent opera bona, cùm etiam in iis rarò exerceantur ex vi præcedentis diuini amoris. Adde argumenta pro 1. & 2.concluſ.articulo 1.Baius autem errat turpiſſimè, cùm ait poſſe hominem mortali peccato inquinatum bene operari, neque tamen vllum actum bonum eſſe præter actum ſupernaturalis charitatis, & qui ab eo imperatur, ſic enim Theologicæ charitatis actũ, & mortale peccatum in eodem homine compatitur, repugnãte ſcriptura & concilio Tridentino ſeſſ.6.cap.7.

Ob. 1. ex Auguſt. lib.de gratia & libero arbitrio, cap.15.*præcepta charitatis tãta ac talia ſunt, vt quicquid ſe putauerit homo benefacere, ſi fiat ſine charitate nullò modo fiat bene.* Itidem lib.1. retract. capit. 15. & epiſt. 106. Item lib. de moribus ſcribit *omnia bona hominis in ſummum bonum referenda eſſe*; & lib.19. ciuit. cap. 15. *virtutes dum propter ſe expetuntur ſuperba vitia eſſe*; quibus apertè ſignificat cæterarum virtutum actus vitioſos eſſe, niſi à charitate Theologica imperentur, quæ charitas ſine gratia formaliter ſanctificante nunquam habetur.

Ad 1.reſpondet Vaſq.per charitatem intelligi quemlibet affectum veræ virtutis & honeſtatis, ita vt ſenſus ſit, nullum actum benè fieri niſi fiat ex amore honeſtatis; quem amorem nomine charitatis ideo appellat Auguſtin. quia cùm ſpecialiter reſpiciat vel Deum, vel nos ipſos, vel proximum, amorem aliquem includit vel Dei, vel noſtri, vel proximi. Hoc ſenſu, charitatis & dilectionis nomen frequens accipit, vt lib. 2.in duas Epiſt. Pelagian. cap. 9. *Quid eſt*

boni

boni cupiditas niſi charitas? & lib. de ſpiritu & litera, cap. 32. *hæc eſt fides quæ per dilectionem operatur, non per timorem formidando pœnam, ſed amando iuſtitiam*, vbi dilectionem & amorem iuſtitiæ promiſcuè accipit, & immediatè poſt dilectionem hanc charitatem nominat: & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. actum coniugij *factum non voluptate libidinis, ſed voluntate propagations* amorem Dei vocat. Sed & Concilium Mileuitanum can. 14. definiens, *eſſe donum Dei ſcire quid agere debeamus & diligere vt faciamus*, hancque poſtea dilectionem nominãs charitatem pro eodem vſurpat charitatem, & operum bonorum quatenus bona ſunt dilectionem. Sed Suar. euidenter oſtendit ex ſerie contextus, illo loco ſermonem eſſe de charitate Theologica.

Dico igitur cum Suare, Auguſtinum loqui de bonitate morali nõ quacunq; ſed in qua fũdatur cõdignũ meritũ æternæ gloriæ, quę bonitas gratiã & charitatẽ in operãte præſupponit: eodẽ ſẽſu dixit Paulus 1. Cor. 3. *ſi linguis hominum loquar*, &c. & Theologi cum Auguſt. Epiſt. 52. charitatem eſſe formam cæterarum virtutum, eâque abſente nullam eſſe veram virtutem.

Dici etiam poteſt Auguſtinum loqui de bonitate morali præcisè, & affirmare vniuerſaliter ſine charitate nihil bene fieri, quia vt plurimùm id contingit: ſolet enim peccator ex motiuo malo vel indifferenti operari, abyſſo abyſſum inuocante.

Ad 2. aut ſolùm ait Auguſt. opera bona per charitatẽ actualem vel habitualem in Deum referri oportere, vt ſint cõdignè meritoria æternæ gloriæ: aut ſi ad eorum moralem bonitatẽ, illorũ in Deum relationẽ exigit, non loquitur determinatè de relatione per habitũ, vel actũ Theologicæ charitatis, ſed de quacũq; relatione in honeſtum finem, qua virtualis in Deum relatio includitur, cùm omnis actus honeſtus eo ipſo

quo honeſtus eſt, ad Deum referatur vt participatio rectitudinis eius moralis,vt obſequium ei gratum & honorificum;vnde ſi eſt intrinſecè honeſtus,intrinſecè ac per ſe ad Deũ refertur,ſi verò ſolùm extrinſece, ſeu per denominationẽ externã ab alio actu per quẽ ad honeſtum finem ordinatur, extrinſecè ſolùm ad Deum tendit & refertur, ea ſpeciali tendentia & ordinatione quæ in bonitate morali fundatur.

Ad 3,diſputat in Stoicos qui hominis vltimum finem ac ſummum bonum in virtute collocant,aitque affectum, quo virtus tanquam vltimus finis appetitur, non eſſe actum virtutis, ſed ſuperbiæ.

Ob. 2. nulla creatura propter ſe amari debet: Atqui honeſtæ actiones, vt parentes colere,alteri quod ſuum eſt reddere, &c. ſunt creaturæ, Ergo non propter ſe, ſed propter Deum diligendæ ſunt, cuius dilectionis charitas principium eſt.

Diſt. Anteced. vt homnis vltimus finis, Concedo: vt particulare bonum in vltimum hominis finem ex natura ſua ordinatum, nego.

ARTICVLVS III.

De fide.

QVæritur an ſaltem fides mortua, ſeu per gratiam & charitatem non viuificata,neceſſaria ſit ad quodcunque opus moraliter bonum.

Aliqui ſentiunt infideles nullum omnino bonum opus edere poſſe,imò omnia illorum opera eſſe peccata, vt Catharinus,Roffenſis;& Greg.Ariminenſis, Sed alij per infideles intelligunt veri Dei neſcios & idololatras;alij Theologica & ſupernaturali fide deſtitutos, quales ſunt non modo Ethnici, ſed Iudæi, hæretici,Mahumetani & alij veri Dei cultores.

Concluſio, infideles, etiam Ethnici & Idololatræ, poſſunt aliqua bona opera virtutum acquiſitarum, ſeu naturalis ordinis exercere.Ita communiter Theologi

Theologi cum S.Thoma 2.2.q.10.art.4.

Prob.1.ex ſcriptura Dan.4.*peccata tua eleemoſynis redime*, hoc enim dicitur Nabuchodonoſori licet Ethniço & idololatræ; & Rom. 4.*gentes quæ legem non habent, ea quæ legis ſunt naturaliter faciunt*; hæc enim dicuntur de Gentilibus,etiam falſorum deorum cultoribus.

Prob.2.ex patribus; Auguſt.lib. de ſpiritu & litera, cap.27.de Gentilium operibus ait, *ſi diſcutiantur quo fine fiant, vix inueniuntur quæ iuſtitiæ debitam laudem defenſionemue mereantur*; vbi particula, *vix*, iudicat ſaltem aliqua eorum opera, iuſta ſeu moraliter bona eſſe. Item lib. de gratia Chriſti, cap.14. in Aſſuero rege; & epiſt.130. in Polemône, licet idololatris,bonum opus agnoſcit. Chryſoſt. homil.de fide & lege naturæ, *ſimiles mihi videntur qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquiis mortuorum pulchrè quidem indutis, ſenſum autem pulchrorum non habentibus; quæ enim vtilitas animæ mortuæ, Deo quidem mortuæ fide & ratione, bonis autem operibus veſtitæ.* Itidem Baſil.hom.9.in hexam.

Prob.3.quia ſuprà oſtenſum eſt ex Philoſopho,ad actum moraliter bonum ſufficere, vt operans ſcienter & liberè in honeſta materia verſetur, honeſtatis gratia; atqui hæc omnia in infideli etiam veri numinis ignaro poſſunt concurrere, licet enim ex naturalis luminis abuſu Dei veritatem& vnitatem non attigerit,poteſt nihilominus ex principiis moralibus per ſe notis euidenter concludere aliqua eſſe ipſi decora, vt obtemperare ſuperioribus, honorem deferre parentibus, eleemoſynam pauperi largiri, depoſitum reddere,&c. harumq; actionũ honeſtate obiectiua ita permoueri ad eas præſtandas,vt ex intuitu honeſtatis huius libere conſentiat in earũ exercitiũ, & reipſa illas exerceat,ſi nõ per ſolius naturæ vires ſaltẽ cũ auxi-

lio

lio diuinæ gratiæ, quod etiã Ethnicis & Idololatrìs, ad ſeruandam legem naturalem per merita Chriſti conceditur. Quod ſi aliqua infidelium etiã Ethnicorum opera moraliter bona ſunt, euidentiſſimè ſequitur nõ omnia illorum opera eſſe peccata, ideoque Pium Papam v. hanc Michaëlis Baij propoſitionẽm, *omnia opera infidelium ſunt peccata*, meritò damnaſſe.

Ob. 1. *omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, Rom. 14. ergo cum omnis infidelis ſiue ſit veri Dei gnarus & cultor, ſiue non, fide careat, nec proinde quicquam ex fide faciat, quidquid operatur peccatum eſt.

Reſp. per fidem hoc loco, non fides Theologica, ſed conſcientiæ dictamen intelligitur; & ſenſus eſt, id quod fit reclamante conſcientia, ſeu contra iudicium etiam erroneum, quo mens dictat aliquid eſſe illicitum, eo ipſo peccatũ eſſe. Iubet Apoſtolus Romanos Chriſti fidem amplexos, deponere conſcientiam erroneam, quà iudicant ſibi non licere veſci carnibus Moſaica lege prohibitis, quia ſi hac perſeuerante illis veſcantur, peccatum incurrent, cùm omne, quod non fit ex fide, id eſt reclamante conſcientia etiam erronea, peccatum ſit. Ita communiter interpretes.

Ob. 2. *omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinata eſt eorum mens & conſcientia*, Tit. 1.

Reſp. ſenſus eſt, fideles & orthodoxos nullorum ciborum eſu inquinari, infideles autem ac prauè ſentientes; cibos veteri lege, quæ per Chriſti mortem abrogata eſt, prohibitos, adhuc illicitos eſſe, inquinari ſeu peccatum incurrere, ſiue illis veſcantur, ſiue non: quia ſi veſcantur peccant operando contra conſcientiam licet erroneam, ſi autem ab iis abſtineant tanquam illicitis, peccant iudicando pertinaciter, contra fidei doctrinam ſufficienter illis propoſitam, eos adhuc eſſe vetitos.

Ob.

Ob.5.hæc Iſai.1.ad Hebræos idololatras,*ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra,incensũ abominatio eſt mihi*.

Reſp.reprobat Deus Hebræorum ſacrificia ex praui finis intentione oblata,nempè vt per ea præcisè ac neglectis aliis bonis operibus,interraq; mentis puritate ſanctificarentur, ac ſuorum flagitiorum impunitatem ſine pœnitentia& emendatione cõſequerentur.Aut loquitur hyperbolicè,quaſi dicat Hebrços ob ſuam idololatriã ita eſſe execrabiles,vt nolit ampliùs eorum acceptare ſacrificia,vel eorũ rationem habere.

Ob.4. Auguſt. apertè docet ab infidelibus nulla bona opera præſtari, vt Pſal. 31.*nemo cõputet opera ſua bona ante fidem,vbi enim fides nõ erat,bonũ opus nõ erat, bonum enim opus intentio facit,intentionem fides dirigit*; & lib.de ſpiritu & littera *cap.3.neque liberũ arbitrium quicquam niſi ad peccandum valet, ſi lateat veritatis via*. Itidem lib. de continentia ſub finem, & lib. 4. contra Iulianũ cap.3.&lib.5.Ciuit.cap.12. & 13.vbi etiam tradit Romanorum virtutes vitia fuiſſe, quod intuitu inanis gloriæ operarentur, idque confirmat ex his Rom. 14. *omne quod non fit ex fide peccatum eſt*, vultque ibi de fide Theologica ſermonem eſſe.

Reſp. ſolùm ſignificat Auguſtinus infideles, aut opera ex omni parte bona raró exercere,quia ſolent ex motiuo malo vel Indifferenti operari,aut nõ exercere opera bona ea bonitate quæ per ſe conducat ad æternam gloriam,quæ ſola opera ſimpliciter & abſolutè bona cenſeri & nominari debent, cùm homini ad æternam gloriã tanquam vltimum finem,quo ſe ſuaque omnia referre debeat, ineffabili Dei miſericordia ordinato,nihil abſolutè bonum ſit,niſi quod ad eum perducit, nihil abſolutè malũ niſi quod ab eo deducit;quod tamẽ nõ impedit quin alia in genere naturæ vel moris bona ſint & dicantur.Lege S.Thom.1.2.q. 65.art.2. vbi hoc ipſum latiùs tradit & declarat. Audiamus

diamus ipſum Auguſt.lib. 4. contra Iulianum cap.3. *quoniam concedis opera infidelium quæ ſibi videntur bona,eos non ad vitam æternam regnum que Dei perducere, ſcito nos illud tantùm dicere bonum hominis, illam bonam voluntatem, illud opus bonum, ſine Dei gratia à nemine poſſe fieri,per quod ſolum poteſt homo ad æternum Dei donum,regnumque perduci.* Et ibidem, *ſi ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis fides per Chriſtum promiſit, nihil proſunt homini virtutes, non ſunt veræ virtutes*,& in lib.ſententiarum apud Proſperum ſent. 106. *vbi deeſt agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falſa virtus eſt etiam in optimis moribus.* Ex quibus liquet, Auguſtinum ad eas ſolum virtutes fidem prærequirere, quæ ſunt virtutes more Chriſtiano & Theologico, non humano tantùm & Philoſophico; putà eas quæ per ſe conducunt ad ſupernaturalem hominis beatitudinem,vnde S.Thom. art. citato in corp.hoc ſenſu exponit relatam ex Proſpero ſententiam;&2.2. q.10. art. 4. exponens relatã verba Auguſt. ad Pſal.31.ait, *fides dirigit intentionem hominis reſpectu finis vltimi ſupernaturalis, ſed lumen etiam rationis naturalis poteſt dirigere intentionem reſpectu alicuius boni connaturalis homini*, ſicut aurichalcum eſt quidem verum metallum, non tamen verum aurum,ſed eius ſpecies & imago quædam: ita virtutes acquiſitæ & humanæ ſunt quidem veræ virtutes, non tamen veræ virtutes Chriſtianæ, ſed earum vmbræ & ſimilitudines.

Ob.5.opus quod in prauum finem refertur,eo ipſo malum eſt,Ethnici autem ſua opera in peruerſum finem dirigunt, nempè in cultum falſorum Deorum.

Reſp. conc.Ma. nego min.vel enim per eam ſignificatur homines Ethnicos, quoties in materia honeſta vel indifferenti operantur,ſingulos ſuos actus formali & actuali relatione ad ſuorum idolorum cultum dirigere

dirigere, & ſic euidenter falſa eſt: vel omnes vel ſingulos Ethnicos rationis compotes, ſua omnia opera ad ſuorum Deorum cultum & gloriam generaliter ordinare, ratione cuius ordinationis omnia opera ſubſequentia (ſaltem relationis huius capacia) manent virtualiter ordinata in eum finem, quandiu non retractatur; & ſic etiam improbabilis eſt, & quamuis hoc ſenſu vera eſſet, id tamen non ſufficeret ad deprauandas Ethnicorum operationes alioqui bonas, quia non propterea omnes & ſingulæ vi huius relationis fierent, ab eaque tanquam effectus à cauſa proficiſcerentur; ſine quo influxu & dependentia, generalis illa intentio & directio non poteſt eas præuertere. Adde per exercitium boni operis, quo natura ſua in veri Dei cultum & gloriam dirigitur, generalem illam intentionem ſatis reuocari.

Ob. 5. moralem bonitatem humani actus neceſſarium eſt, vt ad verum Deum referatur, quia autem Gẽtiles verum Deum ignorant non poſſunt ad eum ſuos actus referre, Ma. prob. ex 1. Cor. 10. *omnia quæcunque facitis, in gloriam Dei facite.*

Reſp. diſt. Ma. per relationem extrinſecam, ſeu per actum diſtinctum, Nego: per relationem intrinſecam, & in ipſa bonitate actus imbibitam concedo: omnis enim actus moraliter bonus, eo ipſo quo talis eſt, ſeipſo in Deum refertur, quia terminus eſt diuini amoris, quia eſt participatio bonitatis eius moralis, quia conſonat rectæ rationi creatæ & hæc increatæ, quia ſicut cauſa particularis in virtute vniuerſalis operatur, ita finis particularis mouet in virtute finis vltimi & vniuerſalis.

QVÆS

QVÆSTIO III.

De neceſſitate Gratiæ auxiliantis ad actus virtutum moralium acquiſitarum.

VIrtutum moralium, id eſt quæ verſantur circa mores,ſeu actiones humanas, aliæ ſunt ordinis naturalis&ex genere ſuo acquiſitæ, communes iuſtis & peccatoribus; aliæ ordinis ſupernaturalis & per ſe infuſæ, quæ ſupponunt gratiam adoptionis, & in ſolis iuſtis reperiuntur. De prioribus hîc tantùm agitur; cùmque oſtenſum ſit q.2.art.1.gratiam adoptionis ſeu formaliter ſanctificantem, ad exercendos earum actus, ſaltem per ſe & ſecluſa Dei ordinatione non eſſe neceſſariam, de ſola actuali ſeu auxiliante quæſtio inſtituitur.

ARTICVLVS I.

An poſsit homo aliquod opus moraliter bonum, ſine gratiæ auxilio præſtare.

VAſquez diſp. 190. & aliqui alii quos citat, vt Greg. Arimin. Hiſpalenſis, Capreol. & Petrus Sotus,concedunt homini etiam in ſtatu naturæ lapſæ potentiam antecedentem ac ſufficientem ad quemcunque actum virtutis moralis aquiſitæ ,tanquam ei connaturalem & ex eſſentiæ principiis debitum; negant verò conſequentem ſeu efficacem, id eſt ad actum reipſa deducendam, ad vllum huiuſmodi actum,niſi præueniatur & adiuuetur auxilio gratiæ.

Concluſio.Poteſt homo in natura lapſa,etiam potentia conſequente & efficaci, quoſdam actus virtutum moralium acquiſitarum vndequaque honeſtos exercere. Ita communiter Theologi cum Magiſtro in 2.d. 26. S. Thom. 1.2. q. 109. art. 2. & Scoto in 2. diſt.26.vt Bonauent. Durand. Caiet. Molina, Suares,Bellarm.Greg. Val.Eſtius,&c.

Prob.1.ex his Rom.2.*Gentes quæ legem non habent, naturaliter*

naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt; non eſt ſermo de Gentilibus ad Chriſtum conuerſis, cùm iis affulgeat Chriſtiana lex, nec de veri Dei cultoribus præciſè, ſed vniuersè de omnibus etiam idololatris; *naturaliter*, id eſt naturæ viribus, ac ſine ſpeciali Dei auxilio, qua in ſignificatione ſolent canonici ſcriptores hac voce vti, vt 2. Petri 2. & Iud. v. 10. præmiſerat Apoſtolus, peccatores omnes ſiue Iudæos, ſiue Gentiles, iudicandos & puniendos eſſe; *quicunque ſine lege peccauerunt ſine lege peribunt, & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur*; de Iudæis id probat, quia præter legis ſcriptæ ſcientiam qua gloriabantur, ad iuſtitiam neceſſaria eſt eius impletio quam negligebant, *non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur*; de Gentilibus autem, quia licet careant ductu legis Moſaïcæ, ſcriptæ in tabulis & libris, habent tamen legem ſcriptam in cordibus, quæ illis præcipit ac prohibet illa ipſa, quæ per Moſaïcam legem præcipiuntur ac prohibentur, quandoquidem *naturaliter*, id eſt affulgente ſolo lumine naturali, adeoque per ſolius liberi arbitrii vires ea ipſa præſtant vel omittunt; *cum enim gentes quæ legem non habent ea quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum*, &c. Tacitè ſibi obiicit non videri Gẽtiles capaces peccati, & damnationis, quia legem non habent præcipientem ac prohibentem bona & mala, quam violando peccent; cui obiectioni vt ſatisfaciat, non recurrit ad Deum vt gratiæ authorem, ſpeciali auxilio illuminantem & aſſiſtentem, ſed præciſè ad naturam dicens, *naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt*. Et hæc eſt communis Patrum ac interpretum expoſitio apud Cornelium, Rom. 2. v. 14. an verò repugnet Auguſt. lib. de ſpiritu & littera cap. 27. dicetur in probatione 4. Non

ſunt autē Apoſt.verba vniuerſaliter accipienda, quaſi dicat Gentiles naturæ ductu & viribus, ſemper & conſtanter facere quæ legis ſunt, ad quod neceſſarium eſt auxilium gratiæ, ſed indefinitè, ita vt dicat ipſos ea quæ legis ſint; ſi non ſemper & immobiliter, ſaltem aliquando præſtare, quod ſufficit ad concludendum id quod intendit, ſcilicet Gentes ſine lege ſcripta cognoſcere bona & mala.

Prob. 2. ex Trident. ſeſſ. 6. can. 1. & 3. Arauſic. 2. can. 6. & aliis conciliis, contra Pelagianos & Semipelagianos definientibus, non poſſe hominem credere, ſperare, diligere, aut aliud quid facere, prout oportet ad iuſtificationem & ſalutem, ſine auxilio diuinæ gratiæ; non enim eos damnant, quia dicerent poſſe hominem ſine interiori motione auxilioque Spiritus ſācti, actus aliquos bonos exercere, ſed quia dicerent poſſe ita bonos, vt iis ſuam iuſtificationem, adeoque ſalutem inchoarent ac perficerent, quod Pelagiani, aut ſalutem inchoarent, quod Semipelagiani aſſerebant; Ergo ſuppoſuerunt vel vt certum, vel ad minimum vt probabile, bonos aliquos actus naturæ vires non excedere.

Prob. 3. ex bulla Pii 5. & Greg. 13. qua damnantur hæ Michaëlis Baii propoſitiones, 23. *cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Rom.* 2. *Gentes quæ legem non habent naturaliter quæ legis ſunt faciunt, intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus* 28. *liberum arbitrium ſine gratia & Dei adiutorium nonniſi ad peccandum valet.* 29. *Pelagianus error eſt, dicere quod liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum.* 3. *fures ſunt & latrones quicunque aliunde quàm per Chriſtum ad aliquam iuſtitiam conſcendi poſſe dicunt, aut tentationi vlli ſine gratiæ adiutorio reſiſtere poſſe hominem, ſic vt in eam non inducatur, aut ab ea ſuperetur.* 37. *cum Pelagio ſapit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt*

quod

quod ex natura ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit. Dicunt aduerſarii hoc ſolum in iis damnari, quod Pelagiani erroris notam inurunt, bonos aliquos actus homini ſine auxilio gratiæ operanti aſcribentibus; ſed falſitas ſolutionis huius ex cenſura prop. 28. *liberum arbitrium ſine gratia & Dei adiutorio nonniſi ad peccandum valet*, facilè perſpicitur: neque enim ſummi Pontifices eam damnantes, ſolùm ſtatuerunt liberum arbitriũ valere ad opera in differentia, ſed multò magis ad honeſta. Et ſanè ſi poteſt homo per naturæ vires, ſuum opus nec relatione in peruerſum finem, nec alia vlla praua circunſtãtia vitiare; quidni etiam poſſit ex motiuo honeſto, proindeque honeſtè operari; vt omittam, in homine habente conſcientiam conformem rebus, nullum dari actum liberum indifferentem in indiuiduo, ex vera ſent. quæ eſt Auguſt. & S. Thomæ. Adde cenſuram propoſitionis 34. qua reiicit Baius amorem Dei naturalem, de qua art. 3.

Prob. 4. ex Patribus, vt Chryſoſt. Theodoret. & aliis Rom. 2. v. 14. Cypriano lib. 3. ad Quirinum cap. 99. Hieron. ad Algas. q. 8. & in cap. 29. Ezechielis, vbi ait, *Chriſtianos à gentilibus eſſe iudicandos, quod in lege ſcripta non faciant opera bona quæ illi ſola natura duce faciunt*, & in cap. 1. ad Galatas Chryſoſt. hom. de fide & lege naturæ, Baſil. hom. 9. in hexàm. & in regulis fuſius explicatis cap. 2. Proſp. lib. contra Collat. cap. 22. & 26. Fulgent. lib. de Incarnat. & gratia Chriſti cap. 26. & nominatim Auguſt. lib. de perfectione Iuſtitiæ cap. 19. vbi concedit poſſe aliquem concipere honeſtum nubendi affectum ſine gratia, & lib. de ſpiritu & litera cap. 27. vbi poſtquam expoſuit hæc Rom. 2. *gentes quæ legem non habent, &c.* de gentilibus ad Chriſtum conuerſis, approbat tamen contrariam ſententiam, & ſubdit; *ſi autem hi qui naturaliter quæ legis ſunt faciunt, nondum ſunt*

habitandi in numero eorum quos Chriſti iuſtificat gratia, ſed in eorum potiùs quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter iuſteque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel audiuimus, quæ ſecundùm iuſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus, verùm etiam meritò recteque laudamus; quanquam ſi diſcutiantur quo fine fiant, vix inueniuntur quæ iuſtitiæ debitam laudem defenſionemque mereantur, & cap. 28. *ſicut non impediunt à vita æterna iuſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cuiuſſibet peſſimi hominis inuenitur.* Et eodem cap. rationem reddens ait; *non vſque adeo in humana anima imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, vt nulla in ea velut lineamenta externa remanſerint, vnde dici poſſit eos etiam in impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis*; quibus verbis bona infidelium opera non ad ſpeciale Dei auxilium ſeu gratiam, ſed ad naturalem potentiam & inclinationem apertè refert. Mitto violentas & alienas à mente Auguſt. aduerſariorum expoſitiones, quas contextus ſeries ipſa per ſe reſpuit & refutat.

Prob. 5. ratione; homo, etiam in ſtatu naturæ lapſæ non modo habet connaturaliter & ſine vllo gratiæ auxilio, principia omnia neceſſaria ad virtutum naturalium actus aliquos efficiendos, ſed caret impedimentis quibus eorum exercitium prohibeatur. Ergo non ſolùm habet potentiam antecedentem & ſufficientem ad hos actus, ſed etiam conſequentem & efficacem; id eſt reipſâ & de facto ad actum reducendam. 1. *Pars* antecedentis admittitur ab aduerſariis, & prob. quia poteſt intellectus per ſuum naturale lumen, hîc & nunc ſpectatis omnibus circunſtantiis, verè aut ſaltem probabiliter definire quid honeſtum aut turpe ſit; & voluntas per ſuam inſitam libertatem

poteſt

poteſt proſequi honeſtum quà honeſtum eſt,& auerſari turpe quà turpe eſt.2.*pars prob.* impedimenta vel ſunt interna, vel externa; interna, quæ ſpiritualibus animæ potentiis inſideant,nulla ſunt,ſiquidem intellectus& voluntas nullam ſuarum virium diminutionem, aut læſionem ex naturæ lapſu contraxerunt, vt diſp.2,q.5.art.4.5.&6.probatum eſt;interna verò quæ ex rebellione appetitus, & externa quæ ex Dæmonis ſuggeſtionibus proficiſcuntur,ſubinde aut nulla ſunt, aut leuiora quàm vt boni actus exercitium prohibeant,& quàm vt eorum actualis victoria naturæ viribus impar cenſenda ſit.

Solutio contrariarum difficultatum.

OB.1.*Sine me nihil poteſtis facere.* Ioan.15.*non quod ſufficientes ſimus aliquid cogitare à nobis quaſi ex nobis.*

Reſp. ſenſus eſt non poſſe hominem per naturæ vires quicquam cogitare, velle, aut facere quod ad ſupernaturalem iuſtitiam&beatitudinem per ſe conferat, vel vt loquitur Auguſt.lib.4.contra Iulianum cap.3.quod beatificum ſit. Chriſtus citato loco ſimilitudine vitis & palmitum declarat & probat, neceſſariam eſſe vnionem cum ipſo per fidem ſupernaturalem ad fructum ferendum & bene operandum, quæ vnio etiam ex mente aduerſariorum neceſſaria non eſt ad actus virtutum acquiſitarum,ſed ſolùm ad actus virtutum per ſe infuſarum & eiuſdem cum fide ordinis.

Ob.2.concilia & Patres ad omne bonum opus Chriſti gratiam requirunt; *Arauſic.2.* can. 9. *quoties bene agimus Deus in nobis atque nobiſcum operatur*, & cap, 20. *multa in homine bona fiunt quæ non facit homo, nulla verò bona facit homo quæ Deus non præſtet vt faciat. Palæſtinum* etiam Concilium à Pelagio exegit, vt fateretur Chriſti gratiam ad ſingulos bonos

actus dari, quod & ille confeſſus eſt, ſed æquiuocè & doloſè, nomine gratiæ intelligens liberum arbitrium aliaque dona naturalia. *Auguſt.* lib. de corrept. & gratia cap. 2. *ſine gratia Chriſti nullum prorſus ſiue cogitendo, ſiue volendo & amando, ſiue agendo homines faciunt bonum*, & ſerm. 13. de verbis Domini, *adiutorium Spiritus ſancti ſi defuerit nihil boni agere poteris*, & epiſt. 106. ſcribit Paulum ideo dixiſſe, *non ego, ſed gratia Dei mecum, quia nihil boni ageret ſi gratia eum non iuuaret*. Itidem *Proſper* & *Fulgentius*. *Ambroſ.* Epiſt. 84. docet ſalua fide non poſſe defendi *hominem in quadam actionum ſuarum parte, auxilio Dei egere, in quadam autem non egere*; vbi non loquitur de quibuſcunque actionibus, & de generali Dei concurſu, ſed de bonis & de ſpeciali Dei ſubſidio. *Celeſtinus*, primus epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ cap. 9. ait *omnem ſanctam cogitationem, pium conſilium, omnemque bonæ voluntatis motum ex Deo eſſe*, quod & confirmat *Zozimi* papæ teſtimonio.

Reſp. 1. concilia & patres interdum loqui de generali Dei concurſu, cuius etiam neceſſitatem ad opera non modo mala & indifferentia, ſed bona & æternæ vitæ meritoria negabat Pelagius, vt oſtenſum eſt diſp. 3. q. 2. art. 6.

Reſp. 2. concilia & Patres vt plurimùm quidem loqui de ſpeciali Dei auxilio, & gratia per Chriſtum, ſed agere de operibus ad iuſtificationem æternamque gloriam per ſe aliquo modo referentibus, quæ ſola ſunt abſolutè ac ſimpliciter bona reſpectu hominis ad ſupernaturalem beatitudinem ordinati, vt oſtẽſum eſt q. 2. art. 3. in reſp. ad 4. obiect. cuiuſmodi non ſunt opera virtutum acquiſitarum, ſeu naturalis ordinis. vnde Auguſt. lib. contra Iulianum cap. 3. ſibi ſatis eſſe teſtatur, *ſi concedat omnia opera abſque Chriſtiana fide facta eſſe ſterilia apud Deum, & per hoc non bona,*

quia

quia beatifica non ſunt. & Ambroſ. in hæc Pſal. 1. *& folium eius non defluet: quàm multi gentiles habent miſericordiam, habent ſobrietatem, ſed fructum non habent, quia fidem non habent, moralia ornamenta decoris ſunt, non ſubſidia redemptionis.*

Ob. 3. concilia & Patres homini naturaliter operanti nonniſi peccatum tribuunt, cuiuſmodi non ſunt actus virtutum acquiſitarum in ſuo genere vndequaque boni. Arauſic. 2. can. 22. *nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum; ſi quis autem homo habet veritatem ac iuſtitiam, ab illo fonte eſt quem debemus ſitire in hac eremo;* &c. Itidem Auguſt. Tract. 5. in Ioan. initio, vnde Arauſicanum citata verba ſumpſit; & lib. de ſpiritu & litera cap. 3. *neque liberum arbitrium quicquam niſi ad peccandum valet*, & ſerm. 13. de verbis Apoſtoli: *Si defuerit* (auxilium Spiritus ſancti) *nihil boni agere poteris, agis quidem illo non adiuuante libera voluntate, ſed malè, ad hoc idonea eſt voluntas tua quæ vocatur libera, & malè agendo fit damnabilis ancilla, &c.* Itidem lib. de ſpiritu & litera cap. 5. & ſæpè alibi. Proſper lib. contra Collat. cap. 24. cùm ex Caſſiano retuliſſet, *cauendum nobis eſſe ne ita ad Deum omnia ſanctorum merita referamus, vt nihil niſi quod malum atque peruerſum eſt, humanæ aſcribamus naturæ, ſubdit, quid euidentius, quid expreſſius ſecundùm Pelagij commentum ab vllo diſcipulo potuit definiri?* refertque multas vt loquitur, blaſphemias & impietates his verbis contentas, atque in cæteris has duas, *gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, gratiam Dei non ad ſingulos actus dari.*

Reſp. ad 1. Auguſt. locum ab Arauſic. relatum; ſenſus eſt aut hominem ſine diuino concurſu ſalem generali; quem etiam negabat Pelagius, non aliud poſſe quàm peccatum, quod cùm nihil ſit, Dei concurſu non indiget vt ſit; aut hominem habere qui-

dem de ſuo quod peccare poſſit, quia ex ſe nihil eſt, ideoque teſte Auguſt. 12. Ciuit. cap. 1. & 6. defectibilis & culpæ obnoxius eſt; non autem quod operari poſſit, ſed à Deo vt authore naturæ vel gratiæ, pro varia operum exigentia. Auguſt. hoc loco ait, *ſi quid in nobis eſt veritatis, atque iuſtitiæ, eſſe à Deo*, & tamen aduerſarij ſentiunt multarum veritatum ſpeculabilium & practicarum cognitionem, non eſſe à Deo vt authore gratiæ, ſed ſolùm vt authore ac prouiſore naturæ; vnde hic locus æque illis ac nobis obiici poteſt. *Ad ea loca* in quibus dicit liberum arbitrium nonniſi ad malum & peccatum valere, dico eum vniuerſaliter id affirmare, quia vt plurimùm contingit, quæ autem vel plurimùm eueniunt vniuerſaliter affirmãda ſunt ex Philoſopho in Topic. Ita lib. 1. retract. cap. 5. dicit *voluntatem ſine charitate, totam eſſe vitioſam cupiditatem.* alioqui pugnantia loqueretur, cùm lib. de ſpiritu & litera cap. 27. & 28. agnoſcat etiam in Ethnicis aliqua opera moralis virtutis, naturæ ſolius ope facta. Item licet Auguſt. reiecerit actus indifferentes in indiuiduo ſpeculatiuè, & in homine habente conſcientiam rebus conformem, vt conſtat ex lib. 2. de Peccatorum meritis & remiſſione, cap. 18. admiſit tamen practicè & in homine operante ex conſcientia probabili, qua licitum putat ex motiuo medio, ſeu neutro & indifferenti operari: Ergo cenſuit liberum arbitrium gratia deſtitutum ad aliquid aliud valere quàm ad peccatum, ſiquidem actus indifferens eo ipſo quo indifferens eſt, peccatum non eſt, niſi dicat etiam ad actus neutros Chriſti gratiam ex mente Aguſtini neceſſariam eſſe,

R.P. Maratius, ſolidus pariter ac ſubtilis rerum ſcrutator; à quo Theologiam Scholaſticam ſingulari Dei beneficio vniuerſam didici, & cuius doctrinam

ſic

ſic amplector atque veneror, vt perrarò quidem multùm tergiuerſans, ac proprij ſenſus in quo quiſque abundat, pondere tractus, ab ea recedam, diſp. 5. de actibus humanis, aliam quoque reſponſionem ſuggerit ad hæc & ſimilia quæ obiici nobis poſſunt conciliorum & Patrum teſtimonia; ibi enim quærens vtrùm dentur humani actus indifferentes in indiuiduo, problematicè quæſtionem diſceptat, & ad citatum Arauſicani Concilij canonem pro parte negante adductum, ſectione tertia, numero quarto reſpondet, inter Catholicos & Maſſilienſes, ad quorum dirimendam controuerſiam concilium hoc coactum fuit, de duplici ſolùm genere operum contentionem fuiſſe, vno per quod ab ea deflectit, ſiue detur genus intermedium operum indifferentium, aut bonorum quidem, ſed tamen ad æternam gloriam minimè conducentium, ſiue non; ideoque concilium, de hoc intermedio genere operum nihil curans, ſolùm ſtatuiſſe, hominem auxilio gratiæ deſtitutum, poſſe quidem præſtare opera damnationis, ſeu quibus à beatitudine deflectat; ſed non opera ſalutis, ſeu quibus ad beatitudinem promoueatur.

Hoc ipſum eſt quod ſchola Theologorum propè vniuerſa, iuſtitiæ legem, quam natura humana poſuit, in ipſius iure defendendo ſeruans, reſpondet ad conciliorum & Patrum in Pelagianos & Semipelagian. diſputantium canones & locos, quibus aiunt hominem auxilio gratiæ deſtitutum, vel non poſſe vllum bonum opus exercere, vel non niſi ad peccandum valere; & quibus Vaſquez cum paucis aliis, ſuam de neceſſitate gratiæ auxiliantis ad omnem actum naturalis virtutis, & ad omnem victoriam tentationis etiam leuiſſimæ aduersùs naturalem legem, opinionem negotioſo conatu ſubſtruit; concilia ſcili-

cet ac Patres his canonibus & locis aliud nihil definiuiſſe, quàm hominem per ſolius naturæ vires operantem, poſſe quidem ſuam reprobationem ac damnationem promereri, non verò poſſe ſuam prædeſtinationem ac ſalutem vel promereri, vel vllatenus inchoare aut promouere.

Vnde ad Proſperi teſtimonium, dico eum nihil aliud in Caſſiani verbis culpare, quàm quod vt impium & blaſphemum ex iis colligit, ſcilicet Dei gratiàm ſecundùm merita noſtra dari, & non dari ad ſingulos actus gratiæ meritorios, aut ipſius aliquo modo impetratorios.

Inſtabis; non repugnaret igitur doctrinæ Patrum & conciliorum, qui diceret poſſe hominem ſine auxilio diuinæ gratiæ, quoſcunque actus etiam inſignes & heroïcos naturalium virtutum edere, ac tentationes etiam grauiſſimas ab eorum exercitio reuocantes perrumpere; imò omnem collectiuè legem naturalem ſeruare, & omnem collectiuè tentationem contrariam prætergredi, ex motiuo & intuitu naturalis honeſtatis: modò non adderet eum his præſtandis gratiam promereri merito condigno vel congruo, aut ad eam ſe diſponere. Non deſunt Theologi, qui hoc ipſum tueantur & ſequelam concedant, aientes Pelagium damnatum eſſe, quòd aſſereret omnia præcepta tùm naturalia, tùm ſupernaturalia, ſuppoſita eorum notitia & propoſitione ex parte obiecti neceſſaria, poſſe ab homine ſine interioris gratiæ auxilio collectiuè ſeruari, non verò quòd id præciſè affirmaret, præceptis naturalibus. Sed quia Pelagij fermentum redolent.

Reſp. aſſertionem iſtam, etſi non repugnet doctrinæ Patrum & conciliorum, quatenus dicunt non poſſe hominem ſine gratia vllum bonum opus præſtare, nec valere niſi ad peccandū, quia his dogmatis id ſolum tradunt

tradunt quod paulò ante declaratum eſt;ab ea tamen aberrare, quatenus affirmāt hominem ſine gratia non poſſe legem naturalem integrè ſeruare; nec tentationes omnes contrarias vincere.

Ob.4.omnis actus virtutis acquiſitæ poſitiuæ confert ad æternam gloriam, aut per modum condigni meriti, quando exercetur ab homine iuſto, aut per modum meriti congrui vel diſpoſitionis ad iuſtificationem, quando exercetur à peccatore; Ergo nullus à ſola natura proficiſci poteſt. Conſeq.conſtat, alioqui enim poſſet homo, per bonum vſum ſolius liberi arbitrij, ſuæ prædeſtinationis initium & cauſam ponere, gratia ſub naturæ meritum caderet, ac liberi arbitrij pediſſequa eſſet, quod hæreticum eſt. *Ant. prob.* aliqui actus naturalium virtutum ad æternam gloriam poſitiuè conducunt, ergo omnes ita conducunt; Conſeq. valet, omnes enim ſunt eiuſdem ordinis, adeóque ſi aliqui per modum meriti aut diſpoſitionis ad gratiam & gloriam conferunt, omnes conferunt, magis tamen aut minus, pro ſua maiori aut minori bonitate morali. Ant.prob.ad eos ſolos actus gratia Chriſti neceſſaria eſt, qui ad conſequendam gratiam & gloriam vtiles ſunt, aut per modum meriti condigni, vel congrui, aut per modum diſpoſitionis (aliqui enim diſtinguunt inter meritum etiam congruum, & diſpoſitionem) ad eam impetrandam vim habentis, atqui ad aliquos naturalium virtutum actus gratia Chriſti neceſſaria eſt. Maior conſtat & ſumitur ex Auguſtini Epiſtola 105. *Chriſtus mortuus eſt non pro nullis vt conderentur; ſed pro impiis vt iuſtificarentur.* & libro 1.ad Simplicianum qú. 2. *non habeo quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam ſalutarem, &c.* Maior etiam certa eſt, communique ac recepta doctrina fulcitur.

Reſp.nego ant.& dico nullum omnino actum naturalis

turalis virtutis, etiam heroïcum & ab homine iuſto elicitum, per ſe præciſè, ac ſine actuali eius relatione, formali vel virtuali, præterita vel præſenti, ad finem ſupernaturalem, poſitiuè conferre ad gratiam & gloriam, ſiue per modum meriti congrui aut condigni, ſiue per modum diſpoſitionis ad gratiam & gloriam impetrandam vim habentis, ob improportionem & impatitatem ordinis; ſed ſolùm conferre negatiuè, remouendo peccati obicem, quo ſublato gratia conceditur, non ex natura rei, quaſi homini labis experti vllatenus debeatur, ſed ex diuino beneplacito ac prouidentiæ ſupernaturalis ordinatione. Ita S.Thom. 1.2.q. 109. quæ eſt de neceſſitate gratiæ art. 2.& q.114. quæ eſt de merito articulo 1.2. & 4.2.2.q. 2.art.9. Bonauentura, Scotus, Durand. Gabriel, Suarez, & alij communiter ex Tridenr. ſeſſ.6.cap.6. vbi Iuſtificationis exordium ſumit à fide Theologica & ſupernaturali.

Ad probationem dico, Chriſti gratiam conferri, aut etiam neceſſariam eſſe, non modò ad ea quæ ab intrinſeco & per ſe conferunt ad gratiam & gloriam, cuiuſmodi ſunt actus de condigno aut de congruo earum meritorij, aut ad eas per ſe diſponentes, & aliquam vim ad eas impetrandas ex natura ſua obtinentes, & habitus eorum elicitiui, aut valorem ſupernaturalem iis conferentes, ſed etiam ad ea quæ per accidens & extrinſecùs, putà ex ſupernaturali Dei prouidentia, & ordinatione, ad eas conſequendas proximè vel remotè vtiles ſunt, etiam negatiuè duntaxat, & non poſitiuè.

Cæterùm, licet omnis actus virtutis moralis acquiſitæ, quatenus per gratiam adoptionis extrinſecùs informatur, & ad ſupernaturalem beatitudinem habitualiter dirigitur, eſſet condignè meritorius gratiæ & gloriæ, non tamen ſequeretur hominem iuſtum
ad

ad omnem huiuſmodi actum interioris gratiæ auxilio indigere, quia ſemper maneret, eum ſecundùm ſe præcisè ad æternam gloriam nihil conducere;nec haberetur gratiam Chriſti ad aliquem actum conferentem ad ſupernaturalis gloriæ finem, non eſſe neceſſariam, ſpectando hunc actum ſub ea ratione qua confert ad hunc finem.

Ita concidit fundamentum aduerſariorum, & doctrinæ moles ad naturæ humanæ dedecus eo ſuffulta & inſiſtens;vbi enim ab authoritate conciliorum & Patrum quam ſuæ traditioni fauere putant, diſceſſeris, hoc vnico principio vtuntur ad probandam gratiæ actualis, ad omnia etiam tenuiſſima & facillima naturalium virtutum opera neceſſitatem, quod ſcilicet omnis huiuſmodi actus, quantumuis ex obiecto & circunſtantiis imperfectus, modò nihil deſit ad formalem bonitatem moralem, per ſe ſeu ab intrinſeco & ex natura ſua,conferat ad gratiam & gloriam, & quidem poſitiuè, id eſt per modum meriti condigni vel congrui, aut diſpoſitionis ad dona gratiæ impetranda vim habentis, vnde cognitiones omnes naturalis ordinis moraliter ſpeculatiuas, id eſt voluntatem ad bonum vi ſua non inclinantes ac permouentes, etſi generalis prouidentiæ modum excedant & diuinitus infundantur, negant eſſe gratias, ſaltem per ſe & ſecluſa earum ad ſupernaturalem hominis finem relatione, ſumendo gratiam more ſcripturæ, conciliorum & Patrum, pro dono gratuito ad æternam gloriam conferente; omnes autem cogitationes moraliter practicas, id eſt vi ſua cor noſtrum inflectentes etiam ad imperfectiſſimum virtutis acquiſitæ actum, vt ad ſalutandos parentes, quia parentes ſunt, ad dandam modicam eleemoſynam homini paupertimo & ſupplicanti, ex motiuo ſuccurrendi eius miſeriæ; ad obſequium etiam facillimum,

homini

homini de nobis optimè merito præſtandum,ex affectu gratitudinis &c.per ſe gratias eſſe, quia per ſe conferunt, & quidem poſitiuè, ad ſupernaturalem beatitudinem, eo ipſo quo per ſe ad eiuſmodi actus excitant & hortantur. Quaſi verò natura ſuis adminiculis, id eſt actibus naturalibus ei cognatis & congeneribus, gratiam ſibi nectat & colliget, nonobſtante improportione & ordinis imparitate; ita vt nullus ex omnium virtutum moralium ſeminibus ei congenitis & idemtificatis fructus proferri poſſit. quin per eum ad ſupernaturalem beatitudinem poſitiuè aſpiret ac ſubleuetur, adeoque fines, quibus ex eſſentiæ principiis incluſa ſiſtit, illicò tranſiliat & præteruehatur.

Ob. 5. non rectè diuinum auxilium inuocamus ad ea quæ naturaliter poſſumus; atqui rectè id inuocamus ad quemlibet actum naturalis virtutis, ergo nullum huiuſmodi actum exercere naturaliter poſſumus. Maior ſumitur ex Patribus contra Pelagium diſputantib. Auguſtin. Epiſt. 95. ex his orationis Dominicæ verbis, & ne nos inducas in tentationem, ſic concludit: *vnde ſatis apparet quod ad non peccandum, id eſt, ad non malè faciendum, quamuis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen eius poteſtas non ſufficit niſi adiuuetur infirmitas.* & epiſtola 89. initio *fruſtrà rogantes Deum dicimus; Et ne nos inducas in tentationem. ſi hoc in noſtra poſitum ſit facultate, vt nullo eius adiutorio id valeamus implere,* & libro de natura & gratia capite 18. *quid ſtultius quàm orare vt facias, quod in poteſtate habes?* Proſper. libro 2. de vocat. Gent. cap. 28. ex his Chriſti ad diſcipulos verbis, *vigilate & orate ne intretis in tentationem* ſic infert; *ſi de vigilando tantùm, non etiam de orando diſcipulos admoneret, ſolas liberi arbitrij vires videretur hortatus, ſed cùm addidit, & orate, ſatis docuit ſuperni futurum muneris,*

ris, vt eos etiam vigilantes tentationis procella non vinceret. Innocentius Papa epiſt.91.apud Auguſt.has orationes Dauidi familiares perpendens. *Deus in adiutorium meum intende, ad adiuuandum me feſtina, adiutor meus eſto,ne derelinquas me*,ſubdit ipſum, ſi gratia ad ſuperandas tentationes neceſſaria non eſt, *aut orationis ignarum fuiſſe,aut naturæ ſuæ neſcium.* Minor probatur ex hac Eccleſiæ oratione, Actiones noſtras quæſumus Domine aſpirando præueni,& adiuuando proſequere, vt cuncta noſtra oratio & operatio à te ſemper incipiat,& per te cœpta finiatur.

Hoc & ſequens argumentum video à multis parum conſiderari, & curſim attingi, quaſi ſint facilis explicationis, ego autem inuenio difficilia & negotioſa ſolutione digna,

Reſp.Patres his & ſimilibus locis,vel vniuersè loquuntur de auxilio diuino tum generali, quod Deus præſtat vt author naturæ per prouidentiam connaturalem, quod etiam negabat Pelagius, vt probatur diſputat.3.q.2.art.6. vel præcisè de auxilio ſpeciali & aliquo modo ſupernaturali, quod Deus præſtat vt author gratiæ, ac per prouidentiam aliquo modo ſupernaturalem.

Quando generatim loquuntur de diuino auxilio,& aiunt non eſſe inuocandum ad ea quæ naturaliter poſſumus, non ſignificant ad ea ſola inuocandum eſſe quæ naturæ conditionem ac debitum excedunt, & ad gratiarum ſtricte acceptarum claſſem pertinent, ſed ſolùm ad ea non eſſe implorandũ quæ omninò à nobis pendent, quæque ſuppoſito creationis & conſeruationis beneficio,ſine vllo Dei auxilio etiam generali præſtare poſſumus, cuiuſmodi opera ex rei veritate nulla omnino ſunt, ex mente autem Pelagij, ſunt omnia etiam condignè meritoria æternæ gloriæ, nemo dicit ſanitatem corporis, pluuiam, ſerenitatem,

tem, aliaque id genus ad gratiam ſtrictè ſumptam pertinere, ſi ſecundùm ſe præcisè, non autem prout aliquo modo ad ſalutem conferre poſſunt, conſiderentur, ſed omnes hæc & ſimilia beneficia reuocant ad beneficium creationis; & tamen quia non pendent à nobis, nec noſtræ poteſtati ſubſunt, rationabiliter & licitè per orationem à Deo petimus, ſolum naturale commodum in iis ſpectantes, ſaltem niſi aliud obſtet, quàm quod gratiæ non ſint, quod addo, quia forte tenemur ea petere relatiuè ad æternam gloriam. Et propter eandem cauſam rectè petimus beneficia conſeruationis, generalis concurſus, & alia ad naturalem Dei prouidentiam pertinentia, quia licet ad beneficium creationis reuocanda ſint, in eo tamen diſtinguuntur, neque pendent à nobis, & negari nobis poſſunt. Neque obſtat quod ex vi naturæ aliquo modo iis digni ſimus, ita vt vel ſint debita titulo connaturalitatis, vel ſaltem non indebita, nec naturæ ſtatum & conditionem excedentia; nam etiam ea quæ ſub condignum meritum cadunt, & debita ſunt titulo mercedis ac diuinæ promiſſionis rectè petimus; quandoquidem Chriſtus rectè petiit à Patre quæ condignè meruerat, & iuſti rectè petunt à Deo gloriam ſuis condignis meritis reſpondentem, & miles ab Imperatore præmium quod condignè promeruit, vt cum aliis docet Meratius Tractatu de Incarnatione, diſp.6.ſect.4. n. 1. quia licet iis digni ſint, ea tamen nonniſi ex dantis libera voluntate habere poſſunt.

Quando autem præcisè loquuntur de auxilio diuino ſpeciali & ad gratiam pertinente, quod vt plurimùm faciunt, ſignificant ad ea quæ cum generali Dei concurſu, & connaturali prouidentia poſſumus non modo poteſtate ſufficiente & antecedente, ſed etiam efficaci & conſequente, id eſt, ita vt ea cum huius

concurſus

concurſus ac prouidentiæ ope præſtituri ſimus, auxilium gratiæ non eſſe implorandum ; proindéque ſi quemadmodum Pelagius ſentiebat, hoc modo poſſimus omnia quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ſuppoſita eorum per diuinam reuelationem ac propoſitionem notitia, non eſſe orandum Deum, vt ad hæc præſtanda gratiæ ſubſidium impertiatur.

Hac præmiſſa maioris explicatione venio ad minorem, in qua habetur ad quemlibet actum naturalis virtutis diuinum auxilium rectè implorari, & ad eam *dico* 1. rectè implorari gratiæ auxilium vt benefiat ea bonitate quæ poſitiuè conducat mediatè vel immediatè ad gratiam & gloriam, ad quod neceſſarium eſt vt vel eliciatur ex motiuo ſupernaturali, quod cùm ſit non eſt actus virtutis naturalis, niſi materialiter, ſeu ratione obiecti materialis ; vel per actum ſupernaturalem imperetur ; & per citatam orationem, Actiones noſtras &c. ex intentione Eccleſiæ peti, vt cunctæ noſtræ orationes & operationes hoc modo fiant ; ſuppoſito enim præſenti ſtatu, in quo ad finem ſupernaturalem, quo nos noſtraque omnia referre debeamus, conditi & ordinati ſumus, oratio qua petimus aliquid à Deo ſine ordine ad illum finem, ſi non vitioſa, ſaltem imperfecta & parùm decens eſt.

Dico 2. ad quemcunque actum virtutis acquiſitæ, ſecundum ſe præciſè ſpectatum, & abſtrahendo à gratia & gloria, rectè peti diuinum auxilium, quia non omnino pendet à nobis, neque poſſumus per nos ſolos eum exercere, cùm ad illius exercitium indigeamus & generali Dei concurſu, & protectione ab impedimentis, & cogitatione boni faciendi, quæ non ſunt in noſtra poteſtate ; neque refert quod hæc prouidentię connaturalis effecta ſint, cum ab ea etiam proficiſcatur ſanitas, pluuia, ſerenitas temporis, &

ſimilia, quæ tamen rectè à Deo petuntur.

Dico 3. ad quemlibet actum naturalis virtutis, etiam non eliciendum aut imperandum ex motiuo ſupernaturali, ſed ſolùm ex affectu naturalis honeſtatis, modo non excludatur eius profectus ad æternam gloriam, rectè inuocari ſpeciale Dei auxilium, & gratiam Chriſti. *Prob.* quia licet ad ſingulos huiuſmodi actus gratia Chriſti neceſſaria non ſit, cùm tamen plerumque neceſſaria ſit, nec diiudicare poſſimus an hîc & nunc ad actum qui exercendus eſt, ea indigeamus, meritò ad ſingulos actus eam petimus quemadmodum æger aut decrepitus, etſi poſſit nullo adminiculante modicum iter conficere, quia tamen eius inualetudo ſingulis greſſibus caſum minatur, meritò in ſingulos alterius auxilium ſibi prouidet. Neque opus eſt petendo ſubſidium diuinæ gratiæ ad ſingulos acquiſitæ virtutis actus, orare conditionaliter & expreſsè addere, ſi indigemus, vti obiiciunt aduerſarij, quia cùm oratio ſupponat indigentiam orantis, conditio hæc in ea includitur. *Dixi,* modò non excludatur &c. quia gratia Chriſti, & conſequenter gratia Dei quæ poſt Adami lapſum nonniſi per merita Chriſti conceditur, ad ea duntaxat petenda eſt, pro quibus generi humano impetrandis Chriſtus mortuus eſt, non eſt autem mortuus niſi vt nobis mereretur ac impetraret æternam gloriam, & quæ aliquo modo ad eam conducunt, ex Auguſt. epiſtola 105. & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Imò* hanc ob cauſam probabile eſt, non debere donum vllum naturalis ordinis à Deo per Chriſtum peti, aut Chriſti gratiam ad id conſequendum implorari, ſine poſitiua eius relatione ad dona ſupernaturalia.

Ob. 6. adiutorium diuinæ gratiæ ad ea præſtanda neceſſarium eſt, pro quibus Deo gratias rectè agimus; atqui pro ſingulis virtutum etiam naturalium acti-

bus

bus per nos exercitis Deo gratias rectè agimus. Maior eſt Auguſt.lib.de bono perſeuerantiæ capite 2. *an & iſta irriſoria petitio eſt*, (qua perſeuerantiæ virtus petitur) *cùm id à Deo petitur, quod ſcitur ipſum non daturum, ſed ipſo non donante eſſe in hominis poteſtate: ſicut irriſoria eſt etiam illa gratiarum actio ſi ob hoc gratiæ aguntur Deo, quod non donauit ipſe, nec fecit, &* epiſtola 107. *prorſus non oramus Deum ſed orare fingimus, ſi nos ipſos, non illum credimus facere quod oramus; prorſus non agimus gratias Deo, ſed agere fingimus, ſi vnde illi gratias agimus, ipſum facere non putamus.* itidem libro de prædeſtinatione ſanctorum capite 19. Minor probatur 1. ex ſcriptura 1. Theſſ. 5. *in omnibus gratias agite*, & Epheſ. 5. *gratias agentes ſemper pro omnibus*, ex his Auguſt.lib.2.Confeſſ.cap.7. *gratiæ tuæ deputo, quod peccata mea tanquam glaciem ſoluiſti; gratiæ tuæ deputo, quæcunque non feci mala: quid enim non facere potui, qui etiam gratuitum facinus amaui? & omnia mihi dimiſſa eſſe fateor, quæ mea ſponte feci mala, & quæ te duce non feci.* Si pro peccatis non commiſſis gratiarum actio debetur Deo, multò magis pro virtutum naturalium actibus, qui tantò maiora beneficia ſunt, quantò melius eſt bonum facere, quàm à malo declinare: præcedentis argumenti ſolutione complanata via eſt ad hoc diluendum, cùm vtrumque vim eandem habeat: *qui eſt orandus vt faciat, illi eſt gratiarum actio reddenda cùm fecerit*, ex Auguſtini epiſtola 107.

Reſp. nego maiorem, gratias enim agere poſſumus ac debemus pro beneficiis creationis, conſeruationis, generalis concurſus, & aliis bonis naturalibus, vt docet Auguſt. libro 5. ciuit. capite 31. & lib. 1. confeſſ. cap. vltimo ex allatis Apoſtoli verbis. Locis autem pro maiore citatis & aliis ſimilibus, vel vniuersè loquitur de diuino auxilio prout generale ac

ſpeciale comprehendit, ita vt ſenſus ſit, non eſſe gratias Deo agendas pro iis operationibus ad quas nec concurrit vt author gratiæ, nec vt author naturæ, cuiuſmodi ſunt ex mente Pelagij omnes humanæ actiones, etiam de condigno meritoriæ gratiæ, & gloriæ; vel loquitur de gratiarum actione quæ fit Chriſto vt redemptori, & Deo vt authori gratiæ ac æternæ ſalutis, pro ſupernaturalibus beneficiis, ita vt ſenſus ſit non eſſe gratias agendas Chriſto vt redemptori, & Deo vt authori gratiæ, pro iis operationibus ad quas præſtandas naturales vires cum Dei concurſu generali & connaturaliter debito ſufficiunt.

Ad minorem dico. 1. poſſe nos pro ſingulis naturalium virtutum actibus gratias agere Deo vt naturæ authori ac prouiſori, ſi ſecundum ſe præciſè ſpectentur, non autem relatiuè ad ſupernaturalem beatitudinem.

Dico 2. nos poſſe ac debere Deo vt authori & prouiſori gratiæ ac ſalutis gratias agere pro ſingulis naturalium virtutum actibus, quatenus ad ſalutem conducunt, ſaltem negatiuè, remouendo peccati obicem, quo ſublato, gratia ex diuino beneplacito infunditur, & quatenus de nullo eorum definire poſſumus, an per ſolius naturæ vires, an mediante gratiæ auxilio eum exercuerimus.

Auguſt. mala quæ non fecerat ſeu peccatorum fugam gratiæ deputans, ſumit gratiam latè pro quocunque Dei beneficio, non enim tunc contra Pelagianos diſputabat, imò ex libro 2. retract. capit. 6. colligitur Pelagij errorem tunc temporis nondum increbuiſſe; aut ſi gratiam rigidè accipit, loquitur de peccatis quæ poſt vocationem ex vi eius non commiſit, & per particulam *te duce*, ſignificat peculiare gratiæ regimen, quod à vocatione incipit. Suar. lib. 1. cap. 22. n. 10.

Notanda.

Notanda.

1. DVplex eſt oratio, vna naturalis quæ lumine rationis dirigitur, & Deum vt naturæ authorem reſpicit, quæque locum haberet in puræ naturæ ſtatu, & habet nunc in infidelibus; altera ſupernaturalis quæ Theologicam fidem ſupponit, & ex ea tanquam radice vires ducit, vt probat Auguſt.lib.de prædeſtinat.ſanctor. capit.7.ex his Rom.10.*quomodo inuocabunt in quem non crediderunt*, quæque ad Deum vt gratiæ authorem dirigi ſolet. Arauſicanum 2. can. 3. priorem vocat *Inuocationem humanam*, definitque non impetrare gratiam, quia ſcilicet, cùm ordinis naturalis ſit, ad ſupernaturalia obtinenda inhabilis & inefficax eſt, defectu proportionis.

2. Quando concilia & Patres ex oratione inferunt gratiæ neceſſitatem ad id quod orando petitur, agunt de oratione ſupernaturali & Chriſtiana ad Deum vt gratiæ authorem directa. Suar.lib.1.cap.22.num.5.ex communi ſententia.

3. Eandem quoque diuiſionem patitur gratiarum actio; & quando concilia & Patres neceſſitatem gratiæ concludunt ad id pro quo exhibetur, loquuntur de gratiarum actione ſupernaturali & Chriſtiana, quæ Deo vt gratiæ authori ac prouiſori rependitur, Suar.n.10.

Ob. 7. ſi homo ſine auxilio gratiæ poteſt aliquid boni moralis operari, non ſolùm poteſt in Domino gloriari, ſed etiam in ſeipſo, quod dedocet Paulus 1.Cor.4.*quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* & Arauſic. 2. can.16.*nemo ex eo quod videtur habere glorietur, quaſi non acceperit, aut ideo ſe putet accepiſſe, quia litera extrinſecus vel vt legeretur apparuit, vel vt audiretur inſonuit*; itidem Auguſt.libro 1.ad Simplicianum q.2. ante medium, & libro 2. de peccatorum meritis, cap.

18.& lib. de bono perſeuerantiæ cap.4.& 7..Cyprianus lib.3.ad Quirinum cap.4. Gregor. lib. 21. moral. cap.5.al.10.in fine.

Reſp.ſermonem eſſe de donis ſupernaturalibus,& ad æternam gloriam per ſe conducentibus, de quibus gloriari non licet quaſi per gratiam non acceptis, cùm hoc vel ſit hæreticum, ſi fiat ex errore Pelagij, vel ſal tem ingratum & ſuperbum.

Sed neque poteſt homo, ſine ſuperbia & ingratitudine, gloriari de bonis naturalibus vt de pulchritudine, ingenio, ſcientia, & ſimilibus, tanquam de non acceptis; ſiquidem hæc accipit à Deo vt naturæ authore ac prouiſore, & licet minimè pertineant ad gratiam ſaluātem,pertinent tamen ad gratiam creantem, conſeruantem, ac prouidentem. Ita Auguſt. lib. 4. contra Iulianum, cap.3. Quod ſi hoc verum eſt in iis bonis naturalibus quibus poſſumus bene & malè vti, multo magis in acquiſitarum virtutum actibus, vndequaque moraliter bonis,quibus abuti nunquam poſſumus. Cæterùm homo neque ſupra modum gloriatur, neque ingratus efficitur, cùm aliquos huiuſmodi actus ſuo libero arbitrio ſolius prouidentiæ naturalis concurſu & gubernatione adiuto tribuit, ſaltem indefinitè,id eſt non determinando in particulari actum vllum quem ſic exercuerit,ſiquidem hoc iudicio à veritate deficit, quæ gratitudinis & humilitatis amica eſt.Suar.n.2.

Obiect.7.Si actus moraliter bonus cum ſolo generali concurſu effici poteſt, non magis Deum ad eum concurrit quàm ad actum malum,nec proinde magis illius cauſa eſt quàm mali,contra doctrinam Auguſt. libro 1.de gratia Chriſti cap.25. & lib.2.de peccator. meritis cap.18. vbi docet bonum opus Deo tanquam cauſæ tribuendum eſſe, non autem malum. Ita Greg. Arim.

Reſp.

Reſp. Negando ſequelam, licet enim paritas in hoc ſit, quòd Deus generali concurſu in vtrumque influat, & ad neutrum voluntatem phyſicè præmoueat aut determinet, diſparitas tamen in multis eſt, 1. *enim* Deus attingit bonum actum quatenus bonus eſt, efficiendo eius honeſtatem; non attingit autem malum actum, prout malus eſt, efficiendo eius malitiam. 2. *Deus* poſitiuo affectu diligit & approbat honeſtatem, odit verò malitiam. 3. *Deus* vult bonum actum voluntate primaria & antecedente, malum autem non vult niſi voluntate ſecundaria & conſequente. 4. *Deus* bonum actum procurat præcipiendo, conſulendo, excitando, præmiando; malum autem prohibet, ab eoque deterret comminando pœnam, licet eum permittat non impediendo eius exercitium per ſubſtractionem generalis concurſus, aut efficacis gratiæ motionem, vt relinquat homini vſum ſuæ libertatis. 5. *inclinationem* indidit ad honeſtatem moralem, non ad malitiam & turpitudinem; cum hæc ſit humanæ naturæ inimica & contraria.

Obiect. 8. Poteſt Dæmon, ſi Deus ſinat, cuiuſcunque boni actus etiam facillimi exercitium impedire, ſuis inſultibus & ſuggeſtionibus reddendo eum difficilem, aut etiam moraliter impoſſibilem, neque debitum eſt homini ex vi prouidentiæ naturalis, vt ab hac Dæmonis impugnatione protegatur; ergo quod reipſa huius aut illius boni actus exercitium Dæmonis factione non impediatur, ſpeciali Dei gratiæ ac prouidentiæ aſcribendum eſt.

Reſp. 1. *etiam* ſecluſa Dei protectione Dæmon ſingulis bonis actibus non inſidiatur, aut obſiſtit. 2. *connaturaliter* debitum eſt homini, vt ſaltem aliquando non ſic à Dæmone impugnetur, quin poſſit etiam conſequenter & efficaciter actum ſuæ naturæ proprium, cuiuſmodi eſt actus honeſtus, exercere. 3. *hinc ſolùm*

ſequitur ad omnem actum moraliter bonum requiri gratiam externæ protectionis, qua Deus caueat ne tentemur ſupra id quod poſſumus, quæ non per ſe ac poſitiuè in bonum actum influit, ſed ſolùm per accidens & negatiuè,ſeu remouendo prohibens; hîc autem agitur de gratia interna per ſe ac poſitiuè ad bonum actum concurrente.

Ob.vltimò, potuit Deus cauſas naturales ita ordinare & complicare vt cogitatio ex qua boni actus exercitium ſequitur,non haberetur,&c.vide quæſt. 1. art.2.obiect.5.& art.5.obiect.vnica, vbi argumentum hoc alia occaſione propoſitum & ſolutum eſt.

Addo non poſſe aſſignari cauſam vnde in hanc cogitationem ratio gratiæ proficiſcatur,*an quia* voluntatem inclinat ad opus gratiæ de congruo meritorium aut ad eam per ſe diſponens?id quidem cauſantur aduerſarij,ſed reclamante communi ſententia,ob imparitatem ordinis & improportionem, quæ inter actus naturales & præmium ſupernaturale intercedit. *An quia* bonum obiectum V. G. pauperi ſuccurrendum, parentibus ſalutem,ſuperioribus obedientiam, benemerito gratiam referendam eſſe,menti noſtræ cogitandnm offertur naturaliter, & ex vi communis cauſarum ſecundarum curſus ac progreſſionis? Ea enim res ſui cognitionem menti noſtræ naturaliter offert, quę naturaliter in ſenſum incurrit,cùm humana mens à phantaſmatis, id eſt interioris ſenſus conceptibus, ſpecies abſtrahat; atqui naturaliter in ſenſum incurrunt modò bona,modò mala obiecta, nec meritò adſtrueretur eam cauſarum ſecundarum conuentionem ac diſpoſitionem ex qua exiſtit boni cogitatio,ad ſpecialem Dei prouidentiam pertinere. *An quod* intellectus id honeſtum & expetendum eſſe iudicet, cùm in eo poſſet decipi & hallucinari;At ex principiis moralibus per ſe notis, ſæpè concludere naturaliter poteſt,

quid

quid hîc & nunc honeſtum aut turpe, amplectendum aut fugiendum ſit. *An quia* cogitatio qua concipit & dictat intellectus, aliquid eſſe honeſtum, & propter moralem honeſtatem faciendum, voluntatem ad ſui proſecutionem allicit & pertrahit? at naturale eſt bonum voluntati propoſitum eam ad ſui amorem inflectere. *Neque* dicas hanc voluntatis ad bonum proſequendum motionem pendere à multis circunſtantiis internis & externis, poſitiuis & negatiuis, (putà à præſentia eorum quæ iuuant, & abſentia eorum quæ impediunt) quarum concurſus ad ſpecialem Dei prouidentiam, proindéque ad gratiam referendus eſt; quia ſtando in communi & naturali cauſarum ſecundarum fluxu & progreſſione, poteſt cogitatio boni tum ſe offerre, cum homo ſpectatis omnibus internis & externis, poſitiuis & negatiuis, ita eſt affectus & comparatus, vt ab ea moueatur, & quidem efficaciter, id eſt ita vt boni proſecutio reipſa ſequatur. *Præterea* quando ſpeciale Dei donum eſt, quòd boni faciendi cogitatio iu iis circunſtantiis menti obuerſetur, in quibus præſciuit cor ab ea tangendum eſſe, id non ad gratiam internæ vocationis, de qua hîc quæſtio eſt, ſed ad gratiam externæ prouidentiæ ac protectionis referendum eſt; de quo infrà paradoxo ſeptimo.

Paradoxa in doctrina aduerſariorum.

1. AGnoſcunt in homine potentiam ſufficientem, & vt vocant antecedentem, ad exercendos actus de congruo meritorios gratiæ, & conſequenter æternæ gloriæ, putà ad actus virtutum acquiſitarum, per quos ſecundùm ſe præcisè ſpectatos exiſtimant hominem, etiam peccatorem & infidelem, de congruo meriti gratiam conuerſionis & iuſtificationis ſupernaturalis, ita vt per accidens & ex abuſu libertatis contingat, hominem per ſolius naturæ vires cum generali Dei concurſu non mereri de congruo gratiã;

& conſequenter gloriam. Cùm enim ex illorum doctrina connaturaliter debeatur homini virtus ſufficiens ad quoſcunque naturalium virtutum actus exercendos,cum omnibus circunſtantiis ad formalem eorum bonitatem neceſſariis, quod reipſa huiuſmodi actus non exerceat, ad prauum vſum libertatis referendum eſt,quia ſcilicet poſitis omnibus principiis & conditionibus neceſſariis ad benè operandum moraliter,cùm æquè poſſet determinare ſe ad exercendum bonum opus,quàm ad id omittendum,mauult determinare ſe ad id ommittendum.

Quaſi verò Patres aduerſus Pelagian. & Semipelag. definientes hominem ſine auxilio diuinæ gratiæ impotentem ac inſufficientem eſſe ad vllum actum quo gratiam mereatur, aut ad eam ſe diſponat,ſignificare ſolùm voluerint hominem ad huiuſmodi actus per accidens impotentem eſſe, ſeu habere quidem omnia principia & omnes conditiones requiſitas ad eos efficiendos ſine vllo gratiæ ſubſidio, reipſa tamẽ eos non efficere,quia non vult, ſeu cùm perinde poſſit eos ponere ac omittere, mauult omittere. Ego ſanè licet hac doctrina lactatus,&ad eam tuendam gratitudinis in eximium doctorem affectu propenſiſſimus,nunquam hoc potui mihi perſuadere.

2. *Nectunt* & colligant gratiam cum natura,eamque pediſſequam faciunt liberi arbitrii ſaltem in actu primo,cùm arbitrentur actus naturalis ordinis eſſe intrinſecè ac per ſe meritorios gratiæ,&in natura ſeu libero arbitrio vires ſufficientes agnoſcant ad eos exercendos. Mirum profectò & paradoxum vnicuique meritò videatur,poſſe hominem per ſolius naturæ vires ad ſupernaturalia ſe diſponere atque ordinare.

3. *Admitiunt* meritum expers proportionis ad præmium,putà meritum gratiæ quæ eſt ordinis ſupernaturalis,in actu virtutis acquiſitæ qui eſt naturalis ordinis

dinis. Dicunt ſe non admittere meritum condignum ſed congruum; inter quod & præmium non requiritur identitas ordinis & proportio. At meritum hoc ex illorum expreſſa doctrina eſt vera dignitas ad præmium, licet imperfecta & inadæquata, ergo autē non intelligo qua ratione actus naturalis ſit dignus præmio ſupernaturali, cùm imparitas ordinis & improportio dignitatem hanc omnino remoueant.

4. *Homo* ſine gratia poteſt antecedenter exercere quoſcunque actus etiam heroicos naturalium virtutum, & tamen ſine gratia nullum poteſt conſequenter exercere, id eſt habet ex ſe vires ſufficientes ad quoſcunque exercendos, & tamen nunquam vllum etiam facillimum & imperfeſſimum, etſi nongentos annos viueret; reipſa exercerte; ſimiliter poteſt antecedenter quaſcunque tentationes perrumpere, nec tamen poteſt conſequenter vllam etiam leuiſſimam ſuperare, quæ fides hîc non laboret? quis hoc ita ſuadeat vt perſuadeat? quis, niſi mentis claudat oculos, difficultatem hîc non videat?

5. *Omnes* creaturæ libertatis expertes, poſſunt non modò antecedenter, ſed & conſequenter actiones ſuæ naturæ proportionatas exercere, homo autem & Angelus, quia ſunt compotes libertatis, id eſt, quia ſunt naturæ multò nobilioris, & ordinis longè ſuperioris, nequidem minimum actum naturæ rationali conſentaneum conſequenter edere poſſunt, nec vnquam contingit eos vel tenuiſſimum huiuſmodi actum efficere, quin gratiæ viribus roborentur, & naturalis prouidentiæ terminos exeant. ô incommodám & maleficam libertatem, quæ naturæ rationali ſuarum facultatum optimum vſum deprædaris! Itane verò homo & Angelus, quia poſſunt bene vel malè operari, ſemper malè aut neutraliter, nunquam benè operantur, ſi ſuo arbitrio & regimini permittantur.

6. *Nullam*

5. *Nullam* prorſus internam motionem gratiæ auxiliantis, ſiue ſit actus intellectus ſiue voluntatis, intrinſecè & entitatiuè ſupernaturalem agnoſcunt, nec vllum omnino actum intellectus in ſupernaturalibus numerant præter actum fidei, vt legere eſt apud Mæratium tract. de gratia diſp. 4. ſect. 4. Itaque vocationes omnes internæ, quibus inducimur ad ſupernaturalis ordinis actus, ſunt naturales in ſubſtantia, & connaturale eſt vt motiuo ſeu formali obiecto actus ſupernaturalis per cognitionem naturalem propoſito, ſequatur actus ſupernaturalis; quæ ſyntaxis à communi Thelogorum regula deficit.

7. *Vt poſſimus* etiam conſequenter, quoſcunque bonos actus, etiam ordinis ſupernaturalis, vt fidei, ſpei & charitatis exercere, ſufficit cogitatio forinſecus aduenieus, ſeu quam in nobis efficiunt exteriores cauſæ, vt prædicatio, exempla, piæ imagines. cæremoniæ eccleſiaſticæ, &c. modò eam efficiant in ijs circunſtantiis internis & externis, poſitiuis & negatiuis, in quibus voluntatem noſtram reipſa permoueat ad eos eliciendos; V. G poteſt prædicatio exterius inſonans, cogitationem congruam, & hac mediante voluntatis motionem imprimere, quam ſequatur actus perfectæ contritionis, vi cuius peccator formaliter aut diſpoſitiuè iuſtificetur, modò complicetur cum certis circunſtantiis, puta his aut illis quæ iuuant præſentibus, his aut illis quæ impedirent abſentibus, in quibus Deus, cui vni notæ ſunt, eam fieri ſpeciali prouidentia voluit. Et ſic gratia internæ vocationis refertur non ad operationem Spiritus ſancti, ſed ad miniſterium cauſarum externarum, quatenus ſubiacent ſpeciali Dei prouidentiæ illas complicanti cùm iis diſpoſitionibus & circunſtantiis in quibus voluntatem moueant & conuertant ad bene operandum; quàm ſpecialem Dei prouidentiam

&

& protectionum Pelagiana ſecta non inficiabatur. *Dicent* aduerſarii ſe ad actus ſupernaturales, præter horum motionum ſubſidia, requirere habitus ſupernaturales, aut ſpecialem Dei concurſum quo ſuppleantur; Pelagianos autem cenſuiſſe, ad eos eliciendos naturalium facultatum vires ſufficere, veruntamen, præter habitus ſupernaturales aut ſpecialem Dei concurſum eos ſupplentem, neceſſaria eſt interior motio, qua voluntas ad eorum vſum alliciatur & inclinetur, quam cum Patres & concilia doceant ſubminiſtrari *per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus*, Arauſic. 2. can. 6. *per ſancti Spiritus infuſionem & operationem*, can. 4. *per inſpirationem ſancti Spiritus corrigentem voluntatem noſtram*, can. 5. *tangente Deo cor hominis per ſancti Spiritus illuminationem*, Trident. ſeſſ. 6. can. 5. aduerſarij ad cauſas externas, cum his aut illis circunſtantiis, internis & externis, per ſpecialem Dei prouidentiam complicatas, eam referunt *omnibus intelligendum atque fatendum, non lege atque doctrina inſonante forinſecus ſed interna atque occulta, mirabili ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolum veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 29.

ARTICVLVS II.

An poſſit homo in natura lapſa diligere Deum vt naturæ authorem ſine gratia?

PARS PRIMA.

Diuini amoris partitio.

1. CVm Deus ſit author & naturæ ſeu bonorum naturalis ordinis, & gratiæ ſeu bonorum ſupernaturalis ordinis, & ſub vtraque ratione ſit bonus atque amabilis, ſub vtraque voluntatis humanæ affectum terminare poteſt.

2. Siue ſpectetur vt principium naturæ, ſiue vt principium

cipium gratiæ,diligi poteſt tum amore beneuolentiæ, tum amore concupiſcentiæ.

3. Siue Deus diligatur propter ſe, ſeu amore beneuolentiæ, ſiue propter nos ſeu amore concupiſcentiæ:item ſiue diligatur prout continet bona naturaliter communicabilia, ſiue prout continet bona ſupernaturaliter communicabilia, poteſt diligi vel efficaciter, id eſt amore obedientiali determinante voluntatem ad ſeruanda eius mandata, vel inefficaciter, id eſt amore affectiuo & ſimplicis complacentiæ, non determinante voluntatem ad placita eius exequenda.

4. Dei amor efficax ſeu obedientialis,vel eſt efficax abſolutè & perfectè, quia vi ſua hominem comparat & determinat ad ſeruanda omnia Dei præcepta ſaltem ſub peccato mortali obligantia, & conſequenter ad ſuperandas omnes tentationes iis repugnantes, ita vt illo ſtante ac voluntatem informante, non poſſit homo conſentire in violationem vllius præcepti qua Deus grauiter offendatur, nec ſuccumbere vlli tentationi ad eam impellenti;vel ſecundum quid & imperfectè, quia homo vi eius eſt quidem paratus ac determinatus ad aliqua Dei mandata exequenda, ſed non ad omnia, etiam ſub peccato lethali obligantia, ita vt eo retento non poſſit quidem Deum offendere in hac aut illa materia, aut ſi abſit hæc vel illa tentatio, poſſit tamen in aliis obiectis & tentationibus. Per priorem amatur Deus ſuper omnia appretiatiuè, quia æſtimatur præ omnibus donis creabilibus, ſicque hominem ad Deum applicat & conuertit,vt ei fortius & ſtrictius adhæreat quam vlli bono creato, malitque omnibus priuari, quàm Deum ſaltem grauiter, & ita vt eius inimicitiam odiumque incurrat, offendere; per poſteriorem verò non amatur ſuper omnia, ſed tantùm ſuper aliqua, quia non

præfertur

præfertur omnibus alij bonis,ſed tantùm aliquibus; nec eius offenſa præ alijs omnibus malis vitatur.

5\. Ad perfectam efficaciam amoris quo diligitur Deus vt naturæ author, ſiue prout complectitur bona naturaliter ad extra cómmunicabilia, vulgò dicitur ſufficere, vt homo ex vi eius paratus ſit ad ſeruanda præcepta naturalia, & naturali lumine cognoſcibilia,purà ea quibus nec præcipiuntur actus ordinis ſupernaturalis, nec prohibentur naturales actus quatenus iis oppoſiti & cum iis incompoſſibiles;ad perfectam verò efficaciam amoris quo Deus diligitur vt author gratiæ, neceſſarium eſſe, vt homo vi eius ſit paratus ac determinatus ad ſeruanda omnia præcepta tum naturalia, tum ſupernaturalia, ſaltem ſub peccato mortali obligantia; ſed de hoc dicetur p.3. Argumento quarto.

PARS SECVNDA.

De Amore Inefficaci.

PRIMA CONCLVSIO. Poteſt homo lapſus diligere Deum vt naturæ authorem amore concupiſcentiæ inefficaci,per ſolius naturæ vires. Ita Suar. & alij doct. art. 1. citati cum S. Thom. 1.2.q. 109. art. 3.vbi quærens non abſoutè ac præciſè, an poſſit homo per naturæ vires Deum diligere,ſed an poſſit ſuper omnia diligere, ſupponit poſſe diligere aliquo alio amore imperfectiori, ergo ſaltem amore concupiſcentiæ inefficaci,qui eſt imperfectiſſimus.

Prob. 1. ex conciliis & Patribus negantibus Deum ſine gratia poſſe diligi prout oportet ad ſalutem; indicant enim poſſe aliquo modo diligi ſine gratia, ergo ſaltem amore concupiſcentiæ inefficaci, ita Concil. Mileuitanum can. 4. Arauſicanum 2. can.25. Trident. ſeſſ. 6. can. 3. Auguſt. lib. 4. contra Iulianum cap. 3. Proſper Reſp. 1. ad excerpta Genuenſium.

Prob.

Prob.1.quia non deſunt principia ſufficientia, ſiquidem poteſt homo per naturale lumen intellectus cognoſcere Deum ratione creationis, conſeruationis ac prouidentiæ ſibi eſſe bonum ſeu beneficium,&per naturalem actiuitatem voluntatis ad eum affici ſub hàc ratione propoſitum. *amabile bonum, maximè vnicuique proprium*, 8. Ethic. 2. Deus autem ita eſt bonum vniuerſale, quatenus eſt rerum omniũ bonum, vt ſit etiam proprium, quatenus eius participatione vnaquæque res habet quòd ſit, & quòd bona ſit. Aliunde verò cùm hic amor ſit inefficax, nec dicat ordinem ad Dei placita exequenda, in quo eſt labor & difficultas, plerunque nulla intercedunt obſtacula quibus ab eo deterreatur.

2. Concluſio. Poteſt homo lapſus per ſolius naturæ vires diligere Deum vt naturæ authorem amore beneuolentiæ inefficaci. Ita cit. Doct. probaturque iiſdem authoritatibus & eadem ratione; poteſt enim humana mens naturaliter cognoſcere Deum eſſe ſummè bonum, & ratione ſummæ huius bonitatis ſummè amabilem, abſtrahendo à bonis ab ipſo acceptis vel accipiendis, & voluntas naturaliter elicere ſaltem affectum ſimplicis complacentiæ,quo in eum ſic conſideratum inclinetur: aliunde autem cùm ſit inefficax, nec vi ſua hominem ordinet ad præſtanda Dei mandata, vel nulla ſe offert difficultas, poteſtatem liberã voluntatis ab exercitio eius reuocans, vel ſi aliqua obuerſatur, cùm tenuis,& modica ſit,facili negotio vincitur.Quod perſpicuum fiet intuenti naturam & conditionem huius actus, per eum enim Deũ volumus & amamus aut ſola bona interna,quæ ſint omnino immutabilia & à nobis independentia; aut etiam externa,vt mandatorum & placitorum eius impletionem, in quo gloria per creaturam rationalem ipſi deferenda verſatur, ſed affectiuè tantum & per

per modum ſimplicis complacentiæ,non etiam obedientialiter, & ita vt ex vi huius actus ſimus parati & expediti ab ea implenda.

Ob.1.nullus actus intrinſecè&entitatiuè,ſubſtantialiter ſupernaturalis, per ſolius naturæ vires elici poteſt,etiam potentia phyſica & antecedente, atqui omnis amor beneuolentiæ circa Deum, etiam inefficax & ſimplicis complacentiæ, intrinſecè ſupernaturalis eſt.Min.prob. quia omnis actus intellectus & voluntatis habens pro motiuo ſeu formali obiecto Deum ſeu perfectionem aliquam diuinam prout in ſe eſt,entitatiuè ſupernaturalis eſt;ita nonnulli recentiores.

Reſp.negando min.& inſiſtendo communi ſententiæ; ille namque Dei amor eſt ſupernaturalis in ſubſtantia,proindeque naturalis ordinis, ad quē eliciendum voluntas humana non indiget alio principio phyſico, quàm ſua naturali virtute cum generali Dei concurſu, ſeu quem poteſt efficere per ſuam potentiam naturalem naturaliter operantem, non autem obedientialiter,id eſt, vt eleuata per habitum ſupernaturalem aut per ſpeciale Dei auxilium quo ſuppleatur; atqui humana voluntas per ſuam præciſè actiuitatem, ſine vllo habitu ſupernaturali vel ſpeciali Dei auxilio eum ſupplente quo eleuetur, poteſt efficere non modo amorem concupiſcentiæ ac beneuolentiæ inefficacem, ſed etiam abſolutum & efficacem circa Deum vt naturæ authorem. Nota, me ſolùm excludere comprincipium actiuum phyſicum, putà ſupernaturalem habitum, & Deum ſpeciali concurſu eum ſupplentem, non etiam principium morale., vt exteriorem Dei protectionem ac prouidentiam, & interioris gratiæ motionem, ſaltem quoad amorem efficacem, de quo in ſequenti puncto dicetur.

Maior conſtat, neque enim naturæ competit virtus phyſicè ſufficiens ad ſupernaturalis ordinis actus producendos. *Min.* prob. quia voluntas per ſuam genuinam virtutem, poteſt ſaltem phyſicè & antecedenter eos actus efficere, quos intellectus eius directioni & gubernationi à natura ipſa præpoſitus, ſuo inſito lumine, ac citra diuinam reuelationem præſcribere ipſi poteſt; atqui hoc lumine poteſt ſpeculatiuè cognoſcere Deum eſſe creatorem, conſeruatorem, gubernatorem; vltimumque finem rerum omnium, ſummè bonum bonitate abſoluta & relatiua, id eſt in ſe & reſpectu creaturarum, & practicè iudicare illum eſſe amandum amore concupiſcentiæ & beneuolentiæ inefficaci & efficaci, vt per ſe patet.

Quare, ſicut duplex eſt religio, vna ordinis naturalis cui præfulget lumen rationis, & qua Deus colitur vt naturæ author per actus eiuſdem ordinis; altera ſupernaturalis cui præfulget lumen fidei, & qua Deus colitur vt author gratiæ, per actus ex genere ſuo infuſos, fidei, ſpei, charitatis, & virtutum moralium infuſarum, ita etiam duplex eſt charitas, vna ordinis naturalis & ex genere ſuo acquiſita, cui moderatur lumen rationis, & qua Deus diligitur amore beneuolentiæ & concupiſcentiæ, amore efficaci & inefficaci, vt principium naturæ, qui actus naturali ordine continentur; altera per ſe infuſa, cui præficitur lumen fidei, & qua diligitur Deus vt principium gratiæ, per amorem beneuolentiæ & concupiſcentiæ, per amorem efficacem & inefficacem, qui omnes actus, vtpote nitentes ſupernaturali motiuo, naturæ fines egrediuntur, & ad ordinem ſupernaturalem ſuo iure aſſurgunt.

Ad minoris probationem; cùm Deus prout eſt in ſe, id eſt à parte rei & extra intellectum hominis viatoris, ſit author naturæ & gratiæ, prouidus prouidentia

dentia gratuita & debita, finis vltimus naturalis & ſupernaturalis, ex antiqua & recepta doctrina Theologorum cum S. Thom. hîc q. 109. art. 3. ad 1. & quodlib. 1. art. 8. actus intellectus & voluntatis quorum Deus eſt formale obiectum prout author naturæ, ſeu prout eſt naturaliter ad extra communicabilis, intra naturæ ordinem conquieſcunt. Itaque Deus licet ſit maximè vnus & ſimplex, eſt tamen virtute multiplex, poteſtque actibus intellectus & voluntatis attingi, aut prout eſt author naturæ præciſè, aut prout eſt author gratiæ; ſi primo modo attingatur, actus quorum eſt obiectum formale, ſunt entitatiuè naturales; ſi ſecundo modo, ſunt entitatiuè ſupernaturales. Cumque actus intrinſecè ac ſubſtantialiter ſupernaturalis, ratione ſupernaturalitatis huius, eſſentialiter differat ab actu intrinſecè ac ſubſtantialiter naturali, hi actus ſpecificè differunt. *Neque obſtat* quod omnes reſpiciant Deum vt formale obiectum, quia non reſpiciunt ſub eadem ratione ſpectatum; V. G. amor beneuolentiæ naturalis habet pro formali obiecto Deum prout eſt author naturæ, ſeu prout eſt in ſe bonus & perfectus ea bonitate ac perfectione quæ mediante lumine rationis cognoſcitur, & naturaliter ad extra communicabilis eſt: amor autem beneuolentiæ ſupernaturalis habet pro formali obiecto Deum prout eſt author gratiæ, ſeu prout eſt in ſe bonus ea bonitate quæ nonniſi fidei lumine innoteſcit, & nonniſi ſupernaturaliter ad extra communicatur.

Ad ſupernaturalitatem actus intellectus & voluntatis neceſſarium eſt, vt eliciantur ex motiuo ſeu formali obiecto ſupernaturali, Deus autem prout eſt naturæ principium & naturalis beatitudinis obiectum, non eſt ſupernaturalis, ſed ſolùm prout eſt gratiæ author & ſupernaturalis gloriæ ob-

iectum. *Negant* aduerſarij Maiorem, quia virtutum Theologicarum actus ſunt intrinſecè ſupernaturales, neque tamen inquiunt, ex motiuo ſupernaturali eliciuntur, ſiquidem ad rationem entis in ſubſtantia ſupernaturalis requiritur, vt poſſit naturam id eſt ſubſtantiam creatam phyſicè informare ac perficere, ideóque repugnat Deo, & cuiuis alteri ſubſtantiæ, vt ſit entitatiuè ſupernaturalis, neque aliud eſt ens in ſubſtantia ſupernaturale, quàm *accidens quod intrinſecè ac phyſice informat & perficit ſubſtantiam aliquam creatam, ſupra naturalem ipſius & cuiuſcunque alterius creatæ vel creabilis exigentiam.* Vnde cùm Theologicarum virtutum actus ſint in ſubſtantia ſupernaturales, & ſupernaturalitatem deriuent ex ſuo formali obiecto quod eſt Deus, non prout abſtractiuo conceptu apprehenditur per ſpecies rerum creatarum, & ad ſimilitudinem earum, ſed prout eſt à parte rei, nec deriuent quòd ſit in ſubſtantia ſupernaturalis, cùm hæc ſupernaturalitas ei repugnet; conſequens eſt vt eam ex illo deſumant, quia eſt illorum formale obiectum ſeu motiuum prout eſt in ſe; ex quo manifeſtè ſequitur omnem amorem beneuolentiæ erga Deum, quantumlibet ſit inefficax & imperfectus, eſſe in ſubſtantia ſupernaturalem, cùm omnis habeat pro formali obiecto Deum prout in ſe eſt.

Sed non video quamobrem Deus quatenus per dona gratiæ & gloriæ, nominatimque per vnionem hypoſtaticam, communicabilis eſt creaturæ rationali ſuprà naturalem illius & cuiuſcunque alterius exigentiam, non ſit entitatiuè ſupernaturalis, & cur ab antiqua & vulgata doctrina recedendum ſit, vt hoc negetur.

Dico igitur 1. cùm ens quod eſt ſupernaturale, vel ſupernaturale ſit quoad ſubſtantiam, vel quoad modum, illud eſſe ſupernaturale in ſubſtantia cu-

ius

ius entitas ſeu realitas eſt ſupernaturalis ; illud autem eſſe ſupernaturale in modo, cuius entitas eſt quidem naturalis, ſed modus quo producitur aut recipitur, vel alia quædam eius affectio & circumſtantia eſt ſupernaturalis. Ita gratia formaliter ſanctificans eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, viſus autem miraculosè reſtitutus eſt ſupernaturalis quoad modum.

Dico 2. tribus modis poteſt aliquod ens ſecundum ſuam ſubſtantiam ſeu entitatem cum natura comparari. 1. *vt perfectiuum* cum perfectibili, & quaſi actus actuans cum potentia paſſiua ; & ſic illud eſt entitatiuè ſupernaturale quod eſt perfectiuum alicuius ſubſtantiæ creatæ, ſupra exigentiam naturalem ſeu appetitum innatum eius, & cuiuſcunque alterius creatæ vel creabilis ; cum enim ex eo dicatur aliquid ſupernaturale, quod naturam excedat & ſuperemineat, vt ſit abſolutè ac ſimpliciter ſupernaturale, non eſt ſatis quod aliquas naturas excedat, ſed neceſſarium eſt vt naturam vniuerſam prætergrediatur. 2. *vt ens* cum ente, & ſic illud eſt entitatiuè ſupernaturale, quod exceſſu perfectionis entitatiuæ naturam omnem tranſcendit ac ſupereminet, quo pacto Deus eſt entitatiuè ſupernaturalis. 3. *vt effectus* cum cauſa efficiente, & ſic illud eſt entitatiuè ſupernaturale, quod cum ab aliqua cauſa producibile ſit, naturalem actiuitatem vniuerſæ naturæ tranſcendit, ita vt neque vlla cauſa ſeorſim, neque tota collectio cauſarum naturalium poſſit naturaliter id producere, ſiue immediatè, attingendo proximè illius productionem, ſiue mediatè, producendo aliquid quo poſito connaturale ſit à Deo id produci ; quo modo anima rationalis ab homine producitur. Vel breuius illud eſt ſupernatu-

rale in ratione effectus, quod nec natura (id eſt cauſæ ſecundæ naturalis ordinis) naturaliter operans efficere poteſt, nec connaturaliter poſtulat à Deo effici, cuiuſmodi ſunt vbi Euchariſticum, habitus ſupernaturales, &c.

Dico 3. vt aliquid ſupernaturale ſit in ſubſtantia primo modo, non eſt neceſſe vt ſubſtantiam creatam intrinſecè ac phyſicè informet & perficiat, ſed ſatis eſt quod illi communicetur & moraliter eam perficiat ſuprà naturalem exigentiam eius & cuiuſcunque alterius ſubſtantiæ creatæ. Conſtat autem Deum per vnionem hypoſtaticam per habitus & actus ſupernaturales] communicari creaturæ rationali, ſupra innatum appetitum eius, & cuiuſcunque alterius. Sed de his fusè diſputare non eſt huius loci.

Ob. 2. non datur naturalis amicitia hominis ad Deum, 2. 2. q. 23. art. 1. Ergo nec amor beneuolentiæ. Nego Conſeq. amicitia enim multas conditiones amori beneuolentiæ ſuperaddit, de quibus Ethic. lib. 8. cap. 5. & lib. 9. cap. 4. & 5. & 2. 2. q. 23. art. 1. & q. 27. art. 2. & vt nunc omittam cæteras, importat communionem ac ſimilitudinem in natura, quæ inter Deum & hominem non intercedit, niſi homo per gratiam formaliter ſanctificantem, qua diuinæ naturæ conſors efficitur 2. Petri 1. ſupra naturam eleuetur.

Ob. 3. non poteſt homo Deum amare ſuper omnia ſine auxilio gratiæ, ergo nec amare amore beneuolentiæ. Conſeq. prob. quia Deum amare ſuper omnia non aliud eſt quàm eum amare propter ſuam bonitatem, quæ alias omnes ſupereminet, hoc autem fit per omnem amorem beneuolentiæ.

Reſp. con. ant. neg. conſequentiam, ad cuius probationem

probationem dico Deum non ex eo præciſè amari ſuper omnia, quod ametur ob ſuam bonitatem quæ rebus omnibus præualet ac præeminet, ſed quod propter eam ſic ametur, vt amor eius determinet ad ſeruanda eius mandata omnia, ſaltem ſub culpa mortali obligantia, nonobſtante affectu cuiuſcunque boni creati, & metu cuiuſcunque mali ad eorum tranſgreſſionem impellente.

Ob. 4. nullus pietatis actus abſque diuinæ gratiæ auxilio efficitur, atqui omnis dilectio Dei eſt opus pietatis, ex his Aguſtini epiſtola vigeſima nona, *pietas eſt cultus Dei qui præcipuè diligendo exhibetur.*

Diſt. maiorem & minorem; pietatis ſupernaturalis, ac per ſe ad gratiam & gloriam conferentis, Concedo: pietatis naturalis, ex ſe ad ſalutem nihil conferentis, Nego.

Ob. 5. *liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*, ex Auguſtino epiſtola centeſima ſeptima. Reſp. ſenſus eſt Adamum per ſuam præuaricationem ſibi ac poſteris amiſiſſe facultatem diligendi Deum prout oportet ad beatitudinem ſupernaturalem conſequendam, id eſt habitum Theologicæ charitatis per ſe infuſum, & connaturaliter elicitiuum amoris Dei ſupernaturalis, quo Deus amatur vt author bonorum ſupernaturalium.

Ob. 6. Angelus lapſus non poteſt potentia conſequente Deum vt naturæ authorem diligere ſine ſubſidio gratiæ, ergo nec homo lapſus.

Reſp. vel eſt ſermo de Angelo lapſo in ſtatu viæ, vel in ſtatu damnationis, ſi primum dato antecedente nego conſequentiam, quia idcirco id contingit, quod Angelus non poſſit omnino, aut nonniſi difficillimè reſilire ab arrepto ſemel propoſito, ideó-

que cùm liberè & electiuè auerterit ſe à Deo etiam vt naturæ authore per peccatum, nón poteſt conſequenter & efficaciter ad eum etiam vt naturæ auctorem ſe conuertere; ſi ſecundum, conceſſo antecedente nego conſequentiam, damnati enim iugiter & neceſſariò Deum apprehendunt vt cruciatuum quos perferunt auctorem, nunquam ab iis infligendis deſiturum, & ex vi huius apprehenſionis perpetuo in eum odio exardeſcunt, quo odio inhabiles fiunt ad eum diligendum, quod impedimentum in homine lapſo adhuc viatore locum non habet. Cæterum damnati ſicut habent poteſtatem ſufficientem & antecedentem ad abſtinendum à Dei odio, ita & habent ad eum diligendum vt naturæ auctorem.

Ob.7. ſcriptura, concilia & Patres omnem Dei amorem referunt ad gratiam, ergo nullum agnoſcunt Dei amorem ſolius naturæ viribus poſſibilem, ſaltem poteſtate conſequente & efficaci. Reſp. ſcripturam, concil. & Patres loqui de amore per ſe conferente ad ſalutem, cuiuſmodi non eſt amor Dei vt naturæ auctoris.

Inſtabis, eum Dei amorem ad grátiam referunt quem Pelagius referebat ad ſolam naturam, atqui Pelagius non cenſuit amorem per ſe conferentem ad ſalutem, cùm ſit in ſubſtantia ſupernaturalis, ſolius naturæ viribus effici poſſe. Reſp. Pelagius nullos actus per ſe infuſos ac intrinſecè ſupernaturales agnouit, ſed arbitrabatur actus omnes intellectus & voluntatis qui terminantur ad Deum vt auctorem gratiæ, ſuppoſita eius notitia, per ſolius naturæ vires effici poſſe, & quidem prout oportet ad ſalutem, de quo fuſius diſp.3.q.2.att.1.3.& ſequentibus.

PARS

PARS TERTIA.

De amore efficaci.

1. Conclusio. Homo lapſus habet poteſtatem phyſicam & antecedentem ad amandum Deum vt naturæ authorem, amore tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ, etiam abſoluto & efficaci, abſque vllo gratiæ auxilio. Per hanc poteſtatem intelligitur vis actiua phyſicè ſufficiens ad operandum, & ſenſus eſt, connaturaliter deberi homini etiam in ſtatu naturæ lapſæ, actiuitatem phyſicè ſufficientem ad amandum Deum præfato modo.

Prob. 1. naturalis virtus voluntatis cum generali Dei concurſu ad eos actus exercendos phyſicè ſufficit, quorum exercitium dictat naturale lumen intellectus citra vllam Dei reuelationem, aut ſpecialem illuminationem; atqui hoc lumen naturaliter proponit obiectum materiale prædictorum actuum, ſcilicet Deum vt naturæ authorem, & obiectum formale ſeu motiuum, ſcilicet eundem Deum vt ſummè bonum abſolutè & relatiuè, ſeu quod idem eſt, in ſe & reſpectu noſtri, & dictat eos tanquam humanæ naturæ conuenientiſſimos exercendos eſſe. Vide. p. 2. in reſp. ad obiect. 1.

Prob. 2. homo naturalem inclinationem ſeu appetitum innatum habet ad amandum Deum vt naturæ auctorem, amore tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ ſuper omnia, ergo poteſt per naturæ vires eum ſic amare. Conſeq. valet, quia innatus appetitus in hoc diſtinguitur ab obedientiali, quod naturaliter, ſeu cum generali Dei concurſu ad actum reducibilis ſit, & ad ea tantùm ſe extendat quæ naturæ poteſtati ſubſunt. Ant. prob. quia illa inclinatio ſeu habitualis propenſio eſt naturalis, quam Deus vt naturæ auctor indidit; atqui Deus vt naturæ auctor, & præſcindendo ab omni hominis ad bona ſupernaturalia

ordinatione conceſſit homini ſimul cum ſua imagine naturalem inclinationem ad eum amandum amore beneuolentiæ & concupiſcentiæ, ſuper omnia; ſiquidem impreſſit & idemtificauit humanæ naturæ propenſionem ad amandum ipſum amore qui ei debetur vt naturæ auctori: atqui Deo vt naturæ auctori debetur amor tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ ſuper omnia, cùm ita ſpectatus ſit infinitè melior bonitate abſoluta & reſpectiua, quàm res ordinis naturalis. *Confirmatur* 1. quia bonum partis eſt propter bonum totius, & bonum particulare propter vniuerſale, & conſequenter gratia ipſius diligendum eſt: Atqui Deus vt naturæ auctor ſe habet ad hominem, aliaſque omnes res naturales, vt totum ad partem, vt bonum vniuerſale ad particulare. 2. homo quoad ſua naturalia eſſentialiter pendet à Deo vt naturæ auctore, tanquam à primo principio, & eſſentialiter ad eum ordinatur tanquam ad vltimum finem naturalem, ab hac autem habitudine inſeparabilis eſt inclinatio ad Deum vt naturæ authorem ſummè diligendum.

Prob. 3 lex naturalis ea tantùm præcipit quæ ſunt naturaliter poſſibilia, atqui præcipit amorem Dei ſuper omnia, ſi non ſtatim poſt adeptum rationis vſum, vt aliqui opinantur, ſaltem in quibuſdam caſibus; aut 1. cùm neceſſarius eſt ad infringendam tentationem legi naturali reluctantem. 2. cùm homo lapſus eſt in graue peccatum, tenetur enim iure naturali, ſaltem in mortis articulo, ad actum perfectæ contritionis naturalis, per quem reconciliet ſe Deo vt naturæ auctori, quantum in ipſo eſt.

Dices hominem in his caſibus obligari quidem lege naturali ad amandum Deum ſuper omnia, ſed mediante auxilio gratiæ congeneris & proportionatæ, id eſt pertinentis ad ordinem naturæ, non verò ad ordinem

ordinem gratiæ ſtrictè ſumptæ, quæ nonniſi finem ſupernaturalem mediaque ad eum perducentia complectitur; ad quam gratiam naturæ affinem impertiendam tenetur Deus vt naturæ auctor, ne alioqui homo ſit impotens ad ea præſtanda quæ recta ratio naturalis ab eo poſtulat,& conſequenter immunis & deobligatus ab iis præſtandis. Ita nonnulli, ſed vt opinor improbabiliter, quia. 1. *teneretur* etiam in ſtatu puræ naturæ, qui omnem penitus gratiam excludit etiam naturalis ordinis, cùm per eam licet ad ordinem ſupernaturalem non traducatur, ad altiorem tamen quam pura natura poſtulet ſtatum euehatur, eo ipſo quo auxiliis eius conditionem excedentibus & indebitis roboratur. ſtatus naturæ integræ ſecundùm ſe præcisè ſpectatus, nihil includebat entitatiuè ſupernaturale, nec per ſe dicebat ordinem ad finem ſupernaturalem, & tamen extrahebat hominem à ſtatu puræ naturæ, quia donum ingritatis nón erat ei connaturale ac debitum: ergo à pari licet gratiæ ſtatui purę naturæ congeneres & proportionatæ, vt internæ illuſtrationes & inſpirationes quibus ad virtutum naturalium actus allicitur, finem naturalem motiuaque ordinis naturalis non tranſcendant, nec proinde vel in ſubſtantia,vel ex parte finis ſupernaturales ſint, quia tamen prouidentiæ ſpecialis monimenta ſunt, & conmmunem cauſarum ſecundarum fluxum prætergrediuntur, hominem in puris naturalibus non relinquunt, ſed ad ſublimiorem ſtatum euehunt. 2. *diſſentientia* hæc ſunt & contradictoria, aliquid eſſe propriè gratiam, & tamen Deum vt naturæ auctorem ad id concedendum teneri; ſiquidem Deus vt naturæ auctor ad ea ſola tribuenda tenetur quæ ſunt connaturalia, quod autem eſt connaturale non eſt propriè gratia, id eſt donum omnino gratuitum & indebitum,cùm ſit debitum ſaltem titulo connaturali

teribus & recentioribus qui contrarium ſentiant. Poteſtas conſequens ſeu efficax ea nominatur, quæ non eſt tantùm ad poſſe, ſed ad facere, ſeu cum qua homo non ſolùm poteſt operari ſed reipſa operatur, ita vt nec indigeat auxilio vt poſſit, nec vt faciat. Dei amor ſimpliciter efficax & obedientialis ille eſt, vi cuius homo eſt determinatus & expeditus ad ſeruanda omnia Dei mandata, ſaltem ſub mortali obligantia in quocunque caſu; ſeu nonobſtantibus quibuſcunque tentationibus & impedimentis ad eorum violationem impellentibus, ſeu qui eſt formale aut virtuale propoſitum ſeruandi omnia diuina præcepta ſub graui culpa obligantia, ita efficax & abſolutum, vt eo retento non poſſit homo in vllius præuaricationem conſentire.

Dixi eo retento; neque enim ad perfectam & abſolutam efficaciam diuini amoris requiritur vt immobiliter perſeueret, quæcunque ſæuiant tentationum procellæ ac territamenta, vel mandatorum diuinorũ obſeruationem reipſa inferat, ſed ſolum vt quandiu exercetur, hominem ita Deo vniat & deuinciat, vt non poſſit in grauem illius offenſam conſentire; nam eſto ex vi & horrore tentationum ceſſet homo ab huius actus exercitio, & præceptum grauiter obligans liberè infringat, id tamen non arguit amoris inefficaciam, ſed inconſtantiam & fragilitatem amantis; quia nihilominus verum manet, hominem Deo per hunc actum ſic adhæſiſſe, vt non potuerit eo retento in grauem illius offenſam conſentire, nec proinde illius præceptum grauiter obligans infringere; vt autem Dei amor ſit hoc modo actuoſus & efficax, non eſt abſolutè neceſſarium vt amans expreſsè cogitet de diuinis præceptis in genere vel ſpecie, ſed ſatis eſt ipſum ad Deum naturalis luminis negotio propoſitum ſic affici & inclinari, ſic ei adhærere ac deuinciri,

vt

vt vi huius affectus non poſſit eum grauiter offendere, quandiu ſic ad eum afficietur; regulariter tamen & ordinariè mens inſtituit comparationem inter Deum eiuſque amorem & cultum per obſeruationem mandatorum eius, ac cætera mala; deinde voluntas certo quodam modo ad Deum afficitur & inclinatur, vel quia eſt bonus in ſe, vel quia eſt bonus homini, & vi huius affectus elicit alium actum ſeu propoſitum, quo formaliter & expreſsè decernit potiùs renunciare omnibus aliis bonis, quàm Deo eiuſque amori, potiùs ſubire quoduis aliud malum, quàm Dei offenſam & inimicitiam, quod propoſitum virtualiter & implicitè continebatur in præcedenti amoris actu vi cuius concipitur.

Prob. Concluſ. 1. ex Patribus qui alios virtutum naturalium actus minus arduos & heroïcos ad diuinam gratiam referunt, vt quod Aſſuerus indignationem quam conceperat in reginam Eſther ſedauerit; quòd Polemon ebrietati deditus, audita Xenocratis de temperantia oratione, temperans eſſe decreuerit. vide Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti, cap. 24. & epiſt. 130.

Prob. 2. tum ex huius actus arduitate, tum ex impedimentis obſtantibus. Arduitas actus non in eo præcisè poſita eſt, quod feratur in Deum tanquam obiectum materiale & formale, ſed quod feratur tali modo, id eſt, magis appretiatiuè illi adhærende, quàm vlli bono creabili, ſeu conuertendo & inclinando voluntatem ad ipſum arctiùs & perfectiùs appretiatiuè, quàm ad vllum bonum commutabile, ita vt homo per hunc actum formaliter aut virtualiter ſtatuat, & quidem abſolutè & efficaciter quantum eſt ex parte ipſius, præferre Dei cultum & amorem omni bono cum impedienti, ſeu cum eo incompoſſibili, ſeu malit renunciare omni alteri bono quàm Dei amori & cultui, & quoduis aliud malum incurrere, quàm Dei odium

dium & offenſionem.

Neque dicas non eſſe neceſſe ad efficaciam diuini amoris, vt mens formaliter & expreſsè cogitet de bonis abdicandis, & malis ſubeundis, ad Dei cultum & amorem retinendum; tum quia vt iam dixi, regulariter & vt plurimum id contingit; tum quia licet abſit hæc cogitatio, actus tamen amoris eandem vim obtinet ac ſi abeſſet, ſupponitque Dei apprehenſionem admodum perfectam & explicatam.

Impedimenta oriuntur. 1. *ex* dæmonis ſuggeſtionibus. 2. ex vehementi conuerſione appetitus ſentientis ad bona caduca & ſenſibilia, ob eorum præſentiam & viuidam apprehenſionem, qua mens impotentior efficitur ad Deum vt par eſt concipiendum, & voluntas ad eum vt par eſt diligendum. 3. *ex* habituali propenſione voluntatis ad eadem bona, quæ illi conuenit prout eſt appetitus hominis adæquatus & vniuerſalis, id eſt extendens ſe ad omne bonum eius; vi cuius innatæ propenſionis voluntas ex ſeipſa, & ſine vlla præmotione ſentientis appetitus eam laceſſentis, facilè concipit actualem affectum & quidem potentem ac feruidum, quo ea proſequatur, maximè cùm præſentia ſint, ac perfectiùs apprehendantur quàm increata bona.

Argumenta inefficacia.

CONCLVSIO hæc aliis quoque argumentis probari ſolet, ſed, vt opinor, inualidis; quia tamen iis præteritis non poteſt ſatis intelligi, diſcutienda ſunt.

Primum, naturalis amor Dei ſuper omnia virtualiter includit obſeruationem totius legis naturalis ſine vlla eius violatione, ſaltem ad lethalis peccati malitiam pertingente; ſed non poteſt homo in natura lapſa ſaltem poteſtate conſequente vniuerſam legem naturalem hoc modo ſeruare.

Nego

Nego maiorem; non enim includit quoad effectum, ſed quoad affectum, id eſt non importat actualem obſeruationem legis naturalis ſine graui peccato, ſed votum ſeu efficax propoſitum formale vel virtuale illius hoc modo cuſtodiendæ, ad quod ſufficit poteſtas phyſica & antecedens ad eam ſic ſeruandam quæ naturaliter conuenit etiam homini lapſo, vt q.4.art. 1. videbimus, nec neceſſaria eſt poteſtas conſequens qua ita id poſſit vt reipſa præſtet. *Ex quo* etiam intelligitur, falſum eſſe quod alij dicunt, naturalem Dei amorem ſuper omnia includere votum ſeu propoſitum efficax ſeruandi totam legem naturalem ſine graui eius viotatione, non ſolùm breui aliquo tempore, quod poteſt homo lapſus ob abſentiam tentationum & difficultatum, quæ non quouis etiam breuiſſimo tempore obſeruantur, ſed diu, quod non poteſt ob contrariam cauſam; includit enim votum ſeruandæ legis naturalis ſine graui culpa, non ſolùm diu, ſed ſemper & toto vitæ tempore, ad quod præſtandum homo lapſus habet poteſtatem phyſicam & antecedentem, licet non habeat efficacem & conſequentem. *Item* quod alij addunt, non poſſe hominem ſuis viribus naturalibus id efficaciter velle, etiam ex parte affectus, quod non poteſt naturaliter efficere, non poſſe autem hominem lapſum naturaliter legem naturalem vniuerſam ſeruare; hoc enim principium ad ſummum verum eſt de impotentia phyſica & antecedente, non autem de impotentia conſequente, & ex defectu liberæ determinationis ad præſtandum obiectum volitum. Cæterum falſum eſt hoc principium etiam de impotentia phyſica; poteſt enim homo naturaliter velle efficaciter ex parte affectus, etiam id ad quod præſtandum vel obtinendum phyſicè impotens eſt, vt volatum, impaſſibilitatem, immortalitatem &c. ſiquidem ad efficaciam voluntatis ex parte affectus

affectus & volentis, ſufficit quod per ſe ac vi ſua determinet volentem ad ponendam rem volitam ſi poteſt, non aut em vt reipſa id poſſit, quod ſolùm requiritur ad efficaciam affectus ex parte obiecti, id eſt ad hoc vt inferre ac moraliter efficere poſſit ipſam rem volitam.

Inſtabit 1. amor Dei non eſt efficax reſpectu Dei, cùm Deus non ſit aliquid effectibile, ſed reſpectu mandatorum eius; atqui relatiuè ad mandata Dei non eſt efficax niſi actualem eorum cuſtodiam reipſa inferat. Diſt. min. non eſt efficax in actu ſecundo, ſeu non eſt actu cauſa obſeruationis eorum, concedo non eſt efficax in actu primo, ſeu non eſt cauſa potentia obſeruationis eorum, nego. Vt enim ſit efficax in actu primo comparatè ad mandata Dei, ſatis eſt quod vi ſua præparet ac determinet voluntatem ad ea præſtanda, ita vt eo exiſtente non poſſit voluntas in vllius tranſgreſſionem liberè conſentire.

Inſtabis 2. electio non eſt impoſſibilium ex Philoſopho, ergo non poteſt homo ex præuia Dei dilectione, ſeu ex intentione diuinum cultum & amorem illæſum ſeruandi, eligere omnium collectiuè mandatorum diuinorum obſeruationem, cùm hæc ſit impoſſibilis. Sed iam reſpondi non eſſe impoſſibilem antecedenter, ſed ſolùm conſequenter, id eſt hominem habere vires ſufficientes ad ſeruanda omnia collectiuè naturalis legis præcepta, licet ex ſua fragilitate, reipſa & in actu ſecundo id non præſtet. Notà loqui Ariſtotelem de mediis impoſſibilibus non in ſe, ſed in intellectu eligentis, id eſt quæ iudicentur impoſſibilia, & de electione vi cuius reipſa ſequatur executio medii, aut ſaltem homo ad id exequendum applicetur, quo modo etiam exponendus eſt S. Thom. 1. 2. q. 13. art. 5.

Secundum, Si homo lapſus amaret Deum vt natu-

ræ auctorem ſuper omnia, ſimul eſſet ad Deum conuerſus, & ab eo auerſus, quod abſurdum eſt; ſeq. prob. eſſet enim conuerſus per amorem, auerſus autem per originale peccatum, quod cùm ſit priuatio gratiæ formaliter ſanctificantis intrinſecè ſupernaturalis, per primi parentis obedientiam in ortu debitæ, per hunc amorem nec excluderetur formaliter, cùm hoc modo excludi non poſſit niſi per ipſam gratiam formaliter ſanctificantem; nec diſpoſitiuè, ſeu per modum diſpoſitionis cuius intuitu gratia hæc infunderetur, cùm nullus actus ordinis naturalis per ſe intrinſecè diſpoſitio ſit ad formam ordinis ſupernaturalis.

Diſt. ſequelam, conuerſus actualiter per actum amoris, & auerſus habitualiter per peccatum originale, concedo; conuerſus actualiter, & auerſus actualiter, nego. Hoc autem non eſt abſurdum, ſiquidem ex communi ſententia, quæ negat actum perfectæ charitatis, etiam intrinſecè ſupernaturalis, eſſe formalem ſanctitatem, poteſt homo ad Deum vt finem ſupernaturalem poſitiuè conuerti per huiuſmodi actum, & tamen manere ab illo auerſus per præcedens peccatum, ſiue originale, ſiue actuale; quia licet connaturale ſit hoc actu præmiſſo remitti peccatum & infundi gratiam, non eſt tamen abſolutè neceſſarium.

Adde, cùm quæritur an homo lapſus auxilio gratię indigeat ad amandum Deum, per hominem lapſum non intelligi hominem prout caret omnibus donis à quibus excidit per capitale Adami peccatum; ſed pręcisè prout caret dono integritatis, immunitatis ab errore, & impaſſibilitatis, ſiue gratiam formaliter ſanctificantem recuperauerit, & conſequenter originalis peccati remiſſionem obtinuerit, ſiue non: argumentum autem ſolùm procedit de homine lapſo adhuc

adhuc originali peccato ſubiacente.

Tertium; ſi homo in natura lapſa poſſet conſequenter & efficaciter Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligere ſine auxilio gratiæ, poſſet vi huius amoris ſe iuſtificare coram Deo, & non poſſet. Primum prob. quia Deus diligentes ſe diligit, prouerb. 8. & Ioan. 24. vtique quia diligunt ipſum, ita vt hominis erga Deum dilectio, Dei dilectionem homini conciliet, peccatores autem, id eſt mortali peccato inquinatos Deus non diligit; ſecundum prob. quia cùm hic amor eſſet naturalis ordinis, & ſine gratiæ auxilio eliceretur, non poſſet homo per eius exercitium de congruo mereri gratiam formaliter ſanctificantem, quæ eſt ordinis ſupernaturalis, nec ad eam ſe diſponere.

Nego ſequelam, non poſſet enim per huiuſmodi amorem iuſtificari ob rationem allatã. Neque obſtat ſcriptura citatis locis, quia ſolùm ſignificat Deum diligentes ſe diligere dilectione proportionata, id eſt in ordine ad bona & præmia ſupernaturalia, ſi diligunt eum amore ſupernaturali; in ordine ad bona & præmia naturalia, ſi diligunt eum amore naturali.

Inſtabis. ſi homo in ſtatu puræ naturæ Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligeret; ex vi dilectionis huius à peccato mortali ante contracto iuſtificaretur, ergo etiam in ſtatu naturæ lapſæ.

Diſt. ant. iuſtificaretur iuſtitia ſupernaturali, quæ eſt ſemen æternæ gloriæ, tribuitque ius ad eam conſequendam, Nego; iuſtitia naturali, quæ nullum ordinem diceret ad beatitudinem ſupernaturalem, ſed tantùm peccati maculam & dignitatem ad pœnam æternam remoueret, hominemque cum Deo vt naturæ auctore ac beatitudinis naturalis obiecto reconciliaret, concedo tanquam probabile. Nego autem

que cùm liberè & electiuè auerterit ſe à Deo etiam vt naturæ authore per peccatum, nón poteſt conſequenter & efficaciter ad eum etiam vt naturæ auctorem ſe conuertere; ſi ſecundum, conceſſo antecedente nego conſequentiam, damnati enim iugiter & neceſſariò Deum apprehendunt vt cruciatuum quos perferunt auctorem, nunquam ab iis infligendis deſiturum, & ex vi huius apprehenſionis perpetuo in eum odio exardeſcunt, quo odio inhabiles fiunt ad eum diligendum, quod impedimentum in homine lapſo adhuc viatore locum non habet. Cæterum damnati ſicut habent poteſtatem ſufficientem & antecedentem ad abſtinendum à Dei odio, ita & habent ad eum diligendum vt naturæ auctorem.

Ob.7. ſcriptura, concilia & Patres omnem Dei amorem referunt ad gratiam, ergo nullum agnoſcunt Dei amorem ſolius naturæ viribus poſſibilem, ſaltem poteſtate conſequente & efficaci. Reſp. ſcripturam, concil. & Patres loqui de amore per ſe conferente ad ſalutem, cuiuſmodi non eſt amor Dei vt naturæ auctoris.

Inſtabis, eum Dei amorem ad grátiam referunt quem Pelagius referebat ad ſolam naturam, atqui Pelagius non cenſuit amorem per ſe conferentem ad ſalutem, cùm ſit in ſubſtantia ſupernaturalis, ſolius naturæ viribus effici poſſe. Reſp. Pelagius nullos actus per ſe infuſos ac intrinſecè ſupernaturales agnouit, ſed arbitrabatur actus omnes intellectus & voluntatis qui terminantur ad Deum vt auctorem gratiæ, ſuppoſita eius notitia, per ſolius naturæ vires effici poſſe, & quidem prout oportet ad ſalutem, de quo fuſius diſp. 3. q. 2. art. 1. 3. & ſequentibus.

PARS

PARS TERTIA.

De amore efficaci.

1. Concluſio. Homo lapſus habet poteſtatem phyſicam & antecedentem ad amandum Deum vt naturæ authorem, amore tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ, etiam abſoluto & efficaci, abſque vllo gratiæ auxilio. Per hanc poteſtatem intelligitur vis actiua phyſicè ſufficiens ad operandum, & ſenſus eſt, connaturaliter deberi homini etiam in ſtatu naturæ lapſæ, actiuitatem phyſicè ſufficientem ad amandum Deum præfato modo.

Prob. 1. naturalis virtus voluntatis cum generali Dei concurſu ad eos actus exercendos phyſicè ſufficit, quorum exercitium dictat naturale lumen intellectus citra vllam Dei reuelationem, aut ſpecialem illuminationem; atqui hoc lumen naturaliter proponit obiectum materiale prædictorum actuum, ſcilicet Deum vt naturæ authorem, & obiectum formale ſeu motiuum, ſcilicet eundem Deum vt ſummè bonum abſolutè & relatiuè, ſeu quod idem eſt, in ſe & reſpectu noſtri, & dictat eos tanquam humanæ naturæ conuenientiſſimos exercendos eſſe. Vide. p. 2. in reſp. ad obiect. 1.

Prob. 2. homo naturalem inclinationem ſeu appetitum innatum habet ad amandum Deum vt naturæ auctorem, amore tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ ſuper omnia, ergo poteſt per naturæ vires eum ſic amare. Conſeq. valet, quia innatus appetitus in hoc diſtinguitur ab obedientiali, quod naturaliter, ſeu cum generali Dei concurſu ad actum reducibilis ſit, & ad ea tantùm ſe extendat quæ naturæ poteſtati ſubſunt. Ant. prob. quia illa inclinatio ſeu habitualis propenſio eſt naturalis, quam Deus vt naturæ auctor indidit; atqui Deus vt naturæ auctor, & præſcindendo ab omni hominis ad bona ſupernaturalia

ordinatione conceſſit homini ſimul cum ſua imagine naturalem inclinationem ad eum amandum amore beneuolentiæ & concupiſcentiæ, ſuper omnia; ſiquidem impreſſit & idemtificauit humanæ naturæ propenſionem ad amandum ipſum amore qui ei debetur vt naturæ auctori: atqui Deo vt naturæ auctori debetur amor tum concupiſcentiæ, tum beneuolentiæ ſuper omnia, cùm ita ſpectatus ſit infinitè melior bonitate abſoluta & reſpectiua, quàm res ordinis naturalis. *Confirmatur* 1. quia bonum partis eſt propter bonum totius, & bonum particulare propter vniuerſale, & conſequenter gratia ipſius diligendum eſt: Atqui Deus vt naturæ auctor ſe habet ad hominem, aliaſque omnes res naturales, vt totum ad partem, vt bonum vniuerſale ad particulare. 2. homo quoad ſua naturalia eſſentialiter pendet à Deo vt naturæ auctore, tanquam à primo principio, & eſſentialiter ad eum ordinatur tanquam ad vltimum finem naturalem, ab hac autem habitudine inſeparabilis eſt inclinatio ad Deum vt naturæ authorem ſummè diligendum.

Prob. 3 lex naturalis ea tantùm præcipit quæ ſunt naturaliter poſſibilia, atqui præcipit amorem Dei ſuper omnia, ſi non ſtatim poſt adeptum rationis vſum, vt aliqui opinantur, ſaltem in quibuſdam caſibus; aut 1. cùm neceſſarius eſt ad infringendam tentationem legi naturali reluctantem. 2. cùm homo lapſus eſt in graue peccatum, tenetur enim iure naturali, ſaltem in mortis articulo, ad actum perfectæ contritionis naturalis, per quem reconciliet ſe Deo vt naturæ auctori, quantum in ipſo eſt.

Dices hominem in his caſibus obligari quidem lege naturali ad amandum Deum ſuper omnia, ſed mediante auxilio gratiæ congeneris & proportionatæ, id eſt pertinentis ad ordinem naturæ, non verò ad ordinem

ordinem gratiæ ſtrictè ſumptæ, quæ nonniſi finem ſupernaturalem mediaque ad eum perducentia complectitur; ad quam gratiam naturæ affinem impertiendam tenetur Deus vt naturæ auctor, ne alioqui homo ſit impotens ad ea præſtanda quæ recta ratio naturalis ab eo poſtulat,& conſequenter immunis & deobligatus ab iis præſtandis. Ita nonnulli, ſed vt opinor improbabiliter, quia.1. *teneretur* etiam in ſtatu puræ naturæ,qui omnem penitus gratiam excludit etiam naturalis ordinis, cùm per eam licet ad ordinem ſupernaturalem non traducatur, ad altiorem tamen quam pura natura poſtulet ſtatum euehatur, eo ipſo quo auxiliis eius conditionem excedentibus & indebitis roboratur. ſtatus naturæ integræ ſecundùm ſe præcisè ſpectatus, nihil includebat entitatiuè ſupernaturale, nec per ſe dicebat ordinem ad finem ſupernaturalem, & tamen extrahebat hominem à ſtatu puræ naturæ, quia donum ingritatis nón erat ei connaturale ac debitum: ergo à pari licet gratiæ ſtatui puræ naturæ congeneres & proportionatæ, vt internæ illuſtrationes & inſpirationes quibus ad virtutum naturalium actus allicitur, finem naturalem motiuaque ordinis naturalis non tranſcendant, nec proinde vel in ſubſtantia,vel ex parte finis ſupernaturales ſint, quia tamen prouidentiæ ſpecialis monimenta ſunt, & conmmunem cauſarum ſecundarum fluxum prætergrediuntur, hominem in puris naturalibus non relinquunt, ſed ad ſublimiorem ſtatum euehunt. 2. *diſſentientia* hæc ſunt & contradictoria, aliquid eſſe propriè gratiam, & tamen Deum vt naturæ auctorem ad id concedendum teneri; ſiquidem Deus vt naturæ auctor ad ea ſola tribuenda tenetur quæ ſunt connaturalia, quod autem eſt connaturale non eſt propriè gratia, id eſt donum omnino gratuitum & indebitum,cùm ſit debitum ſaltem titulo connaturali

teribus & recentioribus qui contrarium ſentiant. Poteſtas conſequens ſeu efficax ea nominatur, quæ non eſt tantùm ad poſſe,ſed ad facere, ſeu cum qua homo non ſolùm poteſt operari ſed reipſa operatur, ita vt nec indigeat auxilio vt poſſit, nec vt faciat.Dei amor ſimpliciter efficax & obedientialis ille eſt, vi cuius homo eſt determinatus & expeditus ad ſeruanda omnia Dei mandata, ſaltem ſub mortali obligantia in quocunque caſu; ſeu nonobſtantibus quibuſcunque tentationibus & impedimentis ad eorum violationem impellentibus, ſeu qui eſt formale aut virtuale propoſitum ſeruandi omnia diuina præcepta ſub graui culpa obligantia,ita efficax & abſolutum, vt eo retento non poſſit homo in vllius præuaricationem conſentire.

Dixi eo retento; neque enim ad perfectam & abſolutam efficaciam diuini amoris requiritur vt immobiliter perſeueret, quæcunque ſæuiant tentationum procellæ ac territamenta, vel mandatorum diuinorũ obſeruationem reipſa inferat, ſed ſolum vt quandiu exercetur, hominem ita Deo vniat & deuinciat, vt non poſſit in grauem illius offenſam conſentire; nam eſto ex vi & horrore tentationum ceſſet homo ab huius actus exercitio,& pręceptum grauiter obligans liberè infringat,id tamen non arguit amoris inefficaciam,ſed inconſtantiam & fragilitatem amantis;quia nihilominus verum manet, hominem Deo per hunc actum ſic adhæſiſſe,vt non potuerit eo retento in grauem illius offenſam conſentire, nec proinde illius præceptum grauiter obligans infringere; vt autem Dei amor ſit hoc modo actuoſus & efficax, non eſt abſolutè neceſſarium vt amans expreſsè cogitet de diuinis præceptis in genere vel ſpecie, ſed ſatis eſt ipſum ad Deum naturalis luminis negotio propoſitum ſic affici & inclinari,ſit ei adhærere ac deuinciri,

vt

vt vi huius affectus non poſſit eum grauiter offendere,quandiu ſic ad eum afficietur;regulariter tamen & ordinariè mens inſtituit comparationem inter Deum eiuſque amorem & cultum per obſeruationem mandatorum eius,ac cætera mala ; deinde voluntas certo quodam modo ad Deum afficitur & inclinatur , vel quia eſt bonus in ſe , vel quia eſt bonus homini, & vi huius affectus elicit alium actum ſeu propoſitum,quo formaliter & expreſsè decernit potiùs renunciare omnibus aliis bonis , quàm Deo eiuſque amori , potiùs ſubire quoduis aliud malum,quàm Dei offenſam & inimicitiam , quod propoſitum virtualiter & implicitè continebatur in præcedenti amoris actu vi cuius concipitur.

Prob.Concluſ.1.ex Patribus qui alios virtutum naturalium actus minus arduos & heroïcos ad diuinam gratiam referunt , vt quod Aſſuerus indignationem quam conceperat in reginam Eſther ſedauerit ; quòd Polemon ebrietati deditus,audita Xenocratis de temperantia oratione,temperans eſſe decreuerit.vide Auguſt.lib.1.de gratia Chriſti,cap.24.& epiſt. 130.

Prob.2. tum ex huius actus arduitate,tum ex impedimentis obſtantibus. Arduitas actus non in eo præcisè poſita eſt, quod feratur in Deum tanquam obiectum materiale & formale, ſed quod feratur tali modo , id eſt, magis appretiatiuè illi adhærende, quàm vlli bono creabili,ſeu conuertendo & inclinando voluntatem ad ipſum arctiùs & perfectiùs appretiatiuè, quàm ad vllum bonum commutabile , ita vt homo per hunc actum formaliter aut virtualiter ſtatuat , & quidem abſolutè & efficaciter quantum eſt ex parte ipſius , præferre Dei cultum & amorem omni bono eum impedienti,ſeu cum eo incompoſſibili,ſeu malit renunciare omni alteri bono quàm Dei amori & cultui, & quoduis aliud malum incurrere, quàm Dei odium

dium & offenſionem.

Neque dicas non eſſe neceſſe ad efficaciam diuini amoris, vt mens formaliter & expreſsè cogitet de bonis abdicandis, & malis ſubeundis, ad Dei cultum & amorem retinendum; tum quia vt iam dixi, regulariter & vt plurimum id contingit; tum quia licet abſit hæc cogitatio, actus tamen amoris eandem vim obtinet ac ſi abeſſet, ſupponitque Dei apprehenſionem admodum perfectam & explicatam.

Impedimenta oriuntur. 1. *ex* dæmonis ſuggeſtionibus. 2. ex vehementi conuerſione appetitus ſentientis ad bona caduca & ſenſibilia, ob eorum præſentiam & viuidam apprehenſionem, qua mens impotentior efficitur ad Deum vt par eſt concipiendum, & voluntas ad eum vt par eſt diligendum. 3. *ex* habituali propenſione voluntatis ad eadem bona, quæ illi conuenit prout eſt appetitus hominis adæquatus & vniuerſalis, id eſt extendens ſe ad omne bonum eius; vi cuius innatæ propenſionis voluntas ex ſeipſa, & ſine vlla præmotione ſentientis appetitus eam laceſſentis, facilè concipit actualem affectum & quidem potentem ac feruidum, quo ea proſequatur, maximè cùm præſentia ſint, ac perfectiùs apprehendantur quàm increata bona.

Argumenta inefficacia.

CONCLVSIO hæc aliis quoque argumentis probari ſolet, ſed, vt opinor, inualidis; quia tamen iis præteritis non poteſt ſatis intelligi, diſcutienda ſunt.

Primum, naturalis amor Dei ſuper omnia virtualiter includit obſeruationem totius legis naturalis ſine vlla eius violatione, ſaltem ad lethalis peccati malitiam pertingente; ſed non poteſt homo in natura lapſa ſaltem poteſtate conſequente vniuerſam legem naturalem hoc modo ſeruare.

Nego

Nego maiorem;non enim includit quoad effectum, ſed quoad affectum, id eſt non importat actualem obſeruationem legis naturalis ſine graui peccato, ſed votum ſeu efficax propoſitum formale vel virtuale illius hoc modo cuſtodiendæ, ad quod ſufficit poteſtas phyſica & antecedens ad eam ſic ſeruandam quæ naturaliter conuenit etiam homini lapſo, vt q.4.art. 1. videbimus, nec neceſſaria eſt poteſtas conſequens qua ita id poſſit vt reipſa præſtet. *Ex quo* etiam intelligitur, falſum eſſe quod alij dicunt, naturalem Dei amorem ſuper omnia includere votum ſeu propoſitum efficax ſeruandi totam legem naturalem ſine graui eius violatione, non ſolùm breui aliquo tempore, quod poteſt homo lapſus ob abſentiam tentationum & difficultatum, quæ non quouis etiam breuiſſimo tempore obſeruantur, ſed diu, quod non poteſt ob contrariam cauſam; includit enim votum ſeruandæ legis naturalis ſine graui culpa, non ſolùm diu, ſed ſemper & toto vitæ tempore, ad quod præſtandum homo lapſus habet poteſtatem phyſicam & antecedentem, licet non habeat efficacem & conſequentem. *Item* quod alij addunt, non poſſe hominem ſuis viribus naturalibus id efficaciter velle, etiam ex parte affectus, quod non poteſt naturaliter efficere, non poſſe autem hominem lapſum naturaliter legem naturalem vniuerſam ſeruare; hoc enim principium ad ſummum verum eſt de impotentia phyſica & antecedente, non autem de impotentia conſequente, & ex defectu liberæ determinationis ad præſtandum obiectum volitum. Cæterum falſum eſt hoc principium etiam de impotentia phyſica; poteſt enim homo naturaliter velle efficaciter ex parte affectus, etiam id ad quod præſtandum vel obtinendum phyſicè impotens eſt, vt volatum, impaſſibilitatem, immortalitatem &c. ſiquidem ad efficaciam voluntatis ex parte affectus

affectus & volentis, ſufficit quod per ſe ac vi ſua determinet volentem ad ponendam rem volitam ſi poteſt, non autem vt reipſa id poſſit, quod ſolùm requiritur ad efficaciam affectus ex parte obiecti, id eſt ad hoc vt inferre àc moraliter efficere poſſit ipſam rem volitam.

Inſtabit 1. amor Dei non eſt efficax reſpectu Dei, cùm Deus non ſit aliquid effectibile, ſed reſpectu mandatorum eius; atqui relatiuè ad mandata Dei non eſt efficax niſi actualem eorum cuſtodiam reipſa inferat. Diſt. min. non eſt efficax in actu ſecundo, ſeu non eſt actu cauſa obſeruationis eorum, concedo. non eſt efficàx in actu primo, ſeu non eſt cauſa potentia obſeruationis eorum, nego. Vt enim ſit efficax in actu primo comparatè ad mandata Dei, ſatis eſt quod vi ſua præparet ac determinet voluntatem ad ea prę-ſtanda, ita vt eo exiſtente non poſſit voluntas in vllius tranſgreſſionem liberè conſentire.

Inſtabis 2. electio non eſt impoſſibilium ex Philoſopho, ergo non poteſt homo ex præuia Dei dilectione, ſeu ex intentione diuinum cultum & amorem illæſum ſeruandi, eligere omnium collectiuè mandatorum diuinorum obſeruationem, cùm hæc ſit impoſſibilis. Sed iam reſpondi non eſſe impoſſibilem antecedenter, ſed ſolùm conſequenter, id eſt hominem habere vires ſufficientes ad ſeruanda omnia collectiuè naturalis legis præcepta, licet ex ſua fragilitate, reipſa & in actu ſecundo id non præſtet. Notá loqui Ariſtotelem de mediis impoſſibilibus non in ſe, ſed in intellectu eligentis, id eſt quæ iudicentur impoſſibilia, & de electione vi cuius reipſa ſequatur executio medii, aut ſaltem homo ad id exequendum applicetur, quo modo etiam exponendus eſt S. Thom. 1. 2. q. 13. art. 5.

Secundum; Si homo lapſus amaret Deum vt natu-

adhuc originali peccato ſubiacente.

Tertium; ſi homo in natura lapſa poſſet conſequenter & efficaciter Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligere ſine auxilio gratiæ, poſſet vi huius amoris ſe iuſtificare coram Deo, & non poſſet. Primum prob. quia Deus diligentes ſe diligit, prouerb. 8. & Ioan. 24. vtique quia diligunt ipſum, ita vt hominis erga Deum dilectio, Dei dilectionem homini conciliet, peccatores autem, id eſt mortali peccato inquinatos Deus non diligit; ſecundum prob. quia cùm hic amor eſſet naturalis ordinis, & ſine gratiæ auxilio eliceretur, non poſſet homo per eius exercitium de congruo mereri gratiam formaliter ſanctificantem, quæ eſt ordinis ſupernaturalis, nec ad eam ſe diſponere.

Nego ſequelam, non poſſet enim per huiuſmodi amorem iuſtificari ob rationem allatā. Neque obſtat ſcriptura citatis locis, quia ſolùm ſignificat Deum diligentes ſe diligere dilectione proportionata, id eſt in ordine ad bona & præmia ſupernaturalia, ſi diligunt eum amore ſupernaturali; in ordine ad bona & præmia naturalia, ſi diligunt eum amore naturali.

Inſtabis. ſi homo in ſtatu puræ naturæ Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligeret; ex vi dilectionis huius à peccato mortali ante contracto iuſtificaretur, ergo etiam in ſtatu naturæ lapſæ.

Diſt. ant. iuſtificaretur iuſtitia ſupernaturali, quæ eſt ſemen æternæ gloriæ, tribuitque ius ad eam conſequendam, Nego; iuſtitia naturali, quæ nullum ordinem diceret ad beatitudinem ſupernatu alem, ſed tantùm peccati maculam & dignitatem ad pœnam æternam remoueret, hominemque cum Deo vt naturæ auctore ac beatitudinis natural is obiecto reconciliaret, concedo tanquam probabile. Nego autem

conſeq. Homo enim Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligens in natura lapſa, nequidem hoc modo iuſtificaretur, quia ſuppoſita eius ad Deum vt finem ſupernaturalem deputatione; at prouidentiæ hunc finem ſpectantis ordinatione, quâ ſtatuit Deus nunquam hominem iuſtificare ac ſibi reconciliare, niſi gratiam adoptionis, quæ eſt ſemen gloriæ, facitque hominem Dei filium adoptiuum & hæredem regni cæleſtis, infundendo, non poteſt homo extra ſacramentum vltimò ſe diſponere ad iuſtificationem, niſi per actum perfectæ contritionis quo ſe perfectè conuertat ad Deum vt authorem gratiæ ac finem ſupernaturalem,

Sed inquies amor Dei ſuper omnia per ſe formaliter iuſtificat, nec ſolùm excludit peccatum per modum vltimæ diſpoſitionis, qua poſita connaturale ſit peccatum remitti, ſiue per externam condonationem, ſi hoc modo remitti poteſt, ſiue per infuſionem intrinſecæ formæ cum eo incompoſſibilis, ſed per modum formæ ab intrinſeco & ex ſua propria natura ei repugnantis: ergo cùm ſit eiuſdem eſſentiæ, quocunque in ſtatu exerceatur, ſi in ſtatu puræ naturę per ſe formaliter delet peccati maculam, & dignitatem ad pœnam æternam in eo fundatam, delet pariter in ſtatu naturæ lapſæ.

Dato antecedente nego Conſeq. quia peccatum in ſtatu naturæ lapſæ, in quo homo eſt deputatus ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem, includit ſpecialem deformitatem & irrectitudinem quam in ſtatu puræ naturæ non includeret, ratione cuius actus perfectæ contritionis formalis aut virtualis, qui eſſet ſufficiens ad id perimendum in pura natura, inſufficiens eſt ad id perimendum in natura lapſa. In pura enim natura peccatum eſt quidem receſſus & auerſio ab ordine diuinæ prouidentiæ naturalis, quâ homo ad Deum

Deum vt naturæ authorem ac naturalis beatitudinis obiectum dirigitur, non autem ab ordine prouidentiæ ſupernaturalis, quâ homo ad Deum vt authorem gratiæ ac ſupernaturalis beatitudinis obiectum deputatur; proindeque cùm naturalis Dei amor ſuper omnia, ſit perfecta hominis conuerſio ad Deum vt naturæ authorem ac prouiſorem, ſufficit ad priorem irrectitudinem remouendam; cùm autem non ſit hominis conuerſio ad Deum vt authorem ac prouiſorem gratiæ, non ſufficit ad excludendam poſteriorem, ſed neceſſarius eſt actus infuſæ charitatis.

Neque refert quod homo in pura natura per le hake peccatum auerteret ſe à Deo etiam vt fine ſupernaturali; auerteret enim ſe non deuiando & recedendo ab ordine diuinæ prouidentiæ ſupernaturalis, cùm per eam ad Deum vt finem ſupernaturalem non eſſet directus, ſed ſolùm faciendo ſe poſitiuè indignum Deo, etiam vt fine ſupernaturali: quæ indignitas cùm ad peccati conſtitutionem non pertineat, ſed ſit effectus formalis id in ſua adæquata ratione conſtitutum ſequens, non impedit quominus peccati macula per actum amoris naturalis remoueatur.

Quartum; nullus Dei amor abſolutè ac ſimpliciter efficax eſt, niſi determinet hominem ad ſeruanda omnia Dei mandata ſaltem ſub mortali obligantia, tum naturalia, tum ſupernaturalia, ſeu niſi contineat ſaltem virtuale votum ac propoſitum exequendi quodcunque Deus iuſſerit nihil excipiendo: Atqui homo per ſolius naturæ vires non poteſt huiuſmodi amoris actum elicere, cùm ſit intrinſecè ſupernaturalis, vt pote attingens res ordinis ſupernaturalis. Sanè Dei amor naturalis, cùm ſit inferioris ordinis, impar & inefficax eſt ad præcepta ſupernaturalia imperanda.

Vulgò dicitur ad perfectam efficaciam amoris, quo

Deus vt naturæ author diligitur, ſufficere quòd hominem præparet ac determinet ad ſeruanda præcepta legis naturalis; ego autem concedo Ma. & contendo per actum amoris naturalis, qui eſt amor Dei ſuper omnia & ſimpliciter efficax, poſſe ac debere hominem determinari ad exequenda etiam mandata ſupernaturalia, quia per eum determinari poteſt & debet ad præſtandum quicquid Deus iuſſerit ſaltem ſub lethali peccato, quantùm in ipſo erit, ſeu quoad ipſius vires ſinent, ita vt ſi Deus ei præciperet aliquem actum ſupernaturalem, & conſequenter daret vires ſufficientes ad eum exercendum, non poſſit retento hoc amore huiuſmodi actum omittere, aut in eius omiſſionem liberè conſentire, quo tempore ponendus eſſet. Non dico hominem per hunc actum diſponere ſe ad dona gratiæ, aut eo poſito connaturale eſſe vt Deus præcipiat ſupernaturalia, & conſequenter det vires ad ea præſtanda; ſed ſolùm hominem vi eius eſſe paratum ac determinatum ad exequendum quicquid Deus iuſſerit, ſaltem ſub graui culpa, in quo nihil eſt temerarium, aut heterodoxum. Neque propterea hic amor eſſet intrinſecè ſupernaturalis, quia non conciperetur ex motiuo ſupernaturali, quod ad ſupernaturalitatem intrinſecã actus neceſſarium eſt; imò non attingeret ſupernaturalia per modum obiecti materialis, niſi confusè & implicitè, quatenus includuntur in eius obiecto, quod eſt quicquid Deus iuſſerit. Vnde nullatenus neceſſarium eſt, vt homo expreſsè cogitet de præceptis ſupernaturalibus, aut quod aliqua huiuſmodi præcepta ei poſita fuerint, ſed ſolùm vt in Deum tanquam naturæ authorem propoſitum, tam arcto complexu feratur, vt ſit paratus ad faciendum quicquid iuſſerit.

Quintum; ſi poſſet homo ſine auxilio gratiæ Deum vt naturæ auctorem efficaciter & abſolutè diligere, poſſet

poſſet quoque vt authorem gratiæ, ſaltem ſuppoſita reuelatione quâ Deus vt gratiæ principium innoteſceret, quod hæreticum eſt. Sequela prob. quò enim plures & efficaciores amandi rationes in obiecto aliquo proponuntur, eo paratior eſt voluntas ad amandum. *Nego ſequelam*, ſi ſermo ſit de amore habente Deum vt authorem gratiæ, non ſolùm pro materiali obiecto, ſed etiam pro formali ſeu motiuo; quia hic actus eſt entitatiuè ſupernaturalis, ad quem voluntas nonniſi per ſuam potentiam obedientialem concurrere poteſt. Et nota non ideo deeſſe vim phyſicè ſufficientem ad hunc amorem eliciendum, quod per eum Deus amandus ſit ſuper omnia, ſed quia Deo vt authori gratiæ proportionatus eſſe debet, proindéque in ſubſtantia ſupernaturalis. *ad prob.* dico Deum tantò faciliùs diligi amore naturali, quantò plures rationes boni naturalis, & eo faciliùs diligi amore ſupernaturali, quo plures rationes boni ſupernaturalis in eo proponuntur, neque confundendum eſſe obiectum vnius amoris cum amore alterius.

Sextum; ſi poſſet homo lapſus ſine auxilio gratiæ Deum vt naturæ authorem efficaci amore diligere, poſſet quoque naturalem legem, non peccando grauiter in ipſam, cuſtodire ſaltem quamdiu ſic Deum amaret, cùm hic amor determinet ad eam ita cuſtodiendam, nec eo ſtante grauiter violari poſſit. *Diſtin.* poſſet antecedenter concedo, poſſet conſequenter & efficaciter, nego. *Addo* non eſſe abſurdum, quod homo lapſus breui aliquo tempore legem naturalem ſine graui peccato in ipſam cuſtodiat, cùm non ſemper occurrunt graues tentationes, nec proinde quod breui aliquo tempore Deum ſuper omnia diligat, ſi aliud nihil obſtet.

Septimum; poſſet homo lapſus ſubire martyrium, diſt. poſſet antecedenter, concedo, poſſet conſequen-

ter, & efficaciter nego. Imò etſi poſſet conſequenter elicere, ac reipſa eliceret actum diuini amoris, quo fieret paratus & accinctus ad ſubeundum martyrium, & quo retento id non poſſit detrectare, facilè tamen contingeret ipſum tormentis applicatum, eorum metu ac perpeſſione ceſſare ab huius actus exercitio, & conſequenter martyrium abnuere.

Octauum; apetitus elicitus ſequitur innatum, neque homo naturaliter poteſt Deum diligere magis quàm ſeipſum etiam poteſtate phyſica, niſi appetitu innato magis propendeat in bonum Dei quàm in ſuum. Atqui homo habituali propenſione magis inclinat in bonum ſuum quàm in bonum Dei, quia vt dicit Philoſophus 8. Ethic. cap. 2. *amabile bonum, maximè autem vnicuique proprium.* Nego. min. quia homo ſe habet ad Deum vt pars ad totum, & particulare ad vniuerſale, de quo infrà obiectione 2. Philoſophus autem inſtituit comparationem inter bona particularia, non inter bonum vniuerſale & particulare, cum alibi non ſemel doceat bonum commune, magis amabile eſſe quàm particulare. Adde Deum ita eſſe bonum vniuerſale & commune omnium entium, vt ſit etiam bonum proprium cuiuſque entis, cum quolibet eius participatione ſit, & bonum ſit.

Inſtabis, amabilia ad alterum procedunt ex amabilibus ad ſe, vt fert axioma Ethicorum, id eſt, amor quo diligimus nos, eſt principium & radix amoris quo alios diligimus; igitur homo ex natura ſua magis propendet ad amorem ſui quàm vllius alterius, nec proinde poteſt naturaliter amare Deum ſupra ſeipſum. *At per hoc* effatum comparatur homo cum homine, non autem cum Deo, & ſenſus eſt amorem quo vnuſquiſque ſe diligit, modo non deficiat à præſcripto rectæ rationis, eſſe menſuram & regulam amoris quo alios diligere debet, ita vt quæ ſibi hone-

ſtè

ſtè amat, cæteris quoque hominibus amare debeat; vnde hoc effato non ſignificatur, nunquam poſſe aut debere vnum hominem alterum ſupra ſe diligere, litando ſe morti vt eum ſoſpitet, quod ſi comparetur homo cum Deo, ad quem ſe habet vt pars ad totum, & particulare ad vniuerſale, diuinus amor regula eſt atque menſura quo ſui amorem metiri ac moderari tenetur, cùm tranſcendentaliter ac ſe toto ſit diuinæ bonitatis participatio, & eſſentialiter à Deo pendeat tanquam à prima cauſa, & ad eum tanquam ad vltimum finem ordinetur.

Nonum; S.Thomas 1.2.qu. 109. articulo 3. negat poſſe hominem lapſum diligere Deum vt naturæ authorem ſuper omnia, ſine auxilio gratiæ naturam ſanantis.

Reſp. Sanctus Thom. loquitur de potentia morali, quam admittit in natura integra, negat autem in natura lapſa, propter rebellionem appetitus voluntatem ad bonum priuatum inclinantis, negat inquam ex Caietano ad amandum Deum vt naturæ auctorem amore de facto inferente obſeruationem omnium diuinorum mandatorum etiam ſub peccato veniali obligantium, toto vitæ tempore; ex aliis ad amandum Deum amore inferente obſeruationem mandatorum omnium ſub mortali obligantium; ex aliis denique, quorum expoſitionem ſequor, ad amandum Deum amore determinante ad ſeruanda omnia eius præcepta ſub mortali obligantia, id eſt quo ſtante non poſſit homo conſentire in vllum mortale peccatum, ſiue reipſa inferat obſeruationem mandatorum, ſiue non, quia graui tentatione occurrente intertimitur.

Obiectiones contra tertiam concluſionem.

OB. 1. poteſt homo lapſus etiam poteſtate conſequente per ſolius naturæ vires diligere Deum vt naturæ auctorem, non modo affectiuè, ſeu per velleitatem ac ſimplicem complacentiam, ſed etiam obedientialiter & efficaciter, ergo poteſt eum amare ſuper omnia.

Nego Conſeq. quia licet poſſit amare obedientialiter inadæquatè & imperfectè, vt dictum eſt 2. concluſ. non tamen adæquatè & perfectè, id eſt amore ipſum determinante ad ſeruanda omnia Dei præcepta naturalia toto vitæ tempore, in quacunque materia; & in quibuſcunque difficultatibus ſine graui lapſu.

Ob 2. homo lapſus naturalem habet propenſionem; ſeu innatum appetitum ad amandum Deum vt naturæ auctorem, etiam ſuper omnia, ergo poteſt naturaliter eum ſic amare. Anteced. eſt S. Th. 1 hom. 2. 2. q. 26. art. 4. & prob. 1. quia pars propendet ad bonum totius; & particulare ad bonum vniuerſalis magis quàm ad ſuum, vnde manus periculo ſe ſubijcit vt à capite vulnus amoliatur: Deus autem vt naturæ auctor reſpicit hominem vt totum partem, vt vniuerſale particulare. 2. quia hic amor eſt homini proportionatus, & Deo vt naturæ auctori ab eo debitus. Cõſeq. valet, quia innatus appetitus ſolùm ſe extendit ad poſſibilia per naturæ vires.

Reſp. Conceſſo Ant. diſt. conſeq. poteſt naturaliter amare potentia antecedente, concedo; potentia efficaci, & conſequente, Nego. non eſt autem neceſſe quicquid ſub innatum appetitum cadit, ita poſſe fieri, vt reipſa fiat.

Ob. 3. poteſt hommo naturaliter efficaci decreto ſtatuere, mortem perpeti ex amore Dei, ergo & Deum amare ſuper omnia. Ant. prob. quia id non modo ſtatuit,

tuit, ſed reipſa ſubinde præſtat pro hominibus, vt pro parentibus, filiis, vxore, republ. conſeq. valet, quia *maiorem charitatem nemo habet quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

Reſp. Nego Ant. & eius prob. ſi ſermo ſit de perpeſſione mortis ex honeſto motiuo, ſeu veræ virtutis intuitu, non ex impetu alicuius paſſionis. Curiel. 1. 2. q. 109. art. 3. dub. 2. negat conſeq. quia ex eius mente operoſius eſt toto vitæ tempore priuare ſe bonis, quorum abdicatio, & ſubire mala, quorum perpeſſio ad diuinorum mandatorum obſeruationem neceſſaria eſt, quàm mortem ſemel oppetere, adeoque difficilius eſt primum quàm ſecundum efficaci decreto ſtatuere.

Ob. 4. anima ſeparata, quæ pœnam ſenſus non patitur, nec perpetuo in Deum odio ab eius amore prohibetur, vt animæ paruulorum cum ſolo peccato originali decedentium, poteſt cum generali Dei concurſu eum vt auctorem naturæ diligere ſuper omnia, ergo id quoque poſſunt homines viatores adulti.

Reſp. dato ant. neg. Conſeq. quia paruulorum iſtorum animæ non grauantur rebellione appetitus, & tentationibus Dæmonis, nec ducuntur bonis ſenſibilibus. Cæterùm dubito, an ſi nulla gratia naturalis ordinis roborarentur, vnquam prorumperent in Dei amorem omnino efficacem, id eſt vi cuius eſſent paratæ & expeditæ ad faciendum quidquid iuberet; ob difficultatem renunciandi bonis, quorum abdicatio in diuinorum mandatorum obſeruatione includitur.

Ob. 5. nulla res indiget ſpeciali Dei auxilio ad obeundas operationes ipſi proportionatas & connaturales, ſed contenta eſt generali concurſu; atqui efficax amor Dei vt naturæ auctoris, eſt operatio proportionata & connaturalis homini. Maior prob. quia

con

Obiectiones contra tertiam concluſionem.

OB.1.poteſt homo laſpſus etiam poteſtate conſequente per ſolius naturæ vires diligere Deum vt naturæ auctorem,non modo affectiuè, ſeu per velleitatem ac ſimplicem complacentiam, ſed etiam obedientialiter & efficaciter, ergo poteſt eum amare ſuper omnia.

Nego Conſeq. quia licet poſſit amare obedientialiter inadæquatè & imperfectè, vt dictum eſt 2. concluſ. non tamen adæquatè & perfectè, id eſt amore ipſum determinante ad ſeruanda omnia Dei præcepta naturalia toto vitæ tempore, in quacunque materia, & in quibuſcunque difficultatibus ſine graui lapſu.

[illegible] homo lapſus naturalem habet propenſio[illegible] innatum appetitum ad amandum Deum vt [illegible], etiam ſuper omnia, ergo poteſt [illegible] amare. Anteced. eſt S. [illegible] hom. 2. [illegible]b.1. quia pars propender ad bo[illegible]culare ad bonum vniuerſalis ma[illegible] vnde manus per[illegible] ſe ſubijcit [illegible]tur: Deus [illegible] naturæ [illegible] totum [illegible] [illegible]hic amor e[illegible] [illegible] naturæ auctori [illegible] [illegible] innatus appetitus ſo[illegible] [illegible] per naturæ vires.

[illegible]p. Conceſſo Ant. diſt. conſe[illegible] [illegible] amare potentia antecedente, c[illegible] efficaci, & conſequente, Nego. no[illegible] ſe quicquid ſub innatum appetitu[illegible] fieri, v[illegible] fiat.

[illegible]ommo naturaliter eſ[illegible] [illegible]xperi ex amore Dei [illegible]ia. Ant. prob.quia i[illegible]

tuit, ſed reipſa ſubinde præſtat pro hominibus, vt pro parentibus, filiis, vxore, republ. conſeq. valet, quia *maiorem charitatem nemo habet quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

Reſp. Nego Ant. & eius prob. ſi ſermo ſit de perpeſſione mortis ex honeſto motiuo, ſeu veræ virtutis intuitu, non ex impetu alicuius paſſionis. Curiel. 1. 2. q. 109. art. 3. dub. 2. negat conſeq. quia ex eius mente operoſius eſt toto vitæ tempore priuare ſe bonis, quorum abdicatio, & ſubire mala, quorum perpeſſio ad diuinorum mandatorum obſeruationem neceſſaria eſt, quàm mortem ſemel oppetere, adeoque difficilius eſt primum quàm ſecundum efficaci decreto ſtatuere.

Ob. 4. anima ſeparata, quæ pœnam ſenſus non patitur, nec perpetuo in Deum odio ab eius amore prohibetur, vt animæ paruulorum cum ſolo peccato originali decedentium, poteſt cum generali Dei concurſu eum vt auctorem naturæ diligere ſuper omnia; ergo id quoque poſſunt homines viatores adulti.

Reſp. d[illegible] Conſeq. quia paruulorum iſtorum anim[illegible] rebellione appetitus, & tentationib[illegible] ducuntur bonis ſenſibilibus. Cæte[illegible] nulla gratia naturalis ordinis robo[illegible] umperent in Dei amorem omn[illegible] ius eſſent paratæ & expedit[illegible] ret; ob difficultatem r[illegible] io in diuinorum [illegible]

Ob. 5. null[illegible] obeundas oper[illegible] turales, ſed co[illegible] efficax amor D[illegible] portionata & [illegible]

adhuc originali peccato ſubiacente.

Tertium; ſi homo in natura lapſa poſſet conſequenter & efficaciter Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligere ſine auxilio gratiæ, poſſet vi huius amoris ſe iuſtificare coram Deo, & non poſſet. Primum prob. quia Deus diligentes ſe diligit, prouerb. 8. & Ioan. 24. vtique quia diligunt ipſum, ita vt hominis erga Deum dilectio, Dei dilectionem homini conciliet, peccatores autem, id eſt mortali peccato inquinatos Deus non diligit; ſecundum prob. quia cùm hic amor eſſet naturalis ordinis, & ſine gratiæ auxilio eliceretur, non poſſet homo per eius exercitium de congruo mereri gratiam formaliter ſanctificantem, quæ eſt ordinis ſupernaturalis, nec ad eam ſe diſponere.

Nego ſequelam, non poſſet enim per huiuſmodi amorem iuſtificari ob rationem allatã. Neque obſtat ſcriptura citatis locis, quia ſolùm ſignificat Deum diligentes ſe diligere dilectione proportionata, id eſt in ordine ad bona & præmia ſupernaturalia, ſi diligunt eum amore ſupernaturali; in ordine ad bona & præmia naturalia, ſi diligunt eum amore naturali.

Inſtabis. ſi homo in ſtatu puræ naturæ Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligeret; ex vi dilectionis huius à peccato mortali ante contracto iuſtificaretur, ergo etiam in ſtatu naturæ lapſæ.

Diſt. ant. iuſtificaretur iuſtitia ſupernaturali, quæ eſt ſemen æternæ gloriæ, tribuitque ius ad eam conſequendam, Nego; iuſtitia naturali, quæ nullum ordinem diceret ad beatitudinem ſupernaturalem, ſed tantùm peccati maculam & dignitatem ad pœnam æternam remoueret, hominemque cum Deo vt naturæ auctore ac beatitudinis naturalis obiecto reconciliaret, concedo tanquam probabile. Nego autem

conſeq. Homo enim Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligens in natura lapſa, nequidem hoc modo iuſtificaretur, quia ſuppoſita eius ad Deum vt finem ſupernaturalem deputatione; at prouidentiæ hunc finem ſpectantis ordinatione, quâ ſtatuit Deus nunquam hominem iuſtificare ac ſibi reconciliare, niſi gratiam adoptionis, quæ eſt ſemen gloriæ, facitque hominem Dei filium adoptiuum & hæredem regni cæleſtis, infundendo, non poteſt homo extra ſacramentum vltimò ſe diſponere ad iuſtificationem, niſi per actum perfectæ contritionis quo ſe perfectè conuertat ad Deum vt authorem gratiæ ac finem ſupernaturalem,

Sed inquies amor Dei ſuper omnia per ſe formaliter iuſtificat, nec ſolùm excludit peccatum per modum vltimæ diſpoſitionis, qua poſita connaturale ſit peccatum remitti, ſiue per externam condonationem, ſi hoc modo remitti poteſt, ſiue per infuſionem intrinſecæ formæ cum eo incompoſſibilis, ſed per modum formæ ab intrinſeco & ex ſua propria natura ei repugnantis: ergo cùm ſit eiuſdem eſſentiæ, quocunque in ſtatu exerceatur, ſi in ſtatu puræ naturę per ſe formaliter delet peccati maculam, & dignitatem ad pœnam æternam in eo fundatam, delet pariter in ſtatu naturæ lapſæ.

Dato antecedente nego Conſeq. quia peccatum in ſtatu naturæ lapſæ, in quo homo eſt deputatus ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem, includit ſpecialem deformitatem & irrectitudinem quam in ſtatu puræ naturæ non includeret, ratione cuius actus perfectæ contritionis formalis aut virtualis, qui eſſet ſufficiens ad id perimendum in pura natura, inſufficiens eſt ad id perimendum in natura lapſa. In pura enim natura peccatum eſt quidem receſſus & auerſio ab ordine diuinæ prouidentiæ naturalis, quâ homo ad

Deum

Deum vt naturæ authorem ac naturalis beatitudinis obiectum dirigitur, non autem ab ordine prouidentiæ ſupernaturalis, quâ homo ad Deum vt authorem gratiæ ac ſupernaturalis beatitudinis obiectum deputatur; proindeque cùm naturalis Dei amor ſuper omnia, ſit perfecta hominis conuerſio ad Deum vt naturæ authorem ac prouiſorem, ſufficit ad priorem irrectitudinem remouendam; cùm autem non ſit hominis conuerſio ad Deum vt authorem ac prouiſorem gratiæ, non ſufficit ad excludendam poſteriorem, ſed neceſſarius eſt actus infuſæ charitatis.

Neque refert quod homo in pura natura per lethale peccatum auerteret ſe à Deo etiam vt fine ſupernaturali; auerteret enim ſe non deuiando & recedendo ab ordine diuinæ prouidentiæ ſupernaturalis, cùm per eam ad Deum vt finem ſupernaturalem non eſſet directus, ſed ſolùm faciendo ſe poſitiuè indignum Deo, etiam vt fine ſupernaturali: quæ indignitas cùm ad peccati conſtitutionem non pertineat, ſed ſit effectus formalis id in ſua adæquata ratione conſtitutum ſequens, non impedit quominus peccati macula per actum amoris naturalis remoueatur.

Quartum; nullus Dei amor abſolutè ac ſimpliciter efficax eſt, niſi determinet hominem ad ſeruanda omnia Dei mandata ſaltem ſub mortali obligantia, tum naturalia, tum ſupernaturalia, ſeu niſi contineat ſaltem virtuale votum ac propoſitum exequendi quodcunque Deus iuſſerit nihil excipiendo: Atqui homo per ſolius naturæ vires non poteſt huiuſmodi amoris actum elicere, cùm ſit intrinſecè ſupernaturalis, vt pote attingens res ordinis ſupernaturalis. Sanè Dei amor naturalis, cùm ſit inferioris ordinis, impar & inefficax eſt ad præcepta ſupernaturalia imperanda.

Vulgò dicitur ad perfectam efficaciam amoris, quo

poſſet quoque vt authorem gratiæ, ſaltem ſuppoſita reuelatione quâ Deus vt gratiæ principium innoteſceret, quod hæreticum eſt. Sequela prob. quò enim plures & efficaciores amandi rationes in obiecto aliquo proponuntur, eo paratior eſt voluntas ad amandum. *Nego ſequelam*, ſi ſermo ſit de amore habente Deum vt authorem gratiæ, non ſolùm pro materiali obiecto, ſed etiam pro formali ſeu motiuo; quia hic actus eſt entitatiuè ſupernaturalis, ad quem voluntas nonniſi per ſuam potentiam obedientialem concurrere poteſt. Et nota non ideo deeſſe vim phyſicè ſufficientem ad hunc amorem eliciendum, quod per eum Deus amandus ſit ſuper omnia, ſed quia Deo vt authori gratiæ proportionatus eſſe debet, proindéque in ſubſtantia ſupernaturalis. *ad prob.* dico Deum tantò faciliùs diligi amore naturali, quantò plures rationes boni naturalis, & eo faciliùs diligi amore ſupernaturali; quo plures rationes boni ſupernaturalis in eo proponuntur, neque confundendum eſſe obiectum vnius amoris cum amore alterius.

Sextum; ſi poſſet homo lapſus ſine auxilio gratiæ Deum vt naturæ authorem efficaci amore diligere, poſſet quoque naturalem legem, non peccando grauiter in ipſam, cuſtodire ſaltem quamdiu ſic Deum amaret, cùm hic amor determinet ad eam ita cuſtodiendam, nec eo ſtante grauiter violari poſſit. *Diſtin.* poſſet antecedenter concedo, poſſet conſequenter & efficaciter, nego. *Addo* non eſſe abſurdum, quod homo lapſus breui aliquo tempore legem naturalem ſine graui peccato in ipſam cuſtodiat, cùm non ſemper occurrunt graues tentationes; nec proinde quod breui aliquo tempore Deum ſuper omnia diligat; ſi aliud nihil obſtet.

Septimum; poſſet homo lapſus ſubire martyrium, diſt. poſſet antecedenter, concedo, poſſet conſequen-

ter, & efficaciter nego. Imò etſi poſſet conſequenter elicere, ac reipſa eliceret actum diuini amoris, quo fieret paratus & accinctus ad ſubeundum martyrium, & quo retento id non poſſit detrectare, facilè tamen contingeret ipſum tormentis applicatum, eorum metu ac perpeſſione ceſſare ab huius actus exercitio, & conſequenter martyrium abnuere.

Octauum; apetitus elicitus ſequitur innatum, neque homo naturaliter poteſt Deum diligere magis quàm ſeipſum etiam poteſtate phyſica, niſi appetitu innato magis propendeat in bonum Dei quàm in ſuum. Atqui homo habituali propenſione magis inclinat in bonum ſuum quàm in bonum Dei, quia vt dicit Philoſophus 8. Ethic. eap. 2. *amabile bonum, maximè autem vnicuique proprium.* Nego. min. quia homo ſe habet ad Deum vt pars ad totum, & particulare ad vniuerſale, de quo infrà obiectione 2. Philoſophus autem inſtituit comparationem inter bona particularia, non inter bonum vniuerſale & particulare, cùm alibi non ſemel doceat bonum commune, magis amabile eſſe quàm particulare. Adde Deum ita eſſe bonum vniuerſale & commune omnium entium, vt ſit etiam bonum proprium cuiuſque entis, cum quolibet eius participatione ſit, & bonum ſit.

Inſtabis, amabilia ad alterum procedunt ex amabilibus ad ſe, vt fert axioma Ethicorum, id eſt, amor quo diligimus nos, eſt principium & radix amoris quo alios diligimus; igitur homo ex natura ſua magis propendet ad amorem ſui quàm vllius alterius, nec proinde poteſt naturaliter amare Deum ſupra ſeipſum. *At per hoc* effatum comparatur homo cum homine, non autem cum Deo, & ſenſus eſt amorem quo vnuſquiſque ſe diligit, modo non deficiat à præſcripto rectæ rationis, eſſe menſuram & regulam amoris quo alios diligere debet, ita vt quæ ſibi hone-

ſtè

ſtè amat, cæteris quoque hominibus amare debeat; vnde hoc effato non ſignificatur, nunquam poſſe aut debere vnum hominem alterum ſupra ſe diligere, litando ſe morti vt eum ſoſpitet, quod ſi comparetur homo cum Deo, ad quem ſe habet vt pars ad totum, & particulare ad vniuerſale, diuinus amor regula eſt atque menſura quo ſui amorem metiri ac moderari tenetur, cùm tranſcendentaliter ac ſe toto ſit diuinæ bonitatis participatio, & eſſentialiter à Deo pendeat tanquam à prima cauſa, & ad eum tanquam ad vltimum finem ordinetur.

Nonum; S.Thomas 1.2.qu. 109. articulo 3.negat poſſe hominem lapſum diligere Deum vt naturæ authorem ſuper omnia, ſine auxilio gratiæ naturam ſanantis.

Reſp. Sanctus Thom.loquitur de potentia morali, quam admittit in natura integra, negat autem in natura lapſa, propter rebellionem appetitus voluntatem ad bonum priuatum inclinantis, negat inquam ex Caietano ad amandum Deum vt naturæ auctorem amore de facto inferente obſeruationem omnium diuinorum mandatorum etiam ſub peccato veniali obligantium, toto vitæ tempore; ex aliis ad amandum Deum amore inferente obſeruationem mandatorum omnium ſub mortali obligantium;ex aliis denique, quorum expoſitionem ſequor, ad amandum Deum amore determinante ad ſeruanda omnia eius præcepta ſub mortali obligantia, id eſt quo ſtante non poſſit homo conſentire in vllum mortale peccatum, ſiue reipſa inferat obſeruationem mandatorum,ſiue non, quia graui tentatione occurrente intertimitur.

tuit, ſed reipſa ſubinde præſtat pro hominibus, vt pro parentibus, filiis, vxore, republ. conſeq. valet, quia *maiorem charitatem nemo habet quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

Reſp. Nego Ant. & eius prob. ſi ſermo ſit de perpeſſione mortis ex honeſto motiuo, ſeu veræ virtutis intuitu, non ex impetu alicuius paſſionis. Curiel. 1. 2. q. 109. art. 3. dub. 2. negat conſeq. quia ex eius mente operoſius eſt toto vitæ tempore priuare ſe bonis, quorum abdicatio, & ſubire mala, quorum perpeſſio ad diuinorum mandatorum obſeruationem neceſſaria eſt, quàm mortem ſemel oppetere, adeoque difficilius eſt primum quàm ſecundum efficaci decreto ſtatuere.

Ob. 4. anima ſeparata, quæ pœnam ſenſus non patitur, nec perpetuo in Deum odio ab eius amore prohibetur, vt animæ paruulorum cum ſolo peccato originali decedentium, poteſt cum generali Dei concurſu eum vt auctorem naturæ diligere ſuper omnia, ergo id quoque poſſunt homines viatores adulti.

Reſp. dato ant. neg. Conſeq. quia paruulorum iſtorum animæ non grauantur rebellione appetitus, & tentationibus Dæmonis, nec ducuntur bonis ſenſibilibus. Cæterùm dubito, an ſi nulla gratia naturalis ordinis roborarentur, vnquam prorumperent in Dei amorem omnino efficacem, id eſt vi cuius eſſent paratæ & expeditæ ad faciendum quidquid iuberet; ob difficultatem renunciandi bonis, quorum abdicatio in diuinorum mandatorum obſeruatione includitur.

Ob. 5. nulla res indiget ſpeciali Dei auxilio ad obeundas operationes ipſi proportionatas & connaturales, ſed contenta eſt generali concurſu; atqui efficax amor Dei vt naturæ auctoris, eſt operatio proportionata & connaturalis homini. Maior prob. quia

con

concurſus Dei generalis, & concurſus ab eo debitus cauſis ſecundis coincidunt, nec vllus concurſus debitus, eſt ſpecialis, vnicuique autem rei debetur à Deo tanquam cauſa prima & vniuerſali concurſus ad operationes ipſius eſſentiæ proportionatas & connaturales. Min. conſtat ex prob. 1. concluſ.

Reſp. diſt. ma. vt phyſicè poſſit operari, concedo, vt reipſa operetur, Nego; vel quod idem eſt, vt poſſit poteſtate antecedente, concedo; vt poſſit poteſtate conſequente & efficaci, nego; licet enim cauſæ neceſſariæ ſeu libertatis expertes nunquam habeant poteſtatem antecedentem ad operandum, quin habeant conſequenter, ſeu nunquam ſint in actu primo ad operandum, quin ſequatur actus ſecundus operationis, quia nutu propriæ naturæ determinatæ ſunt ad agendum, poſitis omnibus principiis & conditionibus neceſſarijs; cauſæ tamen liberæ ob ſuam indifferentiam ſæpiſſimè poſſunt aliquid antecedenter, neque tamen poſſunt conſequenter, id eſt ſunt in actu primo ad aliquid faciendum, neque tamen faciunt, defectu liberæ determinationis ad id faciendum, indigentque ſpeciali auxilio, non vt poſſint id facere, & ad id faciendum ſe determinare, ſed vt reipſa determinent & faciant.

Alij reſpondent perfectum amorem Dei vt naturæ authoris, eſſe quidem homini naturam integram, & ſanam obtinenti connaturalem, non autem in pura vel lapſa natura; ideoque hominem in ſtatu naturæ integræ ad Deum ita ſpectatum perfectè amandum ſolo generali auxilio contentum fuiſſe, in ſtatibus autem puræ & lapſæ naturæ indigere ſpeciali concurſu. *Sed negatur* aſſumptum; quia ille actus eſt homini connaturalis & proportionatus, ad quem efficiendum phyſicè potens eſt, ita vt nec vllum principium, nec vlla conditio neceſſaria naturæ debitum excedat;

homo

homo autem in ſtatu puræ naturæ, & conſequenter in ſtatu naturæ lapſæ in quo naturalia omnia integra permanent, eſt phyſicè ſufficiens ad Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligendum, vt probatum eſt concluſ. 1. quo autem ſenſu natura humana ſecluſo dono integritatis dicatur infirma, manca, & vulnerata, diximus ſuprà diſp. 2.q. 5. art. 4. & 5.

Nota quoſdam in hac quæſtione confusè ac perplexè loqui, abſolutè ac ſine addito negantes poſſe hominem lapſum ſine gratia Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligere, cùm tamen pro certo & explorato habendum ſit deberi homini poteſtatem phyſicam & antecedentem ad id præſtandum, & ſolùm quæſtio eſſe debeat de poteſtate conſequente, id eſt vtrum homo ita poſſit Deum vt naturæ authorem ſuper omnia diligere ſine auxilio gratiæ, vt aliquando id reipſa præſter.

ARTICVLVS III.

An poſſit homo lapſus quoſcunque alios virtutum naturalium actus, dempto amore Dei ſuper omnia, ſine gratiæ auxilio efficere?

1. Concluſio. Homo lapſus per ſe, id eſt ſpectata eius natura etiam lapſa, potentiam habet phyſicam & antecedentem ad omnes virtutum naturalium actus elicitos, quorum obiecta naturali lumine intellectus, ſine ſpeciali reuelatione & illuminatione, inueſtigari & proponi poſſunt. *Dixi per ſe*, quia per accidens contingit hominem non poſſe virtutum naturalium actus externos ſeu imperatos exercere, nec adeò ipſos velle & imperare actu voluntatis omnino efficaci, putà tum ex parte volentis, tùm ex parte rei volitæ, v.g. non poſſe magnas impenſas facere, aut eleemoſynam largiri defectu opum & facultatum. *Dixi quorum obiecta &c.* quia dantur aliquæ actiones rectæ quidem rationi conformes, & ad materiam

duntur. 1. nihil concedi quod ſit propriè gratia ſeu beneficium naturæ indebitum; non poſſe tamen moraliter aliquos, puta difficillimos, & heroïcos ſine gratiæ auxilio præſtare, id eſt non poſſe ſine graui negotio & difficultate, ratione cuius licet abſolutè poſſit eos præſtare, de facto tamen eos non præſtat, adeoque ſpectata eius fragilitate ac infirmitate cenſetur impotens ad eos efficiendos.

Vaſquez autem & eius ſequaces hîc diſtinguũt potentiam antecedentem & conſequenten, & per antecedentem quidem intelligunt phyſicam, per conſequentem verò non intelligunt moralem, ſed eam quæ ad actum ſecundum reducenda ſit, ſeu qua homo ita poteſt aliquid vt reipſa faciat; quæ duæ potentiæ non recurrunt, ſed multùm inter ſe differunt, multa enim poſſumus etiam moraliter, quæ tamen non poſſumus conſequenter, id eſt non ita vt reipſa ea faciamus. Vnde admittunt in homine, etiam poſt naturæ humanæ lapſum, potentiam antecedentem ad omnes virtutum naturalium actus, moralem ad permultos, putà ad eos qui non ſunt admodum laborioſi & difficiles, conſequentem verò ad nullum omnino, quantumuis facilem.

2. Cæteri ad virtutum naturalium actus perdifficiles ſpeciale Dei auxilium ſeu gratiam requirunt propter eorum arduitatem, qua hommo ab iis præſtandis ſic deterretur, vt eos, ſi ſolius naturæ viribus vtatur, ac ſuo arbitrio & regimini permittatur non ſit præſtiturus; aliunde verò auxilium quo roboratus difficultates ac tentationes perrumpit, & nonobſtante illarum incurſu hos actus molitur ac perficit, naturæ debitum excedit, quia non eſt connaturaliter debitum homini, vt in quibuſcunque anguſtiis, obſtaculis & tentationibus conſtitutus, virtutis & rectæ rationis ductum ſequatur; ad actus autem faciles, ac

difficu

difficultatibus expeditos, aut non admodum arduos & laborioſos, ſi non ſemper & conſtanter, ſaltem aliquando exercendos, gratiam non requirunt ob contrariam cauſam, quia non excedit naturæ humanæ debitum, vt homo ſecundum dictamen rectæ rationis interdum ſaltem operetur, quando virtutis exercitium nulla vel modica difficultate implicatur. Neque refert quod homo, etiam abſente difficultate, aliquando benè, aliquando malè operetur, & quod ſit beneficium diſtinctum à creatione & conſeruatione; illas adeſſe circunſtantias poſitiuas & negatiuas, internas & externas, in quibus bonum opus exhibet, cùm aliæ adeſſe potuiſſent in quibus id prætermiſiſſet, aut etiam peccaſſet; quia beneficium hoc eſt indebitum homini, nec connaturalem ei prouidentiam excedit.

3. Vaſques autem & eius conſortes, ad quoſcunque virtutum naturalium actus etiam facillimos, & negotio vacuos, ſpeciale Dei auxilium ſeu gratiam requirunt, quia omnis huiuſmodi actus, etiam imperfectiſſimus ex obiecto & circunſtantiis, modo ea retineat quæ ad formalem eius bonitatem neceſſaria ſunt, & conſequenter cogitatio ad eum inclinans, & voluntatis motio ex ea profecta, ab intrinſeco & ex ſua propria natura conferunt ad æternam gloriam, vt media ad finem; actus quidem, quia eſt de congruo meritorius gratię, cogitatio autem & motio quia voluntatem ad hunc actum excitant. Vnde non ideò præciſè auxilium diuinitus conceſſum ad virtutis naturalis actum eliciendum eſt gratia, quia eſt indebitum, ſed quia & eſt indebitum, & ad æternam gloriam per ſe confert; licet enim aliqui naturalium virtutum actus, vt perdifficles & heroïci, & conſequenter auxilium datum ad eos præſtandos, naturæ debitum & communis prouidentiæ modum excederent; ſi tamen ad ſupernaturalem

ralẽ beatitudinem per ſe intrinſecè non conferrent, per ſe gratiæ non eſſent,ſumendo gratiã,vt hic ſumi debet, more ſcripturæ,conciliorum & Patrum; cùm ex eorum vſu nomine gratiæ intelligatur beneficium quod per Chriſtum conceditur,nihil autem per Chriſtum nobis donetur,niſi quatenus vtile eſt ad æternã gloriam.Neque hinc ſequitur, inquiunt,ipſas potentias intellectus & voluntatis, & cogitationes quibus bonum morale proponitur,per ſe gratias eſſe,cùm per ſe concurrant ad actum moraliter bonum, illæ quidem per modum principij actiui, hæ autem per modum conditionis; quia ſunt indifferentes ad boni & mali actus exercitium, neque magis poſtulant hominẽ bene operari quàm malè. ſecus eſt de cogitatione moraliter practica, id eſt inclinante ad bene operandum, ſeu cauſante in voluntate motionem aliquam etiam inefficacem,vi cuius trahatur & conuertatur ad opus moraliter bonum;hæc enim cogitatio, cùm aliquo modo determinet ad bonum opus, poſtulat eius exercitium.Ita illi.

At 1. negamus actus virtutum acquiſitarum etiam heroïcos,& conſequenter auxilium internæ vocationis ad eos præſtandos, per ſe intrinſecè conferre ad æternam gloriam,de quo ſupra non ſemel dictum eſt. 2.*non ea* ſolùm per Chriſtum donantur quæ per ſe intrinſecè conducunt ad gratiam & gloriam, ſed etiam quæ per accidens & extrinſecè, vt bona temporalia, quatenus aliquo modo iuuant ad operandum prout oportet ad gratiam & gloriam conſequendam,& hoc omnes etiam aduerſarij fatentur. 3. *vt aliquid* ſimpliciter ac ſine addito dicatur gratia, ſumendo gratiam more ſcripturæ, conciliorum & Patrum, duo requiruntur & ſufficiunt,nempè vt ſit indebitum ſeu naturæ modum excedat, & ad æternam gloriam conducat, aut per ſe vt dona ordinis ſupernaturalis,aut per

accidens & ex diuina ordinatione, vt actus virtutum naturalium,qui remouent peccati obicem,quo ſublato gratia & conſequenter gloria nõ ex rei natura,ſed ex diuino beneplacito infunditur. *Ex quo* ſequitur non id omne quod extrinſecùs & diuina ordinatione confert ad ſalutem, poſſe ſimpliciter ac ſine addito gratiam dici,alioqui cùm omnia dona naturalia relatiuè ad ſalutem nobis concedantur & ad eam obtinendam iuuare poſſint ac debeant,ſimpliciter ac ſine addito gratiæ dicerentur; ad hoc enim præterea requiritur,vt naturæ debitum & communis prouidentiæ modum excedat. *Dixi* ſimpliciter, & ſine addito, quia naturalia dona;ſi prout ſubſũt prouidentiæ Dei ſupernaturali qua ordinantur ad noſtram ſalutem, conſiderentur, gratiæ ſunt & dici poſſunt; quod eſt non ipſa ſecundum ſe,ſed ordinationem qua referuntur ad noſtrum vltimum finem ſupernaturalem, & illa quoad habitudinem qua ordinationem hanc reſpiciunt,gratias eſſe.

ARTICVLVS V.

Vtrum homo in pura & integra naturæ ſtatibus, ad naturalis virtutis exercitium potentior exiſtat,quàm in ſtatu naturæ lapſæ.

1. Concluſio. Nõ eſt naturaliter potentior in pura natura quam in lapſa,ſiue ſermo ſit de poteſtate phyſica & antecedente,ſiue de morali & conſequente,quia vt fusè oſtendimus diſp. 2.q.5. art. 4.5. & 6. eædem ſunt naturales vires in vtroque ſtatu. Vide plura q.4 art.6.p.1.

2. Concluſio.Homo in ſtatu naturæ integræ,ſine nouo gratiæ auxilio,phyſicè potentior exiſteret ad virtutum naturaliũ actus efficiendos,quàm in ſtatu naturæ lapſæ,non quoad principium actiuum&paſſiuũ, ſed quoad conditiones ad agendum.1.*pars* prob.quia eædem ſunt naturales vires voluntatis in homine in-

tegro

tegro & lapſo,ad virtutu m naturalium actus eliciendos & recipiendos. 2.*pars* prob. quia homo in ſtatu naturæ integræ, cùm caret multis & magnis parandæ ſcientiæ impedimentis quibus in hoc ſtatu conflictamur, v errore, paſſibilitate, rebellione appetitus ſentientis &c. peritior eſſet in ſpeculatiuis & practicis quam modò ſimus,adeóque cùm præuia cognitio agendorum & fugiendorum ſit conditio ex parte intellectus neceſſaria,vt voluntas ſit phyſicè& complete potens ad ea proſequenda,vel auerſanda, eſſet phyſicè potentior ad virtutum naturalium actus, quoad conditiones ad agendum.

3. Concluſio. Homo in natura integra,ſine nouo gratiæ auxilio,potentior exiſteret ad virtutum naturaliũ actus efficiendos,potentia morali& conſequente quã in lapſa.*prob.*de potẽtia morali, quia immunis eſſet ab errore, ab internis mali Dæmonis ſuggeſtionibus, à rebellione appetitus ſentientis, paſſibilitate, aliiſque incommodis naturæ lapſæ inſidentibus, qui bus tanquam ſpinis,pedicis& lapidibus offenſionis, virtuitis iter operoſum,lubricum & moleſtum efficitur: adeóque vel omnes, vel permultos naturalium virtutum actus facilè poſſet exequi, quos in hoc ſtatu ſine ingenti negotio & difficultate præſtare non poſſumus. *prob.* de potentia conſequente, quia impotentia conſequens vt plurimum oritur ex operis præſtandi arduitate,id eſt,ideo ſolemus opus aliquod omittere,licet ſimus phyſicè potentes ad id præſtandum, quia difficile & laborioſum eſt,cùm igitur omnes,aut permulti naturalium virtutum actus, qui nobis operoſi, & difficiles ſunt,homini naturam integram obtinenti faciles eſſent,plures reipſa exerceret ſine auxilio gratiæ,quàm homo lapſus.

4. Concluſio, Probabile eſt hominem in ſtatu naturæ integræ, ſine nouo gratiæ auxilio,potuiſſe mo-

raliter, id eſt ſine graui difficultate, quoſcunque naturalium virtutum actus operari, Deumque vt naturæ auctorem ſuper omnia diligere. *Prob.* quia id communiter docent Theologi cum S. Thomâ 1.2. q. 109. art. 3. in corp. his verbis; homo in ſtatu naturæ integræ, poterat operari virtute ſuæ naturæ bonum quod eſt ſibi connaturale, abſque ſuperadditione gratuiti doni, licet non abſque auxilio Dei mouentis: diligere autem Deum ſuper omnia eſt quiddam connaturale homini, &c. & ideo dicendum eſt, quod homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſupperadditæ naturalibus bonis, ad diligendum Deum naturaliter ſuper omnia, licet indigeret auxilio Dei adhoc eum mouentis, ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo etiam ad hoc, auxilio gratiæ naturam ſanantis. 1. *loquitur* de potentia morali, non de phyſica, ſiquidem negat homini lapſo eam potentiam ad bene operandum quam concedit homini integro; at homini lapſo non negat potentiam phyſicam ad diligendum Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia, & ad cæteros virtutum naturalium actus efficiendos. 2. *per auxilium* Dei mouentis intelligit generalem Dei concurſum, qui ex communi philoſophorum & Theologorum ſententia, non eſt aliud quàm actualis Dei operatio, identificata operationi creaturæ, qua ſimul cum ea coagit, & in eius effectum influit; ex mente autem Thomiſt. importat præterea phyſicam præmotionem ſeu prædeterminationem, qua prima cauſa ſecundas applicat ad operandum prius ordine naturæ quàm operentur, & quàm iis actu cooperetur.

Prob. quia homo in ſtatu naturæ integræ immunis erat ab errore, ab internis maligni ſpiritus tentationibus, à rebellione appetitus ſentientis, paſſibilitate, aliiſque id genus impedimentis, quibus in hoc ſtatu naturalis

naturalis virtutis exercitium obſidetur ac difficile redditur; hîc autem per potentiam moralem intelligitur ea qua poſſumus aliquid, ſine graui, & quæ cordatum hominem terreat, difficultate.

Confirmatur, quia virtutis actus ex duplici tantùm capite arduus dici poteſt, nimirum quod ſit laborioſus & moleſtus, aut quod phyſicas naturæ vires prætergrediatur, quia ratione omnes actus intrinſecè ſupernaturales dicuntur ardui & difficiles, licet eorum aliqui non ſint laborioſi & moleſti, vt affectus ſimplicis complacentiæ ad Deum quatenus eſt auctor bonorum ſupernaturalium: At virtutum naturalium actus neutro ex capite difficiles fuerunt in ſtatu innocentiæ; non ex primo quia homo erat impaſſibilis, non ex ſecundo qua hi actus ſunt homini connaturales & proportionati.

5. Concluſio. Spectata ratione, probabilius eſt hominem in ſtatu naturæ integræ non potuiſſe moraliter, ſine nouo auxilio diuinæ gratiæ, quoſdam naturalium virtutum actus exercere, putà eos quorum exercitium poſtulat abdicationem bonorum ad quæ humana natura valdè afficitur, cuiuſmodi ſunt honor, fama, voluptates ſenſuum, vita &c. Itaque homo naturam integram obtinens, non poterat moraliter, ſine nouo gratiæ auxilio, Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligere, aut concipere propoſitum efficax exequendi omnia eius placita, quia hi actus includunt abdicationem multorum bonorum chariſſimorum, quæ ad implenda voluntatis diuinæ placita neceſſaria eſt, neque decretum efficax ſeruandi placita manſuetudinis, temperantiæ, caſtitatis, fortitudinis, in quocunque caſu.

Ob. homo id poteſt moraliter quod non eſt ipſi arduum & difficile, atqui nullus virtutis naturalis actus homini naturam integram obtinenti difficilis fuit,

Minor prob. quia neque difficilis fuit ob improportionem, ſiquidem humana natura cum generali Dei auxilio phyſicè ſufficiens eſt ad quoſcunque naturalis virtutis actus efficiendos; neque ob pœnam & moleſtiam in exercitio eius ſubeundam, ſiquidem homo in ſtatu innocentiæ, impaſſibilis, id eſt ab omni motu afflictiuo immunis erat; neque ob rebellionem appetitus concupiſcentis aduerſus ſpiritum, ſiquidem donum integritatis omnes eius motus inordinatos prohibebat.

Nego Min. & ad eius probationem dico erupiſſe difficultatem ex cogitatione bonorum ob cultum virtutis abdicandorum, ſuppoſito innato appetitu ad illa.

Ad hæc, homo in ſtatu innocentiæ habebat ex natura ſua, & ſine vllo gratiæ dono, phyſicam potentiã non modo ad virtutis actus qui exerceri ab eo poterant in ſenſu compoſito, ſeu retentis omnibus illius ſtatus prærogatiuis, ſed etiam ad eos qui ab ipſo præſtari poterant in ſenſu diuiſo, id eſt ſublatis illius ſtatus priuilegiis, vt integritate & impaſſibilitate, cùm eam haberet in pura natura; V.G. poterat phyſicè & antecedenter concipere propoſitum ſeu decretum efficax obtemperandi mandatis diuinis, etiam ſub veniali duntaxat culpa obligantibus, imò inſiſtendi omnibus eius conſiliis & placitis, etſi Dæmon non modo exterius quoque tentaret, etſi appetitus ſentiens contrariis motibus vehementiſſimis reluctaretur, etſi tormenta acerbiſſima ſubeunda eſſent, vitaque ipſa per mortem atrociſſimam profundẽda eſſet iis exequendis; neque tamen, ſine nouo gratiæ auxilio, poterat moraliter huiuſmodi actus perficere, ergo non eſt abſolute dicendum, hominem in ſtatu innocentiæ potuiſſe moraliter quoſcunque naturalium virtutũ actus exercere.

6. Concluſio. Non poterat homo in ſtatu Innocentiæ

tiæ, ſine nouo gratiæ auxilio, conſequẽter & efficaciter exercere ſemper & conſtanter omnes virtutum naturalium actus, etiam quos poterat moraliter,

Prob. quia hæc eſt hominis infirmitas, vt ſub libero arbitrio ſæpe abuatur, omittendo bonos actus etiam debitos ex præcepto, quos facilè poſſet exhibere, & committendo actus prohibitos à quibus facilè poſſet abſtinere. Vnde primi parentes fructum vetitum comederunt, cuius tamen eſu priuare ſe facilè poterant.

QVÆSTIO IV.

De neceſſitate Gratiæ auxiliantis ad ſeruandam legem naturalem.

ARTICVLVS I.

Prænotanda.

1. DVobus modis ſeruari poteſt naturalis legis pręceptum, ſcilicet quoad ſubſtantiam, & quoad modum; quoad ſubſtantiam ſeruatur præceptum affirmatiuum quando exercetur actus præceptus; negatiuum quando non exercetur actus prohibitus. Quoad modum verò vtrumque ſeruatur, quando in eius obſeruatione interuenit aliquis actus de condigno vel de congruo gratiæ & gloriæ meritorius, aut ad gratiã per ſe diſponens, quam diſtinctionem approbant Pius 5. & Greg. 13. in bulla contra Baium eam reiicientẽ. Hîc quæritur an poſſit homo gratiæ auxilio deſtitutus ſeruare præcepta naturalis legis non quoad modum, de quo infrà q. 5. ſed quoad ſubſtantiam, vitando omnia peccata iis oppoſita.

2. ad obſeruandum præceptum negatiuum quoad ſubſtantiam, nullus poſitiuus actus abſolutè neceſſarius eſt, licet vt plurimùm aliquis interueniat; ad ſeruanda verò affirmantiua, quæ motiuum actus non imperant, quia non pertinet ad eius ſubſtantiam quæ ſola ſub præceptum cadit, cuius generis ſunt virtu-

um acquiſitarum poſitiua præcepta vel omnia, vel altem plurima, ad hæc, inquam, ſine vllo peccato ſeruanda ſufficit actus indifferens, ſi homo non tenetur ſuos omnes actus in ſuum vltimum finem formaliter aut virtualiter ordinare; ſecus eſt de præceptis motiuũ actus imperantibus, quod ad ſubſtantiã eius pertineat tanquã ſpecificatiuũ ſeu formale obiectum per ordinẽ ad quod in ſpecie ſua conſtituitur, cuiuſmodi eſt præceptũ diligendi Deũ, hæc enim nonniſi per bonũ actũ impleri poſſunt.

3. Tentatio quinque modis ſuperari poteſt. 1. *per actum* aliquo modo gratiæ & gloriæ meritorium, aut ad gratiam per ſe diſponentem. 2. *per actum* moraliter bonum, ſed nullatenus gratiæ & gloriæ meritorium, aut ad gratiam per ſe intrinſecè diſponentem; cuiuſmodi eſt quilibet actus naturalis virtutis ſecundùm ſe præcisè ſpectatus. 3. *per actum* indifferentem indiuiduo, ſi datur aliquis huiuſmodi actus. 4. *ſine vllo* voluntatis actu, homine circa tentationem merè negatiuè ſe habente. 5. *ex affectu* alterius peccati, quando ſcilicet peccatum ad quod impellit tentatio, per aliud peccatum vitatur, vt tentatio contra iuſtitiam per affectum fornicationis, contra miſericordiam per affectum ſuperbiæ, de quo Auguſt. lib. 21. ciuit. cap. 16. Hîc quæritur an gratia Chriſti neceſſaria ſit homini lapſo ad ſuperandam tentationem non primo modo, de quo infrà q. 5. nec quinto, cùm nullum peccatum ad auxilium gratiæ referendum ſit, nec Chriſtus, per cuius paſſionem ac mortem gratiæ omnes quibus tentationes ſuperamus, nobis conceduntur, paſſus & mortuus fuerit vt vno peccato aliud vitemus, & conſequenter vt peccemus. *Quæſtio* igitur hoc loco eſt, an homini lapſo gratia Chriſti neceſſaria ſit ad tentationes naturali legi repugnantes, tribus aliis modis ſuperandas? aut potius quæritur, vtrum

vtrùm homo lapſus ſine auxilio gratiæ per Chriſtū, poſſit vitáre omnia collectiuè peccata naturali legi repugnantia, ſiue id præſtando bonum aliquem actum exerceat, ſiue nullum, ſiue poſitiuè ſe habeat, ſiue merè negatiuè: hîc enim præcisè agitur de fuga peccati, & victoria tentationum aduersùs legem naturalem.

4. Sermo eſt de homine adulto habente rationis ac libertatis vſum ſufficienten ad peccandum, ſi contra legem naturalem faciat: nec agitur de breuiſſimo aliquo tempore, in quo nullæ aut leues occurrant tentationes, ſed de longo temporis interuello.

ARTICVLVS II.

An poſſit homo in natura lapſa ſeruare omnia collectiuè Naturalis legis præcepta, proindéque omnes collectiuè tentationes ijs repugnantes vincere, ſine auxilio gratiæ?

1. Conclusio. Homo in natura lapſa poteſt phyſicè & antecedenter, ſine vllo gratiæ auxilio, ſeruare omnia collectiuè naturalis legis præcepta non peccando etiam venialiter contra illa, proindeque ſuperare omnes tentationes iis repugnantes, toto vitæ tempore; ita Vaſquez, Mæratius, & alij communiter, licet multi confusè loquantur, nec ſuam mentem ſatis declarent.

Prob. 1. quia lege naturali tenetur ad id præſtandum; & tenetur etiamſi abſit omne gratiæ auxilium; ſiquidem ad id obligaretur in puræ naturæ ſtatu, qui omnem gratiam etiam naturalis ordinis excludit, vt oſtenſum eſt ſuprà q. 3. art. 2. p. 3. concluſ. 1. nulla autem lex obligare poteſt ad id quod potentiam phyſicam & ad operandum ſufficientem excedit.

Prob. 2. humana voluntas habet vim phyſicam ſufficientem ad ea proſequenda & auerſanda, quæ naturale lumen intellectus ei proponit tanquam obiecta

Prob. 1. ex ſcript. Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis Infelix ego quis me liberabit de corpore mortis huius?* Per legem reſidentem in membris, intelligit fomitem ſeu motus inordinatos appetitus ſentientis; per legem mentis, ſignificat dictamen rectæ rationis per quod intellectus practicus voluntati proponit quid agendum, & non agendum ſit, adeoque præcepta cuiuſcunque legis tum naturalis tum poſitiuæ, maximè verò quatenus per ipſum indicantur placita legis naturalis, cùm ijs præcipuè lex membrorum obſiſtat & reluctetur; & cùm ſubdit, *Quis me liberabit &c.* ait ſe concupiſcentiæ motus effrenes, quibus ad violãda vtriuſque legis præceptá vehementiſſimè impellitur, non ita poſſe coercere, quin ea infringat, niſi gratiâ Chriſti confortetur & robuſtior fiat. Audiamus Fulgentium lib. de Incarn. Chriſti cap. 16. *De corpore mortis huius, non liberum hominis arbitrium, neque legis ſanctum mandatum, ſed ſola nos liberat gratia Dei per Ieſum Chriſtum.*

Et 2. Cor. *Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti; non literà ſed ſpiritu; litera enim occidit, ſpiritus autem viuificat*, per ſpiritum intelligitur interioris gratiæ auxilium quod à Spiritu ſancto ſubminiſtratur; literæ nomine potiſſimum ſignificatur lex decalogi lapideis tabulis inſculpta, vt tradit Auguſt. lib. de ſpiritu & litera cap. 14. & liquet ex textu; dico potiſſimùm, ne excludam leges cæremoniales & iudiciales his tabulis minimè contentas. Lex autem dicitur occidere, illiuſque promulgatio ibidem vocatur *miniſtratio mortis & damnationis*, quia cùm præſcribat quid agendum & non agendum ſit, neque tamen ſpiritum interioris gratiæ ad præſtanda ea quæ præſcribit neceſſarium ſubminiſtret, ſolus enim Chriſtus

per

nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque valeamus, Anathema ſit. Et can. 5. *Quicunque dixerit, gratiam iuſtificationis ideò nobis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius implere poſſimus per gratiam, quaſi etſi gratia minimè daretur non quidem facilè, ſed tamen poſſimus implere diuina mandata, anathema ſit*. Per gratiam iuſtificationis, non intelligit formaliter ſanctificantem, quam Patres in Pelagianos diſputantes gratiam remiſſionis peccatorum vocare ſolent, ſed auxilium internæ motionis, ſeu gratiæ actualis excitantis & adiuuantis nos ad benè operandum, & ad ſuperandas tentationes: quam concilia & Patres gratiam iuſtificationis, & iuſtificantem ac ſanctificantem ideo vocant, quia nos mouet & adiuuat ad veram iuſtitiam & ſanctitatem obtinendam & adaugendam, vt notat Mæratius diſp. 5. ſect. 4. n. 8. Itidem *Innocentius* primus epiſt. ad Carthag. concilii Patres, quæ eſt 91. inter epiſtolas Auguſt. & epiſt: ad Mileuitani concilii patres, quæ eſt 93.

Prob. 3. ex Patribus: *Auguſt.* epiſt. 89. Hilario, per cuius literas rogatus fuerat, an Chriſtiani Syracuſii verè dicerent, poſſe hominem naturæ viribus Dei mandata cuſtodire, ſic reſpondet; *illud verò quod dicunt, ſufficere homini liberum arbitrium ad dominica præcepta implenda, etiam ſi Dei gratia & Spiritus ſancti dono ad opera bona non adiuuetur, omnino anathematizandum eſt, & omnibus execrationibus deteſtandum.* Et epiſt. 95. *ſiue gratiam dixerit* Pelagius, *eſſe liberum arbitrium, ſiue remiſſionem peccatorum, ſiue legis præceptum, nihil eorum dicit quod per ſubminiſtrationem ſancti Spiritus pertinet ad concupiſcentias tentationeſ-*

que vicendas. Et paulò poſt, *vnde ſatis apparet, quod ad non peccandum, id eſt, ad non malè faciendum, quamuis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen eius poteſtas non ſufficit, niſi adiuuetur infirmitas.* Itidem lib. de gratia, & lib. arbitrio cap. 15. *Leo* ſerm. 5. de Quadrageſima, *ideo dat præceptum* (Deus) *vt excitet deſiderium & præſtet auxilium. Cyprianus* in orat. Dominica. *Nemo ſuis viribus fortis eſt, ſed Dei indulgentia & miſericordia tutus eſt.*

His ac ſimilibus teſtimoniis, quibus negant Patres & concilia poſſe hominem in natura lapſa, liberi arbitrij gratiæ auxilio deſtituit viribus, naturalis legis præcepta cuſtodire, non loquuntur de potentia phyſica, cùm homo etiam in natura lapſa vires phyſicè ſufficientes ex ſe habeat ad omnia illa præcepta etiam collectiuè obſeruanda ſine vllo peccato etiam veniali, de quo concluſ. 1. nec de ſola potentia mortali, quaſi velint poſſe quidem hominem lapſum naturæ viribus totam implere legem naturalem etiam potentia conſequente, id eſt, ita vt reipſa impleat, ſed cùm multo labore ac negotio, cum etiam gratia ſuppoſita regnum cælorum vim patiatur, & violenti rapiant illud; ſed de potentia efficaci & conſequente qua homo ſic aliquid poteſt vt reipſa efficiat.

Dices 1. concilia & PP. citatis locis diſputare de cuſtodia diuinæ legis vniuerſæ, prout præcepta tum naturalia, tum ſupernaturalia complectitur, & negare hominem poſſe illam totam implere, ratione præceptorum ſupernaturalium quæ illius potentiam non modo efficacem & conſequentem, ſed etiam phyſicam & antecedentem exuperant; certant enim contra Pelagium, aſſerentem omnia diuina præcepta per liberi arbitrii mere naturaliter operantis vires poſſe impleri, & quidem prout oportet ad ſalutem.

Reſp. & concilia Patres ſubinde loqui de ſola lege naturali

turali, & cum agunt de vniuerſa lege diuina, potiſſimùm tamen agere de naturali, *quia* 1. impotentiam quam homini tribuunt ad ſeruandam legem, non referunt ad ſupernaturalitatem præceptorum, ſed ad hominis infirmitatem ſeu fragilitatem, & ad naturæ lapſæ corruptionem, id eſt ad motus inordinatos appetitus ſentientis, qui per donum integritatis cohibebantur, & quibus homo ad violandam legem inducitur; hi autem motus in præcepta naturalis legis potiſſimum inſurgunt & militant. 2. *aiunt* Gentiles quibus lumen fidei & Euangelij nondum affulſit, ad cuſtodiam legis per eos ſeruandæ impotentes eſſe, niſi per Chriſti gratiam roborentur; non eſt autem alia lex ipſis ſeruanda quàm naturalis, cùm lex Chriſtiana licèt eos obliget in actu primo, non obliget tamen in actu ſecundo, defectu prædicationis & ſufficientis propoſitionis. 3. *Innocentius* in epiſt. ad concil. Carthag. Patres ſcribit, *Deum quotidiana preſtare beneficia*, (auxilia) *quibus niſi freti nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores; neceſſe eſſe vt quo auxiliante vincimus, eo non adiuuante vincamur*: at non indigemus quotidiano auxilio ad non peccandum in præcepta ſupernaturalia, quæ pauca ſunt, & rarò obligant, ſed ad non peccandum in præcepta legis naturalis. *Itidem Auguſt.* cit. epiſt. 95. docet gratiæ auxilium eſſe neceſſarium *ad concupiſcentias tentationeſque ſuperandas*, motus autem concupiſcentiæ naturalem legem maximè impugnant. 4. Concilij Carthag. Patres in epiſt. ad Innocentium, quæ eſt inter Auguſtianas 90. ante medium, tanquam Pelagianum errorem redarguunt, dicere *hominẽ propria voluntate poſſe ſeruare Dei legem ſiue naturaliter in corde conſcriptam, ſiue in literis datam.* Qui ſentiunt hominem in ſtatu innocentiæ potuiſſe conſequenter & efficaciter vniuerſam legem naturalem implere

implere ſine gratiæ diuinæ auxilio, addunt Patres & concilia loqui de impotentia quæ nō extiterit in ſtatu innocentiæ, in hoc autē ſtatu hominem ſine nouo gratiæ auxilio nō fuiſſe impotentem ad præcepta naturalis ordinis exequenda. Sed vtrum homo in ſtatu innocentiæ quod aiunt potuerit, dicam art. 5.

Dices. 2. concilia & Patres loqui de obſeruatione diuinæ legis, non quo ad ſubſtantiam ſed quo ad modum, & ſolùm docere non poſſe hominem gratiæ auxilio deſtitutum eam implere prout oportet ad ſalutem, ſeu cum merito æternæ gloriæ, quemadmodum aiebant Pelagiani.

Sed nego, id tantùm ab eis doceri, ampliùs enim ſignificant, vt liquet ex eorum verbis, non poſſe hominem per ſolius naturæ vires operantem, diuinam legem ita implere, ſaltem per longum tempus, vt grauiter ſeu lethaliter in eam non peccet.

ARTICVLVS III.

An poſſit homo in natura lapſa ſeruare quodlibet naturalis legis præceptum diuiſim, adeoque ſuperare quamlibet tentationem naturali legi contrariam diuiſim, ſine auxilio diuinæ gratiæ?

1. Concluſio. Homo lapſus per ſolius naturæ vires poteſt Phyſicè & antecedenter id præſtare, ſine vllo peccato etiam veniali, vt conſtat ex probatione primæ Concluſ. art. 2.

2. Concluſio. Homo lapſus per ſolius naturæ vires non poteſt efficaciter & conſequenter id præſtare, ſine graui peccato, ita communiter Theologi, vt Mæratius, Capreol. Greg. Ariminn. Marſil. vterque Sotus, Vega, Medina, Abulenſis, Bellarm. & Vaſquez; repugnant doctores art. 2 Concluſ. 3. citati & pauci alii. *poteſt* hæc concluſio bifariam accipi. 1 *ita* vt ſenſus ſit aliqua eſſe naturalis legis præcepta, quæ homo lapſus gratiæ auxilio deſtitutus non poſſit diu, aut

etiam

etiam toto vitæ tempore ſeruare. 2. *ita* vt ſenſus ſit aliqua eſſe præcepta, quæ ne ſemel quidem ſine gratiæ auxilio ſeruare poſſit; ego eam tueor in vtroque ſenſu.

Et primo, dari aliqua præcepta quæ homo lapſus ſine auxilio gratiæ non poſſit conſequenter & efficaciter per totam vitam, aut per longum tempus, ſine graui lapſu implere.

Prob. 1. ex ſcriptura Sap.8. *Sciui quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det*, nomine continentiæ ſignificatur caſtitas, vt interpretantur Auguſt. epiſt. 87. Africani patres epiſt. 95. & alii communiter. Matth.26. *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.* Significat Chriſtus imminere Apoſtolis grauem aliquam tentationem, ad quam ſuperandam impotentes ſint, ideoque iubet eos orare ac petere gratiæ auxilium ad id neceſſarium, vt exponunt Auguſt. lib de gratia & lib. arbitrio cap. 4. & Patres Concilii Carthaginenſis epiſt. ad Innocentinm, quæ eſt 90.inter Auguſtinianas.

Prob. 2. authoritate *Innocentij primi*, & *Cœleſtini primi*, Summorum Pontificum, qui locis art.2. concluſ.2. citatis aiunt. *inſidias Diaboli & concupiſcentias carnis nonniſi per quotidianum Dei adiutorium euinci poſſe*; ex quo ſic argumentor, quotidiano Dei adiutorio ad ſuperandas tentationes indigemus, ergo ſi Dei adiutorium vel vnico die nobis deſit, occurret aliqua ſingularis tentatio cui ſuccumbemus, ergo dantur aliquæ tentationes quas infringere ſine auxilio diuinæ gratiæ non poſſumus.

Nota hæc duo in idem recidere; aliquas tentationes aduerſus naturalem legem ſine Dei gratia non poſſe vinci, & aliqua præcepta naturalis legis ſine Dei gratia non poſſe ſeruari; Siquidem omnis tentatio inducens ad peccandum aduerſus legem natura-

lem,inducit ad alicuius naturalis præcepti tranſgreſ-ſionem, cùm omne peccatum etiam veniale ſit alicu-ius præcepti violatio , & conſequenter ſi aliqua ten-contra legem naturalem ſine Dei gratia ſuperari ne-tatio quit,etiam aliquod naturale præceptum ſine hac gratia ſeruari nequit.

Prob.3.ex Patribus,vt *Auguſtino* lib de bono perſeuerantiæ cap.14.vbi probat exverbis Apoſtoli hortantis coniuges ad pudicitiam coniugalem 1. Cor. 7. *non tantùm continentiam donum Dei eſſe , ſed coniugatorum etiam caſtitatem.* Et *Proſpe o* lib. contra collatorem cap. 33. & 34. vbi Caſſianum tanquam Pelagianum reprehendit, quod Iobi dimicationem & victoriam aduerſus Diabolum ad impatientiam & blaſphemiam impellentem, ad naturalem Iobi facultatem,non ad Dei gratiam referret.

Prob.4.quia ſunt aliquæ tentationes tam graues & ad ſuperandum difficiles,vt licet homo phyſicè poſſit eas perrumpere , ac præceptum naturalis legis cuius violationem moliuntur , iis quantumlibet renitentibus obſeruare , reipſa tamen id non ſeruet ob impotentiam moralem ad id ſeruandum , niſi diuinæ gratiæ auxilio præueniatur & adiuuetur.

Grauis autem ſeu vehemens tentatio ea cenſetur, quæ boni ad quod natura valde inclinat propoſitione,ad actum prohibitũ inducit;aut mali à quo natura valde abhorret repræſentatione , ab actu præcepto reuocat; ſi tamen huiuſmodi bonum vel malum non tenui & remiſſa,ſed forti& viuida cogitatione apprehendatur;ex quo intelligitur , quænam tentatio leuis dicenda ſit.

Aliqui etiam probant 1. quia ſi quodlibet naturale præceptum toto vitæ tempore , aut ſaltem diu ſine gratia ſeruari poteſt , tota etiam collectio præceptorum naturalium itidem ſeruari poterit , quod Pela-

gianum

gianum eſſe art. 2. vidimus ; Si enim nulla ſpeciali Dei ope confortatus , poteſt ſeruare quodlibet naturale præceptum, etiam ex hypotheſi quod præcedentia ſeruauerit , puta ſecundum poſt primum,tertium poſt ſecundum,& ſic deinceps vſque ad vltimum incluſiuè ; ſuperare quamlibet tentationem , etiam ex hypotheſi quod præcedentes ſuperauerit,putà ſecundam poſt primam, &c. cùm nec omnia.ſimul præcepta ſeruanda , nec omnes ſimul tentationes ſuperandæ occurrant,ſed ſucceſſiuè; conſequens eſt vt etiam poſſit totam collectionem præceptorum ſucceſſiuè implere , & totam collectionem tentationum ſucceſſiuè ſuperare. Et ratio eſt , quia poſſe totam aliquam collectionem ſucceſſiuis partibus conſtantem efficere,non eſt aliud quàm poſſe ſingulas eius partes efficere ſucceſſiuè, quo tempore faciendæ ſunt ; & ſicut implicat ſingulas partes ex quibus conſtat aliquis culmus, vt tritici aceruus , ſucceſſiuè abſumi , & totum cumulum non exhauriri ; ita repugnat ſingulas partes ex quibus conſtat aliquod totum, vt complexum omnium præceptorum naturalium,& omnium tentationum iis repugnantium,effici,& totum ipſum non effici.

Sed non ſemel demiratus ſum , argumentum hoc in eos torqueri , qui aſſerunt hominem lapſum poſſe ſine grátiæ auxilio ſeruare omnia præceptà naturalia diuiſiuè , & ſuperare omnes tentationes iis contrarias diuiſiuè ; hi enim non aiunt hominem lapſum poſſe ſine gratia ſeruare quodlibet naturale pręceptũ, etiam ex hypotheſi quod præcedentia,quæcunque & quotcunque fuerint,ſeruauerit;& poſſe vincere quãlibet tentationem , ex hypotheſi quod præcedentes, quæcunque & quotcunque fuerint , deuicerit , cùm hoc ſit ſumere præcepta & tentationes non diuiſim ſed coniunctim , vt argumentum hoc apertè decla-

rat:ſed ſolùm dicunt nullum eſſe naturale præceptũ, quod ſeruare non poſſit ſi ſumatur diuiſiuè, id eſt ſecundùm ſe pręcisè ac ſine ordine ad alia, perinde quaſi ſolum eſſet, non verò còniunctim, hoc eſt prout dicit ordinem ad alia, ſeu prout aliis moraliter iungitur, & vnam cum iis ſucceſſiuam collectionem facit; nullámque eſſe tentationem naturali legi repugnantem quam vincere non poſſit, ſi eodem modo accipiatur, ex quo euidens eſt nõ ſequi, vt poſſit omnia pręcepta naturalia collectiuè ſeruare, & omnes tentationes iis cõtrarias collectiuè ſuperare, cùm multò plus ſit difficultatis& laboris in obſeruàtione omnium collectiuè præceptorum, & in victoria omnium collectiuè tentationum, quàm in cuſtodia vnius præcepti, & in victoria vnius tentationis.

Declaratur hoc exemplis; quàndo dicitur *ægrum* poſſe vno die conficere decem leucas diuiſiuè non collectiuè, ſenſus non eſt ægrum poſſe conficere quãlibet illarum leucarum, etiam ex hypotheſi quod aliam vel alias peregerit, putà ſecundam poſt primã, tertiam poſt ſecundam, &c. Sic enim ſumerentur decem leucæ collectiuè; ſed nullam eſſe quam conficere non poſſit, ſi ſecundum ſe præcisè ac ſeorſim ab aliis accipiatur; ex quo non ſequitur ægrum vno die poſſe conficere decem leucas collectiuè, cùm vitioſa conſequentia ſit à diuiſis ad coniuncta, ſeu à ſenſu diuiſo ad compoſitum, à ſenſu diſtributiuo ad collectiuum, & plus roboris atque operæ inſumendum ſit ad decem leucas peragendas, quàm àd vnicam; ſimiliterque exponendum eſt; ſi quis dicat poſſe *athletam* omnes aduerſarios ſuos proſternere diuiſiuè non collectiuè; poſſe *ſagittarium* ſingulis ictibus diuiſim ſcopum attingere, non tamen omnibus coniunctim poſſe; *talaris ludi* peritum ſingulis talorum iactibus numerum octauum decimum reddere, non tamen omnibus

nibus coniunctim : licet enim repetitis ſagittarum emiſſionibus, aut talorum iactibus, non varietur ſagittandi vel talaris ludi peritia in intellectu, nec decretum efficax contingendi ſcopum, aut exhibendi prædictum numerum in voluntate, variari tamen poteſt ea ſpirituum & organorum diſpoſitio, quæ ad hos præſtandos effectus neceſſaria eſt.

Probant 2. quia gratia nunquam daretur vt neceſſaria ad ſuperandas tentationes naturali legi repugnantes, ſed ſolùm tanquam vtilis, quod damnatum eſt à Concilio Mileuitano ca.5.art.2.concluſ.2. citato ; Siquidem gratia quæ ad victoriam tentationum datur, nunquam datur niſi hîc & nunc, ad hanc vel illã ſingularem tentationem ſuperandam, nulla autem eſt ſingularis tentatio, ex aduerſariis, quam ſine gratia vincere non poſſimus.

At hoc argumentũ eodem quo primum paſſu graditur, ſupponit enim poſſe quamlibet tentationem diuiſim ſuperari, idem eſſe ac poſſe ſuperari quandocunque occurrat, etiam cùm homo aliis tentationibus retundendis fatigatus & quaſi exhauſtus eſt, ita vt poſſit infringere ſecundam poſt primam, tertiam poſt ſecundam, & ita deinceps vſque ad vltimam incluſiuè: cùm tamen hoc poſſe præſtare, non ſit poſſe vincere quamlibet tentationem diuiſim, ſed coniunctim, adeoque vniuerſam tentationum ſeriem ac ſucceſſionem. Poſſe igitur quamlibet tentationem diuiſim ſuperare, eſt illam poſſe comprimere ſi ſecundum ſe præciſè ac ſeorſim ab aliis, quaſi ſola eſſet, accipiatur.

Secundo dari aliqua præcepta, quæ homo lapſus gratiæ auxilio deſtitutus, nequidem ſemel exequi, & aliquas tentationes, quas ne ſemel quidem ſuperare poſſit, ſuadetur tum ex citatis ſcripturæ, Patrum & conciliorum teſtimoniis, quibus id ſatis ſignificant, tum ex ratione allatâ.

ARTICVLVS VI.

An homo lapſus aliqua ſaltem naturalis legis præcepta ſeruare, & aliquas tentationes iis contrarias ſuperare poſſit, abſque auxilio diuinæ gratiæ?

NEgat Mæratius & Vaſquez, affimat communis ſententia.

1. Concluſio. Homo lapſus poteſt conſequenter & efficaciter præcepta legis naturalis non admodum difficilia ſaltem aliquando ſeruare, & tentationes iis contrarias non admodum difficiles ſaltem aliquando ſuperare, ſine auxilio gratiæ.

Prob. 1. ex his Triden. ſeſſ. 6. cap. 11. *Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*; quibus ſignificat hominem ad aliqua præcepta implenda ſpeciali auxilio non indigere, ad alia verò indigere, ideóque debere id petere, non quidem per orationem ſolius naturæ viribus factam, alioqui humanæ inuocationi diuina gratia ſubiungeretur repugnante Arauſic. 2. can. 3. ſed cum diuinæ gratiæ adiutorio.

Prob. 2. ex Bulla Pii V. & Greg. XIII. qua damnantur hæ Michaëlis Baii propoſitiones 28. *Liberum arbitrium ſine gratia & Dei adiutorio nonniſi ad peccandũ valet* 29. *Pelagianus error eſt dicere, quod liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum* 30. *fures ſunt & latrones, quicunque aliunde quàm per Chriſtum dicun poſſe hominem tentationi vlli ſine gratiæ adiutorio reſiſtere ſic vt in eam non inducatur, aut ab ea ſuperetur.* Quid reſpondeant aduerſarii dictum eſt q. 3. art. 1.

Prob. 3. ex patribus; *Chryſoſt.* homil. 24. in primam ad Corint. ſub initium. *ſunt ne ergo tentationes quas ſufferre non poſſumus ſine auxilio gratiæ? & quænam ſunt illæ: omnes vt ita dicam*, id eſt propè omnes, quia paucas per ſolius naturæ vires ſuperamus. *Auguſt.* lib. de perfectione iuſtitiæ in reſp. ad tertiam rationem, dicit

Parum

Parum eſſe ad non peccandum liberum voluntatis arbitrium, niſi Dei gratia per Chriſtum adiuuetur; id eſt pauca delicta cauere,niſi per gratiam confortetur.

Prob.4.quia connaturale eſt homini vt in huiuſmodi materia ſaltem aliquando ex debito naturæ rationalis,&præſcripto rectæ rationis operetur, nec excedit actiuitatem cauſarum naturalium ſuis greſſibus permiſſarum, & independenter à ſpeciali applicatione operantium, vt congruam in hac materia cogitationem ſubinde offerant.

2. Concluſio.Homo lapſus non poteſt potentia efficaci & conſequente, huiuſmodi præcepta quoties occurrunt conſtanter&immobiliter ſeruare,non modo per totam vitam,ſed ne quidem per longum tempus,ſine auxilio diuinæ gratiæ.

Prob.ex genuina hominis inconſtantia & fragilitate,ratione cuius hic modus operandi naturalem eius conditionem prætergreditur.

Obiectiones

C*Ontra tertiam art. 2. concluſ.* qua poſuimus hominem lapſum non poſſe conſequenter & efficaciter,ſine gratiæ diuinæ auxilio,ſeruare omnia collectiuè naturalis legis præcepta ſine graui lapſu; & *ſecundam art.*3. qua diximus eum ſic ſeruare non poſſe ſingula diuiſiuè.

Ob.1.hæc Deut.30.*Mandatum hoc quod præcipio tibi hodie non ſupra te eſt*; ſermo eſt de lege Decalogi per Deum data, & per Moyſen publicata.

Reſp.hæc dici homini per auxilium diuinæ gratiæ roborato,& ſenſus eſt, hominem diuinæ gratiæ auxilio præuentum & adiutum,poſſe conſequenter & efficaciter omnia collectiuè naturalis legis præcepta toto vitæ curſu ſine graui delicto implere.

Ob.2. hæc Eccleſ. 15. *Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te.* Reſpondet Auguſt. lib. de

gratia, & libero àrbitrio cap. 16. *Certum eſt nos mandata ſerua e ſi volumus, ſed quia preparatur voluntas à Domino, ab iſo petendum eſt vt tantum velimus quantum ſuſſicit vt volendo faciamus certum eſt nos velle cum volumus, ſed ille facit vt velimus bonum, &c.*

Ob. 3. cuſtodia legis naturalis quoad ſubſtantiam id eſt ſatisfaciendo eius obligationi, & vitando peccata in illam, naturæ humanæ viribus proportionata eſt, cùm nullum includat actum intrinſecè ſupernaturalem. Ergo poteſt homo per ſolius naturæ vires omnia eius præcepta ſic cuſtodire, non ſolùm diu, ſed toto vitæ curriculo.

Rep. conceſſo ant. diſt. conſeq. potentia phyſica & antecedente, concedo, potentia morali & conſequente, nego. Ea enim eſt hominis infirmitas, fragilitas & inconſtantia; vt quod bonum operari phyſicè poteſt, non operetur quando eſt ipſi difficillimum; & vt bonum quod facili negotio, aut cum mediocri difficultate perficere phyſicè poteſt, non ſemper & conſtanter perficiat, niſi diuino auxilio adiuuetur, quod auxilium, cùm humanæ naturæ conditionem & genuinum operandi modum excedat, eſt indebitum, proindéque gratuitum & ſpeciale.

Alii aliter diſtinguunt conſequent. aiuntque hominem poſſe conſequenter & efficaciter ſeruare totam legem naturalem, ac præſtare omne bonum ipſi proportionatum, ſi ſit ſanus vt erat in natura integra, non autem ſi ſit infirmus vt eſt in natura lapſa; quod declarant exemplo ægri, qui ſine ſcipionis adminiculo non poteſt moueri localiter ad magnam diſtantiam, licet hic motus ei naturalis ſit. Sed hi conſtituunt infirmitatem hominis in interiori diſſidio & conflictatione, quæ partem inter ſuperiorem

&

& inferiorem interuenit, tanquam in principio adæquato; in quo hallucinantur, quia ſuppoſito dono integritatis bellum hoc inteſtinum prohibente, adhuc eſt infirmus, fragilis, caducus & mutabilis; vt conſtat ex primis parentibus, qui cum dono integritatis & gratiæ diuinæ auxilio violauerūt præceptum, cuius obſeruatio erat naturalis & proportionata, cùm ſeruari poſſet per meram abſtinentiam ab eſu pomi interdicti ſine vllo actu poſitiuo, aut ex affectu temperantiæ, vel alterius naturalis virtutis. Neque dicas ſuppoſuiſſe actum fidei Theologicæ, quo primi parentes crederent præceptum hoc fuiſſe à Deo impoſitum, &c. quia hoc dato, tam erant potentes per fidei habitum, & ſupernaturalis gratiæ motionem qua præueniebantur, ad illum actum exercendum, quam homo integer per ſuas vires naturales ad actus virtutum moralium pręſtandos, & ad ſeruanda naturalis legis præcepta.

Ob.4. poteſt homo id efficere quod libero eius arbitrio ſubeſt; atqui obſeruatio naturalis legis quoad ſubſtantiam ſubeſt libero eius arbitrio etiam omni gratia deſtituto.

Reſp. argumentum hoc coincidit cum præcedenti, ac eandem ſolutionem recipit; ad libertatem enim ſufficit potentia antecedens, & ad operandum phyſicè ſufficiens.

Ob. 5. poteſt homo etiàm efficaciter & conſequēter, ſeruare aliqua naturalis legis præcepta ſine adiutorio diuinæ gratiæ; Ergo poteſt ſingula, imò omnia collectiuè, cùm æquè ſit potens ad ſingula, & ad totam eorum collectionem atque ad aliqua.

Reſp. conc. ant. nego conſequen. quia licet ſit æquè potens phyſicè & antecedenter, non eſt tamen æquè potens moraliter ob imparem difficultatem; & etiamſi eſſet æquè potens moraliter,

non valeret tamen conſequentia, propter hominis caducitatem & inconſtantiam, ratione cuius bona æqualiter facilia aut difficilia non ſemper & conſtanter facit.

Ob. 6. poteſt homo potentia conſequente, ſine ſpeciali auxilio, ſeruare ſingula naturalis legis præcepta diuiſiuè; Ergo ſimiliter poteſt omnia collectiuè.

Reſp. nego ant. de quo in concluſ. 2 & eo dato nego conſeq. de quo ibidem poſt 3. probationem; vbi oſtenſum eſt à ſigno diſtributiuo ad collectiuum non valere conſecutionem.

Ob. 7. creaturæ rationis expertes, omnia bona ſibi proportionata & connaturalia ſine ſpeciali auxilio proſequuntur, ergo multò magis homo ratione præditus.

Reſp. nego conſeq. & ratio diſparitatis eſt, quia creaturæ rationis expertes ſunt ad operandum determinatæ, & neceſſariò faciunt quicquid poſſunt, nec patiuntur difficultatem in ſectandis bonis connaturalibus; homo autem eſt liber ac indifferens ad agendum & non agendum, etiam circa bona quæ facere, & mala quæ vitare debet, ex qua indifferentia iuncta conditioni creaturæ ſequitur fragilitas & inconſtantia in agendo; & ſubinde patitur grauem difficultatem in præſtandis bonis quæ facere, & fugiendis malis quæ cauere debet, ex rebellione appetitus inferioris, abdicatione bonorum ſenſibilium quibus ob id renunciandum eſt, & perpeſſione malorum ſenſibilium quæ ob id ſubeunda offeruntur.

Inſtabis, homo igitur creaturis irrationalibus imperfectior eſt. *Negatur*, quia libertas ex qua hic defectus oritur, & ratione cuius indiget ſpeciali auxilio ac regimine diuinæ prouidentiæ ad benè operandum, eſt perfectio qua præeminet omnibus creaturis rationali

rationali animo deſtitutis. Cæterùm licet libertas, & indifferentia, in genere ſit perfectio ſimpliciter, & ideò locum in Deo habeat; in ſpecie tamen libertas ad benè vel malè operandum eſt ſolùm perfectio ſecundùm quid, ideóque repugnat diuinæ naturę, & creaturæ addicta eſt.

Ob. 8. Si gratiæ auxilium ad cuſtodiam naturalis legis, & ad naturalium virtutum actus neceſſarium eſt, concludi non poterit ex doctrina Patrum & conciliorum, dari actus intrinſecè ſupernaturales; cùm aliunde colligi non poſſit, quàm ex eo quod dicant ad illorum exercitium diuinam gratiam neceſſariam eſſe.

Reſp. nego conſeq. concillia enim & Patres cùm agnoſcant actus, gratiæ formaliter ſanctificantis, per quam diuinæ naturæ conſortes ſimus, & gloriæ cuius gratia hæc ſemen atque pignus eſt, meritorios; conſequenter admittunt actus eiuſdem cum ipſis ordinis, adeóque intrinſecè & ſubſtantialitèr ſupernaturales, cùm nullus actus naturalis ordinis ſit meritorius præmij ſupernaturalis ob improportionem. Vnde ad obſeruationem diuinæ legis, & exercitium bonorum operum, requirunt gratiam proportionatam & congenerem, putà intrinſecè naturalem aut ſupernaturalem, pro natura & conditione præceptorum & actuum.

Ob. 9. per cauſas naturales, vt prædicationes, imagines, exempla, commotionem humorum & ſpirituum in quibus ſpecies intentionales ſubiectantur, quatenus generali prouidentiæ ſubſunt, haberi poteſt cogitatio, & conſequenter affectio congrua ad quodcunque naturale præceptum implendum, & ad quemcunque naturalis virtutis actum efficiendum, cùm ad hoc nulla motio intrinſeca ſupernaturalis neceſſaria ſit: Ergo ad hunc effectum

fruſtra

fruſtra exigitur ſpecialis prouidentiæ, proindéque gratiæ ſubſidium.

Reſp. nego ant. ſic enim haberi non poteſt ad ea præcepta & opera implenda quæ grauiſſimis difficultatibus implicata ſunt, nec ad parùm negotioſa & facilia perpetuò & conſtanter exequenda.

Ob. 10. Auguſt. libro 21. ciuit. capite 21. apertè ſignificat victoriam tentationis non eſſe Deo vt auctori gratiæ adſcribendam, niſi cum ex Dei amore, id eſt, ex affectu veræ virtutis, quem amorem Dei ſubinde nominat, quia Dei dilectionem aliquam includit, obtinetur: Ergo ad ſuperandam tentationem ex affectu indifferenti, aut voluntate merè negatiuè ſe habente, ſufficit generalis Dei concurſus; cùm tamen art. 2. concluſ. 2. poſitum fuerit, etiam ad eam hoc modo expugnandam ſpeciale Dei auxilium requiri.

Reſp. nego conſeq. etiam ex mente Auguſtini, quia homo gratia deſtitutus impotens eſt impotentia conſequente ad grauiſſimam tentationem vel ſemel expugnandam, & ad cæteras parum negotioſas aut faciles conſtanter & immobiliter vincendas, etiam his duobus modis; neque incongruum eſt Dei auxilium ad eas his modis ſuperandas interdum conferri, cùm earum victoria etiam his modis peccatum remoueat, quod eſt obex gratiæ & gloriæ. Auguſtinus autem horum modorum non meminit, quia nunquam aut perrarò contingit gratiæ diuinæ adiutorium ad eas ita debellandas impertiri.

Ob. 11. ex S. Thoma in 2. diſt. 28. q. 1. art. 2. ad 6. ad ſuperandam tentationem tum ſolùm gratia neceſſaria eſt, cùm ita ei reſiſtitur vt victoria de ea reportatur, nec reportatur victoria hæc, niſi per actus æternæ gloriæ meritorios ſuperetur: ergo cum

cum aliis modis ſuperatur, non opus eſt gratia.

Reſp. S. Thomas loquitur de habituali gratia formaliter ſanctificante, quam fatemur homini fideli non eſſe neceſſariam ad reſiſtendum ſingulis diuiſiuè tentationibus etiam grauioribus; imò nec ad reſiſtendum toti omnium tentationum collectioni per aliquod tempus, modo non ſit tam longum, vt ſufficiat ad hominem ſimpliciter denominandum factorem legis.

Ob. 12. æquè difficile eſt pro idolo, ac pro Deo vt naturæ lumine cognito, & pro naturalis virtutis honeſtate mortem oppetere; item difficilius eſt conficere ſe fame, quàm grauiſſimæ tentationi ad cibum aut potum intemperatè ſumendum allicienti reſiſtere: ergo cùm homo conſequenter & efficaciter poſſit priora ſine gratiæ auxilio, poteſt etiam poſteriora.

Reſp. nego ant. licet enim æquè, aut magis difficile ſit peccare quàm bene agere, ex parte obiecti materialis, tamen multò minus difficile eſt ex parte obiecti formalis, & conſequenter ex parte ſubiecti ſeu operantis; ſiquidem bona ſenſibilia, & commoda naturæ, quæ apprehenduntur in obiecto vitii, potentius trahunt & conuertunt appetitum ad ſui amorem, quàm bonum honeſtum quod apprehenditur in obiecto virtutis, ita vt homo paſſionis impetu velut æſtu quodam impulſus, ad peccandum ſubinde rapiatur.

Contra primam concluſ. art. 4. qua dictum eſt hominem lapſum poſſe conſequenter & efficaciter, præcepta legis naturalis non admodum difficilia ſaltem aliquando ſeruare, & tentationes iis contrarias non admodum difficiles ſaltem aliquando ſuperare ſine auxilio gratiæ.

Ob. 1 concilium *Arauſic.* 2. can. 9. *diuini muneris eſt*

lus locus adiutorio gratiæ Dei reſeruaretur.

Reſp. hunc eſſe ſenſum; ſi liberum arbitrium per ſe ſufficit ad implendam legem diuinam, itaut reipſa impleretur etſi auxilium hoc non concederetur, quia non, vt cauillatur Pelagius, datur ad operandum, ſed ad facilius operandum, conſequens eſt diuinæ gratiæ neceſſitatem è medio tolli.

ARTICVLVS V.

An homo in puræ & integræ naturæ ſtatibus, ad ſeruandam legem naturalem potentior exiſteret, quam in ſtatu naturæ lapſæ.

PARS PRIMA

De ſtatu puræ naturæ.

SVnt qui homini puram naturam obtinenti plus facultatis naturalis ad bene operandum tribuant quàm homini lapſo, vt Aluares diſp. 51. de auxiliis dub. vlt. & Eſtius 2. ſent. diſt. 26. §. 38. propoſit. 4. vbi hominem in puris naturalibus conſtitutum aiunt poſſe ſine gratiæ auxilio Deum vt naturæ auctorem ſuper omnia diligere, Aluares quidem breui tempore, Eſtius autem ſine vlla limitatione; hominem verò in natura lapſa negant id poſſe.

Concluſ. Homo in ſtatu puræ naturæ non eſſet potentior ad ſeruandam legem naturalem quàm ſit in ſtatu naturæ lapſæ, ſiue ſermo ſit de potentia phyſica & antecedente, ſiue de morali & conſequente, niſi fortè Dæmonis ad malum impulſiones eſſent illi ſtatui præternaturales, ita communis ſententia, *& probatur*, quia eædem ſunt in vtroque ſtatu naturales vires, eadem rebellio appetitus ſentientis in rationalem, eadem corporis & ſenſuum infirmitas, vt ſuprà diſputatione 2. q. 5. art. 4. 5. & 6. fusè oſtenſum eſt. *Dixi*, niſi fortè, &c. quia hoc poſito, purus homo minus eſſet impotens moraliter & ex parte impedimentorum ad bene operan

operandum, quàm lapſus; ſed non videntur Dæmonis ad malum inſtigationes homini puram naturam obtinenti præternaturales, ſiquidem poſſet Angelus ſiue in puris naturalibus, ſiue in ſuperiori ſtatu conditus peccare, hominémque ad ſe imitandum pertrahere.

Ob.1.abſurdum eſt hominem in pura natura conſtitutum non poſſe obſeruare legem purè naturalem, atqui hoc contingeret ſi non poſſet illam implere ſine gratiæ auxilio *Ma. Prob.* 1. quia Deus non iubet impoſſibilia, vt poſt Auguſt. lib. de gratia & libero arbitrio, & Hieron. dialog. 1. contra Pelag. docet Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. In ſtatu autem puræ naturæ legis naturalis obſeruationem præciperet. 2. quia pura natura per ſe ſufficit ad implendam legem purè naturalem. *Min. prob.* quia ſtatus puræ naturæ gratiam omnem excludit, vt ſuprà prob. q. 3. art. 2. p. 3. concluſ. 1. prob. 3.

Reſp. diſt. Ma. potentia phyſica & antecedente, concedo, potentia morali & conſequente, nego. Ad probationem dico, vt Deus aliquid homini præcipiat, ſufficere in homine potentiam phyſicam ſeu phyſicè ſufficientem ad id præſtandum,

Alij concedentes homini puram naturam obtinenti potentiam etiam conſequentem, ad omnia collectiuè legis naturalis præcepta ſine graui peccato implenda, dicunt Deum illi conceſſurum auxilia gratiæ naturalia, tum quoad ſubſtantiam, ſeu entitatem, quia dirigerent & iuuarent hominem in exercitio præceptorum & actuum merè naturalium; tùm quoad modum, quia concederentur à Deo vt auctore & prouiſore naturæ in ordine ad finem naturalem: in quo diſtinguerentur ab auxiliis quæ in hoc ſtatu conferuntur etiam ad ſeruandam legem naturalem, quia licèt hæc naturalia ſint quoad ſubſtantiã,

ſicut & actus ad quorum exercitium impertiuntur, ſupernaturalia tamen ſunt quoad modum, quia conceduntur à Deo vt auctore ac prouiſore gratiæ in ordine ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem, & ſubinde per media ſupernaturalia, vt per fidem & orationem Chriſtianam; eſſent tamen auxilia ſpecialia, proindéque gratiæ intra naturalis prouidentiæ ordinem, quia darentur vltrà naturalem cauſarum ſecundarum & obiectorum influxum.

At licet concedam illa auxilia & quoad ſubſtantiam & quoad modum naturalia eſſe, nec negem homini ad finem duntaxat ſeu beatitudinem naturalem ordinato diuinitus concedenda eſſe auxilia gratiæ congeneris & proportionatæ, cùm hoc ſit diuinæ prouidentiæ conuenientiſſimum; nego tamen homini pura in natura conſiſtenti poſſe concedi, quia eſſent gratiæ, vt ſupponitur & ratio ſuadet, ſtatus autem puræ naturæ omnem gratiam excludit, de quo fuſiùs dixi loco proximè citato.

Ob. 2. homo in ſtatu naturæ lapſæ poſitiuè indignus eſt gratiæ auxiliis, quibus iuuetur ad ſeruandam legem naturalem, non autem in ſtatu puræ naturæ; igitur homo lapſus, ratione huius indignitatis gratiæ adiutorium auertentis, moraliter impotentior eſt ad ſeruandam legem naturalem quàm purus.

Nego Adami poſteros per peccatum primi parentis, & per originale ab eo profectum, quibus duobus peccatis naturæ lapſus continetur, poſitiuè indignos eſſe beneficiis naturalis ordinis, de quo diſputatione 2. q. 5. art.

PARS SECVNDA
De ſtatu naturæ integræ.

IN *hoc* ſtatu homo ſine nouo gratiæ auxilio fuiſſet phyſicè potentior ad ſeruandam legem naturalem, quàm in ſtatu naturæ lapſæ, non quoad princi-

pium actiuum aut paſſiuum, ſed quoad conditiones ad agendum; putà ex parte cognitionis,quia cognouiſſet plura præcepta naturalis legis, adeoque plures tentationes in eam militantes.

2. *Fuiſſet* potentior ad ſeruandam legem naturalem potentia morali & conſequente, quia vel nullas, vel pauciores difficultates in iis præſtandis expertus fuiſſet.

3. *Probabile* eſt quod fert communis & recepta ſententia, illum potuiſſe moraliter & facilè omnia collectiuè naturalis legis præcepta toto tempore viæ,ſine vllo peccato ſeruare, ob abſentiam difficultatis. Ita S. Tho. 1.2. q. 107. art. 4. & 8. Caiet. Conradus, Sotus, Vega, Molina, Suar. Bellarm.Curiel,&c.

4. *Spectata* ratione probabilius eſt ipſum id non potuiſſe ob difficultates occurrentes & incommoda conſequentia. Ita Capreolus in 2. diſt 29.q.5. art.1. concluſ. 3.& 4. Hiſpalenſis ibi art. 3. nota 6.Abul.in Matth. cap. 19. q. 178. & alij.

5. *Non potuiſſet* potentia morali & conſequente, per longum tempus ſine graui peccato exequi etiam ea naturalis legis præcepta, quæ moraliter & facilè implere poterat,ob creatæ voluntatis fragilitatem,& inconſtantiam, quæ in Angelis & primis parentibus etiam gratiæ auxilio roboratis nimiùmquantum ſeſe prodidit. Ita Mæratius,Vaſq.& allij,qui ampliùs negant hominem in ſtatu naturæ integræ ſine nouo gratiæ auxilio, potuiſſe vllam vel leuiſſimam tentationem naturalis legis inimicam ſuperare.

Hæ quinque concluſiones iiſdem fulciuntur argumentis, quibus alias quinque ſimiles de homine naturam integram obtinente, quoad naturalis virtutis exercitium ſupra prob. q. 3. art. 5.

Quinta tamen inſuper confirmatur, quia ex Conciliis & Patribus homo in ſtatu naturæ integræ indigebat

bat gratiæ auxilio ad perſeuerandum; non indigebat autem, ſi ex vi huius ſtatus conſequenter & efficaciter poterat legem naturalem vniuerſam toto viæ curſu, ſine vllo peccato cuſtodire. *Arauſic.*2.can.17.*Natura humana, etiamſi in illa integritate in qua eſt condita permaneret, nullo modo ſeipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret. Gelaſius* Papa in ſcripo contra Pelagianos, quod extat tomo 1. Epiſtol. Pontif. inter quintam & ſextam epiſtolam Gelaſii, de primis parentibus ita loquitur; *dum ſua nimium felicitate nonfidunt, & tantam Dei gratiam in vacuum recipientes, non orando, quod nuſquam feciſſe referuntur, nec de perceptis gratiam referendo, nec vt eadem intemerata durarent ſimpliciter implorando, incolumes conſtare nequiuerunt.* Itidem *Auguſt.*in Enchirid. cap. 106.lib. de natura & gratia cap. 48.lib. de corrept. & gratia cap. 11. & ſeq. epiſt. 106. *Proſper*, lib. contra Collat. cap. 18.

*Reſpondet Suar.*lib. 1. cap. 25. n. 11. ſermonem eſſe de perſeuerantia in ſtatu gratiæ, ad quam neceſſaria eſt obſeruatio præceptorum etiam ſupernaturalium quæ gratiam ſupponit, non verò de perſeuerantia in ſola iuſtitia naturali, ad quam ſufficit cuſtodia legis naturalis, quæ nulla gratia indiget.

At ſicut Concilia & P P. cùm aiunt diuinæ gratiæ ſubſidium homini lapſo neceſſarium eſſe ad perſeuerandum in ſtatu gratiæ, id dicunt intuitu non modo præceptorum ſupernaturalium, vt fatetur Suar. ſed etiam naturalium; ita & cum aiunt eam neceſſariam eſſe homini integro ad eundem effectum.

Neque dicas hominem lapſum ex mente PP. & concil. indigere gratiæ adiutorio ad ſeruandam legem naturalem, quia in eius obſeruatione difficultatem patitur ex rebellione appetitus, quam homo integer expertus non fuiſſet; quia vt oſtēſum eſt q.3.art.

5. concluſ. 5. difficultas alio ex capite naſcebatur, ſcilicet ex cogitatione bonorum abdicandorum ob cuſtodiam legis naturalis, quæ ad eius violationem potenter inclinabat, cumque vel à Dæmonis, aut alterius hominis ſuggeſtione, vel ex obiecti alicuius præſentia, vel ex commotione ſpirituum ac ſpecierum iis inſidentium, independenter ab omni vſu liberi arbitrii, vt plurimùm proficiſceretur, voluntatis liberum conſenſum vtplurimùm anteuertebat. *Suares* ait impedimentum hoc ab homine integro facilè potuiſſe depelli, vel reſpuendo bonum per eam propoſitum, vel intellectum ad meliorem cogitationem applicando; quia cùm ſentiens appetitus voluntati deſpoticè pareret, vt facultas motrix, ita vt nunquam in actum prorumperet, qui neius imperio ad operandum applicaretur, & poſtquam eſſet applicatus, ad eius nutum ſine repugnantia conquieſceret, nullus concupiſcentiæ motus hunc bonum vſum libertatis difficilem reddebat. *At cogitatio*, præſertim fortis & viuida, bonum ad quod humana natura innato pondere traheretur, & cui renunciandum foret ſi præceptum natalis legis impleretur, voluntati proponens, ſatis ipſa per ſe, ſine vllo fomitis incitamento, illum vſum libertatis, id eſt actum efficacem quo voluntas id bonum repudiaret, aut eius cogitationem alia meliori commutaret, arduum & operoſum efficiebat.

Adde gratiæ auxilium, ex mente Patrum & concil. homini etiam integro neceſſarium eſſe ad perpetuam & conſtantem obſeruationem diuinæ legis, non modo quòd eius vires phyſicas prætergrediatur, aut quòd ei laborioſa & moleſta ſit, ſed etiam ob eius infirmitatem, fragilitatem, & vt ita loquar caducitatem, quæ tanta eſt vt, etiam ſi abſint moleſtiæ ac difficultates, conſtanter in bono non perſeueret, vt in

Angelorum

Angelorum & primorum parentum lapſu videre licet; & hoc arbitror, ſtando in doctrina Patrum & conciliorum, imò in quotidiana experientia, negari non poſſe.

Quæſtio de gratiæ neceſſitate ad benè operandum, quæ eſt ſuprà modum intricata & lubrica, non poteſt diſtinctè ac ſine tenebris & ambiguitatibus diſceptari, niſi cùm Mæratio & Vaſqueſio diſtinguamus inter potentiàm moralem qua facilè aliquid poſſumus, & conſequentem qua ſic aliquid poſſumus vt reipſa præſtemus; ſiquidem homo non toties bonum opus efficit, aut præceptum ſeruat, quoties id facilè præſtare poteſt; neque ſolùm concilia & Patres gratiæ diuinæ auxilium requirunt ad implendam legem diuinam, & bona opera efficienda, vt homo id phyſicè, aut facilè poſſit, ſed etiam vt poſſit conſequenter & efficaciter, id eſt ita vt reipſa faciat; ideòque ſæpiſſimè vtuntur vocabulis non potentiam ſed ipſum actum, id eſt actuale bonorum operum exercitium, actualem diuinorum præceptorum obſeruationem ſignificantibus, aiuntque hominem diuinæ gratiæ auxilio egere, vt benè operetur ac legem diuinam impleat. Eſto igitur, potuerint primi parentes in ſtatu innocentiæ naturalem legem vniuerſam facilè ſeruare, & quidem toto tempore viæ, quod tamen à vero alienum opinor, non potuerunt tamen efficaciter & conſequenter. An magis potuerunt omnia collectiuè naturalis legis præcepta perpetuò ſeruare ſine Dei gratia, quam præceptum vetans eſum vnius ſpecie pomi; quis affirmet? at hoc etiam cum axilio gratiæ non potuerunt conſequenter & efficaciter per aliquot dies ſeruare.

Qui hominem pronunciat hoc aut illud poſſe ſine Dei gratia, non determinans de qua potentia loquatur, vtrùm de phyſica & antecedente, an de mo-

pſum negatiuum certi pomi eſum interdicens; quod alienum eſt à mente Gelaſij loco citato, Auguſt.lib. 14. ciuit. cap. 27. Enchirid.cap.106.& epiſt.106.hoc enim præceptum ſeruari poterat, etiam prout oportebat vt non exciderent à iuſtitia originali,& vt Adamus eam ad poſteros per ſuam obedientiam transfunderet; ſine vllo actu intrinſecè ſupernaturali, mediante actu virtutis naturalis, quo vellent ex motiuo temperantiæ, obedientiæ,religionis, vel alterius virtutis naturalis, ab eſu pomi vetiti abſtinere;non dico mediante actu indifferenti,quo id vellent ex motiuo neutro,aut ſine vllo poſitiuo actu,volũtatis,eâ negatiuè ſe habente;quia licet ad negatiui præcepti cuſtodiam nullus abſolutè voluntatis actus honeſtus, imo nullus omnino neceſſarius ſit; cùm per negationem ſeu omiſſionem actus vetiti præcisè ſeruetur, non videntur tamen potuiſſe potentia conſequente perpetuo ſeruare hoc præceptum, niſi per aliquem voluntatis actum ex honeſto motiuo conceptum ad eius cuſtodiam afficerentur; Ergo, ſi primi parentes potuerunt efficaciter & conſequenter quoſcunque naturalium virtutum actus exercere, & quæcunque naturalia præcepta ſeruare, multò magis hoc nulla vel mediocri difficultate obuolutum implere potuerunt.

Reſpondet Suares n. 12. præceptum hoc fuiſſe quidem naturale materialiter,ſeu ex parte rei prohibitæ, ſed fuiſſe ſupernaturale formaliter,quatenus pẽdebat ex fide, & obedientia debita Deo vt naturam humanam ſupernaturali modo gubernanti. *Sed hæc* ſupernaturalitas ad rem nihil facit, licet enim primis parentibus impoſitum fuerit à Deo vt auctore & prouiſore gratiæ, in ordine ad beatitudinem ſupernaturalem, ab iiſque receptum fuerit mediante actu fidei, aut etiam obedientiæ ſupernaturalis; ad obſeruationem tamen eius de qua hîc ſermo eſt, nullus huiuſ-

modi actus requirebatur,ſed ad ſummũ honeſtus affectus quo voluntas efficaciter decerneret ab actu vetito abſtinere;cum tamen Patres citati velint præceptum hoc, etiam ſuppoſita gratia ad illius impoſitionem & acceptationem pertinente, non potuiſſe potentia efficaci & conſequente perpetuò ſeruari à primis parentibus in ſtatu innocentiæ conſtitutis, ſine ſpeciali Dei adiutorio.

ARTICVLVS VI.

An gratiæ auxilium ad ſeruandam naturalem legem neceſſarium, ſit ordinis ſupernaturalis?

MEmineris 1. Per gratiæ auxilium intelligi motus indeliberatos intellectus & voluntatis, ſeu cogitationes & inſpirationes diuinitus in nobis ſine nobis ortas, quibus excitamur & adiuuamur ad bene operandum; 2. Propoſitum ſeruandi vel totam legem naturalem, vel aliquod præceptum ad eam pertinens, aliàs concipi ex motiuo ſeu formali obiecto ſupernaturali,aliàs ex motiuo naturali; prius eſſe intrinſecè ſupernaturale,poſterius naturale.

1. Concluſio. ad ſeruandam legem naturalem vniuerſam quoad ſubſtantiam, id eſt ita vt eius obligationi ſatisfiat, nec vllum in eam peccatum admittatur, & quidem toto vitæ tempore, ſufficit ex natura rei auxilium naturalis ordinis & quoad ſubſtantiam & quoad modum.

Prob. lex naturalis eo ipſo quo naturalis eſt nullum actum ſupernaturalem præcipit aut prohibet, ſed tota materia circa quam verſatur naturæ finibus continetur, ergo ad eam ſeruandam quoad ſubſtantiam, etiam toto vitæ tempore,non eſt neceſſe interuenire vllum gratiæ ſupernaturalis auxilium. Vltima conſeq. quæ ſola probationem aliquam poſtulat, facilè ſuadetur, quia naturales facultates cum auxiliis gratiæ congeneribus & proportionatis ſufficiunt ad

actus

actus naturales exercendos & omittendos.

Dixi quoad ſubſtantiam & quoad modum, quia licet ex diuina ordinatione auxilia gratiæ actualis quæ conceduntur ad ſeruandam legem naturalem, etiam quando nullus actus entitatiuè ſupernaturalis interuenit, ſint ordinis ſupernaturalis quoad modum; quatenus dantur à Deo vt auctore ac prouiſore, gratiæ in ordine ad beatitudinem ſupernaturalem, ſubeindéque obtinentur per media ſupernaturalia, vt per actus virtutum ex genere ſuo infuſarum, per ſuſceptionem Sacramentorum, nec dentur ad ſeruandam diu legem naturalem vniuerſam, niſi dependenter à præuia infuſione gratiæ formaliter ſanctificantis, vt prob. ſequenti art. id tamen per accidens ſe habet ad illa auxilia, & ad naturalis legis cuſtodiam, cùm ſpectata rei natura tribui poſſint à Deo vt auctore ac prouiſore naturæ in ordine ad beatitudinem naturalem, ac per media naturalia, id eſt ad ordinem ſupernaturalem non pertinentia.

2. Concluſio. ad ſeruandam naturalem legem quoad modum, id eſt ita vt eius obſeruatione gratiam & gloriam de congruo vel de condigno promereamur, aut nos ad gratiam aliquo modo diſponamus: neceſſarium eſt auxilium gratiæ ordinis ſupernaturalis.

Prob. quia vt ſic impleatur lex naturalis vniuerſa, vel aliquod eius præceptum, neceſſe eſt in illius obſeruatione interuenire aliquem actum ſupernaturalem, vt affectum ſeu propoſitum obtemperandi ex motiuo ſupernaturali elicitum, adeóque auxilium eiuſdem ordinis quo naturales facultates eleuentur & roborentur ad eum efficiendum: quandoquidem nullo alio actu quàm intrinſecè & entitatiuè ſupernaturali gratiam, & gloriam ſiue de condigno, ſiue de congruo promereri, aut ad gratiam aliquo modo nos

præparare poſſumus.

Infer; omnia gratiæ auxilia quæ ad ſeruandam legem naturalem conferuntur, ſupernaturalia ſunt quoad modum; quoad ſubſtantiam verò ſupernaturalia illa ſunt quæ tribuuntur ad eam ſeruandam cum aliquo actu ſupernaturalis ordinis: & è conuerſo naturalia illa ſunt quæ tribuuntur ad eam implendam ſine vllo actu ordinis ſupernaturalis.

ARTICVLVS VII.

An etiam gratia formaliter ſanctificans ad implendam legem naturalem neceſſaria ſit?

QVæſtio hæc non inſtituitur de quolibet naturalis legis præcepto; cùm enim aliqua ſupernaturalis ordinis præcepta, vt credendi, ſuſcipiendi Sacramenta baptiſmi & pænitentiæ, ſeruentur à peccatoribus, multò magis aliqua naturalis ordinis ab iis quoque impleri poſſunt; ſed de lege naturali collectiuè ſumptâ, vel etiam diuiſim de quibuſdam eius præceptis difficillimis. Item ſermo eſt de cuſtodia legis naturalis quoad ſubſtantiam, vitando omnia ſaltem grauia peccata aduerſus illam; non verò quoad modum, exercendo aliquem actum de condigno, vel de congruo gratiæ & gloriæ meritorium, aut per ſe diſponentem ad gratiam.

2. Concluſio. Adoptionis gratia neceſſaria eſt ad omnia collectiuè naturalis legis præcepta, ſine graui lapſu per notabile ſeu longum tempus obſeuāda; notabile autem ſeu diuturnum tempus hîc cenſendum eſt, quod ſufficit vt quis ſimpliciter denominetur factor legis; quod non videtur reſpectu omnium æquale eſſe, ſed inæquale pro diuerſitate ſtatuum; multitudine vel paucitate tentationum & occaſionum peccandi, vt aduertunt Suar. lib. 1. c. 27. nu 35. & Mæratius diſp. 1. ſect. 18. n. 6. Ita Mæratius, Seuares, Vaſquez, & alij cum S. Thom. q. 109. ar. 8.

&

& Scoto diſt. 18.q. 1. Diſſentiunt Bonauentura, Marſilius, Gabriel, Durandus, Abulenſis, & vt videtur Richardus.

Prob.1. ex Scriptura, Thren.2. *Peccatum peccauit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt*, vbi peccato tribuitur inſtabilitas in cuſtodia diuinæ legis. Et Pſ.16. comparatur impius, *Pulueri quem proiicit ventus à facie terræ*, ob inconſtantiam & mobilitatem in ſemel arrepto iuſtitiæ ſectandæ propoſito; & Pſalm. 34. *Via illorum tenebræ & lubricum*, id eſt in eorum moribus tam frequentes ſunt animi lapſus, quàm in via lubrica & tenebroſa corporis caſus. His autem locis etſi ſermo ſit de lege diuina vniuersè, maximè tamen de naturali aduersùs quam cupiditates, quibus peccatores vt vento puluis abripiuntur, potiſſimùm ſæuiunt, quod ſi ſtatus peccati homines adeò imparatos & inhabiles efficit ad exequenda naturalis legis præcepta; ergo ſtatus gratiæ oppoſitus ad eius cuſtodiam neceſſarius eſt. Ioan.15. *Si quis in me non manſerit*, per fidem viuam, *mittetur foras ſicut palmes & areſcet*: peccata multiplicando. Rō. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*, Hoc eſt, non alij quàm filij Dei adoptiui gratiæ motionibus ita reguntur, vt ab omni graui peccato diu abſtineāt; & ibidē, *Qui ſecūdùm carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt, qui verò ſecùndum ſpiritū, quæ ſunt ſpiritus ſentiunt; qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt*. Quibus autē Spiritus ſanctus non inhabitat, hi ſunt in carne iuxta hæc ibi, *Vos autem in carne non eſtis, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis*. Et Rom. 2. *Factores legis iuſtificabuntur*, Sermo eſt de lege naturali de Iudæis & gentibus communi vt liquet ex textu, & de iuſtificatione ſupernaturali, qua homo Dei filius adoptiuus & regni cæleſtis hæres efficitur, cùm ibi dicatur factores legis iuſtificari, & vi iuſtificationis huius ſalutem conſequi

niſi qui dominum acceperit Spiritum Sanctum Patri & Filio æqualem; Putá non ſolùm vt motorem, ſed vt internum habitatorem, quod fit per infuſionem gratiæ habitualis. Itidem lib. 1. de Gratia Chriſti, cap.8.lib. de corrept.& gratia cap.2.& epiſt. 95. licet aliqui putent Auguſt. loqui de naturalis legis obſeruatione quatenus includit perfectam Dei vt auctoris gratiæ dilectionem. *Gregor.*Homil.11.in Ezechielem *Peccatum quod per pœnitentiam non deletur,ſuo pondere in aliud trahit.* Adde Auctorem imperfecti in Matthæum homilia 57.*ſicut nauis*,inquit,*fracto guberna-culo illuc ducitur vbi tempeſtas voluerit,ſic & homo*,*diuinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, agit quod non vult.ſed quod Diabolus vult.*

2. Concluſio.Gratia hæc non eſt homini ad ſeruandam legem naturalem neceſſaria ex natura rei præciſè, id eſt ſpectata præciſè conditione operis præſtandi, & hominis id præſtituri.

Prob. quia nec ad id neceſſaria eſt vt principium phyſicum,nec vt principium morale, nec vt conditio ſine qua non. 1. *Pars* Prob. quia gratiæ formaliter ſanctificantis habitus nec per ſe phyſicè influit in actus virtutum naturalium,cùm per ſe non ſit operatiuus,nec per habitus ſupernaturales fidei, ſpei, charitatis & virtutum moralium infuſarum, per quos vt potentias connaturales operatur; ſed ſolæ potentiæ naturales cum acquiſitarum virtutum habitibus in eos ſic influunt. 2. *Pars* Prob. quia gratia adoptionis, cùm ſit habitus in animæ ſubſtantia proximè reſidēs, per ſe non mouet ad vllum præceptum implendum, & licet ſubinde moueat ad naturalis legis cuſtodiam per motiones ſupernaturales ipſi congeneres & proportionatas,& per actus virtutum infuſarum, quibus præceptorum naturalium obſeruatio imparatur, hæc tamen motio ad naturalem legem implendam ex natura

Itaque adoptionis gratia in diuturnam legis naturalis obſeruationem moraliter influit, non proximè & per ſe, ſed remotè per auxilia efficacis gratiæ, ad quæ habenda medium neceſſarium eſt non ex rei natura præciſè, ſed ex diuino beneplacito, vel vt loquitur Suar. lib. 1. cap. 27. nu. 18. quam obtinendi principale fundamentum & ratio eſt. Hæc ex communi ſententia.

Maratius verò aliter exponit, aitque gratiam formaliter ſanctificantem ad ſeruandam diu legem naturalem ſine graui delicto, ex diuino beneplacito neceſſariam eſſe, quia ſtatuit Deus homini ea deſtituto, & tamen auxilio internæ vocationis ad implendam legem naturalem ſic vtenti, vt omne graue peccatum in illam deuitet, Spiritum compunctionis vi cuius reipſa pœnitentiam agat, & iuſtificetur, priùs infundere, quàm legem hanc ita impleuerit per longum tempus, id eſt, ſufficiens vt ſimpliciter ac ſine addito factor eius denominetur; ſeu non relinquere hominem illum in ſtatu peccati, nec differre, vocationem efficacem cuius beneficio conuertatur & iuſtificetur, donec præcepta omnia naturalis legis occurrentia ſine graui peccato diu ſeruauerit; vt impleantur hæc Prophetæ; *Suauis Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.*

4\. Concluſio. Dei ordinatio qua ſtatuit non dare homini peccatori gratiam efficacem ad cuſtodiendam per longum tempus naturalem legem ſine graui peccato, niſi iuſtificetur, fundamentum habet in ſtatu peccandi.

Prob. 1. de peccato mortali actuali, quia homo per quodcunque graue peccatum, etiam in legem naturalem, poſitiuè indignus efficitur & quidem in totam æternitatem, omnibus gratiæ diuinæ auxiliis, etiam ad ſeruanda præcepta legis naturalis; ergo congruum

Prob. de peccato originali, quia cùm gratiæ auxilium ad ſeruandam legem naturalem homini detur in ordine ad Deum, vt finem ſupernaturalem, putà vt eam cuſtodiendo remoueat peccatum incompoſſibile cum gratia adoptionis quæ eſt ſemen gloriæ, homo autem per origin. peccatum à Deo ſic ſpectato auertatur: conſentaneum eſt ipſi non tribui auxilium gratiæ efficacis ad eam diuturno tempore ſine graui lapſu cuſtodiendam, priuſquam ab originalis peccati macula emundetur. Item homo per originale peccatum poſitiuè indignus eſt gratiæ auxiliis naturalis ordinis, ſaltem quatenus extrinſecè, ſeu ex diuina ordinatione, ad æternam gloriam conducunt.

Infer 1, homo in mortale peccatum lapſus, aut iuſtificatur priùs quam longum ſeu notabile tempus effluxerit, aut nouo lethali peccato naturalem legem infringit; ſi enim nullo huiuſmodi peccato eam violaret, ſpiritu compunctionis præuentus & adiutus pœnitentiam ageret & iuſtificaretur.

2. Ad ſeruanda omnia naturalis legis præcepta ſine graui delicto per longum tempus, neceſſaria eſt fides Theologica & per ſe infuſa, quandoquidem ad id neceſſaria eſt adoptionis gratia quæ illam ſupponit; Imò certius eſt ad id prærequiri fidem quàm adoptionis gratiam, vt docet Suares lib. 1. cap. 27. nu. 13. 14. & 15.

Obiectiones.

OB. 1. Patres aduersùs Pelagium definientes gratiæ diuinæ adiutorium ad ſeruandam naturalem legem neceſſarium eſſe, de ſola gratia actuali ſanctas cogitationes & inſpirationes complectente loquebantur, non etiam de habituali per quam formaliter iuſtificamur, quam gratiam remiſſionis peccatorum nominabant; Ergo gratia hæc ex mente Pattum ad cuſtodiam legis naturalis neceſſaria non eſt.

Reſp. dato ant. neg. Conſeq. certabant enim Pa-

E e

tres cum Pelagio, de principio actiuo per ſe proximè concurrente ad obſeruationem legis naturalis, & victoriam tentationum ei contrariarum, cuiuſmodi eſt auxilium ſanctæ cogitationis & inſpirationis, non etiam habitualis gratia; & cùm Pelagius contenderet ad eam ſeruandam etiam totò vitæ tempore ſine graui peccato ſufficere naturales vires liberi arbitrii ſine vllo gratiæ ſubſidio, Patres è conuerſo aſſerebant eas ad hoc præſtandum non ſufficere ſine auxilio interioris motionis, id eſt cogitationum & inſpirationum quibus à malo reuocamur & ad bonum impellimur; quod non impedit quin Patres cenſuerint & docuerint habitualem gratiam qua iuſtificamur, quo modo diximus, neceſſariam eſſe ad ſeruanda omnia collectiuè naturalis legis præcepta diuturno tempore. Non concesſi Antęced. quia cùm Patres eam gratiã aſtruerent quam inficiabantur Pelagiani, & hi reijcerent omnem internam gratiam, tum habitualem, tum actualem, ſaltem vt neceſſariam ad bene operandum, Patres vtriuſque neceſſitatem aſſeruerunt.

Ob. 2. ſequitur ad ſuperandas ſingulas graues tentationes naturali legi aduerſantes & conſequenter ad ſeruanda ſingula præcepta difficilia neceſſariam eſſe fidem & ſanctitatem; Atqui hoc abſurdum eſt. Ma. Prob. quia Patres eandem gratiam ad ſuperandam grauem tentationem, & ad diu viuendum ſine graui peccato requirunt, cum perinde ad primum ſicut ad ſecundum gratiam Chriſti neceſſariam eſſe pronunciant. *Min. Prob.* quia hoc poſitó nec infideles vllam grauem tẽtantionem poſſent vincere priuſquam ad fidem venirent, nec fideles priuſquam iuſtificarentur; at Polemon adhuc infidelis, audita Xenocratis oratione, à luxuriæ dominatu liberatus eſt, teſte Auguſt. epiſt. 103. neque tentationem hanc alteri ſuccumbendo vicit, cùm Auguſtinus eius victoriam non humano

humano operi ſed diuino tribuat. Idem lib. de gratia Chriſti cap. 14. ſcribit Deum ſpeciali auxilio conuertiſſe voluntatem Aſſueri licet infidelis in fauorem Eſther & filiorum Iſraël; & lib. de potentia cap. 27. Dei donum eſſe cùm hæreticus pro veritate aliqua fidei mortem ſuſtinet; Ergo ſupponit hæreticum ſeruare poſſe etiam ſupernaturale præceptum ſubeundæ mortis ad tuendas fidei veritates. Item fidelis adhuc peccator in martyrium conſentire poteſt. Ergo multò magis in obſeruationem ardui præcepti ad naturæ legem pertinentis.

Reſp. Nego ſequelam, quia diuturna vita innocens multò excellentius donum eſt, quàm victoria vnius vel alterius grauis tentationis; & quò inſignius eſt, eo maior eſt indignitas in infidelibus & peccatoribus ad id percipiendum. Ad probationem, licet Patres non modo ad diu viuendum ſine graui peccato, ſed etiam ad ſuperandas ſingulas graues tentationes, gratiam Chriſti neceſſariam eſſe definiant, hinc tamen non ſequitur ipſos eandem omnino gratiam ad vtrumque requirere, cùm expreſsè dicant ad primum requiri *gratiam qua Chriſtiani ſumus gratiam iuſtificationis & baptiſmi*, *fidem quæ per dilectionem operetur*, non etiam ad ſecundum.

Ob. 3. peccatores fideles & infideles, quoad potentiam implendæ legis naturalis pares eſſent, quod incongruum eſt.

Reſp. licet in hoc pares ſint, quòd neutri legem naturalem vniuerſam ſine graui peccato per longum tempus implere poſſint, in eo tamen fideles præualent infidelibus, quòd his priuſquam ad fidem venerint, regulariter & ordinariè non concedantur efficaces gratiæ ad ſuperandas grauiores tentationes, quæ tamen fidelibus antequam iuſtitiam recuperauerint, indulgeri ſolent; ſaltem ſi aliquas extraordinarias &

atrociſſimas excipiamus, quarum victoria iuſtorum propria videtur, vt quæ deterrent à martyrio, ad quod conſummandum ſtatus gratiæ, aut etiam perfectæ charitatis actus prærequiri videtur. *Ratio* huius diſcriminis eſt, quòd fides hominem armet ac præmuniat contra tentationes, tum quia per eam & orationem ex ea profectam impetrat auxilia gratiæ, tum quia potentiores cogitationes quibus præuenitur & adiuuatur ad tentationes ſuperandas, ex ea tanquam armamentario depromuntur, in eaque fundantur, iuxta hæc 1. Petri 5. *Cui reſiſtite fortes in fide*, & Epheſ. 6. *in omnibus ſumentes ſcutum fidei*; ex quo etiam inferendum eſt, peccatorem fidelem poſſe cum auxilio diuinæ gratiæ totam legem naturalem diutius ſeruare ſine graui culpa, quàm infidelem. *Dixi* regulariter & ordinariè, quia ſubinde contingit Deum ex ſpeciali prouidentia & miſericordia, homini adhuc infideli munimentum efficacis gratiæ impertiri, ad debellandam aliquam tentationem etiam vehementem & ad ſuperandam difficilem, tum in ordine ad eius ſalutem, vt ſit minùs indiſpoſitus ad gratiam fidei recipiendam, tum in ordine ad bonum fidelium, vt eius exemplo àd bene operandum incitentur, aut in fide confirmentur; quod videre eſt in exemplis in præced. obiectione allatis. Hinc Paulus licet identidem repetat infideles multis peccatis ſordeſcere, nuſquam tamen negat eos iuuari ſpeciali auxilio ad tentationes ſuperandas. Suar. lib. 1. cap. 27. nu. 27. & ſequ.

Nota 1. licet temporis interuallum, intra quod peccator fidelis totam legem naturalem ſine graui delicto ſeruare poteſt, abſolutè ac in ſe ſpectatum, breue ſit & inſufficiens ad eum denominandum factorem legis, longum tamen eſt ſi comparetur cum tempore quo infidelis id præſtare poteſt, quia longius

gius eo eſt. 2. *licet* temporis ſpatium intra quod homo ſanctific. gratiam adeptus cum ordinariis iuſtitiæ ſtatui gratiæ auxiliis, omnia naturalis legis præcepta occurrentia ſine graui delicto implere poteſt, ſit longum ſi abſolutè & in ſe ſpectetur, vt pote notabile ac ſufficiens ad eum denominandum factorem legis; & ſi comparetur cum eo tempore quo peccator, etiam fidelis, id præſtare poteſt; quia vberiora ſunt ordinaria auxilia fidei viuæ quàm mortuæ: breue tamen eſt ſi conferatur cum tota vita, vel cum eo temporis interuallo, intra quod homo non poteſt conſequenter & efficaciter perſeuerare ſine maioribus & ſpecialioribus gratiæ auxiliis, quæ Deus non negat facienti quod in ſe eſt cum generalibus & ordinariis, Suar. 1. cap. 17. n. 30. & 31.

Ob. 4. ſi ex citatis Scripturæ, Conciliorum & Patrum locis rectè concluditur, ad ſeruanda omnia collectiuè naturalis legis præcepta per longum tempus, requiri auxilium ex fide Theologica & per ſe infuſa, & ex gratia formaliter ſanctificante; pariter concluditur requiri auxilium eiuſdem cum hac gratia & fide ordinis, adeóque intrinſecè ſupernaturale: atqui nec ex rei natura, nec ex diuina ordinatione auxilium hoc ad obſeruationem legis naturalis, quæ actibus naturalis ordinis tota continetur, neceſſarium eſt.

Reſp. 1. Nego ſequelam, ſolùm enim ſequitur fidem Theologicam & gratiam adoptionis eſſe medium neceſſarium ad obtinenda gratiæ actualis auxilia, ſine quibus lex naturalis non impleretur; ex quo non bene concluditur eiuſdem eſſe cum illis ordinis, adeóque entitatiuè ſupernaturalis; Siquidem propter fidem, & orationem ex fide conceptam, & ſanctificantis gratiæ ſtatum, multa naturalia beneficia homini conferuntur, vt pluuia, ſanitas, ſcientia, &c. *Non vidi iuſtum derelictum & ſemen eius quæ-*

rens panem, Pſam. 36. Nihil ergo vetat fidem & orationem Chriſtianam, gratiamque adoptionis, licet quoad ſubſtantiam ſupernaturales ſint, ex diuina ordinatione media eſſe ad obtinendum gratiæ auxilium quoad ſubſtantiam naturale; cùm præſertim homini conferatur relatiuè ad finem ſubſtantialiter & intrinſecè ſupernaturalem, purà gratiam adoptionis, & æternam gloriam. *Ideoque Auguſt.* vtriuſque generis motionibus tentationum naturalis legis obſeruationi repugnantium impetus frangi ſignificat; libris enim contra Pelagianos præcipuè loquitur de auxiliis intrinſecè ſupernaturalibus, aliis verò locis vt lib. 9. cap. 8. 9. 10. memorat etiam ſpecialia auxilia, intrinſecè ſeu quoad ſubſtantiam naturalia, & ſolùm quoad modum ſupernaturalia, purà quia dantur vltrà naturalem hominis & aliarum omnium cauſarum naturalium actiuitatem, adeóque ſuprà naturæ debitum; item quia ſunt effectus fidei & orationis Chriſtianæ, gratiæque adoptionis, & quia tribuuntur relatiuè ad finem ſeu beatitudinem ſupernaturalem. Suar. lib. 1. cap. 27. nu. 22.

Reſp. 2. licet ad ſeruandam legem naturalem quoad ſubſtantiam, & ita vt eius obligationi ſatisfiat, vitando etiam peccata leuia & venialia contra ipſam, motiones ordinis ſupernaturalis ex rei natura neceſſariæ non ſint, cùm tota hæc lex ita ſeruari & perfici poſſit per ſolos actus naturales, ad quos exercendos eiuſdem ordinis auxilium ſufficit; nec ex citatis ſcript. Conciliorum & Patrum locis præciſè ſequatur, aliquas huius generis motiones ad omnia eius præcepta ſine graui lapſu per diuturnum tempus implenda, ex diuino beneplacito neceſſarias eſſe; ſpectata nihilominus eorum mente, hominiſque ad ſupernaturalem æternæ gloriæ finem deputatione, verisimilius

tiſimilius eſt nunquam ab homine diu cuſtodiri præcepta omnia naturalis legis occurrentia ſine graui delicto, quin motionibus ſupernaturalibus ad ea ſeruanda præueniatur & adiuuetur, ſtando in lege Dei ordinaria. Ita Suar. loco cit. nu. 24. *& prob.* 1. quia magis proportionatæ ſunt mediis per quæ obtinentur, putà fidei Chriſtianæ, orationi ex ea conceptæ, & gratiæ adoptionis; & fini ob quem conceduntur, putà æternæ vitæ, 2. *quia* ſunt magis efficaces & fructuoſæ, cùm naturales ad æternam gloriam ſolùm conducant negatiuè, procurando fugam peccati, quod eſt obex gratiæ, & conſequenter gloriæ, cuius gratia ſemen & pignus eſt; ſupernaturales autem ad eam conducant poſitiuè, procurando actus intrinſecè ſupernaturales, quibus homo gratiam & gloriam condignè vel congruè mereatur, aut ad gratiam ſe diſponat. Qui ergo per longum temporis interuallum naturalia præcepta omnia ſine graui peccato exequitur, licet ſubinde operetur ex conſideratione ſolius naturalis honeſtatis, & affectu illi proportionato, adeóque ex auxilio gratiæ quoad ſubſtantiam naturali; ſæpius tamen operatur & reſiſtit tentationibus, apprehendendo ſcutum fidei, & induendo armaturam Chriſti ſanguine purpuratam, hoc eſt ex altioribus & æternis motiuis, affectuque illis proportionato, adeóque ex auxilio gratiæ quoad ſubſtantiam ſupernaturali; quæ dona ſicut ad noſtram ſalutem per ſe conferunt, ita & ſub merita Chriſti per ſe cadunt.

Ob. 5. infideles ante conuerſionem, & peccatores fideles ante iuſtificationem, impotentes eſſent ad ſeruandam legem naturalem.

Diſt. Impotentia phyſica & antecedente, *Nego.* impotentia morali & conſequente, concedo: homo enim etiam diſtitutus omni auxilio gratiæ tum effica-

cis,tum ſufficientis ſeu inefficacis,manet phyſicè potens ad ſeruanda omnia naturalis legis præcepta toto vitæ tempore ſine vllo delicto etiam veniali,ita vt illi liberum ſit ea ſic ſeruare, & quod ita non ſeruet ad prauum liberi arbitrii vſum referendum ſit. Si enim homo eſſet cōditus in puris naturalibus,adeóque careret omni gratiæ ſubſidio,adhuc lex naturalis eadem illi præciperet & prohiberet quæ modo iubet & prohibet, nec tamen iuberet impoſſibilia phyſicè & antecendenter; & homo naturalis legis præcepta tranſgrediens adhuc peccaret, nec tamen peccaret etiam leuiter & venialiter, omittendo actum ad quem ponendum, vel ponendo actum ad quem omittendum phyſicè impotens exiſteret.

Ob.6.homo in ſtatu puræ naturæ careret fide Theologica,& oratione in ea fundata,& adoptionis gratia, & tamen haberet ſpecialia auxilia cum quibus poſſet moraliter & conſequenter naturalia omnia præcepta ſine graui peccato per longum tempus, imò tota vita ſeruare:Ergo nec infideles licet his omnibus careant, nec peccatores fideles licet careant adoptionis gratia, deſtituuntur iiſdem auxiliis, adeóque ſimiliter poſſunt naturalem legem ſeruare.

Reſp.dato antecedente, quia id conſentaneum eſt diuinæ prouidentiæ circa hominem in eo ſtatu conſtitutum, nego Conſeq. quia non ſequitur ſi Deus ſtatuit negare homini naturam lapſam obtinenti, & ad æternam gloriam deputato,auxilia gratiæ efficacis ad omnia naturalis legis præcepta diu obſeruanda, ſtatuiſſe pariter eadem negare homini in pura natura conſiſtenti, & nonniſi ad finem ei proportionatum ordinato,vt conſtat ex dictis concluſ.3.*Cæterum* quādo dicitur hominem in puræ naturæ ſtatu conditum, habiturum fuiſſe gratiæ congeneris & proportionatę auxilia ad ſeruandam legem naturalem, id non eſt ita accipiendum

accipiendum quaſi homo ille in puris naturalibus omnino maneret; quandoquidem pura natura omne donum gratuitum,& naturæ indebitum excludit, ſed hoc ſenſu, quod nec eſſet integritatis dono rectificatus,nec ad ſupernaturalem æternæ gloriæ finem ordinatus, ſed ſolum quibuſdam auxiliis ſpecialibus, & ſimpliciter indebitis,ad ſeruandam naturæ legem, & conſequendam naturalem beatitudinem præmunitus. Vide ſupra art.6.p.1.

Ob.7.homo in mortale peccatum lapſus,ſi non ſtatim,ſaltem paulò poſt teneretur,& quidem ſub mortali, ad agendam pœnitentiam & conſequendam iuſtificationem, ne alioqui verſaretur in periculo grauiter peccandi aduersùs legem naturalem. Neque refert quod,nonobſtãte peccati macula,remaneret phyſicè potens ad omnia naturalis legis præcepta ſine graui lapſu toto vitæ curſu implenda, quia vt iudicet ſe reipſa id non præſtiturum,ſatis eſt quòd careat efficacis gratiæ auxiliis, adeoque potentia conſequente, qua ita id poſſit,vt reipſa id præſtiturus ſit.

Reſp. nego ſequelam, quia ſoli Deo notum eſt quantum ſit temporis interuallum, poſt quod elapſũ non poteſt homo conſequenter & efficaciter ſeruare legem naturalem, ſine graui culpa, niſi Deo reconcilietur. Arbitror tamen efficaciter hinc concludi, hominem qui lethali peccato ſe obſtrinxit,teneri ex natura rei, & quandiu habet conſcientiam conformem rebus,nec ignorantia probabili excuſatur, ſalutarem, & qua mediante iuſtificetur pœnitentiam agere, non quidem paulo poſt,ſed elapſo illo temporis ſpatio de quo prudenter dubitari non poſſit an longum & notabile ſit. *Dixi*,ex natura rei, &c. quia excuſari poteſt inſiſtendo probabili ſententiæ quæ contrarium tuetur.

Ob. vltimò, homo ſcire poterit ſe eſſe in gratia reclamante

clamante Spiritu ſancto Eccleſ.9. *Neſcit homo vtrum amore an odio dignus ſit.* Poteſt enim ſcire ſe per longum tempus naturalem legem graui peccato non violaſſe.

Reſp. nego ſequelam, 1.*quia* non poteſt eſſe certus ſe longo temporis interuallo nunquam grauiter deliquiſſe, ſaltem per conſenſum & culpabilem negligentiam in legem naturalem, 2.*quia* doctrina hæc de neceſſitate gratiæ ſanctificantis ad ſeruandam per longum tempus legem naturalem ſine graui lapſu, nō eſt omnino certa & explorata, cùm graues aliqui doctores concluſ.1.citati eam non ſequantur, quorum opinio nec hæretica, nec erronea eſt; & ſcripturæ, conciliorum ac Patrum loci ad eam ſtatuendam adducti ſolutionem patiantur.

ARTICVLVS VIII.

Quæſita duo de cogitatione practica.

QVæres 1. an cogitatio quæ voluntatis conſenſum in actum virtutis acquiſitæ, vel in victoriam tentationis naturali legi repugnantis impetrat, ſemper eum impetret mediante præuia eius motione; putà excitādo in eo motū aliquē repentinū ſuauitatis, timoris, &c. quo impellatur ad actū virtutis exercendū vel ad tentationē ſuperandam.

Dico 1. id ſaltem vt plurimum contingere; quia omnis cogitatio moraliter practica per ſe vim ſufficientem habet ad ingenerandum voluntatis motum quo inflectatur ad conſentiendum; & etiamſi ſupponeremus motum huiuſmodi per cognitionem præcisè non excitari, vel defectu virtutis, vel occurſu impedimenti, credendum nihilominus eſſet eum, ſuppoſita cogitatione tanquam conditione præuia, diuinitus immitti.

Dico 2. Probabile eſt cogitationem congruam interdum conſenſum obtinere per ſe præcisè, ſine vllo intermedio

intermedio motu quem in voluntate procreet; & quo illam trahat ad conſentiendum ; quia hic modus inferendi conſenſum poſſibilis eſt,nec eo admiſſo quicquam ſequitur vel rationi , vel conciliorum aut Patrum doctrinæ repugnans. Ita *Meratius* tract. de gratia diſp.1,ſect.17.n.6.& par ratio eſt cogitationis qua homo vocatur & allicitur ad actus virtutum per ſe infuſarum, & ad victoriam tentationum aduerſus præcepta ſupernaturalia,vt idem monet.

Quæres 2. an detur aliqua cogitatio dictans hoc aut illud agendum eſſe, quia præceptum vel ſaltem honeſtum eſt , hoc aut illud omittendum eſſe , quia vetitum aut ſaltem indecens & imperfectum eſt,quæ ſit omnino ſpeculatiua moraliter,id eſt quæ nec moueat voluntatem ad id faciendum vel omittendum, nec ſit apta mouere.Affirmat *Meratius* diſp.1.ſect.16. nu.4.&*dicit* 1. cogitationem quæ mouet aut mouere poteſt voluntatem ad bene operandum , vt pote practicam , ad gratiam Chriſti referendam eſſe: cogitationem verò quæ nec mouet ; nec mouere apta eſt ad bene operandum, vt pote ſpeculatiuam , ad gratiam non pertinere, niſi detur vltra ſufficientiam, vt mox explicabitur. *Dicit*.2. cogitationem hanc purè ſpeculatiuam moraliter , nihilominus ad potentiam phyſicam & antecedentem , proindéque ad libertatem ſufficere,ita vt ea poſita homo ſit plenè & completè potens ad operandum,& per eum ſtet, ſi non conſentiat in boni proſequutionem & mali fugam,quia cogatio hæc bonum vt proſequendum , malum vt fugiendum ſufficienter repræſentat. *Dicit* 3. Si datur cogitatio minima , ſpeculatiuam minimam neceſſariam eſſe ac ſufficere ad conſenſum&libertatis vſum circà boni proſecutionem & mali fugam ; ſi autem nulla datur minima cogitatio, ſed quælibet magis & magis in infinitum decreſcere ac remitti poteſt, nul-

lam

lam dari ſpeculatiuam quæ non ſit pluſquam ſufficiẽs ad prædictum conſenſum & vſum, quia quantumlibet tenuis& remiſſa ſit, diuiſibilis eſt in duos gradus, quorum prior ſufficit, quia ſufficienter bonum vt proſequendum, malum vt fugiendum voluntati oſtẽdit,vt illiud ſi velit appetat,hoc ſi velit abnuat. *Dicit* 4.minimam cogitationem ſpeculatiuam, ſi datur, non eſſe gratiam,quia cùm tota neceſſaria ſit ad complendam hominis potentiam phyſicam & ſufficientem ad benẽ operandum, tam connaturaliter debetur homini quàm hæc potentia; ſi autẽ repugnat minima,nullam dari quæ non ſit partim indebita, proindéque gratia, nempè quatenus eſt pulſquam ſufficiẽs ad inferendum conſenſum & libertatis vſum. *Dicit* 5. nunquam contingere vt homo cum hac præcisè cogitatione in bonum conſentiat, licet cum ea præcisè, id antecedenter & phyſicè poſſit.

Sed patior difficultatem *in* 1.*dicto* quatenus eo aſſeritur omnem cogitationem mouentem, aut aptam mouere ad bene operandum, eſſe gratiam,de quo ſupra qu. 1. art. 5. & dati cogitationem ſufficientem ad impetrandum voluntatis conſenſum in bonum, quæ tamen non ſit apta mouere voluntatem ad conſentiendum. Quomodo enim apta & ſufficiens eſt ad inferendum voluntatis conſenſum,nec tamen apta & ſufficiens eſt ad excitandum in voluntate motum,quo trahatur ad conſentiendum, cum præſertim cogitatio quæ conſenſum reipſa impetrat, voluntatem reipſa trahat præuia motione ad conſentiendum,vt ipſe docet,ſect.14.n. 7. *Item in* 4. *dicto* quatenus eo aſſeritur cogitationem moraliter ſpeculatiuam, prout excedit gradum ſufficientem ad libertatis vſum circa boni proſecutionem & mali fugam, per ſe intrinſecè gratiam eſſe quia indebita eſt;cùm ex rei veritate,&eius doctrina,vt aliquid gratia ſit, ſumendo gratiam more

ſcripturæ

ſcripturæ,conciliorum & Patrum , quomodo hîc ſumitur,non ſufficiat quòd ſit indebita,ſed prætcrea requiratur vt conferat ad æternam gloriam;quia omnis gratia ſic accepta datur ob merita Chriſti paſſi&mortui,per quæ nihil datur niſi quod confert ad ſalutem, cum ex Auguſt. epiſt. 105. *Chriſtus non pro nullis vt conderentur,ſed pro impiis mortuus ſit vt iuſtificarentur*; cogitatio autem moraliter ſpeculatiua , putà quæ nec mouet,nec mouere apta eſt ad bene operandum, per ſe non conferat ad æternam gloriam, vt idem ſupponit & docet. Item *in dicto* 5. Si enim homo cum ſola cogitatione moraliter ſpecultatiua eſt completè potens ad bene operandum , quidni ali quando contingat ipſum bene operari ? quo fundamento admittitur in homine viatore potentia ſufficiens & antecedens quæ nunqnam omnino ſit efficax , & conſequens? quodnam eſt tantum & tam perpetuum impedimentum,ratione cuius homo viator cum hac cogitatione poſſit bene agere,nec tamen vnquam bene agat inſtar damnatorum?

QVÆSTIO V.

De neceſſitate Gratiæ ad actus & præcepta ordinis ſupernaturalis.

Art. 1 .*de actibus virt. Theolog.*

PARS PRIMA

De actu fidei.

PElagiani concedebãt ad cognoſcẽda fidei emyſteria tum diuinam reuelationem, tum ſuffic entem eius propoſitionem prærequiri. 1. *Pars* prob. 1. ex ſcriptura 1. Cor. 2. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt,quam nemo principum huius ſæculi cognouit &c.* Matth. 16. *Beatus es Simõ Bar-iona,quia caro & ſanguis non reuelauis tibi , ſed Pater meus qui in cœlis eſt.* Prob. 2. quia per fidei myſteria intelligũtur eæ veritates

ritates quæ ſub naturalem demonſtrationem minimè cadunt, & ad quas ſaltem certò & indubitanter cognoſcendas Dei reuelatio neceſſaria eſt ; licet etiam propoſitiones demonſtrabiles diuinitus nobis reuelatæ, quia fidei obiecto comprehenduntur, fidei myſteria dici poſſint. 2. *Pars* Prob. quia ſi quis prædicanti diuinitatem in tribus perſonis ſubſiſtere, verbum humanam naturam in vnitatem ſuppoſiti aſſumpſiſſe, corpus ab eo aſſumptum ſimul in cœlo circumſcriptiuè, & in terra indiuiſibiliter ac Sacramentaliter exiſtere, idque diuinitus reuelatum fuiſſe: prius aſſenſum præſtet quàm per motiua credibilitatis, & ſolutioné contradictionum apparentium, reuelatio hæc ita innotuerit vt non debeat, nec prudenter poſſit de illa dubitare; *Cito credit & leuis eſt corde*, Eccleſ. 19.

Sed negabant iidem Pelagiani, ſuppoſita Dei reuelatione ac ſufficienti eius propoſitione, hominem prætereà indigere interioris gratiæ auxilio, vt velit credere ac reipſa credat, ſicut oportet ad ſalutem; vt conſtat ex Auguſt. epiſt. 106. & lib. de hæreſ. cap. 88. qui & ipſe priuſquam ad Epiſcoptaum promoueretur, in hunc errorem ſpecie veri deceptus impegerat, vt fatetur lib. de prædeſt. ſanctorum cap. 3. *contra quos ſit.*

1. Concluſio. Suppoſita myſteriorum fidei reuelatione ac propoſitione ſufficienti, non poteſt homo ea credere prout oportet ad ſalutem, ſine concurſu interioris gratiæ ipſum præuenientis & adiuuantis.

Prob. 1. ex ſcriptura Ioan. 6. *nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum.* Venire ad me, id eſt in me credere, vt exponit Auguſt. lib. de præd. SS. c. 8. & patet ex verbis ſequentibus, *Sunt quidam ex vobis quid non credunt, propterea dixi vobis, quia nemo poteſt ad me venire, niſi datum ei fuerit à Patre meo.* Itidem Ioan. 12. v. 37. Philip. 1. v. 29. v. 8.

Prob. 2. ex Conciliis vt *Arauſic.* 2. can. 25. *Hoc Deo propitiante*

propitiante & prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus poſtea aut diligere Deum ſicut oportet, aut credere in Deum poſſit, niſi gratia eum & miſericordia diuina præuenerit. Et *Trident.* Seſſ. 6. can. 3. *Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Vide *Mileuit.* can. 4. & 9. *Arauſic.* 2. can. 5. 6. & 7. *Cæleſtinum* Papam in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ cap. 9.

Prob. 3. ex Patribus, vt *Auguſt.* lib. de præd. S S. c. 2. & ſequentibus, vbi ſuum errorem latè refutat, oſtenditque fidem Chriſtanam quoad initium & incrementum eſſe donum Dei. Itidem lib. 1. retract. ca. 2. epiſt. 29. 95. & 105. & paſſim alibi. *Proſp.* in reſp. ad dubia Genuenſium; *Fulgent.* lib. de Incarnat. & gratia Chriſti cap. 20.

Prob. 4. quia iuſtificationis initium eſt à gratia, ex Triden. ſeſſ. 6. cap. 5. & Auguſt. lib. de præd. ſanct. cap. 1. non eſſet autem, ſi ſine gratia fidei Chriſtianæ actum concipere poſſemus, quandoquidem per hunc ad iuſtificationem diſponimur ex eodem Trident. ibidem.

Prob. 5. humanus intellectus eſt etiam phyſice impotens ad credenda fidei myſteria ſicut oportet ad ſalutem, ergo non poteſt ea ſic credere niſi roboretur auxilio gratiæ. *Ant. Prob.* 1. quia hic credendi actus eſt intrinſecè, id eſt entitatiuè ac ſubſtantialiter ſupernaturalis, cùm ex Trident. loco cit. ſit per ſe diſpoſitio ad iuſtificationem ſupernaturalem qua ſimus filij Dei adoptiui, & hæredes æternæ gloriæ, adeoque eiuſdem cum illa ordinis. *Prob.* 2. humanus intellectus phyſicè & antecedenter impotens eſt ad præbendum

plicari, nempè quod Deus ſit veritas prima, & quod eas reuelauerit;neque tamen intellectum iis aſſentiri aſſenſu diſcurſiuo ſeu illaro, ſed enuntiatiuo ſeu non illato, quià non habet pro motiuo præmiſſas formales, id eſt aſſenſus quibus intellectus iudicauit, Deum eſſe veritatem primam & eas reuelaſſe,ſed ſolas præmiſſas obiectiuas, nempè quod Deus ſit veritas prima, & quod eas reuelauerit, ità vt intellectus propoſitionibus reuelatis aſſenſum præbeat,non quia iudicauit Deum eſſe veritatem primam, & eas reuelaſſe, ſed ideo præcisè quia Deus eſt veritas prima & eas reuelauit. Aſſenſus dati præmiſſis ſunt conditio ſine qua non poſſent mouere ſeu determinare ad credendum,non ſunt tamen partiale motiuum, vt contingit in omni vero dicurſu. Ita Mæratius tract. de fide diſp.9. *At* ſi diuina fides non eſt diſcurſiua,neque eſt humana, quæ tamen intellectui connaturalis eſt. Vtrùm autem diuina fides diſcurſiua ſit quemadmodum Vaſquez & multi alij opinantur, non eſt huius loci definire.

2. Concluſio. Pòteſt homo per ſolius naturæ vires fidei myſteria credere aſſenſu aliquo humano & opinatiuo.

Prob. 1. ex conliliis, vt Mileuit. Arauſic. 2. & Trident.quæ cùm aiunt hominem non poſſe credere prout oportet ad ſalutem ſine gratiæ auxilio, ſignificant eum poſſe credere aliquo inferiori modo.

Prob. 2. de aſſenſu honeſto, quia credere poteſt ob auctoritatem humanam tot proborum & eruditorum hominum qui ea credunt & crediderunt, qui ad conteſtandàm eorum veritatem martyrium paſſi ſunt, ob rationes congruas & probàbiles,quibus ſuadentur, &c.

Prob. 3. de aſſenſu vitióſo; Hæretici aliqua credunt, quia priuatus ſpiritus interiùs dictauit ea diui-

nitùs reuelata eſſe, quaſi omnes prædeſtinati Spiritu ſancto aſſiſtente, infallibiliter diſcernere & definire poſſint, quænam ſit ſcriptura, & quis ſit verus illius ſenſus; Item Mahumetani aliqua credunt,quia continentur in Alcorano, ad quos actus,cùm vitioſi ſint, non conceditur auxilium gratiæ. Neque mirum eſt aſſenſu vitioſo credi vera, licet mentis humanæ captum prætereant, quandoquidem aliqua huiuſmodi, licet falſa ſint, fidem inueniunt, vt Chriſti corpus vbique eſſe, quod à Lutheranis verum putatur.

3. Concluſio Humanus aſſenſus etiam vitioſus, ſubinde eſt æquè certus, aut etiam certior aſſenſu fidei diuinæ, non quidem certitudine obiectiua, quæ ſumitur ex medio ſeu motiuo, cùm hic auctoritate diuina nitatur, quæ eſt omnino infallibilis, ille verò auctoritate aut ratione humana quæ fallibilis eſt;nec certitudine ſubiectiua, id eſt tenente ſe ex parte ſubiecti & voluntatis, quæ ſit conſentanea exigentiæ medii & rectæ rationi, ob eandem cauſam; ſed certitudine ſubiectiua quæ prætereat exigentiam medii, & à rectæ rationis præſcripto deficiat,ſiquidem hæretici aliquando magis adhærent & afficiuntur ad ſuas hæreſes & nouitates, quàm Catholici ad fidei dogmata.

PARS SECONDA,
De affectu credendi.

Suppono 1. intellectum licet ſeipſo determinatus ſit ad præſtandum aſſenſum veritatibus euidentibus,aut ex terminis, aut ex medio demonſtratiuo,aut euidentia in atteſtante, ita vt aſſenſum continere nequeat, niſi per imperium voluntatis aliò traducatur, non poſſe tamen aſſentiri propoſitionibus ineuidentibus; ſiue ſint incertæ, vt quæ nituntur medio opinatiuo, vel humana auctoritate quæ non parit euidentiam in atteſtante, quale eſt hominum teſtimonium

monium de Romæ exiſtentia;ſiue certæ & infallibiliter veræ, cuiuſmodi ſunt propoſitiones à Deo reuelatæ; niſi per imperium voluntatis, inefficaciam medii ſupplentis, ad præbendum aſſenſum applicetur & determinetur.

Suppono 2. veritates fidei, etiam eas quæ ſub demonſtrationem cadunt, vt Dei exiſtentiam, prouidentiam, omnipotentiam, &c. non fieri euidentes aut per motiuum fidei, quia licet euidens ſit Deum eſſe veritatem primam quæ nec poteſt falli,nec fallere,non eſt tamen euidens eum reuelaſſe;aut per motiua credibilitatis, quia licet hæc præſertim collectiuè ſumpta potentiſſima ſint ad impetrandum intellectus aſſenſum circa fidei veritates, & auferant potentiam de iis dubitandi prudenter ac ſecundum dictamen rectæ rationis, non auferunt tamen potentiam dubitandi abſolutè, Ioan. 12.*cùm tanta ſigna feciſſet non credebant in eum*;& licet per huiuſmodi media euidentia fierent,aſſenſus tamen ex illis datus non eſſet actus fidei, cùm auctoritati Dei reuelantis non inniteretur; ideóque intellectus ad præſtandum aſſenſum fidei diuinæ applicandus & determinandus eſt imperio, ſeu efficaci decreto voluntatis captiuantis eum in obſequium fidei, iuxta hæc Auguſt.tract. 26.in Ioan. *credere non poteſt niſi volens.*

Hîc quæritur an poſſit homo ſine adiutorio diuinæ gratiæ concipere affectum vi cuius ſequatur actus credendi prout oportet ad ſalutem, id eſt præcisè ob diuinam reuelationem infallibili fidei regula propoſitam. *Maſſilienſes* vulgò dicuntur affirmaſſe, cùm tamen liberi arbitrij viribus non aſcripſerint affectum credendi, vi cuius immediatè ſequeretur aſſenſus fidei qui neceſſarius eſt ad ſalutem,ſed vi cuius ſequeretur imperfecta fides, qua poſita & cuius intuitu concederetur gratiæ auxilium, ad credendum ſicut

oportet ad ſalutem; niſi fortè aliqui excipiendi ſint, quia non omnes vnanimiter & conformiter de initio fidei per liberum arbitrium dando philoſophati ſunt.

1. Concluſio. affectus credendi, vi cuius immediatè ſequitur actus fidei qui ad ſalutem neceſſarius eſt, ſolius naturæ viribus concipi non poteſt.

Prob. 1. ex ſcript. Pſal. 118. *Inclina cor meum in teſtimonia tua.* Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias; excæcauit eorum oculos, & indurauit cor eorum*; id eſt eos non præuenit & adiuuit internis motionibus intellectus & voluntatis, quibus eorum cæcitas illuminaretur, & durities emolliretur; Act. 16. *cuius* (Lydiæ) *Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.*

Prob. 2. ex conciliis; *Arauſic.* 2. can. 5. *Si quis credulitatis affectum, quo in eum credimus qui iuſtificat impium, non per gratiæ donum, id eſt per inſpirationem Spiritus ſancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ſed naturaliter nobis ineſſe dicit, Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur.* Vide can. 6. & 7. & *Mileuit.* can. 4. & *Trident.* ſeſſ. 9. cap. 6.

Prob. 3. ex Patribus vt Auguſt. Proſp. & Fulgentio apud Suarem lib. 2. ca. 3. n. 9.

Prob. 4. quia initium ſalutis eſſet ex nobis per liberum arbitrium gratia deſtitutum operantibus, vt dictabant Maſſilienſes; ſiquidem voluntas credendi eſt initium fidei ex Arauſic. 2. can. 5. fides autem iuſtificationis & ſalutis fundamentum eſt ex Trident. ſeſſ. 6. cap. 8.

Prob. 5. voluntatis actus quo efficaciter imperatur actus intrinſecè ſupernaturalis eſt eiuſdem cum illo ordinis; atqui actus fidei quo credimus ſicut oportet ad ſalutem eſt intrinſecè ſupernaturalis, & efficaciter

imperatur

imperatur per credendi affectum de quo agimus, id eſt ita vt vi eius ſequatur.

Prob. 9. actus elicitus ex motiuo ſupernaturali eſt intrinſecè ſupernaturalis, atqui pius credendi affectus, ex quo ſequitur actus fidei, concipitur propter ſupernaturalem honeſtatem in actu fidei contentam, putà ſubiectionem humanæ mentis ſub auctoritate veritatis primæ reuelantis.

2. Concluſio. ad eliciendum iudicium quo dirigitur affectus credendi, ſeu quo dictat intellectus ex præfato motiuo credendum eſſe, impetratque à voluntate ſupernaturali habitu vel ſpeciali auxilio eum ſupplente roborata, credendi affectum & efficacem, opus eſt adiutorio gratiæ. Suar. loco cit. n. 16. & eſt communis ſententia.

Prob. 1. ex Arauſic. 2. can. 5. vbi definitur, credendi affectum à nobis concipi, *per gratiæ donum id eſt per inſpirationem Spiritus ſancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem.* Et can. 6. & 7. vbi definit quicquid ex ſe confert ad actum fidei, vel credendi affectum, ex gratia eſſe. Itidem Trid. ſeſſ. 6. cap. 5.

Prob. 2. ex Auguſt. q. 2. ad Simplicianum, & lib. de præd. Sanctorum cap. 2. & 4. vbi iudicium hoc à gratia eſſe, probat ex his 2. Cor. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid* (ad ſalutem per ſe conferens) *ex nobis, quaſi ex nobis*; idque vocat *gratiam vocationis ad fidem, & internam doctrinam.*

Prob. 3. quia iudicium hoc debet eſſe proportionatum actui quem dirigit, & cuius motiuum proponit, adeóque eiuſdem cum ipſo ordinis; neque actus intrinſecè ſupernaturalis connaturaliter ſequitur ex cognitione inferioris ordinis ob improportionem, atqui affectus credulitatis qui hoc iudicio dirigitur, & à voluntate obtinetur, intrinſecè ſupernaturalis eſt.

PARS SECVNDA

De actu ſpei.

1. Concluſio. ad ſperandum ſicut oportet ad ſalutem neceſſarium eſt gratiæ auxilium.

Prob. 1. ex ſcript. Pſal. 118. *Memor eſto verbi tui ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti.* Ex quo Auguſt. ſerm. 29. de verbis Apoſtoli probat ſpem eſſe donum Dei. Rom. 5. *Per quem* Chriſtum *gloriamur in ſpe filiorum Dei*, & 1. Cor. 13. ſimul numerantur actus fidei, ſpei & charitatis, quia ſunt eiuſdem ordinis, *Manent tria hæc fides, ſpes, & charitas*, in quæ Auguſt. loco cit. *hæc tria ſunt aliquantum diuerſa, ſed omnia ſunt dona Dei.*

Prob. 2. ex Trid. ſeſſ. 6. can. 3. vbi ſtatuit *neminem ſine præueniente ſancti Spiritus inſpiratione & eius adiutorio poſſe credere, ſperare, &c. ſicut oportet.* Et cap. 6. vbi ſpem reponit in diſpoſitionibus ad iuſtificationem.

Prob. 3. omnis actus per ſe diſponens ad iuſtificationem eſt ordinis ſupernaturalis, adeóque naturales vires prætergreditur, atqui actus ſpei per ſe diſpoſitio eſt ad iuſtificationem ex Trident. loco cit. *Sed &* concluditur ſpei actum eſſe intrinſecè ac ſubſtantialiter ſupernaturalem ex eius formali obiecto quod eſt ordinis ſupernaturalis, vt docent Theologi tract. de ſpe, cum S. Tho. 1. 2. q. 2. art. 3. & 2. 2. q. 17. art. 1. vbi ſpem definit: *Motum intentionis tendentis in finem ſupernaturalem, ſicut in id quod eſt poſſibile conſequi per auxilium Dei.*

PARS TERTIA

De actu amoris.

Amor quo Deus à nobis diligitur, vel eſt beneuolentiæ, vel concupiſcentiæ, vterque vel eſt inefficax vel efficax; hic vel eſt efficax abſolutè & adæquatè, vel ſecundùm quid & inadæquatè, de quo q. 3. art. 1. pag. 1.

1. Concluſio.

1. Concluſio. Non poteſt homo diligere Deum vt ſalutiſæ & grati auctorem amore beneuolentiæ abſoluto, ſeu perfectè efficaci, ſine gratiæ diuinæ concurſu.

Prob. 1. ex ſcript. 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo eſt*; in quæ Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti cap 21. *Charitas quà virtus eſt, ex Deo in nobis eſt, non ex nobis, ſcriptura teſte, quæ dicit, charitas ex Deo eſt*, Epheſ. 6. *Pax fratribus & charitas in fide à Deo Patre*, in quæ Auguſt. loco cit. *magna bona, ſed dicat* (Apoſtolus) *vnde*; *à Deo, inquit, Patre, & Domino Ieſu Chriſto. Ergo hæc magna bona non ſunt niſi Dei dona.* Galat. 5. Inter fructus Spiritus ſancti primus locus charitati tribuitur, *Fructus autem S. Spiritus eſt charitas*, Ioan. 5. *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis.* Quæ & ſimilia ſcripturæ loca, ſaltem de perfecto amore beneuolentiæ accipienda ſunt.

Prob. 2. ex conciliis vt Mileuit. can. 4. Arauſic. can. 25. & Trident. ſeſſ. 6. can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione atque adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet vt ei iuſtificationis gratiâ conferatur, anathema ſit.*

Prob. 3. ex Innocentio primo, & Cæleſtino primo ſummis Pontificibus; ex Auguſt. Greg. mag. & aliis Patribus apud Suarem lib. 2. cap. 14. n. 3.

Prob. 4. quia pefectus amor Dei vt gratiæ auctoris eſt vltima diſpoſitio ad iuſtificationem, ad quam non poteſt homo per ſolius naturæ vires etiam remotè ſe diſponere.

Prob. 5. quia hic actus eſt intrinſecè ac ſubſtantialiter ſupernaturalis, cùm eius motiuum ſeu formale obiectum ſit Deus prout eſt in ſe bonus bonitate ſupernaturali, hoc eſt nonniſi ſupernaturaliter ad extra

communicabili,& nonniſi per lumen fidei, aut aliud ſupernaturalis ordinis cognoſcibili.

2. Concluſio. non poteſt homo diligere Deum vt finem ſupernaturalem,amore beneuolentiæ etiam omnino inefficaci,niſi auxilio diuinæ gratiæ confortetur.

Prob.1.quia ſcriptura , concil. & Patres, citatis & ſimilibus locis,charitatis amorem quo Deus vt gratię principium diligitur ad gratiam referentes , vniuerſaliter ac ſine exceptione loquuntur. Auguſt.lib. 2.in duas Epiſt. Pelagianorum cap. 9. exponens hæc 1. Ioan. 4. *diligamus inuicem quia charitas ex Deo eſt* ; *nec initium* [charitas] *ex nobis , & perfectio eius ex Deo, ſed ſi charitas ex Deo eſt , tota nobis ex Deo eſt* ; *auertat enim Deus hanc amentiam , vt eius donis nos priores faciamus poſteriorem ipſum , quoniam miſericordia eius præueniet me.*

Prob.2.quia omnis actus charitatis erga Deum,vt ſupernaturalis beatitudinis obiectum , ſiue ſit efficax perfectè vel imperfectè, ſiue omnino inefficax & per modum ſimplicis complacentiæ , nititur motiuo ſupernaturali , ſcilicet Dei bonitate vt ſupernaturaliter communicabili,& nonni ſi per fidem aut aliud lumen ſupernaturale cognoſcibili , adeóque intrinſecè ſupernaturalis eſt.

3. Concluſio. Non poteſt homo diligere Deum vt gratiæ auctorem amore concupiſcentiæ abſoluto & efficaci abſque concurſu diuinæ gratiæ.S. Thom.2.2. q.17.art.8.& eſt communis ſententia.

Prob.1. quia hic etiam actus entitatiuè ſupernaturalis eſt,cùm nitatur motiuo ſupernaturali,habeatque pro formali obiecto Deum prout eſt nobis bonus & concupiſcibilis ſuprà naturæ exigentiam,ſeu prout eſt is à quo expectamus bona ordinis ſupernaturalis,putà intuitiuam Dei viſionem & media ad ipſam.

Prob.

Prob.2.quia hic actus includit virtuale propoſitum ſeruandi omnia diuina mandata, ſaltem ſub mortali obligantia,etiam ordinis ſupernaturalis, tamque abſolutè hominem determinat ad ea exequenda quàm abſolutus amor charitatis, licet ex motiuo imperfectiori,quia charitatis amor reſpicit Deum vt eſt abſolutè ac in ſe bonus;amor autem concupiſcentiæ illum reſpicit vt eſt relatiuè ac nobis bonus, qui reſpectus eſt inferior & imperfectior priori.

Prob. 3.quia hic actus ſpei Theologicæ præſupponitur, cùm prius ſit aliquid diligi quàm ſperari,ſicut prius eſt aliquid eſſe terminum odii quàm timoris; & eam iudicit, cum amor efficax boni abſentis aut generet eius deſiderium ſi non ſit obtentu difficile,aut ſpem ſi ſit arduum,& tamen obtentu poſſibile,ſicut autem naturalis intentio finis non poteſt efficaciter mouere ad ſupernaturalem electionem mediorum, id eſt ita vt vi eius electio hæc reipſa ſequatur, & naturalis aſſenſus principiorum fidei,putà harum propoſitionum, Deus eſt veritas prima, Deus hoc reuelauit, non poteſt intellectum efficaciter mouere ad aſſenſum fidei per ſe infuſæ; & naturalis credendi affectus non poteſt efficaciter applicare mentem ad eundem aſſenſum ob improportionem inter actum imperantem&imperatum, dirigentem & directum,& eſſentialem dependentiam actus imperati & directi, ab actu imperante & dirigente eiuſdem, aut ſuperioris ordinis:ita nec amor Dei ſubſtantialiter naturalis, poteſt efficaciter imperare actum ſpei Theologicæ in ſubſtantia ſupernaturalem,Suar. lib. 2.cap. 13.nu.10.

Ob. 1. cùm amamus Deum etiam vt gratiæ auctorem amore concupiſcentiæ, amamus propter nos: Ergo motiuum ſeu formale obiectum amoris huius non eſt Deus,ſed homo,non perſona dilecta, ſed dili-

gens;ergo non eſt magis ſupernaturalis quàm humana natura, quæ eſt illius formale obiectum.

Reſp. hic amor, licet ſit vnus formaliter, eſt tamen duplex virtualiter; quia prout reſpicit bonum dilectum ſcilicet Deum, eſt amor concupiſcentiæ, prout autem reſpicit perſonam cui bonum hoc concupiſcitur, ſcilicet hominem, eſt amor beneuolentiæ. Quo ſuppoſito, *dico* 1. hic actus prout eſt amor concupiſcentiæ habet Deum, vt gratiæ auctorem non ſolùm pro materiali obiecto, quia eſt id quod diligitur, ſed etiam pro formali, quia eius bonitas, vt ſupernaturaliter communicanda, eſt ratio diligendi, prout verò eſt amor beneuolentiæ, habet hominem & pro obiecto materiali, quia eſt perſona quæ ratione ſui diligitur, & pro formali, quia natura humana eſt ratio diligendi, non tamen naturaliter ſpectata, ſed ſupernaturaliter; quia reſpectu amoris huius eſt ratio diligendi prout eſt obedientialiter capax intuitiuæ Dei viſionis, aliorúmque donorum intrinſecè ſupernaturalium, adeoque ipſius Dei vt ſuprà naturæ exigentiam communicandi; quæ capacitas inuoluit res entitatiuè ſupernaturales, putà dona ſupernaturalia quorum capax eſt, & ſupernaturale Dei auxilium per quod ad ea promouendus eſt.

Ob. 2. nullus eſt habitus ſupernaturalis à quo hic actus eliciatur, ergo non eſt ſupernaturalis. *Negò* Antece d. elicitur enim ab habitu ſpei, qui habet pro obiecto Deum quatenus, vt auctor bonorum ſupernaturalium, amabilis eſt amore concupiſcentiæ; Deus enim vt auctor gratiæ, diligibilis eſt tum amore beneuolentiæ, quod fit per habitum charitatis, tum amore concupiſcentiæ, quod fit per habitum ſpei. De quo fuſiùs tract. de ſpe.

4. Concluſio. Non poteſt homo diligere Deum vt gratiæ auctorem amore concupiſcentiæ, etiam ineffficaci

ficaci, & per modum ſimplicis complacentiæ,abſque auxilio gratiæ.

Prob. quia omnis actus nitens motiuo ſupernaturali eſt intrinſecè ſupernaturalis, adeóque naturales vires tranſcendit, hic autem actus eiuſmodi eſt, cum eodem formali obiecto nitatur quo amor efficax concupiſcentiæ.

PARS QVARTA
De actibus virtutum moralium per ſe infuſarum.

1. *Suppono* præter virtutes morales naturalis ordinis, & ex genere ſuo acquiſitas, putà prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem, & temperantiam cum ſuis partibus ſubiectiuis & potentialibus, dari alias eiuſdem nominis, quæ ſint ordinis ſupernaturalis & ex genere ſuo infuſæ; hoſque duos moralium virtutum ordines diſtingui penes earum motiua, ſeu formalia obiecta, quorum alia ordine naturæ continentur, alia verò ad gratiæ ordinem pertineant. Cùm enim honeſtas materialis ſeu obiectiua humanarum actionum poſita ſit in earum conformitate cum creatura rationali vt ſic, & natura hæc ſpectari poſſit tum ſecundùm ſe, tum vt per gratiam eleuata, duplex conformitàs in humanis actionibus diſtinguenda eſt, vna ad naturam rationalem ſecundùm ſua naturalia præcisè ſpectatam, quæ per lumen naturalis rationis innoteſcit & regulatur; altera ad eandem vt gratia diuina eleuatam, quæ per lumen ſupernaturale diiudicatur & præſcribitur; quarum prior, vtpote naturalis ordinis, formale obiectum virtutum moralium per ſe acquiſitarum; poſterior verò, vt pote ordinis ſupernaturalis, eſt formale obiectum virtutum moralium per ſe infuſarum. quam diſtinctionem Chriſtus indicauit Matth. 10. *qui recipit diſcipulum in nomine diſcipuli, vel Prophetam in nomine Prophetæ,*

mercedem

mercedem diſcipuli, vel Prophetæ accipiet; Significat enim materiale opus miſericordiæ, ſi exhibetur homini quia Chriſtianus & domeſticus fidei eſt, altiori præmio dignum eſſe, quàm ſi homini exhiberetur quia homo eſt, Suar. Vaſq. Valentia, & alii communiter cum S. Thom. 1.2.q.63.art.4.

2. *Hoc ſuppoſito* facilè ſuadetur ad huiuſmodi virtutum actus efficiendos gratiæ diuinæ auxilium perinde requiri, atque ad actus ipſarum virtutum Theologicarum, quandoquidem ſunt eiuſdem cum illis ordinis; licet ratione obiecti tum materialis tum formalis ignobiliores ſint, quemadmodum etiam inter virtutes acquiſitas, aliæ ſunt aliis digniores pro cōditione obiectorum. Ita iidem doctores.

PARS QVINTA

De actibus donorum Spiritus ſancti.

1. *Etſi* bona omnia quæ Deus homini largitur dona Spiritus ſancti nominari poſſint, quod ab ipſius amore procedant, qui Spiritui ſancto appropriatur; vſus tamen obtinuit vt ſola gratiæ dona ita vocentur, & ſpecialiter ſeptem perfectiones ſupernaturales quæ numerantur Iſaiæ 11. quarum quatuor nempè ſapientia, intellectus, ſcientia, & conſilium ad intellectum; tres verò ſcilicet fortitudo, pietas, & timor ad voluntatem pertinent; de quibus Theologi 1.2.q.68.

2. *Ad horum* donorum actus exercendos neceſſarium eſt auxilium gratiæ.

Prob. 1. ex ſcrip. Iſaias enim priuſquam ea tribuat Chriſto, à quo in cæteros tanquam à capite in membra tranſmittuntur, præmittit, *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini*, vt oſtendat dona hæc illapſu ſpeciali ſancti Spiritus humanitati Chriſti collata fuiſſe, ſupra naturalem eius exigentiam & conditionem; eáque nominat Spiritum ſapientiæ, intellectus, &c, vt oſtendat à Spiritu ſancto proficiſci.

Prob. 2.

Prob.2.ex Patribus vt Tertull.Greg. Naz. Hieron. Cyrill. Origen. & aliis citatum Iſaiæ locum exponentibus.

Prob. 3. quia dona hæc vel identificantur virtutibus Theologicis,& moralibus per ſe infuſis,vel ab iis diſtinguuntur, in quo variant Theologorum ſententiæ;ſi primum,perinde indigemus gratiæ concurſu ad earum actus efficiendos, atque ad harum virtutum actus; ſi ſecundum, ideo diſtinguuntur, quia ſpeciali modo procedunt ex motione Spiritus ſancti; ex quo apparet illorum actus non modo ad Spiritum ſanctum, vt gratiæ auctorem,referendos,eſſe,ſed ſpecialiùs & potiori iure quàm prædictarum virtutum opera.

Vtrùm autem non modo ratione, ſed reipſa & extra intellectum ſeptem hæc dona Spiritus ſancti diſtinguantur à virtutibus Tgeologicis & moralibus per ſe infuſis, non hoc loco, ſed 1. 2. qu. 68. diſputari ſolet,ideóque hoc ſolùm dicam me ſententiæ affirmanti,vt veriori & communiori,ſubſcribere.

PARS TESTA

De beatitudinibus, & Spiritus ſancti fructibus.

1. Beatitudines nominari ſolent octo actus, quibus Chriſtus homines beatos effici docuit Matth.5.Scilicet.1.Paupertas Spiritus.2. manſuetudo ſeu lenitas.3. Laudabilis luctus ſeu gemitus.4 Fames ac ſitis iuſtitiæ.5. Miſericordia. 6. Mundities cordis. 7. Studium pacis. 8. Paſſio perſecutionis propter iuſtitiã;de quibus Theologi.1. 2.q. 69. & 70. De his actibus *dico* 1. eos eſſe moraliter bonos cùm Chriſtus docuerit iis comparari beatudinem ſupernaturalem quæ nonniſi honeſtis actibus obtinetur. *Dico* 2.eos eſſe intrinſecè ac entitatiuè ſupernaturales,adeóque ſine gratiæ auxilio non poſſe perfici,quia ex Chriſti doctrina per ſe media ſunt ad æternam gloriam, proinde illi proportionata

cum illis ordinis;ergo non poſſunt ab homine ſeruari niſi per gratiam roboretur, cùm nullus actus intrinſecè ſupernaturalis ab eo gratia deſtituto effici poſſit.

2. Concluſio. Neceſſarium eſt auxilium gratiæ, ad quodlibet huiuſmodi præceptum ſeruandum etiam quoad ſubſtantiam.

Prob. quia non impletur præceptum affirmatiuum quoad ſubſtantiam niſi ponatur actus præceptus, atqui non poteſt ab homine poni actus imperatus præcepto affirmatiuo ſupernaturali ſine gratiæ influxu. *Min.*prob. quia omnis huiuſmodi actus, cùm per ſe poſitiuè conducat ad æternam gloriam,eſt ſupernaturalis ſaltem quoad modum, cùm ad eum ſic conferre non poſſit, niſi quatenus eſt ſupernaturalis, & hic modus ad ſubſtantiam præcepti pertinet, cùm imperet actum ſub tali modo; nullus autem actus ſupernaturalis, qua parte talis eſt, per ſolius naturæ vires exerceri aptus eſt.

Ad ſeruandum præcepum quoad ſubſtantiam, non ſufficit exhibere ſubſtātiam operis,ſi præter eam modus aliquis operis ſub præceptum cadit,quia non impletur præceptum quoad ſubſtātiam,niſi fiat id quod præcipitur, ergo ſi non ſola operis ſubſtantia,ſed & modus aliquis eius ſub præceptum cadit, non impletur quoad ſubſtantiam, niſi vtrumque adhibeatur, v. g.qui exterius orat ſine attentione, non implet præceptum orandi etiam quoad ſubſtantiam, quia per hoc præceptum imperatur etiam attentio, licet non ſit de ſubſtantia externæ orationis.Suar. lib.2.cap.23. nu. 13. Vnde cùm ait *S. Thom.*1.2.q.109. art. 4. &q. 100. art. 8. & 9. eum qui præceptum implet quoad ſubſtantiam,in id non peccare licet non impleat quoad modum, loquitur de modo qui non ſit materia præcepti,ſeu qui nec ſit eſſentialis actui,nec eum aſſi-

ciat quatenus cadit ſub præceptum.

Cæterùm, etſi ad ſeruandum præceptum quoad ſubſtantiam, ſufficeret ponere ſubſtantiam actus præcepti, nec actus per præcepta ſupernaturalia imperati ſupernaturales eſſent quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad modum, vt opinatur Caietatanus; haud tamen ſequeretur vel omnia collectiuè, vel omnia diuiſiuè ſupernaturalis ordinis præcepta, ſine auxilio gratiæ, quoad ſubſtantiam ſeruari poſſe; quandoquidem præcepta ordinis naturalis, nec omnia coniunctim, nec omnia diuiſim, per ſolius naturæ vires impleri poſſint, vt ſuprà prob.

3. Concluſio. Gratia neceſſaria eſt non modo ad obſeruandum ſupernaturale pręceptum affirmatiuum de actu interno, ſed etiam ad id non violandum ſeu non tranſgrediendum; eſt contra Caiet. 1. 2. q. 109. art. 4.

Prob. 1. Quia pro eo tempore quo obligat ad ponendum actum imperatum, gratia neceſſaria eſt ad id non violandum, quandoquidem neceſſaria eſt ad ponendum actum imperatum, qui niſi ponatur, præceptum violatur, cùm tunc ex eo præcisè violetur, quòd hic actus non exerceatur.

Prob. 2. Quia etiam eo tempore quo præceptum affirmatiuum ſupernaturale non obligat ad exercendum actum imperatum, obligat tamen ad cauendum actum oppoſitum; verbi gratia licet præceptum charitatis non ſemper obliget ad exercendum actum amoris, ſemper tamen obligat ad cauendum actum odij; atque ad vitandos actus oppoſitos præceptis ſupernaturalibus, gratia, ſi non ſemper, ſaltem plerumque neceſſaria eſt.

Ob quandiu præceptum non obligat non poteſt violari, ſed quandiu abeſt gratia, præceptum ſupernaturale non obligat, cùm actus eo imperatus, vtpote ſupernatu

ſupernaturalis ſaltem quoad modum,impoſſibilis ſit, ad impoſſibile autem nulla obligatio ſit. Ita Caiet.

Reſp.Concedo totum,ſed nego hinc ſequi gratiam non eſſe neceſſariam ad præceptum ſupernaturale affirmatiuum non violandum, ſolum enim ſequitur ad id non eſſe neceſſariam quandiu præceptum non obligat. Patres viderunt cum Caietano prærequiri gratiam ad præceptorum ſupernaturalium impoſitionem & obligationem,ſiquidem non ignorauerunt & repugnate præceptum obligans ad actum impoſſibilem, & actus ſupernaturales excédere naturalem hominis actiuitatem, nec tamen cum illo dixerunt ad non violanda ſupernaturalia præcepta affirmatiua gratiam non requiri; ſed contra perinde docuerunt gratiam eſſe neceſſariam ad eorum obſeruationem, & ad eorum non tranſgreſſionem; quia loquebantur de his præceptis, ſupponendo ea obligare, & conſequenter hominem habere poteſtatem phyſicè ſufficientem, quæ antecedens nominari ſolet, ad exercendos actus per ea præceptos: ſignificabantque, etiam ſuppoſita hac potentia, & gratia ad eam conſtituendam neceſſaria, requiri adhuc nouam gratiam, vt reipſa præceptum ſeruetur.

Quod vt planius fiat *aduerte* 1. hoc inter eſſe inter præcepta naturalia & ſupernaturalia; quòd homo non indigeat gratia vt ſit phyſicè & antecedenter potens ad naturalia ſeruanda,ſed ſolùm vt ſit potens efficaciter & conſequenter,quia natura cum generali Dei concurſu phyſicè ſufficit ad ea implenda; ea verò indigeat etiam vt ſit phyſicè potens ad ſupernaturalia præcepta obſeruanda, quia natura cum generali Dei concurſu eſt etiam phyſicè inſufficiens ad ea implenda, nec aliam habet potentiam ad id præſtandum quàm obedientialem, quæ ex ſua propria ratione incompleta eſt.

Aduerte 2. potentiam antecedentem ad actus ſupernaturales, & ad præceptorum ſupernaturalium obſeruationem, ſeparabilem eſſe à conſequente, ſiquidem datur potentia antecedens cùm adeſt gratia ſufficiens, neque tamen datur conſequens, cum ſine gratia efficaci nunquam contingat hominem ſupernaturalem actum exercere, aut ſupernaturale præceptum vt ſic adimplere; adeóque, præter eam gratiam quæ tribuit homini potentiam phyſicam & antecedentem ad ſupernaturaliter operandum, aliam inſuper neceſſariam eſſe quæ ipſi tribuit potentiam efficacem & conſequentem, id eſt cum qua reipſa operetur. Ex quo *inferes* gratiam quæ ſimul tribui poſſe ſupernaturaliter operari, & reipſa operari, duplex continere beneficium, vnum quo tribuitur homini vt poſſit agere, alterum quo tribuitur vt de facto agat, quorum primum ab altero ſeparabile eſt.

PARS SECVNDA

De præceptis negatiuis circa internos actus.

Prænot. 1. Præceptum ſupernaturale negatiuum non eſt ſupernaturale comparatè ad actum quem prohibet, cùm hic naturalis ſit, ſed comparatè ad motiuum ſupernaturale cuius intuitu eum prohibet; v. g. præcepta negatiua quæ vetant actus infidelitatis, deſperationis, odii, &c. non ſunt ſupernaturalia per ordinem ad actus vetitos, cùm hi ſint mali moraliter adeóque naturales; ſed per ordinem ad motiuum actuum ſupernaturalium fidei, ſpei, & charitatis, cuius intuitu eos vetant.

2. *Omne* præceptum affirmatiuum, licet primariò affirmatiuum ſit; quia directè imperat aliquem actum, eſt tamen ſecundariò negatiuum indirectè, & conſequenter vetat carentiam actus imperati, & actus illi oppoſitos; v.g. præceptum Theologicæ charitatis

eo

eo ipſo quo directè imperat actum diuini amoris, conſequenter prohibet carentiam eius; & actum odij, ac cæteros cum eo incompoſſibiles. Sed hæc obligatio cauendi negationem actus imperati, & actus illi oppoſitos, oritur ex præcepto affirmatiuo, ſiquidem idcirco id prohibet quod actum iubeat; ideóque peccatum quod omittendo illum actum, & exercendo actum oppoſitum admittitur, non eſt peccatum omiſſionis contra præceptum negatiuum, ſed omiſſionis contra præceptum affirmatiuum. Itaque Suar. & alij, qui non agnoſcunt alia præcepta negatiua ſupernaturalia, quàm quæ continentur in affirmatiuis, non admittunt præcepta ſupernaturalia quæ ſimpliciter ac propriè negatiua ſint.

3. *Præter* negatiua præcepta quæ includuntur in præceptis ſupernaturalibus de actibus internis, & quæ non prohibent actus infidelitatis, deſperationis, odij Dei, &c. niſi pro eo tempore quo præcipiunt actus ſupernaturales fidei, ſpei & charitatis, & ideo prohibent, quia impediunt exercitium eorum actuum pro eo tempore quo ſunt debiti, dantur præcepta ſupernaturalia primò & per ſe negatiua, quæ ex virtutum ſupernaturalium propriis motiuis prohibent actus infideli͏tatis, deſperationis, odij Dei, &c. quocunque tempore, ratione contrarietatis & oppoſitionis quam habent cum illis virtutibus. *Prob.* quia ſicut virtutes naturalis ordinis ſibi vendicant non modo præcepta primo & per ſe affirmatiua, quibus imperant aliquos actus ex ſuis propriis motiuis, ſine intuitu formalium obiectorum a quibus ſuam ſpeciem deſumunt, ſed etiam præcepta primò & per ſe negatiua, quæ independenter ab affirmatiuis aliquos actus prohibeant ex iiſdem motiuis; ita & virtutes ſupernaturales. Si virtus charitatis per ſe infuſa non habet alia præcepta negatiua, quàm quæ includuntur in affir-

matiuis, virtus etiam charitatis acquiſitæ non habet alia, & ſic actus odij Dei non eſt prohibitus, & illicitus niſi pro eo tempore quo actus diuini amoris eſt debitus, & ideo ſolùm tunc prohibitus, quia excludit exercitium diuini amoris, ſiquidem præceptum affirmatiuum nullum alium actum prohibere poteſt præter eum qui eſt oppoſitus actui quem præcepit, & quidem pro eo tempore quo hunc actum præcipit, & quatenus hunc actum excludit; atqui hoc apertè falſum eſt.

4. *Præceptum* ſupernaturale negatiuum ſeruari poteſt aut materialiter tantùm, aut etiam formaliter. Seruatur materialiter quando cauetur actus eo prohibitus ex quocunque motiuo id fiat; ſeruatur formaliter quando cauetur idem actus quia ſupernaturali præcepto repugnat, ſeu quod habeat oppoſitionem cum actibus virtutum ſupernaturalium, & propriis earum motiuis.

1. Concluſio. Ad ſupernaturalia præcepta negatiua de actibus internis, vt infidelitate, deſperatione, præſumptione, odio Dei, &c. materialiter ſeruanda, aliàs opus eſt diuina gratia, vt cùm occurrunt graues tentationes ad eorum violationem inducentes, aliàs non, vt cùm leues ſolùm tentationes ſeſe offerunt, hæ namque, ſi non ſemper & conſtanter, at ſaltem aliquando ſine concurſu diuinæ gratiæ ſuperari poſſunt.

2. Concluſio. Nullum ſupernaturale præceptum negatiuum de actibus internis, formaliter ſeruari poteſt ſine gratiæ diuinæ adiutorio. Ita Suar. lib. 2. cap. 23. num. 18.

Prob. Quia formalis eius obſeruatio includit poſitiuum affectum ad motiuum ſeu formale obiectum virtutis ſupernaturalis, quia affectus, cùm ſit in ſubſtantia ſupernaturalis, per ſolius naturæ vires effici

non

non poteſt; verbi gratia cùm aliquis abſtinet ab odio Dei vel proximi, quia repugnat ſupernaturali præcepto Theologicæ charitatis, hic abſtinendi modus inuoluit affectum ad Deum vt gratię auctorem, vi cuius affectus determinatur ad vitandum actum odij.

PARS QVARTA

De præceptis affirmatiuis circa externos actus.

Prænot. 1. Externi actus qui ſub præceptum cadunt non ſunt Phyſicè & entitatiuè ſupernaturales, ſiue quoad ſubſtantiam, ſiue quoad aliquem modum intrinſecùs eos afficientem, ſed ſolùm moraliter & extrinſecè, per denominationem petitam vel ab actibus internis ſupernaturalibus per quos imperantur, & à quibus aliquo modo informantur, vt externus actus eleemoſynæ, quatenus per actum Theologicæ charitatis imperatur & moraliter efficitur; vel à diuina inſtitutione naturalis prouidentiæ fines excedente, vt externæ actiones quibus Sacramenta continentur. *Dixi,* qui ſub præceptum cadunt, quia externæ actiones conſtitutiuæ corporis & ſanguinis Chriſti ſub accidentibus panis & vini, quibus Miſſæ ſacrificium continetur, & actiones quibus Sacramenta gratiam operantur, ſunt quidem intrinſecè ſupernaturales, at non cadunt ſub præceptum directè ac per ſe, ſed ſolùm exteriores cærimoniæ à quibus vt cauſa efficiente proficiſcuntur, & quibus poſitis, neceſſariò ac independenter à voluntate ſacrifici aut miniſtri conſequuntur; putà prolationem verborum conſecrationis, & alias actiones exteriores quibus Miſſæ ſacrificium & Sacramenta perficiuntur.

2. *Præcepta* ſupernaturalia de actibus externis, vel ſolùm ſupernaturalia ſunt quoad modum, quia data fuerunt ex motiuo ſupernaturali vltra exigentiam naturæ, ac per diuinam reuelationem innoteſcunt, etſi

nullam in actibus præceptis ſupernaturalitatem exigant; vel etiã quoad ſubſtantiam, & ex parte obiecti, quia præcipiunt actum externum aliquo modo ſupernaturalem. Prioris generis fuit præceptum diuinitus datum primis parentibus de non comedẽdo fructu certæ arboris, & permulta præcepta Moſaïcæ legis; poſterioris generis ſunt præcepta ſacrificandi, miniſtrandi & ſuſcipiendi Sacramenta.

2. Concluſio. ad præcepta affirmatiua circa externos actus, ſupernaturalia quoad modum tantùm non etiam ex parte rei præceptæ, materialiter ſeruanda, non eſt neceſſarium gratiæ auxilium ratione ſupernaturalitatis.

Prob. quia ſeruatur præceptum materialiter & quoad ſubſtantiam quando fit id quod præceptum eſt, his autem præceptis nihil ſupernaturale præcipitur. *Dixi* 1, ratione ſupernaturalitatis, ad ea enim vel ſemel ſeruanda, quando graues vrgent tentationes, & conſtanter ac immutabiliter ſeruanda etiam quando graues tentationes abſunt, auxilium gratiæ neceſſarium eſt, vt pluties ſuprà dictum & probatum eſt. *Dixi* 2. materialiter, ad ea enim formaliter, ſeu prout ſupernaturalia ſunt obſeruanda, putà vel ex motiuo ex quo impoſita ſunt, vel quòd à Deo vt auctore ac prouiſore gratiæ data ſint, ſemper neceſſarium eſt gratiæ auxilium, cùm hic modus obſeruationis includat affectum voluntatis elicitum ex motiuo ſupernaturali; adeóque intrinſecè ſupernaturalem.

2. Concluſio. Nullum præceptum affirmatiuum de externo actu, ſupernaturale ex parte obiecti, ſine auxilio gratiæ impleri poteſt etiam materialiter & quoad ſubſtantiam, quando ſupernaturalitas exterioris actus pendet ab interno actu ſupernaturali.

Prob. quia hic actus externus, quatenus eſt ſupernaturalis,

naturalis, eſſentialiter pendet ab interno actu entitatiuè ſupernaturali;per quem impetrãdus & moraliter efficiendus eſt, imò vterque actus per modum cuius moraliter actus præcipitur; internus autem actus ſupernaturalis entitatiuè in ſolius naturæ vires refundi non poteſt. Exemplum ſit in præcepto imperante externam orationem, ſeu petitionem faciendam Deo vt gratiæ auctori ac prouiſori, ex fide & ſpe Theologicis ac per ſe infuſis; aut ad orationẽ illi ſic ſpectato, ex eadem fide exhibendam; aut votum illi ſic ſpectato ex eadem fide nuncupandum; aut confeſſionem externam fidei Chriſtianæ ex fide per ſe infuſa.

3. Concluſio. Ad ſeruanda materialiter præcepta affirmatiua de externis actibus, ex parte obiecti ſupernaturalia, non eſt neceſſaria ſaltem vt plurimùm, gratia vlla pertinens ad ordinem gratiæ gratum facientis, quando ſupernaturalitas exterioris actus nou. pendet ab operante, ſed à diuina inſtitutione. Suar. lib. 2. cap. 24. nu. 5.

Prob. actus per ea imperati, ſecundùm id totum quod eſt obiectum præcepti, quoad entitatem & ſupernaturalitatem exhiberi poſſunt ex prauo motiuo, ergo ſine gratia, cùm ad peccandum gratia non detur. *Ant. prob.* & declaratur; præcepta enim de conficiendis & miniſtrandis Sacramentis non aliud præcipiunt quàm confectionem& adminiſtrationem validi ac legitimi Sacramenti: atqui Sacramenti omnia confici & miniſtrari poſſunt ex praua intentione; ſiquidem ſex Sacramenta in vſu poſita conficiuntur& miniſtrantur eo ipſo quo adhibetur eorum materia & forma cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, quæ intentio ex malo motiuo concipi poteſt; Euchariſtiæ verò Sacramentum & ſacrificium conficitur proferendo verba conſecrationis ſupra debitam materiam cum intentione faciendi quod facit Eccleſia.

& Sacramentum Euchariſtiæ miniſtratur, cum ſuſcipienti porrigitur, quod totum ex praua intentione perfici poteſt. *Item* præcepta de ſuſcipiendis Sacramentis ſolùm præcipiunt veri ac validi Sacramenti ſuſceptionem moralem, id eſt quæ fiat humano modo, ſeu liberè & aduertente ratione, atqui Sacramenta omnia, ſaltem excepta pœnitentia, moraliter ſuſcipi poſſunt ex malo motiuo, ſiquidem ad hoc ſufficit veri ac validi Sacramenti ſuſceptio cum intentione id ſuſcipiendi, ſiue intentio hæc ex honeſto, ſiue ex indifferenti aut turpi motiuo eliciatur; v.g. Si quis non tantum labe originali, ſed & mortali peccato actuali obſtrictus ad baptiſmum accedat, ſine præuia attritione, & ex intentione moraliter mala, nihilominus præcepto affirmatiuo baptiſmi ſuſcipiendi ſatisfacit, quia verum baptiſmi Sacramentum moraliter ſuſcipit. Item ſi quis tempore Paſchali ad Euchariſtiæ ſumptionem accedat cum conſcientia peccati mortalis, & ex prauo fine, nihilominus præcepto affirmatiuo communionis Paſchalis ſatisfacit, quia Euchariſtiæ Sacramentum moraliter ſuſcipit. Item ſi quis interſit Miſſæ ſacrificio ex prauo fine, nihilominus poſitiuum præceptum aſſiſtendi ſacro implebit. *Neque* obſtat quod peccetur contra præceptum negatiuum vetans indignam rerum ſacrarum tractationem, ſiquidem violatio huius præcepti nihil impedit obſeruationem affirmatiui. *Except.* pœnitentiæ Sacramentum, quia contritio efficax, id eſt mortaliter peccandi voluntatem excludens, pars ipſius eſſentialis, eſt, quæ contritio non ſtat cum intentione mortalis peccati malitiam habente.

Limitaui concluſionem 1. *per particulas vt plurimũ*, quia præceptum ſuſcipiendi pœnitentiæ Sacramentum ſine auxilio gratiæ impleri non poteſt, cùm includat per modum partis eſſentialis contritionem efficacem

ficacem, id eſt quæ ſit virtuale propoſitum non peccandi de cætero ſaltem mortaliter, ex ſupernaturali motiuo conceptum, vt nihil dicam de aliis actibus. 2. *ad obſeruationem materialem*, quia ſine gratia non poſſunt impleri formaliter, putà quia Deus vt gratiæ auctor ea impoſuit, vel ex motiuis quorum intuitu poſita fuerunt. 3. *ad gratiam gratum facientem*, id eſt ad ſanctificationem perſonæ in qua eſt primò & per ſe ordinata, quia poteſtas ordinis, quæ eſt gratia gratum faciens, ad omnia Sacramenta validè conficienda neceſſaria eſt, demptis baptiſmo & matrimonio, character baptiſmalis ad omnia dempto baptiſmo. *Item* character baptiſmalis eſt conditio ad Sacramenta omnia validè conficienda dempto baptiſmo, ad ea verò validè ſuſcipienda, idem character neceſſarius eſt demptis baptiſmo & Euchariſtia. *Item* qui non eſt baptizatus non ſatisfacit præcepto diuino affirmatiuo ipſum obliganti ad ſuſcipiendam Euchariſtiam, ſiquidem per hoc imperatur ſumptio Euchariſtiæ vt eſt Sacramentum, non eſt autem Sacramentum reſpectu hominis nondum baptizati, cùm ad gratiam ei conferendum inſtituta non ſit. *Item* auxilium quod legitimis Sacramentorum miniſtris conceditur, ad producendos medio Sacramento effectus intrinſecè ſupernaturales, vt characterem, alióſque habitus ſupernaturales, & motiones quibus vocamur ad actus entitatiuè ſupernaturales, eſt eiuſdem ordinis cum his effectibus, adeóque entitatiuè ſupernaturale. *Item* auxilium quod conceditur ad actiones, quibus Chriſti corpus & ſanguis ſub ſpeciebus panis & vni per modum contenti ſubſtantialis collocantur, eſt eiuſdem ordinis, cum proximis earum actionum terminis, putà præſentiam Euchariſticam, & vnionem illa ſtrictiorem per quam formaliter Chriſti corpus & ſanguis vniuntur ſpeciebus inſtar ſubſtantiarum panis

nis & vini, ſeculſis imperfectionibus dedecentibus, adeóque intrinſecè ſupernaturale.

Ob 1. extant duplicis generis præcepta affirmatiua de miniſtrandis & ſuſcipiendis Sacramentis, quorum priora iubent ea miniſtrare ac recipere præcisè ſeu quoad ſubſtantiam, poſteriora miniſtrare ac recipere dignè & religiosè, hæc autem ſine gratiæ auxilio impleri non poſſunt, vt inductione facilè conſtabit. Ita Suar. lib. 1. cap. 24. n. 5. 9. 12. & 13.

Negatur aſſumptum; nullum enim extat præceptum affirmatiuum de miniſtrandis & recipiendis Sacramentis, ad aliud directè ac per ſe obligans quam ad ea validè miniſtranda, & recipienda humano modo; nec obligatio Sacramenta miniſtrandi & recipiendi dignè, id eſt non indignè & irreuerenter, oritur ex præcepto affirmatiuo, ſed ex præcepto negatiuo prohibente irreligioſam rerum ſacrarum tractationem.

Ob. 2. Sacramentum eſt ſupernaturale quatenus eſt ſignum & cauſa gratiæ, ergo non poteſt miniſtrari aut recipi ſine gratiæ auxilio.

Nego conſeq. quia ſupernaturalitatem hãc non deriuat à miniſtrante ac recipiente, ſed à Deo qui materiale Sacramentorum, ſuæ voluntatis beneplacito, ad ſignificandam & efficiendam gratiam ordinauit.

Ob. 3. Nullum præceptum impleri poteſt per actum malum; ſic Adrianus in 4. q. 5. dub. 5. *Negatur*; licet enim qui peccat non omnia præcepta impleat, quia omne peccatum eſt alicuius præcepti violatio, poteſt tamen aliquod exequi, ponendo materiam eo præceptam, vt conſtat in exemplis allatis.

Ob. 4. Arauſic. 2. can. 8. docet neminem ad baptiſmum poſſe venire ſine gratia. *Sed* loquitur de eo qui venit ex Chriſtiana fide,

Ob. 5. character baptiſmalis pertinet ad gratiam gratum facientem ac ſanctificantem, ergo cùm ad multa

multa Sacramenta validè miniſtranda & ſuſcipienda prærequiratur, ad id gratia neceſſaria eſt.

Reſp. hic character eſt gratia gratis data quatenus confert poteſtatem actiuam ad miniſtranda Sacramenta, quia vt ſic per ſe primò refertur ad bonũ aliorum non ad operantis ſanctificationem; quatenus autem tribuit potẽtiam paſſiuam ſeu capacitatem ad recipienda Sacramenta, videtur pertinere ad gratiam gratum facientem, quia vt ſic per ſe primo refertur ad ſanctificationem ſui ſubiecti, & ad eam confert non quidem per modum principij formalis, aut per modũ principii phyſicè productiui bonorum actuum; aut per modum auxilii mouentis ad bene operandum, ſed vt conditio ſine qua non; idémque ſentiendum eſt de characteribus ordinum inferiorum quatenus diſponunt & habilitant ad ſuperiores ordines recipiendos.

PARS QVINTA

De præceptis negatiuis circa externos actus.

4. Concluſio. ad ſeruanda etiam materialiter præcepta ſupernaturalia negatiua, quibus indigna & irreligioſa Sacramentorum adminiſtratio & ſuſceptio prohibetur, diuina gratia neceſſaria eſt.

Prob. quia nõ poteſt caueri actus per ea prohibitus, ſcilicet indigna Sacramentorum adminiſtratio & ſuſceptio, ſine auxilio gratiæ, vt inductionem facienti conſtabit; baptiſmus enim ad religioſam & fructuoſam ſui ſuſceptionem prærequirit in adultis, mortalis peccati actualis conſcientiã habentibus, contritionẽ abſolutam & efficacem ex motiuo ſupernaturali, alioqui non eſſet per ſe diſpoſitio ad habituales & actuales gratias intrinſecè ſupernaturales per hoc Sacramẽtum impertiendas, & vt videtur fidem ac ſpem & intentionem ſuſcipiendi, quæ ſint ordinis ſupernat. pœnitentiæ quoque Sacramentum eadem in omnibus id ſuſcepturis præexigit; Sacramenta autem viuorum in ſuſcepientibus

ſuſcipienti bus præ requirunt gratiam formaliter ſanctificantem, vt nihil dicam de intentione ſuſcipiendi, & aliis actibus ſupernaturalibus, quos digna & fructuoſa eorum perceptio videtur exigere.

ARTICVLVS III.

Vtrum homo per ſolius naturæ vires ad gratiam præparare ſe poſſit?

1. CONcluſio. Non poteſt homo, etiam ſuppoſitâ notitia diuinę legis, per ſolius naturę vires gratiam iuſtificationis de condigno mereri. Eſt de fide contra Pelagium.

Prob. 1. ex Concil. Diſpolit. vbi damnatus fuit hic error Pelagii, *quod petentibus venia non detur ſecundùm gratiàm & miſericordiam Dei, ſed ſecundum merita & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia.* Loquebatur autem Pelagius de merito condigno. Adde Mileuit. 2. Arauſic. 2. & Trident. locis infra recitandis concluſ. 5.

Prob. 2. *quia* gratia non eſſet gratia, ſi quidem non daretur gratis & liberaliter, ſed vt meriti condigni merces & præmium, de quo ſaltem merito intelligẽda ſunt hæc Apoſt. Rom. 4. *Ei qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum,* & Rom. 11. *Si gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia.* Sicut mors eſt *ſtipendium peccati,* Rom. 4. quia homo per prauum vſum ſui liberi arbitrii naturaliter eam meretur, ita ſi homo gratiam & gloriam per bonum vſum liberi arbitrii naturaliter operantis de cõdigno promereretur, vita æterna eſſet ſtipendium humanæ iuſtitiæ, non autem gratia, repugnantibus his Apoſt. loco. cit. *gratia Dei vita æterna,* putà non reſpectu bonorum operum quibus retribuitur vt brauium, corona, merces, & præmium, ſed reſpectu primæ gratiæ quam hæc merita præſupponunt, *Debetur merces de bonis operibus ſi fiant, ſed gratia quæ non*

non debetur præcedit vt fiant. Arauſic.2.can.18.

Prob,3. Meritum condignum dici perfectam proportionem ſeu commenſurationem & adæquationem inter meritum & præmium; at tantùm abeſt vt inter opera naturæ & gratiæ ſit perfecta proportio, vt ne quidem vlla proportio intercedat.

2. Concluſio. Non poteſt homo interioris gratiæ auxilio deſtitutus, proximè ſe diſponere ad iuſtificationem,id ad eſt gratiam per quam formaliter ſit Iuſtus,& Dei Filius adoptiuus.

Prob.1.ex Conciliis concluſ.ſeq.citandis.

Prob. 2. Vltima diſpoſitio ad iuſtificationem eſt actus perfectæ charitatis, quo Deus vt gratiæ auctor ſuper omnia diligitur, & quo includitur virtuale propoſitum abſolutum & efficax ſeruandi omnia præcepta ſub mortali obligantia,hic autem actus ab homine oriri non poteſt,niſi auxilio diuinæ gratiæ præmuniatur.

Prob.3.Proxima ſaltem diſpoſitio ad formam debet eſſe illi proportionata & eiuſdem cum illa ordinis ergo cum adoptionis gratia ſit intrinſecè ſupernaturalis, vltima ad eam diſpoſitio eſt etiam intrinſecè ſupernaturalis, adeóque facultatem hominis naturaliter operantis prætergreditur.

Prob.4. quod agens per modum cauſæ principalis inducit formam,inducit quoque vltimam ad eam diſpoſitionem, atqui Deus per modum agentis principalis gratiam adoptionis efficit.

Prob.5.adoptionis gratia non eſſet gratia,quia nec eſſet ratione ſui,nec alterius gratiæ quam ſupponeret, & à qua vt effectus à cauſa proueniret; non ratione ſui, quia daretur intuitu actus qui eſt vltima diſpoſitio ad ipſam, & daretur vt merces, cùm hic actus ſit congruum eius meritum; nec ratione alterius præcedentis, quia nullius gratiæ interuentu vltima diſpoſitio,

tio, à qua eius iufuſio pender, adhiberetur.

3. Concluſ. Non poteſt homo ſolius naturæ viribus vtens exercere vllum actum, quo ſe diſponat ad gratiam ſanctæ cogitationis & inſpirationis, qua præuentus & adiutus ad iuſtificationem ſe diſponat, nec proinde ad hanc etiam remotè ſe præparare.

Eſt de fide contra Semipelagianos; quibus ſuffragari videtur *Scotus* in 4. diſt. 14. q. 2. vbi ait, *Poſſe ex naturalibus cum communi influentia peccatorem, conſiderare peccatum commiſſum vt offenſiuum Dei, vt contra legem diuinam, vt impeditiuum præmij, vt inductiuum ſupplicii, & ſub multis huiuſmodi rationibus; & poſſe voluntatem ſub aliqua illarum, vel ſub pluribus peccatum deteſtari; huncque voluntatis motum dici attritionem, & eſſe diſpoſitionem ac meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis. Item Gabriel* in 2. d. 28. Scotum pro ſe laudans, dicit ex viribus naturæ poſſe eſſe quandam diſpoſitionem ad gratiam ſed non vltimam. Sed & *Dominicus Sotus* putat ſolis naturæ viribus haberi poſſe attritionem, quæ cum Sacramento ſit diſpoſitio ſufficiens ad peccati remiſſionem.

Prob. concluſ. 1. ex ſcript. Ioan. 15 *ſine me nihil poteſtis facere*, in quæ Auguſt. tract. 8. in Ioan. *Siue ergo parum, ſiue multum ſine illo fieri non poteſt ſine quo nihil fieri poteſt*, 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepiſti?* & 2. Cor. 3. N*on quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*, in quæ Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. *Attendant hic, & verba iſta perpendant qui putant ex nobis eſſe fidei initium: quis enim non videat priùs eſſe cogitare quàm credere, nullus quippe credit aliquid niſi prius cogitauerit eſſe credendum*, &c. Quod ſi fidei initium à nobis non eſt, neque eſt initium iuſtificationis, cũ hæc initium ſumat à fide, vt conſtat ex Auguſt. hîc & aliis locis, & Trident. cap. 6. Rom. 11. *Quis prior dedit & retribuetur*

tribuetur ei? ex quibus concludit Auguſt. nullum purè humanum opus hominem ad gratiam præparare, quia ſic homo diuinam gratiam præueniret ac ſuum opus, quo ad eam proximè vel remotè diſponeretur, Deo prius offerret quàm gratiam ab eo reciperet. Act. 16. *Deus aperuit cor Lydiæ vt intenderet ijs quæ dicebantur à Paulo*, quibus ſignificatur apertionem cordis,ſeu primam mentis applicationem ad negotiuum ſalutis,ad ſpeciale Dei auxilium referendum eſſe. *Preparatur voluntas à Domino*, quæ verba de omni præparatione ad ſalutem vtili accipiunt *Auguſt.* lib.de gratia & lib.arbit.cap.16.& 17.& *Arauſic.* 2. can.4. Pſalm. 76. *Dixi nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi*, ex quibus probat *Auguſt.*lib.2. in duas epiſt. Pelag.cap. 10. initium conuerſionis à nobis non eſſe. Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum*,at diſponere ſe ad gratiam etiam remotè,eſt ad Chriſtum ire.

Prob 2. ex conciliis; *Arauſic.* can.20. *Nulla bona facit homo quæ Deus non præſtet vt faciat homo.* Itidem *Auguſt.* lib.2.in duas epiſt.Pelag.cap.8.hæc enim ſaltem de operibus ad iuſtificationem ac ſalutem per ſe conferentibus,cuiuſmodi ſunt ea quæ ad gratiam per ſe diſponunt ſiue proximè ſiue remotè,accipiẽda ſũt. Et can.7.*Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad ſalutem pertineat vitæ æternæ, cogitare aut eligere,ſiue ſalutari prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, hæretico fallitur ſpiritu, &c.* At bona opera, quibus ad gratiam proximè aut remotè diſponimur,ad ſalutem pertinent æternæ vitæ; ſimilia habentur can.3.4.5.8. 9 14.15.16.27.22.&23.Huius autem concilii canones ferè omnes ex *Auguſt.* deſumpti fuerunt. idem prius definierat *Mileuitanum* 2.cap.4. *Trident.*ſeſſ.6.cap.5. declarat (S.Synodus) *Iuſtificationis exordium in adul-*

tis, à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, &c. & cap. 5. *diſponuntur autem* (adulti) *ad iuſtitiam dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum &c.*

Prob. 3. quia nulla forma per ſe & ex naturâ rei eſt diſpoſitio ſiue remota, ſiue proxima ad gratiam adoptionis, niſi ſit eiuſdem cum illa ordinis adeóque intrinſecè ſupernaturalis. Item, quod agens principale inducit formam, præparat etiam ſubiectum ad eam recipiendam, non ſolum perficiendo, ſed etiam inchoando diſpoſitiones, vt videre eſt in agentibus naturalibus Et ſanè cùm adoptionis gratia ſit omnino indebita & improportionata naturæ, non eſt quærendum in natura principium actiuum quod eam proximè vel remotè inferat, ſiue per modum cauſæ phyſicæ, ſiue per modum cauſæ moralis eam merendo vel impetrando.

Prob. 4. Si homo per ſolius naturæ vires exerceret actum qui eſſet per ſe diſpoſitio etiam remota ad gratiam, & cuius intuitu gratia tribueretur, hic actus eſſet gratiæ altem de congruo meritorius, ergo gratia non eſſet gratia, quia non gratis donaretur, ſed vt meriti præmium rependeretur. Antecedens ſumitur ex conciliis & Patribus, qui ex initio gratiæ, ſeu ex actibus ad gratiam præparantibus quos Maſſilienſes naturæ viribus aſcribebant, concludunt gratiam non eſſe gratiam, dari ex meritis, retribui vt mercedem, non gratis dari. Sufficiant hæc Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. *Videte ſi quod agitur iſto modo* (tribuendo naturæ initium fidei & iuſtificationis) *niſi vt gratia ſecundum merita noſtra detur, & ſic gratia non ſit gratia, redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis, debetur enim credenti vt à Domino fides ipſa augeatur, & ſit merces fidei cœpta fides aucta.* Et lib. in duas

duas epiſt. Pelag. cap.8. *Si ſine Dei gratia per nos incipit cupiditàs boni, ipſum cœptum erit cui tanquam ex debito gratia veniat adiutorium, & ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed ſecundùm meritum noſtrum dabitur.* Loquitur de merito non condigno, ſed congruo & impetratorio, vt declarat.c.7. *Et ſi autem* ratio meriti à diſpoſitione ſeparabilis eſſet, nec ſequeretur actũ qui per ſe diſpoſitio eſt ad gratiam, eſſe quoque illius meritum, nihilominus ſaluâ ſcripturæ, conciliorum & Patrum doctrinâ defendi non poſſet, hominem ſolius naturæ viribus vtentem, poſſe ad gratiam ſe diſponere etiam remotè; quia ſua dogmata non coarctant ad rationem meriti, ſed vniuerſaliter pronunciant, nihil ab homine gratia deſtituto proficiſci poſſe quod ad iuſtitiam & ſalutem ſupernaturalem per ſe conferat.

Ob.1. ſcriptura iuſtificationis initium refert ad hominem, Pſal.80. *Dilata os tuum & implebo illud.* Prouerb.10. *Hominis eſt animum præparare.* Iſa. 55. *quærite Dominum dum inueniri poteſt.* Zachar. 1. *Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos.* Matth. 1. *Venite ad me omnes qui laboratis & ego reficiam vos.*

Reſp. his & ſimilibus locis ſignificatur non conuerti & ſaluari hominem, niſi gratiæ diuinæ ipſum præuenienti cooperetur, non autem liberum arbitriũ gratia internæ vocationis deſtitutum, poſſe quicquã ex ſe præſtare, quo ad gratiam verè ac propriè ſe diſponat. Ita exponit *Auguſt.* lib. de gratia & lib. arbitrio cap.5. & lib.2. in duas epiſt. Pelag. cap. 8. & lib.4.c.6. & li. de præd eſt. SS. vſque ad c.9. vnde ſcriptura, quod hîc ab homine exigit; aliis locis Deo attribuit: *Domine labia mea aperies.* Pſal. 50. *voluntas præparatur à Domino.* Prouerb. 8. *Domine Deus virtutum conuerte nos.* Pſal. 79. *Inuentus ſum à non quærentibus me.* Iſa. 65.

Inſtabis 1. Chriſtus aliquem ſanaturus prærequirabat eius conſenſum, *Quid tibi vis faciam.* Matth.10.

Si vis ſanus fieri. Ioã. 5. *At hinc* quidem habetur, Chriſtum nulli adulto ſanitatem animæ ſeu remiſſionem peccatorum ac ſanctitatem contuliſſe, ſine præuia eius diſpoſitione; non verò liberum arbitrium ſine gratiæ ope diſpoſitionem hanc exhibuiſſe.

Inſtabis 2. Cornelius Centurio per eleemoſynam, & orationem impetrauit doctorem fidei & miniſtrum baptiſmi, Act. 10 At eleemoſynam dedit, & orationẽ fudit ex fide infuſa & Theologica quam conſtat donum Dei eſſe Ita *Auguſt.* citatis locis & *Arauſic.* cã. 5. Docet *nos ad regenerationem bap‹t›iſmatis peruenire per gratiæ donum & inſpirationem ſancti Spiritus.* Atque hinc etiam exponitur effatum commune, *facienti quod in ſe eſt Deus non denegat gratiam* Hoc enim non effertur de faciente quod in ſe eſt gratia deſtituto, ſed de faciente quod eſt in ſe gratia præuento & roborato; & ſenſus eſt, homini gratiæ auxiliis, quibus præuenitur & ad bene operandum excitatur, cooperanti, vlteriora diuinitus concedi, iuxta hæc Philipp. 1. *Qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet vſque in diem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Et hæc Trid. ſeſſ. 6. cap. 11. *Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur.* Et ratio à priori eſt, quòd homo gratiæ auxilio deſtitutus, ad ſummum poteſt ſuperare tentationes legi naturali repugnantes, & virtutum naturalium actus exercere, (quod quatenus poſſit ſuprà declaratum eſt) his autem præſtandis nec poteſt merito condigno aut congruo mereri dona ordinis ſupernaturalis, nec ad ea proximè vel remotè ſe diſponere, defectu proportionis & identitatis ordinis.

Concluſ. Homo nè quidem cum auxilio gratiæ entitatiuè naturalis, & ad naturalem ordinem pertinentis, poteſt poſitiuè ac propriè diſponere ſe ad iuſtificationem, & ad gratiam ſanctæ cogitationis & inſpirationis, qua præuentus & adiutus exerceat actus per ſe

&

& ex natura ſua illum diſponentes ad iuſtificationem. Ita communiter Theologi.

Prob. quia repugnat actum naturalis ordinis eſſe ab intrinſeco & ex ſua propria natura diſpoſitionem ad dona ordinis ſupernaturalis, cuiuſmodi ſunt adoptionis gratia & actus ad eam per ſe diſponentes, & interiores vocationes quorum auxilio huiuſmodi actus efficiuntur.

5. Concluſ. Poteſt homo exercendis naturalium virtutum actibus, & ſuperandis tentationibus naturali legi contrariis, ſiue id præſtet per ſolius naturæ vires, ſiue cum auxilio gratię congeneris & ad naturalem ordinem pertinentis, diſponere ſe negatiuè & impropriè ad gratiam ordinis ſupernaturalis. *Prob.* quia ſic remouet peccatum actuale, quod ſi mortale eſt formaliter ac per ſe inimicatur gratiæ adoptionis facitque hominem poſitiuè indignum, & quidem in totam æternitatem, omnibus omnino gratiæ donis, ac priuilegiis, etiam ad ordinem naturalem pertinentibus. Ita Sotus lib. 2. de natura & gratia cap. 3. Bartholom. Medina 1.2. q. 109. art. 6. & alii communiter.

ARTICVLVS IV.

Quodnam gratiæ auxilium ad actuum ſupernaturalium exercitium, & ad præceptorum ſupernaturalium in obſeruationem neceſſarium ſit, & in quibus naturæ ſtatibus?

1. Concluſio. Vt homo poſſit potentia phyſica & antecedente actus intrinſecè ſupernaturales exercere, indiget habitibus ſupernaturalibus, putà virtutibus Theologicis fidei, ſpei & charitatis, donis Spiritus ſancti, & virtutibus moralibus per ſe infuſis, aut ſpeciali Dei concurſu eorum influxum ſupplente, & cogitationibus intrinſecè ſupernaturalibus, quibus illorum actuum obiecta proponantur, ſufficientibus ad impetrandum voluntatis conſenſum.

& Sacramentum Euchariſtiæ miniſtratur, cum ſuſcipienti porrigitur, quod totum ex praua intentione perfici poteſt. *Item* præcepta de ſuſcipiendis Sacramentis ſolùm præcipiunt veri ac validi Sacramenti ſuſceptionem moralem, id eſt quæ fiat humano modo, ſeu liberè & aduertente ratione, atqui Sacramenta omnia, ſaltem excepta pœnitentia, moraliter ſuſcipi poſſunt ex malo motiuo, ſiquidem ad hoc ſufficit veri ac validi Sacramenti ſuſceptio cum intentione id ſuſcipiendi, ſiue intentio hæc ex honeſto, ſiue ex indifferenti aut turpi motiuo eliciatur; v.g. Si quis non tantum labe originali, ſed & mortali peccato actuali obſtrictus ad baptiſmum accedat, ſine præuia attritione, & ex intentione moraliter mala, nihilominus præcepto affirmatiuo baptiſmi ſuſcipiendi ſatisfacit, quia verum baptiſmi Sacramentum moraliter ſuſcipit. Item ſi quis tempore Paſchali ad Euchariſtiæ ſumptionem accedat cum conſcientia peccati mortalis, & ex prauo fine, nihilominus præcepto affirmatiuo communionis Paſchalis ſatisfacit, quia Euchariſtiæ Sacramentum moraliter ſuſcipit. Item ſi quis interſit Miſſæ ſacrificio ex prauo fine, nihilominus poſitiuum præceptum aſſiſtendi ſacro implebit. *Neque* obſtat quod peccetur contra præceptum negatiuum vetans indignam rerum ſacrarum tractationem, ſiquidem violatio huius præcepti nihil impedit obſeruationem affirmatiui. *Except.* pœnitentiæ Sacramentum, quia contritio efficax, id eſt mortaliter peccandi voluntatem excludens, pars ipſius eſſentialis, eſt, quæ contritio non ſtat cùm intentione mortalis peccati malitiam habente.

Limitaui concluſionem 1. *per particulas vt plurimũ*, quia præceptum ſuſcipiendi pœnitentiæ Sacramentum ſine auxilio gratiæ impleri non poteſt, cùm includat per modum partis eſſentialis contritionem efficacem

ficacem, id eſt quæ ſit virtuale propoſitum non peccandi de cætero ſaltem mortaliter, ex ſupernaturali motiuo conceptum, vt nihil dicam de aliis actibus. 2. *ad obſeruationem materialem*, quia ſine gratia non poſſunt impleri formaliter, putà quia Deus vt gratiæ auctor ea impoſuit, vel ex motiuis quorum intuitu poſita fuerunt. 3. *ad gratiam gratum facientem*, id eſt ad ſanctificationem perſonæ in qua eſt primò & per ſe ordinata, quia poteſtas ordinis, quæ eſt gratia gratum faciens, ad omnia Sacramenta validè conficienda neceſſaria eſt, demptis baptiſmo & matrimonio, character baptiſmalis ad omnia dempto baptiſmo. *Item* character baptiſmalis eſt conditio ad Sacramenta omnia validè conficienda dempto baptiſmo, ad ea verò validè ſuſcipienda, idem character neceſſarius eſt demptis baptiſmo & Euchariſtia. *Item* qui non eſt baptizatus non ſatisfacit præcepto diuino affirmatiuo ipſum obliganti ad ſuſcipiendam Euchariſtiam, ſiquidem per hoc imperatur ſumptio Euchariſtiæ vt eſt Sacramentum, non eſt autem Sacramentum reſpectu hominis nondum baptizati, cùm ad gratiam ei conferendum inſtituta non ſit. *Item* auxilium quod legitimis Sacramentorum miniſtris conceditur, ad producendos medio Sacramento effectus intrinſecè ſupernaturales, vt characterem, alióſque habitus ſupernaturales, & motiones quibus vocamur ad actus entitatiuè ſupernaturales, eſt eiuſdem ordinis cum his effectibus, adeóque entitatiuè ſupernaturale. *Item* auxilium quod conceditur ad actiones, quibus Chriſti corpus & ſanguis ſub ſpeciebus panis & vni per modum contenti ſubſtantialis collocantur, eſt eiuſdem ordinis cum proximis earum actionum terminis, putà præſentiam Euchariſticam, & vnionem illa ſtrictiorem per quam formaliter Chriſti corpus & ſanguis vniuntur ſpeciebus inſtar ſubſtantiarum panis

nis & vini, ſeculſis imperfectionibus dedecentibus, adeóque intrinſecè ſupernaturale.

Ob 1. extant duplicis generis præcepta affirmatiua de miniſtrandis & ſuſcipiendis Sacramentis, quorum priora iubent ea miniſtrare ac recipere præcisè ſeu quoad ſubſtantiam, poſteriora miniſtrare ac recipere dignè & religiosè, hæc autem ſine gratiæ auxilio impleri non poſſunt, vt inductione facilè conſtabit. Ita Suar. lib. 1. cap. 24. n. 5. 9. 12. & 13.

Negatur aſſumptum; nullum enim extat præceptum affirmatiuum de miniſtrandis & recipiendis Sacramentis, ad aliud directè ac per ſe obligans quam ad ea validè miniſtranda, & recipienda humano modo; nec obligatio Sacramenta miniſtrandi & recipiendi dignè, id eſt non indignè & irreuerenter, oritur ex præcepto affirmatiuo, ſed ex præcepto negatiuo prohibente irreligioſam rerum ſacrarum tractationem.

Ob. 2. Sacramentum eſt ſupernaturale quatenus eſt ſignum & cauſa gratiæ, ergo non poteſt miniſtrari aut recipi ſine gratiæ auxilio.

Nego conſeq. quia ſupernaturalitatem hãc non deriuat à miniſtrante ac recipiente, ſed à Deo qui materiale Sacramentorum, ſuæ voluntatis beneplacito, ad ſignificandam & efficiendam gratiam ordinauit.

Ob. 3. Nullum præceptum impleri poteſt per actum malum; ſic Adrianus in 4. q. 5. dub. 5. *Negatur*; licet enim qui peccat non omnia præcepta impleat, quia omne peccatum eſt alicuius præcepti violatio, poteſt tamen aliquod exequi, ponendo materiam eo præceptam, vt conſtat in exemplis allatis.

Ob. 4. Arauſic. 2. can. 8. docet neminem ad baptiſmum poſſe venire ſine gratia. *Sed* loquitur de eo qui venit ex Chriſtiana fide,

Ob. 5, character baptiſmalis pertinet ad gratiam gratum facientem ac ſanctificantem, ergo cùm ad

multa

multa Sacramenta validè miniſtranda & ſuſcipienda præreq uiratur,ad id gratia neceſſaria eſt.

Reſp. hic character eſt gratia gratis data quatenus confert poteſtatem actiuam ad miniſtranda Sacramenta,quia vt ſic per ſe primò refertur ad bonũ aliorum non ad operantis ſanctificationem;quatenus autem tribuit potētiam paſſiuam ſeu capacitatem ad recipienda Sacramenta, videtur pertinere ad gratiam gratum facientem,quia vt ſic per ſe primo refertur ad ſanctificationem ſui ſubiecti, & ad eam confert non quidem per modum principij formalis,aut per modũ principii phyſicè productiui bonorum actuum; aut per modum auxilii mouentis ad bene operandum,ſed vt conditio ſine qua non;idémque ſentiendum eſt de characteribus ordinum inferiorum quatenus diſponunt & habilitant ad ſuperiores ordines recipiendos.

PARS QVINTA

De præceptis negatiuis circa externos actus.

4. Concluſio. ad ſeruanda etiam materialiter præcepta ſupernaturalia negatiua, quibus indigna & irreligioſa Sacramentorum adminiſtratio & ſuſceptio prohibetur,diuina gratia neceſſaria eſt.

Prob.quia nõ poteſt caueri actus per ea prohibitus, ſcilicet indigna Sacramentorum adminiſtratio & ſuſceptio, ſine auxilio gratiæ, vt inductionem facienti cõſtabit; baptiſmus enim ad religioſam & fructuoſam ſui ſuſceptionem prærequirit in adultis, mortalis peccati actualis conſcientiã habentibus, contritionẽ abſolutam&efficacem ex motiuo ſupernaturali,alioqui non eſſet per ſe diſpotio ad habituales & actuales gratias intrinſecè ſupernaturales per hoc Sacramẽtum impertiendas, & vt videtur fidem ac ſpem & intentionem ſuſcipiendi,quæ ſint ordinis ſupernat.pœnitentiæ quoque Sacramentum eadem in omnibus id ſuſcepturis præexigit; Sacramenta autem viuorum in

ſuſcepientibus

ſuſcipientibus præ requirunt gratiam formaliter ſanctificantem, vt nihil dicam de intentione ſuſcipiendi, & aliis actibus ſupernaturalibus, quos digna & fructuoſa eorum perceptio videtur exigere.

ARTICVLVS III.

Vtrum homo per ſolius naturæ vires ad gratiam præparare ſe poſſit?

1. Concluſio. Non poteſt homo, etiam ſuppoſita notitia diuinæ legis, per ſolius naturæ vires gratiam iuſtificationis de condigno mereri. Eſt de fide contra Pelagium.

Prob. 1. ex Concil. Diſpolit. vbi damnatus fuit hic error Pelagii, *quod petentibus venia non detur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum merita & laborem eorum qui per pænitentiam digni fuerint miſericordia.* Loquebatur autem Pelagius de merito condigno. Adde Mileuit. 2. Arauſic. 2. & Trident. locis infra recitandis concluſ. 3.

Prob. 2. *quia* gratia non eſſet gratia, ſi quidem non daretur gratis & liberaliter, ſed vt meriti condigni merces & præmium, de quo ſaltem merito intelligẽda ſunt hæc Apoſt. Rom. 4. *Ei qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum,* & Rom. 11. *Si gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia.* Sicut mors eſt *ſtipendium peccati,* Rom. 4. quia homo per prauum vſum ſui liberi arbitrii naturaliter eam meretur, ita ſi homo gratiam & gloriam per bonum vſum liberi arbitrii naturaliter operantis de cõdigno promereretur, vita æterna eſſet ſtipendium humanæ iuſtitiæ, non autem gratia, repugnantibus his Apoſt. loco. cit. *gratia Dei vita æterna,* putà non reſpectu bonorum operum quibus retribuitur vt brauium, corona, merces, & præmium, ſed reſpectu primæ gratiæ quam hæc merita præſupponunt, *Debetur merces de bonis operibus ſi fiant, ſed gratia quæ non*

non debetur præcedit vt fiant. Arauſic.2.can.18.

Prob,3. Meritum condignum dici perfectam proportionem ſeu commenſurationem & adæquationem inter meritum & præmium; at tantùm abeſt vt inter opera naturæ & gratiæ ſit perfecta proportio, vt ne quidem vlla proportio intercedat.

2. Concluſio. Non poteſt homo interioris gratiæ auxilio deſtitutus, proximè ſe diſponere ad iuſtificationem, id eſt gratiam per quam formaliter ſit Iuſtus, & Dei Filius adoptiuus.

Prob.1.ex Conciliis concluſ.ſeq.citandis.

Prob. 2. Vltima diſpoſitio ad iuſtificationem eſt actus perfectæ charitatis, quo Deus vt gratiæ auctor ſuper omnia diligitur, & quo includitur virtuale propoſitum abſolutum & efficax ſeruandi omnia præcepta ſub mortali obligantia, hic autem actus ab homine oriri non poteſt, niſi auxilio diuinæ gratiæ præmuniatur.

Prob.3. Proxima ſaltem diſpoſitio ad formam debet eſſe illi proportionata & eiuſdem cum illa ordinis ergo cum adoptionis gratia ſit intrinſecè ſupernaturalis, vltima ad eam diſpoſitio eſt etiam intrinſecè ſupernaturalis, adeóque facultatem hominis naturaliter operantis prætergreditur.

Prob.4 quod agens per modum cauſæ principalis inducit formam, inducit quoque vltimam ad eam diſpoſitionem, atqui Deus per modum agentis principalis gratiam adoptionis efficit.

Prob.5.adoptionis gratia non eſſet gratia, quia nec eſſet ratione ſui, nec alterius gratiæ quam ſupponeret, & à qua vt effectus à cauſa proueniret; non ratione ſui, quia daretur intuitu actus qui eſt vltimâ diſpoſitio ad ipſam, & daretur vt merces, cùm hic actus ſit congruum eius meritum; nec ratione alterius præcedentis, quia nullius gratiæ interuentu vltima diſpoſitio,

tio, à qua eius iuſuſio pender, adhiberetur.

3. Concluſ. Non poteſt homo ſolius naturæ viribus vtens exercere vllum actum, quo ſe diſponat ad gratiam ſanctæ cogitationis & inſpirationis, qua præuentus & adiutus ad iuſtificationem ſe diſponat, nec proinde ad hanc etiam remotè ſe præparare.

Eſt de fide contra Semipelagianos; quibus ſuffragari videtur *Scotus* in 4. diſt. 14. q. 2. vbi ait, *Poſſe ex naturalibus cum communi influentia peccatorem, conſiderare peccatum commiſſum vt offenſiuum Dei, vt contra legem diuinam, vt impeditiuum præmij, vt inductiuum ſupplicii, & ſub multis huiuſmodi rationibus; & poſſe voluntatem ſub aliqua illarum, vel ſub pluribus peccatum deteſtari; huncque voluntatis motum dici attritionem, & eſſe diſpoſitionem ac meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis. Item Gabriel* in 2. d. 28. Scotum pro ſe laudans, dicit ex viribus naturæ poſſe eſſe quandam diſpoſitionem ad gratiam ſed non vltimam. Sed & *Dominicus Sotus* putat ſolis naturæ viribus haberi poſſe attritionem, quæ cum Sacramento ſit diſpoſitio ſufficiens ad peccati remiſſionem.

Prob. concluſ. 1. ex ſcript. Ioan. 15 *ſine me nihil poteſtis facere*, in quæ Auguſt. tract. 8. in Ioan. *Siue ergo parum, ſiue multum ſine illo fieri non poteſt ſine quo nihil fieri poteſt*, 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepiſti?* & 2. Cor. 3. N*on quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*, in quæ Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. *Attendant hic, & verba iſta perpendant qui putant ex nobis eſſe fidei initium: quis enim non videat priùs eſſe cogitare quàm credere, nullus quippe credit aliquid niſi prius cogitauerit eſſe credendum*, &c. Quod ſi fidei initium à nobis non eſt, neque eſt initium iuſtificationis, cũ hæc initium ſumat à fide, vt conſtat ex Auguſt. hîc & aliis locis, & Trident. cap. 6. Rom. 11. *Quis prior dedit & retribuetur*

tribuetur ei? ex quibus concludit Auguſt. nullum purè humanum opus hominem ad gratiam præparare, quia ſic homo diuinam gratiam præueniret ac ſuum opus, quo ad eam proximè vel remotè diſponeretur, Deo prius offerret quàm gratiam ab eo reciperet. Act. 16. *Deus aperuit cor Lydiæ vt intenderet ijs quæ dicebantur à Paulo*, quibus ſignificatur apertionem cordis, ſeu primam mentis applicationem ad negotiuum ſalutis, ad ſpeciale Dei auxilium referendum eſſe. *Præparatur voluntas à Domino*, quæ verba de omni præparatione ad ſalutem vtili accipiunt *Auguſt.* lib. de gratia & lib. arbit. cap. 16. & 17. & *Arauſic.* 2. can. 4. Pſalm. 76. *Dixi nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi*, ex quibus probat *Auguſt.* lib. 2. in duas epiſt. Pelag. cap. 10. initium conuerſionis à nobis non eſſe. Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum*, at diſponere ſe ad gratiam etiam remotè, eſt ad Chriſtum ire.

Prob 2. ex conciliis; *Arauſic.* can. 20. *Nulla bona facit homo quæ Deus non præſtet vt faciat homo.* Itidem *Auguſt.* lib. 2. in duas epiſt. Pelag. cap. 8. hæc enim ſaltem de operibus ad iuſtificationem ac ſalutem per ſe conferentibus, cuiuſmodi ſunt ea quæ ad gratiam per ſe diſponunt ſiue proximè ſiue remotè, accipiēda sūt. Et can. 7. *Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad ſalutem pertineat vitæ æternæ, cogitare aut eligere, ſiue ſalutari prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, hæretico fallitur ſpiritu, &c.* At bona opera, quibus ad gratiam proximè aut remotè diſponimur, ad ſalutem pertinent æternæ vitæ; ſimilia habentur can. 3. 4. 5. 8. 9 14. 15. 16. 27. 22. & 23. Huius autem concilii canones ferè omnes ex *Auguſt.* deſumpti fuerunt. idem prius definierat *Mileuitanum* 2. cap. 4. *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 5. *declarat* (S. Synodus) *Iuſtificationis exordium in adul-*

tis, à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, &c. & cap. 5. *diſponuntur autem* (adulti) *ad iuſtitiam dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum &c.*

Prob. 3. quia nulla forma per ſe & ex naturâ rei eſt diſpoſitio ſiue remota, ſiue proxima ad gratiam adoptionis, niſi ſit eiuſdem cum illa ordinis adeóque intrinſecè ſupernaturalis. Item, quod agens principale inducit formam, præparat etiam ſubiectum ad eam recipiendam, non ſolum perficiendo, ſed etiam inchoando diſpoſitiones, vt videre eſt in agentibus naturalibus Et ſanè cùm adoptionis gratia ſit omnino indebita & improportionata naturæ, non eſt quærendum in natura principium actiuum quod eam proximè vel remotè inferat, ſiue per modum cauſæ phyſicæ, ſiue per modum cauſæ moralis eam merendo vel impetrando.

Prob. 4. Si homo per ſolius naturæ vires exerceret actum qui eſſet per ſe diſpoſitio etiam remota ad gratiam, & cuius intuitu gratia tribueretur, hic actus eſſet gratiæ altem de congruo meritorius, ergo gratia non eſſet gratia, quia non gratis donaretur, ſed vt meriti præmium rependeretur. Antecedens ſumitur ex conciliis & Patribus, qui ex initio gratiæ, ſeu ex actibus ad gratiam præparantibus quos Maſſilienſes naturæ viribus aſcribebant, concludunt gratiam non eſſe gratiam, dari ex meritis, retribui vt mercedem, non gratis dari. Sufficiant hæc Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. *Videte ſi quod agitur iſto modo* (tribuendo naturæ initium fidei & iuſtificationis) *niſi vt gratia ſecundum merita noſtra detur, & ſic gratia non ſit gratia, redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis, debetur enim credenti vt à Domino fides ipſa augeatur, & ſit merces fidei cœpta fides aucta.* Et lib. in duas

duas epiſt. Pelag. cap.8.*Si ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni,ipſum cœptum erit cui tanquam ex debito gratia veniat adiutorium, & ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed ſecundum meritum noſtrum dabitur.* Loquitur de merito non condigno, ſed congruo & impetratorio, vt declarat.c.7.*Et ſi autem* ratio meriti à diſpoſitione ſeparabilis eſſet,nec ſequeretur actũ qui per ſe diſpoſitio eſt ad gratiam,eſſe quoque illius meritum,nihilominus ſalvâ ſcripturæ,conciliorum& Patrum doctrinâ defendi non poſſet,hominem ſolius naturæ viribus vtentem,poſſe ad gratiam ſe diſponere etiam remotè;quia ſua dogmata non coarctant ad rationem meriti,ſed vniuerſaliter pronunciant,nihil ab homine gratia deſtituto proficiſci poſſe quod ad iuſtitiam & ſalutem ſupernaturalem per ſe conferat.

Ob.1.ſcriptura iuſtificationis initium refert ad hominem, Pſal.80. *Dilata os tuum & implebo illud.* Prouerb.10.*Hominis eſt animum præparare.* Iſa. 55. *quærite Dominum dum inueniri poteſt.* Zachar. 1. *Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos.* Matth. 1. *Venite ad me omnes qui laboratis & ego reficiam vos.*

Reſp. his& ſimilibus locis ſignificatur non conuerti & ſaluari hominem, niſi gratiæ diuinæ ipſum præuenienti cooperetur, non autem liberum arbitriũ gratia internæ vocationis deſtitutum, poſſe quicquã ex ſe præſtare,quo ad gratiam verè ac propriè ſe diſponat. Ita exponit *Auguſt.*lib.de gratia & lib.arbitrio cap.5.& lib.2.in duas epiſt.Pelag. cap. 8. & lib.4.c.6. & li.de præd eſt.SS.vſque ad c.9.vnde ſcriptura,quod hîc ab homine exigit;aliis locis Deo attribuit:*Domine labia mea aperies.*Pſal. 50. *voluntas præparatur à Domino.* Prouerb. 8. *Domine Deus virtutum conuerte nos.* Pſal. 79. *Inuentus ſum à non quærentibus me.* Iſa. 65.

Inſtabis 1.Chriſtus aliquem ſanaturus prærequirabat eius conſenſum, *Quid tibi vis faciam.* Matth.10.

& ex natura ſua illum diſponentes ad iuſtificationem. Ita communiter Theologi.

Prob. quia repugnat actum naturalis ordinis eſſe ab intrinſeco & ex ſua propria natura diſpoſitionem ad dona ordinis ſupernaturalis, cuiuſmodi ſunt adoptionis gratia & actus ad eam per ſe diſponentes, & interiores vocationes quorum auxilio huiuſmodi actus efficiuntur.

5. Concluſ. Poteſt homo exercendis naturalium virtutum actibus, & ſuperandis tentationibus naturali legi contrariis, ſiue id præſtet per ſolius naturæ vires, ſiue cum auxilio gratię congeneris & ad naturalem ordinem pertinentis, diſponere ſe negatiuè & impropriè ad gratiam ordinis ſupernaturalis. *Prob.* quia ſic remouet peccatum actuale, quod ſi mortale eſt formaliter ac per ſe inimicatur gratiæ adoptionis facitque hominem poſitiuè indignum, & quidem in totam æternitatem, omnibus omnino gratiæ donis; ac priuilegiis, etiam ad ordinem naturalem pertinentibus. Ita Sotus lib. 2. de natura & gratia cap. 3. Bartholom. Medina 1. 2. q. 109. art. 6. & alii communiter.

ARTICVLVS IV.

Quodnam gratiæ auxilium ad actuum ſupernaturalium exercitium, & ad præceptorum ſupernaturalium obſeruationem neceſſarium ſit, & in quibus naturæ ſtatibus?

1. Concluſio. Vt homo poſſit potentia phyſica & antecedente actus intrinſecè ſupernaturales exercere, indiget habitibus ſupernaturalibus, putà virtutibus Theologicis fidei, ſpei & charitatis, donis Spiritus ſancti, & virtutibus moralibus per ſe infuſis; aut ſpeciali Dei concurſu eorum influxum ſupplente, & cogitationibus intrinſecè ſupernaturalibus, quibus illorum actuum obiecta proponantur, ſufficientibus ad impetrandum voluntatis conſenſum.

Prob. & 1. *requiri* habitus, vel auxilium ſpeciale quo ſuppleatur, ex eo conſtat, quod intellectus & voluntas per ſolam potentiam obedientialem ad huiuſmodi actus concurrant, quæ potentia cùm ex ſua propria ratione ſit incompleta & improportionata, debet compleri & eleuari,aut per habitus ſupernaturales, aut per diuinam omnipotentiam efficaci Dei decreto applicatam & paratam ad præbendum ſpecialem concurſum, quo habituum influxus ſuppleatur. 2. *requiri* cogitationes quibus actuum ſupernaturalium obiecta proponantur, & quæ ſufficiant ad inferendum voluntatis conſenſum,patet,quia voluntas non fertur in incognitum,nec operatur niſi obiectum ſufficienti modo proponatur & applicetur. 3 *cogitationes* illas debere eſſe intrinſecè ſupernaturales, quod negat Mæratius, nullum actum intellectus entitatiuè ſupernaturalem in homine viatore agnoſcens,præter actum fidei Theologicæ, affirmat autem recepta & verior ſententia. *Prob.* quia obiectum affectus ſupernaturalis debet proponi & applicari per cogitationẽ congenerem ac proportionatam, nec eſt connaturale vt obiecto ſupernaturali per cognitionem naturalem repræſentato,ſequatur affectus ſupernaturalis,ob improportionem inter actum dirigentem & directum, ortam ex ordinis diuerſitate.

2. Concluſ.Vt homo poſſit phyſicè & antecedenter actus in ſubſtantia ſupernaturales exercere per modum principij connaturalis, neceſſarii ſunt habitus ſupernaturales, nec ſufficit ſpeciale Dei auxilium quo ſuppleantur.

Prob.Quia & potentia obedientialis poſtulat compleri & eleuari intrinſecè,ſeu per qualitatẽ inhærentem,& actus ſupernaturales oriri poſtulant ab intellectu & voluntate ita completis & eleuatis, quādo huiuſmodi qualitas poſſibilis eſt.Ergo cū habitus ſupernaturales

naturales quibus intellectus& voluntas intrinſecè cõpleantur& eleuentur ad actus ſupernaturales, non repugnent, niſi per huiuſmodi habitus compleantur, neque hæ potentiæ modo ſibi connaturali operãtur, neque actus modo ſibi connaturali efficiuntur.

3. Concluſ. Vt homo poſſit potentia efficaci& conſequente àctus intrinſecè ſupernaturales exercere, præter habitum ſupernaturalem, vel ſpeciale auxilium quo ſuppleatur, & cogitationem obiectum actus ita proponentem vt voluntatis conſenſum impetrare poſſit, neceſſaria eſt cogitatio ita ſuadens vt perſuadeat, ita mouens vt reipſa voluntatis conſenſum obtineat, quæ gratia efficax dicitur.

Prob. Quia potentia conſequens ea eſt cum qua ſic poſſumus operari, vt reipſa operemur, cum gratia autem, quæ præcisè ſufficiens eſt non etiam efficax, licet poſſimus operari, nunquã reipſa operamur.

4. Concluſio. Ad implenda præcepta ſupernaturalia, quorum obſeruatio includit actum entitatiuè ſupernaturalem, idem gratiæ auxilium neceſſarium eſt quod ad præſtandum huiuſmodi actum requiritur, vt per ſe patet. Quorum autem præceptorum ſupernaturalium obſeruatio huiuſmodi actum poſtulet, conſtat ex art. præced.

5. Concluſio. Gratia formaliter ſanctificans non eſt abſolutè neceſſaria ad actus intrinſecè ſupernaturales efficiendos, ſed ſolum ad eos efficiendos connaturaliter, imo nec ad eos hoc modo præſtandos vniuerſaliter neceſſaria eſt; de quo ſuprà q. 2. art. 1. concluſ. 2.

6. Concluſio. Eadem gratia, quam in hac quæſtione ſtatuimus ad actuum ſupernaturalium exercitium, & præceptorum ſupernaturalium obſeruationem neceſſariam eſſe, non ſolùm in puræ & lapſæ naturæ ſtatibus, ſed etiam in ſtatibus integritatis& innocen-

tiæ, (ſumendo ſtatum innocentiæ pro eo ſtatu qui dono integritatis quatuor alias prærogatiuas ſuperaddit, putà immunitatem à peccato ven. & ab errore, impaſſibilitatem & immortalitatem) ad id neceſſaria eſt.

Prob. Quia hæc neceſſitas non ſolùm manat ex defectibus quos excludunt ſtatus integritatis & innocentiæ, ſed extrinſeca & eſſentiali improportione quam habet natura ad ſupernaturalis ordinis actus efficiendos, ratione cuius eſt etiam phyſicè impotens ad eorum exercitium. Quid autem de homine in ſtatu gratiæ conſtituto ſentiendum ſit, ſequenti quæſtione ſtatuendum eſt.

QVÆSTIO VI.

Vtrum homo etiam in ſtatu gratiæ conſtitutus indigeat auxilio gratiæ ad implendam legem diuinam.

STatus gratiæ complectitur habitus intrinſecè ſupernaturales gratiæ formaliter ſanctificantis, fidei, ſpei & charitatis, donorum Spiritu ſancti, & virtutum moralium per ſe infuſarum.

1. Concluſio. Homo in ſtatu gratiæ conſtitutus, non poteſt, ſine interioris vocationis auxilio, diuinam legem vniuerſam reliquo vitæ curſu, aut per longum tempus ſeruare. Ita Theologi cum S.Tho. 1. 2. q.109. art.9. & 10.

Prob.1. Ex ſcript. Chriſtus enim Matth.26. iubet Apoſtolos licet iuſtos petere auxilium ad ſuperandas tentationes, *Vigilate & orate ne intretis in tentationem.* Et Matth. 6. Iubet omnes etiam iuſtos Deo quotidie ſupplicare in eundem finem, *Ne nos inducas in tentationem.* Philip. 2. *cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini, Deus enim eſt qui operatur in vobis & velle & perficere.* 2.Theſſal.2. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono*, & cap.5. *Fidelis Deus eſt*

qui

qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo. Pſalmi Dauidis quem Deus inuenerat ſecundum cor ſuum, pleni ſunt deuotis orationibus quibus gratiæ auxilium ad ſuperandas tentationes, & cuſtodiendam legem diuinam inuocabat, & hæc eſt ac ſemper fuit praxis omnium Sanctorum.

Prob. 2. Ex conciliis; *Mileuit.* 2. can. 3. *Quicunque dixerit gratiam Dei, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere qua iam commiſſa ſunt, non etiam adiutorium vt non committantur* (hoc aiebat Pelagius) *Anathema ſit.* Per gratiam in qua iuſtificamur, non ſolum eam intelligit qua formaliter ſanctificamur, ſed illam etiam qua effectiuè, putà motiones interioris gratiæ quibus ad bonum inducimur. *Arauſic.* 2. can. 10. *Adiutorium Dei etiam renatis & ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono poſſint opere perdurare. Trident.* Seſſ. 6. can. 22. *Si quis dixerit iuſtificatum, vel ſine ſpeciali adiutorio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, Anathema ſit*, quod fuſius explicatur, cap. 13.

Accedunt ſummi Pontifices. *Innocent.* enim 1. epiſt. ad Epiſcopos concilij Carthag. inter Auguſtin. 91. id frequens inculcat; Cœleſtinus epiſt. 1. pro Hilario & Proſpero cap. 6. *Nemo, etiam baptiſmatis gratia renouatus, idoneus eſt ad ſuperandas Diaboli inſidias, niſi per quotidianum Dei adiutorium perſeuerantiam bonæ conuerſationis accipiat.* Itidem ca. 11.

Prob. 3. Ex Patribus, vt *Auguſt.* lib. de corrept. & gratia cap. 11. & epiſt. 94. 106. 107. & lib. 4. in duas epiſt. Pelag. cap. 6. *Hieron.* epiſt. ad Cteſiphontem; *Proſp.* lib. de gratia & libero arbitrio ad Rufinum, vbi ait *hominem ab æterna morte non liberari, niſi Chriſti gratia liberum hominis arbitrium, agendo, inſpirando, auxiliando & in finem vſque praeundo ſeruauerit.*

Atque hic eſt ſenſus Eccleſiæ, quæ quotidianis orationibus gratiam per Chriſtum ſuis omnibus filiis, ad ſuperandas tentationes & diuinam legem implendam, enixè à Deo precatur.

Et ſumenda hæc concluſio eſt etiam de homine in ſtatu innocentiæ; *Arauſic.* 2. can. 29. ***Natura humana, etiamſi in illa integritate in qua condita eſt permaneret, nullo modo ſeipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret; Vndè cum ſine gratia Dei, ſalutem non poſſit cuſtodire quam accepit, quomodo ſine gratia Dei poterit reparare quod perdidit?*** Per ſalutem intelligitur complexio donorum habitualium, quibus pollebant primi parentes in ſtatu innocentiæ, & maximè habitus gratiæ formaliter ſanctificantis. *Gelaſius* Papa in 1. epiſt. contra Pelagianos poſt medium ſcribit, Adamum in ſtatu Innocentiæ perſeuetare non potuiſſe. *Sine diuino ſuffragio*; excidiſſe à ſtatu Innocentiæ, quia *conſideret ſolo naturali bono quod acceperat.* Itidem epiſt. 2. antè medium, lege *Auguſt.* Epiſt. 106.

Neque putes concilia & Patres loqui de gratia, prout abſtrahit ab habituali & actuali 1. *enim* vtuntur vocabulis quibus apertè ſignificant gratiam ſanctæ cogitationis & inſpirationis. 2. *Præter* complexionem donorum habitualium quam iuſtus obtinet, nouum gratiæ adiutorium requirunt, quod aliud eſſe non poteſt, quàm gratiæ actualis, ſeu motionum internarum ſubſidium. 3. *Sicut* tentationes hominem impugnant adminiſtris cogitationibus, quibus caduca & inania bona pollicentur: ita expugnantur intermediis cogitationibus quibus ſolida & æterna bona viuide proponuntur; quæ cum donorum habitualium vſum præcedant, & per modum cauſæ efficientis moralis eum inducant, ab iis non proficiſcuntur, ſed infuſione S. Spiritus iis adiunguntur.

Ob. 1. Hæc Auguſt. lib. de bono perſeuer. cap. 7.

non

non eſt hoc (perſeuerare in accepto bono) *in viribus liberi arbitrij quales nunc ſunt , fuerat in homine antequam caderet* , quibus ſignificat potuiſſe Adamum priuſquam peccaret perſeuerare , ſi non per ſolius liberi arbitrij vires, ſaltem ſine gratia donis habitualibus ipſis concreatis ſuperaddita.

Reſp. Senſus eſt non poſſe hominem in natura lapſa tentationum procellas cauere,& perſeuerare ſine gratia Chriſti redemptoris, ſine qua tamen id poterat in ſtatu innocentiæ , licet non ſine alia huic ſtatui per modum noui beneficij ſuperaddita , independenter à Chriſti paſſi & mortui meritis, id colligitur ex verbis proximè ſequentibus. Similiter exponendum eſt, quod ait author Hypognoſticon initio lib.3. *Neminem poſſe per liberum arbitrium implere quod vult, Protoplaſtum ſolùm id potuiſſe, cum voluntas liberi arbitrij ſana eſſet ante culpam.* At expoſitio hæc legenti Aug. euaſio videbitur ; fateor , ſed æquiùs arbitrabitur ſi ad lectionem ſequentis capitis animum adiiciat, vbi docet non eſſe in nobis perſeuerare, quia *in poteſtate noſtra non eſt cor noſtrum*, id eſt quia ſanctæ cogitationes & inſpirationes, in quibus gratiam quam ad perſeuerandum neceſſariam eſſe pronuntiat, ibi conſtituit, non pendent à noſtro libero arbitrio,ſed à Spiritu ſancto immittuntur qui *vbi vult ſpirat*, quæ ratio etiam in ſtatu Innocentiæ,prout complectitur omnia dona habitualia quæ primis parentibus ſimul cum natura data ſunt , locum obtinet.

Ob. 2. Cùm interit homo iuſtificatus priuſquam occurrat peccandi occaſio : vt quando ſopita iam ratione fructuosè abſoluitur, non indiget , ad finaliter perſeuerandum, gratia diſtincta à beneficio iuſtificationis:

Diſt. Gratia internæ vocationis & inſpirationis, concedo ,gratia externæ protectionis, nego ; Donum enim

enim perſeuerantiæ conceditur aut per externam protectionem, remouendo peccati anſas & tentationes, quibus occurrentibus homo ſuæ iuſtitiæ iacturam feciſſet; aut permittendo quidem tentationes & incitamenta peccati, ſed animum roborando interioris gratiæ motionibus, quarum concurſu declinentur. Ita Mæratius diſp.1. ſect.21. num.5.

QVÆST. VII. ET VLTIMA.

Vtrum homo cum auxilio gratiæ diuinam legem vniuerſam adeóque præcepta omnia naturalia & ſupernaturalia collectiuè, implere poſſit.

ARTICVLVS I.

An cauere poſſit omnia peccata mortalia in diuinam legem?

NEgant Manichæi, Lutherani, & Caluiniſtæ, affirmant Orthodoxi.

1. Concluſio. Quilibet homo etiam lapſus, cum auxilio diuinæ gratiæ poteſt ſaltem phyſicè & antecedenter ſeruare omnia collectiuè præcepta quibus obſtringitur, ſine vllo peccato etiam veniali, toto vitæ tempore, ita Mæratius tract. de gratia diſp. 1. ſect.20.num.8. Lege Becanum tract. de gratia habit. cap.4. q. 5. vbi ſpecialiter id probat de duobus præceptis non concupiſcendi & diligendi Deum ex toto corde.

Prob. Quia tenetur ad ea omnia ſic obſeruanda, ergo poteſt ſaltem phyſicè & antecedenter ea omnia ſic obſeruare, cùm ad impoſſibile nemo teneatur, & id ad quod præſtandum vis phyſicè ſufficiens deeſt, omnino impoſſibile ſit, repugnat præceptum nullam habens vim obligandi, cùm hæc vis præcepto eſſentialis ſit. Ergo repugnat præceptum de re impóſſibili, cùm nulla detur vis obligandi ad impoſſibile.

2. Concluſio. Quilibet homo etiam lapſus, cum auxilio

auxilio diuinæ gratiæ, quod ex ordinaria lege tribuitur, poteſt moraliter, id eſt ſine tanta difficultate vt ad impotentiam moralem ſufficiat, ſeruare omnia collectiuè præcepta quibus obſtringitur, ſine vllo peccato mort. per longum tempus, aut etiam toto vitæ tempore. Ita Mæratius tract. de gratia diſp. 6. ſect. 15.

Prob. 1. Ex ſcript. Deut. 30. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi non ſupra te eſt.* Pſalm. 118. *Viam mandatorum tuorum, &c.* Ezech. 36. *Spiritum meum ponam in medio veſtri & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Matth. 11. *Tollite iugum meum ſuper vos, iugum enim meum ſuaue eſt & onus meum leue.* 1. Ioan. 5. *Mandata eius grauia non ſunt.* Philip. 4. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* His enim locis non modo ſignificatur potentia phyſica, ſed etiam moralis.

Prob. 2. Ex conciliis vt *Arauſic.* 2. can. vlt. *& Trident.* ſeſſ. 6. cap. 11. & can. 6. 18. 22. & 25. ſufficiat canon. 11. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iuſtificato & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia, Anathema ſit.*

Prob. 3. Ex Patribus vt *Baſil. Cyrill. Chryſoſt. Hieron. Auguſt. Gregor.* & aliis apud Suar. lib. 10. cap. 2. 11. 14. Bellarm. lib. 4 de Iuſtific. cap. 15.

Concilia & Patres eandem poteſtatem homini tribuunt ad ſeruandam legem diuinam quam ſcriptura citatis locis ei concedit, cum authoritate ſcripturæ nitantur; atqui ſacræ literæ locis adductis & aliis ſimilibus homini concedunt non modo potentiam phyſicè ſufficientem, ſed & moralem ſeu moraliter ſufficientem.

Prob. 4. Chriſtus id nobis impetrauit ad quod impetrandum ſua merita direxerit, *Exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Heb. 5. At incredibile eſt Chriſtum ſua merita ſolum applicuiſſe ad obtinenda nobis ea gratię

auxilia,

auxilia, cum qu ibus abſolutè quidem & phyſicè poſſumus ſeruare diuinam legem ac be ne operari, non autem moraliter; ſiquidem *copioſa apud eum redemptio* Pſalm. 129. *Vbi abundauit delictum ſuperabundauit & gratia.* Rom. 5. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris.* Iſa. 1.

Prob. 5. Alienum eſt à Dei bonitate, miſericordia & prouidentia circa generis humani ſalutem, quæ ſacris in libris deſcribitur, vt potentiam moralem ſeu moraliter ſufficientem nobis deneget ſuorum mandatorum obſeruationem; quam ad ſalutem conſequendam neceſſariam eſſe voluit; *Quoties volui congregare filios, &c.* Matth. 23. *Quid eſt quod debui vltrà facere vineæ meæ & non feci ei?* Iſa. 5. *Effudit ſuper illos miſericordiam ſuam* Eccleſ. 18. *Voca me: Pater meus.* Ierem. 3. *Effundam Spiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam.* Iſa. 44. *Miſerationes eius ſuper omnia opera eius.* Pſal. 44. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, &c.* Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, &c.*

Prob. 6. Quia ſublata potentia morali ad cuſtodiam diuinæ legis, præuaricatorum eius culpa excuſationem aliquam reciperet, quam tamen Deus vt grauiſſimam & inexcuſabilem exprobrat & punit; *Obſtupeſcite cæli & portæ eius deſolamini vehemente, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* Ierem. 2. *Noli orare pro populo hoc quia non ex audiam te.* Ierem. 7. *Audite cæli, auribus percipe terra, filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me, &c. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, &c.* Iſa. 1. *Pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra.* Gen. 6.

Cæterum concluſiò hæc accipienda eſt relatiuè ad gratiam & diuinæ legis difficultatem, non verò ad quamcunque ſubiecti diſpoſitionem. Contingit enim aliquos peccatorum nexibus ita implicari, atque in

motum

morum perditorum cœnum immergi, vt gratia præueniens, qua excitantur ad pœnitentiam & diuinæ legis cuſtodiam, ſit moraliter inſufficiens ad flectendam eorum voluntatem, & emolliendam cordis duritiem; quæ inſufficientia non ad gratiæ impotentiam, ſed ad ſubiecti reſiſtentiam & indiſpoſitionem referenda eſt, putà inueteratam peccandi conſuetudinem, quæ hominem in quo dominatur gratiæ motionibus inacceſſum & imperuium facit.

3. Concluſio. Hominum aliqui cum ordinariis gratiæ auxiliis, poſſunt potentia efficaci & conſequente omnia collectiuè præcepta diuinæ legis ſine lethali culpa ſeruàre per longum tempus, aut etiam toto vitæ tempore; alij verò non.

Prob. Quia potentia conſequens ea dicitur qua ſic aliquid poſſumus vt reipſa faciamus, atqui hominum alij diuinam legem vniuerſam ſine graui delicto reipſa ſeruant per diuturnum tempus, vel toto vitæ tempore, alij neutro modo. *Minoris* huius 2. pars conſtat; *Prob.* 1. Ex ſcriptura Luc. 16. *Erant ambo* (Zacharias & Elizabeth) *iuſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.* Matth. 19. *omnia hac cuſtodiui à iuuentute mea.* 3. Reg. 3. *non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in conſpectu meo.* Ioan. 17. de Apoſtolis, *tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem meum ſeruauerunt.* Plura exempla vide apud Becanum loco cit. num. 26. *Prob.* 2. Chriſtus mortuus eſt *vt iuſtificatio legis impleretur in nobis.* Rom. 8. *& vt diſſolueret opera diaboli.* 1. Ioan. 3. Ergo cum Chriſtus id reipſa impetrauerit, ad quod impetrandum ſuam Paſſionem ac cætera merita direxit, gratiam ſi non omnibus, ſaltem aliquibus impetrauit, cuius auxilio poſſint etiam efficaciter & cõſequenter,

diuinam legem per longum tempus, aut etiam toto vitæ curſu ſine graui peccato implere. *Prob.* 3. Deus homini concedit quod hominem ab ipſo petere docuit, ſi modo diuinitus præſcripto petat; atqui auctore Chriſto petimus à Deo, *Fiat voluntas tua*, nec dubium quin hoc ipſum aliqui quo par eſt modo petant. Ergo Deus id aliquibus reipſa indulget. Paulus orabat pro Corinthiis *Ne quid mali facerent* 2.Cor.13. Dauid Pſalm. 118. verſu 80. *Fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis*, & v.133. *Greſſus meos dirige, & non dominetur meis omnis iniuſtitia.* Plenus hic Pſalmus huiuſmodi precationibus.

ARTICVLVS II.

An homo iuſtus cauere poſſit omnia peccata venialia.

QVæritur an iuſti cum ordinariis iuſtitiæ ſtatui gratiæ auxiliis, & citra ſpeciale gratiæ priuilegium, omnia collectiuè peccata venialia per totam vitam cauere poſſint. Ad quod nota gratiæ auxilium quod multis datur, licet ſpeciale ſit, quia eſt indebitum & generali vberius, non eſſe tamen gratiæ priuilegium, quia priuilegium eſt exceptio vnius aut paucorum à communi lege. De potentia phyſica & antecedente iam diximus art. præced. concluſ. 1. non modo iuſtum, ſed & peccatorem eam habere ad vitanda omnia collectiuè peccata venialia; de morali & conſequente nunc dicendum eſt.

1. Concluſio. Nullus iuſtus in ſtatu naturæ lapſæ, cum iis gratiæ auxiliis quæ communiter iuſtis conceduntur, poteſt conſequenter & efficaciter vitare omnia collectiuè peccata venialia per totam vitam putà ſi poſt iuſtificationem aliquandiu viuat; eſt de fide.

Prob.1. Ex ſcript. 3. Reg. 8. *Non eſt homo qui non peccet.* 1.Ioan. 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Hoc loco vtitur concil.Mileuit.can.5. Iac.3. *In multis offendimus*

offendimus omnes. Chriſtus omnibus, etiam iuſtis, hanc orandi formam præſcribit, *Dimitte nobis debita noſtra.* Ergo ſupponit omnes etiam iuſtos, [ſaltem ſecluſo ſpeciali gratiæ priuilegio] in aliqua peccata labi. Hoc loco vtitur Auguſt. epiſt. 89.q.1.& epiſt.95. ſub finem.

Prob. 2.ex concil.vt *Mileuit*.cã.5.6.7.&8.*Trident.* 11.&can.22. *Si quis dixerit hominẽſemel iuſtificatũ poſſe in tota vita peccata omnia venialia vitare, niſi ex ſpeciali priuilegio (quemadmodum de B. virgine tenet Eccleſia) Anathema ſit.* Si iuſtus, cum gratiæ auxiliis iuſtitiæ ſtatum ordinariè ſeu lege ordinaria conſequentibus, poſſet conſequenter & efficaciter abſtinere ab omni veniali delicto per totam vitam, ad id non egeret gratiæ priuilegio, cum hoc excedat legem quam Deus ordinariè ſeruare ſtatuit in gratia iuſtis impertienda.

Prob.ex Patrib.vt *Auguſt.* citatis locis, & lib.3. in 2.epiſt Pelag. cap.3. Pſalm. 118. lib. de ſpiritu & lit. cap. 2. & lib. de natura & gratia, cap. 36. Sufficiant hæc epiſt. 95. *Nullus in Eccleſia Dei reperitur in qualibet perfecta excellentia atque iuſtitia, qui ſibi audeat dicere non neceſſariam precationem orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita noſtra, & dicat ſe non habere peccatum ne ſeipſum decipiat, & veritas in eo non ſit.* Cyprian. ſerm. de opere & Eleemoſyna; *Nemo eſſe ſine peccato poteſt; & quiſquis ſe inculpatum dixerit, aut ſuperbus, aut ſtultus eſt.* Hieron. lib.2. in Pelagianos ad hæc Pſalm. 31. *Pro hac* (delictorum condonatione) *orabit ad te omnis ſanctus.* Chryſoſt. hom. 20. in Matth. *Ratio* autem eſt, quòd ſtatus gratiæ, neque aufert ab homine iuſto diſſidium appetituum, propenſionem ad bona ſenſibilia & commoda naturæ quibus adhæret malitia peccati venialis, fragilitatem & inconſtantiam in via virtutis ac rectitudinis;

neque ad ferrgratias efficaces quæ in omnibus & ſingulis venialiter peccandi occaſionibus, tam potenter á veniali peccato hominem reuocent, vt earum placitis acquiſcat.

Ob. 1. *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit.* Ioan. 1. cap. 3. Iuſtus autem ex Deo natus eſt, cùm per infuſionẽ gratiæ formaliter ſanctificantis in Dei filium adoptatus fuit.

Reſp. Vel tantùm ſermo eſt de peccato mortali, & ſenſus eſt. Iuſtum in ſenſu compoſito & retenta iuſtitia, nec actu nec potentia peccare mortaliter; ob formalem incompoſſibilitatem gratiæ formaliter ſanctificantis & peccati lethalis; vel ſermo eſt de quocunque peccato, & ſenſus eſt, Iuſtum non peccare quatenus ex Deo natus eſt, ſeu gratiam adoptionis non eſſe principium & radicem peccatorum quæ iuſtus admittit, ſed potiùs naturæ prauitatem & fragilitatem, poſteriori modo exponit *Auguſt.* epiſt. 95.

2. Concluſ. Poteſt quilibet iuſtus etiam in ſtatu naturæ lapſæ, ex ſpeciali gratiæ priuilegio, potentia efficaci & ad actum educenda, vitare omnia collectiuè peccata venialia, toto vitæ curſu.

Prob. ex definitione *Trident.* cit. can. 25. vbi cum definit hominem id non poſſe niſi ex ſpeciali gratiæ priuilegio, conſequenter ſtatuit id ex hoc priuilegio poſſe. *Probari* etiam ſolet ex Patrib. vt *Auguſt.* lib. de natura & gratia, cap. 36. *Ambroſ.* ſerm. vlt. in Pſalm. 118. *Bernard.* epiſt. 174. & *Anſel.* lib. de conceptu virginis, cap. 18. imo totius Eccleſiæ ſenſu, quæ B. Virginem ab omni peccato veniali eximit. *Sed hinc* ſolùm ſequitur hominem in ſtatu naturæ integræ, poſſe ab omni veniali peccato immunem fieri; ſiquidem concilia & Patres, ſicut veniale peccatum, ita & culpam originalem & fomitis rebellionem à Virgine remouent. At inquies, idem ſentirent de Virgine, licet

peccatum

peccatum originale & fomitis labem ipſi aſpergerét; vide infrà concluſ.3.prob.1.

Ratio autem concluſionis eſt, quod Deus in omnibus & ſingulis venialis peccati occaſionibus, poſſit eius fugam voluntati proponere cogitatione tam congrua, & præſenti ſtatui contemperata, vt fomitis impulſibus præualeat, & fragilitatem humanam à lapſu prohibeat. Omitto Deum poſſe ligare appetitum, & auertere peccati venialis illecebras.

3\. Concluſio. Nullus hominum viatorum, præter Dei param virginem, priuilegium nunquam peccandi venialiter à Deo conſecutus eſt, ita communior ſententia, quæ de puris hominibus, non etiam de homine Deo ſumenda eſt.

Prob.1. Quia ſcriptura citatis locis vniuerſaliter ac ſine vlla exceptione pronunciat, nullum hominem viatorem ab omni peccato immunem eſſe; Ergo nullus excipiendus eſt ſine ſufficienti auctoritate, vel ratione, quæ hîc non occurrunt, cùm nec concilia & Patres vllum præter Virginem excipiant, nec inueſtigetur ratio efficax qua vllum alium excipiendum eſſe ſuadeatur.

Prob.2. Quia quiſquis originale peccatum infans contraxit, actuale peccatum adultus contrahit ex *Auguſt.* lib. 5. contra Iulianum cap. 9. ſub finem, atqui nullus poſterorum Adami per naturalem generationem, (id eſt maris & fœminæ operam, ſiue interueniat concurſus ſupernaturalis, ſiue non) ab eo profectus, præter Virginem, ab originali peccato immunis fuit ex communi DD. imò totius Eccleſiæ ſenſu. At inquies, S. Thom. exemit B. Virginem ab omni veniali delicto, in qua tamen originale peccatum agnouit; & ſi Eccleſia teſtimoniis ſcripturæ conuicta, Virginem originali peccato ſubiiceret, adhuc tamen peccati venialis expertem crederet; Sed neque

S. Thom. id ſenſit, neque id Eccleſia ſentiret, ex mente Auguſt. loco citato declarata.

Galatinus lib. 7. de arcanis, cap. 9. & Catharinus lib. 1. de Chriſti prædeſtinatione, Ioanni etiam *Baptiſtæ* perpetuam venialis peccati carentiam aſcripſerunt, pro quibus facere videtur, quod in eius hymnis canit Eccleſia, *Antra deſerti teneris ſub annis, ciuium turmas fugiens petiſti, ne leui ſaltem maculare vitam famine poſſes. O nimis fœlix meritique celſi, neſciens labem niuei pudoris!*

Sed cōmunis reſponſio eſt, his verbis ſolùm ſignificari eximiam in Chriſti præcurſore vitæ puritatem, ac ſingulare ſtudium declinandi non modo grauiora, ſed etiam leuiora peccata. *Fateor* tamen non eſſe de fide, quòd nullus ſanctus præter Virginem ab omni peccato etiam veniali per ſpeciale gratię priuilegium protectùs fuerit. Aduerſ. 1. *Concluſ.* quatenus poſuimus eam eſſe dogma fidei.

Ob. 1. *Auguſt.* Epiſt. 91. ait, oppoſitam ſententiam, *non eſſe diabolicam impietatem, ſed humanum errorem,* & lib. de ſpirit. & lit. cap. 2. *Non eſſe pernicioſum errorem*, atqui error contra fidem èſt impius & pernicioſus.

Reſp. Auguſt. non loquitur abſolutè, ſed comparatè ad errorem Pelagianorum, aſſerentium hominem non indigere gratiæ auxilio ad vitanda omnia peccata etiam venialia toto vitæ curſu.

Ob. 2. Hæc *Gelaſij* Papæ in decreto cōtra Pelagianos, *Sin vero quiſquam, non poſſibilitate facultatis humanæ, ſed per diuinam gratiam, hoc* (fugam omnis peccati per totam vitam) *aſſerit in vita quibuſlibet ſanctis poſſe conferri, bene quidem facit, nam dono Dei cuncta poſſibilia ſunt talia confidenter opinari & ſperare.*

Reſp. Per diuinam gratiam intelligit ſpeciale gratiæ priuilegium; & ponit *ſperare* pro *credere*, quo modo

modō ſubinde vſurpatur apud profanos & ſacros auctores.

In id quod poſuimus de immunitate *Virginis* ab omni peccato veniali.

Ob. Hæc *Auguſt.* lib. 5. contra Iulianum, *Propterea nullus eſt hominum præter ipſum* (Chriſtum) *qui peccatum non fecerit grandioris ætatis acceſſu, quia nullus eſt hominum præter ipſum qui peccatum non habuerit infantilis ætatis exortu.* Sed & lib. de ſpiritu & litera c.2. & epiſt. 89. ſub finem 1. quæſtionis vnum Chriſtum à veniali peccato eximit.

Reſp. Aut ſub Chriſto matrem quoque Chriſti comprehendit, aut in hoc varius & dubius fuit; ſiquidem lib. de natura, & gratia c.36. ita reliquis omnibus ſanctis priuilegium hoc detrahit, vt Virgini concedere videatur, *Excepta itaque S. virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorſus cùm de peccatis agitur habere volo quæſtionem, &c.*

4. Concluſ. Probabile eſt hominem iuſtum poſſe conſequenter & efficaciter cum auxiliis gratiæ ordinariis vitare omnia peccata ven. breui aliquo tempore. Ita communis ſententia. Et *Prob.* quia probabile eſt contingere vt breui aliquo tẽporis ſpatio, vel nullæ occurrant tentationes, vel non ita graues vt vinci non poſſint cum auxiliis gratiæ ordinariis. *Neque* obſtant hæc 1. Ioan. 1. *Si dixerimus*, & c.1. *quia* non loquitur de quolibet breui tempore, 2. *quia* aliud eſt iuſtum per breue tempus non peccare venialiter, aliud certò ſcire ſe non peccare, primum contingit, non autem ſecundum citra diuinam reuelationem. Iuſtus ob incertitudinem piè credit ſe quandiu ratione vtitur, nullam horam, nullum quadrantem ſine aliquo veniali peccato traducere, proindéque veniam peccatorum tunc admiſſorum à Deo petit. *Neque* refert ſi oratio mendax ſit, quia vt inquit *Hieron. vox eſt hu-*

militatis mendacis, ſed pauore fragilitatis humanæ ſuam conſcientiam formidantis. Hoc verò tempus, nec idem eſt reſpectu omnium iuſtorum, ſed longius aut breuius pro eorum diſpoſitionibus,ſtatibus,negotiis,&c. nec vllius reſpectu poteſt certò determinari.

5. Concluſio. Probabile eſt hominem iuſtum, poſſe conſequenter & efficaciter cum auxiliis gratiæ ordinariis,per longum tempus cauere omnia peccata ven. quæ fiunt ex plena rationis aduertentia & voluntatis deliberatione; adeóque primam concluſionem ſumendam eſſe de peccatis venialibus quæ admittuntur ex inaduertentia & indeliberatione, id eſt ex aduertentia & deliberatione, quæ ſufficiant quidem ad verè peccandum leui aliquo peccato, ſed tamen ſint valde imperfectæ, & ita vt homo cum iis operans ſecundum communem æſtimationem cenſeatur indeliberatè & ex improuiſo agere. *Prob.* Quia probabile eſt auxilium gratiæ efficacis ad id præſtandum, non modo Ioanni Bapt. & Apoſtolis poſt illapſum Spiritus ſancti, ſed & aliis multis conceſſum fuiſſe, ac deinceps multis concedendum eſſe.

Vltima Concluſio. Homini in ſtatu Innocentiæ debebatur efficacis gratię auxilium,adeóque potentia conſequens, ad vitanda omnia collectiuè peccata venialia,quandiu in eo ſtatu remaneret,ſeu lethalis peccati maculam non contraheret; debebatur inquam, non ratione integritatis aut gratiæ adoptionis præciſè, ſed ex diuino beneplacito, quo ſtatuerat eum ab omni veniali peccato protegere, quandiu graui lapſu ab eius gratia & amicitia non excideret.

1. *Pars* prob. quia diſſidium appetituum, quod per donum integritatis componebatur, non eſt adæquata cauſa peccatorum venialium, cùm præterea humana fragilitas & mobilitas in aſſequendo bono rationis, hominem

hominem non modo veniali, ſed & mortali peccato ſubiiciant. 2. *Pars* prob. quia ſingulis hominibus iuſtis, quandiu mortaliter non peccarent, deberetur auxilium gratiæ efficacis & potentia conſequens ad vitanda omnia delicta venialia; cùm gratiæ ſtatus iiſdem habitibus & gratiæ donis in ſtatu innocentiæ, & naturæ lapſæ contineantur. 3. *Partem* ſupra prob. diſp. 2. q. 3. vbi de ſtatu innocentiæ, art. 2.

ARTICVLVS VLTIMVS.

An homini iuſto debeantur ea gratiæ auxilia, quibus indiget ad bene operandum.

PARS PRIMA.

De potentia antecedente.

OStenſum eſt q. 6. hominem in ſtatu gratiæ conſtitutum indigere auxilio gratiæ actualis, id eſt ſanctæ cogitationis & inſpirationis, ad obſeruationem diuinæ legis & bonorum operum exercitium; & q. 7. art. 1. ipſum cum ordinariis gratiæ auxiliis, id eſt quæ iuſtis concedi ſolent, poſſe tum diuinam legem ſine graui lapſu ſeruare; tum bona opera exercere; nunc quæritur an gratiæ auxilia quibus ad hos præſtandos effectus indiget, connaturaliter ei debeantur ratione ſui ſtatus.

1. Concluſio. Non eſt dubium quin homini iuſto connaturaliter debeatur vis phyſicè ſufficiens, quæ complectitur principia actionis & conditiones ad agendum, ſeu quod idem eſt, potentia antecedens ad implenda naturalis legis præcepta, & virtutum naturalium actus efficiendos; ſiquidem debetur homini puram naturam obtinenti, vt ſuprà non ſemel prob. nec aduentu gratiæ ſanctificantis, naturæ dotes, perfectiones, & prærogatiuæ obſoleſcunt, aut imminuuntur.

2. Concluſio. Ex hypotheſi præceptorum ſupernaturalium, debentur homini auxilia gratiæ ſufficien-

tia ad ea implenda, & conſequenter ad præſtandos actus ſupernaturales quorum exercitium ad ea implenda neceſſarium eſt. *Prob.* Quia vis obligandi eſſentialis præcepto eſt, repugnat autem vis obligandi ad impoſſibile. Deus ab æterno ſtatuens imponere præcepta ſupernaturalia ex parte obiecti ſeu rei præceptæ; conſequenter & connaturaliter ſtatuit exhibere auxilium ſupernaturale ad ea implenda, & in tempore imponens huiuſmodi præcepta, conſequenter & connaturaliter offert auxilium ſupernaturale ad ea exequenda pro eo tempore quo implenda ſunt.

3. Concluſio. Homini iuſto connaturaliter debetur auxilium gratiæ actualis, ad actus ſupernaturales, eius habitibus per ſe infuſis proportionatos, putà fidei, ſpei, charitatis, &c. ſubinde præſtandos, etſi ex præcepto debiti non ſint.

Prob. Quia homo iuſtus habitibus per ſe infuſis adornatus, perinde ſe habet ad proprios eorum actus, atque homo puram naturam obtinens ad actus virtutum acquiſitarum; id eſt, ſicut intellectus & voluntas puri hominis, per ſuam potentiam naturalem ſunt phyſicè ſufficientes ad virtutum naturalium actus efficiendos, ita intellectus & voluntas hominis iuſti, per ſuam potentiam obedientialem habitibus per ſe infuſis eleuatam, ſunt phyſicè ſufficientes ad præſtandos actus ſupernaturales: Ergo ſicut homini puro, connaturaliter debetur cogitatio ſufficiens ad virtutum naturalium actus ſubinde præſtandos, etſi ex præcepto debiti non ſint, ita & homini iuſto ad actus virtutum ſupernaturalium; ita vt cogitatio ſufficiens ad bona opera ſupernaturalis ordinis non magis excedat ſtatum hominis iuſti, quàm cogitatio ſufficiens ad bona opera naturalis ordinis, ſtatum hominis in puris naturalibus conſiſtentis.

PARS

PARS SECVNDA,

De potentia conſequente.

1. Concluſio. Homini iuſto videtur deberi potentia efficax & conſequens ad operandum ex præſcripto rectæ rationis naturalis, obtemperando legi naturali, & acquiſitæ virtutis actibus obeundis, ſæpius, conſtantius, & in difficiliori materia, quam homini puram naturam obtinenti. *Prob.* Quia ſi homini ex vi humanæ naturæ præcisè, connaturale eſt auxilium efficax ad ſubinde operandum ex dictamine naturalis rationis, vt ſuprà prob. conſequens videtur, vt ipſi ad gratiam adoptionis & filiationis diuinę ſubleuato, connaturale ſit auxilium efficax ad id ſæpius, conſtantius, & in difficiliori materia præſtandum.

2. Concluſio. Non debetur homini iuſto potentia efficax & conſequens ad ſeruandam vel legem diuinam vniuerſam, vel pręcisè legem naturalem toto vitæ curſu, aut longo tempore, ſine graui lapſu.

Prob. Quia ſi connaturaliter deberetur, iuſtis omnibus concederetur, quod experientia ſatis dedocet: Sed hic aduertendum, aliud eſſe quod potentia conſequens, ſeu efficacis gratiæ auxilium homini iuſto non debeatur ex vi ſui ſtatus, aliud quod non concedatur ſecundùm ordinariam gratiæ legem; gratia enim quæ multis tribuitur, ordinariam gratiæ legem non excedit, cùm priuilegium ſit exemptio vnius aut paucorum à communi lege: at efficacis gratiæ auxilium ad prædictum effectum multis indulgeri piorum hominum, in ſæculo & clauſtris, non ſæcularem ſed religioſam vitam agentium mores declarant.

3. Concluſio. Homini iuſto connaturaliter deberi videtur potentia conſequens ſeu auxilium gratiæ efficacis, ad ſupernaturalis legis præcepta, ſi non ſemper & conſtanter, ſaltem aliquando ſeruanda; & ad ſupernaturalium virtutum actus ſi non ſemper &

conſtanter, ſaltem aliquando exercendos, quando graues tentationes non intercedunt.

Prob. Quia videtur eſſe par ratio horum præceptorum & actuum, quoad naturam adoptionis gratia informatam, ac præceptorum & actuum naturalium, quoad naturam in ſuis iuribus & vernaculis prærogatiuis conſiſtentem; communis autem doctrina eſt, homini puram naturam obtinenti deberi potentiam conſequentem, adeóque motiones efficaces, ad naturalis legis præcepta ſubinde implenda & naturalium virtutum actus ſubinde præſtandos, quando non obſiſtunt graues & periculoſæ tentationes.

DISPVTATIO V. ET VLTIMA.

De quibuſdam gratiæ diuiſionibus.

Diuina gratia varias patitur diuiſiones, quarum alias diſp. 1. q. 2. tradidimus, alias in hunc locum reiecimus; ibi egimus de gratiæ diuiſione in creantem & ſaluantem; in ſupernaturalem quoad ſubſtantiam, & quoad modum; in creatam, & increatam, in internam, & externam, in gratis datam & gratum facientem, in habitualem & actualem; nunc de reliquis dicendum eſt.

QVÆSTIO I.

De gratia excitante & adiuuante.

Diuiſio hæc ſumitur ex ſcriptura 1. Timoth. 9. Apocal. 3. Pſalm. 26. Rom. 8. 1. Cor. 3. Philipp. 1. & ex Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. & 6.

ARTICVLVS I.

De gratia excitante.

1. Gratia *excitans* ſeu vocans continet illuſtrationes intellectus & inſpirationes voluntatis, quibus ad piè operandum diuinitus excitamur, *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 4. Incitamenta verò externa quibus ad idem impellimur, vt exhortationes, piæ imagines,

imagines, exempla, &c. reuocantur quidem ad gratiam excitantem, ſed non ſunt propriè gratia excitans, quia per ſe proximè non mouent, ſed medijs cogitationibus, quas vt inſtumenta & adminicula diuinæ pro uidentiæ nobis immittunt.

2. *Hæ illuminationes* & inſpirationes ſunt actus, indeliberati ſeu neceſſarij, qui præcedunt actus liberos moraliter bonos, & ad eos excitant; ideóque *Auguſt.* & Concil. Arauſicanum dicunt eas in nobis fieri ſine nobis, ſupple liberè cooperantibus, & opus Dei eſſe, non noſtrum. Vide diſp. 1.q. 2.ar. 5.p.4. vbi gratiam excitantem fusè deſcripſimus.

3. *Horum* motuum alij ſunt entitatiuè ſeu intrinſecè ſupernaturales, nempe ij quibus excitamur ad actus ordinis ſupernaturalis; alij verò ſunt intrinſecè naturales, nempè ij quibus excitamur ad actus virtutum acquiſitarum & naturalis legis obſeruationem, cùm inter eos & actus liberos, quorum ſunt moralia principia, debeat eſſe proportio & indentitas ordinis, Mæratius tamen diſp.4. ſect. 4. exiſtimat omnes eſſe intrinſecè naturales, & ſupernaturales extrinſecè tantùm, quia conceduntur in ordine ad finem ſupernaturalem, & media ſunt ad eum conſequendum, aut etiam quia excitãt ad actus entitatiuè ſupernaturales,

4. *Gratia* excitans in quibuſdam eſt admodũ vehemens & actuoſa, ita vt difficilimum & moraliter impoſſibile ſit ei reſiſtere, diciturque gratia ſpecialiſſima; in alijs minùs potens, & hæc frequentior eſt. In his eſt efficax de qua Iſa.50.& 65 Rom. 10.& Act.9. in illis inefficax, de qua Rom. 10. In his eſt gratia prædeſtinationis, putà in iis qui reipſa ſaluantur, de qua Rom. 8. in alijs non.

5. *Nulla gratia* vocans lege ordinaria infunditur, quæ impediat vſum liberi arbitrij. *Trident.* ſeſſ.6. ca. 5. & can.4. licet ſpecialiſſima & moraliter prædeterminans

minans vix repudietur : Non repugnat tamen gratia vocans ſeu excitans, quæ tam potenter & efficaciter voluntatem impellat ad operandum, vt licet ſpontè, non tamen liberè,ſed neceſſariò conſentiat.

6. *Etſi Deus* nemini neget gratiam vocantem ſufficientem, vt infrà prob. multa tamen auxilia gratiæ vocantis impertitur dependenter à præuio bono vſu liberi arbitrij, anterioris gratiæ præſidio roborati & ab exterioribus adminiculis,vt prædicationē,exēplis, &c. Quod apertè ſignificatur Rom.10.v.14.& Ierem. 23.v.21. Ita per Baptiſtam Andreas, per hunc Petrus ad Chriſtum adductus eſt ; ita Petrus prædicans tria hominum millia conuertit, Act.2. Imò Deus tantò vberiora gratiæ auxilia ſolet impertiri,quantò melior fuit vſus præcedētium,de quo Matt.25.v.23.& quantò potentiora ſunt exteriora incitamenta. Dixi, ſolet, quia Deus ſemper & infallibili lege id non facit.

7. *Licet actus* liberi quibus voluntas ad bene operandum inclinatur,vt actus fidei quo mouetur ad actum ſpei, actus charitatis quo imperantur cęterarū virtutum functiones,&c.verè ſint ac dici poſſint gratię excitantes,in hac tamen diuiſione,per gratiam excitantem non ſignificantur.1.*Pars* prob.quia cùm ſint beneficia ſupernaturalia,ſunt gratiæ;& cùm voluntatem permoueant ad benè operādum,ſunt gratiæ excitātes. 2. *Pars* prob.quia concil.& Patres, vnde ſumpta eſt hæc diuiſio,gratiam in excitantem ſeu vocantem, & adiuuantem diſtinguentes,loquebantur de gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis,quæ motionibus indeliberatis cōtinentur *Internæ* motiones,quibus Deus pulſat cor hominis & ad bonum impellit, dicuntur gratiæ excitantes, quod iis hominem ſpiritali ſomno torpentem clamet ; & vocet ad boni operis exercitium, vox autem expergefacientis alterum dormientem non ſubeſt libero eius arbitrio, ſed auribus ex improuiſo

improuiſo illabitur ; Apoc.3. *Sto ad oſtium & pulſo, ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo* : Qui pulſando ianuam ingreſſum quærit, ſolus pulſat, nec intro exiſtentis, priuſquam pulſet, conſenſum requirit.

ARTICVLVS II.

De gratia adiuuante.

1. NOmine gratiæ adiuuantis intelligi poteſt omne ſpeciale Dei auxilium, cuius interuentu homo reipſa benè operatur, exercendo actus moraliter bonos & tentationes ſuperando. Iuxta quam acceptionem, ad eam pertinent 1.*Protectio* ab obſtaculis quibus opus bonum impediretur. 3. *Dei* ſpecialis influxus ; quo ad actum bonum concurrit, imò Deus ipſe quatenus hunc concurſum præbet. 2. *externa* ſubſidia & incitamenta, vt miracula,exempla,prædicationes, &c. quibus Deus vtitur ad gratiam ſanctæ cogitationis & inſpirationis ſubminiſtrandam,quatenus hac gratia intermedia voluntati benè agenti cooperantur.4.*gratia* excitãs,prout moraliter,ſeu per modum conſilij & exhortationis in bonũ opus influit 5. *habitus* virtutum per ſe infuſarum,& donorũ Spiritus ſancti,quatenus intellectui & voluntati,actus intrinſecè ſupernaturares elicientibus,per modum principij phyſici adlaborant. 6. *habitus* gratiæ formaliter ſanctificantis,tum prout per ſe immediatè influit valorẽ ac dignitatem in bonos actus, vi cuius ſunt opera filiorum, & condigni meriti rationem obtinent ; tùm mediatè,per habitus ſupernaturales tanquã potentias ipſi adnatas & cõgeneres,& per motiones ordinis ſupernaturalis eam conſequentes.*Neque dicas* ſpecialem Dei concurſum, quo ad actum bonum cooperatur, gratiis adiuuantibus male accenſeri,quia per gratiam adiuuantẽ intelligitur gratia,quæ cauſet bonũ actum, & potentias noſtras ad eum efficiẽdum iuuet, hic autem

tem cnncurſus identificatur bono actui; *licet enim* non ſit gratia adiuuans, ſi comparetur cũ bono actu adæquatè ſumpto, id eſt prout dicit non modò terminum actionis, ſed actionem ipſam, quæ vt eſt à Deo, eſt Dei concurſus, vt à potentiis intellectus & voluntatis, eſt concurſus ipſarum; eſt tamen, ſi bonus actus ſumatur inadæquatè, pro termino actionis, quem cauſat & efficit diuinus concurſus non vt cauſa, ſed vt actus ſecundus cauſæ, ſeu per modum influxus actualis, quo Deus hunc terminum cum potentiis noſtris coëfficit.

2. *In hac tamen* diuiſione, per gratiam adiuuantem ſignificatur ſola gratia ſancta cogitationis & inſpirationis, quæ prout allicit ad conſenſum in bonũ, prius tempore vel natura quàm voluntas eum præſter, dicitur excitans, prout verò ad eundem cõſenſum allicit, dum voluntas actu conſentit, adeóque moraliter in conſenſum influit, & voluntati eum præſtanti collaborat, adiuuans dicitur. Ita Vaſquez, Vega, & alij poſt Auguſt. *Prob.* quia cùm hæc diuiſio ex conciliis & Patribus ſit accerſita, membra eius ex mente Patrum & conciliorũ exponenda ſunt; at concilia & PP. diſtinguentes gratiam in excitantem & adiuuantem, loquuntur de gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis, quam Deus in nobis ſine nobis operatur.

3. *Eadem* gratia quæ neceſſaria eſt ad excitandum, neceſſaria etiam eſt ad iuuandum, nec magis ſine illa iuuante bonum opus effici poteſt, quàm ſine illa vocante & excitante. *Prob.* ex concil. vt *Arauſic.* can. 4. 5. 6. 7. 9. & 23. *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 3. 4. & ex PP. vt *Auguſt.* lib. 1. de prædeſt. Sanctorũ c. 19. *Nec quia credimus ſed vt credamus vocamur, atque illa vocatione quæ ſine pœnitentia eſt*, id prorſus agitur & peragitur vt credamus, agitur vocando, peragitur adiuuando. Itidem lib. de dono perſeu. cap. 16. ſub finem, lib. de gratia & lib. arbit. cap. 17. lib. ad Simplicianum

Simplicianum q.2: *Fulgent.* lib.2. de veritate prædeſt. & gratiæ. *Miſericordia igitur præueniens cooperaturam ſibi hominis voluntatem ſola præparat, ſubſequens autem cooperantem ſibi voluntatem iuuat.*

Non ſunt igitur audiendi, qui dicunt ad actus intrinſecè ſupernaturales qui fiunt ſine habitibus eiuſdem ordinis, vt ad primos actus fidei, ſpei, & charitatis requiri gratiam adiuuantem, non verò ad eos qui fiunt cum his habitibus, quia potentiæ intellectus & voluntatis per eos ſatis eleuantur & complentur, ſed ſufficere gratiam excitantem qua præueniantur, & quaſi à ſomno expergeſiant, applicenturque ad operandum; *ex conciliis* enim & PP. eadem gratia quæ præuenit & excitat, adiuuat, neque minus neceſſaria eſt ad iuuandum, cùm fit bonum opus, quàm ad præueniendum & excitandum, priuſquam fiat.

4. *Gratia* ſanctæ cogitationis & inſpirationis non concurrit phyſicè ad conſenſum voluntatis, ſed ſolùm moraliter, putà mouendo & impellendo voluntatem ad eum præſtandum. *Prob.* Quia nullus voluntatis actus phyſicè cauſatur vel ab actu intellectus, vel ab alio actu voluntatis, vt communiter docent Philoſophi, ſed ſolùm applicando & quodammodo determinando voluntatem ad operandum, qui influxus eſt quidem effectiuus, ſed moralis.

5. *Si adiuuans gratia* latè accipiatur, prout explicata eſt numero 1. diſtinguitur ab excitante vt totum à parte, quia præter gratiam excitantem multas etiam alias complectitur; ſi autem anguſtè, prout in hac diuiſione ſumi diximus num. 2. ab excitante non diſtinguitur re, ſed officio; eadem enim gratiæ entitas, quatenus vocat & inclinat voluntatem ad conſentiendum, dicitur excitans, quatenus autem voluntati actu conſentienti adlaborat,

borat, efficiendo cum ea conſenſum, dicitur adiuuans, licet non aliter conſenſum efficiat, & voluntatem adiuuet, quàm excitando & inclinando voluntatem ad eum præſtandum.

6. *Si adiuuans* gratia fusè accipiatur, diuiſum in hac diuiſione eſt gratia gratum faciens, prout abſtrahit ab actuali & habituali; ſi verò anguſtè ſumatur, diuiſum eſt ſola gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis.

7. *Etſi diuinus* concurſus, qui tribuitur homini habitibus per ſe infuſis adornato, ad actus ſupernaturales efficiendos, ſit generalis & debitus, ſi comparetur cum homine vt inſtructo his habitibus, eſt tamen ſpecialis & indebitus, ſi comparetur cum homine puro, & ſecundum humanam naturam præcisè ſpectato, ideóque propriè gratia eſt, & quidem adiuuans, ſumendo gratiam hanc in tota ſua latitudine.

8. *Docuit* Gregor. Arimin. gratiam adiuuantem eſſe qualitatem diuinitus infuſam, qua voluntas applicatur ad conſentiendum gratiæ vocanti ſeu excitanti, & ſine qua non poteſt conſentire; quam qualitatem negat eſſe habitum, licet non ſit actus, quia non eſt naturæ permanentis, ſed tranſit cum actu ad quem exercendum infunditur. *Sed hæc* qualitas iiſdem argumentis perimitur, quibus Phyſica prædeterminatio, cum qua recurrit, infrà reiicietur.

An adiuuans gratia prius influat in bonum actum quam voluntas?

9. *Hic quæri* ſolet an gratia adiuuans priùs natura influat in bonos actus, quam liberum arbitrium? triplici ex capite dici poteſt aliqua cauſa prius concurrere quam altera. 1. quia vim agendi ei tribuit. 2. quia eam determinat ad operandum, & eſt cauſa cur agat. 3. quia prius ordine naturæ in effectum influit,

influit,eiuſque productionem attingit.Hæc tertia ratio,ex communi vſu Philoſophorum, & Theologorum, ſufficit vt vna cauſa ſimpliciter ac ſine addito dicatur priùs concurrere quàm altera, non etiam duę priores.

Dico 1. gratia adiuuans priùs natura concurrit ad bonos actus, qui ſine illa fieri non poſſunt, quàm voluntas, hoc ſenſu, quod voluntas operandi vim accipit à gratia. *Prob.* quia cùm voluntas ſine gratia ſit impotens ſaltem potentia conſequente ad huiuſmodi actus efficiendos, vim eorum effectricem accipit à gratia.

Dico 2. gratia excitans prius natura concurrit ad actus bonos, qui ſine illa fieri non poſſunt, quàm voluntas, hoc ſenſu,quod voluntatem determinet ad operandum, & ſit cauſa cur operetur, non vero gratia adiuuans. 1. *Pars* prob. quia gratia excitans voluntatem inclinat, & quodammodo determinat ad benè operandum, & eſt ratio çur bene operetur. 2. *Pars* prob. quia voluntas præmota gratia excitante determinat ſeipſam, adeóque gratiam adiuuantem ad bene operandum.

Dico 3. nec gratia priùs natura concurrit ad actus bonos quàm liberum arbitrium, neque liberum arbitrium priùs quàm gratia,hoc ſenſu, quòd priùs ordine naturæ attingat productionem effectus; quod eſſet propriè concurrere priùs natura. *Prob.* quia quando multæ cauſæ partiales ad eundem effectum concurrunt, omnes indiuiſibiliter & æquè primo in eum influunt, neque datur vllum inſtans naturæ, vel ſignum rationis, in quo vna operetur aliis non cooperantibus,alioqui hæc pro illo inſtanti vel ſigno non eſſet cauſa partialis ſed totalis, nec operaretur dependenter ab aliis, ſed per ſe præcisè ac ſeorſim ab illis, 2. *Si daretur* inſtans naturæ, in quo voluntas

actus elicitus procederet à gratia, non etiam à voluntate, pro eo inſtanti daretur volitio ſine influxu voluntatis, actus vitalis ſine influxu potentiæ vitalis, actus liber ſine influxu liberi arbitrij, quod euidens eſt implicare. 3. *Si daretur* inſtans naturæ, in quo voluntatis actus elicitus intrinſecè ſupernaturalis, vt actus ſpei, vel charit. Theologicæ, procederet à voluntate, non etiam à gratia, pro eo inſtanti daretur actus ſupernaturalis ſine influxu principij ſupernaturalis, ſeu à ſola natura profectus ſine vllo influxu principij ſupernaturalis, quod etiam repugnat. 4. *Vera naturæ* prioritas eſt inter cauſam & effectum; atqui nec influxus gratiæ cauſat influxum liberi arbitrij, nec concurſus huius concurſum gratiæ, cùm ſint vna & eadem actio, quæ prout eſt à gratia dicitur operatio, cauſalitas & concurſus gratiæ; prout à voluntate dicitur operatio, cauſalitas, & concurſus voluntatis.

Aliqui negantes prioritatem naturæ propriæ dictam, inter concurſum gratiæ & liberi arbitrij ad actum bonum, prioritatem rationis admittunt; aientes voluntatem priùs ratione influere in ſuum actum, prout eſt vitalis, quàm gratiam, & hanc in eum priùs ratione influere, prout eſt ſupernaturalis, quàm voluntatem. *Sed* hallucinantur, id enim quod ratione prius eſt alio, priùs concipitur quàm aliud, cũ fundamento ex parte obiecti; at ex parte obiecti nullum penitus fundamentum eſt prius concipiendi voluntatis influxum in ſuum actum, quocunque modo ſpectetur hic actus, quàm gratiæ influxum; vel gratiæ concurſum, prius quam concurſum voluntatis; cùm & voluntas & gratia influat, vt partialis cauſa quæ cùm operetur ſimul natura cũ ſua concauſa, nõ priùs concipi debet operari quam illa, quia ſi nõ cõciperetur operari vt cauſa partialis, ſed vt totalis.

Dices

Dices, actus voluntatis habet directè à voluntate quod ſit vitalis, à gratia verò indirectè, quatenus eſt concauſa ſine qua voluntas non ageret; & habet directè gratia quod ſit ſupernaturalis, à voluntate verò indirectè, quatenus eſt concauſa ſine qua gratia non operaretur; Ergo & voluntas priùs ſigno rationis influit in actum ſuum, prout eſt vitalis, quàm gratia, & hæc priùs ſigno rationis in eum influit, prout eſt ſupernaturalis, quàm voluntas.

Diſt. Ant. hoc ſenſu quod voluntas priùs concipi debeat in eum influere, quàm gratia, vel hæc quàm voluntas. *Nego*; hoc ſenſu, quod ſi gratia ſine voluntate ageret, vitalem actum non efficeret, & ſi voluntas ſine gratia operaretur, ſupernaturalem actum non produceret; adeóque referendum ſit ad voluntatem, quod actus ſit vitalis, non ad gratiam, & ad hanc, quod ſit ſupernaturalis, non ad voluntatem, concedo: vnde nego Conſeq.

Hic obiter *Nota*, quod eſt ratione prius alio, non debere concipi prius exiſtens quàm aliud, ſic enim falſus eſſet conceptus, cum ea quæ ſola ratione priora vel poſteriora ſunt, extra intellectum & in reipſa rerum natura ſimul ſint; ſed priùs debere formari conceptum illius; quam formetur conceptus alterius. Vnde vnum eſſe priùs alio ratione, vel quod idem eſt ſigno & inſtanti rationis, nihil aliud eſt quam eſſe prius illo in intellectu ſeu conceptu, qui conceptus eſt ipſum ſignum & inſtans rationis. Quod enim aliqui aiunt in vno inſtanti reali diſtinguenda eſſe multa inſtantia, vel ſigna rationis, in quorum primo concipiatur eſſe, id quod eſt ratione priùs, in altero eſſe, id quod eſt poſterius, negotium eſt quod ſine conceptus falſitate non tranſigitur,

QVÆSTIO II.

De Gratia operante & cooperante.

Diuiſio hæc ſumitur ex *ſcriptura* Philipp.2. v.13. Rom.8. v.28. 1.Cor.3.v.9. & 15.v.10 *Conciliis* vt Arauſic. 2. & Trident. & *PP.* vt Aug. & Gregor. locis infrà citandis.

ARTICVLVS I.

Exponitur diuiſio hæc ex mente Concil. & Patrum.

Diuiſum, quod hac diuiſione in ſua membra tribuitur, eſt gratia actualis, ſeu auxilium ſanctæ cogitationis & inſpirationis.

Gratia operans eſt ea, quæ ſine nobis operatur vt velimus ſeu conſentiamus, inclinando & quadantenus determinando voluntatem noſtram ad conſentiendum, ſiue reipſa conſenſum obtineat, ſiue non; qui enim ſuadet alteri aliquid, dicitur operari & laborare vt alter id velit & præſtet, ſiue alter perſuadeatur, ſiue non. *Cooperans* eſt ea quæ nobiſcum operatur quando volumus & conſentimus, ſeu quæ adlaborat & cooperatur voluntati conſentienti, concomitanter influendo in eius conſenſum; non quidem phyſicè ſed moraliter, putà hortando & impellendo ad conſentiendum.

Expoſitio hæc *Prob.*1. ex concil. *Arauſic.*2.can.9. *Quoties bona operamur, Deus in nobis atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Deus in nobis operatur per gratiam operantem, nobiſcum operatur per cooperantem. eodem ſenſu loquitur *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 5. can. 4. *Prob.* 2. ex Patribus. *Auguſt.* lib. de gratia & lib. arbitrio cap. 10. *Vt velimus & ſuum eſſe voluit & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo*; id eſt quod velimus ſeu conſentiamus, ſuum eſſe voluit quatenus per ſanctam cogitationem & inſpirationem,

ſpirationem, quam in nobis ſine nobis efficit, vocat & inclinat nos ad conſentiendũ;noſtrum verò,quatenus his motionibus præuenti& excitati conſentimus, iiſdẽ cũ noſtra voluntate in conſenſum influentibus; primũ munus eſt gratiæ operãtis,alterũ gratiæ cooperãtis.Ibidem.*cooperando perficit, quod operando incipit, quoniam ipſe vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*.Ibidem. *vt ergo velimus ſine nobis operatur,cùm autẽ volumus, & ſic volumus vt faciamus, nobiſcum operatur.* Itidem lib. 1. de præd. ſanct. cap. 19. & lib. de dono perſeuerantiæ cap. 16. *Gregor.*lib. 10. Moral. cap. 11. *Superna pietas prius agit in nobis aliquid ſine nobis, vt ſubſequente quoque noſtro libero arbitrio, bonum quod iam appetimus agat nobiſcum*. Hæc autem concil. & PP. doctrina petita eſt ex citatis ſcripturæ locis.

Dicitur autem gratia operans operari vt velimus; id eſt, inclinare nos ad volendum & conſentiendum ſine nobis, quia humano modo,ſeu cum indifferentia & libertate ad eam non concurrimus, vt declaratum eſt diſp.1.q.2 art.5.p.4.*Hîc verò* notandum,aliud eſſe Deum operari vt velimus, aliud operari noſtrum velle, primum facit ſine nobis, alterum autem nobiſcum. Deum operari vt velimus, eſt ipſum aliud in nobis efficere quo moueamũr & inflectamur ad conſentiendum in bonum, putà gratiam piæ cogitationis & inſpirationis,quàm independenter à noſtro libero conſenſu miſericorditer in nobis efficit ſine nobis,id eſt ſine noſtro libero concurſu;Deum autem operari velle noſtrum, eſt ipſum per eandem gratiam iuuare nos actu conſentientes, & cooperari voluntati ſuum conſenſum liberè præſtanti,quod facit nobis humano modo concurrentibus.

Ex Dictis *ſequitur* 1. gratiam operantem & cooperantem non differre inter ſe realiter & entitatiuè,

ſed officio tantùm,eandémque gratiæ entitatem dici operantem, quatenus in nobis ſine nobis operatur vt velimus,hortando nos ad liberum conſenſum in bonum;cooperantem verò, quatènus cum noſtra volũtate liberè conſentiente concomitanter operatur, & liberum eius conſenſum coëfficit. 2. *gratiam* operantem & cooperantem, ab excitante & adiuuante non diſtingui realiter,ſed ſolùm ratione, ſeu quoad diuerſas formales rationes ſub quibus cõcipiuntur;ſumendo gratiam adiuuantem,quo modo præced.quæſt.ſumi diximus à conciliis & patribus,gratiam in excitãtem & adiuuantem partientibus. Ex *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 5. Initium ſalutis eſt à gratia excitante,ex *Auguſt.* textu cit. eſt à gratia operante, ergo eadem eſt gratia excitans & operans: præterea ex *Trident.* gratia excitans eſt etiã cooperans,ſiquidem can. 4. definit eum qui conuertitur excitanti gratiæ cooperari,ergo cùm gratia operans eadem ſit cum excitante, eadem quoque eſt cum cooperante.Neque verò legenti textus concil. & PP. hac & præced. quæſt.citatos, dubium eſſe poterit,quin ex illis gratia excitans & adiuuans,operans & cooperans,realiter indentificentur.

ARTICVLVS II.

Exponitur eadem diuiſio abſtrahendo à mente Concil. & PP.

1. EXpoſit. Diuiſum eſt gratia tum habitualis, tum actualis.Gratia habitualis dicitur *operans*, quatenus eſſe ſupernaturale homini tribuit,vel vt loquitur S. Thom. prout animam ſanat, iuſtificat, & Deo gratam facit; *cooperans* prout eſt actu principium operis meritorij; gratia verò actualis dicitur *operans*, quatenus in nobis operatur internum voluntatis actum, *cooperans* quatènus concurrit ad actum externum voluntati. Ita S. Thom. 1. 2. q. 111. art. 2. in corp. vbi per internum actum voluntatis intelligit actum elicitum

licitum; per externum verò imperatum, id eſt actum facultatis diſtinctæ, voluntatis imperio ſubditæ, ſub quo tamen etiam comprehendit actum elicitum anteriore actu elicito imperatum, vt cuiuis tum citatum locum, tum quæſt. 17. vbi de actibus imperatis agitur, ſincere legenti manifeſtum erit. *multi* nihilominus hoc loco, per internum voluntatis actum intelligunt eum, qui verſatur circa Deum vt finem vltimum, putà actus fidei, ſpei, charitatis, &c. quibus conuerſio ad Deum vt finem vltimum continetur; per actum externum, reliquos actus bonos ex conuerſione procedentes, & in ſalutis media tendentes; aiuntque gratiam actualem dici operantem reſpectu priorum, licet à noſtra voluntate liberè operante proficiſcantur, quia illos in nobis quodammodo ſine nobis operatur, cùm noſtra voluntas non moueat ſe ad illos ex præuia intentione finis, ſed ſolus Deus gratiæ vocantis impulſibus ipſam ad illos moueat; eandem verò gratiam dici cooperantem reſpectu poſteriorum actuum, quia non ſolum à nobis humano modo, ſeu cum indifferentia & vſu liberi arbitrij, operantibus fiunt, ſed ex præuia motione libera, qua voluntas noſtra ſe liberè applicuit & determinauit ad illorum exercitium, putà ex actibus liberis circa Deũ ſicut finem vltimũ elicitis. Ita Caiet. Bellarm. Conradus, Greg. Val. Medina, Sotus, Driedo, Durand. Ruard. Antonius &c.

2. *Exp.* Diuiſum eſt gratia tum habitualis tum actualis. *Gratia operans* ea eſt quæ homini nondum iuſtificato conceditur, ſic dicta quod eam propriè non mereatur, nec proinde ad eius infuſionem cooperetur. Comprehendit omnia dona ſupernaturalia, quæ Deus homini largitur vſque ad iuſtificationem incluſiuè, adeóque complexionem habituum ſupernaturalium quibus iuſtitiæ ſtatus continetur. *Gratia coöperans* ea dicitur, quæ homini iam iuſtificato conceditur, ſic di-

ĉta quod eam propriè mereatur, proindeque ad eius infuſionem cooperetur, comprehendit argumentum habitum ſupernaturalium, & auxilia gratiæ quibus iuſti præueniuntur & adiuuantur ad bene operandum. Ita Molina.

3. *Exp.Gratia*, operans eſt gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis, qua Deus nos ad conſenſum in bonum excitat & hortatur; cooperans eſt moto media inter gratiam excitantem & conſenſum, qua Deus voluntatem applicat & prædeterminat ad conſentiendum. Ita qui præmotionem phyſicam adſtruunt.

QVÆSTIO III.

De gratia præueniente, comitante, & ſubſequente.

DIuiſio hæc ſumitur tùm ex ſcript. tùm ex concil. & Patribus, locis infra citandis.

ARTICVLVS I.

Exponitur diuiſio hæc ex mente concil. & PP.

1. ETſi diuiſio hæc accommodari poſſit etiam gratiæ protectionis exterioris, qua Deus remouet peccatorum anſas, & impedimenta bonorum operum, & qua offert bene operandi opportunitatem, ac exteriora incitamenta quibus ad bonum inducimur, ſola tamen gratia actualis interna, ſeu gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis, eſt diuiſum quod hac diuiſione in ſua membra dirimitur. Ita communiter Theologi ex mente concil. & Patrum. *Caterùm* gratia externæ protectionis dici poteſt præueniens non modo reſpectu liberi conſenſus, ſed etiam reſpectu motionum indeliberatarum quibus ad conſenſum inflectimur, cùm Deus ea vti ſoleat ad eas in nobis excitandas.

2. Concilia & Patres gratiam præuenientem & ſubſequentem non ſemper eodem modo acceperunt, ideóque

que duæ ſunt expoſitiones eorum ſententiæ conformes.

1. *Expoſitio*; Gratia *præueniens* ea eſt quæ in ſingulis bonis operibus conſenſum noſtrum liberum præuenit, pulſando cor noſtrum & inclinando ad conſentiendum; *Comitans* ſeu concomitans ea eſt, quæ liberum conſenſum in bonum concomitatur, eumque cum voluntate coefficit, voluntate quidem phyſicè, gratiâ verò moraliter in eum influente; *Subſequens*, eſt, quæ liberum conſenſum in bonum ſubſequitur hortando ad implendum opus propoſitum, cùm eius præſtandi oportunitas exhibetur, & ad illius executionem, ſi voluntas eius vocationi obtemperat, concurrendo. Ita Mæratius diſp. 4. ſect. 3. *Expoſitio hæc*, ſecundùm quam interna gratia actualis dicitur præueniens, comitans, & ſubſequens, per ordinem ad liberum conſenſum in bonum.

Prob. 1. Ex *ſcrip*. Pſalm. 87. *Mane oratio mea præueniet te*, Pſalm. 118, *Præueni in maturitate & clamaui*; & Pſalm. 58. *Miſericordia eius præueniet me*. Pſalm. 22. *Miſericordia eius ſubſequetur me*; Prioribus enim locis dicitur Dei miſericordia ſeu gratia præuenire nos, quia præuertendo omnem bonum vſum noſtri liberi arbitrij, hortatur nos ad conſenſum in bonum; poſterioribus autem dicimur eam præuenire, quia noſtrum bonum propoſitum cum auxilio gratiæ præuenientis & concomitantis ſuſceptum præcedit gratiam quæ conceditur ab illud opere implendum. Vide etiam 1. Cor. 15. v. 10. Philipp. 2. v. 13.

Prob. 2. *ex concil.* vt *Arauſic*. 2. can. 9. 10. & 23. *Trident*. ſeſſ. 6. cap. 16. *Quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur*; de virtute loquitur, quam Chriſtus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in iuſtificatos influit,

quæ virtus eſt interna gratia actualis.

Prob. 3. ex *Patribus*; *Auguſt.* in Enchirid. cap. 2. 32. *Vtrumque legitur in ſacris eloquiis, & miſericordia eius præuenict me; & miſericordia eius ſubſequetur me; nolentem præuenit vt velit, volentem ſubſequitur ne fruſtra velit*, Putà non implendo quod propoſuit. *Fulgent.* Ad Monimum cap. 11. *Præuenit Deus donans homini bonam voluntatem, ſubſequitur bene volentem, operando in illo boni operis facultatem.* Itidem cap. 7. & lib. 2. de veritate prædeſt. & gratiæ ſub medium, *Præuenit miſericordia liberum hominis arbitrium, dum in nondum bene volente ſola operatur exordium bonæ voluntatis: ſubſequitur dum bene volenti ſubminiſtrat auxilium, vt bene operando perueniat ad bonæ voluntatis effectum, &c.* His Auguſt. & Fulgent. verbis, gratia præueniens & ſubſequens in eo diſtinguuntur, quod illa detur vt conſentiamus, hæc vero vt quod per conſenſum præſtare ſtatuimus, reipſa præſtemus.

2. *Expoſitio*; Gratia *præueniens* ea eſt, quæ iuſtificationem hominis præcedit, & in eum finem conceditur, vt cum Deo reconcilietur & iuſtificetur; *ſubſequens* ea eſt, quæ homini iuſtitiam ſeu ſanctitatẽ adepto infunditur, vt in ea perſeueret ac bene operetur, & ſalutis negotium abſoluat. Ita Mæratius loco cit. num. 4. *Expoſitio hæc*, ſecundùm quam gratia actualis interna dicitur præueniens & ſubſequens per ordinem ad iuſtificationem.

Prob. Ex *Auguſt.* & *Fulgentio*; *Auguſt.* lib. de natura & gratia cap. 31. *præuenit* (gratia Dei) *vt ſanemur, ſubſequitur vt ſanati vegetemur; præuenit vt vocemur* (ad iuſtificationem) *ſubſequitur vt glorificemur. Fulgent.* lib. 2. de verit. prædeſt. & gratiæ ſub medium; *Præuenit nos miſericordia Dei; dum propitius fit Dominus omnibus iniquitatibus noſtris, ſubſequitur nos, dum*

ſanat

ſanat omnes languores noſtros, purà infirmitates ex peccatis contractas, poſt iuſtificationem reſiduas. Et lib. 1. ad Monimum cap. 11. *Præuenit impium* (gratia Dei) *vt fiat iuſtus; ſubſequitur iuſtum, ne fiat impius: præuenit eliſum vt ſurgat, ſubſequitur eleuatum ne cadat.*

ARTICVLVS II.

Exponitur eadem diuiſio abſtrahendo à mente concil. & Patrum.

SVnt & aliæ diuiſiones huius expoſitionis, ſed non videntur ex concil. & Patribus ſumptæ.

1. *Expoſit.* diuiſum eſt gratia tũ habitualis, tum actualis. Gratia *præueniens* eſt ea omnis quæ priùs operatur ſeu effectum ſortitur quàm alia; *ſubſequens* ea quæ poſteriùs; quæ enim priùs operatur rectè dicitur eam præuenire quæ poſteriùs ſuum effectum obtinet, & contra, quæ poſteriùs operatur, rectè dicitur eam ſubſequi quæ priùs operata eſt. Ita *S. Thom* 1. ij. q. iij. ar. iij. qui propterea notat eſſe quinque præcipuos effectus gratiæ, quorum primus eſt, vt anima ſanetur ſeu iuſtificetur. 2. vt bonum velit. 3. vt bonum quod vult operetur. 4. vt in bono perſeueret. 5. vt ad gloriam perueniat. Fauet *Auguſt.* lib. de natura & gratia ca. 32. quem tamen Vaſq. iuxta primam art. 1. expoſitionem interpretatur.

2. *Expoſitio*; diuiſum eſt ſola gratia actualis interna; præueniens ea eſt quæ præuenit conſenſum voluntatis, concomitans & ſubſequens eſt gratia adiuuans, quæ dicitur concomitans comparatè ad liberum conſenſum voluntatis ad quem præſtandum cooperatur, ſubſequens verò comparatè ad gratiam præuenientem quam conſequitur. Ex quo ſequitur 1. eadem numero gratiam eſſe præuenientem, concomitantem, & ſubſequentem. 2. gratiam excitantem, operantem & præuenientem. Item gratiam adiuuantem, cooperantem & concomitantem ſola ratione diſtingui. Ita

Suar.

Suar.Bellarm.& alij,*ſed quod* pace tantorum virorum dixerim, notio hæc gratiæ ſubſequentis adeo incongrua & abſona eſt, vt Patres vel nunquam de illa cogitauerint,vel cogitando aſpernati ſint.

Ob. Nec apud Auguſt.& cæteros Patres,nec apud S. Thom. & alios veteres Theologos, reperitur trimembris diuiſio gratiæ in præuenientem, concomitantem & ſubſequentem; ſed ſolùm bimembris in præuenientem & ſubſequentem,in excitantem & adiuuantem,in operantem & cooperantem; ergo ſubſequentem identificari cenſuerunt cum adiuuante, cooperante.& comitante.Ita Suar.

Nego Conſeq.ideo enim bimembrem diuiſionẽ fecerũt,quia vt eſſet adæquata & legitima,non oportebat eſſe trimembrẽ,cùm omnis gratia interna actualis ſit præueniens vel ſubſequens, excitans vel adiuuans, operans vel cooperãs.Quod tamen nõ impedit quin trimembris gratiæ huius diuiſio in prçuenientẽ,concomitantem, & ſubſequentem, à Trident. ſeſſ.6.cap. 16.tradita,& petatur à Patribus ac veteribus Theologis;& legitima ſit.Ab illis quidem petitur,quia ſingula eius membra ſuggeſſerunt,licet ea in vnum corpus non compegerint;legitima eſt,quia in aliis diuiſionibus, per gratiam concomitantem & adiuuantem intelligitur omnis actualis gratia interna quæ ad liberum conſenſum bonum cooperatur, ſiue ſit primus ſiue non, & ita hoc membro gratia ſubſequens includitur; in hac verò, per comitantem intelligitur ea quæ cooperatur ad primum liberum conſenſum in bonum; per ſubſequentem verò ea quæ tum excitat, tum cooperatur ad eum liberum conſenſum, quo voluntas potentiam exequentem applicat ad implendum opus interiori conſenſu decretum & propoſitum: ideóque trimembris hæc diuiſio explicatior & diſtinctior eſt quàm bimembris.

QVÆS.

QVÆSTIO IV.
De gratia ſufficiente & efficaci.

Diuiſio hæc ſumitur ex ſcriptura, concil. & Patribus infra citandis.

ARTICVLVS I.
Quid gratia ſufficiens, quid efficax?

1. Gratia ſufficiens apud Theologos bifariam ſumitur, 1. genericè, prout eſt quid cõmune gratiæ efficaci & inefficaci, vt genus ſpeciebus ei ſubiectis. 2. Specificè, prout eſt ſpecies gratiæ ſufficientis efficaci gratiæ oppoſita, cui tanquam imperfectiori ſpeciei generis nomen attributum fuit. Ita nomen animalis bruto appropriatur, & nomen gratiæ gratis datæ, illi gratiæ, quæ non ad recipientis, ſed ad cæterorum ſalutem primò & per ſe ordinatur, aiente Thom. 1.2.q.3. art.3. prior acceptio gratiæ ſufficientis latior eſt, altera anguſtior.

2. *Gratia* ſufficiens genericè ſumpta eſt ea, quæ vires homini ſufficientes tribuit ad bene operandum, & ſalutis negotium implendum, ſeu cum quia poteſt bene operari & ſaluari, abſtahendo tum ab actuali bona operatione & ſaluatione, tum ab earum negatione; quæ notio tam communis eſt efficaci & inefficaci, quam ratio animalis homini & bruto; ideóque gratia cum qua Paulus tentationibus reſiſtebat, & ſalutem operabatur, quæque proinde efficax erat, ſufficiens nominatur 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea.* Et *Proſper* lib. de voc. gent. cap.16. gratiam, quæ ſalutem reipſa operatur, ſufficientem vocat.

3. *Gratia* ſufficiens ſpecificè ſumpta eſt ea, quæ homini præbet quidem vires ſufficientes ad bene operandum, & ſalutem obtinendam, reipſa tamen bonam eius operationem & ſalutem nunquam infert; ſeu cum qua poteſt bene operari & ſaluari, non tamen

tamen reipſa bene operatur & ſaluatur, defectu liberæ cooperationis: Gratia verò efficax ea eſt quæ & præbet homini vires ſufficientes ad bene operandum ac ſalutem conſequendam, & reipſa bonam eius operationem ac ſalutem infert; ſeu cum qua homo ita poteſt bene operari & ſaluari, vt reipſa bene operetur & ſaluetur. Ita communiter Theologi.

Nota; Gratia dicitur efficax tum comparatè ad bonum opus aut victoriam tentationis præcisè, tum comparatè ad ſalutem, vt autem ſimpliciter dicatur efficax ſatis eſt quod bonum opus aut victoriam tentationis reipſa inferat, neque neceſſe vt vi eius ſalus reipſa obtineatur.

ARTICVLVS II.

Quænam gratia in ſufficientem & efficacem diuidatur, & an diuiſio hæc recipienda ſit?

1. E*Tſi* diuiſio hæc accommodari poſſit tum gratiæ habituali, prout dicit habitum gratiæ formaliter ſanctificantis & alios habitus per ſe infuſos, per quos vt potentias connaturales operatur; tum actuali non modo internæ, ſed etiã externæ; ex mente tamen Auguſt. aliorumque Patrum, diuiſum, ſeu gratiæ quæ hîc in ſua membra tribuitur, eſt ſola gratia actualis interna, id eſt gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis. Ita communiter Theologi. *Prob.* ex Auguſt. qui lib. 83. quæſt. q. 83. vtramque appellat vocationem.

2. *Diuiſionem* hanc reiecerunt Semipelagiani teſte Hilario in epiſt. ad Auguſt. quæ præmitti ſolet lib. de prædeſt. SS. & reiiciunt huius temporis ſectarii cum Luthero & Calu. teſte Bellar. lib. 1. de natura & gratia, cap. 15. & lib. 2. cap. 1. quorum fundamenta infrà conuellentur.

3. *Diuiſionem* hanc recipiendam eſſe, ſeu quod idem eſt, dari duas gratiæ internæ actualis ſpecies, quarum vna ſit efficax, quia bonam operationem ac ſalutem infert,

infer, altera verò ſit ſolùm ſufficiens, non etiam efficax, quia vires ſufficientes tribuit ad hos effectus, ſed eos tamen nunquam infert, defectu liberæ cooperationis.

Prob. 1. Ex *Script.* quæ agnoſcit aliquam gratiam cũ qua homo bene operatur & ſaluatur, & aliquam cum qua neutrum facit, ad ſufficientem pertinent hæc Iſa. 5. *Quid vltra debui facere vineæ meæ & non feci?* & 63. *Expandi manus meas tota die ad populum non credentem.* Matt. 23. *quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti:* Ad efficacem ſpectans hæc Ezech. 26. 27. *Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Ioan. 6. 45. *Erunt omnes docibiles Dei*, ex Iſa. 54. v. 13.

Prob. 2. Ex *concilijs*; *Arauſic.* 2. can. 25. *hoc ſecundum fidem catholicam credimus, quòd accepta, per baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent poſſunt, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere*; cum ait, ſi voluerint, indicat aliquos non implere, proindeque gratiam in illis eſſe ſufficientem tantùm, non etiam efficacem. *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 1. *in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare & reponere omnes debent; Deus enim, niſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.* Itidem cap. 5. & can. 4.

Prob. 3. Ex *Auguſt.* lib. de corrept. & gratia cap 11. *iſtam gratiam nunquam habuit primus homo, qua nunquam vellet eſſe malus, ſed ſanè habuit, in qua ſi permanere vellet, nunquam eſſet malus.* Ibidem, *tale quippe erat adiutorium, quod deſereret cum vellet, & in quo permaneret ſi vellet, non quo fieret vt vellet.* Ibidem, *poſſet ergo permanere ſi vellet, quia non deerat adiutorium per quod poſſet.* Et cap. 12. *primo homini datum*

datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret vt perſeuerare., ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet;ac proinde cum quo perſeuerare poſſet.Et lib.83.quæſt. q. 83. poſt medium, *qui vocatur, non venit,ſicut non habuit meritum præmij vt vocaretur, ſic inchoat meritum ſupplicij, cum vocatus venire neglexerit*; Ergo licet vocatus reipſa non venerit, venire tamen potuit,alioqui non veniendo nihil peccauerit, & lib.2. de pecc. merit. cap. 17 *cum adiuuante diuina gratia, ſine peccato in hac vita homines poſſint eſſe, cur non ſint poſſem facillimè ac veraciſſime reſpondere, quia homines nolunt*. Itidem Enchirid.cap.13.

Prob. 4. iis qui diuinam legem reipſa non ſeruant nec ſaluantur, aliqua gratia conceditur, & quidem ſufficiens, cùm hæc detur omnibus,vt infrà prob. & iis qui diuinam legem reipſa cuſtodiunt ac ſaluantur aliqua gratia conceditur, & quidem ea cum qua de facto bene operantur,& vitam æternam conſequuntur;atqui prior eſt gratia ſufficiens, poſterior eſt gratia efficax,vt liquet ex notionibus gratiæ ſufficientis & efficacis art.1. allatis. Ob. 1. qui non mouetur interiùs à Deo impotens eſt ad bene operandum, qui autem mouetur,hac motione ſic determinatur ad bene operandum, vt ei liberum non ſit ab opere bono abſtinere; Ergo nulla datur gratia ſufficiens tantùm non etiam efficax, ſed omnis gratia efficax eſt.Ita Pelagiani.Lutherani & Caluiniſtæ.

Reſp.Nego ſecundam partem Anteced. licet enim Deus liberum arbitrium ad bene operandum tam efficaciter mouere poſſit, vt neceſſitatem inferat ad id præſtandum,reipſa tamen id non facit ſtando in lege ordinaria, ſed ita mouet vt indifferentiam & libertatis vſum relinquat, iuxta hæc Apoc. 3. *Sto ad oſtium & pulſo, ſi quis aperuerit mihi ianuam initrabo ad illum*, quibus verbis apertè dicitur, non omnes quorum

rum ianua ita pulſatur vt eam aperire poſſint, eam reipſa aperire, id eſt quorum corda per interioris gratiæ motiones ſic tanguntur, vt in bonum conſentire valeant, reipſa conſentire.

Ob. 2. Si hominum aliis datur gratia cum qua nunquam bene operentur & ſalui fiant, aliis gratia cũ qua ſemper bene operentur & ſalui fiant, priores non poſſunt ſaluari, poſteriores nõ poſſunt non ſaluari adeóque priores ſuam ſalutem deſperare debent, poſteriores de illa ſecuri eſſe. Ita Semipelagiani apud Hilarium citata Epiſt ad Auguſt.

Reſp. diſt. ant. impotentia antecedente & abſoluta, quæ libertatem aufert, Nego; impotentia conſequente & hypothetica, quæ libertatem illæſam relinquit, concedo, licet enim homo non poſſit cum gratia inefficaci bene operari ac ſalutem conſequi, ex hypotheſi quòd ſit inefficax, poteſt tamẽ abſolutè; & quod gratia ineffieax ſit, referendum eſt non ad defectum virtutis in ipſa, ſed ad defectum liberæ cooperationis: adeóque neceſſitas orta ex gratiæ inefficacitate nõ eſt antecedens, quæ libertatem tollit, ſed conſequens, quæ libertati nõ officit, cùm ſupponat vſum liberi arbitrij, ſeu liberam determinationẽ voluntatis ad non conſentiendum. Item, licet homo cum gratia efficaci neceſſariò bene operetur ac ſaluetur, ex hypotheſi quod ſit efficax, non tamen abſolutè; & quod gratia efficax ſit, refendum eſt nõn ad ſolam eius actiuitatem, ſed inſuper ad liberam hominis cooperationem, adeóque neceſſitas orta ex gratiæ efficacitate non eſt antecedens ſed conſequens.

ARTICVLVS III.

An gratia ſufficiens, ſufficiat vt homo bene agat, & non ſolum vt poſſit bene agere?

NEgant aliqui recentiores, ſed pars affirmans prob. 1. Quia vis ſufficiens ad poſſe bene ope-

rari, eſt formaliter & eſſentialiter potentia ſufficiens ad bene operandum, eſt enim vis conſtituens hominem in actu primo ad bene operãdum, ideoque complectens omnia principia & omnes conditiones ad id neceſſarias; hæc autem vis eſt formaliter & eſſentialiter potentia ſufficiens ad bene operandum, quis enim neget eum poſſe bene operari, ſeu vires ſufficientes habere ad bene operandum, qui eſt in actu primo ad bene operandum, habétque omnia principia, & omnes conditiones ad id neceſſarias? Itaque homo inſtructus gratia ſufficienti, prout efficaci opponitur, non habet quidem potentiam efficacem & cõſequentem ad bene operandum, id eſt cum qua ipſa bene operetur, quia non vult ei adlaborare; habet tamen potentiam antecedẽtem & ſufficientem, ad bene operandum. *Neque dicas* illi deeſſe præmotionem phyſicam, quæ non ſe tenet ex parte potentiæ, ſed ex parte diuini concurſus, cùm ſit applicatio cauſæ completè potentiis & in actu primo conſtitutæ ad ipſum actum operandi, ſi enim homo eſſentialiter pendet in operando ab hac præmotione, tanquam conditione ſine qua non, nulla vis operandi, ea preciſâ, ſufficiens eſt ad poſſe bene operari, quandoquidem non complectitur omnes conditiones prærequiſitas ad agendum.

Ob. 1. *Auguſtini* locos art. 1. citatos. *Sed his* diſtinguit inter gratiam ſufficientem tantùm ſeu inefficacem, & efficacem; non verò inter vim ſufficientem ad poſſe bene operari, & vim ſufficientem ad bene operandum, inter quas nulla diſtinctio eſt etiam rationis, ſi vtraque rectè concipiatur. *Addes* hæc lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *ad alios vocatio quidem peruenit; ſed quia talis fuit qua moueri non poſſent, vocati quidem dici potuerunt, ſed non electi*, vbi per vocationem intelligitur gratia ſufficiens, & cùm dicitur ea vocatos per eam non potuiſſe moueri, ſignificatur

eam

eam ad bene operandum inſufficienrem fuiſſe, proindéque ſolùm fuiſſe ſufficiẽtem ad poſſe bene operari. At *ſi ex his* verbis, *quia talis fuit qua moueri non poſſent*, rectè concluditur gratiam illam fuiſſe inſufficiẽtem ad bene operandum, rectè quoque infertur fuiſſe inſufficientem ad poſſe bene operari, vt liquet ex dictis. Neutrum autem rectè infertur, quia his verbis non ſignificat Auguſt. inſufficientiam, & impotentiam ad mouendum in gratia vocante, ſed defectum liberæ cooperationis in homine per eam vocato; & perinde eſt ac ſi diceret, quia talis fuit cui conſentire ſeu cooperari non voluerunt, cùm poſſent; ſignificatur ergo impotentia conſequens malum vſum liberi arbitrij, quæ libertatem ac vim ſufficientem ad operandum non excludit, non verò impotentia antecedens. *Coincidit* quod alij dicunt, ſignificari non impotentiam abſolutam, ſed ex hypotheſi diuinæ præſcientiæ qua Deus præuidit ea gratia vocandos, non eſſe illi cooperaturos, ideo enim prçuidit non conſenſuros, quia pro ſua libertate non erãt conſenſuri, tametſi conſentire poſſent.

Ob.2. gratia ſufficiens datur homini vt poſſit bene operari, non vt reipſa bene operetur; Ergo non conſtituit hominem ſufficientem ad bene operandum. Reſp. Nego ant. quia eo ipſo quo datur homini vt poſſit bene operari, datur vt reipſa bene operetur, cùm potentia ad operandum, intrinſecè ad operationem referatur. *Sed eſto* antecedens, conſeq. nulla eſt, quia cùm poſſe bene operari, & ſufficientem eſſe ad bene operandum, ſolis verbis differant, repugnat gratiam dari vt homo poſſi bene operari, nec tamẽ dari vt ſufficiens ſit ad bene operandum.

Ob.3. Præter gratiam ſufficientem, requiritur ſupernaturalis Dei concurſus ad bene operandum. Ergo gratia ſufficiens non ſufficit ad bene operandum.

Nego conſeq. non enim ipſe diuinus concurſus requiritur ad operationem vt aliquid præuium,& antec dens, ſed vt aliquid concomitans & identificatum ſed præparatio diuini concurſus, quam gratia ſufficiens inuoluit, & infallibiliter adiunctam habet.

ARTICVLVS IV.

An gratia ſufficiens ad ſalutem cuilibet homini; viatori concedatur.

PRænot. 1. Sermo eſt hîc de interna gratia actuali ſufficiente, non prout ſufficiens efficaci opponitur, & idem eſt ac inefficax, ſed prout abſtrahit ab inefficaci & efficaci, & eſt gratia tribuens homini vim ſufficientem ad bene operandum, ex quo patet quæſtionē inſtitui de ſolis adultis quia hi ſoli ſūt capaces liberi conſenſus, adeoque gratiæ ad eum excitantis. 2. *duobus modis* cōtingit hominem habere gratiam ſufficientem ad aliquid præſtandum; 1. immediatè ac proximè, quando adſunt omnia prærequiſita. 2. mediatè ac remotè, quando non quidem adſunt omnia præ equiſita, ſed adeſt aliquid quo mediante cætera obtineri poſſunt. v. Ethnici adulti habent auxilium gratiæ ſufficientis ad ſeruandā legem naturalē, quam ſi ſeruent ſine graui lapſu, certo quodam tempore ſoli Deo noto, Deus ipſis prouidet cætera quę ad ſalutem neceſſaria ſunt. Ita dicitur quis eſſe ſufficienter inſtructus ad iter faciendum, cum habet pecuniā qua equum & commeatum ſibi paret, licet reipſa nondum habeat omnia neceſſaria.

1. Concluſ. Cuilibet homini viatori datur gratia ſufficiens ad ſalutem, & conſequenter ad præceptorum ſub mortali obligantium pro eo tempore quo obligant obſeruationem; imò ſi notabili temporis periodo in viuis agat poſt adeptum rationis vſum, aut poſt admiſſum propriæ voluntatis abuſu mortale peccatum, ad iuſtificationem ab originali vel actuali

peccato

peccato mortali conſequendam.

Ita communiter Theologi cum S. Thom, lib. 3. contra gẽtes cap. 159. repugnant 1. *Lutherani* & Caluiniſtæ in iis ſolis admittentes auxilium gratiæ ſufficientis, qui reipſa bene operantur & ſaluantur. 2. *Armacanus* lib. 9. de quæſtionibus Armenorum q. 27. vbi ait eſſe aliqua peccata, quæ ſecundum ordinariam Dei legem remitti non poſſunt; poſſent autem ſi concederetur eorum auctoribus gratia ſufficiens ad ſalutem, proindeque ad ſalutarem pœnitentiam de omnibus peccatis admiſſis inſtituendam. 3. *Theologi* aſſerentes Deum, licet ordinariè concedat auxilium gratiæ ſufficientis, extraordinariè tamẽ aliquibus id ſubtrahere ob enormia crimina. Ita Henricus quodlib. 5. Gregor. in 1. diſt. 46. q. vnica, Abulenſis cap 4. Exodi q. 31. & alij, Caiet. Roffenſis, Ruardus, Gandauenſis &c.

Prob Concluſ. 1. ex ſcript. in qua Deus paſſim hortatur peccatores omnes, nullo excepto, ad pœnitentiam & curam ſalutis, & omnium ſalutem ſe velle ſignificat. Prouerb. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam* &c. Ezech. 18. *Conuertimini & agite pœnitentiam, nolo mortem morientis, conuertimini & viuite*, & cap. 33. *noto mortem impij ſed vt conuertatur*, &c. Matth. 11. *venite ad me omnes* &c. Timoth. 2. *qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* 2. Petri 3. *patienter agit propter vos nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Iſa. 5. *Quid vltra debui facere vineæ meæ & non feci?* & cap. 65. *Expandi manus meas ad populum non credentem.* Matt. 21. *quoties volui congregare* &c. his & aliis ſimilibus locis, nec ſignificatur voluntas omnino efficax & abſoluta qua Deus omnium hominum ſalutem velit, alioqui omnes reipſa ſaluarentur: nec omnino inefficax, & ſimplicis complacentiæ, vi cu-

Ll 3

ius nihil efficiat per quod homines applicētur& dirigantur ad curandum negotium ſalutis; ergo ſaltem voluntas conditionaliter efficax, id eſt qua velit eos ad ſalutem perducere, niſi ſtet per ipſos nolentes ſaluari, licet poſſint,& conſequenter iis prouidere media omnia neceſſaria ad ſalutem, in quibus eſt auxilium gratiæ ſufficientis ad pœnitentiam,& diuinorū mandatorum obſeruationem. *Sed & ſcriptura* paſſim teſtatur non deeſſe homini gratiam ſufficientem ad diuinæ legis cuſtodiam; Oſeæ. 13. *perditio tua ex te Iſraël.* Eccleſ.15. *non dixeris,per Deum abeſt*, &c. Deut. 30. *Mandatum hoc quod præcipio tibi hodie non ſupra te eſt.* Item Exod. 8. 9. 10. 11. & Rom. 2. tranſgreſſio diuinæ legis,etiam peccatoribus excæcatis & induratis imputatur ad culpam & pœnam. Plura diſp. 4. q. vltima, art.1.

Prob.2. Ex Patribus; *Auguſt.* lib. 1. de Geneſ. contra Manichæos, *ſolis iſtius lumen non illuminat omnem hominem, ſed corpus hominis, & mortales oculos in quibus nos vincunt aquilarum oculi, qui ſolem iſtum multo melius quam nos dicuntur aſpicere; illud autem lumen* (*gratia*) *non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum & temporalium ſe ad eius præcepta ſeruanda conuertunt, quod omnes homines poſſunt ſi velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum. Proſp.* lib. 2. de vocat. gent. cap.26. de auxilio interioris gratiæ ita loquitur, *quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos, omnibus adhibetur, & quòd à multis refutatur ipſorum eſt nequitia, quod autem à multis ſuſcipitur, & gratia eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Et cap. 25. *placuit Deo & hanc multis tribuere* (*gratiam efficacem*) *& illam à nemine ſubmouere* (*gratiam ſufficientem*) *Fulgent.* epiſt. 7. cap. 8. *ſicut medico noſtro nulla*

nulla eſt incurabilis plaga, ita nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore, cœleſtis poteſt deficere medecina. Iidem cap. 9. *Chryſoſt.* homil. 7. in Ioan. *gratia in omnes diffuſa eſt*, &c. *Paul. Oroſ.* Auguſtini diſcipulus in apologia de libertate ante medium; *mea ſemper hæc eſt fidelis atque indubitata ſententia* &c. *Origen.* lib. 1. Periarchon cap. 1. ſub finem aſſerit poſſe hominem malum æquari Dæmonibus in malitia, omnes tamen peccatores quandiu viatores ſunt, conuerti & reconciliari Deo poſſe.

Prob. 3. tum ex immenſitate diuinæ bonitatis & miſericordiæ, quæ in ſcripturis exprimitur, Pſal. 24. *vniuerſæ viæ Domini miſericordia.* Et Pſal. 144. *ſuauis Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius*, tum ex ſuperabundantia & infinitate meritorum ac ſatisfactionum Chriſti.

Prob. ſpecialiter de gratia ſufficiẽte ad obſeruationem præceptorum ſupernaturalium, & conſequenter ad victoriam tentationum contrariarum; quia niſi Deus concederet gratiam ſufficientem ad ea ſeruãda, pro eo tempore quo ſeruanda occurrunt, nullam obligandi vim haberent, cùm ad impoſſibile nulla obligatio ſit, nec proinde præcepta eſſent, cùm obligandi vis præcepto eſſentialis ſit. Ex quo etiam euidẽter ſequitur, cuilibet peccatori ſubminiſtrari auxiliũ ſufficiens ad ſalutarem pœnitentiam pro eo tempore quo ad eam tenetur; implicat enim hominem ad id obligari quod naturales eius vires prætergreditur, nec tamẽ habere paratum auxilium ſupernaturale quo roboretur, & in actu primo conſtituatur ad id præſtandũ; ſalutaris autem pœnitentia id eſt ea vi cuius ſequitur iuſtificatio, naturalis hominis vires tranſcendit.

Obiectiones.

Quæ pro *Armacani* ſẽtentia facere videntur, ſolui ſolent tract. de pœnit. vbi probant Theologi peccata

omnia, quantumlibet grauia & multiplicata, per pœnitentiam in hac vita remitti poſſe, ſtando in prouidentia & lege Dei ordinaria; ita vt nec vllum ſingulare peccatũ, nec vlla peccatorum etiã grauiſſimorum collectio ſeu multitudo, ex hac lege irremiſſibilis ſit.

Ideoque hoc loco reliqua tantùm argumenta diluenda ſunt.

Ob. 1. *ſcripturam*; 1. *enim ſacræ literæ* tradunt Deum aliquos excæcare, indurare, deſpicere, & conſequenter eos non poſſe credere, ac bene agere. Iſa. 6. Deus Iſaiam his verbis affatur, *excæca cor populi huius* (Iudæorum) *& aures eius aggraua; & oculos claude; ne forté videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat; & conuertatur, & ſanem eum.* Ioan. 12. *non poterant credere* (Iudæi) *quia dixit Iſaias, excæcauit oculos eorum*, &c. Exodi 12. *Indurabo cor Ægyptiorum vt perſequantur vos.* Eccleſiaſtæ 7. *conſidera opera Dei, quòd nemo poſſit corrigere, quem ille deſpexerit.*

Reſp His & ſimilibus locis, dicitur Deus peccatores aliquos excæcare & indurare non effectiuè, quaſi intendat & procuret eorum excæcationem & obdurationem, aut reuocando eos vel à conſideratione rerum diuinarum ac ſalutarium, vel à pœnitẽtia & conuerſione, aut ſubtrahendo auxilia gratiæ ad id ſufficientis; ſed permiſſiuè, quia in vltionem præcedentium delictorum negat illis gratiæ auxilia, quæ ſi cõcederet non excæcarentur nec obdurarẽtur, quia ſpectatis omnibus circũſtantiis poſitiuis & negatiuis, tã eſſent congrua & contemperata peruiſis eorum voluntatibus, vt liberum conſenſum in bonũ ab iis impetrarẽt. Vnde cum homines ita excæcati & obdurati dicuntur impotentes ad fidem, pœnitentiã & diuinę legis cuſtodiã, non ſignatur impotentia antecedens, quæ vim agendi ſufficientem ac libertatem excludit,

ſed conſequens quæ illam ſupponit, orta ex diuina præſciētia qua præuidit eos non eſſe credituros,& diuinam legem ſeruaturos, & iden præuidit quia id ex abuſu ſuæ libertatis nou erant præſtituri, licet gratiæ ſufficiētis auxilio præuēti& excitati præſtare poſſent, *Quare credere non poterant ? cito reſpondeo, quia nolebant* inquit Auguſt. ad citata Ioan. verbà, tract. 57. in Ioan.

2. *Dicitur* Deus Act. 14 ante Chriſti aduentum permiſiſſe Gētiles ſuo more viuere,ac ſuis cupiditatibus indulgere, *qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.*

Reſp. Dimiſit permiſſiuè, ſubtrahendo non gratiā ſufficientem, ſed efficacem. Paulus & Barnabas his verbis vtentes,ſolùm ſignificant gētiles,ante Chriſti aduētum fuiſſe deſtitutos ſpeciali auxilio prædicationis & legis ſcriptæ,nō etiam ſubſidio gratiæ ſufficiētis. *Proſp.* lib. 2. de vocat. gent. cap. 4. *qui quidem* (gentiles) *in comparatione electorum vocantur abiecti, ſed nunquam ſunt à manifeſtis, occultiſque beneficijs abdicati.* Per beneficia manifeſta intelligit mundum aſpectabilem quatenus medium eſt ad Dei notitiam & cultum; per occultas interioris gratiæ motiones.

Ob. 2. Hæc *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 11. *Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit,niſi ab eis priùs deſeratur.* ex quibus ſic arguere licet,Deus Iuſtificatos non deſerit, niſi ab iis prius deſeratur; ergo eos deſerit, ſi priùs ab iis deſeratur; Atqui à multis deſeritur per infidelitatem aut morum prauitatem, Ergo multos deſerit; non deſereret autem, ſi auxilium gratiæ ſufficientis ad ſalutem iis concederet.

Reſp. ſignificat iuſtificatos in mortale peccatū relapſos aliquando deſerit,nō per ſubtractionem gratiæ ſufficientis ad ſalutē, aut omnis gratiæ efficacis,quaſi nunquam contingat eos vllum opus ad ſalutem cō-

ducens exercere, ſed per negationē ſupernaturalium gratiæ auxiliorum quæ ſolet iuſtis impertiri, vt quod in iis cœpit bonum promoueat ac perficiat, iuxta hæc cap. 13. *Deus, niſi* (iuſti) *illius gratiæ defuerint; ſicut cœpit bonum, ita perficiet, operans velle ac perficere.* Cæterum ex citatis concilij verbis, *Deus iuſtificatos non deſerit niſi ab eis prius deſeratur*, abſolutè non ſequitur Deum deſerere iuſtos, ſi prius eum deſeruerint; quemadmodum ex hac propoſit. Deus homines non damnat niſi mortaliter peccauerint, abſolutè non ſequitur Deum homines damnare ſi mortaliter peccauerint; dico abſolutè, quia his loquendi formis ſatis indicatur aliquos ſaltem deſerendos aut damnandos eſſe.

Ob. 2. *SS. Patres*; *Gregor. Mag* lib. 11. moral. cap. 5. ſcribit Cainum potuiſſe admoneri diuina voce, moueri tamen non potuiſſe. *Iſid.* lib. 2. de ſum no bono cap. 15. *nonnulli ita à Deo deſpiciuntur, vt deplorare ſua mala non poſſint, etiamſi velint.* Itidem *Ambroſ.* in hæc Pſal. 45. Deus repuliſti nos. *Proſp.* lib. ad obiectiones Vincentianas, cap. 15. *nemini Deus correctionis adimit viam, nec quemquam boni poſſibilitate deſpoliat; quia qui ſe à Deo diuertit, ipſe & velle quod bonum eſt, & poſſe ſibi abſtulit.* Et lib. 3. de vita contemp. cap. 2. *Illum* (Adamum) *peccare fecit ſola peccandi voluntas* (al. voluntas) *nos etiam cogit plerumque peccati iam facta neceſſitas.*

Reſp. his & aliis eiuſdem ſententiæ PP. verbis, ſignificatur vel impotentia conſequens, orta ex diuina præſcientia quia præuidit peccatores gratiæ vocanti non conſenſuros defectu liberæ cooperationis; vel impotentia moralis, id eſt maxima difficultas ad conſentiendum, ob duritiem cordis, & inueteratam perverſæ naturæ placitis obtemperandi conſuetudinem; *Sed Auguſt. multis* in locis, quos Maratius diſp. 5. ſect.

ſect. 4. commemorat, refragari vi[illegible]. In *enim* libro ad articulos etiam ſibi impoſitos ar . 7. ait *neminem à Deo deſeri niſi prius ipſum deſerat* quod etiam tradunt *Proſper* lib. ad obiectiones Vincentianas, reſp. 7. & *Fulgent*. lib. 1. ad Monimum cap. 13. *Sed itidem* exponendi ſunt vt Trident.

2. *In lib.* de bono perſeuerantiæ cap. 8. docet aliquos à Deo non vocari; *ſed ſolum* ait non vocari ea vocatione cui conſentiant, verba enim hæc ſunt, *Cur iſte ita vocetur vt vocantem ſequatur, ille autem non vocetur, aut non ita vocetur vt vocantem ſequatur*, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei.

3. *Lib.* 1. ad Simplic. q. 2. dicit *aliquos ita vocari vt vocatione moueri non poſſint*; ſed exponendus eſt de impotentia morali vel conſequente, vt alii Patres modo citati.

4. *Epiſt.* 107. ad Vitalem, & lib. de bono perſeuer. cap. 11. aſſerit *Dei gratiam non omnibus dari*: ſed loquitur de gratia efficaci aut iuſtificante.

5. *In lib.* de natura & gratia cap. 9. ſignificat auxilium gratiæ ſufficientis ad iuſtificationem & ſalutem iis deeſſe, qui de Chriſti fide ac Euangelio nihil audiuerunt. *Sed loquitur* de auxilio proximè ſufficiente ad fidem Chriſtianã ſine qua nullus iuſtificari aut ſaluari poteſt. Vnde cùm ibi ſolùm liberum arbitrium, & legem naturalem in iis agnoſcit, non excludit interioris gratiæ auxilium ad hanc legem ſeruandam ſufficiens, ſed ſolùm id quod proximè ſufficit ad credendum in Chriſtum; & cùm addit *illos iniuſtos eſſe non quia volunt, ſed quia iuſti eſſe non poſſunt*, ſenſus eſt eos non poſſe iuſtificari quandiu de Chriſto nihil audient, proindéque carebũt auxilio proximè ſufficiente ad fidem Chriſtianam, nõ verò abſolutè non poſſe; quia ſi cum gratia ſufficiente ad ſeruandam legem naturalẽ, quæ illis per Chriſti merita conceditur, cã

prout

prout poſſunt ſine graui lapſu cuſtodirent, Deus ipſis Chriſtū prædicaret ſiue exterius per operarios Euangelicos, ſiue interiùs per ſe, vel ſpiritus adminiſtratorios, & auxilium proximè ſufficiens ad capeſſendam Chriſti fidem ſuppeditaret, quandoquidem *vult omnes ſaluos fieri*, adeóque omnibus media prouidet ad ſalutem ſufficientia. S.Thom. q. 14. de verit. art. 11. ad 1. *ſi aliquis nutritus in ſyluis ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni & fuga mali, certiſſimè tenendum eſt quod ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea quæ ſunt credenda, vel aliquam fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Cornelium.* Hic poſterior modus notificandæ doctrinæ fidei eſt ordinarius & communis, prior extraordinarius ex Auguſt. lib. de bono perſeu. cap. 19. vbi ait *pauciſſimis eſſe donatum, vt nullo ſibi homine prædicante, per ipſum Dominum, vel per Angelos cælorum, doctrinam ſalutis accipiant, multis verò vt Deo per homines credant.*

6. *In lib.* de corrept. & gratia cap. 11. ſcribit Angelos & primos parentes nō fuiſſe peccaturos, ſi caruiſſent eo gratiæ auxilio quod aliquibus ob præcedētia peccata negatur, quia ſine illo non potuiſſent implere præcepta quibus tenebantur, nec eo in præcedētis delicti pœnam priuari fuiſſent; At gratiæ auxiliū, quo ſi caruiſſent primi parētes, impotentes fuiſſent ad diuinam legem ſeruandam, & cum quo eam ita ſeruare potuerint, vt reipſa nō ſeruarint, ſed præuaricati ſint, non efficax ſed ſufficiens tantùm fuit; Ergo cùm Auguſt. velit id negari aliquibus in præcedentiū delictorum vltionem, vult iis negari gratiam ſufficientem ad diuinæ legis obſeruationem, proindéque ad ſalutem. *Sed loqui* videtur ex conceſſione, hoc ſenſu; eſto negetur nunc aliquibus hominibus gratia ſufficiēs; hinc tamen non erit concludēdum Angelisquoque ac primis

mis parentibus ante peccatum, negatam fuiſſe, quia ſi nunc aliquibus negatur, in præcedentium delicto- rum pœnam ſubtrahitur. Ita Mæratius.

7. *Affirmat Pharaonem* ſic à Deo fuiſſe deſertum, vt ei non eſſet imputãdum quod Deo non obtemperaret; *non ergo hoc illi imputatur quod tunc non obtemperauit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, ſed quia dignum ſe prabuit, cui cor obduraretur priori infidelitate.* Ita in opere, quod inſcribitur, Expoſitio quarundam propoſitionum. Epiſt. ad Rom. & q. 18. ſuper Exodum *quod non flexibiliter conſentiebat, ſed inflexibiliter reſiſtebat, diuinæ diſpenſationis fuit, qua tali cordi non tantum iuſta, ſed etiam euidenter iuſta pœna parabatur, qua timentes Deum corrigerentur.*

Vaſques 1. p. diſp. 97. cap. 2. & 6. fatetur Auguſtinum Pharaoni obdurato negaſſe auxilium gratiæ ſufficientis ad conuerſionẽ; alii conantur eum mitiùs interpretari, ſed expoſitiones comminiſcũtur adeo violentas & contortas, vt ſilẽtio potius litandæ ſint quã proferendæ. *Nolim* tamen cum Vaſquezio aſſerere, Auguſt. ſemper & conſtãter ſenſiſſe, Deum aliquibus peccatoribus, ob præcedentium delictorum grauitatem ac multitudinẽ, ſubtrahere auxilium gratiæ ſufficientis ad conuerſionẽ; quia licet id tradiderit duobus locis proximè citatis, & vt arbitror citato cap. 11. lib. de corrept. & gratia, in ipſo tamen Pharaone, quo nullum alium in praua voluntate obſtinatiorem ſcriptura proponit, auxilium ſufficiens ad ſalutarem pœnitentiam & obedientiam alibi admiſit. Quod enim obloquitur Vaſq. id toto tẽpore obdurationis non eſſe accipiendum, ſed de illa dũtaxat temporis parte, in qua nondum fuerat ſufficienti auxilio priuatus, audiendum non eſt; ſiquidem Auguſtinus apertè dicit Pharaonem potuiſſe ad Deum conuerti, & eius placi-

tis obtemperare, illo ipſo tempore quo, plagis omnibus quæ in Exodo numerantur acceptis, & miraculis omnibus editis perterritus, Iſraëlitas Ægypto expulit. Audiamus potius ipſum *Auguſt.* lib. de prædeſt. & gratia cap. 15. *Quantum ad naturam ambo homines erant*, (Nabuchodonoſor & Pharao quos inter ſe comparat) *quatenus ad dignitatem ambo reges, quantum ad cauſam, ambo captiuum populum Dei poſſidentes, quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diuerſos, niſi quod vnus manum Dei ſentiens, in recordatione propria iniquitatis ingemuit, alter libero contra miſericordiſſimam Dei veritatem repugnauit arbitrio.* Et cap 14 *Dei potentia ei valere debuit ad ſalutem, qua differens meritum iuſtumque ſupplicium, miraculorum verbera crebra denſabat. Nunquid non potuit, ſicut flagellis cedens extulit populum, ita miraculis credens, Deum tanta virtutis auctorem agnoſcere?* Et ſerm. 88. de tempore, refutat aliquos ſuſpicantes non fuiſſe imputandum Pharaoni, quod Deo non obtemperaret, nec eius populum dimitteret, quia cor ipſius indurauerat, & ſic concludit; *vt intelligatis, quia obduratio non Dei potentia compellente perficitur, ſed Dei remiſſione vel indulgentia generatur, ac ſic Pharaonem non diuina potentia* ſubtrahendo auxilium ſufficiens ad obediendum & ad pœnitentiam inſtituendam, *ſed diuina potentia credenda eſt obduraſſe*, putà per accidens, quatenus Pharao dilatione ſuplicij, *quo vti debebat* ad reſipiſcentiam, abutebatur ad obſtinationem. *Neque mirum videri debet*, tantum doctorem in quæſtione perdifficili, variis rationum & ſacrorum textuum momentis ad vtramque partem contradictionis tractum fuiſſe; ſcriptura enim multis in locis diſertè aſſerit, Deum Pharaonis & aliorum cor induraſſe; quæ tamen, poſtquam Exodi 7. dixit cor Pharaonis induratum

tum fuiſſe,ſubdit ſequentibus capitibus,in eius poteſtate ac libero arbitrio fuiſſe conuerti & Dei placitis acquieſcere; cap. 8. *dimitte populum meum, ſi autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam* &c. cap. 9 *ſi adhuc renuis & retines eum, ecce manus mea.* &c. cap. 20. *vſquequo non vis ſubijci mihi?* &c. accedit quod Auguſt. citatam expoſitionem Epiſt. ad Rom. iuuenis ſcripſerit.

Dixi in concluſ. ſi notabili &c. *quia* 1. vt nihil dicam de illis temporis interuallis, in quibus homo eſt mentis impotens ob ſomniũ temulentiam, morbum, vel aliam cauſam non ſingulis momentis aut partibus illius temporis in quo ſuæ rationis copiam & liberũ vſum obtinet, interioris gratiæ motionibus diuinitus pulſatur, ſiquidem hæ motiones aliud nihil ſunt quàm vitales actus intellectus & volũtatis ſeu cogitationes & inſpirationes quibus ad bonũ impellitur, & à malo reuocatur, quos actus in ſe non experitur pro qualibet parte temporis in quo ſuæ rationis cõpos exiſtit. 2. *Subinde* contingit, aliquos poſt admiſſum lethale peccatum priùs interire, aut in perpetuam amentiam prolabi, quàm præuenti fuerint auxilio gratiæ ſufficientis ad ſalutarem pœnitentiam, putà cùm breue tempus inter peccatum & interitum aut amentiam perpetuam interlabitur. Neque dicas eos præueniri certis motionibus ſeu vocationibus, quibus ſi reſpõderent & cooperarentur, auxilio gratiæ proximè ſufficientis ad ſalutarem pœnitentiam & iuſtificationem donarẽtur, fieri enim poteſt vt vel intereant, vel à rationis vſu excidant priuſquam vllo interioris gratiæ motu pulſentur, aut certè vt aliquot piis motionibus impellantur iiſque conſentiant, & nihilominus è viuis abeant, aut rationis vſu deturbentur priuſquam gratia, vi cuius proximè diſponi poſſint ad iuſtificationem, præmuniantur.

3. *Fortaſſe*

lium ſufficiens ad conuerſionem, ſed ipſum debere interioris gratiæ vocationi ad pœnitentiam inuitanti, cum primum cor eius pulſauerit, obtemperare.

Ob. 1. Concil. Senonenſe ſub Clemente 7. decreto 15. ſtatuit ne momentum quidem præterire, in quo Deus non ſtet ad oſtium & pulſet, iuxta hæc Apocal. 3. *ſto ad oſtium & pulſo, &c.*

Reſp. ſenſus eſt Deum ſanctis cogitationibus & inſpirationibus cordis noſtri ianuam continuè pulſare, non metaphyſicè, ſed moraliter, id eſt frequentiſſimè. Deus ſemper ſtat ad oſtium cordis, quatenus eſt ſemper paratus id pulſare opportunis temporibus, nō tamen ſemper id actu pulſat, id eſt pias cogitationes, & inſpirationes, quibus animus ad bonum moueatur, nō ſemper immittit; qui ſtat pro foribus vt ingrediatur non iugiter pulſat, ſed poſt primum pulſum concedit morā aliquā intro exiſtentibus ad aperiendum, qua elapſa, niſi aperiant, pulſum repetit; ita Deus &c. Itidem exponendus eſt Paulus Oroſ. in Apologia de arbitrii libertate ante medium, vbi ait *ſpeciale Dei adiutorium quotidie per tempora, per dies, per momenta,* per atomos, & cunctis & ſingulis miniſtrari; ſolùm enim vult nullam eſſe partem temporis notabilem, in qua Deus cor hominis adulti & rationis vſum habētis motu aliquo interioris gratiæ non impellat.

Ob. 2. ex Concil. Lateran. cap. firmiter de ſumma Trinitate, quilibet viator quādiu in via eſt, per pœnitentiam conuerti poteſt, ideóque S. Thomas 3. p. q. 86. art. 1. docet erroneum eſſe, *quod aliquis dum adhuc viuit non poſſit conuerti*, Ergo ſingulis vitæ momentis conuerti poteſt, adeóque habet gratiam ſufficientem ad id præſtandum.

Reſp. axioma hoc accipiendum eſt de toto vitæ tēpore, & de qualibet eius parte notabili, cùm homo nec de Deo, nec de agenda pœnitētia cogitat, cōuerti

non poteſt, ſæpè autem aliis intētus de his nō cogitat.
Infer, datur vltima gratiæ motio ſeu vocatio ad pænitentiam, putà vltima cogitatio de confeſſione peccatorum inſtituenda, vel contritionis actu eliciendo, cui niſi reſpondeat peccator, ſalutem ampliùs conſequi non poteſt, cùm enim Deus non ſemper & indeficienter peccatoris animum ad pœnitentiam ſolicitet, datur aliqua de pœnitentia cogitatio, inter quam & mortem nulla alia interponitur, ſed poſt illam cogitationem animus ad alia diſtrahitur, donec impotentia mentis, & interitus eum inuaſerint.

Nota 1. nullus Theologus negat concedi auxilium gratiæ ſufficientis ad vitandum peccatum formaliter ſumptum, ſeu formalem peccati malitiam, quia nemo peccat id præſtando, quod ineuitabile ipſi eſt; ſed aliqui, vt quos citauimus, negant id concedi ad vitandum peccatum materialiter ſumptum, putà ad exercendos actus imperatos, & cauendos actus vetitos; ita vt homo licet ſciat & aduertat ſe hîc & nunc teneri ad talem actum ponendum vel non ponendum, ſit nihilominus impotens ad id præſtandum, & neceſſitetur ad exercendum actum vetitum, aut ad omittendum imperatum. Vnde *Auguſt.* citata expoſit. Epiſt. ad Rom. negàns Pharaonem potuiſſe Deo Hebræorum miſſionem iubenti obtemperare, ſic loquitur, ***non ergo hoc illi imputatur quod tunc non obtemperauit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, ſed quia dignum ſe prabuit cui cor obduraretur priori infidelitate.*** Atqui ſuprà vidimus Exodi 8. 9. 10. 11. Pharaoni licet excæcato & indurato, & vniuersè peccatoribus etiam obſtinatiſſimis, tranſgreſſionem præcepti ad culpam & pœnam imputari; & in foro tum interno, tum extreme imputari ſolet. Quid autem exhortationes, increpationes, pollicitatio præmiorum, comminatio pœnarum, quibus ad cuſtodiam diuinæ legis

legis inducimur, nonne omnes homines adultos ſuæ rationis compotes, etiam nequiſſimos & in omnem vitæ licentiam profligatos reſpiciunt? Ergo in omnibus ſupponunt gratiam ſufficientem ad diuinam legem implendam.

2. *Aliqui* Thomiſtæ docent, Deum non quidem ſemper impertiri gratiã ſanctæ cogitationis & inſpirationis, alioqui enim, cùm ſit vitalis actus intellectus aut voluntatis, iugiter in nobis eam experiremur; ſemper tamen & continenter infundere qualitatem aliquam, quæ nos excitet ad bene operandum, & vim ſufficientem ad id præbeat. *At* 1. cùm hæc qualitas non ſit actus ſeu vitalis operationis terminus, non niſi per modum habitus excitare poteſt, cùm tamen ex doctrina Patrum & Concil. ad bene operandum neceſſaria ſit excitatio actualis, id eſt, proficiſcens ab actibus intellectus & voluntatis, purà cogitationibus & inſpirationibus per intellectum & voluntatem vitaliter elicitis. 2. *quis* dicat hominem, quo tempore nihil cogitat de Deo, de diuina lege, de bonis operibus, aut de ſuis peccatis, habere gratiam ſufficientem ad amandum Deum, ad diuinã legem implendam, ad bona opera præſtanda, ad pœnitentiam de ſuis peccatis inſtituendam? actus voluntatis eſt eſſentialiter motus in obiectum per intellectum apprehenſum, Ergo quandiu intellectus nihil cogitat de bono agendo, aut malo vitando, repugnat voluntatem actum exercere quo vel eligat bonum, vel reſpuat malum, quæcunque qualitas diuinitus infundatur.

1. Probabile eſt, omni peccatori, etiam obſtinatiſſimo, ac permultis & grauibus peccatis mancipato, concedi auxilium ſufficiens ad conuerſionem, quo tempore ſeriò cogitat de ſuis peccatis, & de vita melius inſtituenda; aut de Deo colendo, ſiquidem dominium ac liberum vſum ſuæ rationis habeat; quod ad-

do quia homines mentis impotentes, tempore amentiæ de his ipſis interdum cogitant. Ita Molina, Suar. Greg. Val. Vega. Henriquez &c. Et hæc fuit communis Theologorum veterum ſententia.

4. *Conuenit* inter Theologos, Deum ob peccata præcedentia, & nominatim ob duritiem cordis, interdum negare auxilia ſufficientibus vberiora; quibus ſubtractis, difficillimum eſt peccatori, ſalutarem (id eſt vi cuius à peccato reſurgat, & iuſtificationem conſequatur) pœnitentiam agere, quia gratiæ auxilium quod ei conceditur, licet ſufficiens ſit, languidè tamen ac remiſsè mouet, ſi non abſolutè ac ſpectata eius efficacia, ſaltem comparatè ad ſubiecti reſiſtentiam & diſpoſitionem.

ARTICVLVS V.

An etiam paruulis gratia ſufficiens ad ſalutem concedatur?

HIc per gratiã ſufficientem, non intelligitur interioris vocationis auxilium, ſeu gratia ſanctæ cogitationis & inſpirationis, cuius paruuli ob carentiã vſus rationis ſunt incapaces, ſed media ſufficientia ad habendam gratiam iuſtificationis qua emundētur ab orig peccati macula, & in Dei filios adoptentur; putà remedium orig. peccati à Deo inſtitutum, & gratia externæ protectionis, qua remoueantur eius applicationem impedientia, & prouideantur ad eam neceſſaria.

1. Concluſ. Deus prouidit omnibus paruulis medium ſufficiens ad iuſtificationem, proindéque ad ſalutem, non tamen eius applicationem.

1. *Pars* prob. quia dedit omnibus filiũ in redẽptorẽ, Ioã. 1. *Sic Deus dilexit mundũ* &c. & ex eius pro omnibus mortui meritis, inſtituit tũ in lege naturali, tum in lege ſcripta, originalis culpæ remediũ pro omnibus putà fidem parentum, vel baptiſmum.

2. *Pars*

2. *Pars* prob. quia ſubinde contingit infantes mori, priuſquam vlla ſuorum vel aliorum induſtria poſſit origin. peccati remedium iis applicari. Exemp. in paruulis, qui priùs è vita quàm maternis vteris exeunt, aut qui hanc in lucem editi, non poſſunt tamen baptiſmo tingi, ob ineuitabilem defectum aquæ vel miniſtri.

2. Concluſ. his paruulis annumerandi sũt illi adulti, qui paulò poſt adeptum rationis vſum è viuis abeunt, priuſquam donentur auxilio proximè ſufficienti ad iuſtificationem in ſacramento vel extra conſequendam, etſi omnibus gratiæ motionibus quibus præuenti ſunt acquieuerint; ſi tamen hoc aliquando contingit.

Prob. Quia hi etiam nulla ſua, vel aliorum culpa, vt ſupponimus, orig. peccati remedio priuantur. *Dixi*, ſi tamen &c. ob rationem allatam art. præced. ante 1. obiect.

Ob. *Deus omnes homines vult ſaluos fieri* 1. Tim. 2. nec id vult, aut affectu omnino efficaci & abſoluto, alioqui omnes ſaluarentur, aut affectu omnino inefficaci vi cuius nihil fiat quo ad ſalutem promoueantur: ergo ea ſaltẽ voluntate, vi cuius omnibus & ſingulis ſubminiſtrẽtur media neceſſaria ad ſalutẽ, in quibus eſt applicatio remedii ad eluendam orig. peccati maculam diuinitus inſtituti.

Reſp. c. ant. diſt. conſ. ſubminiſtrantur abſolutè & infallibiliter, nego; ſubminiſtrentur niſi obſtet cauſarum ſecundarum naturalis curſus & operatio, Concedo: putà niſi ſtet per eos non cooperantes gratiæ auxiliis quibus præueniuntur; aut per culpã aliorum qui cùm poſſint & debeant illis applicare media ſalutis, non tamen applicant; aut per communem cauſarum naturalium curſum & influxũ, quem Deus ex debito cauſæ vniuerſalis quodámodo tenetur non inuertere

Vtrum autem Deus ex voluntate antecedéte quoſdam paruulos excludendi à gloria.& à mediis ad eam conſequendam neceſſariis, cauſas ſecundas ita diſpoſuerit,vt media ſalutis nō poſſ nt iis applicari,quemadmodum Vaſquez aſſerit, definiunt Theologi tract. de prædeſt ; ideoque ſolùm obiter *dico* id nec ſolido fundamento niti , nec pietatem ſatis redolere , quia cùm Deus , etiam ſuppoſito peccato naturæ , quod peccatū capitale primi parentis & originalia poſterorum eius complectitur,velit efficaciter omnes homines ſaluos fieri , adeóque ſufficientia ad ſalutem media iis prouidere , niſi obſtet cauſarum ſecundarum naturalis curſus & operatio,non poteſt voluntate antecedente vllum à gloria , & neceſſariis ad eam conſequendam mediis excludere.

ARTICVLVS VI.

Per quid formaliter conſtituatur gratia efficax , prout à ſufficiente ſeu inefficaci diſtinguitur.

PRænot.1. diſtinguendum eſt inter gratiam efficacem in actu primo, ſeu conſenſum effectutam,& efficacem in actu ſecundo , ſeu conſenſum actu efficientem ; quemadmoduminter cauſam potentia , & cauſam actu.

2. Sicut cauſa potentia, & cauſa actu differunt non adæquatè, vt duæ rationes mutuò præciſæ,ſed inadequatè vt includens & incluſum, ſeu totū & pars,quia cauſa actu dicit cauſam potentia cū ſua virtute cauſandi,& ſuperaddit actū cauſādi ſeu cauſalitatē actualem;ita gratia efficax in actu primo,& efficax iu actu ſecundo,hæc enim dicit gratiam efficacem cum ipſius actiuitate ſeu virtute conſenſus effectrice,& ſuperaddit actualem conſenſus illationem ſeu effectionem,

3. Ex Communi doctrina Patrum & Theologorū, ad gratiam in actu primo efficacem quinque conditiones neceſſariæ ſunt.1.*Vt ordine* natura & cauſalita-

tis

tis prior ſit conſenſu, & influxu eius in ipsũ; Ideoque à priori cauſat actu conſenſum & in eum influit, quia efficax eſt in actu primo; tum conſenſus, tum influxus gratiæ in conſenſũ, procedunt à gratia prout efficace in actu primo. Per conſenſum intelligo actum vitalem ſeu qualitatem quæ per voluntatis actionem vitalem producitur, & hanc ipſam actionem; per influxum gratiæ in conſenſum, intelligo ipſam entitatem gratiæ quatenus eſt principium actiuum à quo reipſa egreditur conſenſus adæquatè ſumptus pro actione & termino, ſeu virtualem actionem ab entitate gratiæ nõ actu, ſed virtute ſolùm diſtinctam, qua illabitur in actionem vitalem ab ea diſtinctam, & hac mediante in actum vitalem, putà qualitatẽ per quam formaliter voluntas propendet in bonum, aut à malo recidit. 2. *vt conſenſum* voluntatis impetratura ſit; per gratiam enim efficacẽ in actu primo non intelligitur præcisè gratia cui competat vis conſenſus effectrix, cùm hęc etiã inſit gratię ſufficienti, non modo prout eſt genus ad efficacem & inefficacẽ, ſed etiã prout eſt ſpecies efficaci gratiæ oppoſita, & idem eſt ac inefficax; ſed ſignificatur gratia quæ ad conſenſum voluntatis obtinendum tantam vim habeat, vt eum reipſa obtentura ſit. 3. *vt voluntas* non poſſit ei reſiſtere, ſeu conſenſum denegare, in ſenſu compoſito; quod vt planius fiat, aduerte gratiam efficacem poſſe accipi vel in ſenſu diuiſo, id eſt ſeorſim ab efficacia, eique ſic ſpectatæ voluntatem poſſe reſiſtere, vel in ſenſu compoſito, id eſt coniunctim cum efficacia, eique ſic ſpectatæ voluntatem non poſſe reſiſtere. 4. *vt conſenſum* voluntatis obtentura ſit non quolibet modo, ſed certò & infallibiliter, ſeu quod idem eſt, vt habeat neceſſariam connexionem cum voluntatis conſenſu per eam efficiendo, vt dicat ordinem ad conſenſu infallibiliter per eam futurum. 5. *vt relinquat* vſum liberi

arbitrij, nec conſentiendi neceſſitatem imponat voluntati, quæ libertatis inimica ſit. Ita communiter Theologi ex doctrina Patrum & Concil.

4. Hæ conditiones, dempta ſecunda, etiam gratiæ in actu ſecundo efficaci competunt, vt attendenti perſpectum fiet. Neque dicas prioritatem naturę ſeu cauſalitatis reſpectu conſenſus, non conuenire gratiæ in actu ſecundo efficaci; *cauſa enim* etiam prout eſt actu cauſans, ſeu prout eſt principium actiuum, àquo reipſa egreditur immediatè actio, & hac mediante terminus, eſt ordine naturæ prior actione & termino, quandoquidem actio & terminus ſunt effectus eius hoc modo ſpectatæ; & conſequenter gratia efficax etiam vt efficax eſt in actu ſecundo, id eſt prout actu cauſat & efficit conſenſum adæquatè ſumptum pro actione & termino, ordine naturæ & cauſalitatis prior eſt conſenſu, cùm hic ab ea ſic ſpectata procedat vt effectus à cauſa.

1. Concluſ. Gratia efficax in actu primo formaliter conſtituitur per vim obtinendi conſenſus, quatenus tanta eſt vt eum reipſa obtétura ſit, ſed prout connotat conſenſum per eam reipſa efficiendum.

Prob. Quia per id formaliter cõſtituitur gratia efficax in actu primo, per quod primò diſtinguitur ab inefficaci vt inefficax eſt, ab hac autem diſtinguitur per vim obtinendi conſenſus quatenus tanta eſt vt eum reipſa obtentura ſit, ſeu quatenus connotat conſenſum per eam reipſa efficiendum.

2. Concluſ. Gratia efficax in actu primo eſt infallibiliter efficax per ordinem ad ſcientiam Dei conditionatam, qua Deus ab æterno præuidit, eam, ſi daretur, conſenſum liberũ voluntatis obtenturam eſſe, ſeu per dominationem extrinſecam ab hac ſciẽtia petitam.

Prob. Quia cum Dei præſcientia ſit infallibiliter vera, ex hypotheſi quod Deus præuiderit gratiam ſi detur

tur conſenſum liberum obtenturam, certò & infallibiliter eum obtentura eſt ſi detur; proindéque cùm abſolutè ac reipſa datur & exiſtit, abſolutè ac reipſa conſenſũ liberum infallibiliter obtentura eſt, ſeu dicit ordinem ad conſenſum liberum certò & infallibiliter efficiendum. Quod in ſtatu conditionali eſt tale conditionaliter, in ſtatu abſoluto eſt tale abſolutè; ſeu reipſa & de facto; Ergo ſi gratia internæ vocationis in ſtatu cõditionali eſt infallibiliter efficax conditionaliter, quia Deus præuidit eam ſi detur conſenſum liberum obtenturam eſſe, in ſtatu abſoluto in quo reipſa datur & exiſtit, eſt infallibiliter efficax abſolutè ob eadem cauſam.

Ad Hanc præſcientiam conditionatam reſpexerunt Patres, & ſecundùm eos Theologi, demptis Phyſicæ præmotionis aſſertoribus, cùm docuerunt gratiam efficacem ſeu conſenſum obtenturam infallibiliter talem eſſe, nec ſuo effectu fruſtrari poſſe; ſiquidem, reiecta Phyſica præmotione, gratia efficax non aliunde efficaciæ ſuæ infallibilitatem deriuare poteſt. Quandiu enim gratia internæ vocationis in ſenſu diuiſo, ac ſecundum ſe præcisè ſpectatur, non autem in ſenſu poſito ex ea & diuina præſcientia, qua Deus præuidit eam ſi detur, conſenſum liberum obtenturam eſſe; ſi conſenſum habitura eſt, contingenter & fallibiliter habitura eſt, cùm voluntati vſum libertatis, & ſuæ actionis dominium relinquat, nec proinde inter voluntatem ea præuentam ac pulſatam, & voluntatis conſenſum neceſſaria connexio ſit.

Ex quo perſpicitur efficacis gratiæ infallibilitatem, ſeu neceſſariam connexionem quam habet cum voluntatis conſenſu per eam impetrando, non officere libertati, quia nõ eſt neceſſitas antecedens ſed conſequens, ſiquidem ſupponit, tanquam fundamentum quo innititur Dei præſcientiam conditionalem, qua

prauidit eam ſi detur conſenſum liberum **obtentu-ram eſſe**, quæ præſcientia, tanquam ſuum obiectum, **ſupponit** voluntatem gratia præuentam liberè con-**ſenſuram** eſſe.

3. **Concluſ.** Infallibilitas efficaciæ non eſt partiale **conſtitutiuum** gratiæ efficacis, ſed affectio eam con-**ſtitutam** ſupponens & conſequens.

Prob. quia per id conſtituitur in ratione gratię effi-**cacis**, per quod primò diſtinguitur ab inefficaci, cùm **ex Logicis** primum diſtinctiuum ſit conſtitutiuum; **Atqui** per efficaciam in actu primo præcisè, & abſtra-**hendo** ab eius infallibilitate, primò diſtinguitur ab **inefficaci**, diſtingui patet, quia gratia efficax ea eſt **quæ conſenſum** obtentura non eſt; primò diſtingui **prob.** quia ſublata hac efficacia, nihil in gratia efficaci **aſſignabile** quod inefficaci conuenire nõ poſſit, ſolet **tamẽ infallibilitas** efficaciæ in definitione gratię effi-**cacis exprimi**, ad maiorem declarationem, dicendo **eam eſſe** gratiam internæ vocationis, quatenus ſubeſt **diuinæ** præſcientiæ, qua Deus præuidit eam ſi datur **conſenſum** liberum obtenturam eſſe, ſeu quatenus **conſenſum** liberum infallibiliter obtentura eſt, ſeu **prout connotat** conſenſum liberum per eam infalli-**biliter** efficiendum, ſeu prout reſpicit conſenſum per **eam infallibiliter** impetrandum.

4. **Concluſ.** Gratia efficax in actu ſecundo formali-**ter** conſtituitur per vim obtinendi conſenſus, quate-**nus eſt** principium actiuum à quo actu egreditur vo-**luntatis** liber conſenſus, ſeu quatenus moraliter effici **voluntatis** liberum conſenſum in aliqua differentia **temporis**, non per actionem actualem ſeu actu diſtin-**ctam**, ſed per actionem virtualem ſeu virtualiter ab **ipſa** diſtinctam, ſumendo conſenſum adæquatè pro **actione** & termino, vt ſuprà declaratum eſt.

Prob. quia gratia efficax in actu ſecũdo eſt gratia vt

actu

actu cauſans & moraliter efficiens conſenſum, atqui formaliter conſtituitur actu cauſans & moraliter efficiens conſenſum, per ſuam moralem actiuitatem ſeu vim mouendi, quatenus eſt principium actiuum à quo reipſa procedit conſenſus in aliqua differentia temporis; cauſa enim efficiens, ſiue phyſica ſiue moralis, conſtituitur actu cauſans per ſeipſam, ſeu per ſuam virtutem actiuam, quatenus eſt principium actiuum à quo reipſa egreditur actio, ſeu quatenus per virtualem actionem influit in actionem formalem ac diſtinctam, & hac mediante in terminum; V. g. ignis formaliter conſtituitur in ratione cauſæ actualis reſpectu calefactionis & caloris, per virtutem caloris effectricem, quatenus eſt principium actiuum per virtualem actionem reipſa influens in calefactionem & calorem.

5. Concluſio. Gratia efficax in actu ſecundo eſt infallibiliter efficax, prout ſubeſt diuinæ præſcientiæ, qua præuidit eam ſi daretur, conſenſum liberum impetraturam eſſe, & hæc infallibilitas eam conſtitutam ſupponit ac ſequitur. Vtrumque patet ex dictis 2. & 3. concluſ. de infallibilitate efficaciæ in actu primo.

***

TRACTATVS

TRACTATVS BECANI DE GRATIA HABITVALI.

CAPVT PRIMVM.

De iuſtificatione, ex ſe ntentia Caluiniſtarum.

MVtatio illa, qua homo ex ſtatu peccati tranſfertur in ſtatum gratiæ, vocatur apud Theologos iuſtificatio: ſicut mutatio, quâ quis ex ægroto fit ſanus, dicitur, ſanatio, & quâ ex frigido calidus, calefactio. Eſt ergo quæſtio inter Catholicos & Caluiniſtas, quomodo fiat hæc? Id eſt, quomodò qui antea erat peccator, fiat iuſtus? Et quidem Caluiniſtarum ſententia continetur his 12. propoſitionibus. *Prima*, In iuſtificatione non tolluntur peccata, ſed tantùm teguntur, & non imputantur. *Secunda*, Nec infunditur homini iuſtitia inhærens, quâ interiùs renouetur, & in ſe fiat iuſtus, ſed imputatur illi iuſtitia Chriſti, quâ extra ſe iuſtus habeatur. *Tertia*, Manet igitur in ſe peccator, immundus & impius, & ſolùm cenſetur pro iuſto, pio & mundo, propter alienam iuſtitiam ipſi imputatam. *Quarta*, Et omnia ipſius opera ſunt immunda, ſpurca, inquinata, atque adeò peccata mortalia, tametſi non obſint illi, quia per iuſtitiam Chriſti teguntur & occultantur. *Quinta*, Hinc fit, vt iuſtificatio non conſiſtat

conſiſtat in interna renouatione animi, aut ſanctificatione, ſed in ſola peccatorum occultatione,& non imputatione. *Sexta*, vt autem iuſtitia Chriſti, qua ſola iuſti conſtituimur,nobis imputetur, & quodammodo noſtra fiat, nulla alia re opus eſt, niſi ſola fide, quæ eam apprehendat, & quaſi nobis communicet. Hoc ſenſu ſola fides dicitur iuſtificare.*Septima*, Hæc fides in eo conſiſtit, vt certò credas, omnia peccata tibi remitti propter merita Chriſti, & te iuſtum reputari apud Deum, etiamſi reipſa iniuſtus ſis. *Octaua*, Diſtinguitur autem à fide hiſtorica & miraculorum. *Nona*, Et datur ſolis prædeſtinatis. *Decima*, Et ſemel habita amitti non poteſt. *Vndecima*, Facitque nos certos ac ſecuros de iuſtitia, perſeuerantia & vita æterna. *Duodecima*, Nec indiget adminiculo bonorum operum, ſed ſola ſibi ſufficiens eſt.Hæ propoſitiones ſumptæ ſunt ex Caluino,ac per totidem quæſtiones deinceps examinandæ.

QVÆSTIO I.

An peccata vere tollantur in iuſtificatione?

1. PRima Caluini propoſitio eſt, peccata non tolli in iuſtificatione,ſed tantùm tegi,ſeu non imputari:tegi autem per iuſtitiã Chriſti,fide apprehenſam. Et intelligitur de omni peccato, tam originali,quàm actuali, & ſimiliter de omni iuſtificatione;ſiue in Sacramento,ſiue extra Sacramentum. Aſſeritur autem à Caluino in antidoto Concilij Trident. ſeſſ. 5.his verbis: *Manet vere peccatum in nobis, neque per Baptiſmũ extinguitur,ſed quia deletur reatus, imputatione nullum eſt.*Et lib.4.Inſt.cap.15.§.10.*Iam perſpicuum eſt, quam falſum ſit, quod docuerunt pridẽ nonnulli, per Baptiſmum ſolui nos & eximi ab originali peccato.*Et ibid.§.11.*Nemo ſibi in ſuo malo blãdiatur, cũ audit peccata ſemper in nobis habitare.*Et lib.3.capite 11.§.2.*Iuſtificabitur ille fide,qui Chriſti iuſtitiam per fidem apprehendit,qua veſti-*

tus,

tus, in conſpectu Dei, non vt peccator, ſed tanquam iuſtus apparet. Et § 22. *Ne poſt hac dubites quomodo nos Deus iuſtificet, cùm audis, reconciliare nos ſibi, non imputando delicta.* Idem ſentiunt Caluini diſcipuli. Vvitakerus ad rationem octauam Campiani Martyris: *Neque nos,* inquit, *illius verbi pudet, quando iuſtitiam, delicti occultationem eſſe dicimus.* Catechiſmus Palatinus quæſtione 36. *Chriſtus mediator ſua innocentia, ac perfecta ſanctitate, mea peccata tegit, ne in conſpectum Dei veniant,* Et quæſt. 126. *Remitte nobis debita noſtra, id eſt, omnia peccata noſtra, quæ in nobis etiam nunc hærent, propter Chriſti ſanguinem ne imputes.* Et Dauid Paræus in ſuis theſibus de peccato: *Peccata in nobis non tolluntur, ſed in iudicio Dei, id eſt, non imputantur.* Idem etiam docuit Proclus hæreticus apud Epiphanium, hæreſi 64. aſſerens peccatum in renatis ſemper viuere, neque tolli per Baptiſmum, ſed ſopiri per fidem.

2. Hæc Caluini propoſitio tres partes complectitur. Prima eſt, peccata in iuſtificatione non tolli, ſed manere. Altera, manere quidem, ſed tamen tegi & occultari ne appereant. Tertia, non imputari ad pœnam. Singulæ ſeorſim diſcutiendæ ſunt. Ac primùm, quod Caluinus ait, peccata verè manere in homine iuſtificat, & non tolli, apertè pugnat cum verbis & ſenſu Scripturæ, derogat meritis & paſſioni Chriſti, tollit vim & energiam Baptiſmi. Verba Scripturæ clara & aperta ſunt, *Ioannis* 1.29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Actor. 3.18. *Pœnitemini & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Hebr. 9.28. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Micheæ. 7. 19. *Proijciat in profundum maris omnia peccata noſtra.* Ex his teſtimoniis ita cõcludo. Id quod tollitur, deletur, exhauritur, & longiſſimè proiicitur ab homine; certè non manet in homine: ſed in iuſtificatione

ſtificatione peccatum tollitur, deletur, exhauritur, & longiſſimè proiicitur ab homine, vt teſtatur Scriptura: ergo peccatum, teſte Scriptura, non manet in homine iuſtificato: errant ergo Caluiniſtæ, qui aſſerunt manere.

4. Habemus verba Scripturæ. De ſenſu videamus. Solet Scriptura res ſpirituales, quia nobis occultæ ſunt, explicare per corporeas & ſenſibiles, vt manifeſtæ euadant. Peccata inter res ſpirituales numerantur. Horum ergo naturam & fœditatem non vno, ſed variis modis ac metaphoris Scriptura nobis proponit. Ac primò, vocat maculas, ſordes, inquinaměta, quibus homo maculatur, inquinatur, ac ſordidus efficitur. Ioſue 22.17. *Vſque in præſentem diē macula huius ſceleris in vobis permanet.* Iere. 2.22. *Maculata es in iniquitate tua corā me.* Apocal. 22 11. *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, & qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc.* Matth. 15.11. *Non quod intrat in os, coinquinat hominē, ſed quod procedit de ore.* Secundò, vocat vincula, funes & compedes, quibus homo ligatur, conſtringitur & captiuus tenetur. Pſal. 115.7. *Dirupiſti Domine vincula mea.* Prouerb. 5.22. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* Tertiò, vocat vulnera, liuores & plagas, quibus homo ſauciatur, vulneratur & ægrè afficitur. Iſa. 30.26. *In die, qua alligauerit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius ſanauerit*, Mich. 1.9 *Deſperata eſt plaga eius.* Quartò, vocat mortem & interitum, quo vita ſpiritalis deperditur, 1. Ioan. 3.14. *Tranſlati ſumus de morte ad vitam.* Quintò, vocat vomitum, qui nauſeam & faſtidium parit. 2. Pet. 2. 22. *Contigit eis illud veri prouerbij, Canis reuerſus ad ſuum vomitum.*

4. Hinc ſumo tot argumenta contra Caluinum, quot ſunt metaphoræ. Primum eſt. Quando maculæ, ſordes & inquinamenta corporis eluuntur, abſterguntur,

abſterguntur, & emundantur per externam lotionem, tunc certè non manent in corpore, ſed euaneſciunt. Neque corpus dicitur ampliùs maculatum, ſordidum, inquinatum, ſed mundum, purum, immaculatum: ergo ſimiliter ſeruata proportione, quando maculæ, ſordes & inquinamenta animæ,quæ ſunt peccata, per internam lotionem eluuntur,abſterguntur & emundantur, quod fit in Iuſtificatione, certè non manent in anima, ſed omnino diſparent; neque anima dicitur maculata, ſordida, & inquinata,ſed pura, munda, immaculata. De hac lotione loquebatur Dauid Pſal. 50. 9. *Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.* Et Ezechiel. c. 36. 23. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.* Hac latione mundati erant, de quibus Apoſtolus 1. Corinth. 6. 11. *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati, ſed iuſtificati eſtis.* Ad hanc hortatur nos idem Apoſtolus 2. Corinth. 7. 1. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus.*

5. At quando, & quomodo fia hæc ablutio; Perſiſtā in allata ſimilitudine. Solent in ciuitatibus, ad maculas & ſordes corporis extergendas, eſſe balnea. Idem fit in Eccleſia. Habet duo publica balnea. Baptiſmum & Pœnitentiam. In priori, omnium peccatorum, tam originalis, quàm actualium: in poſteriori, actualium tantùm ſordes eluuntur. In priori purgatus eſt Saulus cui dixit Ananias Act. 22. 16. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua.* In poſteriori Dauid, Petrus & Magdalena loti ſunt, quando lachrymis ſua peccata deteſtabantur, Porrò hæc balnea,non aqua naturali,ſed pretioſo Chriſti ſanguine plena ac referta ſunt, quo abluimur 1. Ioan. 7. *Sanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato*, Apoca. 1.7.
Lauit

actu cauſans & moraliter efficiens conſenſum, atqui formaliter cõſtituitur actu cauſãs, & moraliter efficiens conſenſum, per ſuam moralem actiuitatem ſeu vim mouendi, quatenus eſt principium actiuum à quo reipſa procedit conſenſus in aliqua differentia temporis; cauſa enim efficiens, ſiue phyſica ſiue moralis, conſtituitur actu cauſans per ſeipſam, ſeu per ſuam virtutem actiuam, quatenus eſt principium actiuum à quo reipſa egreditur actio, ſeu quatenus per virtualem actionem influit in actioné formalem ac diſtinctam, & hac mediante in terminum; V.g. ignis formaliter conſtituitur in ratione cauſæ actualis reſpectu calefactionis & caloris, per virturé caloris effectricem, quatenus eſt principium actiuum per virtualem actionem reipſa influens in calefactionem & calorem.

5. Concluſio. Gratia efficax in actu ſecundo eſt infallibiliter efficax, prout ſubeſt diuinæ præſentiæ, qua præuidit eam ſi daretur, conſenſum liberum impetraturam eſſe, & hæc infallibilitas eam conſtitutam ſuponit ſubſequitur. Vtrumque patet ex dictis 2. & 3. Concluſ. de infallibilitate efficaciæ in actu primo.

* * *

1.002.590

INDEX

N

INDEX
DISPVTATIONVM, QVÆSTIONVM,

De tiſtulorum & Punctorum quæ in hoc Theologiæ ſcholaſticæ Proœmio, continentur.

QVÆSTIO I.

DE Appellatione & notione Theologiæ. 1

QVÆSTIO II.

De neceſſitate Theologiæ. 3

ARTICVLVS I.

An Theologia ſecundum ſe neceſſaria ſit ad ſalutem. 4

Articulus. 2. *An Theologia quoad modum Scholaſticæ tractationis ad ſalutem neceſſaria ſit.* 9

Artic. 3. *An Theologia circa naturales veritates ad Deum ſpectantes neceſſaria ſit.* 12

QVÆSTIO III.

De ratione generica Theologiæ.

Prima pars.

De genere remoto.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſit habitus adhæſiuus ſeu iudicatiuus. 17

Artic. 2. *An Theologia ſit habitus argumentatiuus.* 18

Artic. 3. *An Theologia fidei virtutes probet.* 19

Quomodo

Artic. 4. *Quomodo Theologia refutet argumenta ſibi contraria.* 20

Secunda Pars.

De genere proximo.

ARTICVLVS I.

An Theologia ſit opinio, vel fides acquiſita? 22

Artic. 2. *An Theologia ſit fides diuina?* 25

Artic. 3. *An Theologia ſit ſcientia?* 26

Punct. 1. Prænotanda. ibidem.

Punct. 2. *An Theologia hominum viatorum ſit ſcientia?* 27

Punct. 3. *An Theologia Dei, Chriſti, & Beatorum ſcientia ſit?* 31

Artic. 4. *An Theologia noſtra ſit ſubalternata Theologiæ Dei & Beatorum?* 35

Artic. 5. *An Theologia ſit ſapientia?* 38

Artic. 6. *Primum Theologiæ genus aſſignatur.* 42

QVÆSTIO IV.

De ratione ſpecifica Theologiæ. 43

ARTICVLVS I.

Quodnam ſit obiectum attributionis Theologiæ. ibid.

QVÆSTIO V.

De Theologiæ attributis.

ARTICVLVS I.

De vnitate Theologiæ. 46

Art. 2. *Vtrùm Theolohia ſit practica, an ſpeculatiua.* 49

Reſpondetur quæſtioni. 51

Artic. 3. *An Theologia certior ſit quocunque habitu intellectuali merè naturali.* 53

Quid ſentiendum ſit. 58

Artic. 4. *An Theologia dignitate præſtet cæteris habitibus intellectualibus.* 64

Quid ſentiendum ſit. 65

QVÆSTIO VI.

De locis Theologiæ.

INDEX
ARTICVLVS I.

Prænotanda. 71
Artic. 2. *Viginti locos Theologicos rectè numerari.* 72
Artic. 3. *Septem ſolum eſſe locos propriè Theologicos.* 73
Artic. 4. *Locos propriè Theologicos recte ad duos reuocari.* 74
Artic. 5. *An rectè dicatur ſolam ſcripturam ſacram eſſe locum propriè Theologicum.* ibid.
Artic. 6. *Trimembris diuiſio locorum Theologicorum.* 76
Appendix de primis Theologiæ principiis. 77
Artic. 7. *De Eccleſiæ, Patrum, & Doctorum Scholaſticorum authoritate.* 78

QVÆSTIO VII.

De multiplici ſcripturæ ſenſu. 80

ARTICVLVS I.

Diuiſio in ſenſum literalem & ſpiritalem. ibid.
Artic. 2. *Diuiſio literalis ſenſus in proprium & improprium.* 81
Artic. 3. *Diuiſio ſenſus ſpiritalis in tropologicum, allegoricum & anagogicum.* 82
Artic. 4. *De ſenſu accommodatitio. Quid ſit ſenſus accommodatitius?* 83
Artic. 5. *An quilibet ſcripturæ locus ſenſum literalem eumque infallibilem habeat?* 86
Artic. 6. *An idem ſcripturæ textus literalem ſenſum multiplicem habeat?* 87
Artic. 7. *Vtrum ex ſcripturæ ſenſu myſtico & accommodatitio efficax argumentum peti poſſit?* 89
Artic. 8. *Aliæ diuiſiones ſenſus ſcripturæ.* 91
Notandum. ibid.

QVÆSTIO VIII.

An concluſio Theologica ſit locus proprie Theologicus? ibid.

QVÆSTIO IX.

Quam certa eſſe debeat præmiſſa naturaliter nota, vt ex ea

ea propoſitione reuelata adiuncta Concluſ. Theologica deduci poſſit.

ARTICVLVS I.

Pranotanda. 98

Artic. 2. *De certitudine præmiſſæ Theologicæ obiectiue ſumpta.* 101

Artic. 3. *De certitudine præmiſſæ Theologia formaliter ſumpta.* 103

Punct. 1. *De certitudine infallibilitatis.* *ibid.*

Punct. 2. *De certitudine adhaſionis.* 106

QVÆSTIO X.

An Theologia ſit ſupernaturalis vel infuſa. 108

Varia Sententia. *ibid.*

Quid ſentiendum ſit. 109

Notanda. 112

TRACTATVS

de auxilio Gratiæ.

DISPVTATIO PRIMA.

Quid, & quotuplex Gratia? 114

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Gratia? *ibid.*

ARTICVLVS I.

Quid Gratia in Genere?

Artic. 2. *Quid gratia Dei?* 117

Artic. 3. *Quid gratia Christi ſeu per Christum.* 124

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit gratia? 126

ARTICVLVS I.

De Gratia creante & ſaluante. *ibid.*

Artic. 2. *De gratia ſupernaturali quoad ſubſtantiam, & quoad modum.* 127

Artic. 3. *De Gratia creata & increata.* *ibid.*

Pars prima.

An detur gratia increata? *ibid.*

Secunda pars.

An gratia increata ſit æterna in ratione gratiæ. 129
Artic.4. *De gratia interna, & externa.* 131
Pars prima.
Quid Gratia interna & externa? *ibid.*
Pars ſecunda.
Obiectiones. 135
Artic.5. *De gratia gratis data, & gratum faciente.* 136
Pars prima.
Notio membrorum huius diuiſionis. *ibid.*
Pars ſecunda.
Quodnam ſit diuiſum. 137
Pars tertia.
An per gratiam gratum facientem ſola gratia formaliter ſanctificans intelligenda ſit? 139
Pars quarta.
In quo conueniant, & differant gratia gratum faciens, & & gratis data. 140
Artic.6. *De gratia habituali & actuali.* 145
Pars prima.
An Patres per gratiam ſanctificantem, non modò actualem, ſed & habitualem intellexerint? 146
Pars ſecunda.
Habitualis Gratia ſubdiuiſio. 148
Pars tertia.
Subdiuiſio actualis gratiæ in auxilium & actum. 149
Pars quarta.
Deſcribitur auxilium actuale. 150
Pars quinta.
De variis gratiæ auxiliantis appellationibus. 154
DISPVTATIO II.
De variis humanæ naturæ ſtatibus. 156
Prænotanda. *ibid.*
QVÆSTIO PRIMA.
De ſtatu naturæ. 157
ARTICVLVS I.

Quid

Quid ſit pura naturæ ſtatus, & quid in eo dubium ſit? ibid.
Artic. 2. *An reipſa conditus ſit homo in ſtatu puræ naturæ?* 159
Artic. 3. *An poſſit homo in pura naturâ ſtatu creari quoad dona ſupernaturalis ordinis?* 161
Artic. 4. *Corollaria.* 167
Artic. 5. *An poſſet homo in pura naturæ ſtatu conditus mortem corporis euadere?* 178

QVÆSTIO II.

De ſtatu naturæ integræ. 169

ARTICVLVS I.

Quid ſit naturæ integræ ſtatus? ibid.
Artic. 2. *An primi noſtri parentes in ſtatu naturæ integræ conditi fuerint?* 171
Artic. 3. *An puræ naturæ ſtatus ab ſtatu naturæ integræ ſeparabilis ſit?* 172
Solutio dubitationum. 174
Artic. 4. *An ſit æqua vis ad bene operandum in ſtatu puræ naturæ & integræ?* 178

QVÆSTIO III.

De ſtatu innocentiæ ſeu iuſtitiæ originalis. 179

ARTICVLVS I.

An diſtinguatur à ſtatu naturæ integræ? ibid.
Artic. 2. *In quo poſita ſit ea perfectio quam ſtatus innocentiæ ad ſtatum naturæ integræ ſuperaddidit.* 181
Artic. 3. *An ſtatus innocentiæ ſupponat ſtatum naturæ integræ?* 183
Artic. 4. *An homo per ſtatum innocentiæ potentior fiat ad bene operandum, quàm per ſtatum naturæ integræ?* ibid.
Artic. 5. *An ſtatus integritatis & innocentiæ ſint gratiæ?* 185

QVÆSTIO IV.

De ſtatu gratiæ. ibid.

INDEX.

ARTICVLVS I.

Quid ſit ſtatus gratiæ, & quos alios ſtatus compatiatur? ibid.

Artic. 2. *An ſtatus naturæ integræ & Innocentiæ ſeparabiles ſint à ſtatu gratiæ?* 186

Artic. 3. *An & quomodo ſtatus gratiæ ſtatum integritatis & innocentiæ induxerit.* 189

QVÆSTIO V.

De ſtatu naturæ lapſæ. 193

ARTICVLVS I.

Notio huius ſtatus. ibid.

Artic. 2. *Quos defectus includat ſtatus naturæ lapſæ?* 194

Artic. 3. *Comparatur ſtatus naturæ lapſæ cum aliis ſtatibus.* 196

Artic. 4. *An homo in ſtatu naturæ lapſæ ſit intrinſece debilior ad bonum operandum, quam eſſet in ſtatu naturæ puræ?* 199

Artic. 5. *Soluuntur dubitationes.* 204

Artic. 6. *An homo in ſtatu naturæ lapſæ ſit ſaltem extrinſece debilior ad bene operandum, quam in puris naturalibus?* 209

DISPVTATIO QVARTA.

De variis circa gratiam Chriſti erroribus. 217

QVÆSTIO PRIMA.

De errore Iudæorum. ibid.

QVÆSTIO II.

De errore Pelagianorum. 222

ARTICVLVS I.

Quænam fuerit doctrina Pelagij. ibid.

Artic. 2. *An Pelagius ſupernaturalem hominis beatitudinem admiſerit?* 231

Artic. 3. *An Pelagius interioris gratiæ auxilium neceſſarium eſſe cenſuerit, vt peſſimus bene operari?* 233

Artic. 4. *An Pelagius interioris gratiæ auxilium admiſerit ſaltem vt facile poſſimus bene operari?* 235

Artic. 5.

Artic. 5. *An Pelagius gratiam diuinæ legis & reuelationis ad ſalutem neceſſariam eſſe voluerit?* 238

Artic. 6. *Quo modo Pelagius admiſerit gratiam neceſſariam ad poſſe, non ad velle & operari?* ibid.

Artic. 7. *An Pelagius neceſſitatem diuini concurſus generalis ad humanas actiones negauerit?* 241

QVÆSTIO III.

De errore Semipelagianorum.

ARTICVLVS I.

Origo erroris Semipelag. 246

Artic. 2. *Quandonam Semipelagianiſmus incœperit?* 248

Art. 3. *De præcipuis Semipelagianiſmi aſſertionibus.* 249

Pars prima.

De Caſſiano & Fauſto. ibid.

Pars ſecunda.

De Gennadio & Seuero Sulpitio. 255

Pars tertia.

De Chryſoſtomo, & Vincentio Lyrinenſi. 257

Artic. 4. *Quale gratiæ meritum Semipelagiani libero arbitrio aſcripſerint?* 258

Artic. 5. *In quibus puri liberi arbitrij operibus gratiæ meritum collocauerint?* 261

Artic. 6. *Cuius gratiæ initium in bono vſu liberi arbitrij quæſiuerint?* 264

Artic. 7. *An liberos actus ab auxilio gratiæ procedentes admiſerint?* 269

Artic. 8. *An ex Maſſil. opinione meritum humanum gratiam neceſſariò præceſſerit?* 271

Artic. 9. *An gratia humano merito, ex Maſſil. infallibiliter retribuatur?* 274

Artic. 10. *Quo pacto Semipelagiani rationem gratiæ cum humano merito conciliauerint?* 276

Artic. 11. *Quomodo generalem gratiæ neceſſitatem ad omne opus bonum tueri conarentur?* 277

Artic. 12. *Conſectaria.* 278

DISPVTATIO QVARTA.

De neceſſitate Gratiæ. 280

QVÆSTIO I.

De neceſſitate Gratiæ ad cognitionem veri naturalis. ibid.

ARTICVLVS I.

Prænotanda. ibid.

Art. 2. *An homo indigeat auxilio gratiæ ad cognitionem veritatum naturalium ſpeculatiuarum?* 282

Pars tertia.

De homine in ſtatu naturæ lapſæ. ibid.

Pars ſecunda.

De homine in ſtatu puræ naturæ & innocentiæ. 290

Artic. 3. *An homo indigeat auxilio gratiæ, ad cognitionem veritatum naturalium practicarum?* 293

Corollarium. De cognitione practicè vera. 302

Artic. 4. *An cognitio ſufficiens ad bene operandum moraliter ſine auxilio gratiæ haberi poſſit?* ibid.

Artic. 5. *An omnis cogitatio ad bonum inclinans Gratiæ tribuenda ſit?* 304

Pars prima.

Prænotanda. ibid.

Pars ſecunda.

Quid ſentiendum ſit. 305

QVÆSTIO II.

De neceſſitate gratiæ formaliter ſanctificantis, charitatis actualis, & fidei ad bene operandum. 308

ARTICVLVS I.

De gratia formaliter ſanctificante. ibid.

Artic. 2. *De Charitate actuali.* 311

Artic. 3. *De fide.* 314

QVÆSTIO III.

De neceſſitate Gratiæ auxiliantis ad actus virtutum moralium acquiſitarum. 320

ARTICVLVS I.

An poſſit homo aliquod opus moraliter bonum, ſine gratiæ auxilio

auxilio praſtare. *ibid.*
Solutio contrariarum difficultatum. 325
Notanda. 341
Paradoxa in doctrina aduerſariorum. 345
Artic. 2. *An poſſit homo in natura lapſa diligere Deum vt naturæ authorem ſine gratia?* 349

Pars prima.

Diuini amoris partitio. *ibid.*

Pars ſecunda.

De amore inefficaci. 351

Pars tertia.

De amore efficaci. 361
Argumenta inefficacia. 367
Obiectiones contra tertiam concluſionem. 382
Artic. 3. *An poſſit homo lapſus quoſcunque alios virtutum naturalium actus, dempto amore Dei ſuper omnia, ſine gratiæ auxilio efficere?* 381
Artic. 4. *Quid interſit inter potentiam conſequentem & potentiam moralem?* 386
Artic. 5. *Utrum homo in pura & integra naturæ ſtatibus, ad naturalis virtutis exercitium potentior exiſtat, quàm in ſtatu naturæ lapſæ.* 386

QVÆSTIO IV.

De neceſſitate Gratiæ auxiliantis ad ſeruandam legem naturalem 391

ARTICVLVS I.

Prænotanda. *ibid.*
Artic. 2. *An poſſit homo in natura lapſa ſeruare omnia collectiuè naturalis legis præcepta, proindéque omnes collectiuè tentationes ijs repugnantes vincere, ſine auxilio gratiæ?* 393
Artic. 3. *An poſſit homo in natura lapſa ſeruare quodlibet naturalis legis præceptum diuiſim, adeoque ſuperare quamlibet tentationem naturali legi contrariam diuiſim, ſine auxilio diuinæ gratiæ?* 400

Artic. 4

Artic. 4. *An homo lapſus aliqua ſaltem naturalis legis præcepta ſeruare, & aliquas tentationes ijs contrarias ſuperare poſſit, abſque auxilio diuinæ gratiæ?* 406

Obiectiones. 407

Artic. 5. *An homo in puræ & integræ naturæ ſtatibus, ad ſeruandam legem naturalem potentior exiſteret, quam in ſtatu naturæ lapſæ.* 415

Pars prima.

De ſtatu puræ naturæ *ibid.*

Pars ſecunda.

De ſtatu naturæ integræ. 417

Artic. 6. *An gratiæ auxilium ad ſeruandam naturalem legem neceſſarium, ſit ordinis ſupernaturalis?* 424

Artic. 7. *An etiam gratia formaliter ſanctificans ad implendam legem naturalem neceſſaria ſit?* 426

Obiectiones. 436

Artic. 8. *Quæſita duo de cogitatione practica.* 445

QVÆSTIO V.

De neceſſitate Gratiæ ad actus & præcepta ordinis ſupernaturalis. 448

ARTICVLVS I.

De actibus virt. Theolog. *ibid.*

Pars prima.

De actu fidei. *ibid.*

Pars ſecunda.

De affectu credendi. 453

Pars tertia.

De actu ſpei 457

Pars quarta.

De actu amoris. *ibid.*

Pars quinta.

De actibus virtutum moralium per ſe infuſarum. 462

Pars ſexta.

De actibus donorum Spiritus ſancti. 463

Pars ſeſtima.

De beatitudinibus,& Spiritus ſancti fructibus. 464
Artic.2. *De præceptis ſupernaturalibus.* 465
Pars prima.
Prænotanda. ibid
Pars ſecunda.
De præceptis affirmatiuis circa internos actus. 467
Pars ſecunda.
De præceptis negatiuis circa internos actus. 468
Pars quarta.
De præceptis affirmatiuis circa externos actus. 471
Pars quinta.
De præceptis negatiuis circa externos actus. 477
Artic.3. *Vtrum homo per ſolius naturæ vires ad gratiam præparare ſe poſsit?* 478
Artic.4. *Quodnam gratiæ auxilium ad actuum ſupernaturalium exercitium, & ad præceptorum ſupernaturalium obſeruationem neceſſarium ſit,& in quibus naturæ ſtatibus?* 485
QVÆSTIO VI.
Vtrum homo etiam in ſtatu gratiæ conſtitutus indigeat auxilio gratiæ ad implendam legem diuinam. 488
QVÆST. VII. ET VLTIMA.
Vtrum homo cum auxilio gratiæ diuinam legem vniuerſam adeóque præcepta omnia naturalia & ſupernaturalia collectiue,implere poſsit. 492
ARTICVLVS I.
An cauere poſsit omnia peccata mortalia in diuinam legem? ibid.
Artic.2. *An homo iuſtus cauere poſsit omnia peccata venialia?* 496
Artic.vlt. *An homini iuſto debeantur ea gratiæ auxilia, quibus indiget ad bene operandum?* 503
Pars prima.
De potentia antecedente. ibid.
Pars ſecunda.

De

De potentia conſequente. 505

DISPVTATIO V. ET VLTIMA.

De quibuſdam gratiæ diuiſionibus. 506

QVÆSTIO I.

De gratia excitante & adiuuante. ibid.

ARTICVLVS I.

De gratia excitante. ibid.

Artic. 2. *De gratia adiuuante.* 509

An *adiuuans gratia prius influat in bonum actum quam voluntas?* 512

QVÆSTIO II.

De Gratia operante & cooperante. 516

ARTICVLVS I.

Exponitur diuiſio hac ex mente Concil. & Patrum. ibid.

Artic. 2. *Exponitur eadem diuiſio abſtrahendo à mente Concil. & PP.* 518

QVÆSTIO III.

De gratia præueniente, comitante, & ſubſequente. 510

ARTICVLVS I.

Exponitur diuiſio hac ex mente Concil. & PP. ib.

Artic. 2. *Exponitur eadem diuiſio abſtrahendo à mente Concil. & Patrum.* 523

QVÆSTIO IV.

Artic. 1. *De gratia ſufficiente & efficaci.* 525

Quid gratia ſufficiens, quid efficax? ibid.

Artic. 2. *Quænam gratia in ſufficientem & efficacem diuidatur, & an diuiſio hac recipienda ſit?* 526

Artic. 3. *An gratia ſufficiens, ſufficiat vt homo bene agat, & non ſolum vt poſsit bene agere?* 529

Artic. 4. *An gratia ſufficiens ad ſalutem cuilibet homini viatori concedatur.* 532

Artic. 5. *An etiam paruulis gratia ſufficiens ad ſalutem concedatur?* 548

Artic. 6. *Per quid formaliter conſtituatur gratia efficax, prout à ſufficiente ſeu inefficaci diſtinguitur.* 550

FINIS.

Digitized by Google